

DIE EVANGELIEDIENAAR EN SY BEDIENING
VOLGENS DIE PASTORALE BRIEWE
VAN DIE APOSTEL PAULUS
(WITH AN ENGLISH SUMMARY)

P R O E F S K R I F

ingelewer vir die graad Doktor in Teologie
aan die Universiteit van Stellenbosch

September 1979

Deur

ERNST JACOBUS VAN DER WALT

PROMOTOR: PROF. DR. J.L. DE VILLIERS

OPGEDRA AAN AL DIE PREDIKANTE
VAN DIE NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK;
HULLE VIR WIE DIE HERE IN SY DIENS
GEROEP HET

Elke predikant is drie persone

Dit wat hy dink dat hy is

Dit wat ander dink dat hy is

Dit wat God weet dat hy is

— Ons het nie 'n gebrek aan mense wat die weg aandui
nie. Moontlik het ons meer mense nodig wat ons
daarheen sal lei.

(Paul Harvey)

'No candle on the altar of a church will ever
substitute for a flame in the heart of the
preacher on the pulpit.'

VOORWOORD

Die regte woorde ontbreek my om dankie te kan sê aan persone wat my met soveel welwillendheid en liefde bygestaan het in die voorbereidingswerk vir dié skripsie.

Aan die Drie-enige God my dank en eer vir sy onverdienstelike genade.

Aan my promotor, prof.dr. J.L. de Villiers, my opregte dank en hoë waardering vir u leiding en aanmoediging in die studie. Graag rig ek ook 'n besondere woord van dank aan my eksterne eksaminator, prof. dr. A.B. du Toit, van die Universiteit van Pretoria en my interne eksaminator, dr. H.J.B. Combrink. Graag wil ek my dank betuig aan prof. dr. J.P.J. van Rensburg en die nagedagtenis van wyle prof. J.J. Müller en die dosente van die Teologiese Kweekskool van Stellenbosch van wie ek my toerusting en vorming ontvang het. Met erkentlikheid wil ek melding maak van die finansiële ondersteuning deur die Kweekskool.

Aan mnr.T.F. de Waal en mejj. M. Armstrong en H.J. Smit my opregte dank en waardering vir hulle bekwame versorging van die manuskrip.

Aan Frieda, net een groot opregte dankie.

Bellville

6 Oktober 1979

I N H O U DBladsy

AFKORTINGS

HOOFSTUK 1: INLEIDING

1. Die Pastorale Briewe as Bron van Onderzoek	1
2. Die Egtheidsvraagstuk	4
3. Die Historiese Agtergrond	10
4. Motivering en Taakstelling	14

AFDELING A - DIE AMP 17HOOFSTUK 2: DIE AMP VAN DIE EVANGELIEDIENAAR IN DIE PASTORALE BRIEWE 17

κηρυξ	"prediker"	19
διδασκαλος	"leraar"	22
διδασκαλια	"leer" <i>(Sif 84)</i>	40
διδασκω	"leer"	42
ἐτεροδιδασκω	"'n ander leer leer"	49
διακονος	"dienaar"	53
δουλος Κυριου / Θεου	"dienskneg van die Here/God"	57
ἐπισκοπος	"opsiener"	59
εὐαγγελιστης	"evangelis"	67
πρεσβυτερος	"ouderling"	69
ἄνθρωπος του Θεου	"man van God"	73
ἐργατης	"arbeider"	74
Ander verantwoordelikhede		80

AFDELING B - DIE PERSOON VAN DIE EVANGELIEDIENAAR IN SY VERHOUDING TOT GOD 82HOOFSTUK 3: PASTORALE SORG AAN DIE EVANGELIEDIENAAR 82

Die begrip "Pastorale Sorg"		82
Ἐπεχω	"let op jouself"	86
Προκοπή	"vooruitgang"	90
Μη ἐπαισχυθῶμαι	"nie skaam ... nie"	94

<u>HOOFSTUK 4: DIE EVANGELIEDIENAAR SE VERANTWOORDELIKHEDE</u> <u>IN SY VERHOUDING TOT GOD I</u>	103
ΠΙΣΤΙΣ	"geloof" 103
Ἐλπίς	"hoop" 132
Ἀγάπη	"liefde" 142

<u>HOOFSTUK 5: DIE VERANTWOORDELIKHEDE VAN DIE EVANGELIE-</u> <u>DIENAAR IN SY VERHOUDING TOT GOD II</u>	174
---	-----

Χάρις	"genade" 175
Χρηστοτης	"goedertierenheid" 180
Χαρισμα	"genadegawe" 185
Παραθηκη	"pand" 196
Καλεω	"roep" 202
Κλησις	"roeping" 202
Σωζω	"red" 207
Ἐλεος	"barmhartigheid" 216
Εἰρήνη	"vrede" 220
Δικαιος	"regverdig" 225
Δικαιοσυνη	"geregtigheid", "regverdig" 230
Συνειδησις	"gewete" 237
Δησις	"smeking" 245
Προσευχη	"gebed" 247
Ἐντευξις	"voorbede" 249
Εὐχαριστια	"danksegging" 251
Ἐντρεφω	"voed" 255

<u>AFDELING C</u>	-	<u>DIE PERSOONLIKE LEWE VAN DIE EVANGELIE-</u> <u>DIENAAR IN SY VERHOUDING TOT HOMSELF</u> <u>EN SY MEDEMENS</u>	261
-------------------	---	--	-----

<u>HOOFSTUK 6: DIE VEREISTE</u>	261
Εὐσεβεια	"godsvrug", "godsaligheid", "godvrugtig", "vroom" 261
Εὐσεβως	"godvrugtig" 285
Εὐσεβειν	"eerbied betoon" 290
Θεοσεβεια	"godsvrug" 293
Ἀσεβεια	"goddeloosheid" 294

<u>HOOFSTUK 7: DIE EIENSKAP ΣΕΜΝΟΣ</u>	298
Σεμνος "waardig"	298
Σεμνοτης "waardigheid"	309
<u>HOOFSTUK 8: DIE EIENSKAP ΣΩΦΡΩΝ</u>	317
Σωφρων "ingetoë"	317
Σωφρονως "ingetoë"	334
Σωφρονισμος "selfbeheersing"	335
Σωφρονιζω "leer om versigtig te wees"	329
Σωφρονειν "ingetoë wees"	339
<u>HOOFSTUK 9: DIE EIENSKAPPE VAN GEESTELIKE SKOONHEID, SUIWERHEID EN SAGTHEID</u>	342
*Αρτιος "volkome"	345
*Αγνος "rein"	350
*Αγιαζω "heilig"	350
*Αγνεια "reinheid"	350
Καθαρος "rein"	354
Καθαριζω "reinig"	354
*Αγιος "heilig"	365
*Αφθορια "onvervalstheid"	367
*Οσιος "heilige"	368
*Ανεπιλημπτος "onberispelik"	371
*Ανεγκλητος "onberispelik"	375
*Ανυποκριτος "ongeveins"	377
Κοσμιος "fatsoenlik", "behoorlik"	380
Πραΰτης "sagmoedigheid"	382
Πραΰπαθια "sagmoedigheid"	393
Μη τυφοομαι "nie verwaand"	395
Νηφω "nugter wees"	397
Νηφαλιος "nugter"	397
Μη παροινος "geen drinker"	400
Μη πληκτης "geen vegter"	402

*Επιεικής	"vriendelik"	402
Μη αἰσχροκερδῆ	"geen vuilgewinsoeker"	402 414
*Αμαχος	"geen strydlustige"	406
*Αφιλαργυρος	"geen geldgierige nie"	407
Μιας γυναικος ἀνὴρ	"man van een vrou"	409
Τεκνα ἐχων πιστά	"gelowige kinders het"	
Μη αὐθαδης	"nie eiesinnig nie"	412
Μη ὀργιλος	"nie oplopend nie"	413
Αὐτάρκεια	"vergenoegdheid"	416
<u>HOOFSTUK 10: DIE ΑΓΩΝ - EIENSKAPPE</u>		421
*Αγων	"stryd"	422
*Αγωνιζομαι	"stry"	429
Στρατευομαι	"stry"	436
Στρατεία	"stryd"	436
Στρατιωτης	"krygsman"	440
*Αθλεω	"aan 'n wedstryd deelneem"	442
Γυμναζω	"oefen"	447
Γυμνασια	"oefening"	447
Δυναμις	"krag"	457
*Ενδυναμω	"sterk wees"	457
Διωγμος	"vervolging"	468
Μακροθυμία	"lankmoedigheid"	472
Μενω	"standvastig wees"	478
*Επιμενω	"volhard"	483
*Ονειδίζω	"smaad"	484
*Υπομενω	"verdra"	487
*Υπομονη	"lydsaamheid"	487
Πασχω	"ly"	495
Παθημα	"lyding"	496
Κακοπαθεω	"ly verdrukking"	497
Συγκακοπαθεω	"ly saam verdrukking"	498

AFKORTINGS

a.w.	-	aangehaalde werk
c.s.	-	cum suis (met die syne)
ibid.	-	ibidem (dieselfde)
i.e.	-	id est (dit is)
κ.τ.λ.		και τα λοιπα (ensovoorts)
LXX	-	Septuagint (Die Griekse vertaling van die Ou Testament)
R.K.	-	Rooms Katoliek(e)
N.T.	-	Nuwe Testament of Nuwe-Testamenties(e)
O.T.	-	Ou Testament of Ou-Testamenties(e)
p.		pagina (bladsy)
T.E.V.	-	Today's English Version
T.W.N.T.	-	Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament
W.A.T.	-	Woordeboek van die Afrikaanse Taal

SUMMARY - THE PERSON AND THE TASK OF THE PASTOR ACCORDING TO THE PASTORAL EPISTLES	503
'N OPSOMMING - DIE EVANGELIEDIENAAR EN SY BEDIENING VOLGENS DIE PASTORALE BRIEWE	513
LITERATUURLYS	523
REGISTER VAN BYBELTEKSTE	530

1.1 DIE PASTORALE BRIEWE AS BRON VAN ONDERSOEK

Die begrippe "Pastorale Sorg" en "Pastorale briewe" vorm 'n belangrike deel van die onderwerp van die verhandeling en daarom is dit noodsaaklik om kortliks te let op die betekenis van die begrippe.

1. PASTOR

Die woord 'pastor' is die Latynse weergawe van die ποιμήν of ἡγών wat as "herder" of "skaapwagter" vertaal word. Die begrip het in die Ou en Nuwe Testament dikwels die figuurlike betekenis waar dit betrekking het op God (Gen. 49:24; Ps. 23); Christus as die goeie Herder wat onderhou en verlos (Joh. 10; Matt. 18:10-14; Luk. 15:3-6) en as die Opperherder (I Pet. 5:4); geestelike leiers van die volk Israel (Eseg. 34) en die N.T. gemeente (Efes. 4:11; Heb. 13:20). Die begrip kom nie in die briewe van Timotheüs en Titus voor nie.¹⁾

2. DIE PASTORALE BRIEWE

Die begrip is afgelei van die Bybelse herdersbeeld. Sedert die vroegste tye in die geskiedenis van die christendom is die waarde van die briewe van Paulus aan Timotheüs en Titus, met die oog op die gemeentelike organisasie, erken. Die Muratoriaanse kanon meld: 'that one Epistle to Titus and two to Timothy are still hallowed in respect of the catholic church, in the arrangement of ecclesiastical discipline'.²⁾ Tertullianus and Augustinus verwys ook na die briewe op 'n soortgelyke wyse.

Die begrip "Pastorale briewe" word vir die eerste keer terloops gebruik deur Thomas Aquinas (1274) as 'n verwysing na I en II Timotheüs.³⁾ In 1703 gebruik D.N. Berdot die begrip 'pastoris ministerii' wanneer hy die briewe aan Timotheüs en Titus behandel.⁴⁾ In 1726-27 gebruik

1) vgl. R.A. Steward; Shepherd, Douglas, J.D., c.s. : The New Bible Dictionary, p.1175

2) vgl. C. Spicq: by Guthrie, D. : The Pastoral Epistles, p.11

3) vgl. P.N. Harrison: The Problem of the Pastoral Epistles, p.13

4) vgl. Ibid, p.13

Paul Anton die begrip in 'n reeks lesings wat in 1753-5 gepubliseer is onder die tema: 'Exegetische Abhandlung der Pastoral-Briefe Pauli an Timotheum und Titum'.⁵⁾ Hy beskrywe die briewe as:

'the classical and supreme examples of writings serviceable to those who seek preparation for and guidance in the christian ministry'.⁶⁾

Anton het klaarblyklik nie die begrip doelbewus beperk tot die 3 Pauliniese briewe nie, want hy omskryf sy lesings as 'Lectiones Pastorales on the Pauline epistles and especially those to Timothy and Titus'.⁷⁾

In 1777 verwys Michaelis in sy inleiding na die Pastorale briewe.⁸⁾ In 1810 publiseer J.H.L. Wegscheider sy nuwe vertaling en verklaring onder die opskrif: "Die Pastoraal-Briefe des Apostels Paulus".⁹⁾

Die kenmerkende van die briewe van Paulus aan Timotheüs en Titus is daarin geleë dat hulle, in teenstelling met die oorgrote meerderheid van sy briewe, aan enkelinge geskrywe is en dat baie van die opdragte persoonlik van aard is.¹⁰⁾ In onderskeiding van briewe soos Jakobus en I Johannes wat in die algemeen aan christene gerig is, het dié drie briewe 'n pastorale karakter deurdat Paulus aan die twee evangeliedienaars Timotheüs in Efese (I Tim. 1:3) en Titus in Kreta (Tit. 1:5) sekere wenke en opdragte gee met die oog op die evangeliebediening.

Die toepaslikheid van die begrip blyk uit Maier se omskrywing daarvan: 'A living mirror reflecting the right organisation of the entire christian community, in every sort of state and circumstance, and in all public and special happenings - showing not only what is necessary and proper, but also what is with the help of Divine grace perfectly practicable and possible'.¹¹⁾

5) vgl. P.N. Harrison: The Problem of the Pastoral Epistles, p.13

6) vgl. R. Falconer: The Pastoral Epistles, p.1

7) vgl. P.N. Harrison: a.w., p.13 e.v.

8) vgl. Ibid, p.14

9) vgl. Ibid, p.14

10) vgl. D. Guthrie: a.w., p.11

11) Maier soos aangehaal deur Harrison: a.w., p.15

Heydenreich meld dat dit foutief is om te aanvaar dat die Pastorale Briewe in die vroeëre tyd as 'n Pastorale handboek met 'n volledige stel instruksies beskou is, of 'n versameling wat Pastorale teologie bevat het, en dan noem hy die volgende motiverings:

- (1) Hulle het nooit al die verantwoordelikhede van 'n christenleraar omvat nie.
- (2) Hulle is nie sistematies saamgevat nie.
- (3) Baie van die opdragte is plaaslik van aard en het slegs betrekking op die tyd waarin hulle geskrywe is.
- (4) Dit bevat nie-pastorale sake soos persoonlike opdragte aan 'n vriend wat nie by die amptelike taak van die evangeliedienaar tuishoort nie.
- (5) Daar word nie op 'n diepgaande wyse ingegaan op besondere probleme nie.¹²⁾

Daar was ook diegene wat die begrip Pastorale briewe minder aanvaarbaar gevind het. Zahn meld dat die begrip van toepassing is op I Timotheüs en Titus, maar dit het geen betrekking op II Timotheüs nie.¹³⁾ Holtzmann meld dat die boeke weinig of niks bevat in die sin van ware pastorale onderrig in die sin van individuele sorg vir siele nie.¹⁴⁾ Moffat gaan verder deur te sê dat die begrip Pastorale briewe ontoereikend en misleidend is vir die drie Pauliniese briewe.¹⁵⁾

Die ITimotheüs-brief is wat sy inhoud en karakter betref, die mees pastorale brief terwyl II Timotheüs die minste 'n pastorale karakter vertoon en die Titus-brief 'n intermediêre karakter het.¹⁶⁾ Daar is egter 'n besondere homogene band tussen die drie briewe.

12) vgl. P.N. Harrison: a.w., p.15

13) vgl. Ibid

14) vgl. Ibid

15) vgl. Ibid

16) vgl. E.F. Harrison: Introduction to the New Testament, p.326

2. DIE EGTHEIDSVRAAGSTUK

In 1804 was J.E.C. Schmidt die eerste persoon wat bedenkinge uitgespreek het oor die egtheid van N.T. briewe. In 1807 het Schleiermacher Paulus se outeurskap van I Timotheüs bevraagteken. Hy verwys veral na die groot aantal 'hapax legomena'. Daar is 175 sogenaamde 'hapax legomena' wat in geen ander N.T. brief buitekant die Pastorale briewe voorkom nie. In I Timotheüs is daar 96 (15,2 per bladsy); in I Timotheüs 60 (12,9 per bladsy) en in Titus 43 (16,1 per bladsy).¹⁷⁾

Die volgende persone het hulle saam met die kritici van Paulus se outeurskap van die Pastorale briewe geskaar:

F.C. Bauer, J.H. Holtzmann, A. Harnack, M. Dibelius,

R. Bultmann, H. Conzelmann, W.G. Kümmel, E. Käsemann.

Daarenteen was daar diegene wat argumente en besware geopper het ten gunste van die pauliniese outeurskap:

Th. Zahn, A. Schlatter, W. Michaelis, J. Jeremias, J. De Zwaan,

Feine-Behm, S. Greijdanus, C. Bouma, C. Spicq, D. Guthrie, J.N.D. Kelly,

H. Ridderbos, H.A. Moellering, E.L. Smelik.

Daar is ook 'n tussenstandpunt van die sogenaamde fragmente-teorie wat veral deur P.N. Harrison en C.K. Barrett voorgestaan word.¹⁸⁾

Daar is vier verskillende terreine waarop probleme gestel word, op grond waarvan Paulus se outeurskap in die Pastorale briewe ontken word:

- (1) Die historiese probleem.
- (2) Die ekklesiologiese probleem.
- (3) Die leerstellige probleem.
- (4) Die taalkundige probleem.

17) vgl. P.N. Harrison: a.w., p.20

18) vgl. H. Ridderbos: a.w., p.15; C.K. Barret: The Pastoral Epistles, p.10 e.v.; H.A. Moellering: Concordia Commentary I Timothy, II Timothy, Titus, Philemon, p.24; E.L. Smelik: De Brieven van Paulus aan Timotheüs, Titus en Filemon, p.169

(1) Die Geskiedkundige of Historiese Probleem

In al drie die briewe word sekere geskiedkundige feite weergegee in verband met Paulus en sy medewerkers.

Timotheüs word in Efese agtergelaat terwyl Paulus na Macedonië gaan (I Tim. 1:3).

Titus is in Kreta; hy word aangemoedig om saam met Paulus in Nikopolis te kom oorwinter (Tit. 3:12).

Paulus verwys na Onesiforus se besoeke aan hom in Rome "wat my dikwels verkwik het en (wat) hom oor my kettings nie geskaam het nie" (II Tim. 1:16-17).

Aangesien die feite nie in die boek Handelingte vermeld word nie, is daar diegene wat die Pauliniese outeurskap as geheel of ten dele ontken.¹⁹⁾

Die volgende gegewens moet egter in berekening gebring word:

Die lang lys van ontberings van die apostel in II Kor. 11 word ook nie in Handelingte vermeld nie.

Clemens Romanus skrywe dat Paulus die "grens van die weste" besoek het.

Hy moes dus vrygelaat gewees het om dit te kon doen. In sy verdediging voor Festus is Agrippa oortuig daarvan dat Paulus 'n goeie saak het (Hand. 26:32) en in die Filippense-brief verwag hy om vrygelaat te word (Filip. 2:24).

Die boek Handelingte eindig sonder om daarop aanspraak te maak dat dit die volledige lewensgeskiedenis van Paulus tot die einde toe verhaal.²⁰⁾

Die besware op grond van die geskiedkundige besonderhede, kan dus nie die outeurskap van Paulus ontken nie.

(2) Die Ekklesiologiese Probleem

Sekere verwysings in die Pastorale briewe ten opsigte van die kerklike lewe dui op 'n meer gevorderde stadium van ontwikkeling van die gemeentes as dié waarin Paulus gelewe het.

19) vgl. D. Guthrie: The Pauline Epistles, New Testament Introduction, p.203 e.v.

20) vgl. D. Guthrie: a.w., p.210 e.v.

Πρεσβυτεροι en διακονοι is aangestel en die kerklike organisasie is ver ontwikkel. Aan die ouderlinge word die taak opgedra om die tradisie oor te dra. Timotheüs word gewaarsku om geen nuweling as ἐπισκοποι aan te stel nie (I Tim. 3:2-6).

Die dwaalleer dui op 'n stadium wat die gnostisisme eers in die 2e eeu bereik het.²¹⁾ Daarenteen kan gemeld word dat Paulus en Barnabas alreeds op hul eerste sendingreis ouderlinge aangestel het (Hand. 14:23). In Filip. 1:1 word na ἐπισκοποις και διακονοις "opsieners en diakens" verwys. In Efes. 4:11 word na τους δε ποιμενας και διδασκαλους "herders en leraars" verwys. In Hand. 20:17 word ook na die ouderlinge van die Efesiër-gemeente verwys. Die Efesiër-gemeente het tydens die skrywe van die Pastorale briewe reeds ongeveer 9 jaar bestaan. Kreta was 'n nuwe gemeente. Daarom die vermelding van geen nuweling nie. Die ἐπισκοποι wat vermeld word, was geensins die monargale biskoppe nie. Die begrip word in die meervoud gebruik. Die dwaalleer was ook nie die Marcionitiese gnostisisme nie.²²⁾ Hierdie faktore sowel as die probleem wat die sogenaamde vervalser-skrywer sou gehad het om sy tydgenote te oortuig van die gesag van sy briewe, maak die bewerings onvoldoende om die outeurskap van Paulus te ontken.

(3) Die Leerstellige Probleem

In die Pastorale briewe kom die volgende tipiese Pauliniese leerstellinge nie voor nie:

"Die vaderskap van God"; "die seunskap van Jesus Christus"; "die mistieke eenheid tussen die gelowige en Christus"; "die verwysing na God as σωτηρ "; "die werk van die Heilige Gees".

Daar bestaan reeds 'n vasgelegde christelike dogma op grond van die gebruik van die volgende begrippe:

Πιστις (I Tim. 1:2,4,5 e.a.)
 υγιαίνουσα διδασκαλία "die gesonde leer" (I Tim. 1:10; II Tim. 4:3; Tit. 2:1);²³⁾
 παραθήκη "pand" (I Tim. 6:20; II Tim. 1:12 en 14);
 die christelike liedere (I Tim. 3:16; Tit. 2:11-14);

21) vgl. D. Guthrie: a.w., p.205 e.v.

22) vgl. Ibid, p.213 e.v.

23) vgl. E.F. Harrison: Introduction to the New Testament, p.339 e.v.

die πιστος ὁ λογος "dit is 'n betroubare woord"-uitdrukkinge (I Tim. 1:15; 3:1; II Tim. 2:11; Tit. 3:8). Die volgende argumente kan egter daarteenoor gestel word:

God se χρηστοτης (goedertierenheid) en φιλανθρωπια (liefde) word wel in Tit. 3:4 beskrywe.

Die begrip ἐν Χριστῳ kom nege keer in die Pastorale briewe voor.

In die Kolossense- en II Thessalonicense-brief word slegs een keer na die Heilige Gees verwys.

Paulus verwys in Filip. 1:27 en Kol. 2:7 na ἐν πίστει en in Efes. 4:5 na μία πίστις as 'n aanduiding van "die geloof" met 'n meer objektiewe karakter in plaas van "geloof". In ander briewe van Paulus word ook moontlike soortgelyke liedere en leerstellige gedeeltes aangehaal (vgl. Rom. 1:2-4; Filip. 2:5 e.v.; Kol. 1:15 en Efes. 5:14).²⁴⁾

Die sogenaamde leerstellige besware is nie genoegsame bewys om die outeurskap van Paulus te ontken nie.

(4) Die Taalkundige Probleem

Die groot aantal woorde wat in die Pastorale briewe voorkom en nie by die ander briewe van Paulus nie, word deur die kritici as bewys aangevoer waarom dié drie briewe nie van die apostel afkomstig is nie. Dit is veral op grond van die sg. letterkundige besware wat deur die Pauliniese outeurskap ontken word. Die woordeskat van Paulus bestaan uit 902 verskillende woorde waarvan 54 name is. Van die oorblywende 848 is daar 306, d.w.s. 36 persent, wat nie in die ander tien briewe van Paulus voorkom nie.²⁵⁾

Daar is egter ook 'n hele aantal woorde wat in die ander Pauliniese briewe gebruik word, maar wat nie in die Pastorale briewe voorkom nie.

Εὐχαριστεω kom byvoorbeeld 25 keer in 9 van Paulus se briewe voor, sowel as οὐρανός 21 keer.

Die skrywer van die Pastorale briewe het ook sekere taalkundige en grammatikale konstruksies gebruik. Die frase ὁ μὲν....ὁ δὲ

24) vgl. D. Guthrie: a.w., p.218 e.v.

25) vgl. P.N. Harrison: The Problem of the Pastoral Epistles, p.20 e.v.

wat Paulus meermale gebruik het, kom nie in die Pastorale briewe voor nie. 'Ο εἰ τοῦ met die infinitief en ὁ met die bywoord ontbreek ook. Aan die anderkant word ὁς dikwels saam met die participium, die bywoord en ὅν gebruik.²⁶⁾

Daar is volgens berekening 112 partikels, voornaamwoorde en voorsetsels wat in die ander Pauliniese briewe voorkom, maar nie in die Pastorale briewe nie.²⁷⁾

Harrison beweer dat 'n groot persentasie van die begrippe wat in die Pastorale briewe voorkom, ook in die tydperk van die Apostoliese vaders (95-170 n.C.) gebruik word.

Die veranderde omstandighede van die apostel en sy geadresseerders kan verantwoordelik wees vir die gebruik van "nuwe" begrippe. Harrison se betoog dat die groot aantal hapax legomena ooreenkom met die taal van die 2e eeu, is om die volgende redes nie aanvaarbaar nie:

1. Byna al die woorde was teen die middel van die eerste eeu bekend.
2. Ongeveer die helfte van die woorde kom in die LXX voor.
3. Baie van die hapax legomena wat deur die apostoliese vaders en die apologete gebruik word, kom slegs een keer voor in hulle geskrifte en kan dus nie as getuigenis aanvaar word vir die destydse bekende omgangstaal nie.
4. Die ooreenkoms van woorde is geen genoegsame bewys om te beweer dat Paulus nie die skrywer van die Pastorale briewe is nie. Dit moet eers bewys word dat die woorde nie in die eerste eeu bekend was nie. Daar is ook 'n aansienlike hoeveelheid woorde in die Pastorale briewe wat ook in die ander N.T. boeke voorkom.²⁸⁾

N.J.D. White verwys na Shakespeare se herhaling van sekere woorde: 'we do not demand that Shakespeare's Sonnets or Cymbeline should exhibit a certain percentage of Hamlet words ... Antecedently we should not expect that an author's favourite expressions would be distributed over the pages of his book like the spots on a wallpaper pattern'.²⁹⁾

26) vgl. P.N. Harrison: The Problem of the Pastoral Epistles, p.20 e.v.

27) vgl. D. Guthrie: a.w., p.208

28) vgl. Ibid, p.221 e.v.

29) N.J.D. White soos aangehaal deur Harrison: a.w., p.47

In die werke van Shakespeare is daar ook geen verband tussen die chronologiese ontwikkeling en die variasies in die aantal hapax legomena nie.³⁰⁾

Dit is ook waarskynlik dat die invloed van 'n amanuensis nie buite rekening gelaat moet word by sekere stylverskille nie.³¹⁾ Die statistiese verwerking van taalkundige faktore dui slegs op sekere eienaardighede, maar is geen genoegsame gronde om die Pauliniese outeurskap te ontken nie. Die motivering van die voorstanders van die ontkenning van Paulus se outeurskap is ook onvoldoende.

Marcion meld slegs 10 Pauliniese briewe. Klaarblyklik het hy die Pastorale briewe soos die O.T. verwerp as gevolg van uitdrukkings soos "die wet is goed" (I Tim. 1:8), "die valslik sogenaamde kennis" (II Tim. 6:20).

Die Pastorale briewe kom nie in die Chester Beatty Papiri (p46) voor nie. Dit dateer vanaf ongeveer 200 n.C. en verteenwoordig die Egiptiese tradisie. Daarin word slegs tien briewe van Paulus vermeld. Daar is egter ook ander N.T. boeke wat nie in die lys voorkom nie.³²⁾

Die volgende eksterne getuies bevestig dat Paulus die outeur van die Pastorale briewe was: Polycarpus was biskop van Smirna vroeg in die tweede eeu;

Hy verwys na die Pastorale briewe in sy brief aan die Filippense wat op die laatste, 135 n.C. gedateer kan word;³³⁾ Muratoriaanse kanon (ongeveer 200 n.C.);³⁴⁾ Justinus (vanaf ongeveer 100 tot 165); Clemens van Alexandrië; Tertullianus biskop van Kartago (197-220); Ireneus biskop van Lyons (178-200);³⁵⁾ Clemens Romanus³⁶⁾ en Eusebius ongeveer 200 n.C.³⁷⁾

30) vgl. P.N. Harrison: a.w., p.47

31) vgl. E.F. Harrison: a.w., p.342

32) vgl. D. Guthrie: a.w., p.200 e.v.

33) vgl. J.N.D. Kelly: The Pastoral Epistles, p.3

34) vgl. C.K. Barrett: a.w., p.2

35) vgl. Ibid

36) vgl. Ibid, p.3

37) vgl. D. Guthrie: a.w., p.199

Die interne getuieenis bevestig dat Paulus die skrywer van die Pastorale briewe is (I Tim. 1:1; II Tim. 1:1; Tit. 1:1). Die alternatiewe teorieë soos die fragmente-teorie en die pseudo-pauliniese-teorie lewer groter probleme as die tradisionele standpunt dat Paulus die outeur was.

3. HISTORIESE AGTERGROND

Paulus skrywe die eerste brief aan Timotheüs klaarblyklik ná sy eerste gevangenskap (II Tim. 4:16-17) vanuit Macedonië (I Tim. 1:3).

Timotheüs was 'n jongman της νεότητος (I Tim. 4:12),
 τας δε νεωτερίας "jonkheid" (II Tim. 2:22) waarskynlik
 in sy dertigerjare Hy was 'n jong en beskeie
 persoon. In I Kor. 16:10 verwys Paulus na hom:

"En as Timotheüs kom, sorg dat hy sonder vrees by julle is
 (ἀφοβως γενηται προς υμας)"

In II Tim. 1:7-8 rig die apostel 'n aanmoediging aan hom:

"Want God het ons nie 'n gees van vreesagtigheid (πνευμα δειλιας)
 gegee nie, maar van krag en liefde en selfbeheersing. Skaam jou dan
 nie (μη ουν επαισχυνης) oor die getuieenis van onse
 Here of oor my nie."

Sy vader was 'n Griek en sy moeder en sy ouma was Jode (Hand. 16:1;
 II Tim. 1:5). Hy was 'n persoon met 'n goeie getuieenis onder die
 gemeentelede van Listre en Ikonium (Hand. 16:2).

Die apostel ontmoet Timotheüs tydens sy eerste sendingreis in die
 omgewing van Listre en Derbe (Hand. 16:1) en Paulus het hom klaarblyklik
 tot bekering gelei; hy verwys na hom as Τιμοθεω γνησιω τεκνω εν πιστει
 "my ware kind in die geloof" (I Tim. 1:2). Daar was 'n besondere band
 tussen Paulus en Timotheüs. In I Kor. 4:17 verwys die apostel na hom:
 "Daarom het ek Timotheüs, wat my geliefde en getroue seun in die Here
 is (ος εστιν μου τεκνον αγαπητον και πιστον
 εν κυριω), na julle gestuur".

In II Tim. 4:9 dring die apostel by hom aan:

"Beywer jou om gou na my te kom (σπουδασον ἔλθειν πρὸς με
ταχέως)".

Timotheüs se naam word ses keer in die inleiding of slot van Paulus se briewe vermeld in I en II Thes., II Kor., Filip., Kol. en Filemon. Twee keer word na hom verwys waar hy by Paulus in die gevangenis is (Filip. 1:1 en Filem. vers 1). Die apostel vertrou aan hom die belangrike sending na Thessalonika (I Thes. 3:2) en Korinthe (I Kor. 4:17) toe. Paulus beskrywe Timotheüs as ὁ συνεργός μου "my medewerker" (Rom. 16:21). Op sy laaste reis na Jerusalem het Timotheüs hom ook vergesel (Hand. 20:4). Wanneer die apostel Timotheüs na Filippi stuur, is hy "welgemoed" (Filip. 2:19-24).³⁸⁾ Volgens Heb. 13:23 was Timotheüs ook in die gevangenis en is hy later vrygelaat.

'n Aanleidende oorsaak vir die skrywe van die eerste brief aan Timotheüs was die dwaalleer en die teenstand van die dwaalleraars. Die dwaalleer word nie by die naam genoem nie, maar uit verwysings kan sekere aspekte van hulle leer afgelei word. Dit het onder andere bestaan uit: spekulatiewe intellektualisme (I Tim. 6:4,20), askese (I Tim. 4:3-5), woorde, fabels en geslagsregisters (I Tim. 1:4), Joodse wetsonderhouding (I Tim. 1:7; Tit. 1:10,14) en die verwerping van die opstanding van die liggaam (II Tim. 2:18). Die leer het gepaard gegaan met 'n gesindheid van verwaandheid (I Tim. 6:4). Dit is dus nie vreemd dat die begrip διδασκαλία en διδασκω dikwels in die Pastorale briewe voorkom nie.

Die doel van dié brief aan Timotheüs was om aan hom sekere opdragte en inligting deur te gee, om hom te waarsku teen sekere foute wat hy moes vermy en om hom aan te moedig in sy roeping.³⁹⁾ Die tema van die brief word in I Tim. 3:15 weergegee:

"... dan kan jy weet hoe iemand hom moet gedra in die huis van God, wat die gemeente is van die lewende God ..."

38) vgl. J.N.D. Kelly

39) vgl. D. Guthrie: a.w., p.237

Titus het as evangeliedienaar op die eiland Kreta waar Paulus 'n tyd lank saam met hom gewerk het (Tit. 1:5), 'n nuwe verantwoordelikheid gehad. Hy het klaarblyklik deur die apostel se arbeid tot bekering gekom. Hy was 'n Griek van geboorte en het die apostel op sy tweede sendingreis vergeselsaam tydens 'n onsuksesvolle poging aangewend is om hom te laat besny (Gal. 2:1-5). Later tydens die gespanne verhouding tussen die Korinthe-gemeente en die apostel, het Paulus hom met die "tranebrief" na Korinthe gestuur waartydens hy klaarblyklik die situasie met bekwaamheid hanteer het om die gemeente weer tot lojaliteit en gehoorsaamheid te bring. Nadat hy aan Paulus in Macedonië berig gebring het, stuur die apostel hom terug met die tweede brief aan die Korinthiër-gemeente (II Kor. 8:6; 12:17 e.v.).⁴⁰⁾ Paulus was op pad na Griekeland met die plan om in Nikopolis te oorwinter (Tit. 3:12) waar hy gehoop het om Titus weer te sien.⁴¹⁾ Volgens die tradisie is Titus op 93-jarige leeftyd op Kreta oorlede.⁴²⁾

Daar is 'n sterk ooreenkoms tussen die I Timotheüs- en Titus-brief. By die skrywe van die tweede brief aan Timotheüs bevind die apostel hom in die gevangenis terwyl hy naby die einde van sy lewe is (II Tim. 4:7). In dié brief is daar nie soveel gegewens rondom die gemeentelike belange nie, maar bepaal Paulus hom by Timotheüs se taak wat aan hom toevertrou is.⁴³⁾

Die apostel is onseker of hy Timotheüs weer sal sien en hy waarsku hom weer eens teen die valse leraars.⁴⁴⁾ Lukas is by Paulus in die gevangenis (4:1). Die apostel het egter kontak met ander gelowiges (4:22). Sy eensaamheid word weerspieël in sy verlange na Timotheüs (4:9).⁴⁵⁾ Dit is baie moeilik om 'n datum te bepaal vir die briewe. As gevolg van die onsekerheid is dit slegs moontlik om tot die gevolgtrekking te kom dat I Timotheüs en Titus in 'n tydperk geskrywe is nie lank voor Paulus se dood nie, terwyl II Timotheüs geskrywe is terwyl sy einde baie naby was. Daar is verskillende teorieë wat datums voorstel. Dit wissel vanaf die laaste deel van die eerste eeu tot die middel van die tweede eeu.⁴⁶⁾

40) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., p.1 e.v.

41) vgl. Ibid, p.2

42) vgl. H. Ridderbos: De Pastorale Brieven, p.8

43) vgl. D. Guthrie: a.w., 237

44) vgl. Ibid

45) vgl. E.F. Harrison: a.w., p.328

46) vgl. D. Guthrie: a.w., 237 e.v.

E.F. Harrison dateer I Timotheüs tussen 64 tot 66 n.C. afhangende van die vraag of Paulus Spanje besoek het, al dan nie (vgl. Rom. 15:28). Die tweede brief aan Timotheüs bereken hy op ongeveer 67 n.C.⁴⁷⁾

Ridderbos dateer die Pastorale briewe tussen 62-67.⁴⁸⁾

Moellering noem die volgende chronologiese lys:

- 59-61 Paulus se eerste gevangenskap
- 62-63 I Timotheüs en Titus
- 63 II Timotheüs
- 64 Die begin van Nero se vervolgings
- 64 of 67 Paulus se teregstelling.⁴⁹⁾

Die Besondere betekenis van die Pastorale briewe

"Wanneer 'n mens die Pastorale briewe lees, word jy getref deur die verskil in toon wat daar tussen hierdie briewe en die ander van Paulus bestaan. Hulle het 'n eie stempel. Dit is veral Smelik wat in sy kommentaar hiervan gewag maak en dit op skitterende wyse beskrywe. Hulle het nie die onmiddellike aantrekkingskrag van die buitengewone nie, sê hy. Hulle oorrompel nie deur die skoonheid van die taal nie, die verre vlugte van die verbeelding en diepte van gedagte nie. Die bruisende karakter van die briewe aan die Korintheërs, waarin die oorwinningstog van die Evangelie deur die wêreld beskrywe word, is nie hier te vinde nie. Die vreugdevolle verbasing van die verlossing deur die geloof alleen van die Galasiërs, die gespanne verwagting in verband met die toekoms van die briewe aan die Thessalonicense, word nie meer hier gehoor nie. In hierdie briewe ontdek die gees van die apostel geen verrassende uitsigte meer nie. Hier word geen pionierstogte in die onbekende gedoen nie. Hier werk Paulus met bekende gegewens en die woord wat hy deurgee, is betroubaar en beproef. Hy is byna te oud vir verrukking en te ervare vir ontsetting, te seker vir vertwyfeling en te gelowig vir ekstase. In hierdie briewe hoor 'n mens geen donderende storms van toorn nie, maar die manlike toon van gelowige moed wat te midde van teleurstellings volhard. Hier is geen hooglied van vervoering nie, maar die rustige klokgelui uit 'n kerk-

47) vgl. E.F. Harrison: a.w., p.343

48) vgl. H. Ridderbos: a.w., p.36

49) vgl. H.A. Moellering: Concordia Commentary I Timothy, II Timothy, Titus, Philemon, p.25

toring. En tog is dit hier lig, maar nie die lig van vlamme nie; dit is die lig vanuit 'n venster. Hier is nie die vervoering nie, maar die verstillings, nie die verowering nie, maar die inkeer. Nie die ontploffing van die eerste geestelike vernuwings nie, maar die gestadige warmte van gloeiende kole, wat die wêreld bewoonbaar maak en die beweging gaande hou. Die weë wat hier betree word, is die weë van die kerk.

In hierdie atmosfeer en omstandighede ontvang die evangeliedienaar van daardie tyd sy opdrag om die evangelie te verkondig en uit te leef. In ons dag kom dit ook tot hom waar hy elke dag besig is om in die sobere werklikheid van die lewe sy werk voort te sit. Dit is sy troos om te weet dat hy juis in hierdie omstandighede, waarin alles so gewoon lyk en die buitengewone ook in sy religieuse ervaring hom ontwyk, kan en moet voortgaan met sy werk, met die Woord van God in sy hand en die geloof in sy hart.⁵⁰⁾

4. MOTIVERING EN TAAKSTELLING

In die Pastorale briewe, I en II Timotheüs en Titus, gee die apostel Paulus besondere aandag aan die evangeliedienaar se persoonlike lewe en die noodsaaklike sorg wat hy daaraan moet bestee. Dié briewe is egter geen handboek in "Pastorale Sorg" nie en moet verklaar word teen die geskiedkundige agtergrond van destydse omstandighede en behoeftes. Die riglyne bly egter van kardinale belang vir die evangeliedienaar wat verlang na 'n vrugbare bedieningspatroon.

Hierdie studie is gerig op twee aspekte van die evangeliedienaar of pastor se lewe:

1. Sy amp of taak.
2. Sy persoon.

In sy persoonlike lewe is daar drie verhoudings waarin hy staan:

- 2.1 Sy verhouding teenoor God
- 2.2 Sy verhouding teenoor ander persone
- 2.3 Sy verhouding teenoor homself.

50) vgl. J.L. de Villiers: Die Opdrag van (aan) die Evangeliedienaar volgens die Pastorale Briewe - 'n ongepubliseerde lesing gelewer te Stellenbosch 1976, p.2-3

In dié studie word 'n oorsigtelike beeld gegee van al bogenoemde aspekte van die evangeliedienaar se amp of taak en sy persoonlike lewe. Die aksent word in die eerste plek op sy persoonlike lewe gelê. In die tweede plek, ter wille van volledigheid, word die opdragte of verantwoordelikhede van die evangeliedienaar kortliks aangesny. Om te begryp wie die evangeliedienaar is waarna die apostel in die Pastorale briewe verwys, is dit noodsaaklik dat die vraag: Wie is die evangeliedienaar? kortliks in afdeling A behandel word. Die evangeliedienaar in die Pastorale briewe is in die eerste plek die apostel Paulus wat die briewe skrywe. In die tweede plek word die drie briewe aan die evangeliedienaars Timotheüs en Titus gerig. Daarna volg die vertikale verhouding waarin die evangeliedienaar tot God staan in afdeling B. In dié afdeling word 'n inleidende hoofstuk (hoofstuk 3) gewy aan die sorg wat die evangeliedienaar aan sy geestelike lewe verskuldig is met 'n besondere verwysing na ἐπεχω (I Tim. 4:16), προκοπή (I Tim. 4:15) en μη ἐπαισχυνομαι (I Tim. 1:12; II Tim. 1:8-9). In hoofstuk 4 word die drie belangrike begrippe πίστις ἐλπίς en ἀγάπη behandel. 'n Aantal begrippe wat minder in frekwensie voorkom, word in hoofstuk 5 behandel. Onder afdeling C word 'n hele aantal begrippe bespreek wat uitsluitlik of feitlik uitsluitlik eie is aan die Pastorale briewe: εὐσεβεία (hoofstuk 6); σεμνός (hoofstuk 7); σωφρων (hoofstuk 8); 'n aantal eienskappe wat op die suiwerheid en sagtheid van die evangeliedienaar dui (hoofstuk 9) en die ἄγων -eienskappe wat noodsaaklik is vir die stryd waartoe die evangeliedienaar geroep word (hoofstuk 10). Uit die aard van omstandighede is dit duidelik dat die onderwerp van die verhandeling buitengewoon omvattend is en dat dit noodsaaklik was om die lig te konsentreer op die uitstaande begrippe. Die verhandeling kan in die gees van ons tyd die tema dra van "Come Back Innocence". In die behandeling van die materiaal word in die eerste plek gebruik gemaak van die Nuwe Testamentiese eksegetiese dissipline. Die Griekse en Hebreeuse tale as die bedding waarin die heilshistoriese stroom vloei, word gebruik as 'n noodsaaklike hulpdissipline. Die verhandeling is egter nie in die eerste plek 'n taalkundige studie nie. Die doelwit wat nagestreef word, is om die resultate van alle linguïstiese benaderings te integreer om sodoende begrippe wat in die woorde opgesluit is, te probeer vasstel. Taal volg op denke soos wat woorde op begrippe volg, omdat hulle in 'n kousale verhouding tot mekaar staan.

Dinneen stel dit as volg:

'in the experience of culture the concepts come first and then the words are selected or formed to symbolize the chunks of experience or thought'.⁵¹⁾

'n Bepaalde woord het ook nie slegs een betekenis nie. Die betekenis-aksent kan slegs uit die konteks en lewensituasie bepaal word.⁵²⁾

In die Pastorale briewe word begrippe dikwels in tabelle aangedui sodat die betekenis nie so maklik uit die verband afgelei kan word nie. Die etimologie en betekenisveld, alhoewel dit as sekondêre hulpmiddels gebruik word, lewer 'n belangrike bydrae om die betekenis van woorde te help bepaal.⁵³⁾ Die etimologie kan 'n bydrae lewer tot 'n beter begrip van die semantiese veld van 'n morfeem.⁵⁴⁾

In die soeke na woorde se betekenis om uiteindelik by die riglyne van die geestelike sorg vir die evangeliedienaar uit te kom, is 'n woord nie bloot 'n optelsom van al sy betekenisne nie, maar word die woord in die onmiddellike verband verklaar. Die sin en nie die woord is die uitgangspunt van die moderne taalkundige studie.⁵⁵⁾

In dié verhandeling word die verskillende aspekte van die linguïstiek gebruik met die oog op die bepaling van die begrip van woorde.

51) vgl. Dinneen: An Introduction to General linguistics, p.93-4 soos aangehaal deur J.A. Loubser - 'n Kritiese besinning oor die metodiek van vergelykende Woordstudies en Begripsvergelykings by Paulus en die Stoa - met spesifieke verwysing na die Morfeem - $\sigma\omega\phi\phi$ - , p.69

52) vgl. J.A. Loubser: a.w., p.74

53) vgl. Ibid

54) vgl. J.P. Louw: a.w., p.9 soos aangehaal deur Loubser: a.w., p.79

55) vgl. J.P. Louw: Linguistics and Hermeneutics Neotestamentica 4, 1970, p.14 soos aangehaal deur Loubser: a.w., p.76

HOOFSTUK IIDIE AMP VAN DIE EVANGELIEDIENAAR IN DIE
PASTORALE BRIEWE

In die Pastorale briewe tree Paulus na vore as die evangeliedienaar by uitnemendheid. By sy bekering ontvang hy die roeping as 'n besondere prediker, apostel en leraar (I Tim. 2:7). In sy verantwoordelikheid om die dissipline in die kerk te handhaaf, is sy gesag bo alle menslike standarde verhewe.¹⁾

Timotheüs en Titus word as die apostel se verteenwoordigers geteken. Hulle taak was veral die verkondiging van die Woord deur lering en evangelisering (II Tim. 4:1-5).²⁾ Hulle is met gesag bekleed om die gemeente te organiseer, om die onordelikes te vermaan en om opsieners, ouderlinge en diakens aan te stel.³⁾

Karl Barth beskrywe in 'n studie oor die pastorale briewe die eise waaraan die evangeliedienaar moet beantwoord:

"Dit is nodig dat 'n predikant oor 'n sedelike karakter en godsdienstige persoonlikheid sal beskik. 'n Ontwikkelde persoon met smaak, 'n denker, 'n sterk persoonlikheid, maar tog oop vir die vreugde en hartseer in sy onmiddellike omgewing sowel as vir diegene wat verder van hom af staan; 'n opregte bidder en 'n gedissiplineerde arbeider; 'n natuurlike en toegewyde geestelike mens; 'n goeie vader vir sy huis, 'n burger en vaderlander, maar met visie; 'n persoon wat saam met die mense van sy tyd lewe en hulle nood en verwagtinge as sy eie ervaar en beleef, sodat hy saam met sy tydgenote kan dink en praat as een van hulle. Hy moet bereid wees om alle mense lief te hê en tog vasbeslote wees sodat hy niemand vrees nie. Hy moet 'n vry mens wees en sorg dat dit ook waar is van sy beslissings. Hy moet hom sonder terughouding wy aan 'n goeie saak. Hy moet gewillig wees om eensaam te wees as dit nodig is en oor die ootmoed beskik om as soldaat saam met baie ander vir die stryd van die christelike lewe te staan. Hy moet gewillig wees om in stilte op die

1) Vgl. C.K. Barrett: The Pastoral Epistles, p.30

2) Vgl. C.K. Barrett: a.w., p.31

3) Vgl. J.N.D. Kelly: The Pastoral Epistles, p.13 e.v.

Here te wag en ook die bereidwilligheid hê om hom aan 'n besige program te wy. Hy moet 'n man van vrede wees, maar as dit nodig is, 'n man van stryd. Hy moet weet hoe om ernstig te wees, maar ook om humor aan die dag te hê. Hy moet die Bybel en die dogmatiek ken en kan gebruik. Hy moet gesellig kan verkeer met mense en tog nie te groeps- of partygebonde wees nie. Hy moet die ateïste en die piëtiste beter verstaan as wat hulle hulself begryp. Hy moet, deur die natuur of die wetenskap gevorm, 'n sielkundige wees en tog soms ook onsielkundig kan optree om onmiddellik te kan vertroos en bestraf as dit nodig is. As sielesorger en wagter, as leraar en prediker, moet hy dieselfde liefdevolle begrip hê vir sy siek buurman as vir die groot gebeurtenisse in die wêreld en kerkgeskiedenis - die raamwerk waarbinne die lotgevalle van sy gemeente afspeel. Hy moet altyd aktueel wees in sy boodskap tot mense, maar met 'n hoëre visie sodat daar nie gesê kan word dat hulle dit net so goed vir hulleself kon sê nie. Hy moet as priester en profeet en as pastor weet hoe om te dink, te spreek en op te tree." ⁴⁾

'n Hele reeks van benaminge word in die pastorale briewe gebruik in die beskrywing van die amp van die bedienaar van die Woord. Paulus beskrywe homself as ἀποστολος (I Tim. 1:12; 2:7; II Tim. 1:1; 1:11; Tit. 1:1), κηρυξ (I Tim. 2:7; II Tim. 1:11), διδασκαλος (I Tim. 2:7; II Tim. 1:11), διδακτικός (I Tim. 3:2), δούλος Θεου (Tit. 1:1). Hy verwys na Timotheüs as δούλον Κυρίου (II Tim. 2:24), εὐαγγελιστοῦ (II Tim. 4:5), διακονος (I Tim. 4:6),

Paulus verwys na sy eie verantwoordelikheid as κηρυγματι (Tit. 1:3), διακονιαν (I Tim. 1:12), εργατης 'n werker (II Tim. 2:15).

Timotheüs se taak word beskrywe as διακονιαν (II Tim. 4:5) en κηρυσσω (II Tim. 4:2). In 'n onpersoonlike opmerking verwys die apostel na "die ouderlinge wat goed regeer" (οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβυτέρου) (I Tim. 5:17).

Dit sal noodsaaklik wees om elkeen van hierdie begrippe afsonderlik te ontleed ten einde 'n begripsbepaling te kan maak van die taak en verantwoordelikhede van die bedienaar van die Woord.

4) Vgl. Karl Barth: Der Dienst am Wort Gottes Theologische Existenz heute, p.4 e.v. aangehaal deur Smelik: De Brieven van Paulus aan Timotheüs, Titus en Filemon, p.23-24.

KHPYΞ - PREDIKER

In I Tim. 2:7 en II Tim. 1:11 word die begrip κηρυξ gebruik en in II Tim. 4:2 κηρυσσω terwyl in Tit. 1:3 die begrip κηρυγμα voorkom. Die tweede benaming waarmee Paulus homself beskrywe, is die woord κηρυξ - wat vertaal word met "prediker". Hy verwys ook na sy eie verantwoordelikheid in Tit. 1:3 as τον λογον αὐτου ἐν κηρυγματι ὃ ἐπιστευθην ἔγω "sy woord ... deur die prediking wat aan my toevertrou is".

Κηρυξ word vertaal met 'herald'.⁵⁾ In die Griekse wêreld was 'n herout of boodskapper 'n algemene verskynsel aan die koninklike houe. Hy was gewoonlik 'n persoon met besondere talente en het ook hoë agting geniet. Hulle was vry mense in onderskeiding van die slawe. Gedurende 'n offisiële sending het die herout die diplomatieke beskerming geniet van sy sender. Die belangrike taak van 'n herout was om 'n boodskap af te lewer wat aan hom toevertrou is. Die boodskapdraers van die Griekse gode moes die boodskap aankondig met 'n harde en duidelik hoorbare stem. 'n Goeie stem was dus ook 'n belangrike voorvereiste om 'n herout te kon word.⁶⁾

In die LXX kom die begrip slegs 37 keer voor. Κηρυξ kom, behalwe in die Pastorale briewe, slegs enkele kere in die N.T. voor, te wete in sommige manuskripte van Kol. 1:23 en in II Pet. 2:5. Die werkwoord word 61 keer gebruik. Die vraag ontstaan waarom die begrip κηρυξ so selde voorkom? Die antwoord is moontlik geleë in die Grieks-Hellenistiese gebruik van die woord waar die herout as 'n heilige en onaantasbare en beskermende persoon voorgestel word terwyl die christen heroute dikwels vervolging moes verduur in die uitdra van die boodskap. Die woord van God is nie gebonde nie, maar die verkondigers wel (II Tim. 2:9). Die κηρυσσειν is in die N.T. ook belangriker as die κηρυξ.⁷⁾ Die gesag en belangrikheid was nie in hulle persone geleë nie, maar in hulle boodskap.⁸⁾

5) Vgl. Friedrich: κηρυξ in G. Kittel T.W.N.T. Deel III, p.683 e.v.

6) Vgl. Ibid

7) Vgl. Ibid

8) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 2:7

κηρυσσω het in die N.T. nie die betekenis van 'n geleerde stigterlike of vermanende preek met versigtig gekeurde woorde wat in 'n besondere stemtrant gelewer word nie. Dit beteken "om te proklameer" of "'n verklaring af te kondig". In Jes. 61:1 het die begrip 'n eskatologiese betekenis met die aankondiging van die dag van die Here.⁹⁾

Die proklamasie van die boodskap van Gods verlossingsplan was ook 'n opdrag aan Paulus en Timotheüs. Dit gaan dus nie in die eerste plek om die persoon van die afkondiger nie, maar om die bekendstelling van die Koninkryk van God en om die feit dat Christus uit die dood opgestaan het, met 'n maksimum dringendheid uit te basuin.¹⁰⁾ Dié proklamasie moet die luisteraars tot bekering, gehoorsaamheid en geloof bring eerder as die blote begrip om 'n boodskap te bring. Hierdie boodskap word nie slegs gerig tot die wêreld nie, maar ook tot die gemeente.

Die Latynse vertaling van κηρυγμα word weergegee deur 'cohortatio' (aanmoediging), 'exhortatio' (aanmoediging) en 'praedicatio' ('n publieke aankondiging).¹¹⁾

As 'n daad van proklamasie is die κηρυγμα kragdadig in sy uitwerking. Die begrip is 'actus praedicandi' met die aksent op die daad eerder as op die bekleding van 'n amp.¹²⁾ Die gesag was dus nie geleë in die boodskapdraer as persoon nie, maar in sy boodskap.

Die bediening van Paulus was die verkondiging van die universele goddelike heilswil. As κηρυξ was sy taak die proklamasie, die aankondiging van die nuwe heilstyd van volstrekte genade, dit is die deurbreking van alle grense tussen mense in die aanbieding van die Evangelie. Die betekenis van κηρυξ hou dus nie soseer verband met die κηρυξ-figure van die hellenistiese wêreld nie, maar moet eerder herlei word na die heilsboodskappers soos wat in Jes. 40:9 e.a. plekke genoem word.¹³⁾ Paulus was die gevolmagtigde getuie.¹⁴⁾

9) Vgl. Friedrich: κηρυξ in G. Kittel T.W.N.T. III, p.683 e.v.

10) Vgl. Ibid

11) Vgl. J. Schleusner, Novum Lexicon Graeco Latinum by Friedrich, in a.w., p.715

12) Vgl. Friedrich: a.w., p.716 e.v.

13) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:7

14) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:11

In Dan. 3:4 word "die uitroeper" by die goue beeld van Nebukadnesar in die LXX vertaal met ὁ κηρυξ . In beide tekste word die Grieks-Hellenistiese herout-figuur uitgebeeld deur die begrip κηρυξ . Die begrip κηρυσσω kom 26 keer in die LXX voor.¹⁵⁾

Dieselfde taak van woordverkondiger κηρυξον word aan Timotheüs opgedra as 'n kernagtige opsomming van sy verantwoordelikheid. Hy is die aankondiger van 'n goeie tyding wat hier met τον λογον aangedui word.¹⁶⁾

15) Vgl. E. Hatch en H.A. Redpath. Concordance to the Septuagint II, p.763

16) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:2

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ - LERAAR

In I Tim. 2:7; II Tim. 1:11 word na die evangeliedienaar as διδασκαλος verwys. In die Griekse wêreld het die begrip die betekenis gehad van "onderwyser", "leermeester" of "skoolmeester". In die voor-Alexandrynse periode het dit ook die betekenis gehad van "koormeester" - die persoon wat verantwoordelik was vir die afrigting en die vertolking van sekere rolle. Die gevolg was dat die woord nie slegs 'n onderwyser in die algemeen aangedui het nie, maar 'n persoon wat sekere vaardighede aan ander geleer het deur die ontwikkeling van die aangebore aanleg. Die διδασκαλος was dus 'n besonder talentvolle persoon met besondere aanleg in 'n spesifieke rigting. Om hierdie rede het Sokrates geweier om homself 'n διδασκαλος te noem.¹⁷⁾

Die begrip kom slegs een keer in die kanonieke boeke van die LXX voor, t.w. in Ester 6:1 met die betekenis van "leser".¹⁸⁾ Die begrip word in die hellenistiese sin gebruik.¹⁹⁾ In die N.T. word die begrip 58 keer gebruik waarvan 48 keer in die Evangelies. Dit word 41 keer in die Evangelies met betrekking tot Christus gebruik. Διδασκαλος is klaarblyklik 'n vertaling van die Hebreeuse רַבִּי.²⁰⁾ In Joh. 1:38 gee Johannes die sinonieme weergawe van Ραββει aan as διδασκαλει.

Die verhouding tussen Jesus en sy dissipels stem dus ooreen met dié van die rabbynse meesters teenoor hulle leerlinge. Die begrip μαθηται (dissipels) as 'n vertaling van מַתְּלִים dui op die "diens", "respek", "eer" en "volgelingskap" van die Joodse leerlinge teenoor hulle meesters. Die Joodse rabbi het in 'n besondere gesagsverhouding teenoor sy leerlinge gestaan. Jesus is dus die absolute διδασκαλος. Die Grieks-Hellenistiese funksie van die διδασκαλος was die oordra van kennis en die rabbynse funksie daarvan was "om as heerser op te tree".²¹⁾

17) Vgl. Rengstorff: διδασκαλος in G. Kittel, T.W.N.T. Deel II, p.148 e.v.

18) Vgl. E. Hatch en H.A. Redpath: a.w., I, p.316

19) Vgl. Rengstorff: διδασκαλος in G. Kittel, T.W.N.T. II, p.148 e.v.

20) Vgl. Ibid

21) Vgl. Ibid

Paulus gebruik die begrip διδασκαλος teen hierdie agtergrond as hy homself aandui as die διδασκαλος ἐθνων " 'n leraar van die heidene' om daardeur die omvang van sy bediening aan te dui.²²⁾

Barrettreken dat διδασκαλος nie 'n ampsbeskrywing is nie (vgl. Hand. 13:1, 1 Kor. 12:28, Efes. 4:11), maar dat dit as die toeligting van 'n ander aspek van Paulus se apostoliese arbeid gebruik is.²³⁾

Die taak van die διδασκαλος is van dié van die κηρυξ daarin te onderskei dat hy die implikasies van die aangekondigde verlossing in die algemeen en meer spesifiek in die etiese sin nader ontvou. Wanneer Paulus na homself, as leraar van die heidene (vgl. I Tim. 2:7) verwys, dui hy daardeur diegene aan, teenoor wie hy sy taak as leraar aanvaar het.²⁴⁾

Smelik maak die opmerking dat Petrus en Jakobus hulleself nie as διδασκαλος aangedui het nie. Die begrip kom eers voor onder die *christene uit die heidene* (vgl. I Kor. 12:28, e.a.).²⁵⁾

Die BEGRIPPE

"leer" (διδασκαλία), "om te leer" (διδασκω), "lering" (διδαχη), "om 'n ander leer te leer" (ἑτεροδιδασκαλειν)

Die begrippe διδασκαλία, διδασκω, διδαχη en ἑτεροδιδασκαλειν word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik:

22) Vgl. Rengstorff: διδασκαλος in G. Kittel, T.W.N.T. Deel II, p.148 e.v.

23) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 2:7

24) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:7

25) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 2:7

I Tim.	1:10	τη ὑγιαίνουσα διδασκαλία	die <u>gesonde</u> leer
	4:1	διδασκαλίαις δαιμονίων	leringe van duiwels
	4:6	της καλης διδασκαλιας	die <u>goeie</u> leer
	4:13	τη διδασκαλιᾱ	lering
	4:16	τη διδασκαλιᾱ	die leer
	5:17	τη διδασκαλιᾱ	leer
	6:1	ἡ διδασκαλία	die leer
	6:3	διδασκαλιᾱ	die leer
II Tim.	3:10	τη διδασκαλιᾱ	leer
	3:16	διδασκαλιαν	lering
	4:3	της ὑγιαίνουσας διδασκαλιας	die <u>gesonde</u> leer
Tit.	1:9	τη διδασκαλιᾱ τη ὑγιαίνουσα	die <u>gesonde</u> leer
	2:1	τη ὑγιαίνουσα διδασκαλιᾱ	die <u>gesonde</u> leer
	2:7	τη διδασκαλιᾱ	die leer
	2:10	την διδασκαλιαν	die leer van God

Διδασκω - I Tim. 6:2 "leer", II Tim. 2:24 "onderrig"

Διδαχη - II Tim. 4:2 "lering"

Ἐτεροδιδασκαλεῖν - I Tim. 1:3, I Tim. 6:3 "'n ander leer leer" of "iets anders leer"

Διδασκαλιᾱ - is afkomstig van die werkwoord διδασκω waarvan die wortel beteken om te leer (teach).

Διδασκαλία

Die begrip διδασκαλία het in die Hellenistiese wêreld die betekenis gehad van "leer", "onderrig", "onderwys" of "onderwysing" sowel as die passief "om geleer te word".²⁶⁾

Dit kan soos διδασκεῖν en διδασκαλος gebruik word ten opsigte van die "drama" en die "koor" en dra 'n onmiskenbare intellektuele karakter.

26) Vgl. Rengstorff: διδασκαλία in G. Kittel, T.W.N.T. II, p.160 e.v.

In die LXX kom die begrip vier keer voor. In Spr. 2:17 waar $\eta\lambda\eta$ (vriend) klaarblyklik met $\eta\lambda\eta$ ("om te leer") verwar is en as $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ vertaal is.

In Jes. 29:13 word $\eta\tau\eta\lambda\eta$ met $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ (gebod) vertaal in die meervoud waar die talle mense as leerlinge staan teenoor die ondubbelsinnige openbaring van die wil van God.

Dieselfde begrip word ook in Sir. 24:33 en 39:8 weergegee waarin die wil van God duidelik voorop staan.

Die begrip $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ kom baie selde voor omdat $\nu\omicron\mu\omicron\varsigma$ meer doeltreffend daarin slaag om dieselfde begrip, nl. "die wil van God" weer te gee en terselfdertyd daarin slaag om die gedagte te voorkom dat dit slegs daarom gaan om die wil van God te verstaan sonder om dit te gehoorsaam en uit te lewe. In die Judaïsme en N.T. is die $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\varsigma$ nie 'n onafhanklike draer van 'n $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ soos in die Griekse wêreld nie. Hy is die een wat die $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ oorlewer.²⁷⁾ In Matt. 15:9 en Mark. 7:7 word die begrip in die meervoud gebruik as 'n aanhaling van Jes. 29:13 wat as "leringe" vertaal word. Kol. 2:22 is ook 'n sinspeling op dieselfde vers. Die enigste ander vers in die N.T. waar die begrip in die meervoud weergegee word, is in I Tim. 4:1 - "leringe van duiwels" ($\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha\iota\varsigma\ \delta\alpha\iota\mu\omicron\nu\epsilon\iota\omega\nu$). Dieselfde onderskeiding as in LXX word gehandhaaf, nl. dat die goddelike leer, as die ondubbelsinnige wil van God in die enkelvoud, teenoor die tallose leringe van die wêreld en die Bose staan.²⁸⁾

Die enkelvoud word telkens gebruik wanneer $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ dui op die wil van God.

In Rom. 12:7 word $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ "onderwysing" as een van die $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha\tau\alpha$ beskrywe. In Rom. 15:4 meld Paulus "want alles wat tevore geskrywe is, is tot ons lering tevore geskrywe". Die onderrig-waarde van die Skrif word hier beklemtoon.

27) Vgl. Rengstorff: $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ G. Kittel, T.W.N.T. II, p.160 e.v.

28) Vgl. Ibid

Uit 'n totaal van 21 keer waar die begrip $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ in die N.T. voorkom, word dit 15 keer in die Pastorale briewe gebruik.

In die Pastorale briewe is Paulus baie bewus van sy amp as $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\varsigma$ omdat daar by die lesers die neiging is om die $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ te verwerp. Die gesagvolle $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\varsigma$ waarborg 'n gesonde leer: $\acute{\upsilon}\gamma\iota\alpha\iota\nu\omicron\upsilon\varsigma\alpha\ \delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$
Sodoende het die begrip in 'n nuwe situasie 'n nuwe betekenis verkry.

Die begrip $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ word op verskillende wyses gebruik:

1. Die gesonde en goeie leer ($\acute{\upsilon}\gamma\iota\alpha\iota\nu\omicron\upsilon\varsigma\alpha\ \delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$)
2. Die leer (met of sonder 'n byvoeglike naamwoord) ($\eta\ \delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$)
3. Leer ($\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$)
4. Lering ($\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$)
5. Leringe (in die meervoud) ($\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha\iota$).

$\Delta\iota\delta\alpha\chi\eta$

$\Delta\iota\delta\alpha\chi\eta$ het die betekenis van "onderwysing" of "onderrig" en kom slegs 1 keer in die LXX voor, nl. in Ps. 60:1 as 'n vertaling van $\tau\ \alpha\ \gamma\ \gamma$ "om te onderrig". Die begrip kom 'n aantal kere in die N.T. voor (vgl. Matt. 7:28, 22:33, Mark. 1:22, 1:27, 11:18) wat vertaal word met "leer". In Mark. 4:2 word dit weergegee deur "lering" en in Mark. 12:38 met "onderrig".

$\Delta\iota\delta\alpha\chi\eta$ het nie die betekenis van 'n aantal besondere leerstukke of etiese reëls nie, maar Christus se hele $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\epsilon\iota\nu$ - die proklamasie van die wil van God wat vorm en inhoud insluit. Die begrip word in dieselfde sin in die Johannes-evangelie gebruik. (Joh. 7:16 e.v. 18:19).²⁹⁾ Die onderskeid tussen $\delta\epsilon\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ en $\delta\iota\delta\alpha\chi\eta$ is dus daarin geleë dat eersgenoemde handel oor 'n besondere aspek van die wil van God terwyl dit in laasgenoemde gaan oor die wil van God in die geheel soos deur Christus geproklameer.

29) Vgl. Rengstorff: $\delta\iota\delta\alpha\chi\eta$ in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.163 e.v.

Die gesonde leer - (ἡ ὑγιαίνουσα διδασκαλία)

(I Tim. 1:10, II Tim. 4:3, Tit. 1:9, 2:1)

I Tim. 1:9 en 10 "en as hy weet dat die wet nie gegee is vir die regverdige nie, maar vir die wettelose en tugtelose mense ... en wat daar anders met die gesonde leer in stryd is".

Die uitdrukking kom slegs in die pastorale briewe voor.³⁰⁾ Paulus gee in I Tim. 1:9 en 10 'n lang lys van wettelose mense en daarteenoor verwys hy met 'n allesomvattende opmerking na "en wat daar anders met die gesonde leer in stryd is". Die begrip τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ kan op die volgende wyse verklaar word:

1. In die aktiewe sin van die woord "gesondmakend".³¹⁾
2. In 'n onoorganklike sin (vgl. ook Tit. 1:13) as gesond in die sin van "goeie", "regte", "onvervalste" leer. Dit sal veral teenoor die dwaalleer geld (I Tim. 6:3) - (ἑτεροδιδασκαλεῖν) vgl. ook Tit. 2:13 - ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει - "sodat hulle gesond in die geloof kan wees". Tit. 2:8 λόγοι ὑγιῆ "die woord gesond".
3. Die regte leer wat "suiwer" is, maar ook "heilsaam" in sy uitwerking en deurwerking.³²⁾
4. 'n Uitdrukking wat ontleen is aan die Hellenistiese spraakgebruik waar ὑγαῖνω, ὑγίης gesondheid beteken in politieke en religieuse sake. Sommige beweer dat "gesond" meer betrekking het op die rede sodat dit hier dui op 'n natuurlike teologie.³³⁾ "Gesond" het hier nie die betekenis van skrande nie. Die openbaringskarakter van die wet wat gegee is - κελευ (vers 9) en wat toevertrou is - ἐπιστευθῆν (vers 11) staan duidelik teenoor die sogenaamde rasionele gesonde leer.

30) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:10

31) Vgl. Bouma: a.w., I Tim. 1:10

32) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:3

33) Vgl. Dibelius, Conzelmann, by H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:10

Paulus gebruik die begrip "gesond" in sy onoorganklike betekenis om die spekulatiewe en deugdelike asketiese leer af te wys en dui dit aan as die deugdelike gesonde, wat die wet wettig gebruik en wat in ooreenstemming met die evangelie is.³⁴⁾ Paulus gebruik die begrip διδασκαλία in noue verband met νομος as die wet van God (vers 9) en εὐαγγέλιον (vers 11) as 'n opsomming van die christelike leer (doctrine), kerugma (proclamation) en lering (teaching).³⁵⁾ Dit beklemtoon die gebruik van διδασκαλία as 'n gesaghebbende aanduiding van die wil van God.

Paulus gebruik die begrip ὑγιαίνουσα διδασκαλία as 'n aanduiding dat die gesaghebbende christelike boodskap betekenis het vir die christen se daaglikse lewe en beklemtoon dit dat die sedelike lewe siek is en dat daar 'n behoefte is aan behandeling en dat die lewe wat gebaseer is op die leer van die evangelie gesond en skoon is.³⁶⁾ Paulus gebruik ὕλης in verband met διδαχή II Tim. 4:3 "want daar sal 'n tyd wees wat hulle die gesonde leer της ὑγιαίνουσας διδασκαλίας nie sal verdra nie, maar omdat hulle in hul gehoor gestreel wil wees, vir hulle 'n menigte leraars sal versamel volgens hulle eie begeerlikhede".

In II Tim. 4:3 word dieselfde kombinasiebegrip weer gebruik της ὑγιαίνουσας διδασκαλίας. Die toenemende onwilligheid om na die gesonde leer te luister word as een van die kenmerke van die eindstryd beklemtoon. Sodoende word die groeiende verzet beter verstaan. Die verwysing na die gesonde leer beklemtoon die feit dat hierdie leer nie menslik in sy oorsprong is nie. Dit staan teenoor die menslike leer met sy kenmerkende sondige begeertes en menslike tekortkomings. Daarenteen is die gesonde leer van apostoliese afkoms as die gesaghebbende woord του λόγου (vers 2).³⁷⁾

Dit is insiggewend dat die begrip διδαχή (vers 2) in dieselfde verband gebruik word as διδασκαλία (vers 3). Deur διδαχή "lering" dui Paulus op die handeling om te onderrig deur positiewe argumente om sodoende die waarheid in die lig te stel teenoor die valse en eiewillige lering (vgl. ook II Tim. 2:24 en 25).³⁸⁾

34) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:10

35) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:11

36) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:10

37) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:3

38) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:2

Sommige sien in die profesie van Paulus ἔσται γὰρ καρπὸς "daar sal 'n tyd kom" 'n aanduiding daarvan dat 'n latere skrywer die krisis van sy eie tyd wou beskryf en dit daarom in die historiese apostel se mond probeer lê het.³⁹⁾ Dit is egter sonder voldoende motivering.

Die gesonde leer staan teenoor die valse leringe met hul kenmerkend onegte en sieklike eienskappe wat nie dui op die dwaalleraars nie, maar op die mentaliteit en geestelike aptyt van die luisteraars.

κατὰ ἰδίας ἐπιθυμίας "volgens hulle eie begeerlikhede" (vers 3). Hierdie afkeriges verwerp nie alle leer nie, maar begeer blykbaar ook om christene genoem te word (vgl. 3:5). Hulle verkies 'n leer wat by hulle eie wil aanpas en nie dié wat deur die Heilige Gees (Rom. 8:5) geïnspireer is nie.⁴⁰⁾

κνηθόμενοι τὴν ἀκὸν "omdat hulle in hul gehoor gestreel wil wees" (vers 3). Paulus beskrywe die gesindheid van die afkeriges as mense wat in hulle gehoor gestreel wil wees, d.w.s. aan wie se wense voldoen sal word. Dit beklemtoon die minderwaardigheid van hulle strewe. Dit gaan nie om die soeke na die estetiese nie, maar om die prikkeling van nuuskierigheid en 'n sensasiesug. Dit bring mee dat hulle van die een leraar na die ander loop en vatbaar is vir enige een wat hulle begeertes bevredig.⁴¹⁾

Ἀπο μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκὸν ἀποστρεφουσιν - "en die oor sal afkeer van die waarheid" (vers 4). Daar is 'n afkerigheid en 'n blindheid teenoor die waarheid van die betroubare evangelie, wat die enigste middel tot verlossing in Christus is. Hierdie afkerigheid staan teenoor die gesonde leer van sonde en oordeel, verlossing en heiligmaking.⁴²⁾

39) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:2

40) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:3

41) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:3

42) Vgl. J. Jeremias: a.w., II Tim. 4:3,4

Ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται - "en hulle sal hulle wend tot fabels" (vers 4). Die mites of fabels waarna Paulus verwys (I Tim. 1:4, 4:7, Tit. 1:14) is die Joodse sinkretisme wat verband gehou het met geslagsregisters. Daar is geen duidelike voorstelling van hierdie dwaalleer nie. Klaarblyklik het hulle hul besig gehou met allerlei spitsvondige beskouings van genealogiese lyste en gevolgtrekkings wat daaruit afgelei is. In I Tim. 6:20, 21 verwys Paulus ook na "die onheilige, onsinnige praatjies en teëweringe van die valslik sogenaamde kennis, waarvan sommige belydenis gedoen het, en wat die geloof betref, op 'n dwaalweg geraak het". Die luister na die spitsvondige "wysheid" het aan hierdie mense klaarblyklik tydelike bevrediging gegee, omdat hulle nuuskierigheid, en sodoende hulle gehoor, geprikkel is.⁴³⁾

Hierdeur gee Paulus aan Timotheüs die simptome van die toekomstige geestelike epidemie waarmee hy te doen sal kry. Die huidige ongesonde toestand sal in die toekoms verder versleg. Onder die moeilike omstandighede roep hy die bedienaar van die woord op om positief op te tree (vers 5) en die volgende gesindhede en optredes aan die dag te lê:

nugterheid
lydsaamheid
om 'n evangelis te wees
die vervulling van sy bediening.

Tit. 1:9 "een wat vashou aan die betroubare woord wat volgens die leer is sodat hy in staat kan wees om met die gesonde leer (ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ὑγιανούσῃ) te vermaan sowel as om die teësprekers te weerlê".

In Tit. 1:9 word τῇ ὑγιανούσῃ aangedui as die middel waardeur die opsiener (vers 7) ander moet vermaan en weerlê, waardeur die tweeledige verantwoordelikheid van die bedienaar van die woord beklemtoon word, nl. die opbou van die gelowiges en die bekamping van kwaad.⁴⁴⁾

43) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:4

44) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:9

Διδασκαλία word weer eens in dieselfde verband gebruik met διδαχη. . Alhoewel die begrippe baie nou verwant is, is daar tog 'n duidelike onderskeiding. Διδαχη het die betekenis van 'The body of doctrine', d.w.s. die gesaghebbende leer in sy geheel en in die absolute sin as die totale objektiewe wil van God deur sy openbaring as maatstaf vir die prediking.⁴⁵⁾

Διδασκαλία is die oorgelewerde gesaghebbende leer van die apostels wat ook die leer van Christus genoem kan word (vgl. 2:10). Die prediking moet daaraan getoets word. Wanneer dit in ooreenstemming daarmee is, word daaraan die karakter van 'n betroubare woord verleen waarop mense hulle kan verlaat.⁴⁶⁾ Die woord dui ook op die subjektiewe vertolking van die wil van God deur oordraging en verstaanbare interpretasie.⁴⁷⁾

Die gesonde leer het meer die betekenis van "vry wees van dwaling", maar ook dit wat genesing in die lewe van die gelowige bewerkstellig.⁴⁸⁾

Met die sinsnede "Maar spreek jy wat by die gesonde leer (τη ὑγιαίνουσα διδασκαλία) pas" rig die apostel hom tot Titus.

Die verwysing in Tit. 1:13 "Daarom moet jy hulle skerp bestraf sodat hulle gesond in die geloof kan wees" (ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει) dui nie op die bekering van die dwaalleraars self nie, maar die stuiting van hulle invloed in die gemeente. "Gesond wees in die geloof" het dus die betekenis om nie aangetas te word deur die afvallige leer wat strydig is met die apostoliese oorlewering nie en om uit die onvervalste evangelie te lewe.⁴⁹⁾

Hierdie aanmoediging staan as teenstelling teenoor die optrede van die dwaalleraars in die vorige hoofstuk.

Die welwese of gesonde karakter (ὑγιαίνουσα) van die leer blyk duidelik uit die afwykings wat in Tit. 1:10-16 geteken word.

45) Vgl. Lock: a.w., Tit. 1:9

46) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:19

47) Vgl. Lock: a.w., Tit. 1:9

48) Vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:9

49) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:13

In Tit. 1:13 word teenoor die simptomatiese sieklikheid van hierdie dwaalleraars die eis van bestraffing gestel sodat hulle gesond in die geloof kan wees.

Die afwykings het bestaan uit:

1. Tugteloosheid (vers 10)

"want daar is baie wat tugteloos is" (εἶσιν γὰρ πολλοὶ ἀνυποτάκτου.) Die begrippe kan ook vertaal word met "onordelik", "weerbarstig". Hulle word nie slegs as mense met 'n gebrek aan respek in die gesonde leer en kerklike leiding geteken nie, d.w.s. ketters nie, maar is ook in hulle sedelike lewe losbandig (vgl. vers 12, I Tim. 1:9 en 10).⁵⁰⁾ 'Ανυποτάκτου dui op die neiging by diegene om die kerklike gesag uit te tart.⁵¹⁾

2. Onsinnigheid (vers 10)

"wat onsin praat" (ματαλολογου) Dit is die enigste plek waar die begrip in die N.T. voorkom. In I Tim. 1:6 word die woord ματαλολογίαν gebruik. Μεταλος was 'n populêre begrip om die minagting van die Jood teenoor die heidense afgode en aanbidding weer te gee.⁵²⁾ Die afwykendes het gebruik gemaak van indrukwekkende taal, maar ten opsigte van die inhoud was daar weinig, indien enige, waarde.⁵³⁾ Daardeur word die holheid en leegheid van hulle standpunte aangedui. (vgl. I Tim. 1:4, 6; 4:7; 6:4).

50) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:10

51) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:10

52) Vgl. Lock: a.w., I Tim. 1:10

53) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:10

3. Verleiding (vers 10)

- "verleiers" (φρεναπαται) letterlik - mense wat die gees (van ander) verlei (vgl. Gal. 6:3).

Die afwykendes het 'n verleidende invloed uitgeoefen op die liggelowiges.⁵⁴⁾ Die toevoeging μαλιστα οὐ ἐκ τῆς περιτομῆς "veral die wat uit die besnydenes was" - dui daarop dat die afwykendes uit heiden en Joodse christene bestaan het, maar dat die Joodse afwykendes meer aktief was en dus 'n verleidende invloed gehad het.⁵⁵⁾

4. Geestelike en Sedelike Verwarring (vers 11)

"Hulle keer hele huise onderstebo" - (οὔτινες ὅλους οἴκους ἀνατρεπουσιν)

Die uitdrukking dui op die totale geestelike en sedelike verwoesting wat deur die afwykendes aangerig word.⁵⁶⁾ In die verwarring het huisgesinne hulle houvas verloor en die resultaat was algehele geestelike en sedelike verwildering.⁵⁷⁾

5. 'n Vuil winsmotief (vers 11)

"deur te leer wat nie betaam (behoort) nie" (διδασκοντες ἃ' μὴ δεῖ)
 "ter wille van vuil wins" (αἰσχροῦ κερδους χαριν)

Die afwykendes stel hulleself aan as wyse leraars met insig en erns. Dit is teen hierdie skyn waarteen Paulus skerp optree om hulle te ontbloot.⁵⁸⁾

54) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:10

55) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:10

56) Vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:11

57) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:11

58) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:11

Die gebruik van rondreisende filosowe en leraars om geld te vra vir hulle onderrig, vorm klaarblyklik die agtergrond van dié opmerking van Paulus (vgl. I Tim. 6:5). So het die afwykendes hulle aangestel as wysheidsleraars en moes hulle slagoffers vir die onderrig instaan deur daarvoor te betaal.⁵⁹⁾ Die afwykende leer was dus nie die belangrikste motivering vir hulle optrede nie, maar die skadelike winsmotief.

6. Leuenagtigheid (vers 12)

"leuenaars" - (ψευσταί)

'n Gedeelte van die afwykendes was christene uit die heidendom of Joodse christene wat deur die Kretense geassimileer is. Paulus haal 'n gesaghebbende aan wat hoog in aansien was by die Kretense, nl. Epimenides van Knossus (600-500 V.C.) wat uit Kreta afkomstig was.⁶⁰⁾

Dit is vanselfsprekend dat Paulus hierdie uitspraak onderskryf (vers 13). Die eerste opmerking dui op hulle onbetroubaarheid. "Om 'n Kretenser te wees" en κρητικός "om leeg te wees", is as sinonieme beskou.⁶¹⁾ Die Kretense het beweer dat die graf van Zeus op hulle eiland was. Met verontwaardiging beskuldig Epimenides hulle as leuenaars aangesien Zeus as die Griekse opper-afgod volgens sy geloofsiening, lewend was. So het hierdie opmerking 'n spreekwoord geword waarna Paulus ook verwys wanneer hy dit op die afwykendes betrek.⁶²⁾

7. Wreedheid (vers 12)

"ongediertes" (κακὰ θηρία) letterlik "n' kwaai, gevaarlike, wilde dier"

Die volgende deel van Paulus se aanhaling dui op 'n wrede en onbeskofte optrede⁶³⁾ en dus sonder kontrole (vers 10).⁶⁴⁾ Die afwykendes moes hulle self skuldig gemaak het aan dieselfde

59) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:11

60) Vgl. G.J.D. Aalders - Paulus en en de Antieke Cultuurwêreld, p.150

61) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:12

62) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:12

63) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:12

64) Vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:12

soort van optrede. In die lig hiervan begryp 'n mens Paulus se geweldige skerp kritiek en onverskrokke optrede.

8. Lui buike (vers 12) - (γαστερες ἀργαε)

ἀργος - beteken letterlik "sonder werk".⁶⁵⁾ Dit dui op die lewensbenadering van die Kretensers Enersyds hul begerigheid, wellustigheid en inhaligheid en andersins hul passiwiteit.⁶⁶⁾ Aan hierdie gesindheid het die afwykendes hulle ook skuldig gemaak en daarom die opmerking oor hulle vuil wins (vers 11).

9. Spekulasies - Joodse fabels (vers 14) -

"en hulle nie besig hou met Joodse fabels"

(μη προσεχοντες Ἰουδαϊκοὺς μυθολογίας)

Hier gee Paulus 'n aanduiding van die inhoud van die afwykendes se leer. Hieronder moet ons waarskynlik allerlei spekulasies verstaan uit die geskiedenis wat van die oertyd afkomstig is.

In I Tim. 1:4 word dieselfde uitdrukking in verband gebring met geslagsregisters.⁶⁷⁾ Hier word dit egter uitdruklik vermeld dat dit van Joodse oorsprong was. Volgens die Joodse mitologie word die kwaad as 'n laer orde voorgestel wat in sekere onderdele van die skepping skuil. Hierdie dele moes as onrein vermy word deur wettiese reëls na te kom.⁶⁸⁾

10. Gebooie van mense (vers 14) -

"en gebooie van mense wat van die waarheid afwyk"

(καὶ ἐντολαὶς ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενων τὴν ἀλήθειαν) Die

gebooie wat teenoor die waarheid van die Skrif staan, was klaarblyklik asketiese reëls waarvan 'n gedeelte uit die Joodse voorskrifte in verband met voedsel bestaan het en die res uit 'n dualistiese gnostiese standpunt met die verwerping van die materiële (vgl. Kol. 2:21 e.v.)⁶⁹⁾ en die afwysing ten opsigte van die huwelik (I Tim. 4:3-6).⁷⁰⁾ Die gedagte word bevestig deur die volgende

65) Vgl. Walter Bauer: Wörterbuch zum Neuen Testament, p.190

66) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:12

67) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:14

68) Vgl. E.L. Smelik: a.w., Tit. 1:12

69) Vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:14

70) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:14

opmerking van Paulus in vers 15 "Alle dinge is rein vir die reines, vir die besoedeldes en ongelowiges egter is niks rein nie".

11. Gewetensbesoedeling (vers 15)

"maar hulle verstand sowel as hulle gewete is besoedel" -
(ἄλλα μεμλάνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνειδήσις)

Die onrein hart veroorsaak dat die hele lewe onrein word (vgl. Hag. 2:10-14).⁷¹⁾ As gevolg van die subjektiewe onreinheidsbeoordeling van die afwykendes ten opsigte van sekere sake is hulle verstand en gewete besoedeld: Μιαινω beteken "om te bevlek".⁷²⁾

Die afwykendes se verstand is besoedel deurdat hulle nie kan begryp en insien dat alles wat God geskape het, goed is en dat niks verwerplik is as dit met danksegging aanvaar word nie (I Tim. 4:4). Hulle gewete is besoedel omdat hulle op 'n huigelagtige wyse bely dat hulle godsdienstig is, maar die verkeerdheid van hulle daade het geen gewetensonrus tot gevolg nie.⁷³⁾

12. Die verloëning van God deur hulle werke (vers 16)

"maar hulle verloën Hom deur hulle werke" (τοὺς δὲ ἄργοις ἄρνουνται)

Hulle bely (ὁμολογοῦσιν) dat hulle God ken (εἶδεναι). Die N.T. bevestig telkens dat kennis van God slegs moontlik is in Jesus Christus en dat hierdie kennis getoets word deur gehoorsaamheid.⁷⁴⁾ Daarom is die bewys van die afwykendes se gebrek aan kennis van God juis in die ongehoorsaamheid van hulle daade geleë. Die gebruik van die begrip εἶδεναι is moontlik 'n sinspeling

71) Vgl. Lock: a.w., Tit. 1:15

72) Vgl. μιαινω in Bauer: a.w., p.944

73) Vgl. C.K. Barret: a.w., Tit. 4:4

74) Vgl. C.K. Barret: a.w., Tit. 1:16

op die gnostici se sogenaamde hoëre kennis (γνῶσις) (vgl. ook I Tim. 6:20). Die begrip ἀρνοῦνται beteken om nie met iemand in 'n positiewe verhouding te staan nie en is meestal die verbreking van 'n voorafgaande gemeenskap. Dit het dus die betekenis van "troueloosheid".⁷⁵⁾

Deur hierdie valse aanspraak van 'n besondere kennis van God, word liggelowige mense verlei. Die verloëning van God deur hulle werke, wys nie slegs op hulle eiewillige vroomheid nie, maar dui ook op hulle gebrek aan ware heiligheid en reinheid. Deur hulle eie gebooie in die plek van God syne te stel, is hulle blootgestel aan allerlei sondes. Paulus aarsel nie om die skerp onderskeid tussen die valse of skyn en die werklikheid duidelik aan te toon nie.

13. Verwerplikheid (vers 16)

"gruwelik" (βδελυκτοί)

βδελυκτοί beteken 'abominable', 'afskuwelik', 'verfoeilik', 'n gruwel in die oë van die Here' (vgl. Jer. 13:27; Eseg. 5:9). Verfoeilik dui op dit wat sedelik verwerplik en verfoeilik is sodat die afwykendes geheel en al verwerplik was ten opsigte van diens aan God. Sodoende was hulle in dieselfde posisie as die goddelose en onsedelike heidene omdat hulle die suiwere godsdiens en geloof in Christus verruil het vir 'n eiewillige vroomheid. Daarom is hulle 'n dodelike gevaar vir die gemeente van Christus. Dit is om hierdie rede dat die apostel hulle so skerp tereg wys.⁷⁶⁾

75) Vgl. Schlier: ἀρνεομαι in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.469

76) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:16

14. Ongehoorsaamheid (vers 16)

"ongehoorsaamheid" (ἀπειθεῖς)

Dit gaan nie hier om insidentele, maar fundamentele ongehoorsaamheid (vgl. 3:3).⁷⁷⁾ Die lewe van die afkeriges is gekenmerk deur 'n gebrek aan onderworpenheid aan God en 'n verwerping van sy woord soos uiteengesit deur die apostel en sy medewerkers.⁷⁸⁾

15. Ongeskiktheid vir goeie werk (vers 16)

"en ongeschik vir elke goeie werk" (καὶ πρὸς παν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι)

In teenstelling met "die mens van God" wat vir elke goeie werk volkome toegerus is (II Tim. 3:17) beskik die afwykendes oor geen toerusting met die oog op goeie werke nie.⁷⁹⁾ Ook hier gaan dit nie om 'n insidentele geleentheid nie, maar 'n prinsipiële beoordeling.⁸⁰⁾

Paulus is dus eintlik hier besig om hulle dade te diskwalifiseer, omdat dit nie beantwoord aan die eise van die goeie en die etiese nie.

In hoofstuk 2:1-10 word 'n positiewe uiteensetting gegee van hierdie gesonde leer. In vers 8 word die begrip λόγον ὑγιή "die woord gesond" herhaal terwyl die apostel in vers 7 verwys na ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν "met onvervalstheid in die leer".

In vers 10 word verwys na τὴν διδασκαλίαν ἡμῶν θεοῦ "die leer van (ons) God".

77) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:16

78) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:16

79) Vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:16

80) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:16

16. Afvalligheid van die geloof

I Tim. 4:1:

"Maar die Gees sê uitdruklik dat in die laaste tye sommige van die geloof afvallig sal word en verleidende geeste en leringe van duiwels (διδασκαλίας δαμονίων) sal aanhang. Die afvalligheid van die geloof word binne die eskatologiese verband geplaas (vgl. II Thes. 2:3). Dit wil egter nie sê dat hierdie afvalligheid tot op daardie stadium nog nie in die gemeente voorgekom het nie. Dit blyk uit ander gedeeltes dat hierdie probleem reeds aktueel teenwoordig was (4:7; 1:19).

Die goeie leer sal dus daarin gekenmerk word dat die gelowiges 'n hartlike toewyding en getrouheid daarteenoor sal openbaar in weerwil van die afvalligheid.

17. Die aanhang van verleidende geeste en leringe van duiwels (vers 1)

"en verleidende geeste en leringe van duiwels sal aanhang"

(προσεχόντες πνεύμασιν πλανούσιν).

Die afval word toegeskryf aan die inwerking van duiwelse magte wat 'n bedreiging vorm vir die gemeente. Sodoende is daar geen onduidelikheid oor die oorsprong daarvan nie. Die metodiek of strategie van die duiwels is nie daarop gerig dat die ongelowiges elke vorm van godsdienstigheid sal aflê nie, maar slegs die afwyking van die regte pad in die vorm van 'n ander godsdienst.⁸¹⁾ Ook hiervoor is daar sekere voorskrifte (διδασκαλία) sodat sy ondergang daardeur bewerkstellig kan word (vgl. Kol. 2:8).⁸²⁾ Die aanhanger van die goeie leer sal dus uit sy pad gaan om die leer van die verleidende geeste en duiwels te onderskei, te vermy en teë te gaan.

81) Vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 4:1

82) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:1

Διδασκαλία - DIE LEERI Tim. 4:6:

"As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou, sal jy 'n goeie dienaar van Jesus Christus wees terwyl jy jouself voed met die woorde van die geloof en van die goeie leer (της καλης διδασκαλιας) waarvan jy 'n navolger geword het".

Paulus beveel by Timotheüs aan dat hy homself moet voed (ἐντρέφομενος) "met die woorde van die geloof" (τοὺς λόγους της πιστεως) "en van die goeie leer" (καὶ της καλης διδασκαλιας) waarvan jy 'n navolger geword het. Hierdie positiewe aanbeveling volg na 'n uiteensetting van die afval van die laaste dae wat deur die dwaalleraars veroorsaak sal word (I Tim. 4:1-5). Hierdeur word die goeie leer teenstellenderwys nader gekwalifiseer as:

1. afvalligheid van die geloof (vers 1)
2. die aanhang van verleidende geeste en leringe (vers 1)
3. die persone wat die leer verkondig is leraars van duiwels wat gebrandmerk is in hulle eie gewete (vers 2)
4. die verbod op die huwelik (vers 3) en voedsel (vers 3).

Ἐντρέφομενος het betrekking op die geestelike voeding in Timotheüs se lewe. In die praesens participium, passief of medium, het dit die betekenis "om voortdurend gevoed te word" of "homself te voed".⁸³⁾

ΛΟΓΟΥΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ is die prediking of onderwysing wat Timotheüs as leerling van Paulus ontvang het en wat hy met oortuiging nagevolg

het.⁸⁴⁾ Die uitdrukking het dus die betekenis van onderwysing in die regte geloof.⁸⁵⁾ Καὶ της καλης διδασκαλιας

is 'n verdere omskrywing van τοὺς λόγους waardeur Timotheüs homself moet voed. Die goeie leer is 'n sinonieme uitdrukking van

ἡ ὕψιαινονση διδασκαλια en dui op die leer wat op sigself kwalitatief goed, edel of bruikbaar is⁸⁶⁾ en wat ook die goeie tot gevolg het in sy deurwerking (I Tim. 1:10, e.a.)

83) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

84) Vgl. Ibid

85) Vgl. Ibid

86) Vgl. Walter Bauer: a.w., p.726

Die instrumente van die afwykings (vers 2)

"deur die geveinsdheid van leuenaars" - (ἐν ὑποκρίσει ψευδολογῶν)
 wat gebrandmerk is in hulle eie gewete (κεκαυστηριασμένων τὴν
 ἴδιαν συνειδησιν).⁸⁷⁾ Die demoniese magte maak van
 menslike instrumente gebruik in die afval van die ware geloof wat
 hulle wil bewerkstellig. Met die uitdrukking ὑποκρίσει ψευδολογῶν
 word verwys na die dwaalleraars.⁸⁷⁾

ὑποκρισις dui op 'playing a part on the stage',⁸⁸⁾ 'outward show'.
 Deur hulle gesindheid as dié van geveinsdheid aan te dui, toon Paulus
 aan Timotheüs dat die skynbare toewyding en streng etiese eise slegs
 'n valse masker is waaragter hierdie dwaalleraars toneel speel.⁸⁹⁾
 Hulle is onopreg in hulle woorde en optrede.⁹⁰⁾ ψευδολογῶν dui
 daarop dat hulle nie slegs skynvroom nie, maar vals was.

Die uitdrukking κεκαυστηριασμένων τὴν ἴδιαν συνειδησιν

"gebrandmerk in hulle eie gewete" word op verskillende wyses verklaar:

- (1) Die dwaalleraars was slawe van geheime sonde en deur streng askese het hulle getrag om dit te bedek (Bouma en Jeremias).
- (2) Die dwaalleraars is soos slawe van sonde gebrand met die merkteken van hulle eienaar die Satan (vgl. II Tim. 2:26) in teenstelling met die littekens van Christus τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ wat Paulus gedra het (Gal. 6:17).
- (3) Die toeskroei van die gewete sodat hulle nie meer gewaarsku word nie en die sonde dus 'n vryspel kry (Spicq). Die dwaalleraars word dus gewetenloos.
- (4) Die verwysing na τὴν ἴδιαν συνειδησιν maak dit onwaarskynlik dat die beeld van die slaaf op die voorgrond sal staan. In hul gewete dra die dwaalleraars die littekens of brand-

87) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:1

88) Vgl. Liddell and Scott: a.w., p.1886

89) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:1

90) Vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:1

merk van hulle leuens en die verloëning van hul eertydse belydenis. Daardeur word hulle beroof van 'n goeie gewete wat uit die geloof is (Rom. 14:23). Dit is die oordeel wat hulle in hulself omdra.⁹¹⁾ Die begrip καυστηριασμενων of καυστηριαζω beteken letterlik "om met 'n gloeiende brandyster (καυστηριον) in te brand" of "om 'n brandmerk af te druk".⁹²⁾ In Tit. 1:15 handel Paulus oor die dwaalleraars en die besoedeling van hulle verstand en gewete.

Dit gaan dus om 'n brandmerk in die gewete wat die optrede van die dwaalleraars kenmerk. Dit wil dus voorkom asof in ooreenstemming met Tit. 1:15 "hulle verstand sowel as hulle gewete is besoedel", die dwaalleraars gewetenloos opgetree het. καυστηριαζω het dus nie die betekenis dat die gewete uitbrand of in vlamme opgaan nie of toeskroei nie, maar dat die kenmerkende onderskeidingsteken (brandmerk) waaraan die dwaalleraars uitgeken kan word, 'n gewete is wat geen sensitiwiteit ken nie. Dit wil dus voorkom asof hul geveinsdheid en valsheid dié brandmerk in die gewete veroorsaak het. Die duidelike onderskeidingsteken van hierdie dwaalleraars is dus geleë in 'n gewete waardeur die stem van God nie meer waarneembaar is nie.

Διδασκω

1 Tim. 4:11, 13, 16:

"en leer (διδασκε) hierdie dinge" (vers 11) ταυτα.
 "Totdat ek kom, moet jy aanhou (προσεχε) met lering" (διδασκαλια) (vers 13). "Let op jouself en op die leer (επεχε ... τη διδασκαλιᾳ); volhard daarin, want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor."

Paulus verwys in 4:1 met 'n waarskuwing na die διδασκαλιας δαιμονιων (leringe van duiwels) wat in die laaste dae deur sommige aangehang sal word. In 4:6 moedig hy Timotheüs aan om sy eie geestelike lewe te voed met die woorde van die goeie leer (της καλης διδασκαλιας).

91) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:1

92) Vgl. Walter Bauer: a.w., p.771

Vanaf vers 11 tot 16 handel Paulus oor die didaktiese verantwoordelikheid van Timotheüs teenoor sy gemeente.

In verse 11 en 13 handel Paulus oor die volhardende didaktiese onderrig aan die gemeente. In vers 16 behandel hy die noodsaaklikheid van Timotheüs se gehoorsame onderwerping aan die leer en die heilsame uitwerking daarvan.

I Tim. 4:11:

"Beveel en leer (ὁδῶσθε) hierdie dinge" (ταῦτα). In vers 11 word die opdrag tot die onderwysing van die gemeente gegee asook die onderwerp wat onderrig moet word ταῦτα - "hierdie dinge". Daar bestaan 'n verskil van mening oor wat "hierdie dinge" behels. Die volgende moontlikhede kan oorweeg word:

- (1) 4:1-10 (Ridderbos)
- (2) 4:7-10 (Gemser c.s.)
- (3) 4:6-10 en 12-16 (Barrett)
- (4) 1-4:10 sonder nadere aanduiding (Kelly)

ταῦτα het die betekenis van 'this to designate the nearer opposite to ἐκεῖνος that - the more remote ταῦτα are things round and about us'.

'... Where there are not two things οὗτος refers to what follows'.⁹³⁾

93) Vgl. Liddell and Scott: a.w., p.1276

Indien Paulus hierdie taalreël toegepas het, soos in vers 6, moes ταυτα betrekking gehad het op die daaropvolgende verse. Daar is egter nie veel gegewens van die leer wat in verse 11-16 uiteengesit word nie. Slegs in verse 4-5 word 'n positiewe uiteensetting gegee as deel van die leer. Dit wil dus voorkom asof ταυτα ongekwalifiseerd verwys na die leer soos uiteengesit in die brief tot op daardie stadium.

Die opdrag in die imperatiewe vorm impliseer dat Timotheüs met gesag die gemeente sal onderrig. Sy beskroomdheid weens sy jonkheid (vers 12) kon daartoe aanleiding gee dat hy nie met die gesagvolle oortuigingskrag sy taak as leraar en woordverkondiger sou behartig nie (vgl. I Kor. 16:10 e.v.).⁹⁴⁾ Uit die opdrag blyk dit dat die leer nie slegs op sy eie lewe van toepassing was nie (vers 6), maar ook gesag gehad het om in die gemeente geleer te word. Die opdrag het dus betrekking op sy taak as leraar om met gesag onderwysing te gee en die leer uit te lê.⁹⁵⁾

I Tim. 4:13:

Tydens Paulus se afwesigheid en met die verwagting van sy spoedige terugkeer (3:14), rus die verantwoordelikheid van die gemeente op die jong Timotheüs se skouers. Dié aanmoediging kom teen die agtergrond van sy jeugprobleme (vers 12). προσεχε met die datief het die betekenis "om 'n mens te rig", "toe te lê op".⁹⁶⁾ Dit dui op die sorg en voorbereiding wat Timotheüs aan sy taak moes gee.⁹⁷⁾ Διδασκαλία dui op die onderwys, die uitleg van die geskrewe woord met die oog op Christus en die toepassing daarvan op die plaaslike omstandighede (vgl. Rom. 15:4 en 2 Tim. 3:16). Die onderwys uit die Skrif was veral nodig t.o.v. die dwaalleer wat hulle ook op die wet beroep het (1:7). Dit is veral een van die redes waarom Paulus so sterk by Timotheüs aange-

94) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:11

95) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:11

96) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:13

97) Vgl. Ibid

dring het om hom op hierdie deel van sy werksaamheid toe te lê.⁹⁸⁾
 Dié onderwysing word in die eerste plek op die verstand gerig en het deur die eeue heen 'n plek gehad en ontwikkel in die kerklike lewe en kategeese.⁹⁹⁾

Die kombinasiebegrip *τη παρακλήσει* (vermaning) *και τη διδασκαλία* (en lering) toon dat die onderwysing sedelik en leerstellig van aard was (Tit. 2:1-14; Rom. 12:1).¹⁰⁰⁾ 'n Groot deel van die kategetiese materiaal was deel van die N.T. geskifte waaronder ook die Pauliniese briewe.

Rom. 12:7 bevestig dit dat die vermoë van onderwysing in die leer 'n besondere charisma of toerusting deur die Heilige Gees beteken het.¹⁰¹⁾ Deur slegs van sy aangebore vermoëns gebruik te maak, sou hy nie in staat wees om die verantwoordelikheid te verrig nie. Daarom volg die verwysing na die charisma wat Timotheüs ontvang het in die volgende vers (vgl. vers 4). Daaruit blyk die noodsaaklikheid van die doelbewuste gebruikmaking van hierdie gawe.¹⁰²⁾

I Tim. 4:16:

In I Tim. 4:16 sluit Paulus die leerstellige uiteensettings van sy brief af met 'n slotopmerking dat Timotheüs die leer met volharding in sy eie lewe sal toepas met die gevolglike heilsame uitwerking op die gemeente.

Timotheüs moes hom toelê (*ἐπεχε*) (vgl. vers 13) 'give heed to keep an eye upon' - op sy eie lewe (*σεαυτῷ*) in die leer (*τη διδασκαλία*). In Hand. 3:5 word dieselfde werkwoord gebruik "En hy het sy oë op hulle gehou in die verwagting dat hy iets van hulle sou ontvang".

98) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:13

99) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:13

100) Vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:13

101) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:13

102) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:13,14

Die vraag ontstaan wat met die leer bedoel word. Die volgende moontlikhede kan oorweeg word:

- (1) Die gesaghebbende leer wat deur bemiddeling van Paulus aan hom deurgegee is.
- (2) Die leer waardeur hy as die leraar onderwysing moes gee.
- (3) Die leer van die persone in sy gemeente (vgl. 5:17).

In hoofstuk 4:6 en 11 is daar sprake van die objektiewe leer wat deur Paulus aan Timotheüs oorgedra is. In vers 13 gaan dit om die verdere oorlewering en onderwysing deur Timotheüs self, dus die subjektiewe leer. Die sinsnede aan die einde van die vers "sowel as die wat jou hoor" (καὶ τοὺς ἀκούοντάς) verwys na die feit dat die leer hoorbaar sal wees vir mense. Dit wil dus voorkom asof die opdrag aan Timotheüs betrekking het op die leer wat hy subjektief moes uitdra en interpreteer.

Timotheüs word eerstens geroep om na sy eie persoon, voorbeeld en innerlike toerusting om te sien.¹⁰³⁾

Die tweede waarna hy geroep word om om te sien is na die leer waarin hy onderrig moes gee.

Die tweeledige uitdrukking beklemtoon die belangrikheid van die karakter en voorbeeld van die evangeliedienaar. Indien sy voorbeeld onduidelik en swak is in die gebruikmaking van sy geestelike gawe, sal sy leer geen ingang vind by ander nie. Die regte inhoud van sy onderwys, die regte leer wat in ooreenstemming met die evangelie is, sal die karakter en drakrag van sy bediening wees.¹⁰⁴⁾ Daarom volg die opdrag ἐπιμενε αὐτοὺς "volhard daarin". Die bediening roep om die toewyding van elke gawe.¹⁰⁵⁾ Hierdie raad is kenmerkend van die besondere situasie waarin die apostel dit aanbied. Timotheüs was iemand wat homself maklik onderskat en verwaarloos het en gevolglik sy invloed te gering geag het. Terwyl die meeste persone daarop moet let dat hulle minder met hulleself besig sal wees, moet Timotheüs en diegene wat soos hy oorbeskeie is, geroep word om

103) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

104) Vgl. Ibid

105) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:16

aan hulleself aandag te gee. Dit beteken dat die evangeliedienaar homself in beoordeling sal moet neem en sy leer-werksaamhede met doelgerigtheid sal aanpak en deurvoer.¹⁰⁶⁾

Die volharding in die opdragte van Paulus het 'n belofte: "want deur dit te doen (d.w.s. op jouself te let en op die leer) sal jy jouself red (σωσεις) sowel as die wat jou hoor" (τους ακουοντας σου). Albei hierdie resultate is vir die evangeliedienaar van die allergrootste belang.

(1) Sy eie behoud, d.w.s. sy eie deelgenootskap aan die verlossing van God in hierdie, sowel as in die toekomstige lewe (vgl. vers 8).

(2) Asook die behoud van sy hoorders.

Hierdie woorde herinner aan Paulus se opmerking in I Kor. 9:27 dat, terwyl hy vir ander gepreek het, hy nie self verwerplik sou wees nie. Die evangeliedienaar wat onderrig gee in die woord en nie op homself let nie, kan nie geestelike resultate verwag nie.¹⁰⁷⁾ Die belofte van heil en verlossing is slegs verbind aan die volhardende gehoorsaamheid aan hierdie tweeledige opdrag.

I Tim. 5:17:

"Laat die ouderlinge wat goed regeer, dubbele eer waardig geag word, veral die wat arbeid in woord en leer (ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ)."

Oor die begrip "ouderlinge" word elders gehandel. Wat die kwalifisering van die ouderlinge betref, blyk dit dat daar 'n groep was wie se verantwoordelikheid dit was om die prediking en onderwysing in die leer te behartig.¹⁰⁸⁾

I Tim. 6:1:

"Almal wat diensknegte is onder 'n juk, moet hulle eie here alle eer waardig ag, sodat die naam van God en die leer (ἡ διδασκαλία) nie belaster mag word nie". Dit gaan in hierdie opdrag om die heiliging en handhawing van die leer deur die gemeente. Paulus se

106) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:16

107) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

108) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:17

laaste gedeelte van die brief handel oor allerlei praktiese aangeleenthede. Hierdie opdrag word gerig aan alle slawe ongeag of hulle eienaars christene is of nie. Barrett reken dat ὅσοι betrekking het op die ouderlinge (vers 17-25).¹⁰⁹⁾ Die slawe is dus ouderling-slawe. Dit dui op 'n geforseerde afleiding. Deur die toutologiese uitdrukking ὑπο ζυγον δούλου "slawe onder 'n juk" wys die apostel deur 'n algemeen gangbare uitdrukking op die absolute onderworpenheid en diensbaarheid.¹¹⁰⁾ Dit gaan soos in ander dele van die N.T. dus nie om 'n prinsipiële beoordeling van die sosiale aspekte van slawerny nie. Dit gaan slegs om die onderlinge gesindheid binne die raamwerk van die sosiale struktuur van die destydse wêreld.

Δεσποτης dui op die volstrekte beskikkingsreg van die eienaar oor sy slaaf.¹¹¹⁾ Τυμης dui nie slegs op 'n morele respek nie, maar die bereidheid tot diens betoon.¹¹²⁾ Die slaaf was aan die gevaar blootgestel om wanneer hy 'n christen word, te reken dat hy ontslae was van sy verantwoordelikhede teenoor sy meester veral wanneer die eienaar ook 'n christen was. Die begrip vryheid kon verkeerd verstaan word as 'n algehele bandeloosheid.¹¹³⁾ Daarom word die christenslaaf herinner aan sy verantwoordelikheid en ook gewys op die implikasies indien hy nie getrou is aan sy verantwoordelikhede nie.

Wanneer 'n christenslaaf opstandig en ongehoorsaam is (Tit. 2:9 en 10) teenoor sy heiden-eienaar, loop die eienaar die gevaar om die vryheid van die christelike boodskap mis te verstaan en sy rug daarop te draai.

Die christenslaaf is egter ook nie vry van onderworpenheid aan 'n christenheer omdat hy 'n broer in Christus is nie. Die feit dat hy 'n broer is, is geen vrymag tot die ontduiking van sy verantwoordelikhede nie. Wanneer die eienaar 'n broeder in Christus is, is dit soveel te meer 'n motivering om in lojaliteit die beste diens te lewer. Sodoende lewe hy sy getuienis uit.¹¹⁴⁾

109) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:1

110) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:1

111) Vgl. Ibid

112) Vgl. Ibid

113) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 6:1

114) Vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 6:1

Wanneer 'n christenslaaf ontrou sou word aan sy taak as dienskneg, word die naam van God daardeur belaster (vgl. Jes. 52:5; Rom. 2:24) asook die christelike leer, veral in die sedelike sin van die woord (vgl. 3:7; vgl. ook Tit. 2:10).¹¹⁵⁾ βλασφημεω het die betekenis om "onteer te word" of "te ontheilig".¹¹⁶⁾

Sodoende word die leer met sy gesag en sy belofte deur die lewens en optrede van mense onteer en in sy werking gestuit of aan bande gelê (vgl. 4:16).

ἑτεροδιδασκαλεω

I Tim. 6:3-4:

"As iemand iets anders leer (ἑτεροδιδασκαλεῖ) en nie instem met die gesonde woorde van onse Here Jesus Christus en met die leer wat volgens die godsaligheid is nie (τῇ καὶ εὐσεβείαν διδασκαλίᾳ), dié is verwaand...."

Vir die derde keer rig Paulus hom in hierdie brief teen die dwaalleraars (1:3-11; 4:1-11).

In I Tim. 6:3 word 'n tweërlei omskrywing gegee van die omvang van die begrip διδασκαλία (vgl. vers 2).

1. Die gesonde woorde (ὑγιαίνουσιν λόγοις) van onse Here Jesus Christus.
2. Die leer wat volgens die godsaligheid is (τῇ καὶ εὐσεβείαν διδασκαλίᾳ)

Met dié woorde van Jesus word klaarblyklik die onderwys van Jesus bedoel, soos wat dit deur die apostel(s) aan die gemeente oorgelewer is.¹¹⁷⁾ Dit gaan nie slegs om sekere afsonderlik bewaarde woorde van Christus nie, maar as 'n algemene verwysing na Christus se onderrig.

Op soortgelyke wyse verwys Paulus elders na 'n opdrag van Christus.

115) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:1

116) Vgl. Liddell and Scott: a.w., p.317

117) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:3

1 Kor. 7:10:

"En aan die getroudes beveel ek - nie ek nie, maar die Here - dat die vrou nie van die man moet skei nie en as sy tog van hom skei, moet sy ongetroud bly, of haar met haar man versoen; en dat die man sy vrou nie moet verstoot nie."

Dit is geen direkte aanhaling van Christus se uitsprake oor die huwelik se onontbindbaarheid volgens Matt. 5:32; 19:9; Mark. 10:11-12 of Luk. 16:18 nie.

In I Thess. 4:15 verwys Paulus weer na *λογος κυριου* - "die woord van die Here".

"Want dit sê ons vir julle deur die woord van die Here, dat ons wat in die lewe oorbly tot die wederkoms van die Here, die ontslapenes hoegenaamd nie sal vóór wees nie."

Daar is 'n paar verklarings vir die verwysing van Paulus:

- (1) Dat beide verse 'n uitspraak van Christus is wat nie in die Skrif voorkom nie en op grond van 'n mondelinge oorlewing soos in Hand. 20:35 bewaar gebly het.
- (2) 'n Geskrewe versameling woorde van Christus. Sommige reken dat Paulus hier verwys na 'n Evangelie in die gemeente van Efese.¹¹⁸⁾
- (3) Ander dink aan die sinspeling op 'n versameling woorde van Christus. Spicq baseer sy verklaring op grond van die verwysing in I Tim. 5:18 "Want die Skrif sê: Jy mag 'n os wat graan dors, nie muilband nie" (Deut. 25:4; 1 Kon. 9:9) en "die arbeider is sy loon werd" (vgl. Matt. 10:10; Luk. 10:7). Daarvolgens reken hy dat 'n mens ten opsigte van die vers onder bespreking die afleiding kan maak dat Paulus hier na 'n geskrewe Evangelie verwys wat in Efese gebruik was. Hy reken dat dit sonder twyfel dié van Lukas was.¹¹⁹⁾
- (4) Paulus verwys hier, soos in Gal. 1:12; 2:2; Efes. 3:3; I Kor. 2:20; 14:6 en II Kor. 12:1, na 'n besondere openbaring van die Here aan hom.

118) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:3

119) Vgl. C. Spicq: Saint Paul Les Epitres Pastorales, I Tim. 6:3

Dit is nie maklik om uit die enkele gegewens 'n klinkklare en duidelike gevolgtrekking te maak nie. Daar is egter 'n aantal aspekte wat teen die moontlikheid van 'n geskrewe versameling van woorde van Christus pleit.

- (i) Die uitdrukking ὑγιαίνουσιν λόγους word sonder 'n lidwoord gebruik.¹²⁰⁾ Wanneer dit betrekking gehad het op 'n spesifieke versameling, sou 'n mens 'n lidwoord verwag het.
- (ii) Die vraag ontstaan waarom Paulus gebruik gemaak het van die vreemde sinskonstruksie ὑγιαίνουσιν λόγους τοὺς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ "gesonde woorde die van onse Here Jesus Christus" in plaas van die gewone sinskonstruksie τοὺς ὑγιαίνουσιν λόγους τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ Die klaarblyklike vertaling sal dus lui "gesonde woorde – dit wat afkomstig is van onse Here Jesus Christus". Dit dui daarop dat die woorde van Christus afkomstig is en dat Hy die onderwerp daarvan is.¹²¹⁾
- (iii) Indien daar wel 'n geskrewe evangelie beskikbaar was, is dit vreemd dat Paulus hom nie meermale en duideliker daarop beroep nie.¹²²⁾

Die versigtige en mees verantwoordelike gevolgtrekking waartoe 'n mens kan kom, is om te aanvaardat die genitief τοῦ κυρίου κ.τ.λ. daarop dui dat die woorde van die Here afkomstig is, en dat Paulus daarom met goddelike gesag spreek en dat die wyse waarop Paulus daarvoor beskik het, nie met die gegewens nader aangedui kan word nie. Daar moet met twee moontlikhede rekening gehou word, nl. 'n mondelinge oorlewering of 'n besondere openbaring van Christus.

Die "gesonde" dui op die onvervalste teenoor die verminkte en sieklike leer van die dwaalleraars (vgl. 1:10). Dit dui nie slegs op die leerstelling nie, maar ook op die etiese aspek (vgl. 1:10, e.v.).

120) Vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:3

121) Vgl. Ibid

122) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:3

Die tweede omskrywing van die leer καὶ τῇ καὶ εὐσεβείαν διδασκαλίᾳ (en die leer wat volgens die godsaligheid is) dui op die christelike leer wat hom aansluit by die woorde van Jesus soos wat dit deur die onderwys van die apostels en die prediking in die gemeente geleer is. Dit was nie noodsaaklik dat Paulus dit nader omskrywe nie, aangesien Timotheüs bewus was van wat hy daarmee bedoel het.¹²³⁾ Εὐσεβεία dui op die eerbied en respek teenoor God.¹²⁴⁾

Dit beklemtoon dat leer en lewe ten nouste met mekaar verband hou. Die funksie van die leer is om godsvrug te bewerkstellig.¹²⁵⁾

Κατὰ met die akkusatief het die betekenis van 'of fitness or conformity', 'in accordance with'.¹²⁶⁾

ἑτεροδιδασκαλεῖ dui op 'n ander leer wat gebring word en wat vreemd is aan die evangelie. Soos in I Tim. 1:4 e.v. word die inhoud daarvan in die volgende verse omskrywe. Diegene wat die leer voorstaan:

"dié is verwaand en verstaan niks nie, maar het 'n sieklike sug na twisvrae en woordestryd waaruit ontstaan afguns, twis, lasteringe, bose agterdog, nuttelose stryery van mense wat verdorwe in hulle verstand en van die waarheid beroof is en dink dat die godsaligheid winsgewend is" (I Tim. 6:4-5).

In die gesonde leer, waartoe die evangeliedienaar 'n besondere verantwoordelikheid het, gaan dit nie bloot om die intellektuele aanvaarding van sekere godsdienstige feiten nie, maar om die gehoorsaamheid aan die uitlewing en oordra van die onvervalste leer wat uitmond in godsvrug.

123) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:3

124) Vgl. Lock: a.w., I Tim. 2:2

125) Vgl. J. Calvijn: Pastorale Brieven, I Tim. 6:3

126) Vgl. Liddell and Scott: a.w., p.883

ΔΙΑΚΟΝΟΣ - DIENAAR EN ΔΙΑΚΟΝΙΑ - BEDIENING

Die begrip **διακονος** en **διακονια** word ook 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik ten opsigte van die evangeliedienaar.

I Tim. 4:6: -

"As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou, sal jy 'n goeie dienaar (**καλος εση διακονος**) van Jesus Christus wees..."

I Tim. 1:12:

"dat Hy my getrou geag en in die bediening (**εις διακονιαν**) gestel het".

II Tim. 4:5:

"...vervul jou bediening" (**την διακονιαν σου πληροφορησον**)

In I Tim. 4:6 en II Tim. 4:5 word die begrippe **διακονος** en **διακονια** op Timotheüs en sy verantwoordelikheid as bedienaar van die woord van toepassing gemaak. In I Tim. 1:12 verwys Paulus na sy eie bediening.

Die grondbegrip **διακονεω** is moeilik te onderskei van die verwante woorde soos bv. **δουλεω** om as 'n slaaf in onderworpenheid te dien. **Διακονεω** dui op 'n baie persoonlike diens aan 'n ander in die gesindheid van liefde.¹²⁷⁾

Die begrip kom die eerste keer in die buite-Bybelse Grieks voor by Herodotus met die betekenis "om aan 'n tafel te bedien". In die oë van die Grieke was dit 'n eerbare taak vir die man om te heers en daarom is diens as onwaardig beskou. Die begrip **διακονεω** kom nie in die LXX voor nie, maar die begrip "diens" en die verwante begrippe wel. Vir die Oosterse denke was daar geen onwaardigheid in diens nie.

127) Vgl. H.W. Beyer: **διακονεω** in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.81 e.v.

In die N.T. sluit die begrip $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\epsilon\omega$ aan by die oorspronklike Griekse betekenis om aan 'n tafel te bedien (Luk. 17:8; Joh. 12:2) volgens die vertaling van die evangeliste.

Die Here Jesus het die begrip in 'n breër verband gebruik deur dit van toepassing te maak op die voorsiening van voedsel en drank, om skuiling te bied, klere te voorsien en die siekes en gevangenes te besoek. Die begrip verkry dus die betekenis van aktiewe christelike liefde teenoor die naaste as die onderskeidende kenmerk van ware christendissipels (vgl. Matt. 25:42, e.v.). Daarom verwys Christus ook na homself in Luk. 22:27 "as een wat dien" ($\acute{o} \delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\omega\nu$).

In I Pet. 4:11 en Hand. 6 word daar twee soorte charismata onderskei: die bediening van die woord en van die daad. Lg. word omskrywe as $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\epsilon\omega$. 128)

In die pastorale briewe het $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\epsilon\omega$ die betekenis van "die vervulling van die amp van diaken." 129)

Die begrip $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\lambda\alpha$ kom twee keer in die LXX voor. $\Delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\lambda\alpha$ dui ook op "die vervulling van sekere verantwoordelikhede in die gemeente" - "die apostoliese diens" (I Tim. 1:12); "die diens van 'n evangelis" (II Tim. 4:5) of die aktiwiteit van Markus wat persoonlike diens en ondersteuning kombineer met sendingwerk (II Tim. 4:11). Die insameling vir die armes van Juda word ook beskrywe deur die begrip $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\lambda\alpha$ (diensbetoning). 130)

Die begrip $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\omicron\varsigma$ dui ook in die N.T. op dieselfde betekenisvariasies as die grondbegrip "tafelbediende" (Joh. 2:5,9), "dienaar van 'n meester" (Matt. 22:13). In hierdie sin is die christen 'n dienaar van Christus (Joh. 12:26). Dit is 'n deel van die christen se taak om sy naaste te dien (Mark. 9:35; 10:43; Matt. 20:26; 23:22). In die figuurlike sin is daar ook sprake van dienaars van 'n geestelike mag - van die Satan (II Kor. 11:14, e.v.), van die evangelie (Efes. 3:6, e.v.; Kol. 1:23), van die sonde (Gal. 2:17), van die besnydenis (Rom. 15:8) en van 'n nuwe testament (II Kor. 3:6).

128) Vgl. H.W. Beyer: $\delta\lambda\alpha\kappa\omicron\nu\epsilon\omega$ in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.81 e.v.

129) Vgl. Ibid

130) Vgl. Ibid

In dieselfde verband moet die verwysing na Timotheüs in I Tim. 4:6 as *διακονος* verstaan word. Die begrip dui ook op spesifieke ampsdraer in die kerkorganisasie. In die Vulgaat word die leenwoord 'diaconus' in plaas van 'minister' byvoorbeeld in I Tim. 3:8 en 12 gebruik. Die begrip kom die eerste keer voor in Filip. 1:1.¹³¹⁾

In I Tim. 4:6 word die begrip *διακονος* nie in 'n tegniese sin gebruik met die verwysing na die amp van diaken nie, maar in die meer algemene N.T. betekenis van "bediening".¹³²⁾ Timotheüs se taak was om die gevaarlike asketiese kettery af te wys. Deur getrou te wees in hierdie verantwoordelikheid sal hy 'n *καλος διακονος χριστου 'Ιησου* ('n goeie dienaar van Jesus Christus) wees.¹³³⁾

Die begrip *διακονια* in I Tim. 1:12 en II Tim. 4:5 word ook in 'n nie-tegniese sin gebruik. Paulus se taak word nie nader gespesifiseer as slegs 'n verwysing na sy apostelaat in die breëre sin van die woord nie. Die klem word gelê op die diens in die gesindheid van 'n dienskneg.¹³⁴⁾ Paulus is egter nie getrou geag op grond van sy betroubaarheid as dienaar nie, maar Christus het hom as dienaar geroep en in weerwil van sy vyandskap het Hy sy vertrouwe in hom gestel.¹³⁵⁾ Paulus was tevore onder die indruk dat hy in diens van God gestaan het, maar sy diens was teen God gerig soos wat hy homself beskrywe in I Tim. 1:13 as "'n lasteraar, 'n vervolger en 'n geweldenaar". God het egter op sy lewe beslag gelê teen sy doelwitte en neigings in.¹³⁶⁾

Timotheüs se *διακονια* is nader omskrywe as die diens van 'n evangelis.¹³⁷⁾ In Hand. 21:8 word na Filippus verwys as 'n evangelis en in Efes. 4:11 e.v. word die dienswerk van 'n evangelis onderskei van ander dienste. Hier is dus nie sprake van 'n aparte amp nie, maar slegs van 'n aparte diens in die uitdra van die evangelie op grond van besondere gawes. Die klem word hier gelê op die algemene aard van Timotheüs se werk. In die lig

131) Vgl. H.W. Beyer: *διακονευω* in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.81 e.v.

132) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:6

133) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

134) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:12

135) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:12

136) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 1:12

137) Vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 4:5

van sy teenstand moet Timotheüs sy bediening sonder bekommernis, aarseling of onderbreking vervul. Terwyl Paulus bewus is van sy naderende lewenseinde, moedig hy Timotheüs aan om alles in die stryd te werp t.w.v. die roeping van Christus.¹³⁸⁾

Ten grondslag van die begrip $\delta\lambda\alpha\kappa\nu\lambda\alpha$ lê die tweërlei gedagte:

1. dit is diens aan iemand;
2. die diens word gedoen namens die gemeente en die Here wat geroep het tot hierdie diens.¹³⁹⁾

138) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:5

139) Vgl. H.A. Lombard: a.w., p.10

ΔΟΥΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ/ΘΕΟΥ'N DIENSKNEG VAN DIE HERE/GOD

In II Tim. 2:24 en Tit. 1:1 word na die evangeliedienaar verwys as

δουλος Κυριου of θεου

Die begrip δουλος beteken om 'n slaaf te wees met 'n diensverplichting teenoor 'n ander persoon. Hy is onderworpe aan die wil van sy alleen-besitter van wie hy absoluut afhanklik is sonder 'n keuse van sy persoonlike voorkeur of eie wil.¹⁴⁰⁾ Indien 'n slaaf ongehoorsaam was, het hy onder die vrees van moontlike strafmaatreëls gelewe. In die Joodse en Griekse wêreld is die slawe as deel van die onbeweegbare eiendom geklassifiseer met geen regte volgens die wet nie. Selfs sy familie was die eiendom van sy heer of baas wat aan hom die voorreg kon verleen om die slaaf van sy keuse te neem met die oog op 'n huwelik.¹⁴¹⁾

Δουλος is op 'n enkele paar uitsonderings na die vertaling van ἄνθρωπος as 'n slaaf met sy status en omstandighede. In die O.T. word die begrip ook in 'n godsdienstige betekenis gebruik as 'n eretitel teenoor mense wat in onvoorwaardelike gehoorsaamheid en onderworpenheid teenoor God gelewe het (vgl. Moses: Jos. 14:7; Josua: Jos. 24:29; Abraham: Ps. 105:42; Dawid: Ps. 89:4 e.a. wat vertaal word as "kneg van die Here"). Hierdeur word die gesindheid van getrouheid en lojaliteit teenoor God beklemtoon.¹⁴²⁾

Die begrip δουλος Θεου word in slegs 'n paar gevalle in die N.T., en wel in lyn met die O.T., gebruik.

II Tim. 2:24 "en 'n dienskneg van die Here (δουλον δε Κυριου) moet nie twis nie, maar vriendelik wees teenoor almal".

Tit. 1:1 "Paulus, 'n dienskneg van God (δουλος Θεου)". In Tit. 1:1 gebruik Paulus die begrip as 'n uitsondering op die normale pauliniese formule δουλος Θεου in plaas van δουλος Ἰησου Χριστου. Dit is nie duidelik of Paulus die begrip gebruik as 'n offisiële of eretitel, of aan die anderkant, as die belydenis van absolute toewyding aan God nie.

140) Vgl. Rengstorff: δουλονομία in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.261 e.v.

141) Vgl. Ibid

142) Vgl. Ibid

In die algemeen word die begrip in die N.T. gebruik met die beklemtoning dat die gelowige die eiendom van God of Christus is. Die begrip word egter ook in 'n ongunstige sin gebruik van 'n wettiese godsdiens waar gehoorsaamheid uit vrees en dwang geskied (vgl. Gal. 4:7). Wanneer Paulus die begrip op homself en op Timotheüs van toepassing maak, dan het dit geen ongunstige betekenis nie. Dit dui op die ondergeskiktheid en onderworpenheid aan God as die Alleenbesitter, asook om diens te lewer in die kerk in die gesindheid van nederigheid. Daardeur word 'n gees van heerskappy en dominerendheid van 'n geestelike leier of bedienaar van die woord afgewys. Die verband waarin die begrip in II Tim. 2:24 gebruik word, bevestig die gesindheid van die evangeliedienaar wat onder spanningsvolle omstandighede die weerspannings in die gemeente met sagmoedigheid moet tereg wys (vers 25) en nie met 'n heersugtige gesindheid nie.

Wanneer Paulus homself aandui as dienskneg, dan omskryf hy sy diens nader as ἀποστολος.¹⁴³⁾ Lock meen dat Paulus se verwysing na δουλος Κυριου in II Tim. 2:24 waarskynlik 'n doelbewuste verwysing is na Christus as die "kneg van die Here" in Jes. 42:1-3 en 53 wat onder vernederende omstandighede sy taak volbring het ter wille van die redding van mense.¹⁴⁴⁾ Met dieselfde gesindheid moet die evangeliedienaar die werk van sy Here voortsit op aarde. Δουλος is die persoon wat in diens van die Evangelie staan met absolute onderwerping aan die opdrag van God.¹⁴⁵⁾ Die evangeliedienaar word geroep om met 'n absolute onderworpenheid aan God in Christus, as sy eiendom, sy opdragte te gehoorsaam vir die bediening waartoe hy geroep is.

143) Vgl. J. Calvijn: a.w., Tit. 1:1

144) Vgl. Lock: a.w., II Tim. 2:24

145) Vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:1

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ - OPSIENER

In I Tim. 3:1,2 en Tit. 1:2 word die begrip ἐπισκοπος gebruik ten opsigte van die evangeliedienaar.

I Tim. 3:2:

"'n Opsieners τον ἐπισκοπον dan moet onberispelik wees...."

Tit. 1:7:

"Want 'n opsieners τον ἐπισκοπον moet as 'n rentmeester van God onberispelik wees".

Ἐπισκοπος is afgelei van ἐπισκεπτομαι 'to look upon', 'to consider', 'to have regard to something or someone', 'to care for', 'to watch over'.¹⁴⁶⁾

Ἐπισκοπη word vertaal met "opsienersamp". Die begrip ἐπισκοπος word in die buite-Bybelse Grieks in tweeërlei sin gebruik, nl.

- (i) as "toeskouer", "bewaker", "beskermer", "beskermheer"
- (ii) as die benaming vir verskillende ampte.

Die ampte is minder belangrik van aard met die aanduiding van tegniese en finansiële verantwoordelikhede sonder enige godsdienstige betekenis. Die begrip "bewaker" en "beskermer" is dikwels in 'n godsdienstige sin ten opsigte van die Griekse gode gebruik.¹⁴⁷⁾

Die begrip word in die LXX met verskillende betekenisse gebruik:

- (i) "Besoek": (Job 35:15) dit dui op die genadige of geregtelike ingryping van God in die menslike saak met 'n verwysing na redding en bewaring van die skepping. In die N.T. word dit ook in dieselfde sin gebruik (vgl. Luk. 19:44);

146) Vgl. H.W. Beyer: ἐπισκεπτομαι in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.600 e.v.

147) Vgl. Ibid

- (ii) "Kyk" ('Look'); "'n vlugtige kyk" ('glance');
"oorpeinsing" ('contemplation'); "rondkyk"
(Job 5:24);
- (iii) "Sorg" ('protection'); "beskerming" (Job 10:12);
"verborgenheid" (Job 29:4);
- (iv) "Ondersoek" ('enquiry', 'investigation',
'examination') Job 31:14.¹⁴⁸⁾

Die begrip kom egter ook voor in die LXX met die betekenis van "amptelike". In Num. 4:16 het dit die betekenis van "toesig" en in Ps. 109:8 word "amp" as 'n vertaling van $\eta\tau\tau\epsilon\varsigma$ "toesig" weergegee.¹⁴⁹⁾ Hierdie vers word in Hand. 1:20 deur Petrus aangehaal en van toepassing gemaak op die apostel Judas waar $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\pi\eta$ vertaal word met "opsieners-amp". Die apostelamp word dus as $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\pi\eta$ beskrywe.

In die LXX word die begrip in dieselfde tweërlei variasies gebruik. Dit word met betrekking tot God gebruik, asook ten opsigte van opsigters of opsieners op verskillende terreine.¹⁵⁰⁾

In Job 20:29 word $\kappa\upsilon\pi\lambda\omicron\varsigma$ vertaal met $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\varsigma$ waar God geteken word as die Regter van die goddelose en word dit as 'n wisselterm gebruik vir $\kappa\upsilon\pi\lambda\omicron\varsigma$.¹⁵¹⁾

Wanneer die gebruik betrekking het op die mense, word die amp of die taak nie baie duidelik omskrywe nie. In Jes. 60:17 word $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\varsigma$ vertaal met "bestuurders" in lyn met $\alpha\rho\chi\omicron\nu\tau\alpha\varsigma$ - "owerheid". As 'n vertaling van שָׁלוֹם "vrede" word hier verpersoonlik as 'n owerheidspersoon. In Num. 31:14 word $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\varsigma$ vertaal met "aanvoerders" van die leer as 'n vertaling van יְהוֹנָדָב . In II Kron. 34:17 word dit in die LXX vertaal met "opsigters" as diegene wat aangestel was oor die werkers by die restourasie van die tempel $\text{מְשִׁיבֵי הַמְּקִינִים}$ (vgl. Neh. 11:9,14 en 22) word vertaal as "opsigter" (יְהוֹנָדָב). In hierdie verse word verwys na die opsigters oor Benjamin, die priesters en die Leviete. Die begrip word hier dus in 'n sekere kultiese sin gebruik. In Num. 4:16 word die begrip in 'n direkte kultiese sin gebruik en weergegee as 'n verwysing na die kultiese "toesig" as 'n

148) Vgl. H.W. Beyer: $\epsilon\pi\lambda\sigma\kappa\omicron\mu\omicron\varsigma$ in G. Kittel; T.W.N.T. II, p.600 e.v.

149) Vgl. Ibid

150) Vgl. Ibid

151) Vgl. Ibid

vertaling van $\eta\tau\tau\eta$ Eleasar, die seun van die priester Aäron, ontvang die toesig oor die olie in die kandelaar, die reukwerk van die speserye, die spysoffer, die salfolie, die gereedskap in die heiligdom en die hele tabernakel.

In die N.T. word Christus as $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ beskrywe (vgl. I Pet. 2:25) in noue verband met $\pi\omicron\lambda\mu\eta\nu$ (herder). $\pi\omicron\lambda\mu\alpha\lambda\upsilon\epsilon\iota\nu$ en $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\epsilon\iota\nu$ word as aanverwante begrippe gebruik om die taak van die herder te omskrywe, d.w.s. om toesig te hou oor die kudde (vgl. Hand. 20:28 en I Pet. 5:2).

Die begrip word ook toegepas op mense as leiers van die kerk. Die charismatiese en rondreisende apostels, profete en leraars word nêrens $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$ genoem nie. Dit word slegs gebruik ten opsigte van die geestelike leiers van gevestigde gemeentes.¹⁵²⁾

Daar is geen duidelike onderskeibare betekenis tussen die begrip $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$ en $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\omicron\lambda$ nie (vgl. Hand. 20:28). Die volgende feite is belangrik:

1. In Hand. 20 word $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\omicron\lambda$ sonder uitsondering aangespreek as $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$. Hulle is $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\omicron\lambda$ nie op grond van hulle ouderdom nie, maar op grond van hulle aansien en posisie in die gemeente en $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$ weens hulle verantwoordelikheid.
2. Hulle verantwoordelikheid word omskrywe in terme van $\pi\omicron\lambda\mu\alpha\lambda\upsilon\epsilon\iota\nu$ soos in I Pet. 2:25 en 5:2 e.v., alhoewel $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ beklemtoon word.
3. Daar is verskillende $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$ in dieselfde gemeente wat geeneen voorrang kry nie.
4. Hulle roeping tot $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\lambda$ was afkomstig van die Heilige Gees (Hand. 6:3, 14:23).

152) Vgl. H.W. Beyer: $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\epsilon\pi\tau\omicron\mu\alpha\lambda$ in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.600 e.v.

5. Volgens die teksverband was hulle taak die waaksame en versorgende leiding van die gemeente op die basis van die verlossingswerk van Christus waaraan die gemeente sy bestaan te danke het.¹⁵³⁾

Paulus gebruik nie die begrip ἐπισκοπος in Hand. 20:17 om spesifieke ampsdraers aan te dui nie, maar hy dui slegs daardeur in die algemeen op die taak van 'n groep verantwoordelike manne in die gemeente wat van die ander gemeentelede onderskei moes word. In Filip. 1:1 word die begrip ἐπισκοπος en δακονος in dieselfde verband gebruik.

In die pastorale briewe is daar alreeds 'n verdere ontwikkeling sigbaar in die gebruik van die begrip.

I Tim. 3:1:

"....as iemand na 'n opsienersamp (ἐπισκοπος) verlang, begeer hy 'n voortreflike werk".

Die begrip ἐπισκοπη word in I Tim. 3:1 onafhanklik van die apostelamp gebruik. In die vroeë christendom word die apostelamp en die episkopaat baie duidelik van mekaar onderskei.¹⁵⁴⁾ Die aanleidende oorsaak tot die vermanende skrywe van Paulus is nie duidelik nie. Tweërlei oorsake word vermoed: Dat die opsienersamp nie hoog aangeskrewe was nie, of dat daar 'n besondere beywering vir die amp was sonder om genoegsaam op die voorvereistes te let. Dit wil voorkom asof daar 'n besondere begeerte was by sommige om tot die amp toegelaat te word.¹⁵⁵⁾

Die opsienersamp of opsienerskap word nie nader omskrywe nie, omdat dit by die leser as bekend veronderstel word. Dit dui op 'n bepaalde waar-digheid in die gemeente waartoe 'n persoon aangestel is in onderskeid van die vrye geestesgawes. Volgens vers 4 wil dit voorkom asof hierdie amp ook betrekking gehad het op die leiding en regering van die gemeente waarby die onderwysing nie uitgesluit was nie (vgl. vers 2 en 5:17). Dit gaan hier dus om geestelike leierskap wat elders met die begrip "herderskap" aangedui word (vgl. Efes. 4:11). In I Pet. 2:25 en Hand. 20:28 word Herder en Opsier in dieselfde sinsnede gebruik en

153) Vgl. H.W. Beyer: ἐπισκοπος in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.600 e.v.

154) Vgl. Ibid

155) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:1

in I Pet. 5:1 en 2 word herders en ouderlinge as ekwivalente gebruik.¹⁵⁶⁾

Die verklaring van ἐπισκοπή se betekenis hang saam met die betekenis van ἔργον - "werk". In II Tim. 4:5 verwys ἔργον na dié werk van 'n evangelis. Dit is egter moeilik om ἔργον nader te omskryf, aangesien die begrip ongekwalifiseerd gebruik word.

Dit wil dus voorkom asof die begrip ἐπισκοπή in 'n nie-tegniese sin en as 'n ongekwalifiseerde term weergegee is en verstaan moet word as "amp" sondermeer soos wat die Afrikaanse Bybelvertaling dit in Ps. 109:8 weergee. "Laat 'n ander sy amp neem".¹⁵⁷⁾

I Tim. 3:2:

"'n Opsier (τοῦ ἐπισκόπου) dan moet onberispelik wees...."

In I Tim. 3:1 is ἐπισκοπή 'n vaste en onderskeie amp waarna 'n persoon kan verlang. Om hierdie amp te kan beklee, is sekere kwalifikasies noodsaaklik. Paulus dui die toelatingsvereistes aan en nie die verantwoordelikhede of 'n omskrywing van die amp self nie. Die nugterheid waarmee die voorvereistes gemeld word en die feit dat by die toelating slegs die noodsaaklike menslike vereistes gemeld word, sonder om na die Heilige Gees te verwys, dui op die ontwikkeling van die amp op grond van die daaglikse behoeftes.¹⁵⁸⁾ Die belangrikheid van die amp van ἐπισκοπος word beklemtoon deur die volgende sedelike vereistes en ander karaktereienskappe:

156) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:1

157) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:1

158) Vgl. H.W. Beyer: a.w., p.600 e.v.

1. Betroubaarheid in 'n etiese sin. Geen asketiese onthouding word vereis nie. Die geestelike leier van die gemeente is ook bloot-gestel aan eg menslike versoekings, maar hy moet 'n voorbeeldige en 'n eerbare lewe lei en moet oormatigheid vermy. Daarom vereis Paulus dat hy "geen drinker", "geen vegter", "geen vuilgewinsoeker" sal wees nie (I Tim. 3:3).
2. Hy moet in sy eie huis bewys lewer van sy vermoë om die gemeente goed te regeer (vers 4). Die Rooms-Katolieke selibaat is dus 'n onbybelse standpunt. Die Bybel vereis 'n monogame huwelik vir die opsiener (vers 2) en plaas 'n hoë prys op die seën van 'n gasvrye huis waar kinders in "waardigheid" en "onderdanigheid" opgevoed word (vers 4). Die vermoë om 'n huis goed te regeer is 'n toets vir die vermoë om 'n gemeente te lei (vers 5).
3. Die $\epsilon\pi\lambda\omicron\gamma\omicron\pi\omicron\varsigma$ moet "bekwaam wees om te onderrig" en moet dus 'n bekwame prediker wees (vers 2).
4. Hy moet ook 'n volwasse christen wees wat tot geestelike rypheid gekom het, sodat hy nie as 'n pasbekeerde swig voor die versoeking van verwaandheid en in dieselfde strik as dié van die duiwel val nie (vers 7).
5. Die vereistes vir 'n goeie opsiener geld egter nie slegs in sy verhouding tot die gemeente nie, maar ook in sy verhouding teenoor "buitestaanders" en volgens die standarde van die nie-christelike wêreld, moet hy onberispelik wees sodat hy en die gemeente, so ver moontlik, gevrywaar kan wees teen enige openbare skandaal.

Volgens Barrett het $\epsilon\pi\lambda\omicron\gamma\omicron\pi\omicron\varsigma$ alreeds in die Pastorale briewe as 'n tegniese term ontwikkel. In die gemeenskap wat aan ons beskrywe word in die sg. Damaskus-dokument en die "Dooie See Rolle", is daar sprake van amptenare wat " m^e baqquer" genoem word. Dit is 'n redelike ekwivalent van $\epsilon\pi\lambda\omicron\gamma\omicron\pi\omicron\varsigma$. Die m^e baqquer was 'n uitlegger van die wet, 'n prediker en herder (pastor) en was verantwoordelik vir die toetrede van nuwelinge.¹⁵⁹⁾

159) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:1

Die begrip $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ word in die Pastorale briewe gebruik om die teologiese taak van leraars wat andersins met die term $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\varsigma$ beskrywe word, aan te dui.¹⁶⁰⁾ Ander reken weer dat die begrippe $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ en $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\upsilon$ moontlik slegs twee sinonieme begrippe kan wees wat afwisselend gebruik is vir dieselfde amp.

- (1) Die verantwoordelikhede van beide is volgens I Tim. 3:2-7 en Tit. 1:6-9 byna dieselfde.
- (2) Die afwesigheid van enige verwysing na $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\upsilon$ in I Tim. 3:2-13 en $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\upsilon$ in I Tim. 5:17-21.¹⁶¹⁾

Aan die anderkant is dit duidelik dat $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ in beide gevalle in die Pastorale briewe in die enkelvoud voorkom met die lidwoord $\tau\omicron\upsilon\ \epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\upsilon$ (I Tim. 3:2; Tit. 1:7) waardeur die opsiener as 'n tipe duidelik aangedui word. Die begrip $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\varsigma$ was dan die aanspreekvorm, op grond van die analogie van die Joodse sinagoge, waar 'n klein groepe manne aangewys is deur die stigter van die gemeente om die sake van die gemeente, ná sy vertrek, te behartig. Die begrip $\epsilon\pi\iota\sigma\kappa\epsilon\tau\omicron\varsigma$ sal dan 'n beskrywing wees van hulle funksie of taak om toesig te hou wat deur Hand. 20:17,28 en Filip. 1:1 bevestig word. Dit was by sekere geleenthede noodsaaklik dat die gemeente verteenwoordig sou word deur een ampsdraer om bv. vreemdelinge te ontvang, om as voor-sitter die leiding te neem by 'n vergadering ter wille van dissipline of om by die nagmaal voor te gaan. Die begrip $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\varsigma$ as opsiener is waarskynlik gebruik vir die ouderling wat leiding geneem het sonder 'n permanente verskil in status. Dit verklaar ook die gebruik van die enkelvoud.¹⁶²⁾ Nêrens is daar sprake van die latere biskopamp met sy hoë status om as leier van 'n aantal kerke op te tree in 'n hiërargiese sisteem nie. Die feit dat Paulus dit noodsaaklik ag om die opsienerswerk teen geringskatting te verdedig en dit te onderstreep met die gesaghebbende uitdrukking "dit is 'n betroubare woord", bevestig dat daar geen waardigheid aan die werk gekleef het nie en dat dit geen rang was nie, maar 'n taak. Daarom die toevoeging van die begrip $\epsilon\rho\rho\upsilon$.¹⁶³⁾

Die kwalifikasies of vereistes van die $\pi\rho\epsilon\sigma\beta\upsilon\tau\epsilon\rho\upsilon$ in Tit. 1:5-9 is dieselfde as dié van die $\epsilon\pi\lambda\sigma\chi\omicron\pi\omicron\upsilon$ in I Tim. 3:2 e.v.

160) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:1

161) Vgl. Lock: a.w., p.XIX e.v.

162) Vgl. Ibid

163) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 3:1

Tit. 1:7:

"want 'n opsiener (τοῦ ἐπισκοποῦ) moet as rentmeester van God onberispelik wees...."

In Tit. 1:5 gebruik Paulus die woord πρεσβυτερος en in vers 7 ἐπισκοπον. Dit bewys die feit dat die twee begrippe op dieselfde amp of taak gedui het, nl. die leiding en verteenwoordiging van die gemeente, die prediking en die leiding by aanbidding wanneer daar geen apostel, profeet of leraar teenwoordig was nie.

Daar is waarskynlik alreeds 'n vroeëre onderskeiding sigbaar by I Tim. 5:17 waar sommige ouderlinge uitgesonder word as προεστωτες πρεσβυτεροι (die ouderlinge wat regeer) "veral die wat arbei in woord en leer" wat dubbele eer waardig geag moet word. Dit toon 'n duidelik skakel in die ontwikkeling van die ἐπισκοπος as 'n onderskeidende amp.¹⁶⁴⁾ Dit is egter duidelik dat dit by die opsiener in die eerste plek gaan om "diens". Sy gesag was afkomstig van die Heilige Gees alhoewel hy ook broederlike vermaning ontvang het.¹⁶⁵⁾

164) Vgl. H.W. Beyer: ἐπισκοπος in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.617

165) Vgl. Ibid

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ - EVANGELIS

In II Tim. 4:5 word na die evangeliedienaar as εὐαγγελιστής verwys.

II Tim. 4:5:

"....doen die werk van 'n evangelis (εὐαγγελιστοῦ)";

Onder die Grieke en in die O.T. het die begrip εὐαγγελίζομαι die betekenis "om die oorwinningsnuus ná 'n militêre stryd aan te kondig". In die O.T. word die begrip נָבֵא gebruik as die aankondiging van goeie nuus (I Kon. 1:42). Dieselfde begrip word ook gebruik vir die bring van ongunstige nuus (I Sam. 4:17). Die basiese betekenis is dus om 'n boodskap af te lewer.¹⁶⁶⁾

In die N.T. word die begrip gebruik ten opsigte van Christus wat die goeie nuus van die verlossing en vrywording bring. Soms word dit as 'n sinoniem van κηρυσσω gebruik. Sy hele lewe was die proklamering van die evangelieboodskap. Gedurende Christus se leeftyd het die 12 dissipels alreeds deur die land gegaan terwyl hulle optrede beskrywe word met εὐαγγελίζομαι (Luk. 9:1-6).¹⁶⁷⁾

Εὐαγγελισθεσθαι is nie slegs om te praat of te preek nie, maar die proklamering van 'n boodskap met volle gesag en mag. Die uitdra van die evangelieboodskap is met tekens en wonders vergesel.¹⁶⁸⁾

Die begrip εὐαγγελιστής word slegs een keer in die buite-christelike era gebruik, nl. in 'n inskripsie waar dit die betekenis het van "iemand wat orakelspreuke aankondig". In die N.T. word die begrip slegs drie keer gebruik. Die N.T. evangelis is nie iemand wat orakels verklaar soos onder die Grieke nie, maar hy is die O.T. נָבֵא - "die een wat die goeie tyding εὐαγγέλιον aankondig". Die begrip het oorspronklik eerder 'n funksie as 'n amp aangedui. Daar was slegs 'n klein verskil tussen 'n apostel en 'n evangelis. Al die apostels was evangeliste.¹⁶⁹⁾ Aan die anderkant was nie alle evangeliste apostels nie. Die direkte roeping deur die opgestane Heiland was 'n wesentlike deel van die apostolaat. In al die gedeeltes in die N.T. (Hand. 21:8; Efes. 4:11 en II Tim. 4:5) neem die evangeliste 'n ondergeskikte plek in

166) Vgl. Friedrich: εὐαγγελίζομαι in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.707 e.v.

167) Vgl. Ibid

168) Vgl. Ibid

169) Vgl. Ibid

teenoor die apostels. Timotheüs is 'n leerling van die apostels eerder as 'n apostel. Die evangeliste het die werk van die apostels voortgesit as hulle opvolgers. Hulle was nie slegs sendelinge nie, want εὐαγγελιστῶν dui op 'n gemeentelike sowel as op missionêre prediking. Die leier van 'n gemeente kan ook 'n εὐαγγελιστής genoem word soos wat dit uit II Tim. 4:5 blyk. Sy taak is κηρύσσειν (II Tim. 4:2).

In die ontwikkeling van die begrip het εὐαγγελιστής later ook die betekenis gekry van die skrywer van 'n evangelie.¹⁷⁰⁾

Volgens Barrett dui die begrip εὐαγγελιστής op 'n spesifieke soort werk in die kerk as 'n tegniese benaming vir 'n kerkwerker. Dit kom egter nie algemeen voor nie. Dit moet waarskynlik toegeskryf word aan die feit dat dit die verantwoordelikheid is van elke christen om die evangelie uit te dra, sodat die daarstelling van 'n addisionele orde of groep van evangeliste oorbodig sou wees.¹⁷¹⁾ Ander reken dat εὐαγγελιστής nie in 'n amptelike sin verstaan moet word nie. Die klem val op εὐαγγέλιον. Timotheüs moet in sy taak staan as iemand wat 'n evangelieboodskap het, nl. Christus wat uit die dood opgestaan het (2:8), wat teenoor die fabels en geslagsregisters van die dwaalleraars staan (vgl. vers 3).¹⁷²⁾

Die begrip εὐαγγελιστής dui hier op geen spesiale amp nie, maar slegs op 'n bepaalde diens (Efes. 4:11 en Hand. 21:8). Dit word klaarblyklik gebruik ten opsigte van mense wat hulle in diens stel van die uitbreiding van die Evangelie, waarvoor hulle ook besondere gawes ontvang het.

Paulus beklemtoon hier die algemene betekenis van Timotheüs se werk waaraan hy sy lewe moet wy, sonder om hom oor die gevolge daarvan te bekommer. Die begrip dui op helpers van die apostels. Hul getal was waarskynlik groter as die enkele gevalle in die N.T. waar die begrip voorkom (vgl. Kol. 4:11; II Kor. 8:18 en Filip. 4:3). Die evangeliste se taak was stellig nie slegs beperk tot die verkondiging van die Evangelie nie, maar soos wat uit die werk van Timotheüs en Titus afgelei kan word, het hulle ook gedoop en die leiding geneem in gemeentes. Tog was hulle eintlike arbeid nie soseer geleë in die bestuur van die gemeente nie as in die voortgaande Evangelieverkondiging.¹⁷³⁾

170) Vgl. Friedrich: εὐαγγελιστοὶ in G. Kittel: T.W.N.T. II, p.707 e.v.

171) Vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 4:5

172) Vgl. Lock: a.w., II Tim. 4:5

173) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:5

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ - OUDERLING

In die pastorale briewe word ook na die evangeliedienaar as πρεσβυτερος verwys (I Tim. 5:17).

πρεσβυτερος is die komperatiewe vorm van πρεσβυς wat op 'n letterlik hoër ouderdom dui in vergelyking met die jonger νεωτερος ouderdomsgroep. Die begrip het ook later die betekenis van "oud" of "die oues". In onderskeiding van ander begrippe soos γερων en παλαιος het hierdie begrip geen negatiewe betekenis van byvoorbeeld die verlies van vermoëns nie. Dit het intendeel die onderskeidende betekenis van eerbiedwaardigheid.¹⁷⁴⁾ Die begrip word in tweërlei sin gebruik, nl. 'n aanduiding van ouderdom en 'n bekleding van 'n besondere amp. In die O.T. is daar sekere gevalle waar מִזְרֵי in die LXX vertaal word met πρεσβυτερος of πρεσβυτερος met die klaarblyklike betekenis van "oud" (vgl. Gen. 18:11; 19:4,31 e.a.) as 'n verwysing na 'n persoon wat 'n sekere ouderdom bereik het. In die N.T. word die begrip πρεσβυτερος ook gebruik as 'n verwysing na 'n bejaarde persoon (vgl. Joh. 8:9; Hand. 2:17; I Tim. 5:1 en 2; I Pet. 5:5). In Heb. 11:2 het πρεσβυτερος die betekenis van "die mense van die ou tyd", d.w.s. voorvaders. Volgens Matt. 15:2 en Mark. 7:3 en 5 dui die begrip παραδοσις των πρεσβυτερων op die "oorlewering van die ou mense" met verwysing na die ou mense as die draers van die normatiewe tradisionele waardes. In I Pet. 5:5 word die besondere gesagsposisie van die πρεσβυτερος beklemtoon. "Net so moet julle, jongeres, aan die oueres onderdanig wees".

In die O.T. word מִזְרֵי ook vertaal met "die oudstes" (Ex. 3:16,18; 12:21; 18:2; 24:1,9 ens.) wat in die LXX afwisselend vertaal word met γερουσια en οὐ πρεσβυτερος sonder 'n duidelike onderskeid in betekenis. In die tyd van die rigters en konings word 'n sekere politieke, militêre en juridiese mag aan die ouderlinge as leiers in die gemeenskap toevertrou. In die na-eksiliese periode word die familiehoof אֲבִי in die LXX vertaal met πρεσβυτερος (vgl. Esra 5:9; 6:7 e.a.).¹⁷⁵⁾ In die latere geskiedenis van die Joodse volk verkry die Sanhedrin die betekenis van die "Raad van Ouderlinge". מִזְרֵי word ook later gebruik met betrekking tot 'n

174) Vgl. G. Bornkamm: πρεσβυς in G. Kittel: T.W.N.T. VI, p.651 e.v.

175) Vgl. Ibid

skrifgeleerde as 'n eretitel wat dui op 'n geordende onderwyser of leraar in die Mishnah.

Volgens Hand. 15 was daar reeds sedert die vroegste tye πρεσβυτεροι "ouderlinge" in die vroeë christelike kerk.¹⁷⁶⁾ In die pastorale briewe word die begrip πρεσβυτερος op vier verskillende plekke in verskillende kontekste gebruik. In I Tim. 5:1 word πρεσβυτερος vertaal met 'n bejaarde man as 'n aanduiding van 'n besondere ouderdom. In I Tim. 4:14; 5:19 en Tit. 1:5 het die begrip betrekking op die draers van 'n sekere amp of verantwoordelikheid in die kerk. Volgens I Tim. 4:14 het die ouderlinge 'n liggaam gevorm wat deelgeneem het aan Timotheüs se ordening deur middel van die handoplegging.

I Tim. 5:17:

"Laat die ouderlinge wat goed regeer (οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβυτεροι), dubbele eer waardig geag word, veral die wat arbei in woord en leer".

Die vraag ontstaan of μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ (veral die wat arbei in woord en leer) hier verwys na 'n groep of individue in die liggaam van ouderlinge wat 'n hoër amp beklee het en wat in die woord en leer gearbei het. Die behoefte van die gemeente aan geestelike leiding en versorging het meegebring dat sekere ouderlinge gekies en afgesonder is vir 'n besondere taak binne die ouderlingekorps.¹⁷⁷⁾

Daar kan dus vier soorte ouderlinge onderskei word, nl.

- (1) ouderlinge;
- (2) ouderlinge wat leiding neem προεστῶτες (voorsitter-ouderlinge);
- (3) leierouderlinge wat hulle goed van hulle taak kwyt οἱ καλῶς προεστῶτες;
- (4) ouderlinge wat arbei in woord en leer κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.¹⁷⁸⁾

Die vierledige onderskeiding gee 'n onnodige ingewikkelde verdeling van ouderlinge. Groepe 2 en 3 behoort vanselfsprekend tot dieselfde

176) Vgl. G. Bornkamm: πρεσβυς in G. Kittel: T.W.N.T. IV, p.651 e.v.

177) Vgl. Ibid

178) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 5:17

kategorie. Dit is 'n ope vraag of groepe 2, 3 en 4 van mekaar onderskei kan word en of hulle nie tot dieselfde kategorie behoort nie. Sommige soek die oplossing daarin dat soos in I Tim. 5:1 dit as 'n nie-tegniese term gesien moet word met die betekenis van ouer mans, d.w.s. bejaardes (vgl. Rom. 12:8 en I Thess. 5:12).¹⁷⁹⁾

As motivering geld dat daar andersins verskillende kwaliteite ouderlinge onderskei word na aanleiding van hulle prestasies.¹⁸⁰⁾

Hierdie motivering is nie genoegsaam om πρεσβυτερος slegs as 'n sekere ouderdomsgroep te onderskei nie. Lock verklaar πρεσβυτεροι met ongeveer dieselfde betekenis as ἐπισκοπος "n opsieners-amp" (I Tim. 3:2), διδασκλικον "bekwaam om te onderrig" (I Tim. 3:2), προΐσταμενον - "wat regeer" (I Tim. 3:4 en 5).¹⁸¹⁾

Die bestaan van die amp "ouderling" en die gebruik van die begrip πρεσβυτερος in dié sin blyk duidelik uit Tit. 1:5. Hier is dit ook duidelik dat nie elke ouer christen 'n ouderling was nie. Ons kan die afleiding maak dat προεστωτες betrekking het op die uitoefening van 'n amp en nie slegs betrekking het op die invloed van mense op 'n hoë leeftyd nie. Paulus beveel hierdie ouderlinge, sonder om hulle te identifiseer, by die gemeente aan.¹⁸²⁾

Die Canisius vertaling - vertaal πρεσβυτερος met "priesters"¹⁸³⁾ en Rhiems met 'the priests'.¹⁸⁴⁾ Spicq betrek ook πρεσβυτερος op die priesteramp. Die Lutherse, Leidse, Brouwer en Nieuwe vertaling van die N.B.G. het "oudsten" terwyl die Statenvertaling "ouderlingen" gebruik¹⁸⁵⁾ en die King James Version, Tyndale Revised Standard Version e.a. "elders" verkies.¹⁸⁶⁾

179) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 5:17

180) Vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 5:17

181) Vgl. Lock: a.w., I Tim. 5:17

182) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:17

183) Vgl. F.W. Grosheide: Het Nieuwe Testament in zes Nederlandse Vertalingen (1950), bl. 852-3

184) Vgl. Luther A. Weigle: The New Testament Octapla, bl. 1192-3

185) Vgl. C. Spicq: Priesterlijke Spiritualiteit van de leer van sint Paulus, p.55;
Grosheide: a.w., bl. 852-3

186) Vgl. Luther A. Weigle: a.w., bl. 1192-3

Chrysostomos verklaar δολης τιμης - "laat dubbele eer waardig geag word" met betrekking tot lewensonderhoud en eerbied.¹⁸⁷⁾ Τιμη het die tweeledige betekenis van 'price', 'value', 'honor', 'reverence'.¹⁸⁸⁾ Τιμης het dus die betekenis van "lewensonderhoud" en "eerbied" wat aan die πρεσβυτερου verskuldig is.

Vir Barrett is dié vertaling onmoontlik. Volgens hom moet die "geestelike leier" - προεστωτες πρεσβυτερου meer eer ontvang as die weduwees wat in vers 3-16 genoem word. Die πρεσβυτερου was getroude mense (3:2) en het as sodanig 'n groter finansiële behoefte gehad as die weduwees wat pensioenarisse van die gemeente was. Daarom word aanbeveel dat hulle 'n dubbele ondersteuning sal ontvang. Τιμης word dus ook in sy tweeledige betekenis-onderskeiding gebruik.¹⁸⁹⁾ Smelik reken dat hier nog nie sprake is van 'n volledige onderhoud van die πρεσβυτερου deur die gemeente nie. Hy verklaar τιμη as 'n honorarium. Paulus maak 'n aanhaling uit Deut. 25:4 in vers 18 soos tevore weergegee in I Kor. 9:9.¹⁹⁰⁾

Dit is nie duidelik of δολης τιμης betrekking het op die πρεσβυτερου of slegs op hulle wat baie tyd en inspanning gewy het aan die woord en leer en wat besondere waardering tot gevolg gehad het nie. Dit wil voorkom asof die klaarblyklike oplossing daarin geleë is dat alle πρεσβυτεροι respek moes ontvang, maar dat die ouderlinge wat die leiding geneem het in die gemeente, en wat gearbei het in woord en leer, 'n addisionele τιμη moes ontvang as 'n middel tot die lewensonderhoud.¹⁹¹⁾

Dit kan nie bo alle twyfel bevestig word dat Timotheüs een van die πρεσβυτερου was waarop hierdie vers betrekking het nie. Dit wil egter voorkom asof Timotheüs, die persoon wat die geestelike leiding in die gemeente geneem het, hier as πρεσβυτερος veronderstel word.

187) Vgl. Chrysostomos by J. Calvin: a.w., I Tim. 5:17

188) Vgl. Arndt & Gingrich: A Greek-English Lexicon of the New Testament, bl. 825

189) Vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 5:17

190) Vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 5:17

191) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:17

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ MENS VAN GOD ✓

'n Ander begrip wat gebruik word om die evangeliedienaar te beskrywe is άνθρωπος του θεου - "man van God" (I Tim. 6:11). Die begrip άνθρωπος word gebruik om die mens te onderskei van die dier (Matt. 12:12), die engele (I Kor. 4:9) en God (Mark. 11:30) met 'n besondere aksent op die verganklikheid, kortstondigheid, nietigheid en die sondigheid van die menslike natuur (Ps. 8:4-5) en onderworpe aan sy fisiese swakheid (Jak. 5:17), die dood (Heb. 9:27), sondigheid (Rom. 3:4; 5:12), boosheid en kwaad (Mark. 10:17; Luk. 6:22) en menslike foute (Gal. 1:1,11; Kol. 2:8,22).¹⁹²⁾

Die uitdrukking άνθρωπος του θεου is in die LXX 'n weergawe van אֱלֹהִים וְאִישׁ wat oorspronklik dui op 'n profeet van God (I Sam. 2:27). Dit word gebruik ten opsigte van Moses (Deut. 33:1; Ps. 90:1), Elia (II Kon. 1:9), maar die meer algemene gebruik is ten opsigte van die uitverkorenes (Dawid - II Kron. 8:14). In die O.T. het die begrip 'n amptelike betekenis en dui op iemand wat in diens van God staan. Die uitdrukking kom ook in die Hellenistiese Judaïsme voor as 'n aanbiddier van die ware God, die priesters en profete, en die "Logos" as die ideale man wat volgens die goddelike beeld geskape is. Die gebruik van die uitdrukking in die Hellenistiese Judaïsme het ontwikkel uit die LXX se gebruik. Daar is geen goeie parallelle buite die Hellenistiese Judaïsme nie en die N.T. gebruik van die begrip hou geen verband met die mistisisme nie.¹⁹³⁾

In I Tim. 6:11 spreek Paulus Timotheüs aan as 'n ὁ άνθρωπος θεου. Die uitdrukking word ook in 'n meer algemene sin herhaal in II Tim. 3:17, ὁ του θεου άνθρωπος - "die mens van God". Dit wil voorkom asof die uitdrukking 'n ruimer betekenis het wat dui op die voorreg van die gelowige om in God se gemeenskap te kan lewe. Dit het egter geen eksklusiewe betekenis met die oog op 'n bepaalde diens in die gemeente nie.¹⁹⁴⁾ Dit beklemtoon ook die feit dat Timotheüs die eiendom van God is.¹⁹⁵⁾

192) Vgl. J. Jeremias: άνθρωπος in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.364 e.v.

193) Vgl. Ibid

194) Vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

195) Vgl. H.A. Moellering: Concordia Commentary I Timothy, 2 Timothy, Titus, Philemon, I Tim. 6:11

ΕΡΓΑΤΗΣ - ARBEIDER

In II Tim. 2:15 verwys Paulus na Timotheüs as ἐργατην - "'n werker".

Die woord word in 'n letterlike sin gebruik as "iemand wat grond bewerk", "'n boer", "'n landbouer" en word ook gebruik as 'n beskrywing van "'n visser" en "'n messelaar". As 'n byvoeglike naamwoord het dit die betekenis van "hardwerkend", "veeleisend", "inspannend".¹⁹⁶⁾ In die apokriewe boeke van die LXX word die begrip 'n paar keer gebruik.

In Wysheid 17:17, Sirag 19:1; 40:18 word die woord in sy letterlike betekenis gebruik en in I Maakk. 3:6 in 'n figuurlike sin as die "werkers van die ongeregtigheid".

In Matt. 10:10 word verwys na ὁ ἐργατης "die arbeider" is sy voedsel werd wanneer Christus sy twaalf dissipels uitstuur en hulle vermaan om niks met hulle saam te neem nie (vgl. ook Luk. 10:7). In Matt. 9:37; Luk. 10:2 en Jak. 5:4 word na die arbeiders en die oes verwys en in Matt. 20:1,8 na die arbeiders wat in die wingerd gewerk het.

Die woord word ook in 'n figuurlike sin gebruik. In II Kor. 11:13 word na die valse apostels verwys as ἐργαται δολοι - "bedrieglike arbeiders". In Filip. 3:2 verwys die apostel weer eens na die valse apostels as τοὺς κακοὺς ἐργατας - "die slegte arbeiders".

II Tim. 2:15:

"Lê jou daarop toe om jou beproef voor God te stel as 'n werker (ἐργατην) wat hom nie hoef te skaam nie, wat die woord van die waarheid reg sny".

Wanneer Paulus in II Tim. 2:15 vir Timotheüs aanspoor met die oog op sy taak in die evangeliebediening, dan gebruik hy ook die woord in sy figuurlike betekenis. Die woord word veral gebruik in teenstelling met

196) Vgl. Liddell and Scott: a.w., p.682

vers 14 waar dit gaan om diegene wat 'n woordestryd λογομαχεῖν (mense wat slegs praters is) voer met negatiewe en afbrekende resultate. Sodoende word die noodsaaklikheid van die daadwerklike en aktiewe werksaamheid van die evangeliedienaar teenoor alle teoretiserings, wat ver van die praktyk verwyder is, beklemtoon.¹⁹⁷⁾

Die apostel gebruik die uitdrukking σπουδασόν σεαυτόν ("lê jou daarop toe") om Timotheüs aan te moedig om sy taak as werker te verrig. Dit is nie 'n verantwoordelikheid wat sonder toewyding en ywer tot sy reg sal kom nie. In 'n meer persoonlike sin herhaal die apostel die uitdrukking σπουδασόν in hoofstuk 4:9 en 21 en Tit. 3:12.

σπουδῇ "spoed" of "ywer" is afgelei van σπεύδω - "om gou te maak" of "aan te spoor" waarvan die byvoeglike naamwoord σπουδαίος en die werkwoord σπουδάζω afgelei is.¹⁹⁸⁾

Σπουδάζω beteken in sy oorganklike betekenis "om haastig te wees" ook "om ywerig te wees", "besig te wees", "om besorg te wees oor".¹⁹⁹⁾

In sy oorganklike vorm "om iets gou of ywerig te doen". Daar het ook 'n betekenisverskuiwing plaasgevind: Die fisiese aksie van "'n vinnige beweging" het verander na 'n innerlike hoë waardering".²⁰⁰⁾

In die LXX word σπουδάζω hoofsaaklik weergegee as 'n vertaling van ἔτι "om gou te maak", "om haastig weg te gaan" (Job 21:6), "verslae" (Job 23:15; Jes. 21:3) en ἤν "gehardloop" (Job 31:5). Oor die algemeen het die LXX nie die Griekse betekenis van σπουδάζω oorgeneem nie.²⁰¹⁾

197) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:15

198) Vgl. G. Harder: σπουδάζω in G. Kittel: T.W.N.T. VII, p.559 e.v.

199) Vgl. Ibid

200) Vgl. Ibid

201) Vgl. Ibid

Josefus gebruik die begrip in sy Hellenistiese betekenis "om ywerig besig te wees", "om jouself in te span", "besorg te wees oor", "om belangstelling te toon" en "om 'n voorspraak te wees".

Die begrip "om gou te maak" tree minder op die voorgrond.²⁰²⁾

In die N.T. is daar 'n wye verskeidenheid van betekenisverskille:

- (1) "om gou te maak" (II Tim. 4:9; 4:21; Tit. 3:12);
- (2) "om 'n ywerige poging aan te wend", "beywer" (Gal. 2:10; I Thes. 2:17; II Pet. 1:15);
- (3) "om (ernstig) te strewe" (Efes. 4:3; II Tim. 2:15; Heb. 4:11).
Hierdie betekenis kom slegs in die latere briewe voor en toon telkens die diepere betekenis van σπουδαλος in die filosofiese geskrifte waar dit dui op "goed", "ernstig", "belangrik", "produktief", "waardig".²⁰³⁾

Die begrip kom in die latere briewe voor en word gebruik om die totale gedrag van die christen te karakteriseer in die verwesenliking of vervulling van dit wat deur die genade vir hom geopen is.

In II Pet. 1:10 en Efes. 4:1-3 word die woord verbind aan κλησιν (roeping) wat verseker en bevestig word deur die wat geroep is.

Σπουδασατε dui op die allesomvattende gedrag van die christen wie se daaglikse taak daarin bestaan om sy roeping uit te leef en te beoefen. Die sedelike erns van die christen is om op die einde gerig te wees en uiteindelik ἀσπλολ (vlekkeloos of sonder smet) en ἀμωμητο (onberispelik) (II Pet. 3:14) bevind te word.

Die begrip σπουδαλος word ook in II Tim. 1:17 ten opsigte van Onesiforus en in Tit. 3:13 ten opsigte van Titus se verantwoordelikhede teenoor Senas en Apollos gebruik en word vertaal met "ywerig".

Σπουδαζω het in die volgende verse slegs die betekenis om "gou te maak":

202) Vgl. G. Harder: σπουδαζω in G. Kittel: T.W.N.T. VII, p.559 e.v.

203) Vgl. Ibid, p.560 e.v.

1. II Tim. 4:9: "Beywer jou σπουδασον om gou na my te kom".
2. II Tim. 4:21: "Beywer jou σπουδασον om voor die winter te kom".
3. Tit. 3:12: "Wanneer ek Artemas of Tichikus na jou stuur, doen dan jou bes σπουδασον om na my te kom in Nikopolis...."

Aangesien hierdie betekenis-nuansering geen dieper geestelike betekenis het nie, sal ons slegs daarvan kennis neem. Die belangrikste plek waar die woord 'n dieper geestelike betekenis het, vind ons in II Tim. 2:15.

As 'n bestrydingsmiddel teen die invretende kwaad van die dwaalleer is daar 'n ander middel as om bloot te vermaan en te verbied - die positiewe houding en voorbeeld van die evangeliedienaar is van die allergrootste belang.²⁰⁴) Die begrip dui daarop dat die evangeliedienaar met die inspanning van al sy kragte en met die aanwending van al sy vermoëns sy roeping om getrou te wees in die bediening, sal nastrewe.²⁰⁵)

Moulton en Milligan gee in hulle werk 'Vocabulary of the Greek Testament' 'n aantal voorbeelde van die betekenis van σπουδάζω in die papiri:

"'make haste', 'be eager', 'give diligence' with the further idea of effort:

- (1) I am anxious that you receive another letter;
- (2) I wish to know that you are hurrying on the making of it;
- (3) Make haste therefore and put our little slave under pledge;
- (4) that he may meet him and do his best until it is effected;
- (5) take care"²⁰⁶).

ἐαυτον δοκιμον παραστησαι τῷ θεῷ - "om jou beproef voor God te stel" παραστημι was 'n tegniese term wat dui op iemand wat voor die gereg gestel word (vgl. Hand. 27:24), waar

204) Vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:15

205) Vgl. Ibid

206) Vgl. Moulton & Milligan by K.S. Wuest: Word Studies - The Pastoral Epistles in the Greek New Testament, II Tim. 2:15

Paulus voor die keiser moet staan en Rom. 14:10 "want ons sal almal voor die regterstoel gestel word". Die evangeliedienaar mag hom voor die aangesig van God stel terwyl hy met sy taak besig is, maar hy sal ook uiteindelik op die oordeelsdag voor God se aangesig gestel word om rekenskap te gee van sy amptelike werk. Na 'n grondige ondersoek voor God sal hy δοκιμος "beproof" wees. In die gees stel Paulus Timotheüs voor die toekomstige gerig. Σπουδαζειν is dan ook gerig op en word geïntensivieer deur die uiteindelijke gerig (I Kor. 3:12,15).²⁰⁷⁾

Die werkwoordvorm van δοκιμος het die betekenis van: 'to put to the test for the purpose of approving, and finding that the person or thing meets the specifications laid down, to put one's approval upon that person or thing'.²⁰⁸⁾

Die vereistes vir 'n beproefde evangeliedienaar word op twee maniere omskrywe:

ἐργατην ἀνεπαλαχυντον - "as 'n werker wat hom nie hoeft te skaam nie" 'a workman who has no cause for shame when his work is being inspected'.²⁰⁹⁾ Moontlik ook 'a workman who will never be put to shame by being shown to have done bad work'.²¹⁰⁾ 'Ανεπαλαχυντος het hier die betekenis van 'n arbeider wat hom nie hoeft te skaam vir die kwaliteit van sy werk nie (vgl. Rom. 6:21).

ὁρθοτομουντα τον λογον της αληθειας "wat die woord van die waarheid reg sny".

Die betekenis van ὁρθο ("reg", "reguit") in teenstelling met die dwaalleraars wat in Gal. 2:14 beskrywe word as mense wat nie reguit loop nie en τομεω "sny", het verskillende betekenisse:

207) Vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:15

208) K.S. Wuest: a.w., II Tim. 2:15

209) Vgl. Ibid

210) Vgl. Lock: a.w., II Tim. 2:15

- (1) "om reguit vore te ploeg".
- (2) Ander dink aan die "reguit sny" van 'n kleremaker of tentmaker.
- (3) Ander verwys na 'n messelaar wat elke steen presies op sy "regte plek" lê.
- (4) 'n Padmaker wat sy pad "reguit maak" (vgl. Spr. 3:6 - ὁρθοτομή 11:5 - ὁρθοτομεῖ).

Die beeld op die agtergrond kan nie bo alle twyfel vasgestel word nie. Die bedoeling is egter duidelik om op 'n regte, suiwre en onvervalste wyse met die Woord van God om te gaan en dit te bedien.²¹¹⁾

Die begrip τῆς ἀληθείας dui op die evangelie, die regte leer, teenoor die dwaalleer (vgl. I Tim. 2:4; II Tim. 2:25; 3:7; Tit. 1:1 e.a.). Die woord van die waarheid dui op die prediking daarvan (Efes. 1:13; Kol. 1:5). Dit gaan dus om die onvervalste bediening van die woord. Daarom moet evangeliedienaars beproef wees om in die bediening van die woord bruikbaar en diensbaar voor God te wees.²¹²⁾

Die betekenis is duidelik: Die woord van God moet reg hanteer word en op so 'n wyse dat die arbeider nooit beskaamd sal staan voor sy hemelse Meester nie (vgl. II Kor. 2:17).²¹³⁾

Die evangeliedienaar sal hierdie onbeskaamde beproefdheid en die regte hantering van die woord van God nastrewe met 'n aktiewe en entoesiastiese doelgerigtheid.

211) Vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:15

212) Vgl. Ibid

213) Vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:15

ANDER VERANTWOORDELIKHEDE

Aangesien die belangrikste begrippe reeds volledig in die teksverband nagegaan is of later behandel sal word, word dit slegs hier kortliks vermeld.

In die beskrywing van die evangeliebediening en sy verantwoordelikhede word 'n hele reeks van woorde gebruik waarvan sommige slegs in die Pastorale briewe voorkom.

ἡ ἀνάγνωσις - "voorlesing" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 4:13).

ἀποτροπὴ - "afkeer" (met betrekking tot Timotheüs) van die mense wat slegs 'n gedaante van godsaligheid het, maar die krag daarvan verloën het (II Tim. 3:5). Dit is 'n hapax legomenon.

ἐλεγμος - "weerlegging" ten opsigte van die Skrif (II Tim. 3:16). Dit is ook 'n hapax legomenon.

ἐλεγχω - "bestraf" met betrekking tot Timotheüs en Titus (I Tim. 5:20; II Tim. 4:2; Tit. 1:13; 2:15) om teësprekers te "weerlê" (Tit. 1:9).

ἐπιμελεσθαι - "sorg dra" met betrekking tot die opsiener (I Tim. 3:5).

ἐπιπλησσω - "bestraf" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 5:1). Dit is 'n hapax legomenon.

ἐπιστομίζω - (die) "mond stop" as 'n onpersoonlike eis aan Titus se evangeliebediening teenoor die valse leraars wat huise onderstebo keer deur hulle onbetaamlike leer met die oog op vuil wins (Tit. 1:11) - Dit is 'n hapax legomenon.

ἐπιτεθῆμι χεῖρας - "(hande) oplê" - met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 5:22).

καθίστημι πρεσβυτερους - "ouderlinge aanstel" met betrekking tot Titus (Tit. 1:5).

λαλεω - "spreek" met betrekking tot Titus (Tit. 2:1,15).

θεου οἰκονομος - "'n rentmeester van God" met betrekking tot Titus (Tit. 1:7).

ὀρθοτομεω - "reg sny" met betrekking tot Timotheüs "wat die woord van die waarheid regsny" (II Tim. 2:15). Dit is 'n hapax legomenon.

παραγγελλω - "Beveel" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 1:3; 4:11; 5:7; 6:17) en met betrekking tot Paulus "gebied" (I Tim. 6:13).

παραιτεομαι - "verwerp" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 4:7)
"afwys" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 5:11;
II Tim. 2:23)
"onttrek" met betrekking tot Titus (Tit. 3:10)

παρακαλεω - "versoek" met betrekking tot Paulus (I Tim. 1:3)
"vermaan" met betrekking tot Timotheüs, die opsiener en Titus (I Tim. 2:1; 5:1; II Tim. 4:2; Tit. 1:9; 2:6,15)
"opwek" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 6:2)

παρακλησις - "vermaning" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 4:13)

προΐστημι - "regeer" met betrekking tot opsieners en ouderlinge (I Tim. 3:4,5)

ὑπομνησκω - "herinner" met betrekking tot Timotheüs en Titus (II Tim. 2:14; Tit. 3:1)

ὑποτιθημι - "voorhou" met betrekking tot Timotheüs (I Tim. 4:6).

AFDELING B - DIE PERSOON VAN DIE EVANGELIEDIENAAR
IN SY VERHOUDING TOT GOD

HOOFSTUK 3: PASTORALE SORG AAN DIE EVANGELIEDIENAAR

1. Die begrip "Pastorale Sorg"

Die begrip "Pastorale Sorg" het vandag 'n tegniese betekenis en dui op 'n besondere verantwoordelikheid van die evangeliedienaar in die evangeliebediening asook die naam van 'n teologiese vakrigting. Vir die doel van die onderwerp word die begrip "pastorale sorg" in 'n nie-tegniese sin gebruik as die herderlike versorging van die gemeente, gelowiges en die evangeliedienaar, deur die evangeliebediening soos wat dit blyk uit die Pastorale briewe.

Die bystand, bemoediging, vertroosting en vermaning van andere is 'n deel van die pastorale verantwoordelikheid van die evangeliedienaar. Die evangeliedienaar self het egter ook dieselfde geestelike behoeftes en as mens is hy ook blootgestel aan o.a. neerslagtigheid en onsekerheid, twyfel, maar hy is selde of ooit die voorwerp van pastorale sorg deur iemand anders. In die versorging van hierdie geestelike behoeftes is hy in 'n groot mate op homself aangewys en daarom is dit belangrik dat hy na homself sal omsien.

'Whatever else the pastor is he is first of all a person and the basic instrument with which he must work in his ministry is himself'.¹⁾

Daar is 'n hele aantal belangrike redes wat pleit vir pastorale sorg aan die evangeliedienaar:

1. Die gevaar van 'n oordrewe ampsbewustheid wat sy egte menslikheid kan verdring sodat hy nie in staat is om die mens in nood op sy eie vlak te bereik nie.²⁾
2. Die gevaar van die veruitwendiging van die ampsbediening in 'n blote ampsvaardigheid sodat die evangeliedienaar sy taak werktuiglik, sielloos en sonder innerlike ontroering verrig. Daaruit spruit die gevaar van 'n gespletenheid tussen amp en ampsdraer sodat die amp 'n masker word waaragter die evangeliedienaar skuil weens 'n gebrek aan innige omgang met Christus.³⁾
3. Die drukgang van die bediening met sy veeleisende verantwoordelikhede wat op die skouers van die evangeliedienaar rus, veroorsaak dat a.g.v. 'n gebrek aan genoegsame tyd, 'n belangrike verant-

1) W. Douglas: soos aangehaal deur J.T. Hanford Person and/or Parson in Pastoral Psychology April 1971, p.56 e.v.

2) vgl. E.H. Holzapfel: Die sielsorg van die evangeliedienaar in Ned. Geref. Teologiese Tydskrif V nr. 1 Januarie 1964, p.32 e.v.

3) vgl. Ibid

woordelikheid afgeskeep kan word, naamlik die sorg aan sy eie geestelike behoeftes.

4. Die gevaar dat die evangeliedienaar die geestelike standaard van die grootste persentasie lidmate sonder meer as syne sal aanvaar in plaas daarvan om te soek na die wil van God vir sy lewe en om te strewe na getrouheid aan die eise van die Here.⁴⁾
5. Daar bestaan 'n korrelasie of 'n verband tussen die geestelike vitaliteit van die Herder en die peil van die kudde se geestelike lewe. Richard Baxter het daarop gewys dat die bloei of agteruitgang van 'n gemeente, op die keper beskou, uiteindelik afhang van die manier waarop die predikant sy diens verrig.⁵⁾
Die bediening van 'n evangeliedienaar is ten nouste verbonde aan die peil van sy geestelike lewe.

Hierdie feite beklemtoon dit dat pastorale sorg aan die evangeliedienaar 'n onontbeerlike vereiste is.

Daar word dikwels gepleit vir onderlinge pastorale sorg deur evangeliedienaars. Hierdie pastorale sorg is dikwels probleemgesentreerd en terapeuties van aard. 'n Wyer visie van pastorale sorg is egter noodsaaklik waar die pastorale sorg deur die Opperherder, Jesus Christus, (1 Pet. 5:4) voorsien word. Die pastorale sorg moet ook 'n positiewe karakter dra in die sin van die uitbouing en bewaring van die geestelike lewe in die verhouding met die Heilige Gees. Sodoende is pastorale sorg ook profilakties of voorkomend van aard.

J.H. Bavinck motiveer, wat hy sielsorg noem, met die volgende aspekte:

1. Die voorbeelde in die Bybel waar 'n persoon in gesprek met homself is (vgl. Ps. 42:6,12; 43:5; 62:6; 103:5).
2. In die Bybel word meer dikwels na geestelike oefening verwys (vgl. Hand. 24:16; 1 Tim. 4:7; 1 Kor. 9:27; Heb. 12:1).
3. God stel ook 'n menigte van middele beskikbaar deur:
 - 3.1 gemeenskap met God (vgl. Ps. 27:8; 130:5; 90:13);
 - 3.2 gebedsoefening en meditasie;
 - 3.3 'n aktiewe weerstand teen die bose;
- 4) vgl. E.H. Holzapfel: Die sielsorg van die evangeliedienaar in Ned. Geref. Teologiese Tydskrif V nr. 1 Januarie 1964, p.32 e.v.
- 5) vgl. Ibid

3.4 'n omgang met medegelowiges deur vermaning ten opsigte en ter opbouing van mekaar se geestelike behoeftes.

"Uit wat wij tot dusver behandelden is wel duidelijk dat er voor geloovige een breed terrein is van innerlijke werkzaamheid. Het leven des geloofs lijkt zoo weinig op een zich laten drijven en meetrokken, dat die Bijbel juist veel meer telkens op het actief karakter er van den vollen nadruk legt."⁶⁾

Hy gee ook die volgende beskrywing van wat sielsorg beteken:

"Daarom kom alle zielsorg aan eigen ziel hierop neer, dat wij Christus in ons toelaten meer en meer allen kragten van denken en leven en willen in bezit te nemen, net zoo lang totdat Hy alles geworden is."⁷⁾

In die Pastorale briewe word die fundamentele positiewe pastorale sorg in die evangeliedienaar se lewe beklemtoon deur die volgende voorbeelde:

"Let (ἐπεχε) op jouself en op die leer; volhard daarin; want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor." (I Tim. 4:16)

"Verwaarloos (ἀμελει) nie die genadegawe wat in jou is nie." (I Tim. 4:14)

"Bewaar (φυλαξον) jou goeie pand deur die Heilige Gees wat in jou woon" (II Tim. 1:14)

"Oefen (γυμναζε) jou in die godsaligheid...." (I Tim. 4:7)

"Lê (σπουδασον) jou daarop toe om jou beproef voor God te stel as 'n werker wat hom nie hoef te skaam nie, wat die woord van die waarheid reg sny" (II Tim. 2:15)

"Wees vlytig (μελετα) in hierdie dinge, leef daarin, sodat jou vooruitgang (ἡ προκοπη) vir almal duidelik kan wees" (I Tim. 4:15)

"Skaam jou dan nie (μη οὖν ἐπαισχυνης) oor die getuienis van onse Here of oor my nie...." (II Tim. 1:8)

"Maar bly (μενε) jy in wat jy geleer het en waarvan jy verseker is..." (II Tim. 3:14).

6) J.H. Bavinck: Zielzorg aan eigen ziel, p.4 e.v.

7) J.H. Bavinck: a.w., p.32

Daar is drie begrippe wat in dié hoofstuk bespreek word:

ἐπεχειν I Tim. 4:16 "Let (op jouself)"

προκοπή I Tim. 4:15 "(jou) vooruitgang"

μη ἐπαισχυνομαι II Tim. 1:8 "Skaam jou ... nie"

ΕΠΕΧΕΙΝ

ἘΠΕΧΕΙΝ het die volgende betekenisse:

1. In die oorganklike het die woord die betekenis van om vas te hou aan iemand of iets "deurdat jy die woord van die lewe vashou (ἔΠΕΧΟΝΤΕΣ)" (Filip. 2:16).
2. In die onorganklike sin het die woord die betekenis van:
 - 2.1 oë te hou op; "die kreupels by die tempelpoort het sy oë op Petrus en Johannes gehou (ἔΠΕΛΧΕΝ)" (Hand. 3:5);
 - 2.2 om te bly "terwyl hy (Paulus) self nog 'n tyd lank in Asië gebly het (ἔΠΕΣΧΕΝ)" (Hand. 19:22).⁸⁾

Die woord kom dikwels in die LXX voor, bv. Gen. 8:10-12 "Daarna het hy (Noag) sewe dae gewag" (ἔΠΕΣΧΩΝ) לַחֲזָז - לַיּוֹם "wag".

Die woord word slegs 5 keer in die N.T. gebruik, t.w. in Luk. 14:7; Hand. 3:5; 19:22; Filip. 2:16; I Tim. 4:16).⁹⁾

Die woord word in I Tim. 4:16 gebruik in 'n oorganklike sin waar dit op Timotheüs as die evangeliedienaar betrekking het.

• I Tim. 4:16:

"Let op jouself (ἔΠΕΧΕ ΣΕΑΥΤΩ) en op die leer; volhard daarin; want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat dit hoor".

ἘΠΕΧΕ het hier die betekenis soos in Luk. 14:7 "...toe Hy merk (ἔΠΕΧΩΝ) hoe hulle die voorste sitplekke uitkies...." en in Hand. 3:5 sy oë op hulle gehou (ἔΠΕΛΧΕΝ) met die betekenis "om op te let na" of "'n oog te hou op"¹⁰⁾ "om sy aandag (τοῦ νοῦ) hou op"¹¹⁾ of 'to fasten attention on'¹²⁾ terwyl die praesens die betekenis het van 'keep on paying attention to yourself'.¹³⁾ 'The order is significant. Personality goes before teaching'.¹⁴⁾

8) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.285

9) vgl. Hatch and Redpath: Concordance to the Septuagint and other Greek Versions of the Old Testament, p.354

10) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:16

11) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

12) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:16

13) Ibid

14) Vincent: a.w., I Tim. 4:16

'First the teacher is to be right, and then the teaching is to be right, the man must be up to standard first as a person and then as a pedagogue'.¹⁵⁾

Timotheüs was iemand wat homself maklik onderskat en verwaarloos het. Hy behoort tot die seldsame mense wat teen hulle beskeidenheid gewaarsku moet word.¹⁶⁾

Hierdienoulettendheid het betrekking op sy eie gedrag, sy voorbeeld en sy innerlike toerusting.¹⁷⁾

'The phrase "take heed" has a deeply important meaning - it does not signify just a passing glance, a cursory thought, but to give it its literal translation, it is "fasten their attention on". This implies earnest examination, a really genuine attempt to get, and keep things in proper condition. What am I like? What is my work like? How am I progressing in grace? How is my work growing in power? It may be a painful and humiliating process, but in the result, it will be infinitely worth while. Let there be a regular submitting of ourselves and our service to the searching test of the Holy Spirit.'¹⁸⁾

'n Lewe van eerbaarheid waarin slegs ergerlike sondes vermy word, is nie genoeg vir die evangeliedienaar wie se roeping dit is om ander te onderrig nie. Sy lewe moet gedra word deur die begeerte om in 'n heilige lewenswandel te groei.¹⁹⁾ Dit is slegs moontlik wanneer die evangeliedienaar 'n objektiewe en 'n eerlike beeld van homself voor oë het en nie 'n valse selfbeeld opgebou het wat in selftevreidenheid uitmond nie. 'n Heilige ontevreidenheid sal vanselfsprekend die geestelike leier uitdryf tot 'n ywer na groter heiligmaking. Die onderwysing of onderrig van die evangeliedienaar sal weinig invloed uitoefen wanneer sy lewe nie geken word deur eerbaarheid en heiligheid van lewenswandel nie.²⁰⁾

Και τη διδασκαλίᾳ "en op die leer". Dit dui op die prediking en die onderwysing in die woord.²¹⁾ Indien die evangeliedienaar nie ag

15) King: a.w., I Tim. 4:16

16) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:16

17) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

18) King: a.w., I Tim. 4:16

19) vgl. J. Calvijn: a.w., I Tim. 4:16

20) vgl. Ibid

21) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

gee op die indruk wat hyself op ander maak nie deur 'n onduidelike voorbeeld te gee en wanneer hy swak is in die uitlewing van sy geestelike gawe, sal sy onderrig geen inslag vind nie.²²⁾

Ἐπιμένε αὐτοῖς - "volhard daarin". Die vraag ontstaan waarop αὐτοῖς dui. Sommige sien dit as 'n verwysing na die opdragte in die vorige verse. Ander verklaar dit as 'n verwysing na σεαυτῶ en διδασκαλία.²³⁾

Alhoewel αὐτοῖς in 'n ruimere sin opgeneem kan word, gaan dit hier telkens om die persoon en die werk van Timotheüs.²⁴⁾

Ἐπιμένω - het die betekenis van 'stay by the side of a person or a thing'. Die betekenis is dus: 'stay by them, stick to them, see them through'.²⁵⁾ Dit is 'n begrip wat dikwels in die N.T. voorkom.

Ἐπιμένω - het die betekenis van 'to stay' of 'to remain'.

1. In die letterlike sin "om te bly" of "om in die vlees te bly" (Filip. 1:24).
2. In die figuurlike sin 'to continue', 'to persist (in)' of 'to persevere';
"as jy in die goedertierenheid bly" (Rom. 11:22).²⁶⁾

Die opdrag van Timotheüs word in werklikheid herhaal. Hy moet dus voortgaan om ag te slaan op sy eie lewe en in voortdurende oplettendheid op die leer lewe.²⁷⁾ Dit is maklik om met iets te begin, maar die volharding is dikwels die probleem. Die nuutheid en opwindning maak dit dikwels maklik om te begin, maar eentonigheid en vervelinge herhaling bring die versoeking mee om op te hou.

ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΠΟΙΩΝ ΚΑΙ ΣΕΑΥΤΟΝ ΣΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΚΟΥΟΝΤΑΣ ΣΟΥ
"want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor"

Die getroue ampsvervulling van die evangeliedienaar het 'n dubbele vrug tot gevolg: Sy persoonlike saligheid en die van sy hoorders.²⁸⁾

ΣΩΣΕΙΣ is 'n belangrike aspek van die arbeid in die evangelie.²⁹⁾

22) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

23) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

24) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

25) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:16

26) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.296

27) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

28) vgl. Ibid

29) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

Daardeur word geensins afbreuk gedoen aan die verlossing deur die genade alleen nie. Die egtheid van die geloof blyk uit die vrugte van heiligmaking. Aan die evangeliedienaar wat die bediening volgens die eise van God behartig is, sal 'n besondere loon gegee word (Dan. 12:3).

— Hy dien as die instrument in die hande van die Here om ander tot verlossing te bring.³⁰⁾

Sommige reken dat $\sigma\omega\sigma\epsilon\iota\varsigma$ nie betrekking het op die verlossing van die sondaar deur die bloed van Jesus Christus nie, maar die verlossing of redding van die reeds verlore persoon van die dwalinge van die valse leer wat in vers 1-3 vermeld word. Hierdie redding geskied op grond van die noulettendheid van die evangeliedienaar ten opsigte van sy eie lewe sowel as die leer en die volharding daarin.³¹⁾

Dit is moontlik dat 'n prediker vir ander kan preek en uiteindelik self verwerplik sal wees (I Kor. 9:27). Die evangeliedienaar kan daarvan gevrywaar wees deur die apostel Paulus se raad ter harte te neem.³²⁾

30) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

31) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:16

32) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:16

ΠΡΟΚΟΠΗ

Προκοπή was klaarblyklik oorspronklik 'n seevaartuitdrukking wat beteken het "om vordering te maak in weerwil van 'n stormwind". Oorspronklik is die woord gebruik om 'n baanbreker aan te dui wat sy weg oopkap deur die woud.³³⁾

In 'n oorganklike sin is die woord gebruik "om te bevorder" en in 'n onoorganklike sin het dit slegs in die na-klassieke periode die betekenis gehad "om vooruit te gaan" of "om vooruitgang te maak". Die woord is deur die Stoïsyne gebruik om die ontwikkeling van 'n nuweling aan te dui in die filosofie of etiek.³⁴⁾

Later verkry dit ook die betekenis van "seën" of "sukkes". Dit het nie slegs betrekking op vooruitgang in die fisiese, ekonomiese en sosiale terreine nie, maar dui ook op sedelike en geestelike ontwikkeling by die mens.³⁵⁾

In die LXX kom die woord slegs in II Makkabeërs voor en dui op 'n Hellenistiese invloed wat dit ondergaan het en ook in Sir. 51:17. In lg. geval word προκοπή klaarblyklik vertaal as "'n vooruitgang" met die veronderstelling van παιδεία "onderrig"(vers 16) en σοφία "kennis" (vers 17b).³⁶⁾

Dit is 'n woordgroep met 'n sterk Hellenistiese inslag en kom slegs 9 keer in N.T. voor en word slegs gebruik deur lesers wat sterk beïnvloed is deur die ontwikkelde κοινή of wat ontleen is aan die taal en uitdrukkings van die Stoïsynse dwaalleer. Paulus gebruik dit in Gal. 1:14 -"dat ek in die Jodedom vooruitgegaan het (προεκοπτον) en in Rom. 13:12 ten opsigte van die alledaagse lewe "die nag het ver gevorder (προεκοψεν)".

Filip. 1:12 "En ek wil hê dat julle moet weet broeders, dat wat my wedervaar het, eerder op bevordering (προκοπήν) van die evangelie uitgeloop het".

Filip. 1:25 "julle bevordering (προκοπήν) en blydschap in die geloof".

33) vgl. W.E. Vine: Expository Dictionary of the New Testament II, p.138

34) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:15

35) vgl. G. Stählin: προκοπή in G. Kittel: T.W.N.T. VI, p.703 e.v.

36) vgl. Ibid

Paulus gebruik die woordgroep ook in die Pastorale briewe in I Tim. 4:15 ten opsigte van die vooruitgang (προκοπή) van Timotheüs. In II Tim. 2:16 word die woord ook toegepas op die kwade, t.w. "die onheilige, onsinnige praatjies sal verder voortgaan (προκοψουσιν) in goddeloosheid" en in 3:9 "die afvalliges van die laaste dae - maar hulle sal nie verder voortgaan (προκοψουσιν) nie" en 3:12 "maar goddelose mense en bedrieërs sal voortgaan (προκοψουσιν) van kwaad tot erger". Lukas gebruik ook die woord in Luk. 2:52 "En Jesus het toegeneem (προεκοπτεν) in wysheid en grootte en in genade by God en die mense".

Die persoonlike vooruitgang waarna die N.T. verwys, is gedeeltelik in 'n individuele sin in die Hellenistiese (Luk. 2:52; I Tim. 4:15) en gedeeltelik in 'n kollektiewe sin (Filip. 1:75; II Tim. 3:9,13; 2:16).³⁷⁾

In I Tim. 4:15 word na die προκοπή van die evangeliedienaar verwys.

I Tim. 4:15:

"Wees vlytig in hierdie dinge, leef daarin sodat jou vooruitgang (ἡ προκοπή) vir almal duidelik kan wees".

In die laaste 2 verse van hoofstuk 4 sluit Paulus af met 'n paar kort aanspoorings.³⁸⁾

Ταῦτα - dui op wat in vers 11 e.v. gesê is.³⁹⁾

Μελέτα - beteken om "sorg te dra vir" of "om 'n mens toe te lê op". Die woord beteken ook 'to meditate on' (AV) "om ywerig uit te voer."⁴⁰⁾ Timotheüs moet sorg dra vir dit wat in die voorafgaande gedeelte aan hom opgedra is. Die woord kan ook die volgende betekenis hê: 'to meditate', 'to think upon' (Hand. 4:25), 'to attend to carefully'.⁴¹⁾ Dit is deur die Grieke gebruik vir die bepeinsing en studie van redenaars en sprekers en die lewering van 'n toespraak.⁴²⁾ Dit kan ook die betekenis hê "om te oefen".⁴³⁾

37) vgl. G. Stählin: προκοπή in Kittel: T.W.N.T. VI, p.703 e.v.

38) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:15

39) vgl. Ibid

40) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:15

41) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.501

42) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:15

43) vgl. Liddell and Scott: a.w., p.1096

Paulus gee 'n positiewe opdrag in teenstelling met vers 14 (verwaarloos nie die genadegawe nie). Spicq reken dat μελετα nog betrekking het op γυμναζειν in vers 7.⁴⁴⁾ Hierdie "sorg dra vir" het ook betrekking op Timotheüs se taak as voorbeeld (vers 12) en voorganger van die gemeente (vers 13), asook sy innerlike geestelike toerusting (vers 14) in die beoefening van die gemeenskap met Christus deur die Heilige Gees.⁴⁵⁾ Een van die groot probleme van die evangeliedienaar is dat hy in 'n groef beland wat verhoed dat hy wegbreek van 'n aantal geliefkoosde gedagtes en idees. Die gevaar is dat nuwe formulerings van waarhede en metodes om die evangelieboodskap in die hedendaagse taal uit te druk hom, daarom eerder ontstig as aantrek. Die geestelike leier moet 'n christendenker wees anders faal hy in sy taak.⁴⁶⁾

Ἐν τούτοις ἴσθι - "leef daarin" (vgl. Luk. 2:49) 'be constantly in these',⁴⁷⁾ beteken letterlik "wees daarin" of die Afrikaanse uitdrukking "om hart en siel in sy werk te wees" vertolk die gees van hierdie pragtige uitdrukking die beste.⁴⁸⁾ Sy taak moet nie 'n losstaande en 'n aparte deel van sy lewe wees nie, maar dit moet 'n integrale deel van sy roeping wees.⁴⁹⁾ As 'n omvattende begrip moet sy hele persoon by sy roeping as evangeliedienaar betrokke wees.⁵⁰⁾ Timotheüs moes hom heelhartig aan sy roeping toewy. Dit is nie genoeg dat 'n evangeliedienaar sy taak met 'n slaafse gehoorsaamheid vervul nie; hy moet met sy hoof, sy hart, sy siel en sy liggaam daarin en daarvoor lewe.⁵¹⁾

King stel die verantwoordelikheid van die evangeliedienaar as volg: 'give thyself wholly to them, become entirely wrapped up in them. Stickability is an essential quality for effective leadership'.⁵²⁾

44) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:15

45) vgl. Ibid

46) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:15

47) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:15

48) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:15

49) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:15

50) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:15

51) vgl. Van Oosterzee: a.w., I Tim. 4:15

52) Guy H. King: A leader led a Devotional study of I Timothy: a.w., I Tim. 4:15

Dus voortdurende betrokkenheid . Ἰνα σου ἡ προκοπή
 φανερα ἡ πασιν - "sodat jou vooruitgang vir almal
 duidelik kan wees". Προκοπή het die betekenis van inner-
 like wasdom, verdieping of rypwording.⁵³⁾ Die geestelike leier
 se lewe mag soos die christen s'n nooit gekenmerk word deur
 stilstand en stagnasie nie (Filip. 3:12). Daar moet gesonde voor-
 uitgang, groei en ontwikkeling plaasvind. Die weg wat die apostel
 aan die jong evangeliedienaar aantoon, is nie dié van 'n strewe na
 die guns van mense nie, maar na geestelike vooruitgang. Hierdie
 vooruitgang sal vir die dwaalleraars, buitestaanders en ook vir
 die gemeentelede die beste bewys van sy gesag wees.⁵⁴⁾
 Die vordering word nie verder omskrywe nie, maar dit gaan om
 vordering in sy persoonlike lewe, sy bekwaamheid en die krag van
 sy bediening.⁵⁵⁾ Daar kan verskillende oorsake wees vir geestelike
 stilstand en agteruitgang. Begaafdheid kan een van die oorsake
 wees waarom 'n evangeliedienaar se geestelike groei en ontwikkeling
 tot stilstand kom.⁵⁶⁾ Selftevreedenheid en selfingenomenheid kan
 'n ander oorsaak wees waarom 'n evangeliebedienaar nie meer
 verlang om geestelik te ontwikkel nie.⁵⁷⁾

Dit is moontlik dat dieselfde foute in die temperament en karakter
 van die evangeliedienaar hom telkens onderkry. Omdat hy telkens
 om dieselfde rede misluk, vind daar weinig geestelike groei en
 ontwikkeling plaas. Hoe kan die geestelike leier by ander
 aandrang om meer Christus gelykvormig te word op die pad van
 heiligmaking terwyl sy eie lewe in gebreke bly om meer soos
 Christus s'n te word?⁵⁸⁾

Die gehoorsaamheid aan die twee voorafgaande eise:

Μελετα - "lê jou daarop toe" en
 ἰσθι - "wees daarin betrokke"

bring onwillekeurig hierdie geestelike ontwikkeling as 'n vrug
 voort.⁵⁹⁾

53) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:15

54) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:15

55) vgl. Ibid

56) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:15

57) vgl. Van Oosterzee: a.w., I Tim. 4:15

58) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:15

59) vgl. Guy H. King: a.w., I Tim. 4:15

MH/ OYK ΕΠΑΙΣΧΥΝΕΣΘΑΙ

In II Tim. 1:8 en 12 word die uitdrukking $\mu\eta$ en $\text{o}\acute{\upsilon}\kappa \epsilon\pi\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu\epsilon\sigma\theta\alpha\iota$ twee keer gebruik. In vers 16 word die woord ook gebruik, maar ten opsigte van Onesiforus en is dus nie hier ter sake nie.

Die werkwoord $\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu\omega$ kom dikwels in die aktief voor met die betekenis van "om te beskaam" of "om skaam te maak". Die medium kom dikwels voor met die betekenis "om skaam te wees".

Die woord kom dikwels in die LXX voor as 'n weergawe van וָיִן "om skaam te wees" en נְשִׁי "skande" of "skaamte". In die N.T. word die volgende antonieme gebruik:

Ἀλλιασθαι "om verheug te wees" (Luk. 1:47) en εὐφραίνεσθαι "om verbly te wees" (Openb. 18:20).⁶⁰⁾

Die voorvoegsel $\epsilon\pi\text{-}$ het geen betekenisonderskeiding nie.⁶¹⁾ Die woord met of sonder die voorvoegsel word 'n aantal kere in die N.T. gebruik.

II Tim. 1:8-9:

"Skaam jou dan nie ($\mu\eta \text{o}\acute{\upsilon}\nu \epsilon\pi\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu\theta\eta\varsigma$) oor die getuienis van onse Here of oor my sy gevangene nie, maar ly saam verdrukkinge vir die evangelie na die krag van God wat ons gered en geroep het met 'n heilige roeping, nie volgens ons werke nie, maar volgens sy eie voorneme en genade wat ons van ewigheid af in Christus Jesus geskenk is."

In vers 6 en 7 het Paulus in die algemeen verwys na sy genadegawe en geestelike toerusting. In vers 8-12 verwys hy meer spesifiek na sekere aangeleenthede.⁶²⁾

Die gesindheid en waardering van die mense in Paulus se tyd teenoor die evangelie blyk duidelik uit I Kor. 1:18 e.v., waar die kruis as 'n dwaasheid beskou is deur die Grieke en 'n struikelblok vir die Jode.

60) vgl. R. Bultmann: $\alpha\iota\sigma\chi\upsilon\nu\omega$ in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.189 e.v.

61) vgl. Ibid

62) vgl. Van Oosterzee: a.w., II Tim. 1:8

Dit is teen hierdie agtergrond wat Paulus sy vermaning tot Timotheüs rig om met vrymoedigheid van die evangelie te spreek (II Kor. 3:12; 4:1 en 2; Filip. 1:20).⁶³⁾

Ἐπαλοχυνομαί dui nie slegs op die subjektiewe betekenis van "om skaam te wees vir iets met die oog op ongunstige kritiek nie, maar ook in die objektiewe sin om skaam te wees vir iets omdat dit skandelik of sleg is. Die evangeliedienaar mag hom nie skaam vir die evangelie omdat hy bevrees is dat hy spot sal moet verduur nie.⁶⁴⁾ Dit het moed geverg om Jesus as die gekruisigde Here in die wêreld van Paulus te bely. Timotheüs was klaarblyklik 'n persoon wat geneig was om bang te wees vir mense. Uit die gegewens in I Kor. 16:10 blyk dit:
"En as Timotheüs kom, sorg dat hy sonder vrees (ἀφοβως) by julle is."

Το μαρτυριον - dui nie op 'n subjektiewe getuienis van Christus nie, maar op 'n objektiewe getuienis omtrent Hom (vgl. I Kor. 1:6 - die getuienis aangaande Christus).⁶⁵⁾

Το μαρτυριον του Χριστου dui op die evangelie (vgl. τω εὐαγγελιω later in die vers).⁶⁶⁾

—Teen hierdie agtergrond is dit duidelik dat hy sou terugdeins vir die spot en vyandskap van die Jode, Grieke en dwaalleraars.⁶⁷⁾ Daarom word hy opgeroep om onbevrees te wees en hom nie te skaam vir die evangelie van Jesus Christus nie. Die evangeliedienaar mag nie toelaat dat 'n vrees hom laat terugdeins om sy getuienis en sy roeping uit te leef nie.

Μηδε ἔμε τον δεσμιον αὐτον - "of oor my sy gevangene nie".

Δεσμιος is "'n gebondene" of "gevangene". Paulus is nie 'n gevangene van die Romeinse keiser, Nero, nie, maar van die Here. Dit is Christus wat sy gevangenskap beskik het en sowel die duur as verloop daarvan bepaal het.⁶⁸⁾ In Paulus se gevangenskap en boeie

63) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:8

64) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:8

65) vgl. Van Oosterzee: a.w., II Tim. 1:8

66) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 1:8

67) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:8

68) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:8

waar hy as 'n misdadiger gereken is, was daar die versoeking om die evangelie as ongeloofwaardig te ag. In werklikheid was sy gevangenskap egter 'n aanduiding van sy verbondenheid met Christus⁶⁹⁾ wat sy gevangenskap wil gebruik vir sy eie goddelike doelwit.

Ἀλλὰ συνκακοπαθήσον τῷ εὐαγγελίῳ "ly saam
verdrukking vir die evangelie".

Met 'n realistiese benadering moedig die apostel Timotheüs aan om saam met hom vir die evangelie te ly.

Teenoor die negatiewe stel Paulus die positiewe.

Die roeping van die evangelieverkondiging behels inherent om by die lyding van Christus betrokke te wees (vgl. Kol. 1:24). Hy probeer nie om deur gerusstelling, Timotheüs vandie erns van die situasie te laat vergeet nie.

Die gebruik van die woord συνκακοπαθήσον dui nie daarop dat Timotheüs na Rome moet kom om daar vir die evangelie te kom ly nie. Buite Rome was daar ook vervolging en gevangenskap vir die christene.

Τῷ εὐαγγελίῳ dui nie op 'n lyding met die evangelie nie, maar as 'n dativus commodi ten behoeve van die evangelie.⁷⁰⁾ Die werkwoord word in 'n onoorganklike sin gebruik soos in 2:3.⁷¹⁾ Die evangelie van die Here vra bereidwilligheid om te ly.

Dat Paulus met so 'n vrymoedigheid die evangeliedienaar kon opwek tot lyding vir die evangeliediens, vind sy verklaring in die sekerheid dat in die lyding God sy krag laat geld het.

Κατὰ δύναμιν Θεοῦ - word vertaal met
"na die krag van God". Die krag van God wat Hy beskikbaar stel, is die waarborg dat die evangeliedienaar in die lyding staande sal bly.⁷²⁾

69) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:8

70) vgl. Ibid

71) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:8

72) vgl. Ibid

Die evangeliebediening is met 'n geweldige hoeveelheid interne en eksterne spanning gelaai. Die geestelike leier is alleen daartoe in staat om hierdie spanning die hoof te bied, wanneer hy oor die $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\varsigma$ van God beskik. Wanneer dit ontbreek, is dit 'n wesenlike gevaar om in die stryd staande te probeer bly deur menslike kompensasie en gesublimeerde metodes. Dit lei tot 'n bediening sonder werklik doeltreffende krag. Hierdie metodes gaan soms gepaard met 'n oormatige gereserveerdheid; 'n laat-maar-vaar houding waarin die vreugde en krag van die evangeliebediening verlore gegaan het; die evangeliedienaar hom in sy persoonlikheid onttrek het en hom slegs tot die allernoodsaaklike minimum beperk.

Timotheüs hoef nie vir vreeslose vrymoedigheid op sy eie moed, —durf en krag staat te maak nie. God is die bron van sy krag wat Hy aan die evangeliedienaar beskikbaar stel deur die Heilige Gees (Rom. 15:13). Dit maak hom as evangeliedienaar onafhanklik van mense met die noodsaaklike geloofsoefening om hom alleen op die Here te verlaat.⁷³⁾

Daar is dus geen verontskuldiging vir die evangeliedienaar wat dit oorweeg om terug te deins nie, omdat God die krag tot lydsaamheid gee sodat dit wat God uitgemeet het in lyding, ter wille van sy diens, met vrymoedigheid, trots en vreugde gedra kan word. Alle lyding moet egter nie sondermeer as lyding ter wille van die evangelie gesien word nie, want die evangeliedienaar kan ook ly a.g.v. onoordeelkundigheid en moedswilligheid. Hierdie soort van lyding is vleeslik en nie ter wille van die Evangelie nie.

Paulus herinner Timotheüs daaraan dat God se heilswerk nie gebaseer is op die menslike kwaliteite nie, maar in sy welbehag en genade.⁷⁴⁾

73) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:8

74) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

Του σωσαντος ἡμας καλεσαντος κλησει ἅγια "wat
 ons gered en geroep het met 'n heilige roeping".
 Elke woord beklemtoon die krag van God.⁷⁵⁾

Σωσαντος - "die redding" dui op die verlossing van sonde en dood⁷⁶⁾
 (vgl. I Tim. 1:15; 2:4) deur die kruisdood van Jesus Christus wat
 die dood van sy krag beroof het. Die aoristus dui op 'n verlossings-
 daad wat reeds afgehandel is op 'n sekere tydstip. Paulus wil dit
 beklemtoon dat aangesien God hom en Timotheüs in die eerste plek en
 ook die gemeente op 'n sekere tydstip gered en geroep het, dit tot 'n
 geloofsversterking in die toekoms moet dien in die wete dat God sal
 voortgaan om sy krag tot die beskikking van die verlose geroepenes
 te stel.⁷⁷⁾

Die twee aoristus participia του σωσαντος ἡμας και
 καλεσαντος het 'n gemeenskaplike lidwoord wat beklemtoon dat die
 roeping en verlossing by mekaar hoort. Σωτηρια omvat egter meer as
 κλησις soos wat dit ook later in die vers blyk.⁷⁸⁾

Κλησει ἅγια - "heilige roeping" het nie die betekenis van 'n roeping
 tot die evangelie nie. Nêrens in die N.T. word die woord in hierdie sin
 gebruik nie (vgl. Rom. 1:7; I Kor. 1:2; 7:20; I Thes. 4:7). Dit
 dui op God se roeping tot heiligheid⁷⁹⁾ met die oog op afsondering vir
 God en die aflegging van die sonde.⁸⁰⁾ Paulus gebruik die begrip
 teen die agtergrond van Timotheüs se vreesagtigheid.⁸¹⁾

Οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν - "nie volgens ons werke nie"
 (vgl. ook Tit. 3:5). Die motivering en maatstaf van God se roeping is
 nie geleë in die geskiktheid of verdienstelikheid van die geroepenes
 nie.⁸²⁾

75) vgl. Lock: a.w., II Tim. 1:9

76) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:9

77) vgl. K.S. Wuest: a.w., II Tim. 1:9

78) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

79) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:9

80) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

81) vgl. Ibid

82) vgl. Ibid

Ἄλλα κατὰ ἰδίαν προθεσιν καὶ χάριν "maar volgens sy eie voorneme en genade".

God se eie voorneme met sy voorafgaande beskikking van soewereine genade staan voorop in sy roeping. Die mens en sy werke het geen meriete vir God se roeping nie.⁸³⁾

Τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ προ χρόνων αἰώνων "wat ons van ewigheid af in Christus Jesus geskenk is"

God se προθεσις het reeds voor die aanvang van die tyd bepaal dat Hy ons sou red en roep voordat die mens se werke enige invloed kon uitoefen.⁸⁴⁾ Chronologies en logies is werke dus uitgesluit as motief tot redding.⁸⁵⁾ Die uitdrukking προ χρόνων αἰώνων dui soos in Efes. 1:4 op "voor die grondlegging van die wêreld" tot in die verste verlede.⁸⁶⁾

II Tim. 1:12:

"Om hierdie rede ly ek ook hierdie dinge, want ek skaam my nie (οὐκ ἐπαισχυνομαι) want ek weet in wie ek geglo het, en ek is oortuig dat Hy mag het om my pand te bewaar".

Deur die uitdrukking δι' αἰτίαν "om hierdie rede" verwys Paulus na sy eie roeping in die evangelie as prediker (κηρυξ) apostel (ἀποστολος) en leraar (διδασκαλος) van die heidene (vers 11).

Hier is 'n drievoudige parallel met vers 8:

1. Πασχω	- συνκακοπαθήσων	- lyding
2. Οὐκ ἐπαισχυνομαι	- μη ἐπαισχυνησ	- onbevreesdheid
3. Δυνατός ἐστιν	- κατὰ δυνάμιν	- die kragbron.

Dit wat Paulus van Timotheüs verwag, is beslis moontlik en die apostel motiveer dit deur die werking van God in sy eie lewe as voorbeeld te neem.⁸⁷⁾

83) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

84) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

85) vgl. Ibid

86) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

87) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

Και ταυτα πασχω - "ly ek ook hierdie dinge". Omdat hy 'n evangeliedienaar is, ly Paulus in die gevangenis in Rome.⁸⁸⁾ Dit is opvallend dat Paulus nie sy lyding in die gevangenis toeskrywe aan die onregverdigte optrede van die persone wat verantwoordelik was vir sy gevangenskap nie, maar hy skrywe dit sondermeer as 'n vanselfsprekende feit daaraan toe dat evangeliediens onvermydelike lyding tot gevolg sal hê.

Ἀλλὰ οὐκ ἐπαισχυνομαι - "maar ek skaam my nie". Paulus se lyding is geen weerspreking van die waaragtigheid van sy evangeliebediening sodat hy met minder vrymoedigheid sal optree nie.⁸⁹⁾ Daardeur wil hy Timotheüs aanmoedig om ook onbevrees te wees in sy bediening.⁹⁰⁾ Dit is 'n eer om vir Christus te ly. Die herhaling van dieselfde werkwoord is 'n sinspeling daarop dat as Paulus in sy omstandighede geen aanleiding vind om hom te skaam vir die evangelie nie, daar ook geen rede is waarom Timotheüs, wie se omstandighede klaarblyklik minder kritiek was, hom moet skaam nie.⁹¹⁾

Οἶδα γὰρ ὃ πεπλστευκα - "want ek weet in wie ek geglo het". Die rede waarom Paulus hom nie skaam nie, is tweeledig:

1. Omdat hy God persoonlik ken. Dit dui op die verhouding waarin hy teenoor God te staan gekom het sedert sy Damaskusbekering. Die nadruk word op die vertroue waaruit hierdie verhouding sedert daardie tyd bestaan het, gelê.⁹²⁾
2. Die perfektumvorm van die werkwoord dui op die vertroue wat Paulus in God gestel het en die vertrouensverhouding wat steeds bly voortbestaan het.⁹³⁾

Die vraag of ὃ betrekking het op God of Christus is nie hier duidelik nie. Dit skyn asof God voorkeur moet kry omdat die

88) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:12

89) vgl. Ibid

90) vgl. Van Oosterzee: a.w., II Tim. 1:12

91) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:12

92) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:12

93) vgl. Ibid

parallel van $\delta\upsilon\alpha\mu\iota\varsigma\ \theta\epsilon\omicron\upsilon$ in vers 8 die handelende subjek is.⁹⁴⁾ In Tit. 3:8 word ook verwys na $\pi\epsilon\pi\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon\kappa\omicron\tau\epsilon\varsigma\ \theta\epsilon\omicron\upsilon$. Die geloof waarvan Paulus praat, is nie geloof in 'n belydenis nie, maar in 'n Persoon.⁹⁵⁾ Die begrip $\omicron\acute{\iota}\delta\alpha$ - dui op 'n persoonlike kennis deur 'n verhouding teenoor $\gamma\iota\gamma\upsilon\omega\sigma\kappa\omega$ - wat op eksperimentele kennis dui wat beteken "om te leer" of "te verstaan".⁹⁶⁾

$\text{Και πεπεισμαι ὅτι δυνατος ἔστιν την παραθηκην μου φυλαξαι}$

"en ek is oortuig dat Hy mag het om my pand, te bewaar".

Uit die vertrouensverhouding vloei daar sekerheid voort ($\pi\epsilon\pi\epsilon\iota\sigma\mu\alpha\iota$)⁹⁷⁾ Paulus weet dat God magtig is ($\delta\upsilon\alpha\tau\omicron\varsigma$) om sy $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ (pand) te bewaar. Hierdie begrip kom slegs drie keer in die N.T. voor (vers 14, I 6:20). In beide die ander gevalle dui $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ op die verkondiging van die evangelie.⁹⁸⁾ Sommige reken dat $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ ook dui op die evangelieverkondiging as 'n pand wat God aan Paulus toevertrou het.⁹⁹⁾

Ander reken egter dat Paulus die $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ in God se sorg gee sodat God dit kan bewaar.¹⁰⁰⁾ Die klaarblyklieke verklaring is dan dat $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ dui op die saligheid of die siel (Ps. 31:6; Luk. 23:46; 1 Pet. 4:19).¹⁰¹⁾

Daar is geen genoegsame motivering om $\pi\alpha\rho\alpha\theta\eta\kappa\eta$ anders te verklaar as in die ander 2 verse waar die begrip betrekking het op die evangeliebediening nie. In vers 11 en vers 14 gaan dit om Paulus en Timotheüs se verantwoordelikheid as dienaars van die evangelie. Die feit dat God die subjek van die bewaring ($\phi\upsilon\lambda\alpha\chi\alpha\iota$) is, skep 'n probleem.

94) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:18

95) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:12

96) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.558 en p.159 e.v.

97) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

98) vgl. Ibid

99) vgl. J. Jeremias: a.w., II Tim. 1:12

100) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

101) vgl. Ibid

In vers 14 blyk dit ook dat hierdie bewaring (φυλαξον) waartoe Timotheüs opgeroep word, deur die Heilige Gees geskied. In al drie teksverse word παραθηκη met φυλασσω verbind met die betekenis om dié deposito veilig en met sorg te bewaar van verdraaiing en verminking deur die hande van die dwaalleraars (vgl. II 1:14).

Εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν - "tot die dag toe" (vgl. vers 18). Dit dui op 'n eskatologiese verwagting waarin 'n ongekwalfiseerde dag uitstaan bo alle ander dae waarna met verlange uitgesien word.¹⁰²⁾ Die terminologie herinner aan die Ou Testament wat op die dag van oordeel dui. Op hierdie dag sal die verantwoordelikheid van die bediening met die gepaardgaande lyding verby wees. Deur elke krisis en spanning in die bediening sal God self die παραθηκη wat Hy aan evangeliedienaars toevertrou het, bewaar.¹⁰³⁾

102) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

103) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:12

HOOFSTUK 4: DIE EVANGELIEDIENAAR SE VERANTWOORDELIKHEDE
IN SY VERHOUDING TOT GOD I

Hierdie hoofstuk word gewy aan die persoonlike lewe van die evangeliedienaar in sy verhouding tot die drie-enige God, die Vader, die Seun en die Heilige Gees. Dit is die verantwoordelikheid van die evangeliedienaar om sorg te dra dat hierdie belangrike verhouding elke dag lewend gehou sal word. In die eerste hoofstuk wat oor die verhouding van die evangeliedienaar teenoor God handel, sal die drie belangrike begrippe πιστις, ἐλπις en ἀγαπη, wat Spicq die goddelike deugde noem, bespreek word.

ΠΙΣΤΙΣ

Die begrip πιστις word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik. Πιστις kom in die volgende verse voor:

I Tim.	1:2	"geloof"	1:4	"geloof" (t.o.v. dwaalleraars)
	1:5	"geloof"	1:14	"geloof"
	1:19	"geloof"	2:7	"geloof"
	2:15	"geloof" (t.o.v. vrou)	3:9	"geloof" (t.o.v. diaken)
	3:13	"geloof" (t.o.v. diaken)	4:1	"geloof" (t.o.v. afvalliges)
	4:6	"geloof"	4:12	"geloof"
	5:8	"geloof" (t.o.v. loënaar)	5:12	"geloof" (t.o.v. jong weduwees)
	6:10	"geloof" (t.o.v. rykes)	6:11	"geloof"
	6:12	"geloof"	6:21	"geloof" (t.o.v. dwalendes)
II Tim.	1:5	"geloof"	1:13	"geloof"
	2:18	"geloof" (t.o.v. dwalendes)	2:22	"geloof"
	3:8	"geloof" (t.o.v. dwaalleraars)	3:10	"geloof"
	3:15	"geloof"	4:7	"geloof"
Tit.	1:1	"geloof"	1:3	"geloof"
	2:2	"geloof" (t.o.v. ou manne)	2:10	"trou" (t.o.v. ou manne)
	3:15	"geloof"		

Die πιστ- stem - is afkomstig van πειθομαι
 "om oortuig te wees" Πειθομαι met die datief beteken "om te glo in"
 of "te vertrou in iets of iemand".¹⁾

Πιστος het die aktiewe betekenis van vertrou ('trusting') en die
 passief van "betroubaar" ('worthy of trust', 'reliable'); asook
 die betekenis van "vertrou" ('confidence', 'trust') in verband met
 mense en voorwerpe. Die woord het ook die betekenis "om te vertrou op".
 In die Griekse wêreld het die woord later die betekenis verkry "om
 te glo" in die godsdienstige sin van die woord.

Die Griekse Stoa het die begrip veral gebruik in die betekenis van
 "betroubaar" ('reliability'), "getrouheid" ('faithfulness').²⁾

In die O.T. is geloof altyd die reaksie van die mens veral in die
 kollektiewe sin op grond van God se primêre aksie. Twee basiese
 teenoorgestelde begrippe word in die O.T. gebruik om die mens se
 verhouding tot God te beskrywe, nl. vrees en geloof.

נָסַב 57 keer in 'n godsdienstige sin en
 60 keer in 'n sekulêre sin
 wat in die LXX vertaal word met πεποιθεναι en ἐλπίζειν
 en het die betekenis van "vertrou" ('to trust' of 'to be in a state of
 security').

נָסַב 34 keer in 'n godsdienstige sin en
 5 keer in 'n sekulêre sin
 wat in die LXX vertaal word met ἐλπίζειν, πεποιθεναι, εὐλαβεῖσθαι
 σκεπαζειν, σωζειν en ἀντεχειν
 "om skikking te seek (te vind)".

נִסָּךְ 32 keer i.v.m. God en
 11 keer in 'n sekulêre sin
 met die betekenis "om te wag vir".

לָגַי 15 keer t.o.v. God en
 14 keer in 'n sekulêre sin
 "om te wag", "om in 'n toestand van pynvolle verwagting te wees" n.a.v.
 לָגַי om in barensweë te wees, om geboorte te skenk.

1) vgl. Liddell and Scott: a.w., p.615

2) vgl. Bultman πιστευω in G. Kittel in T.W.N.T. VI,
 p.174 e.v.

הנה 6 keer t.o.v. God en
8 keer in 'n sekulêre sin
"om te lê en wag".

Hifil van ימח (die LXX vertaal slegs hierdie woord met die
πιστις en sy verwante).

Die woord word 15 keer i.v.m. God en
10 keer in abstrakte sin of t.o.v. God se Woord, wet ens. en
23 keer in sekulêre sin gebruik.

Die Nifal wat 45 keer voorkom word 12 keer t.o.v. God gebruik.
en 3 keer van die mens se verhouding teenoor God.

Die Qal vorm van ימח word gebruik t.o.v. 'n moeder of 'n
kinderoppaster met die betekenis van "dra", "op te tel" (Num. 11:12;
II Sam. 4:4). Die Nifal het die betekenis van "stewig" ('firm'), "veilig"
('secure') of "betroubaar" ('reliable') (Num. 12:7; Deut. 7:9; I Sam.
22:14). Die Hifil het die betekenis van "om te glo" (Ps. 106:24),
"om amen te sê aan God" met die erkenning van God se belofte en sy
krag om dit te vervul en "uit te voer" (Deut. 9:23). Dit dui ook op die
aanbidding van God as die almagtige Here (Num. 20:12).³⁾

In die N.T. het πιστις die betekenis van "vertroue", "betroubaar",
"getrouheid" en word slegs in die godsdienstige sin gebruik as die
belangrikste begrip om die verhouding van die mens tot God aan te dui.

Die uitsluitlike christelike gebruik van die begrip kan as volg
opgesom word:

1. Aanvaarding van die κηρυγμα van Christus wat deur die
uitdrukking πιστις εἶς... weergegee word (Hand. 16:34;
1 Kor. 1:21; 2:4 e.v.). Paulus gebruik die begrippe ὁμολογια
(belydenis) en ὑπακοη (gehoor) (Rom. 10:17) t.o.v. die
geloof. Dit is egter nie bloot 'n fides historica nie.

3) vgl. Bultman: πιστευω T.W.N.T. VI, p. 182 e.v.

2. Die inhoud van die geloof (Kol. 2:12; I Thes 4:14).
3. Vertroue ('confidence, trust') in God, Christus (I Thess. 1:8).
4. 'n Persoonlike en voortdurende verhouding tot Christus (Rom. 10:11; II Tim. 2:12). Geloof is nie 'n eenmalige gebeurtenis met 'n statiese resultaat nie, maar 'n dinamiese vitale verhouding in teenstelling met "die werke van die wet".
5. "om te glo", "in die geloof te staan" (II Kor. 1:24; 13:5).
6. ΠΙΣΤΙΣ as fides quae creditur as die objek van geloof, bv. ῥημα της πιστεως die woorde van die geloof (Rom. 10:9; vgl. ook Gal. 1:23; 3:2 en 5).
7. ΠΙΣΤΕΥΕΙΝ - beteken om die boodskap te ontvang veral in die aoristus en perfektum-vorm. Die praesens participium het die betekenis van gelowiges of christene, sodat ΠΙΣΤΟΣ ook die betekenis kry van gelowige (vgl. Efes. 1:1).
8. Trou, getrouheid, lojaliteit ('fidelity, faithfulness'), betroubaarheid ('trustworthiness').
9. Betroubaarheid ('faithfulness, reliability') (Rom. 3:3; Tit. 2:10).

In die N.T. word die begrip geloof gedeeltelik op voetspoor van die Joodse tradisie en gedeeltelik in 'n nuwe sin gebruik. Geloof is dus meer as slegs die O.T.-vertroue in God se verbondstrou soos geopenbaar in sy werke en in die geskiedenis van sy volk. In die N.T. gaan dit ook om die geloof in sy werke soos wat dit tot uitdrukking kom in sy Seun, veral in sy kruisdood en opstanding met die persoonlike vertroue vir die wonderwerkende vernuwing deur die wedergeboorte in die gelowige subjek se lewe. ΠΙΣΤΙΣ het betrekking op die gelowige se hele lewe om deur gehoorsaamheid te leef en in vertroue op God alle versoekings en beproewings in geloofsvertroue te weerstaan.⁴⁾

4) vgl. Bultmann: ΠΙΣΤΕΥΩ in Kittel: T.W.N.T. VI, p.203 e.v.

Die evangeliedienaar staan in diens van die geloof. Die geloof is as't ware die ruimte waarbinne die bediening, d.i. die prediking, huisbesoek, bediening van die sakramente, voltrek moet word (I Tim. 1:4; 2:7; 3:13; II Tim. 1:13; 3:10). Alle probleme waarvoor die evangeliedienaar te staan kom, vind hulle oplossing in die geloof. In die mate waarin die evangeliedienaar se geloof lewend en sterk is, in daardie mate sal hy oor 'n geestelike dinamiek beskik om ander in hulle behoeftes te kan ontmoet. Geloof as die karakteristieke eienskap of deug van die gelowige is dus 'n onontbeerlike vereiste vir die evangeliedienaar, sodat hy 'n man van geloof moet wees, nie slegs omdat hy geroep is om in te dring in die innerlike waarhede van die geloof nie, maar omdat hy die geloofsleer aan andere moet oordra (I Tim. 4:6) en self ook 'n man met 'n geloofsbelydenis wees (I Tim. 6:12) en 'n voortdurende geloofsdemonstrasie van die verlossende mag van Christus - 'n voorbeeld van geloof in Christus teenoor die gemeente (I Tim. 4:12; II Tim. 1:13).⁵⁾

Die voorwerp van Paulus se sending was die geloof (I Tim. 2:7). Die geloof is God se verlossingsmetode wat oor die wêreld heen verkondig moet word. As evangeliebedienaar is dit sy plig om die skat van die geloof ongeskonde te bewaar en die gelowiges teen enige gevaar van dwaling te beskerm (II Tim. 3:8) en moet hy aan sy gemeente die gesonde geloof voorhou (Tit. 1:13; 2:2). Wanneer 'n persoon tot geloofsoorgawe kom, is dit asof hy genaturaliseer word in die Koninkryk van die hemele (Filip. 3:20). Die geloof is die middel waardeur 'n nuwe geestelike vader-kind-verhouding tot stand kom (I Tim. 1:2; Tit. 1:4).

Die hele christelike lewe moet 'n bloeiende lewende geloof wees.⁶⁾ Geloof is egter nie bloot in intellektuele instemming met sekere heilsfeite nie, maar vereis ook 'n voortdurende wilsbeslissing en daarom word na 'n rein of goeie gewete meermale in dieselfde gedeelte as 'n ongeveinsde geloof verwys (vgl. I Tim. 1:5,19; 3:9). Dit het nie slegs die betekenis van 'n afkeer van sonde nie, maar

5) vgl. C. Spicq: a.w., p.122 e.v.

6) vgl. Ibid

positief om sy hele lewe voortdurend aan God toe te wy. Daarom mag 'n evangeliedienaar nooit die kennis en prediking van die geloof in God, skei van die toepassing daarvan in sy lewe nie.⁷⁾

Vir Paulus was geloof nie slegs 'n instemming met 'n geloofsbelydenis nie, want dit sou 'n dooie geloof wees, maar hy verbind telkens die drietal begrippe met mekaar, nl. geloof, hoop en liefde.⁸⁾

Geloof is egter 'n gawe van God waar Hy die inisiatief neem. Wanneer die mens die evangelie aanvaar, antwoord hy slegs op die Woord wat God vanuit sy liefde gespreek het. In die volste sin van die woord is die gelowige se geloof op 'n Persoon, Jesus Christus, gerig met wie hy in 'n lewende gemeenskap lewe. Hy vertrou op Christus en vertrou homself aan Christus toe en so kom sy lewe in die teken van betroubaarheid te staan.

Omdat die geloof 'n goddelike gawe is, is dit 'n wonder. Van menslike prestasie is daar geen sprake nie, maar ook nie van passiwiteit by die mens nie. Met sy wonderdaad gryp God so in die mens se lewe in dat hy ook die onderwerp van die werkwoord "glo" kan word. Daarom kan die mens opgeroep word "om te glo", om in die geloof te lewe en om die egtheid van sy geloof deur daade van onselfsugtige liefdesdiens te bevestig, maar deurgaans bly dit God wat hom daartoe aktiveer.⁹⁾

I Tim. 1:2:

"aan Timotheüs my ware kind in die geloof". (ΥΝΗΣΩ, ΤΕΝΩ ΕΝ ΠΙΣΤΕΙ)

Paulus beklemtoon in die eerste brief aan Timotheüs die persoonlike verhouding wat daar tussen hulle bestaan het. Die uitdrukking ΤΕΝΩ beklemtoon dat Timotheüs deur sy prediking tot geloof gekom het en in 'n besonder afhanklikheidsverhouding tot hom gestaan het (vgl. Hand. 16:1 e.v.).¹⁰⁾

7) vgl. C. Spicq: a.w., p.128 e.v.

8) vgl. C. Spicq: a.w., p.130 e.v.

9) vgl. J.C. Malan: Metanoeïn en ΠΙΣΤΕΥΕΙΝ in die Nuwe Testament, p.291

10) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:2

ΓΥΗΣΙΩ is afgelei van γυνήτος "gebore" (vgl. ook Tit. 1:3; γυνήσω; I Kor. 4:15 ὑμᾶς ἐγέννησα - "het ek julle vader geword").¹¹⁾

Dat hierdie vaderskap in 'n geestelike sin verstaan moet word, blyk uit die toevoeging ἐν πίστει .

Die uitdrukking kan op verskillende maniere verklaar word:

1. In kousale sin:

1.1 Beide se gemeenskap het tot stand gekom deur die geloof.

1.2 Paulus het Timotheüs verwek deur die woord wat die geloof bewerkstellig.

2. Dit is die geloof waardeur getoon word dat Timotheüs Paulus se geestelike kind is.

Ἐν πίστει is 'n tipies Pauliniese uitdrukking wat nege keer in die pastorale briewe gebruik word en slegs 3 keer elders in die N.T. voorkom. Die formules ἐκ πίστει en διὰ πίστει het in die Pauliniese briewe op die agtergrond geraak en is vervang deur ἐν πίστει . Geloof is egter nie slegs die middel waardeur (διὰ) die genade aanvaar en verkry word nie, maar dit is ook die sfeer waarin die gelowige leef (vgl. II Kor. 13:5; I Kor. 16:13; Gal. 2:20; I Tim. 2:15). Hier kan dus nie slegs aan 'n kousale verklaring van die voorsetsel ἐν gedink word nie. Daar moet veeleer aan 'n noue verbinding of 'n lewende geloofsverhouding gedink word. Πίστις is dus die geestelike sfeer waarin die verlore in Christus oorgeplaas word (Kol. 1:13). Timotheüs is dus Paulus se geloofskind op die geloofsgebied. Timotheüs het blykbaar voor die vermelding van Hand. 16:2 deur bemiddeling van Paulus se bediening tot bekering gekom (Hand. 14:6 en 7)¹²⁾ en die apostel spreek hom aan soos wat hy sy ander bekeerlinge aangespreek het (Gal. 4:19; I Kor. 4:15; Filem. v. 10).¹³⁾

11) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 1:2

12) vgl. Ibid

13) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:2

Dit is belangrik dat die evangeliedienaar by tye herinner sal word aan die tydstop toe hy die sfeer van die geloofslewe ingegaan het. Dit is ook belangrik vir die evangeliedienaar om aan homself rekenskap te gee of hy werklik nog in die geloofsfeer staan omdat die gevaar groot is dat hy formeel of in naam deel kan wees van die geloofsfeer sonder dat sy eie geestelike lewe die vitaliteit van dié ware geloofslewe in sy verhouding tot Christus weerspieël.

I Tim. 1:5:

"Maar die doel van die gebod is liefde uit 'n rein hart en 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof" (πιστεως ἀνυποκριτου)
Die vers word volledig bespreek onder die begrip ἀγάπη en sal hier slegs kortliks behandel word.

Hier word die tweetal begrippe "liefde" en "geloof" soos op ander plekke in die Pastorale briewe, saam gebruik (vgl. I Tim. 1:14; 2:15; 4:12; 6:11; II Tim. 1:13; 2:22; Tit. 2:2). Πιστος het die betekenis van 'n algemene lewensverhouding.¹⁴⁾ Die byvoeging van die byvoeglike naamwoord ἀνυποκριτου het die betekenis van "ongeveinsd" - d.w.s. 'faith that is genuine'.¹⁵⁾ Dit beklemtoon dat die doel van die gebod, nl. liefde, alleen in die gemeente bereik kan word wanneer daar ware geloof in die gemeente en ook in die evangeliedienaar se lewe teenwoordig is. Die toepassing van dissipline in die gemeente kan alleen sy doel bereik wanneer die liefdesverhouding tussen God en gemeente en gemeentelike onderling tot uiting kom. Dit is onmoontlik om hierdie liefdesdoel te bereik wanneer 'n ware geloof gemis word.

14) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

15) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:5

I Tim. 1:14:

"En die genade van onse Here was baie oervloedig met geloof (μετα πιστεως) en liefde wat in Christus Jesus is".

Die apostel Paulus beskrywe sy eie roeping tot bekering teen die agtergrond van die christene se vervolging en dan verwys hy na die genade van God as ὑπερεπλεονασεν δε ἡ χάρις του κυριου ἡμων - "die genade van onse Here was baie oervloedig" - Die genade was nie slegs beperk tot die groot ommekeer in sy lewe nie, maar dit het vir hom 'n altyd vloeiende bron geword.¹⁶⁾

Πλεοναζω 'become more increase'¹⁷⁾ word reeds in 'n komparatiewe vorm weergegee, maar die toevoeging ὑπερ versterk die betekenis nog verder.¹⁸⁾

Χάρις 'above its usual measure'¹⁹⁾ is die onverdiende guns van God wat aan die skuldige sondear bewys word. Terwyl die sonde van Paulus met al sy onkunde groot geword het, het die genade van God daar oor (beyond) gegaan.²⁰⁾ Dit word verder gekwalifiseer deur

μετα πιστεως και ἀγαπης της ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ - "met geloof en liefde wat in Christus Jesus is".

Hiermee word die geloof en liefde van Paulus bedoel. Christus het sy genade op 'n oervloedige wyse in die geloof en die liefde van sy apostel betoon.²¹⁾ Die genade in die mens se lewe bewerkstellig die geloof en kom tot uiting in 'n lewensvernuwing. Dié lewensvernuwing kom tot uiting in die liefde (Rom. 13:10). Die genade was nie in Paulus se lewe vrugtelos nie, maar hy het dit aanvaar en beantwoord deur die geloof en deur die liefde (vgl. Gal. 5:6).

Die uitdrukking ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ het betrekking op die geloof en die liefde en dui daarop dat hy in Christus gewortel is (Kol. 2:7)²²⁾ en dui op die lewende geloof en liefde wat voortspruit uit die verhouding met Christus.²³⁾

16) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:14

17) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.673

18) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 1:14

19) vgl. Lock: a.w., I Tim. 1:14

20) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:14

21) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:14

22) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 1:14

23) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:14

Daar is geen geloof en liefde moontlik buite die evangeliedienaar se verhouding met Christus nie. Wanneer die verhouding versteur word, sal dit 'n direkte uitwerking op sy liefde en sy geloof hê. Werktuiglike liefde en formele geloofswoorde kan nog tot uiting kom, maar dit sal slegs 'n nabootsing wees. Wanneer die evangeliedienaar met die behoeftes van andere te doen kry, is dit noodsaaklik om nie in selfverheffing vanuit 'n professionele status te spreek nie, — maar hom steeds daaraan te herinner dat die stroom van genade wat sy lewe verander het, baie groot was en dat hy maar slegs 'n verlore begenadigde is.

I Tim. 1:18 en 19:

"Hierdie boodskap vertrou ek aan jou toe ... sodat jy daardeur die goeie stryd kan stry en aan die geloof (ἔχων πίστιν) en die goeie gewete vashou. Sommige het dit van hulle weggestoot en aan die geloof (τὴν πίστιν) skipbreuk gely".

Die boodskap of παραγγελία (vgl. ook vers 3-5) waarvan hier sprake is, verwys na die opdragte in die voorafgaande verse as die bediening van die evangelie in sy vermanende karakter in tye van afval en dwalings. Hierdie παραγγελία word aan Timotheüs as evangeliedienaar toevertrou - παρατιθεσθαι - 'n woord wat reeds in die klassieke Grieks gebruik is om 'n deposito by iemand te deponeer vir veilige bewaring as 'n kosbare kleinood.²⁴⁾ Die goeie stryd waartoe hy geroep word, dui op die moeite, teenstand, stryd en leed wat Timotheüs moes verdra ter wille van die evangelie, maar ook op die hulp, oorwinning en uitkoms in Christus.²⁵⁾

Ἰνα - "sodat" dui op die doel van die herhaalde opdragte aan Timotheüs om daardeur die παραγγελία te bewaar en toegeerus te kan wees om die goeie stryd te kan stry.²⁶⁾

24) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 1:18

25) vgl. Ibid

26) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

ἔχων πιστὴν καὶ ἀγαθὴν συνειδήσιν - "en
aan die geloof en die goeie gewete vashou". ἔχων is 'n
begeleidende participium by στρατεύῃ. Dit is moeilik
om hier 'n grens te bepaal tussen fides qua en fides quae creditur.²⁷⁾

Die tweede uitdrukking περὶ τὴν πιστὴν ἐναυαγήσαν - "aan die
geloof skipbreuk gely" dui op 'n objektiewe geloof (vgl. ook 4:1;
6:10,21; II Tim. 2:18,19).²⁸⁾ Die objektiewe παραγγελία
bevestig ook dat die τὴν πιστὴν in teenstelling met die
objektiewe dwaalleer as 'n objektiewe geloof verklaar moet word.²⁹⁾

Die gebruik van πιστὴν καὶ ἀγαθὴν συνειδήσιν - "geloof
en 'n goeie gewete" dui op 'n persoonlike geloof en 'n persoonlike
gewete wat Timotheüs moes bewaar om die goeie stryd te kan stry. Die
kombinasie geloof en 'n goeie gewete is 'n tipiese uitdrukking in
die Pastorale briewe (vgl. ook I Tim. 1:5; 3:9).

Ἡ τινες ἀπωσάμενοι "Sommige (d.w.s. die
dwaalleraars) het hulle goeie gewete van hulle weggestoot"³⁰⁾ en
die gevolg was dat hulle geloof skipbreuk gely het met betrekking
tot ³¹⁾ die objektiewe gesonde geloof. Die bewaring van 'n persoon-
like vitale geloofslewe tesame met 'n goeie gewete is onontbeerlik
in die lewe van die evangeliedienaar. Daarsonder is 'n geestelike
skipbreuk onafwendbaar al sal dit sō verbloem word dat die gemeente-
lede nie bewus word daarvan nie.

I Tim. 2:7:

"waartoe ek aangestel is as 'n prediker en apostel - ek sê die
waarheid in Christus, ek lieg nie - 'n leraar van die heidene in
geloof (ἐν πίστει) en waarheid".

27) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:19

28) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:19

29) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:19

30) vgl. Ibid

31) vgl. J.H. Moulton: a.w., p.270

Die bediening van die evangelie is aan Paulus toevertrou waardeur hy geroep is as verkondiger van die evangelie. Die uitdrukking εἰς ὃ ἐτέθην ἔγω "waartoe ek aangestel is,"

beklemtoon Paulus se soewereine goddelike aanstelling.³²⁾

Paulus omskrywe sy taak as κηρυξ "prediker", 'n woord wat slegs hier en in II Tim. 1:11 en II Pet. 2:5 voorkom, in teenstelling met die meer algemene begrip κηρυσσειν.³³⁾

Die O.T. heilsboodskaappers van o.a. Jes. 40:9 e.a. beklemtoon die proklamasie of aankondiging van God se heilswil - die verlossing deur Jesus Christus.³⁴⁾

Ἀποστολος - beklemtoon die gesag van Paulus as 'n gestuurde (ἀποστελλων) deur Christus.

Ἀληθειαν λεγω οὐ ψευδομαι - "ek sê die waarheid, ek lieg nie". Baie teksgetuies³⁵⁾ lui:

Ἀληθειαν λεγω ἐν Χριστῳ. Dit is klaarblyklik 'n latere toevoeging na aanleiding van Rom. 9:1 aangesien die korter lesing in 'n aantal vroeë manuskripte ontbreek.³⁶⁾

Die verklaring t.o.v. die geldigheid en betroubaarheid van Paulus se opdrag is nie 'n beskuldiging asof Timotheüs en die gemeente die waarheid van sy apostoliese opdragte betwyfel het nie, maar 'n klaarblyklike ontkenning deur die dwaalleraars.³⁷⁾ Daarna vervolg Paulus met 'n derde deel van sy opdrag as evangeliedienaar t.w. διδασκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ "'n leraar van die heidene in geloof en waarheid". 'n Leraar is van 'n prediker (verkondiger) daarin te onderskei dat hy die implikasies van die

32) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:7

33) vgl. Ibid

34) vgl. Ibid

35) κ * D^c HK 614 1241 Byz it 61 goth al

36) vgl. Bruce Metzger, c.s. A Textual Commentary on the Greek New Testament, p.639

37) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:7

aangekondigde verlossing of wil van God in die algemeen en in die etiese sin nader verklaar. Paulus het 'n besondere opdrag teenoor die heidene gehad.

Ἐν πιστεὶ καὶ ἀληθείᾳ dien as 'n omskrywing van Paulus se opdrag as leraar, d.w.s. om die heidene in die geloof en in die waarheid van die evangelie te onderrig.³⁸⁾ Ἐν dui die sfeer waarin Paulus geroep word om as leraar op te tree aan.

Sommige wil hierin 'n hendiadis sien sodat die sinsnede dan moet lees: "in waaragtige geloof of trou".³⁹⁾

Ander wil πιστεὶ en ἀληθείᾳ verklaar in die subjektiewe sin, d.w.s. in Paulus se lewe, d.w.s. 'n leraar in getrouheid en in die waarheid.⁴⁰⁾

In sy opdrag as leraar is Paulus besig met 'n objektiewe taak en derhalwe kan πιστεὶ nie anders as objektief verklaar word nie, d.w.s. as geloof wat onder die heidene verkondig moet word.⁴¹⁾

Ἀληθεία het soos in vers 4 en elders in die Pastorale briewe die betekenis van "die waarheid" van God en sy genade, d.w.s. die heilsweg wat in die Evangelie geopenbaar is. Die waarheid staan teenoor die leuens van die heidense godsdienste en die fantasieë van die dwaalleraars.⁴²⁾ Geloof in die lewe, kruisdood en opstanding van Christus is nie genoegsaam nie, die διδασκαλος se taak is om mense na die persoonlike betekenis en verklaring van die geloofsfeite in hulle lewens te lei. Hulle moet weet wat die lewe, dood en opstanding van Christus vir hulleself in die wêreld vandag beteken en die evangeliedienaar moet dit vir hulle interpreteer.⁴³⁾

38) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:7

39) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 2:7

40) vgl. Wohlenberg: a.w., I Tim. 2:7

41) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 2:7

42) vgl. Ibid

43) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 2:7

Die groot verantwoordelikheid van die evangeliedienaar is die prediking en onderwysing, d.w.s. die uitleg, verklaring en interpretering van die geloof en die evangelie. Dit is sy taak op die kansel, in sy studeerkamer en in sy pastorale arbeid.⁴⁴⁾ Die evangeliedienaar mag dit nooit uit die oog verloor nie, nl. dat hy 'n leraar in die geloof en waarheid is.

I Tim. 4:6:

"As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou, sal jy 'n goeie dienaar van Jesus Christus wees, terwyl jy jouself voed met die woorde van die geloof (τοις λόγοις της πιστεως) en van die goeie leer waarvan jy 'n navolger geword het".

Hierdie vers word meer volledig bespreek onder die begrippe

διακονος, διδασκαλια en εντρεφω

Die gebruik van die begrip της πιστεως in dieselfde sin as της καλης διδασκαλιας (die goeie leer)

beklemtoon die objektiwiteit van die begrip geloof in hierdie gedeelte aangesien beide 'n nadere omskrywing van die begrip τοις λόγοις is.⁴⁵⁾

Dit gaan hier om die woorde wat die geloof as inhoud het, nie uitsprake van mense nie, maar geloofswaarhede wat gebaseer is op die woord (vgl. Rom. 10:8).⁴⁶⁾ Sommige verklaar dit as woorde wat deur die geloof bewerkstellig word. Die betekenis van της διδασκαλιας is dan onverklaarbaar as 'n objektiewe leer.⁴⁷⁾

— Die woorde van die geloof en die leer vorm die geestelike dieet van die evangeliedienaar vir 'n gesonde en lewenskragtige geestelike lewe. Sodoende kon Timotheüs 'n goeie dienaar van Jesus Christus wees (vgl. I Tim. 3:13).⁴⁸⁾

44) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 2:7

45) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 4:6

46) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:7

47) vgl. Schlatter: a.w., I Tim. 4:6

48) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 4:6

Dit is belangrik dat die evangeliedienaar nie slegs die woord sal bestudeer met die oog op die geestelike behoeftes van sy gemeente nie, maar dat die woorde van geloof sy eie geestelike lewe sal voed en opbou.

I Tim. 4:12:

"Laat niemand jou jonkheid verag nie, maar wees 'n voorbeeld vir die gelowiges in woord, in wandel, in liefde, in gees, in geloof (*ἐν πίστει*), in reinheid".

Hierdie vers word meer volledig bespreek onder die begrip *ἀγάπη*. Timotheüs word geroep om 'n voorbeeld of 'n geestelike model (Hand. 7:44; Heb. 8:5)⁴⁹⁾ vir die gelowiges te wees. *ἐν πίστει* dui volgens sommige op "trou" of "getrouheid" ('fidelity' of 'faithfulness')⁵⁰⁾ "vertroubaarheid" of "betroubaarheid" ('trustworthiness') (n.a.v. Gal. 5:22).⁵¹⁾ Die klaarblyklike en voor-die-handliggende betekenis is geloof in die sin van geloofskrag en geloofswerke.⁵²⁾

Die evangeliedienaar moet, afgesien van sy ouderdom, 'n voorbeeld vir ander gelowiges wees in die geloofslawe. Sy kinderlike geloofsvertroue en afhanklikheid word op die lang duur deur gemeentede opgemerk. Die verkondiging van die Evangelie volgens al die eise van die eksegeese en hermeneutiek en die verklaring van die Skrif in ooreenstemming met al die homiletiese reëls is belangrik, maar gelowiges kan in hulle geestelike lewe agteruitgaan en afkoel wanneer die evangeliedienaar se voorbeeld in die geloofslawe te kort skiet; wanneer sy geloof werktuiglik en meganies geword het sonder 'n lewende geloofsverhouding met Jesus Christus wat van 'n dinamiese krag getuig.

49) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 4:12

50) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:12

51) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12

52) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

I Tim. 6:11 en 12:

"Maar jy, man van God, vlug van hierdie dinge weg en jaag na die.... geloof (πιστιν).... Stry die goeie stryd van die geloof (ἀγωνιζου τον καλον ἄγων της πιστεως) gryp na die ewige lewe, waartoe jy ook geroep is en die goeie belydenis voor baie getuies afgelê het".

Vers 11 word meer volledig behandel onder die begrippe δικαιοσυνη en εὐσεβεια .

Timotheüs word negatief vermaan om die versoekings van geldgierigheid (vers 7-10) en moontlik die opgeblasenheid en ydelheid van die dwaalleraars te vermy,⁵³⁾ maar daarteenoor voeg hy die positiewe vermaning om die belangrikste christelike deugde na te strewen waar- onder πιστιν ook genoem word. Die drietal deugde πιστιν ἀγαπην en ὑπομονην word meermale deur Paulus saam gegroepeer (II Tim. 3:10; Tit. 2:2). Die begrip dui op die band waarmee Timotheüs aan God verbind is op grond van die prediking van die Evangelie⁵⁴⁾ en word as volg omskrywe: 'All our believing in God and his doctrines as it proceeds day by day';⁵⁵⁾

'fidelity and the virtue of the man who, through all the chances and changes of life, down even to the gates of death, is loyal to God.'⁵⁶⁾

Πιστιν word hier dus in die subjektiewe betekenis gebruik as 'active reliance on God and his promises'.⁵⁷⁾ Die daaglikse geloofsvertroue van die evangeliedienaar is net so noodsaaklik as in die lewe van die gelowige gemeentelid. Die geloof is nooit gerig op die gawes van God nie, maar op die Persoon van God wat sy gawes beskikbaar stel in antwoord op die geloofsvertroue van

53) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

54) vgl. Ibid

55) Lenski: a.w., I Tim. 6:11

56) Barclay: a.w., I Tim. 6:11

57) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 6:11

sy kinders. Geloof mag nooit staties word nie, maar moet altyd dinamies en lewend bly deur 'n voortdurende geloofsbeoefening.

Vers 12 word volledig behandel onder die begrip ἄγων.

Τὸν καλὸν ἄγων τῆς πίστεως - "die goeie stryd van die geloof"

Paulus gebruik sy geliefkoosde beeld van die sportwedstryd (I Kor. 9:25; Filip. 1:50; Kol. 1:29; 2:1; 4:12; I Thess. 2:2) om Timotheüs aan te spoor om sy roeping in diens van Christus te vervul. Die stryd wat hier geteken word, is die veeleisende stryd van die evangeliebediening (Rom. 15:30; Filip. 1:30). Die ἄγων word as geloofstryd gekwalifiseer omdat dit deur die krag van die geloof (II Tim. 4:7) en deur die gebed (Rom. 15:30) gestry word.⁵⁸⁾

Dit gaan hier om die objektiewe geloof 'the noble contest for the faith'; met die aanmoediging: 'Contend the noble contest for the substance of the christian faith! Hold the banner of faith high! Carry it to victory!'⁵⁹⁾

Paulus en Timotheüs word geroep om die Evangelie te verdedig onder watter omstandighede ook al.⁶⁰⁾ Die evangeliebediening is 'n stryd met die oog op die bevordering van die geloof in Jesus Christus; die uitbreiding van die koninkryk van God. Hierdie stryd gaan gepaard met lyding en ontberings (II Tim. 2:3) ter wille van die geloof.

Καὶ ὡμολογήσας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτυρῶν - "en die goeie belydenis voor baie getuies afgelê het." Ὁμολογήσας wys as aoristus op die aflegging van Timotheüs se belydenis op 'n bepaalde tydstip. Roomse eksegete reken dat dit betrekking het op sy biskopswyding in Efese (I Tim. 1:18; 4:14).⁶¹⁾ Paulus dink hier aan Timotheüs se doop toe hy sy geloofsbelydenis in die openbaar afgelê het tydens Paulus se eerste sendingreis.⁶²⁾

58) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:12

59) Lenski: a.w., I Tim. 6:12

60) vgl. Ibid

61) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 6:12

62) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 6:12

— Paulus se verwysing na Timotheüs se bekering is nie slegs belangrik as 'n herinnering aan die feitelikheid van die geloofsbeslissing in sy lewe nie, maar dit moet hom as evangeliedienaar daartoe bring om met volharding die goeie stryd van die geloof te stry.

II Tim. 1:5:

"en as ek my herinner die ongeveinsde geloof (της ἀνυποκριτου πιστεως) wat in jou is, wat eers gewoon het in jou grootmoeder Loïs en in jou moeder Eunice, en wat - daarvan is ek oortuig - ook in jou is".

In verse 3-5 spreek Paulus oor die besondere verhouding wat daar tussen hom en Timotheüs bestaan het en dan laat hy in vers 5 blyk dat dit nie slegs 'n blote persoonlike toegeneentheid is wat hom aan Timotheüs verbind nie, maar veral geloofsverbondenheid.⁶³⁾

ὑπομνησιν λαβων

"as ek my herinner"

ὑπομνησιν

is normaalweg 'n uiterlike herinnering (vgl. II Pet. 1:13; 3:1)⁶⁴⁾ en daarom verklaar sommige dit dat Paulus

'n direkte mededeling van Timotheüs se geloof, soos 'n brief van homself of 'n brief oor hom ontvang het, of iemand wat Paulus in die gevangenis besoek het en aan hom sekere mededelings gedoen het. Ander meen dat ὑπομνησις ook 'n passiewe betekenis kan hê sonder 'n spesifieke berig waaraan die apostel dink. Die feit dat hier geen spesifieke vermelding van so 'n direkte herinnering is nie, dui op die laaste moontlikheid.⁶⁵⁾

Daar is verskillende maniere waarop na herinnerings verwys word:

1. Ἐχων την περι σου μνησιν (II Tim. 1:3)
(Wanneer) "ek aan jou dink" (vgl. ook I Thes. 3:6) "ek hou of koester die (voortdurende) herinnering van jou" wat onderskei moet word van μνησιν πολουμενοι .. ἡμων (as) ons aan julle dink (letterlik ek maak melding van julle) (I Thes. 1:2; vgl. ook Rom. 1:9; Efes. 1:16; Filem. vers 4).

63) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:5

64) vgl. Lock: a.w., II Tim. 1:5

65) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:5

2. ΜΕΜΝΗΜΕΝΟΣ ΣΟΥ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ (II Tim. 1:4)
 "as ek aan jou trane dink", in gedagte terugroep
 die medium participium perfektum van μιννησκομαι
 'called to mind', 'remind oneself'.⁶⁶⁾
3. Ὑπομνησιν λαβων "as ek my herinner" (I Tim. 3:5)
 "'n herinnering ontvang"
 Ἀναμνησις is 'n herinnering wat 'n persoon by homself
 oproep.⁶⁷⁾
4. Ἀναμνησκω "herinner ek jou" (I Tim. 3:6).⁶⁸⁾

Die klaarblyklieke verklaring is veral op grond van λαβων aoritus participium "gryp" (nadat ek 'n berig ontvang het) ('having received a reminder of') dui daarop dat Paulus 'n eksterne herinnering ontvang het sodat sy hart verlang na Timotheüs in herinnering aan sy ongeveinsde geloof.⁶⁹⁾

ΤΗΣ... ΕΝ ΣΟΙ ΑΝΥΠΟΚΡΙΤΟΥ ΠΙΣΤΕΩΣ - "die ongeveinsde geloof wat in jou is". In I Tim. 1:5 het Paulus ook verwys na "'n ongeveinsde geloof". Sommige verklaar die sinsnede m.b.t. die geloof van Timotheüs ten tye van die skrywe van die brief. Ander verklaar dit in terme van die herinnering aan die verlede.⁷⁰⁾ Dit wil voorkom asof 'n onderskeiding tussen sy vroeëre en latere geloof onnodig is, en dat dit in dié herinnering gaan om die geloof wat in sy lewe was (Hand. 16:2) en steeds voortbestaan het. ὙΠΟΚΡΙΤΟΥ beklemtoon dat Timotheüs nie soos die antieke toneelspelers homself agter 'n masker van 'n geloofsvoorkoms versteek het nie, maar dat sy geloof eg was. 'n Geveinsde geloof word op een of ander stadium ontmasker as 'n geloof wat uit lippetaal bestaan.⁷¹⁾ By die jong Timotheüs in Listre was daar van die begin af 'n kragtige geloofsopenbaring.⁷²⁾

66) vgl. Arndt & Gingrich: a.w., p.524

67) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:5

68) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 1:5

69) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:5 en Bouma: a.w., II Tim. 1:5

70) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

71) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:5

72) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

Die verwysing na 'n ongeveinsde kwaliteit geloof bevestig dat
 ΠΙΣΤΕΩΣ hier op die innerlike geloofsverhouding dui. Die
 geloof word na buite sigbaar deur getuïenis en belydenis.

'n Domineeshouding as 'n uiterlike masker van vroomheid of gelowig-
 heid is vir die evangeliedienaar geen denkbeeldige gevaar nie. So-
 doende kan hy 'n persoon word wat 'n geloofsrol moet vertolk terwyl
 dit nie deur sy werklike geestelike lewe weerspieël word nie. Dit
 is van die allergrootste belang dat die evangeliedienaar se geloofs-
 lewe eg en opreg sal wees.

Ἦτις ἐνφώνησεν πρῶτον ἐν τῇ μητρὶ σου Λωΐδι
 καὶ τῇ μητρὶ σου Εὐνικῇ - "wat
 eers gewoon het in jou grootmoeder Loïs en in jou moeder Eunice".

In Hand. 16:1 blyk reeds dat Timotheüs die seun was van 'n gelowige
 Joodse vrou, Eunice. Klaarblyklik het sy en waarskynlik haar
 moeder, Loïs, onder die invloed van Paulus se arbeid tot geloof
 gekom. Ook in die apostel se verwysing na sy eie lewe beklemtoon
 hy sy voorouers se invloed (vers 3). Geloof is 'n persoonlike saak,
 maar dra tog nie 'n individualistiese karakter nie. In die geloof
 van 'n gemeenskap lê 'n besondere krag opgesluit veral soos dit tot
 openbaring kom in 'n familiekring.⁷³⁾ Ἦτις dui op die
 ongeveinsde geloof. Ἐνφώνησαν dui as aoristus op die
 geloof wat as 'n gawe van God op 'n spesifieke tydstip in Loïs en
 Eunice kom inwoon het en dui op hulle bekering sodat alle eie prestasie
 en verdienste uitgesluit word (vgl. Rom. 8:11; II Kor. 6:16; Kol.
 3:16).⁷⁴⁾

Sommige verklaar die geloof as die vrome Joodse geloof in God en nie
 noodwendig 'n verwysing na die christelike geloof nie. Uit die
 beoordeling van Paulus t.o.v. die Jode (vgl. Rom. 11:28) blyk dit
 dat hierdie moontlikheid uitgesluit is. ΠΙΣΤΙΣ is geloof in
 Christus (vgl. II Kor. 6:15; Hand. 16:24). Die bekeerdes uit die
 Jode word genoem die gelowiges uit die besnydenis (Hand. 10:45).⁷⁵⁾

73) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:5

74) vgl. Ibid

75) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

Die uitdrukking dui dus daarop dat Eunice en Lois tot bekering gekom het waarskynlik tydens Paulus se eerste sendingreis (Hand. 14:1).⁷⁶⁾

Πρωτον "eers" dui daarop dat Lois en Eunice voor Timotheüs tot bekering gekom het. Die tydperk waartydens dit plaasgevind het, kan nie uit die enkele begripsgebruik afgelei word nie.⁷⁷⁾

Hierdie twee vroue het klaarblyklik medewerkers van Paulus geword in sy bediening hetsy deur hulle voorbeeld of getuienis teenoor Timotheüs wat uitgeloop het op Timotheüs se bekering.⁷⁸⁾ Daarom verwys Paulus ook na Timotheüs as sy "geliefde kind" (II Tim. 1:2).

Πεπεισθαι δε οτι και εν σοι - "daarvan is ek oortuig - ook in jou is" ('I have been persuaded'). Die gebruik van die werkwoord dui op die stelligheid en die sekerheid waarmee Paulus die laaste stelling maak (vgl. Filem. vers 12; Rom. 8:38; 14:14; 15:14).⁷⁹⁾ Paulus spreek nou in die teenwoordige tyd oor Timotheüs se subjektiewe geloof.⁸⁰⁾

Paulus herinner Timotheüs aan die kwaliteit geloof wat in sy moeder en ouma se lewe was met die versekering dat hy daarvan oortuig is dat dieselfde egte geloof ook in sy lewe aanwesig was. Wanneer 'n evangeliedienaar godvresende ouers en voorouers gehad het, is dit noodsaaklik om weer herinner te word aan die kwaliteit en egtheid van hulle geloof en om dit met sy geloof te vergelyk.

76) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:5

77) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

78) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 1:5

79) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:5

80) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

II Tim. 1:13:

"Hou as voorbeeld van gesonde woorde dié wat jy van my gehoor het, in die geloof (ἔν πιστεῖ) en liefde wat in Christus Jesus is."

Hierdie vers word volledig behandel onder die begrip ἀγάπη . Paulus hou homself as 'n voorbeeld vir Timotheüs voor in die prediking en onderwysing teenoor dwaalleraars.

Die prediking kan alleen gesond wees wanneer dit beoefen word in 'n lewende geloofsverhouding tot Christus asook in die gesindheid van liefde.⁸¹⁾ Die geloof en die liefde moet die stukrag wees wat die evangeliedienaar besiel in sy werk. So word die evangeliebediening die werking van God deur 'n lewende mens in plaas van deur 'n meganiese masjien. Christus bly die lewende bron en daarom word die uitdrukking ἐν Χριστῷ gebruik.⁸²⁾ Die leer wat niegebore word uit en gedra word deur 'n lewende geloofsverhouding in Jesus Christus, en in sy liefde verkondig word nie, is nadelig vir die evangeliebediening. 'n Gesonde leer en 'n subjektiewe lewende geloof is onlosmaaklik aan mekaar verbonde as 'n voorvereiste vir die evangeliebediening.

II Tim. 2:22:

"Maar vlug vir die begeerlikhede van die jonkheid en jaag nā geregtigheid, geloof (πιστεῖν), liefde, vrede, saam met die wat die Here uit 'n rein hart aanroep."

Hierdie vers word meer volledig behandel by die begrippe δικαιοσύνη, ἀγάπη en εἰρήνη

Paulus plaas Timotheüs voor die opdrag om in teenstelling met die negatiewe begeerlikhede van die jonkheid onder andere πιστεῖν na te jaag.

Πιστεῖς het hier nie die betekenis van 'fidelity, trustworthiness'⁸³⁾ nie, maar soos in I Tim. 6:11 waar die drietal begrippe δικαιοσύνη, ἀγάπη en πιστεῖς ook voorkom as die oorwinnende en beheersende krag, ook in die verhouding met die afgedwaaldes.⁸⁴⁾ Vertroue in God is nie

81) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:13

82) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:13

83) vgl. Lock: a.w., II Tim. 2:22

84) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

'n vanselfsprekende deel van die evangeliebediening nie, maar moet aktief en doelgerig nagejaag word in die geloofslawe van die evangeliedienaar. In die stryd teen andersdenkendes wat van die waarheid afgedwaal het, is goeie argumente nie die belangrikste vereiste nie, maar 'n geloofslawe wat kragtig en aktief in die persoon van die evangeliedienaar uitstaan.

II Tim. 3:10:

"Maar jy het my navolger geword in leer, lewenswandel, planne, geloof (τη πιστει), lankmoedigheid, liefde, lydsaamheid".

Hierdie gedeeltes word meer volledig bespreek by die begrippe διδασκαλία en ἀγάπη.

In teenstelling met I Tim. 6:11 en II Tim. 2:22 waar Paulus aan Timotheüs die opdrag gee om sekere geestelike eienskappe aan te kweek, verwys hy hier na die feit dat Timotheüs sy navorger geword het.

Παρηκολουθησας het die betekenis van 'you have
followed step by step'.⁸⁵⁾ Paulus gebruik die drietal begrippe πιστις,
ἀγαπη en ὑπομονη (vgl. ook I Tim. 6:11; Tit. 2:2 en
I Thess. 1:3).

Die gebruik en die herhaling van die lidwoord beklemtoon dat Paulus na "my geloof" verwys.⁸⁶⁾

Sommige reken dat τῇ πίστει die betekenis het van 'conviction' oortuiging.⁸⁷⁾ Τῇ πίστει het hier die betekenis, soos in die ander lyste, van eienskappe, waar Paulus se geloofsvertroue en geloofskrag asook sy afhanklikheid van die Heilige Gees, hom onbevrees gemaak het teenoor mense en hom die onmoontlike gevare en uitdagings laat trotseer het.⁸⁸⁾

85) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:10

86) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 3:10

87) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:10

88) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:10

By die afwesigheid van geloofsvertroue in die evangeliedienaar se lewe kan die Heilige Gees nie die volheid van die rykdom (I Kor. 1:5) in die bediening tot sy reg laat kom nie. 'n Lewende geloof beteken die proklamering van of die beslaglegging op die Godgegewe beloftes in Christus van 'n onoorwinlike, kragtige lewe (Filip. 4:13).

II Tim. 3:15:

"en dat jy van kleins af die Heilige Skrifte ken wat jou wys kan maak tot saligheid deur die geloof ($\delta\iota\alpha\ \pi\iota\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$) in Christus Jesus."

Die gedeelte word meer volledig behandel by die begrippe $\mu\epsilon\nu\omega$ en $\mu\alpha\nu\theta\alpha\nu\omega$.

Vers 8-12 vorm 'n parallel met die uitspraak van vers 10 en die verwysing na die goddelose mense in vers 13. Daarna volg die teenstellende opdrag in vers 14 $\sigma\upsilon\ \delta\epsilon$ "maar jy".⁸⁹⁾

Dit gaan in vers 15 om die kennis van die heilige skrifte waardeur die verlossing in Christus geopenbaar word. $\Delta\iota\alpha\ \pi\iota\sigma\tau\epsilon\omega\varsigma$ word deur sommige verklaar as 'n omskrywing van die middel waardeur toegang verkry word tot die wysheid van die Skrifte, want die goddelike heilswerk waarvan die O.T. getuig, is op Christus gerig en in Hom vervul.⁹⁰⁾

'This re-interpretation of Scripture was the first work of the first christians'.⁹¹⁾ In weerwil van Timotheüs se opvoeding in die skrifte was geloof in en bekering tot Jesus as die Christus noodsaaklik om wys te kon word tot saligheid.⁹²⁾ Dit is dus 'n wysheid in die geloof. Ander sien dit weer as 'n nadere omskrywing van die middel waardeur die $\sigma\omega\tau\eta\rho\iota\alpha\nu$ "saligheid" verkry kan word.⁹³⁾ 'The key to scripture is Christ and it can say nothing to men until they have accepted him as Saviour and Lord' (vgl. ook Ps. 19:8; 119:98).⁹⁴⁾

89) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 3:14

90) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:15

91) Parry by Bouma: a.w., II Tim. 3:15

92) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 3:15

93) vgl. Spicq by H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:15

94) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:15

Die valse leraars het ook hul sg. wysheid gehad op grond van hulle Joodse fabels en genealogië. Hulle verklarings en uitleg het in plaas daarvan om hulle wys te maak tot saligheid, 'n leë geklets van woorde geword - onheilige en oudwyfse fabels (vgl. I Tim. 4:7; II Tim. 2:16).

ΔΙΔΑ ΠΙΣΤΕΩΣ beklemtoon dat die verlossing waarna in die O.T. verwys word, nie onafhanklik van die geloof van Christus is nie.⁹⁵⁾

Die klaarblyklige verklaring is dat ΔΙΔΑ ΠΙΣΤΕΩΣ op die ΣΟΦΙΣΜΑ en nie op ΣΩΤΗΡΙΑΝ betrekking het as die enigste wyse waarop die Skrifte werklike verstaan kan word nie.

- Wanneer die evangeliedienaar op hierdie wyse met die Skrif omgaan, d.w.s. met persoonlike geloofsvertroue in Christus, sal sy wysheid en insig nie alleen sy eie geestelike lewe verryk nie, maar ook dié van sy gemeente.
- Die teenoorgestelde is egter ook 'n gevaar, nl. dat 'n bloot intellektuele omgang en verklaring van die Skrif nie saligmakende wysheid sal voortbring nie.

II Tim. 4:7:

"Ek het die goeie stryd gestry; ek het die wedloop voleindig; ek het die geloof behou" (ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΤΕΤΗΡΗΚΑ)

Die gedeelte word meer volledig behandel by die begrip ἄγων.

Paulus is bewus daarvan dat die dood vir hom in die gesig staar en dan gebruik hy sy geliefkoosde beeld van die Griekse arena om die stryd, inspanning, worsteling en teenstand van sy lewe in herinnering te roep. In weerwil van die stryd is die doel bereik, want die wedloop is voleindig.⁹⁶⁾

Daar is 'n aantal moontlike verklarings vir die begrip ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ in hierdie vers met die betekenisse van:

95) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:15

96) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:7

1. Trou: 'I have been true to my promises,⁹⁷⁾ have been loyal to my divine mandate,⁹⁸⁾ voor die Griekse spele het die atlete bymekaar gekom en 'n eed geneem om te bevestig dat hulle ten minste gedurende die voorafgaande tien maande geoefen het en dat hulle hul nie aan bedrog sal skuldig maak gedurende die spele nie. Dit is moontlik dat Paulus in sy beeldspraak aan die eed dink wanneer hy die begrip πιστιν gebruik om daardeur op sy getrouheid in die stryd van die evangeliebediening te wys. 'I have kept the rules; I have played the game; I have kept the conditions; I have been true to my engagement'.⁹⁹⁾
2. 'n Objektiewe geloof: In I Tim. 6:12 word na τον καλον ἀγωνα της πιστεως die "goeie stryd van die geloof" teenoor die dwaalleer van die dwaalleraars verwys. Die vermelding van die lidwoord την dui op die geloof as 'n objektiewe werklikheid soos die παραθηκη - "pand" wat aan Timotheüs toevertrou is (I Tim. 6:20; II Tim. 1:12,14).¹⁰⁰⁾
3. 'n Persoonlike geloof: as die fides qua creditur.¹⁰¹⁾ Paulus moes al sy kragte inspan teen die vyand, maar hy het sy persoonlike geloof bewaar in die stryd.¹⁰²⁾ Die apostel beklemtoon dat hy deur baie moeilike omstandighede in gevangenskap "op see" in die aangesig van die dood nooit sy vertroue in Jesus Christus verloor het nie. 'I have kept my faith; I have never lost my confidence and my hope'.¹⁰³⁾ 'I have retained my personal trust in God, my confidence in all his christ-centered promises'.¹⁰⁴⁾

Paulus gebruik die werkwoord τηρεω meestal in die sin van 'to keep watch over, to protect'¹⁰⁵⁾ ten opsigte van konkrete voorwerpe of persone: "maagd" (I Kor. 7:37); ἐμαυτου - "myself" (II Kor. 11:9); "eenheid van die gees" (Efes. 4:3); "julle gees en siel en liggaam" (I Thes. 5:23); σεαυτον "jouself" (I Tim. 5:22); "die gebod" (I Tim. 6:14).

Die Pauliniese gebruik van τηρεω gee voorkeur aan die meer objektief-konkrete begrip πιστιν . Indien

- 97) Lock: a.w., II Tim. 4:7
- 98) J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:7
- 99) Barclay: a.w., II Tim. 4:7
- 100) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 4:7
- 101) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:7
- 102) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 4:7
- 103) Barclay: a.w., II Tim. 4:7
- 104) Hendriksen: a.w., II Tim. 4:7
- 105) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.822

την πιστιν die betekenis van 'n subjektiewe geloof sou hê, word 'n besondere aksent geplaas op die aktiewe ervaring deur Paulus se menslike vermoëns (vgl. Joh. 10:28; Filip. 1:6) Alhoewel die lidwoord την ook kan dui op "my geloof" (vgl. II Tim. 3:10) versterk dit die verklaring van geloof as 'n objektiewe fides quae creditur. Dit is vanselfsprekend dat niemand hierdie objektiewe geloof kan bewaar sonder subjektiewe geloofsvolharding en geloofsvertroue in Christus nie. In die parallelle gebruik van πιστις ten opsigte van die geloofstryd in I Tim. 6:12 gaan dit om die objektiewe geloof teenoor die objektiewe dwaalleer van die verleiers.

Τετηρηκα as prefektum het die betekenis van 'the faith I have been guarding and even now guarding' (vgl. I Tim. 4:1; 6:10,12,21).¹⁰⁶⁾ Die bewaring en beskerming van die gesonde saligmakende geloof in sy objektiewe sin, is die taak van die gelowiges, maar in besonder diegene wat as evangeliedienaars die roeping het om God se woord uit te lê en te verklaar. Om waarlik aan hierdie roeping getrou te bly, verg ontsettend baie in die vorm van 'n fyn onderskeidingsvermoë, 'n geheiligde en 'n heldere verstand, 'n duidelike uitdrukkingsvermoë op die kansel en in die persoonlike woordverkondiging. Dit is daarom noodsaaklik om in die hitte van die stryd die voorbeeld van die apostel Paulus na te volg om sodoende ook aan die einde van 'n veeleisende en omvattende bediening te kan sê: την πιστιν τετηρηκα.

Tit. 1:3, (b) :

"Titus, my ware kind volgens die gemeenskaplike geloof" (κατα κοινην πιστιν) Paulus spreek Titus aan as Τιτω γνησιω τεκνω - "my ware kind" soos in die ander Pastorale briewe (vgl. ook I Tim. 1:2; II Tim. 1:2 en Filem. vers 10).

106) Lenski: a.w., II Tim. 4:7

Deur dié benaming herinner hy Titus aan sy apostoliese gesag met die betuiging van 'n tere vaderlike liefde. Die vaderlike toon blyk ook dwarsdeur die brief. Die aard van die vader-kind-verhouding is egter nie vleeslik nie, maar geestelik. Γνησιον is afkomstig van γνητος "gebore" en is 'n ou participium.¹⁰⁷⁾

ΚΑΤΑ ΚΟΙΝΗΝ ΠΙΣΤΙΝ - "volgens die gemeenskaplike geloof". In I Tim. 1:12 het Paulus die vader-kind-verhouding omskrywe as in die sfeer van die geloof. Die betekenis is in beide gevalle dieselfde (vgl. Rom. 1:3). Deur hierdie uitdrukking wys Paulus daarop dat Titus dieselfde geloof deelagtig geword het as waarin hy deel en sodoende 'n geestelike kind van hom geword het. Paulus was klaarblyklik die middel waardeur Titus tot bekering gekom het en dit het waarskynlik in Ikónium gebeur.¹⁰⁸⁾ Soos wat 'n kind sy vader se natuur deelagtig geword het, so het Titus die natuur van God in Paulus deelagtig geword.¹⁰⁹⁾

Wohlenberg verklaar ΠΙΣΤΙΝ as die gemeenskaplike geloof van alle christene (vgl. Hand. 2:44: Jud. vers 3).¹¹⁰⁾

In die sinsverband bevestig ΚΟΙΝΗΝ die persoonlike verhouding wat tussen Paulus en Titus bestaan het.¹¹¹⁾

ΠΙΣΤΙΝ het die subjektiewe betekenis van 'n persoonlike geloofsbeslissing en 'n geloofsvertroue in beide Paulus en Titus se lewens.¹¹²⁾

Daar is weinig gegewens in die brief van Titus oor sy persoon en sy naam word selfs nie eens in Handelingte vermeld nie, terwyl die briewe van Paulus slegs oor enkele besonderhede beskik.

Titus was 'n heiden van geboorte en het waarskynlik deur Paulus se bediening op sy eerste sendingreis in Ikónium tot bekering gekom. In

107) vgl. Bouma: a.w., Tit. 1:3

108) vgl. Barclay: a.w., Tit. 1:3

109) vgl. Bouma: a.w., Tit. 1:3

110) vgl. Wohlenberg by Bouma: a.w., Tit. 1:3 en H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:3

111) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:3 en Bouma: a.w., Tit. 1:3

112) vgl. Hendriksen: a.w., Tit. 1:3

Gal. 2:3-5 word hy vir die eerste keer genoem terwyl hy Paulus vergesel het op sy reis van Antiochië na Jerusalem. Later word hy na Korinthe gestuur om die insameling vir die arm christene van Judéa te behartig (vgl. II Kor. 8:6-10). By 'n latere geleentheid gaan hy na Dalmásië (II Tim. 4:10). Paulus verwys na "die ywer vir julle in die hart van Titus" (II Kor. 8:16); en in II Kor. 2:12; 12:18 praat hy van hom as "broeder" en vra hy die vraag: "Het ons nie in dieselfde gees, in dieselfde spore gewandel nie?" en in II Kor. 8:23 - "my metgesel en medewerker". Volgens spekulatiewe teorieë is beweer dat Titus 'n familielid of 'n broer van Lukas was en verantwoordelik vir die "ons"-gedeeltes in Handeling was.¹¹³⁾ Daar is egter geen bevestiging daarvoor nie.

Uit hierdie gegewens blyk dit dat daar 'n besondere persoonlike verhouding tussen Paulus en Titus was en verklaar dit ook die besondere trant waarin hy aan hom geskrywe het.

113) vgl. Lock: a.w., Tit. 1:3

ΕΛΠΙΣ

Die begrip $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik ten opsigte van die evangeliedienaar (I Tim. 1:1; 4:10; Tit. 1:1-2; 2:13; 3:7).

Volgens die Hellenistiese agtergrond is die mens se hoop op die toekoms gerig met 'n tweërlei verwagting. Dit kan 'n hoop wees wat op die goeie gerig is - $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ $\acute{\alpha}\gamma\alpha\theta\eta$ of op die kwade as 'n vrees $\pi\omicron\nu\eta\rho\alpha$ $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$. Slegs die gode was onfeilbaar in hulle verwagtings. Die mens se hoop as 'n projeksie van die toekoms is feilbaar en onseker.¹¹⁴⁾

In die O.T.-hoop is daar geen neutrale betekenis nie. $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ is die verwagting van die goeie en naverwant aan vertrou, en 'n verwagting met 'n verlange en 'n element van 'n geduld. Dié hoop is egter nie slegs 'n vertroostende droom van die verbeelding wat 'n mens van jou probleme laat vergeet nie. Daar is ook geen element van onsekerheid soos by die Grieke nie. Die verwagting is meestal op God gerig.¹¹⁵⁾ Die begrip $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ het 'n sterk eskatologiese aksent veral in die Messiaanse verwagting van die Rabbynse Judaïsme met sy positiewe en negatiewe aspekte. Die positiewe het betrekking op die Joodse verwagtings wat op 'n heerlike wyse in vervulling tree, terwyl die negatiewe die oordeel van God beteken wat met die Messiaanse tydperk oor die goddelose uitbreek.¹¹⁶⁾

In die N.T. kom die begrip $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ nie by die evangelies voor nie. In die res van die N.T. word die begrip deur die O.T.-betekenis bepaal. Nêrens in die N.T. dui die woord op 'n vae of vreesagtige verwagting nie, maar altyd 'n hoop op die goeie.¹¹⁷⁾

114) vgl. R. Bultmann: $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ in Kittel: T.W.N.T. II, p.517 e.v.

115) vgl. Ibid

116) vgl. K.H. Rengstorff: $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ in Kittel: T.W.N.T. II, p.523 e.v.

117) vgl. E. Hoffmann: $\acute{\epsilon}\lambda\pi\iota\varsigma$ in Brown: a.w., I, p.238

Wat sy inhoud aanbetref, is die begrip nooit egosentries nie, maar gaan dit altyd om Christus en God as middelpunt (I Kor. 15:28). Dit berus nooit op goeie werke nie, maar op die genadige werk van God in Christus Jesus. Daarom word Christus in I Tim. 1:1 "ons Hoop" genoem. Dit is ook 'n gawe van God (vgl. II Thess. 2:16). Die Heilige Gees bewerkstellig die hoop in die gelowige (Rom. 15:13).¹¹⁸⁾ In die hoop wat op God gerig is, word die volgende elemente onderskei:

1. 'n Verwachting met die oog op die toekoms (vgl. II Kor. 4:18; Rom. 8:24).
2. 'n Gewisse en seker vertroue (vgl. I Kor. 15:19; II Kor. 1:10; 3:12; Filip. 1:20).
3. 'n Geduldige afwagting (vgl. Rom. 5:4 e.v.; I Thess. 1:3).¹¹⁹⁾

Die christelike hoop is gebaseer op die goddelike verlossingsdaad wat in Christus volbring is met 'n eskatalogiese verwagting in die toekoms. Die voortdurende afwagting word bewerkstellig deur die Heilige Gees as 'n gawe in die laaste dae.¹²⁰⁾

Die evangeliedienaar se lewe is soos die christen s'n ingebed tussen twee Godsopenbarings - Christus se eerste koms, sy vleeswording en sy wederkoms aan die einde van die tyd. Daarom is daar 'n vreugdevolle verwagting na die dag waarop die kroon van geregtigheid geskenk sal word "aan almal wat sy verskyning liefgehad het" (II Tim. 4:8). Wanneer Christus alles vir ons is, sal die vreugde volkome wees. Wanneer die evangeliedienaar die Here met 'n verdeelde hart dien, sal die wederkoms van Christus met minder vreugdevolle verwagting gepaard gaan.¹²¹⁾

Die vreugde van die verwagting sal te midde van moeilikhede en beproewings 'n bron van krag wees, vir evangeliedienaar wat in die hoop lewe.

118) vgl. E. Hoffmann, ἐλπίς in Brown: a.w., I, p.238

119) vgl. R. Bultmann: ἐλπίς in Kittel: T.W.N.T. II, p.529 e.v.

120) vgl. Ibid

121) vgl. C. Spicq: a.w., p.133 e.v.

Paulus wat sy lewe gegee het om die evangelieboodskap aan die heidene uit te dra, bevind homself by die skrywe van die tweede brief aan Timotheüs in 'n heidense gevangenis, terwyl die apostel bewus was daarvan dat die Thessalonicensers lui geword het (II Thes⁵. 3:11); die Korinthiërs ydel en vleeslik was (II Kor. 7:1) en die Galasiërs onstandvastig in die geloof geword het (Gal. 1:6). Die Kolossense het hulle deur dwaalleer laat verlei (Kol. 2:20-23) en in Rome het al die broeders hom verlaat (II Tim. 4:10-11). Ondanks dit alles juig die apostel - nie omdat hy ongevoelig staan teenoor die kritieke toestand van die gemeentes nie, maar omdat sy oë verby die omstandighede gerig is op die kroon van geregtigheid wat God binnekort aan hom sou gee.¹²²⁾

Die skaduwees wat vandag oor die evangeliebediening hang, veroorsaak dat die evangeliedienaar gevaar loop om sy uitsig te verloor. Daarom moet hy by uitstek 'n man van hoop wees, wat sy toerusting nie in homself soek of sy hoop vestig op die wêreld rondom hom nie, maar sy hoop moet gevestig bly "op die lewende God wat 'n behouder is van alle mense insonderheid van die gelowiges" (I Tim. 4:10).

Die apostel verwys herhaaldelik na sy vertrouwe op God en die krag wat hy daaruit put. God is sy sekuriteit en daarom verklaar hy: "want ek weet in wie ek geglo het, en ek is oortuig dat Hy mag het om my pand te bewaar tot dié dag toe" (II Tim. 1:12). In teenstelling met die wisselvalligheid en onsekerheid van die aardse rykdom, bied die hoop wat op die lewende God gerig is 'n vaste sekuriteit (vgl. I Tim. 6:17).¹²³⁾

I Tim. 1:1:

"Paulus is 'n apostel van Jesus Christus volgens die bevel van God, ons Verlosser en van die Here Jesus Christus, ons Hoop". (τῆς ἐλπίδος ἡμῶν)

Paulus se apostoliese werksaamheid geskied in opdrag van die Here God en Jesus Christus.

122) vgl. C. Spicq: a.w., p.134 e.v.

123) vgl. C. Spicq: a.w., p.135 e.v.

Die uitdrukking θεου σωτηρος ἡμῶν -"God ons Verlosser", word in 'n eskatalogiese verband gebruik. God is ons Verlosser omdat Hy die koms van Christus met sy verlossingsplan geïnisieer het en in die laaste dae sal voltrek.¹²⁴⁾

God is die bron van ons verlossing en dit is in dié afwagting op Christus se wederkoms wat die verlossing vervolmaak sal word (vgl. I Tim. 6:14; II Tim. 2:10; 4:8). Die hoop is nie gevestig op menslike prestasies of op verbeeldingryke veronderstellings oor wat God in die toekoms sal verrig nie, maar slegs op die feit van Jesus Christus.¹²⁵⁾ By die verskyning van Christus (vgl. I Tim. 6:14), sal die verlossing waarvan ons tans slegs 'n voorsmaak het, in sy volheid aan ons toebedeel word.¹²⁶⁾

Wanneer Jesus Christus "ons hoop" genoem word, is dit 'n benaming wat Hom toekom kragtens sy verlossingswerk waar daar spesiaal gedink word aan wat die gemeente nog van Hom in die toekoms verwag terwyl die gemeente met vertroue en geduld daarna uitsien (vgl. Rom. 8:24 e.v.). Daarom kan Hy tereg die Hoop van die gemeente genoem word (vgl. Kol. 1:27).¹²⁷⁾

Die rede waarom Paulus hier na Christus as die "Hoop" verwys, blyk later in die brief wanneer hy Timotheüs telkens tot geduld en volharding aanmoedig (vgl. I Tim. 1:18; 4:10; 6:12).¹²⁸⁾

I Tim. 4:10:

"want hiervoor arbeï ons ook en word ons gesmaad, omdat ons gehoop het op die lewende God (ἡλπικαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι) wat 'n behouder is van alle mense, insonderheid van die gelowiges".

In die vers gee Paulus 'n motivering van sy opdrag waarom Timotheüs hom in die godsaligheid moet oefen: dit is voordelig vir die huidige en die toekomstige lewe (vers 7 en 8). Hy verwys na die aanmoediging in

124) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:1

125) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:1

126) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:1

127) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:1

128) vgl. Ibid

die vorige vers as 'n πιστος ὁ λογος "'n betroubare woord" waarvoor κοπιωμεν "ons arbei" en αγωνιζομεθα "stry". Die beste lesings lees: αγωνιζομεθα bo ονειδιζομεθα "word ons gesmaad".

Die werkwoordvorm ἡλικαμεν as die prefektum spreek van 'n voldonge feit - 'n afgehandelde taak waarvan die resultaat in die teenwoordige tyd voortduur.¹²⁹⁾

'It implies a continuous state of hope not just a single act'.¹³⁰⁾ Die hoop is die uitgangspunt en vorm die grondslag van die worstelende arbeid in die evangelie. Die voorwerp waarop die hoop gerig is, is die lewende God self. Daardeur is die belofte van die lewe onwrikbaar gewaarborg as die basis van die hoop.¹³¹⁾

Die apostel teken die Here meermale as die lewende God (vgl. I Tim. 3:15; II Kor. 3:3; 6:16; I Thes. 1:9). Die uitdrukking is ontleen aan die O.T. waar dit gebruik word om die teenstelling tussen Jahwe en die dooie afgode aan te toon.¹³²⁾ God is die lewende, die bron van die lewe wat lewe skenk en daarom die betroubare om die lewende belofte van vers 8 te kan vervul.¹³³⁾

As die lewende God is Hy die σωτηρ - "Verlosser" of "Behouer" (Afrikaanse Vertaling) παντων ανθρωπων "van alle mense" en μαλιστα πιστων "insonderheid van die gelowiges". God beskerm en bewaar alle mense in die lewe, "Hy laat sy son opgaan oor slegtes en goeies, en Hy laat reën op regverdiges en onregverdiges" (Matt. 5:45).

Wanneer σωτηρ in die sin verstaan word kan μαλιστα πιστων vertaal word as "bo alles is Hy die Verlosser" of "Behouer van die gelowiges".¹³⁴⁾ God is die Skepper en Onderhouer van die hele mensdom, maar hulle wat hul vertrouwe in die belofte van die ewige lewe gestel het, sal die eskatalogiese verlossing van Rom. 13:11 deelagtig word.¹³⁵⁾

129) vgl. C.F.D. Moule: An Idiom book of New Testament Greek, p.13

130) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:10

131) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:10

132) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:15

133) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:10

134) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:10

135) vgl. Ibid

Aan niemand openbaar God sy reddende werksaamheid so volkome as aan die gelowige aan wie Hy sy redding en vergiffenis van sonde skenk nie.¹³⁶⁾ Die onderskeiding in behoud van παντων ανθρωπων (alle mense) en πιστων (die gelowiges), is nie aan God toe te skryf nie, maar aan die mens self. Hy is altyd God en Verlosser, maar hulle wat Hom vertrou en die openbaring deur sy Seun Jesus Christus aanvaar, erken as sulks en ontvang die voller lewe.¹³⁷⁾

Tit. 1:2: "Paulus, 'n dienskneg van God en 'n apostel van Jesus Christus in die hoop van die ewige lewe (ἐπ' ἐλπίδα ζωης αἰωνιου) wat God, wat nie kan lieg nie, van ewigheid af beloof het."

Tit. 3:7: "sodat ons, geregverdig deur sy genade, erfgename kan word ooreenkomstig die hoop van die ewige lewe". (κατ' ἐλπίδα ζωης αἰωνιου) In Tit. 1:2 en 3:7 word ἐλπιδος in verband gebring met die ewige lewe (ζωης αἰωνιου). Die hoop op die ewige lewe word voorgehou in teenstelling met die teenswoordige lyding. Die volkome verwesenliking van die ewige lewe sal uiteindelik met die wederkoms van Christus plaasvind wanneer alles tot volkomeheid gebring sal word (Rom. 8:17,23).¹³⁸⁾ 'n Deel van die ewige lewe is tans nog verborge. Die ewige lewe word hier dus as inhoud van die groot heilsbelofte aangedui. Die groot deurbraak waarna die gelowiges van alle eeue uitgesien het, het tans aangebreek (II Kor. 6:2) en daarmee het ook die hoop op die ewige lewe 'n nuwe tydperk binnegegaan - nie slegs as 'n belofte nie, maar as vervulling.¹³⁹⁾ ἵνα δικαιωθεντες - "sodat ons geregverdig" (Tit. 3:7) dui op die goddelike vryspraak wat slegs plaasvind op grond van Gods genadewerk in Christus. Daardeur word die weg tot die ewige lewe geopen (Rom. 5:18). Sodoende word die gelowige 'n erfgenaam met die regte van 'n kind van God (Rom. 8:17) wat veral op die toekoms betrekking het.

136) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:10

137) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:10

138) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 3:7

139) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:2

Die hoop en verwagting van die gelowige is dus gerig op die belofte van die ewige lewe. Die Heilige Gees werk die oortuiging in die verlostes se lewens dat die werk waarmee Hy begin het, volbring sal word. God het hulle nie verlos om hulle aan die einde weer prys te gee aan die mag van die sonde en die dood nie, maar veeleer om hulle die ewige lewe te skenk as die volkome gawe van sy goedertierenheid en liefde wat deur niks meer bedreig kan word nie (Joh. 10:28).¹⁴⁰⁾

Die vraag ontstaan waarop die sinsnede in Tit. 1:2 ἐπ' ἐλπίδα ζωῆς αἰώνιων "in die hoop van die ewige lewe" betrekking het. Dit is nie met die eerste oogopslag duidelik of dit moontlik betrekking het op εὐσεβείαν (godsaligheid), πίστιν (geloof) of ἐπιγνώσιν (kennis) nie. Kelly reken dit is 'n verdere kwalifisering van Paulus se apostelskap deurdat hy gedra word "in die hoop van die ewige lewe" en dat dit sy taak is om hierdie hoop te bevorder.

Ἐπὶ het dus die datiewe betekenis "met die oog op", "ter wille van" (vgl. Efes. 2:10; 1 Thes. 4:7; 2 Tim. 2:14).¹⁴¹⁾

In Tit. 3:7 word die uiteindelijke doel van die uitstorting van die Heilige Gees vir ons aangedui. Wanneer die gelowige geregverdig is met die bekragtiging deur die doop, dan het hy nie alleen die nuwe lewe in die Gees betree nie, maar kan hy in gelowige vertroue uitsien na die laaste dag met die vooruitsig van 'n gunstige vonnis in die oordeel. As aangenome kinders is hulle erfgename van die ewige lewe (Rom. 8:17; Gal. 4:7). Aangesien die volle besitname eers in die toekoms sal plaasvind, word hulle beskrywe as κληρονόμοι γεννηθῶμεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰώνιου "erfgename kan word ooreenkomstig die hoop van die ewige lewe", d.w.s. erfgename in die hoop (vgl. Rom. 8:24 e.v.).¹⁴²⁾

140) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:7

141) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:2

142) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 3:7

In Tit. 2:13 "terwyl ons die salige hoop (την μακαριαν ἐλπιδα) en die verskyning van die heerlikheid verwag van die grote God en ons Verlosser Jesus Christus". Ἐλπιδα moet hier as spes sperata verstaan word, d.w.s. die hoop waarop gehoop word. In vers 13 handel Paulus oor die wyse waarop die gelowige uit die krag van die geopenbaarde genade van God in die wêreld moet lewe.¹⁴³⁾

Την μακαριαν ἐλπιδα kan weergegee word as 'the happy fulfilment of our hopes'. Die korrekte vertaling is die enkelvoudweergawe hoop omdat die christen nie 'n aantal verskillende hope' het nie. Christus is sy hoop (I Tim. 1:1).¹⁴⁴⁾ Ἐλπιδα het betrekking op "dit waarop gehoop word" en die vervulling van die hoop hang ten nouste saam met die verskyning van die heerlikheid van die grote God en ons Verlosser, Jesus Christus. Καὶ ἐπιφανείαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν . Dit het betrekking op die parousia van Jesus Christus.¹⁴⁵⁾

Die begrip μακαριαν ἐλπιδα dui op 'n verwagting wat met die hoogste graad van geluk gepaard gaan.¹⁴⁶⁾ Vers 13 hang ten nouste saam met vers 11 waarin "die verskyning van die reddende genade" betrekking het op die verskyning van Christus se heerlikheid as die beslissende deurbraak van sy heilswerk. Die voltooiing daarvan word eers bereik wanneer Christus in sy volle heerlikheid verskyn. Christus is nie slegs bekleed met goddelike heerlikheid nie, maar Hy dra self ook die naam van God en beskik oor sy eie goddelike majesteit. Dit is in hierdie goddelike grootheid waarin die gemeente Hom moet verwag.¹⁴⁷⁾

Προσδεχομενοι word verklaar met "terwyl ons verwag".
Προσδεχομαι het twee betekenisse:

1. "om iets of iemand te ontvang of aan te neem" (vgl. Luk. 15:2; Heb. 11:35). Die begrip word t.o.v. die Griekse gode gebruik i.v.m. die aanvaarding van gebede en offerandes. In die LXX is dit 'n weergawe van $\pi\lambda\eta$.

143) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:13

144) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 2:13

145) vgl. Ibid

146) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:13

147) vgl. Ibid

2. "om te wag", "om af te wag", of "te verwag". In die LXX word die begrip weergegee as 'n vertaling van לָחַץ (Job 29:23; 30:26), מָחַץ (Ps. 24:3), חָכַח (Jes. 8:17; Hab. 2:3), מָחַח (II Kon. 15:28; Job 2:9; Ps. 54:8).

Die begrip word meestal in die N.T. gebruik hoofsaaklik om die verwagting van die koninkryk van God uit te druk (vgl. Mark. 15:43; Luk. 2:25).

προσδεχομαι word ook gebruik as 'n uitdrukking van die christelike verwagting, bv. die opstanding van die dode (Hand. 24:15), die barmhartigheid van Christus met die oordeelsdag (Jud. vers 21); die afwagting van dienaars op hulle heer wanneer hy van die bruilof terugkom (Luk. 12:36).

Die enigste keer wat die apostel Paulus die begrip gebruik, is in Tit. 2:13 om die verwagting uit te druk van die gelowiges - waarby hy en Titus as bedienaars van die woord ingesluit is - wat gerig is op die heerlikheid van die wederkoms. Paulus maak egter meermale gebruik van die begrip ἀπεκδεχομαι as 'n tipiese pauliniese uitdrukking.¹⁴⁸⁾

Die vers is moontlik 'n aanhaling uit 'n christelike lied of liturgiese formulier. Dit gaan om die vooruitsig na die παρουσία van Jesus Christus. Die uitdrukking του μεγάλου θεου και σωτηρος ἡμων verwys na die een Persoon Jesus Christus en moet vertaal word "van ons grote God en Verlosser". Die volgende motivering geld vir die vertaling:

1. In die Grieks word slegs een lidwoord gebruik voor die naamwoorde.
2. Die gebruikelike uitdrukking van die Hellenistiese godsdiens, God en Verlosser.¹⁴⁹⁾
3. In Tit.2:14 word die doel van vers 13 aangegee: "wat Homself vir ons gegee het om ons te verlos van alle ongeregtigheid en vir Homself 'n volk as eiendom te reinig ywerig in goeie werke". Dit is 'n aanhaling uit Ps. 130:8. "Hy self sal Israel verlos van sy ongeregtighede" waar dit betrekking het op Jahwe. In vers 14 is dit 'n

148) vgl. W. Grundmann: δεχομαι in Kittel: T.W.N.T. II, p.57 e.v.

149) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 2:13

verwysing na Christus. Dit is dus vanselfsprekend dat dit in die vorige vers (vers 13) ook om Christus gaan.¹⁵⁰⁾

4. Die idee dat God en Christus beide by die wederkoms sal verskyn, is 'n nuwe gedagte wat nêrens elders in die Skrif voorkom nie. Nêrens elders word in die N.T. na God as $\mu\epsilon\gamma\alpha\varsigma$ verwys nie.

As teenargument kan geld dat Paulus selde na Christus verwys as God. Klaarblyklik verwys hy in Rom. 9:5 en moontlik in II Thess. 1:12 na Christus. Daar word egter meermale deur ander skrywers in die Nuwe Testament na Christus as God verwys (vgl. Joh. 1:1; Heb. 1:8). In I Tim. 2:5 word ook na Christus as God verwys, buitendien word daar na Christus in Filip. 2:11 en Kol. 2:6 as $\kappa\upsilon\rho\iota\omicron\varsigma$ verwys.

'n Ander moontlike verklaring is: "Christus Jesus die heerlikheid van die grote God en ons Verlosser". Die personifikasie van $\eta\ \delta\omicron\varsigma\eta$ is 'n ongewone uitdrukking wat onaanvaarbaar is.¹⁵¹⁾ Die vertaling waaraan ons voorkeur gee, moet dus lees: "Christus Jesus, die heerlikheid van ons grote God en Verlosser".

— Paulus omskryf die verwagting as "die salige hoop", d.w.s. as 'n gebeurtenis wat die grootste graad van geluk en heil meebring met die wederkoms van Christus wanneer Hy in sy volle heerlikheid sal verskyn. $\epsilon\lambda\pi\iota\delta\alpha$ moet hier verklaar word as "spes sperata" (vgl. ook Kol. 1:5).¹⁵²⁾

— Dié verwagting of vooruitsig gee aan die christen en by name die evangeliedienaar se geestelike lewe 'n nuwe betekenis. Sonder hierdie verwagting is dit onmoontlik om die roeping van God te vervul. Uit dié verwagting word hy deur God gevoed en gelei.¹⁵³⁾

150) vgl. Lock: a.w., Tit. 2:13

151) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:13

152) vgl. Ibid

153) vgl. Ibid

ΑΓΑΠΗ

Die begrip ἀγάπη word in die Pastorale briewe 'n aantal kere t.o.v. evangeliedienaar gebruik. Ἀγάπη kom in die volgende verse voor:

I Tim. 1:5; 4:12; 6:11

II Tim. 1:7; 13; 2:22; 3:10

Die woord ἀγαπητός word ook in II Tim. 1:2 gebruik as 'n weerspieëling van Paulus se verhouding teenoor Timotheüs.

Om die begrip ἀγάπη te verstaan, is dit noodsaaklik om eerstens op die verskillende woorde vir "liefde" in die voor-Bybelse tydperk te let.

Daar is 4 basiese Griekse woorde vir liefde in die voor-Bybelse tydperk: ἔραν, φιλεῖν, στοργεῖν en ἀγαπᾶν.

Ἔραν - is ten grondslag 'n hartstogtelike of 'n vurige liefde tussen die twee geslagte wat 'n persoon vir homself begeer en word soms gebruik t.o.v. die geesdrif vir ambisie of die hartstog van patriotisme. Xenophon omskrywe ἔρος en ἔραν by monde van 'n karakter in Cyropoedia:

'A brother does not fall in love with his sister, but somebody else falls in love with her; neither does a father fall in love with his daughter, but somebody else does, for fear of God and the law of the land are sufficient to prevent such love'.¹⁵⁴⁾

In "eros" het die Grieke 'n bedwelming of vervoering gesoek wat vir hom godsdiens was. Eros was daarom ook vir hulle 'n god. Al die magte van die hemele was vir hulle sekondêr in vergelyking met die een en enigste en hoogste mag van eros. Die persoon wat deur hierdie tirannieke en "almagtige" mag beheers word, het geen keuse, wil of vryheid van sy eie gehad nie en vind sy hoogste geluk om daardeur beheers te word.¹⁵⁵⁾

Die onderskeidende kern van die woord is geleë in sy krag.

154) Barclay: New Testament Words, p.17

155) vgl. E. Stauffer: ἀγαπάω in Kittel: T.W.N.T. I, p.35

ΦΙΛΕΙΝ en ΦΙΛΙΑ . Dit is die mees algemene Griekse woord vir liefde en dui op die besorgde toegeneentheid van die gode teenoor mense of van vriende teenoor mekaar. ¹⁵⁶⁾

Daar is 'n warmte in hierdie woord opgesluit en dui op 'n mooi verhouding waarin 'n minsame agting of ontsag bestaan en word die beste weergegee deur die begrip "troetel" of "versorg" ('cherish'). Die onderskeidende kenmerk van die woord is geleë in sy warmte.

ΣΤΟΡΓΗ , ΣΤΟΡΓΕΙΝ dui op 'n familietoegeneentheid en die gewone gebruik is om die liefde van ouers teenoor hulle kinders en kinders teenoor hulle ouers te beskrywe. Dit kan ook gebruik word om die gesindheid van 'n volk teenoor sy regeerder of vors of hulle beskermgod aan te dui. Die woord kom dikwels in testamente voor wanneer 'n erfdeel aan 'n familielid nagelaat word κατὰ φιλοστοργίαν weens die (my) toegeneentheid teenoor jou.

Behalwe vir die verwante byvoeglike naamwoord φιλοστοργοί in Rom. 12:10 wat met "hartlik" vertaal word, kom die begrip nie in die N.T. voor nie. ¹⁵⁷⁾

Ἀγάπη ἀγαπᾶν . In die woord ἀγαπᾶν vind die Griek nie die krag van ἔραν nie en daar bestaan 'n gedeelte van die warmte van ΦΙΛΕΙΝ . Die etimologie of woordvorming is onseker en sy betekenis is swak en veranderlik. Dit beteken dikwels "om tevrede te wees met iets" of "om te ontvang" of "om te eer".

Dit dui meer op die innerlike gesindheid "om te soek na iets" of om te "verlang na iets of iemand". Die woord word dikwels gebruik om 'n vriendskap tussen gelykes aan te dui of soms "simpatie". Ἀγαπᾶν beteken ook "om te verkies" of om iets of iemand te verkies bo iets of iemand anders. ¹⁵⁸⁾

Die kenmerkende eienskap van ἀγαπᾶν blyk uit die volgende:

Ἔρως is 'n algemene liefde van die wêreld wat bevrediging soek waar moontlik.

Ἀγαπᾶν is 'n liefde met 'n onderskeidingsvermoë wat kies en by die voorwerp van sy liefde bly.

156) vgl. E. Stauffer: ἀγαπάω in Kittel: T.W.N.T. I, p.35

157) vgl. Barclay: a.w., p.18

158) vgl. E. Stauffer: a.w., p.36 e.v.

'Ερωσ word bepaal deur 'n vae drang na die voorwerp of objek.

'Αγαπαν is 'n vrye en besliste daad wat bepaal word deur sy subjek.

'Εραν is in sy mees verhewe vorm die opwaartse drang of liefde van die mens teenoor die goddelike.

'Αγαπαν het in die meeste gevalle betrekking op die subjektiewe liefde van God, die liefde van die hoëre teenoor die laere met die motief om die laere op te hef.

'Ερωs soek in ander die bevrediging of vervulling van die honger in sy eie lewe.

'Αγαπαν word dikwels vertaal met "om liefde te betoon" as 'n aktiewe liefde wat gee ter wille van ander.¹⁵⁹⁾

'Αγαπαν kom meer dikwels voor in die klassieke Grieks as die naamwoord ἀγαπη met die betekenis "om hartlik te groet". Dit kan dui op die liefde vir geld of kosbare stene, maar dit dui ook op 'n tevredenheid met iets of 'n situasie.

Plutarchus gebruik dit selfs ten opsigte van 'n dame wat haar troeteldierhondjie streel.¹⁶⁰⁾

Die byvoeglike naamwoord ἀγαπητος word gebruik t.o.v. iets of 'n persoon wat kosbaar of geliefd is. Dit word veral gebruik t.o.v. 'n enigste en 'n geliefde kind. Die begrip word egter dikwels sondermeer as 'n sinoniem vir ἔραν en φιλεῖν gebruik sonder 'n fynere betekenisonderskeiding.

Daar is slegs 'n paar voorbeelde waar die begrip in die voor-Bybelse tyd gebruik word en dit is moeilik om die datum daarvan te bepaal.

אַהֶבָה is die belangrikste woord vir liefde in Hebreeus en dui op die hartstogtelike liefde tussen man en vrou (Hoogl. 8:6), die onselfsugtige lojaliteit van vriendskap (I Sam. 20) en die besliste gehegtheid aan geregtigheid (Ps. 45:8).

159) vgl. E. Stauffer: a.w., p.36 e.v.

160) vgl. Barclay: a.w., p.19

Daar is egter een belangrike verskil tussen die O.T. godsdiens en dié van die vrugbaarheidskultus van omliggende volkere en dié van die Grieke, nl. godsdienstige erotiek. Die liefde van God vir Israel (Deut. 7:13) is geen gevoelsopwelling ('impulse') nie, maar 'n wilshandeling.¹⁶¹⁾

Die onderskeidende kenmerk van die Israelitiese אהבה is sy neiging tot eksklusivisme. Die Griekse έρως is 'n universele liefde, vrygewig, ongebonde en nie-selektief. Die liefde van die O.T. is 'n jaloerse liefde wat een uit 'n duisend kies en hom vashou met hartstog en alle mag en wil en wat nie 'n greintjie van dislojaliteit toelaat nie. God het baie nasies in die wêreld geskape, maar sy liefde gaan uit tot sy uitverkore volk met wie Hy 'n verbond het.

Dieselfde eksklusiewe motief geld t.o.v. die liefdesbeginsel teenoor die naaste. Dit is 'n liefde wat onderskei, wat kies, wat voorkeur gee. Dit is geen kosmopolitaanse liefde wat miljoene insluit nie. Die Israeliet se liefde begin by sy huis.¹⁶²⁾

Die LXX vertaal אהבה meestal met αγαπαν en die naamwoord אהבה met αγαπη. Έρως en φιλια en afgeleide woorde word meestal verswyg. Αγαπαν word meestal gebruik weens sy vroeëre geskiedenis en sy geskiktheid om uitdrukking te gee aan die gedagte van "keuring" ('selection'), willekeurige gedrag en die gewilligheid tot optrede. אהבה staan uit bo die kleurlose Griekse begrip met sy eie rykdom en sterk betekenis. Op 'n sekere stadium is gereken dat die LXX 'n nuwe woord in αγαπη geskep het. Dit word egter nie meer vandag aanvaar nie. Die feit is egter dat die nuwe Griekse vertaling van die O.T. aan αγαπαν en sy verwante woorde 'n nuwe betekenis gegee het.¹⁶³⁾

161) vgl. E. Stauffer: a.w., p.37 e.v.

162) vgl. E. Stauffer: a.w., p.38 e.v.

163) vgl. Ibid

Die begrip ἀγάπη is in die LXX 'n vertaling van die Hebreeuse stam
 אהב en kan betrekking hê op persone, voorwerpe en daade en
 word gebruik in die religieuse en profane sin van die woord. In die
 LXX word ἀγάπη 14 keer gebruik t.o.v. seksuele liefde (bv.
 Jer. 2:2) en twee keer as die teenoorgestelde van μισος -
 "gehaat" (Pred. 9:1).

In die Apokriewe boeke word dit gebruik t.o.v. liefde vir God
 (Wysheid 3:9) en liefde vir wysheid (Wysheid 6:18).¹⁶⁴⁾

Die sekulêre begrip φιλία, ἐρασθαι, φιλιᾶσθαι word slegs
 enkele male gebruik as 'n vertaling vir die Hebreeuse stamwoord.¹⁶⁵⁾

Ander Hebreeuse stamwoorde wat met ἀγάπη of verwante vertaal
 is, is: דאג - "deernis", "jammerte," "die behoeftige" en daarom ook
 as 'n aanduiding van die liefde van God.

יפח	"om sin te hê" in die erotiese sin (Gen. 34:19)
הצר	"om 'n geliefde te wees" (Deut. 33:24)
קפח	"om verlief te wees" in die erotiese sin (Gen. 34:8); "om getrou te bly" aan iemand wat jy liefhet
אבח	Deut 33:3 "ja Hy (God) het die stamme lief"; אבח is 'n bors
אגד	"verlei" (Jer. 4:30). ¹⁶⁶⁾

Hieruit kan ons aflei dat liefde in die O.T. basies 'n spontane gevoel
 is wat selfoorgawe impliseer.

Liefde is 'n onverklaarbare krag van die siel in die innerlike mens.

164) vgl. Barclay: N.T. Words, p.19

165) vgl. Quell: ἀγάπη in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.33 e.v.

166) vgl. Ibid

Seksuele liefde tussen persone is die basis van die begrip. In die godsdienstige woordgebruik van die begrip gaan dit om die liefde vir die Persoon van God. In die liefde vir sy Woord en wet of tempel gaan dit primêr ook om 'n liefde vir sy Persoon.

In die O.T. word die begrip in die profane sowel as in die godsdienstige sin van die woord gebruik. In e.g. geval gaan dit primêr om die wedersydse verhouding tussen geslagte, die ouer/kind-verhouding, vriendskapsverhoudings, meester/slaaf-verhoudings en in die gemeenskap in die algemeen. Vanuit hierdie verhoudings moet die begrip verklaar word in die godsdienstige woordgebruik¹⁶⁷⁾ waarin dit dui op die wedersydse verhouding tussen God en mens met die verbond as basis en agtergrond.

Om God lief te hê is om 'n behae in Hom te hê en impulsief te strewe na sy begeertes.¹⁶⁸⁾

Die liefde van God in die O.T. dra 'n nasionale sowel as 'n individuele karakter.¹⁶⁹⁾

Die Here Jesus het die ou en nuwe geregtigheid opgesom in Matt. 22:37 e.v. en Mark. 12:28 e.v. Ἀγαπήσεις τὸν θεόν "jy moet God liefhê". Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον "Jy moet jou naaste liefhê..." As twee bekende O.T. gesegdes word daardeur bevestig dat dit die samevatting is van alle wette, opdragte en bevelen en die norm uitmaak van alle geregtigheid. Vir die Here Jesus is liefde 'n saak van die wil en aksie, maar dit vereis 'n keuse en gewilligheid om God alleen en onvoorwaardelik lief te hê.¹⁷⁰⁾

Naasteliefde mag nie slegs beperk bly tot volksgenote nie, maar dit sluit selfs 'n mens se vyande in.¹⁷¹⁾

167) vgl. Quell: ἀγαπάω in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.33 e.v.

168) vgl. Ibid, p.28

169) vgl. Ibid, p.36

170) vgl. E. Stauffer: T.W.N.T., p.44 e.v.

171) vgl. Ibid

Ἀγάπη vereis die oefening van die hele mens. Christelike liefde is egter nie slegs beperk tot die persoon wat die naaste aan jou staan nie, jou dierbaarste, jou familie, kennisse, vriende en diegene wat jou liefhet nie, maar die liefde van Christus moet uitgedra word aan die naaste, die vyand en die hele wêreld. Liefde teenoor familieleden en 'n geliefde is natuurlik en geen deug nie, maar ἀγάπη is veel meer as dit.¹⁷²⁾

Paulus beklemtoon dat die doel van God se liefdeswerk in die mens is die nuwe mens, maar die doel word nie bereik sonder die mens se wilsbeslissing in antwoord op God se roepstem nie. Alvorens die mens die onmoontlike eis van liefde kan nakom, is dit noodsaaklik dat hy bevry word deur die Heilige Gees (Gal. 5:22; Rom. 15:30).

Die doel van die vrymaking deur Christus is nie met die oog op 'n selfsugtige oogmerk in die mens se lewe nie, maar om sy lewe in liefde tot die beskikking van sy naaste te stel (Gal. 5:13).

Die liefde kom tot uiting in gewilligheid tot diens, offerande 'n vergewensgesindheid en sorgsaamheid, hulp en simpatie, om die gevallene op te rig en die gebroke te herstel (vgl. Rom. 12:9 e.v.; I Kor. 13:4 e.v.). Dit word beoefen in gemeenskap met die Heilige Gees as 'n resultaat van die genade van God en die kruisdood van Christus.

In I Tim. 1:5; 4:12; 6:11; II Tim. 1:13; 2:22 en 3:10 word twee van die drietal, πιστις, ἐλπις en ἀγάπη in dieselfde verband gebruik.¹⁷³⁾

Die begrip ἀγάπη of ἀγαπᾶν word nie uitsluitlik in die N.T. gebruik nie. Φιλεῖν word slegs 'n paar keer gebruik (Joh. 5:20; 16:27; I Kor. 16:22). Ἀγάπη word byna 120 keer en ἀγαπᾶν meer as 130 keer gebruik.¹⁷⁴⁾

172) vgl. Barclay: a.w., p.21

173) vgl. E. Stauffer: a.w., p.49 e.v.

174) vgl. Barclay: a.w., p.20

Die N.T. ἀγάπη het te doen met die verstand en is nie bloot slegs 'n emosie nie. Dit is 'n beginsel waarvolgens die christen met voorbedagte rade lewe. Ἀγάπη het veral met die wil van die mens te doen. Dit is 'n oorwinning, want niemand was nog ooit weens sy eie natuurlike vermoëns en emosies daartoe in staat om sy vyande lief te hê nie.¹⁷⁵⁾ Christelike liefde is dus nie bloot 'n emosionele ondervinding nie. Dit is die vermoë om die onbeminbare lief te hê en om aan diegene wat ander afstoot, liefde te betoon. Christus verwag nie van die christen om sy vyande op dieselfde wyse lief te hê as diegene wat naby aan hom staan soos sy kinders en familie nie, maar ἀγάπη eis dat die christen te alle tye 'n sekere gesindheid van die gemoed en 'n sekere gewilligheid van die wil teenoor alle mense, ongeag van hul omstandighede, aan die dag sal lê.

Die kern van ἀγάπη word saamgevat in Matt. 5:43-48 (die liefde teenoor die vyande). Ἀγάπη is die gesindheid van gees wat sê: Dit maak nie saak hoedat enige iemand my benadeel nie, ek sal nie probeer om hom te benadeel of persoonlike wraak te neem nie. Ek sal slegs die beste vir hom seek.¹⁷⁶⁾

Ἀγάπη is 'n onoorwinbare welwillendheid en 'n onoorwinlike liefdadigheid. Dit is 'n doelbewuste oortuiging van die verstand wat tot uitdrukking kom in 'n doelbewuste lewenswyse. Dit is die doelbewuste oorwinning van die Heilige Gees se gesindheid in die christen se lewe oor sy wils- en gemoedslawe. Vervulling met die Heilige Gees is daarom van die allergrootste belang. Die natuurlike mens staan magteloos voor hierdie eis. Dit is slegs moontlik deur die werking van die Heilige Gees (Gal. 5:22; Rom. 15:30; Kol. 1:8). 'n Mens kan alleen hierdie welwillendheid aan die dag lê, alleen gereinig wees van haat, bitterheid en 'n menslike reaksie van vyandigheid, verontregting en afkeur wanneer die Heilige Gees besit geneem het van sy lewe en die liefde van God in sy hart uitgestort word.¹⁷⁷⁾ Hierdie christelike ἀγάπη is onmoontlik vir

175) vgl. Barclay: a.w., p.21 e.v.

176) vgl. Ibid

177) vgl. Ibid

enige persoon buite Christus. Hy mag die noodsaaklikheid van die liefde insien asook die moontlikhede waardeur die wêreldprobleme opgelos kan word. Hy kan dit verstandelik aanvaar, maar in die praktyk is dit onmoontlik om dit uit te leef, tensy Christus in hom lewe.¹⁷⁸⁾

Die N.T. - ἀγαπή beteken nie dat die kwaaddoener ongehinderd sy weg kan gaan nie. Wanneer die christen uit die dryfveer van die liefde slegs die beste soek vir sy medemens, dan is dit by tye nodig om hom teen te staan en om hom te straf ter wille van sy onsterflike siel. Wat ookal die maatreëls van optrede mag wees, dit kan nooit wraakgierig of uit 'n vervolgingsug te voorskyn kom nie. Dit moet gedoen word in 'n vergewensgesindheid wat nie die mens se straf of sy vernietiging soek nie, maar slegs dit wat vir hom die beste sal wees.

Ἀγαπή beteken om 'n mens te behandel soos wat God hom behandel.¹⁷⁹⁾
Ἀγαπή het betrekking op die waaragtige diepe geneentheid teenoor die naaste wat onder alle omstandighede tot uiting kom in 'n gesindheid van sagtheid, welwillendheid, 'n hartlike tegemoetkomendheid en geduld sonder aansiens des persoons.¹⁸⁰⁾

In die Pastorale briewe word die liefde as 'n besondere eienskap van die evangeliedienaar beklemtoon. Dit beteken egter nie dat hy uitsluitlik daartoe geroep is nie, of dat hy liefde in 'n hoër graad moet besit as die gewone gelowige nie, maar sy roeping en amp staan geheel-en-al in die teken van liefde teenoor sy naaste. Sonder naasteliefde kan daar geen evangeliebediening wees nie. Die gees van liefde (II Tim. 1:7) wat die evangeliedienaar ontvang het, moet tot uiting kom in sy evangeliebediening sodat daar by die uitoefening van gesag geen hardheid sal wees nie en by sy roepingsbewustheid geen bittere ywer nie.¹⁸¹⁾ Omdat die evangeliedienaar uit dié liefde leef,

sal hy ook daarop ingestel wees om die uitlewing van die gesindheid by ander te skep. Sy roeping kan saamgevat word as 'n demonstrasie van ἀγαπή om mense daarvan te oortuig en om die instrument te wees waardeur hulle ook in hierdie liefde kan deel. Indien hy getrou is aan sy roeping, moet die resultaat van sy woorde onwillekeurig 'n

178) vgl. Barclay: a.w., p.22 e.v.

179) vgl. Ibid

180) vgl. C. Spicq: a.w., p.139e.v.

181) vgl. Ibid

toenemende mate van broederliefde tot gevolg hê. Die doel van Timotheüs se prediking in Efese was onderlinge broederliefde (I Tim. 1:5).¹⁸²⁾ Sy onmiddellike taak was onderrig, vermaning, teregwysing en onderwysing in die erediens, maar te midde van al hierdie verantwoordelikhede, moet die evangeliedienaar se oë gerig wees op die uiteindelijke resultaat: dat die gelowiges mekaar sal liefhê soos wat God hulle liefhet. Die Here Jesus het gesê dat sy dissipels uitgeken sal word deur die teken van broederlike liefde (Joh. 13:35). Daar bestaan geen evangeliebediening wat losgemaak is van die liefde nie en daarom word Timotheüs meermale aangespoor om die liefde na te jaag (I Tim. 6:11; II Tim. 2:22). Die liefde is vir die apostel 'n uitnemende geestelike wapen en die waarborg vir 'n vrugbare ampsbediening. Die evangeliedienaar wat die liefde met die kenmerkende gesindheid van goedheid, sagmoedigheid, belangeloosheid en geduld uitstraal, stig die gelowige en oortuig die ongelowige van die goddelikheid van sy roeping.¹⁸³⁾

Paulus was self 'n voorbeeld van hierdie liefde. Hy was sy hele lewe lank 'n toonbeeld van iemand wat homself soos 'n drankoffer uitgegiet het (II Tim. 4:6) ter wille van die verlossing van mense. Persone wat saam met hom gewerk het, het bewus geword van die gloed van die liefde in sy lewe. Daarom herinner Paulus vir Timotheüs aan die voorbeeld waarvan hy 'n navolger geword het (II Tim. 3:10 en II Tim. 1:13).

In die evangeliedienaar se gesprekke, sy handelswyse, optrede in sy lewenshouding word hy geroep om Christus se gesindheid uit te dra.¹⁸⁴⁾

'Er is geen zaak zo toegejuicht en bezongen wordt als de liefde en tegelijk zo slecht beoefen wordt. En in geestelijke volwassenheid gaat het heus niet alleen om het juiste weten, maar ook om het juiste doen'.¹⁸⁵⁾

182) vgl. C. Spicq: a.w., p.139

183) vgl. C. Spicq: a.w., p.141

184) vgl. C. Spicq: a.w., p.141 e.v.

185) J. Overduin: Worden als een Man, p.165

I Tim. 1:5:

"Maar die doel van die gebod is liefde (το δε τελος της παραγγελιας εστιν αγαπη) uit 'n rein hart en 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof".

Die primêre taak van Timotheüs is nie negatief van aard nie, maar positief, naamlik om liefde te bewerkstellig in die gemeente van Efese in die plek van 'n gees van twis, wat die dwaalleraars veroorsaak het. Dit is noodsaaklik dat die kwaad en die dwaalleer beveg sal word, — maar die belangrikste taak is die liefdesdoel.¹⁸⁶⁾

Die begrip το τελος "die doel" dui op die doelwit, mikpunt 'the true end to be reached'¹⁸⁷⁾ — waarheen Timotheüs se bediening moet lei, naamlik die reinste en egste liefde. Die "bevel" kom uit Paulus se hart en moet soos 'n stroom van liefde deur Timotheüs vloei na die misleide mense wat hierdie liefde nie by hulle dwaalleraars of in hulle stelsels van mites, hul geslagsregisters of in hulleself kan vind nie.¹⁸⁸⁾

Die uitspraak herinner aan Paulus se woorde dat die liefde die vervulling van die wet is (Rom. 13:10; Matt. 22:40). In hierdie gedeelte is daar geen sprake van die wet nie, maar dit is die liefde wat die christelike lewe tot die volheid in Christus bring (Kol. 3:14) en die gemeente opbou (Efes. 4:16).¹⁸⁹⁾

Sommige verkies dat της παραγγελιας "die gebod" 'n meer pastorale klank sal vertoon as wat die Afrikaanse vertaling weergee en kan dus ook vertaal word met "vermaning".¹⁹⁰⁾

186) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

187) vgl. Lock: a.w., I Tim. 1:5

188) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

189) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

190) vgl. Ibid

Της παραγγελίας kan volgens sommige nie terug verwys na παραγγελιης in vers 3 nie, omdat die opdrag slegs betrekking gehad het op die dwaalleraars, terwyl dit in vers 5 gaan om leiding en die opbou van die hele gemeente.¹⁹¹⁾

Της παραγγελίας hang dan ongekwalifiseerd in die lug met die vraag na watter vermaning hier verwys word. Die beste verklaring is dat dit 'n verwysing is na die opdrag van vers 3 naamlik om die dwaalleraars aan bande te lê, en dat die verklaring daarin geleë is dat die gebod nie 'n negatiewe karakter dra nie, maar 'n positiewe doelwit het naamlik 'n opbouing van die gemeente in liefde.¹⁹²⁾ Wanneer hierdie verklaring aanvaar word, behou παραγγελια sy betekenis van 'n kragtige oproep tot beslissing, omdat die evangelie ook 'n parangelie is - die goeie tyding met 'n dringende aansporing en oproep. Dit is nie slegs 'n boodskap nie, maar ook 'n bevel; nie slegs 'n berig oor die huidige nie, maar ook 'n opdrag oor die toekoms.¹⁹³⁾

Ἀγάπη word nie nader gekwalifiseer as liefde teenoor God of teenoor Christus of teenoor die broeders of liefde in die algemeen teenoor mense nie. Liefde moet hier in die wydste sin van die woord verklaar word met die betekenis van 'n liefde uit God waarvan die Heilige Gees die Skepper en Onderhouer is.¹⁹⁴⁾

Hendriksen omskrywe liefde as volg: '...love may be described as a personal delight in God, a grateful outgoing of the entire personality to him, a deep yearning for the prosperity of his redeemed, and an earnest desire for the temporal and eternal welfare of his creatures. Far better, however, is Paul's own description of its meaning in I Cor. 13'.¹⁹⁵⁾

191) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

192) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

193) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 1:5

194) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

195) Hendriksen: a.w., I Tim. 1:5

Barclay omskrywe die resultate van liefde as: 'To think in love will always save us from certain things. It will save us from arrogant thinking. It will save us from contemptuous thinking. It will save us from condemning either that with which we do not agree, or that which we do not understand. It will save us from expressing our arguments and our views in such a way that we hurt other people. Love saves us from destructive thinking and destructive speaking. To think in love is always to think in sympathy. The man who argues in love argues not to defeat his opponent, but to win him'.¹⁹⁶⁾

Die liefde word op drieërlei wyse nader omskrywe:

1. uit 'n rein hart
2. (uit) 'n goeie gewete
3. (uit) 'n ongeveinsde geloof.

1. 'Εκ καθαρᾶς καρδίας "uit 'n rein hart".
Liefde is 'n saak wat op die hele mens betrekking het. Die hart van die mens is die sentrum en uitgangspunt van sy hele bestaan. Die hart is die sentrum van die gevoels- en geloofslewe, sowel as die oorsprong van woorde en daade (Spr. 4:23; Matt. 12:34; Matt. 15:19; 22:37).¹⁹⁷⁾ Daarom is 'n rein hart, d.w.s. 'n hart wat sonder terughouding en onopregtheid aan God gewy is en in sy diens gestel is, van die allergrootste belang.¹⁹⁸⁾ Die uitdrukking word dikwels in die O.T. gebruik (Gen. 20:5; Ps. 24:4; 51:12) en deur Christus aangehaal in die sesde saligspreking (Matt. 5:8).¹⁹⁹⁾ Wanneer 'n sondaar 'n gelowige word, dan vind daar in sy hart 'n wedergeboorte plaas. Καθαρός dui op die reinigingswerk deur die Heilige Gees (Ps. 51:10 en 11) en tree in 'n vurige liefde na vore uit dié hart (I Pet. 1:22).²⁰⁰⁾

196) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 1:5

197) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

198) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:5

199) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

200) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:5

Die dwaalleraars was 'n bedreiging vir hierdie reinheid van hart waaruit die liefde moet voortspruit. Daar is sommige wat die volgorde van Paulus se bewoording bevraagteken. 'n Rein hart is belangrik, want daaruit alleen kan 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof voortkom.²⁰¹⁾

Oorspronklik het καθαρὸς slegs "skoon" beteken teenoor "vuil", "besoedel" of "bevlek". Later het daar egter 'n betekenisuitbreiding plaasgevind sodat dit ook bv. op koring dui wanneer die kaf uitgewan is; 'n leër wat gekeur is deurdat slegs die eersteklas vegters oorgebly het. Dit word ook gebruik ten opsigte van 'n mengsel wat geen vuil of onegte bestanddele bevat nie.

— 'n Rein hart is dus 'n hart waarvan die motiewe absoluut suiwer en eg is. In die hart van die gemeente en die evangeliedienaar, wat verlang om in liefde te wandel, is daar geen plek vir selfverheerliking nie; geen begeerte om sy wysheid te demonstreer nie, geen begeerte om 'n oorwinning in woorde te behaal nie, of om die opponent se onkunde bloot te lê en uit te buit nie, geen begeerte om die persoon seer te maak met wie hy sy geloof deel nie. Die enigste begeerte uit sy hart is om te help en te verlig en om nader aan God te lei. Hy word alleen gedryf deur 'n selfverloënde liefde wat uitgaan na ander.²⁰²⁾

Wanneer dit dus gaan om "reinheid van die hart" is die belangrike nie 'n mens se optrede as sodanig nie, maar die motivering vir jou optrede. Dit is dus moontlik om uiterlik oënskynlik onberispelik op te tree, maar wanneer die motiewe ondersoek word, voldoen die hart nie aan die reinheidskwalifikasie nie. Liefde is slegs moontlik wanneer die motivering uit 'n suiwer, onvervalste hart afkomstig is.²⁰³⁾

201) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

202) vgl. Barclay: a.w., I Tim. 1:5

203) vgl. Guy H. King: A Leader Led, p.22-3

2. ('Εκ) και συνειδησεως αγαθας "en (uit) 'n goeie gewete".

Die gewete is die sedelike selfbeoordeling van die mens wat die norm uitmaak vir sy eie lewe en die beoordeling van ander se optredes.²⁰⁴⁾

Συνειδησις kom enkele kere in die LXX voor (Joh. 8:9 in 'n paar manuskripte, Heb. en I Pet.). Met die uitsondering van 'n paar plekke word dit in die N.T. hoofsaaklik deur Paulus gebruik. Hy het dit klaarblyklik uit die heidense omgewing ontleen.²⁰⁵⁾

Wanneer 'n persoon se sondes vergewe word en hy die volheid van die Heilige Gees ontvang, word sy gemoed vernuwe. Daardeur word hy in staat gestel om die wil van God te ken (Rom. 12:2) en uit te lewe. In Rom. 9:1 getuig Paulus dat sy gewete saam met hom getuig in die Heilige Gees.²⁰⁶⁾

Συνειδησεως αγαθης is dus 'n gewete wat vry is van skuldgevoelens en wat deur die Heilige Gees beheer word. Die Heilige Gees gee leiding omtrent die wil van God, maar dit is Hy wat veroordeel en berou bewerkstellig (II Kor. 7:10) wanneer die persoon gesondig het.²⁰⁷⁾

Die gehalte van liefde waarvan Paulus melding maak, is dus in ooreenstemming met die eise en norme van die geheiligde gewete waardeur die Heilige Gees spreek. Die krag en bron van die liefde is 'n gereinigde gewete (Luk. 7:47).²⁰⁸⁾

3. ('Εκ) και πιστεως ανυποκριτου "en (uit) 'n ongeveinsde geloof".

Πιστις dui op geloof as 'n vertrouensgesindheid en lewenshouding.²⁰⁹⁾ Geloof is dus nie bloot 'n kennis van geloofsleer-

204) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

205) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

206) vgl. Ibid

207) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:5

208) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

209) vgl. Ibid

stellings of die intellektuele aanvaarding van sekere geloofsfeite omtrent God (Jak. 2:19), sy bestaan en die erkenning van sy vermoëns nie, maar vertrou in God deur Jesus Christus (Hand. 16:31). Dit was hierdie geloof waaroor Timotheüs beskik het (II Tim. 1:5).²¹⁰⁾ Die toutologiese uitdrukking, 'n ongeveinsde geloof, beklemtoon die egtheid van die geloof.²¹¹⁾ Wanneer die geloofslewe agteruitgaan en die Heilige Gees bedroef is, word die "geloof" werktuiglik en meganies. Daarom is die kwalifisering d.m.v. die byvoeglike naamwoord belangrik en onmisbaar.

*ΑΝΥΠΟΚΡΙΤΟΥ is hoofsaaklik 'n christelike begrip²¹²⁾ met die positiewe betekenis van opregtheid teenoor God - 'n antieke toneelspeler sonder 'n masker, in teenstelling met die valsheid en nabootsing (toneelspel) wat die indruk van godsdienstigheid probeer gee²¹³⁾ en wat bestaan uit blote lippetaal sonder ware en opregte vertrou.²¹⁴⁾

Uit so 'n rein hart, 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof kan ware ἁγανη voortkom. Die kern van die opdrag aan Timotheüs kom daarop neer dat hy in sy bediening die Efesiërs voortdurend moet aanspoor om te lewe in die begeerte na 'n rein hart, 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof, sodat deur die samewerking van hierdie drie elemente, die geestesvrug van die liefde in hulle gemeente gedra sal word.²¹⁵⁾

I Tim. 4:12:

"Laat niemand jou jonkheid verag nie, maar wees 'n voorbeeld vir die gelowiges in woord, in wandel, in liefde (ἐν ἁγανη), in gees, in geloof, in reinheid."

Paulus bespreek in hierdie gedeelte in 'n meer persoonlike en direkte trant die wyse waarop Timotheüs hom in die gemeente moet gedra.²¹⁶⁾

210) vgl. Guy H. King: a.w., p.21 en p.22

211) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:5

212) vgl. Lock: a.w., I Tim. 1:5

213) vgl. Barclay: a.w., I Tim. 1:5

214) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

215) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:5

216) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

Μηδεις σου της νεοτητος καταφρονειτω "Laat niemand jou jonkheid verag nie". ΝΕΟΤΗΤΟΣ is gebruik t.o.v. 'n persoon vanaf die ouderdom wat hy bereik het om militêre diensplig te verrig tot 40 jaar.²¹⁷⁾

Timotheüs het tydens Paulus se tweede sendingreis (49 tot 51 n.C.) by hom aangesluit (Hand. 16:1). Die brief word ongeveer in die jaar 63-64 n.C. geskrywe. Dit wil dus voorkom asof Timotheüs alreeds 'n man in sy dertigerjare was.²¹⁸⁾

Die ouderlinge van die gemeente wat met Timotheüs moes saamwerk, was klaarblyklik ouer manne en wanneer daar 'n verskil van mening ontstaan, kon dit maklik gebeur dat weens sy jonkheid die mening van die ouer manne van deurslaggewende belang kon wees.²¹⁹⁾ Paulus as 'n ouer man, waarskynlik in sy sestigerjare, rig hom dan tot sy jonger kollega in Efese met 'n opdrag dat niemand sy jonkheid moet verag nie (καταφρονειτω).

Timotheüs was klaarblyklik 'n persoon wat hom maklik laat afskrik het (vgl. I Kor. 16:10) deur 'n oorbeskeie gesindheid.²²⁰⁾ (II Tim. 1:7). Moontlik het hy hom ook verontskuldig op grond van die feit dat hy 'n jongman was.²²¹⁾ Moontlik het die dwaalleraars ook misbruik daarvan gemaak deur met minagting na sy ouderdom te verwys.²²²⁾ 'n Jonger evangeliedienaar mag nie toelaat dat sy ouderdom as 'n diskwalifikasie geld sodat hy deur mense geminag word en die evangeliebediening daardeur skade berokken word nie.

In teenstelling daarmee rig Paulus hom tot Timotheüs en moedig hy hom aan om sy negatiewe kritici se monde te snoer deur positiewe optrede. Wanneer 'n evangeliedienaar onderskat word, is die minder suksesvolle en minder doeltreffende metode dié een waardeur hy probeer om 'n indruk te maak of om hom te beroep op sy posisie of status. Dit

217) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12

218) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 4:12

219) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 4:12

220) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

221) vgl. Ibid

222) vgl. Ibid

is noodsaaklik om deur sy lewenswyse en voorbeeld die kritiek weg te lewe. Plato het gesê: 'Arguments and verbal defences cannot silence criticism; conduct can'.²²³⁾ Daarom vervolg hy: ἄλλα τυπος γίνου των πιστων "maar wees 'n voorbeeld vir die gelowiges". Sommige sien των πιστων as 'n subjektiewe genitief, d.w.s. 'n voorbeeld van die gelowiges". Dit gaan dus om die wyse waarop gelowiges hulle behoort te gedra ten behoeve van ander.²²⁴⁾

Die objektiewe genitief is die mees voor-die-handliggende verklaring, d.w.s. dat Timotheüs 'n voorbeeld vir die gelowiges sal wees.²²⁵⁾

Albei hierdie verklarings is aanvaarbaar sodat Timotheüs 'n model sal wees vir die gelowiges, maar ook in 'n toenemende mate 'n voorbeeld sal word van wat die gelowiges moet wees.²²⁶⁾ Γίνου impliseer nie dat Timotheüs nog nie 'n voorbeeld was nie, maar dat hy 'n voorbeeld was en moes voortgaan om een te wees as die doeltreffendste antwoord op besware teen sy jonkheid.²²⁷⁾ Sy voorbeeldigheid moet op vyf lewensterreine tot uiting kom, waardeur die sedelike karakter van die bediening beklemtoon word.²²⁸⁾

1.	in woord	-	έν λόγῳ
2.	in wandel	-	έν ἀναστροφῇ
3.	in liefde	-	έν ἀγάπῃ
	in gees	-	έν πνεύματι (in sommige manuskripte)
4.	in geloof	-	έν πίστει
5.	in reinheid	-	έν ἀγνείᾳ

223) W. Barclay: a.w., I Tim. 4:12

224) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12

225) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

226) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:12

227) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 4:12

228) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:12

1. Ἐν λόγῳ dui op die prediking en vermaning.²²⁹⁾ Ander sien dit as 'n heenwysing na sy daaglikse gesprekke aangesien die prediking in vers 13 nader omskrywe word.²³⁰⁾

2. Ἐν ἀναστροφῇ "in wandel" dui op "gewoontes", "gebruike"²³¹⁾ 'a mode of life', 'conversation'²³²⁾ 'a way of life', 'conduct' of 'behaviour'.²³³⁾

3. Ἐν ἀγάπῃ "in liefde".

Dit gaan in hierdie begrip om die welsyn van die gemeente wat voorop moet staan (vgl. I Kor. 8:1).²³⁴⁾ Dit is 'n onvertaalbare begrip as die grootste van alle christelike deugde met die betekenis van 'unconquerable benevolence'.²³⁵⁾

Ἀγάπη verg voortdurende en algehele toewyding sodat die Heilige Gees hierdie deel van die vrug van die Gees in die christen se lewe kan dra (Gal. 5:22). Een van die eerste kenmerke van die evangeliedienaar is die feit dat hy 'n voorbeeld moet wees van wat

ἀγάπη werklik beteken en sodoende gaan daar 'n gesindheid van hom uit teenoor sy gemeente en andere wat nie deur negatiewe kritiek en 'n gebrek aan welwillendheid vernietig kan word nie omdat ἀγάπη 'n liefde in weerwil van alle omstandighede is. Ἀγάπη word nie deur omstandighede bepaal nie, maar deur die volle werking van die Heilige Gees in die toegewyde christen en evangeliedienaar se lewe (Rom. 5:5). Dit is dus vir die toegewyde evangeliedienaar onmoontlik om aanstoot te neem of om 'n wrok te dra, gegrief en verbitterd te wees of 'n kwaadwillige gesindheid teenoor enige iemand in sy hart te dra.²³⁶⁾

In sommige manuskripte, Codex Cyprius en Codex Regius, kom ἐν πνεύματι "in gees" (Afrikaanse vertaling) voor.²³⁷⁾

229) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

230) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12 en J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:12 en Hendriksen: a.w., I Tim. 4:12

231) vgl. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:12

232) vgl. Liddell and Scott: a.w., p.63

233) vgl. Arndt and Gingrich: a.w., p.61

234) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

235) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:12

236) vgl. Ibid

237) vgl. B.M. Metzger: A Textual Commentary on the Greek N.T., p.642

4. 'Εν πίστει "in geloof" .

Sommige verklaar die uitdrukking as 'n voorbeeld in geloofskrag en geloofswerke.²³⁸⁾ 'n Ander vertaling is "getrouheid" ('fidelity'), "betroubaarheid" ('trustworthiness').²³⁹⁾ 'n Onoorwinbare getrouheid teenoor Christus beteken dus 'n lojaliteit aan Hom ongeag van wat hierdie getrouheid mag kos. 'It is not difficult to be a good soldier when things are going well. But the really valuable soldier is the soldier who can fight well when his body is weary and his stomach is empty, when the situation seems hopeless and when he is in the midst of a campaign the movements of which he cannot understand. The second authenticating mark of the christian leader is a loyalty to Christ which defies circumstances, which is true whatever light may shine or shadow fall'.²⁴⁰⁾

Die evangeliedienaar van vandag het by tye met dieselfde soort teenstand te kampe as Timotheüs, gevare wat dreig, en lyding wat in stilte verdra moet word en daarom kan hy die weg van die minste weerstand verkies en tou opgooi. Die evangeliedienaar sal soms aan die gevaar blootgestel wees om teleurgesteld, ontmoedig of verleë te voel. Onder hierdie omstandighede is dit belangrik dat hy 'n voorbeeld vir die gemeente sal wees in getrouheid en betroubaarheid - in sy vertroue op Christus wat hom geroep het in sy taak as evangeliedienaar.²⁴¹⁾

5. 'Εν ἀγνείᾳ "in reinheid", d.w.s. suiwerheid van wandel en bedoelings. Dit kan ook "kuisheid" beteken (vgl. I Tim. 5:2); II Kor. 11:2), maar het ook die betekenis in die meer algemene sin van sedelike reinheid. In die LXX en die apokriewe boeke word die woord in sy oorspronklike betekenis van kultiese reinheid gebruik.²⁴²⁾

In hierdie vers gaan dit om 'n reinheid van gedagtes, motiewe en optrede,²⁴³⁾ d.w.s. onskuld en eerbaarheid ('integrity') van

238) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

239) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12

240) W. Barclay: a.w., I Tim. 4:12

241) vgl. Guy H. King: a.w., p.79

242) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:12

243) vgl. Lock: a.w., I Tim. 4:12

hart (vgl. II Kor. 6:6).²⁴⁴⁾ Plinius skrywe van die christene in Bithinië aan Trajanus en dan vermeld hy die volgende:

'They are accustomed to bind themselves by an oath to commit neither theft, nor robbery, nor adultery; never to break their word; never to deny a pledge that has been made when summoned to answer for it'.²⁴⁵⁾ Uit hierdie objektiewe getuienis blyk die reinheid van 'n vroeë christelike gemeente. Die evangeliedienaar word geroep om 'n voorbeeld te wees in reinheid - 'n standaard van eerbaarheid, selfbeheersing, dissipline en welwillendheid wat nie slegs ver bo die standarde van die wêreld is nie, maar 'n heiligheid waartoe die wêreld nie in staat is nie. 'n Kenmerkende eienskap van 'n evangeliedienaar is onmiskenbaar 'n persoon wat lewe volgens die eise van Christus en nie volgens die standarde van die wêreld nie.²⁴⁶⁾

I Tim. 6:11:

"Maar jy, man van God, vlug van hierdie dinge weg en jaag ná die geregtigheid, godsaligheid, geloof, liefde (ἀγάπην), lydsaamheid, sagmoedigheid."

Hierdie vers word meer breedvoerig behandel onder die begrip εὐσεβεία - godsaligheid en daarom sal ons hier slegs kortliks verwys na ἀγάπη. Daar is sommige wat beweer dat Timotheüs n.a.v. vers 6-10 'n voorliefde vir geld gehad het en dat Paulus in vers 11 hom waarsku om weg te breek van die materialistiese lewensbenadering. In vers 9 en 10 word in die algemeen en in die meervoud na οἱ βουλομενοι πλουτειν "die wat ryk wil word" ἡς τινες ὀρεγομενοι "omdat sommige dit begeer het", verwys. In vers 17 vermeld Paulus duidelik die adres van sy opdrag τοῖς πλουσιοῖς.. παραγγελλε "beveel die rykes".²⁴⁷⁾

244) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:12

245) Plinius by W. Barclay: a.w., I Tim. 4:12

246) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:12

247) vgl. Lenski: a.w., I Tim. 6:11

Die waarskuwing van Paulus aan Timotheüs moet dus eerder as 'n voor-komende maatreël beskou word. Ἀγάπη moet in 'n omvattende sin verstaan word met betrekking tot God, Christus, die gelowiges en ook die buitewêreld (vgl. I Tim. 1:5,14; 2:15; 4:12; II Tim. 1:17,13; 2:22; 3:10; Tit. 2:2).²⁴⁸⁾

II Tim. 1:7:

"Want God het ons nie 'n gees van vreesagtigheid gegee nie, maar van krag en liefde (ἀγάπη) en selfbeheersing".

Hierdie gedeelte word by die begrip σωφρων volledig bespreek.

Ἀγάπη in die genitief-vorm dien as 'n omskrywing van πνευμα - "die goddelike Gees".²⁴⁹⁾

In enkele woorde gee Paulus 'n duidelike en veelsydige omskrywing van die manier waarop die Heilige Gees werk.²⁵⁰⁾

Ἀγάπη is die selfopofferende liefde vir die broeders, vir die gemeente en die persone teenoor wie hulle 'n geestelike verantwoordelikheid het. Die liefde teenoor die gemeente van Christus moet so groot wees dat geen bedreiging hom sal afskrik nie. Wanneer die Heilige Gees daagliks die volle werksgeleentheid gebied word, sal ἀγάπη onvermydelik 'n eienskap van die evangeliedienaar wees.²⁵¹⁾

Dit is ook die ware liefde wat die vrees of vreesagtigheid uitdryf (I Joh. 4:18).²⁵²⁾

Ἀγάπη beklemtoon in hierdie vers dat liefde nie bloot 'n sentiment of 'n gevoel is nie, maar dat liefde gepaard gaan met 'n onweerstaanbare mag. '...that it faces and conquers the world's hostility with its power. It burns on and on. It sees all the sin and woe, and its one purpose is that of Jesus, to seek and to save.'²⁵³⁾

248) vgl. Bouma: a.w., I Tim. 6:11

249) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

250) vgl. Ibid

251) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:7

252) vgl. Lock: a.w., II Tim. 1:7, sien p.219

253) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:7

Die christelike krag, wanneer die evangeliedienaar daartoe geroep word om dit te beoefen, is aan die ander kant nooit heerssugtig of onverbete nie, maar altyd onder kontrole en in die gesindheid van liefde.²⁵⁴⁾

II Tim. 1:13:

"Hou as voorbeeld van gesonde woorde dié wat jy van my gehoor het, in die geloof en liefde (ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ) wat in Christus Jesus is."

In die voorafgaande gedeelte, verse 11 en 12, het Paulus na sy eie geloofshouding verwys. Daarna vermaan hy Timotheüs om op 'n soortgelyke wyse die evangelie te bewaar en uit te dra.²⁵⁵⁾ Hy sluit weer by verse 5 en 6 aan, maar hierdie vermaning dra 'n meer algemene karakter.²⁵⁶⁾ Vers 13 is eintlik 'n omskrywing van die παραθήκη "pand" wat God aan Timotheüs toevertrou het.²⁵⁷⁾ Wanneer God 'n boodskap aan mense wil verkondig, 'n verlorene wil terugbring, iemand wat hartseer is wil vertroos, of iemand wat siek is, gesond wil maak, soek Hy 'n persoon aan wie Hy hierdie verantwoordelikheid kan toevertrou. Die vertrouwe wat God in Timotheüs gestel het, was die toesig en opbouing van die gemeente.²⁵⁸⁾ Om hierdie roeping te vervul, is die volgende noodsaaklik:

*Υποτυπῶσιν ἔχε ὑγιαίνοντων λόγων
ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας - "hou as
voorbeeld van gesonde woorde wat jy van my gehoor het", kan ook
vertaal word as "hou vas aan" of "bewaar die voorbeeld van
gesonde woorde".²⁵⁹⁾

Paulus hou aan Timotheüs sy eie voorbeeld voor omdat hy sy werk in Efese moet voortsit. Die sinsnede kan ook vertaal word:
'keep before you an outline of the sound teaching'.²⁶⁰⁾ Die

254) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:7

255) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:13

256) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

257) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:13

258) vgl. Ibid

259) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:13

260) C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:13

feit dat ὑποτυπωσιν eerste in die sin staan, gee 'n beklemtoning daaraan, d.w.s. as jy na 'n model (van onderrig) verlang, dink aan die woorde wat jy van my gehoor het. Die vertaling van "model" of "voorbeeld" is verkiesliker bo "'n skets" ('outline') of "grondplan."²⁶¹⁾ Die eerste wat belangrik is, is dat sy prediking en leer vry moes wees van vreemde en ongesonde invloede. Om seker te maak wat die gesonde prediking is, moet hy hom telkens herinner aan wat hy van Paulus gehoor het. Hieruit blyk ook die normatiewe betekenis wat sy apostoliese prediking gehad het.²⁶²⁾ Die gesonde woorde (vgl. ook I Tim. 1:10; II Tim. 4:3) staan teenoor die bederwende en verderflike leer van die dwaal-leraars.²⁶³⁾

Dit was Timotheüs se taak as evangeliedienaar om toe te sien dat die belangrike beginsels van die christelike geloof onvervals gehandhaaf moes word en dat misleidende idees geweer moes word.²⁶⁴⁾ Dit gaan dus nie hier om 'n woordelike herhaling van Paulus se prediking, onderwysing nie, maar dat Timotheüs dit in sy eie woorde sal weergee sonder om van die ander sentrale betekenis daarvan af te wyk.²⁶⁵⁾

Sommige het gedink aan 'n soort kategismus of dogmatiek wat Paulus tot die beskikking van nuwe bekeerlinge of ouderlinge gestel het. Die λόγοι van Paulus is niks anders as sy briewe nie. Dit is die deel van sy leer en teologiese model wat bewaar gebly het waartoe elke evangeliedienaar geroep word om hom daarby te hou.²⁶⁶⁾

261) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:13

262) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:13

263) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 4:3

264) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:13

265) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:13

266) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:13

Ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστοῦ
 Ἰησοῦ "in die geloof en liefde wat in Christus Jesus is".

Hierdie sinsnede vorm 'n nadere bepaling van die wyse waarop Timotheüs die werk van Paulus in die gesonde leer moet voortsit. Die gesonde prediking moet geskied in die lewende geloof in God en in liefde tot die gemeente soos wat dit uit die gemeenskap met Christus voortvloei. Die uitdrukking ἐν Χριστοῦ Ἰησοῦ behoort by πίστει sowel as by ἀγάπῃ. Ἐν dui egter nie die objek van die geloof en die liefde aan nie, maar die Persoon waardeur dit ontvang word.²⁶⁷⁾ Uit hierdie vermaning blyk die norm wat as vereiste geld, gepaardgaande daarmee 'n persoonlike band met Christus wat slegs in gemeenskap met Hom moontlik is.²⁶⁸⁾ Dit gaan dus nie slegs om 'n christelike geloof en liefde nie, maar dat die christen of evangeliedienaar die voorbeeld van Paulus se gesonde leer t.o.v. die geloofslewe en die liefde alleenlik kan navolg wanneer daar 'n ware gemeenskap met Christus is (vgl. ook I Tim. 1:14).²⁶⁹⁾

Hierdie voorvereistes aan Timotheüs beklemtoon die kwaliteit lewe wat belangrik is vir die persoon wat in die evangeliebediening staan.²⁷⁰⁾ Dit gaan dus in Paulus se leer om twee aspekte, naamlik die geloof en die liefde. Ware liefde kan geen ongesonde element in die leer toelaat nie. Daar bestaan nie so iets soos blinde liefde of liefde wat sy oë sluit vir die waarheid nie.²⁷¹⁾

Ἐν πίστει beklemtoon die getrouheid en lojaliteit aan Jesus Christus. Hy mag nooit terugdeins en vrees ten koste van Christus in wie se diens hy staan nie. Πίστει beklemtoon ook die evangeliedienaar se vertroue in God sodat hy nooit meegesleur sal word deur 'n gees van pessimisme nie; hy mag nooit in 'n gesindheid van wanhoop verval nie.²⁷²⁾

267) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:13

268) vgl. Ibid

269) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:13

270) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:13

271) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:13

272) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:13

'Εν ἀγάπῃ beklemtoon dat die evangeliedienaar sy gemeente sal sien deur die oë van Christus en beteken om te weier om iets anders vir hulle te soek as slegs die beste. Dit is om soos Christus bitterheid met 'n vergewensgesindheid en haat met liefde te ontmoet. Dit is om onverskilligheid met 'n vurige vlam van liefde wat nie geblus of verflou kan word nie, tegemoet te gaan. Die liefde van die evangeliedienaar soek voortdurend om mense lief te hê soos wat Christus hulle liefgehad het en steeds sy liefde te betoon.²⁷³⁾ Dit gaan dus nie bloot om 'n ideaal wat Timotheüs moes nastrewe nie, maar die voortdurende handhawing van die liefde wat in Christus tot sy beskikking was.

II Tim. 2:22

"Maar vlug vir die begeerlikhede van die jonkheid en jaag ná geregtigheid, geloof, liefde (ἀγάπην), vrede saam met die wat die Here uit 'n rein hart aanroep."

Nadat Paulus in die vorige verse (vers 20-21) verwys het na die toebe-reiding vir elke goeie werk, gaan hy dan daartoe oor om meer spesifieke en persoonlike voorskrifte aan Timotheüs te gee met die oog op die evangeliebediening. Hierdie vers word behandel onder die begrip δικαιοσύνη en εἰρήνη . Hier word slegs kortliks enkele aspekte behandel.

Die praesens imperatief φευγε "vlug" en δωκω "jaag ná" beklemtoon die steeds voortgaande aspek van die bevel. 'keep on fleeing youthful lusts' en 'keep on persuing righteousness'.²⁷⁴⁾ Dit is dus geen gegronde afleiding om te aanvaar dat die opdrag van Paulus impliseer dat Timotheüs hieraan skuldig was of 'n gedeelte van sy geestelike lewe verwaarloos het nie.²⁷⁵⁾

273) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:13

274) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 2:22

275) vgl. Ibid

ΝΕΩΤΕΡΙΚΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ - "die begeerlikhede van die jonkheid" - het nie noodwendig betrekking gehad op seksuele lusgevoelens nie. Dit gaan hier om enige verkeerde begeerte. Elke ouderdomsgroep in die lewe is blootgestel aan sy eie kenmerkende verkeerde begeertes.²⁷⁶⁾

Timotheüs was volgens berekeninge in sy dertigerjare moontlik tussen 37 en 42 jaar oud.²⁷⁷⁾

Die begeerlikhede van die jonkheid is klaarblyklik die neiging tot partydigheid, onverdraagsaamheid, selfversekerheid, 'n vinnige humeur,²⁷⁸⁾ impulsiwiteit, twissiekheid,²⁷⁹⁾ of doellose redenasies en argumentering,²⁸⁰⁾ die voorliefde vir die nuwe bloot ter wille van die andersheid daarvan, oorhaastigheid of onbesonnenheid,²⁸¹⁾ ongeduld, eersug of opvlieëndheid.²⁸²⁾ '...the faults of youth are the faults of idealism. It is simply the newness and the freshness and intensity of the vision which makes youth run into these mistakes.'²⁸³⁾

ΦΕΥΓΕ beklemtoon dat die jong evangeliedienaar hierdie kenmerkende begeertes nie moet ignoreer en maak asof dit nie bestaan nie, maar met sy hele persoonlikheid sal vermy deur daarvan weg te vlug.

Weer eens volg Paulus die negatiewe op met 'n positiewe vermaning

— ΔΙΩΜΕ ΔΕ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ "en jaag ná die geregtigheid" 'n regverdige optrede teenoor almal, d.w.s. ook die dwalendes.²⁸⁴⁾

276) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 2:22

277) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:22

278) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:22

279) vgl. Lock: a.w., II Tim. 2:22

280) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:22

281) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

282) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:22

283) W. Barclay: a.w., II Tim. 2:22

284) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

Die imperatiewe werkwoord beklemtoon die inspanning van alle magte om geregtigheid asook die ander deugde te verkry.²⁸⁵⁾

ΔΙΩΚΕ ΠΙΣΤΙΝ "(jaag nā geloof".

ΠΙΣΤΙΝ het die betekenis van 'n vertroue in God.²⁸⁶⁾

Lock verklaar dit as integriteit of betroubaarheid, 'n eienskap van die evangeliedienaar in sy verhouding teenoor ander persone.²⁸⁷⁾

Wanneer die betekenis van ΠΙΣΤΙΣ vergelyk word met ander gedeeltes waar die drietal begrippe ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΠΙΣΤΙΣ en ΑΓΑΠΗ (I Tim. 6:11) voorkom, dan gebruik Paulus die begrip in lg. sin van die woord.²⁸⁸⁾

(ΔΙΩΚΕ) ΑΓΑΠΗΝ "(jaag nā) die liefde" dui hier op die gesindheid van liefde teenoor die gemeente, gemeentelede en die dwaal-
— leraars en dwalendes²⁸⁹⁾ waarin daar geen plek is vir bitterheid of
weerwraak nie.²⁹⁰⁾

(ΔΙΩΚΕ) ΕΙΡΗΝΗΝ "(jaag nā) die vrede"

ΕΙΡΗΝΗ is 'n gawe of vrug van die genade, maar moet tot uiting kom in 'n daad in die evangeliebediening.²⁹¹⁾ Vrede is 'undisturbed harmony, without strife, contention, battles about words' (vers 14; I Tim. 6:4).²⁹²⁾ Vers 24 verklaar die wyse waarop 'n evangeliedienaar hierdie vrede in die gemeente moet najaag. Dit gaan dus nie om die ontwyking van onderlinge spanning ten koste van die waarheid — van die evangelie nie, maar die voorkoming van spanning oor klein onbenullighede.

285) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:22

286) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:22

287) vgl. Lock: a.w., II Tim. 2:22

288) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

289) vgl. Ibid

290) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:22

291) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

292) Lenski: a.w., II Tim. 2:22

Μετα των ἐπικαλουμένων τον κυριον ἐκ καθαρὰς καρδίας
 "saam met dié wat die Here uit 'n rein hart aanroep".

Die uitdrukking "om die Here aan te roep" sluit by die O.T. aan en word meermale in die N.T. gebruik (vgl. Joël 2:32; Hand. 2:21; Rom. 10:13; I Kor. 1:2) en dui dus op die medebelyers van Christus as *Kyrios*²⁹³⁾ Hulle was die ware lidmate van die kerk van Christus²⁹⁴⁾ in wie se gemeenskap Timotheüs geroep word om bogenoemde eienskappe uit te leef.²⁹⁵⁾ Die toevoeging "met 'n rein hart" beklemtoon as 'n kenmerkende uitdrukking in die Pastorale briewe (vgl. I Tim. 1:5) dat die ware gelowiges (vgl. ook vers 21) in hulle lewensbron gereinig is van sondige motiewe en dui op hulle opregtheid en ongeveinsdheid.²⁹⁶⁾

Ἄγαπη is nie 'n eienskap of 'n deug wat 'n evangeliedienaar in sy verhouding tot homself kan beperk nie. Dit moet tot uiting kom in sy verhouding met ander persone en by name teenoor die gelowiges en lidmate in sy gemeente. Dit is nie 'n eienskap wat outomaties volg op toewyding aan en oorgawe aan die Heilige Gees nie, maar moet doelbewus gekweek of nagejaag word.

II Tim. 3:10:

"Maar jy het my navolger geword in leer, lewenswandel, planne, geloof, lankmoedigheid, liefde (τῇ ἀγαπῇ), lydsamheid."

Aangesien hierdie vers onder die begrip διδασκαλία meer volledig bespreek word, sal sekere aspekte slegs kortliks bespreek word. Sommige manuskripte het die aoristus vorm van die werkwoord παρηκολούθησας vervang met 'n perfektum.²⁹⁷⁾

293) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

294) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 2:22

295) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:22

296) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:22

297) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:10

Παρακολουθηκας n.a.v. I Tim. 4:6. Die betekenis van dié woord kan weergegee word as, 'follow in the sense of accompanying',²⁹⁸⁾ 'to follow alongside',²⁹⁹⁾ 'but although Timothy has been Paul's constant companion this meaning is in the background here. It is also a technical term defining the relation of a disciple to his master and can be paraphrased: study at close quarters, follow in spirit, carefully note with a view to reproducing, and so take as an example. This is the sense which suits the present context, for ever since his conversion Timothy has been the Apostle's intimate associate and as such must have assimilated and learned to model himself upon his teaching and manner of life',³⁰⁰⁾ Een van die eenskappe waarin Timotheüs 'n navolger van Paulus geword het, is in sy liefde. Timotheüs het klaarblyklik persoonlike kennis gedra van die wyse waarop Paulus in Ikónium en Listre (vgl. vers 11 en Hand. 14 en 16) vervolg en behandel is en die positiewe gesindheid wat hy teenoor die vyande van die evangelie aan die dag gelê het.

Ἡ ἀγάπη ontbreek in sommige manuskripte.³⁰¹⁾

- Die evangeliedienaar wat in sekere krisissituasies met bittere teenstand en kritiek te doen kry, word ook voor die uitdaging gestel om die liefde van Christus met Paulus se gesindheid as voorbeeld, sonder aansiens des persoons, te handhaaf. Dit is alleen moontlik deur die voortdurende proklamering van die gawe van die Heilige Gees (I Kor. 12:31) en om afstand te doen aan Christus van alle versoekings tot bitterheid, martelaarskap, selfbejammering, kleinlikheid en wedervergelding (Rom. 6:11; 8:9,13; 8:37). Dit gaan dus nie om 'n stryd in eie krag nie, maar 'n voortdurende geloofsproklamasie of handhawing van die ἀγάπη van die Gees (II Tim. 1:7).

298) J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:10

299) W. Barclay: a.w., II Tim. 3:10

300) J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:10

301) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:10

II Tim. 1:2:

"Aan Timotheüs my geliefde kind (ἀγαπητῷ τέκνῳ)"

In I Tim. 1:1 spreek Paulus Timotheüs aan as "my ware kind" - γνησίῳ τέκνῳ . Hier gebruik hy die byvoeglike naamwoord ἀγαπητός soos vroeër in I Kor. 4:17 waar hy ook op dieselfde manier na Timotheüs verwys het. In Filip. 2:22 beskrywe hy Timotheüs "soos 'n kind teenoor sy vader, saam met my in die evangelie gedien het". Hierdie uitdrukking beskrywe die besondere verhouding en persoonlike liefde wat daar tussen hierdie twee kollegas bestaan het.³⁰²⁾ In I Tim. 2:1 verhaai Paulus die uitdrukking τέκνον μου - "my seun". Timotheüs was 'n geestelike kind van Paulus, omdat hy klaarblyklik deur middel vandie apostel se prediking op sy eerste sendingreis in Listre tot bekering gekom het (Hand. 14:6 en 7). Soos wat 'n kind aan sy vader dank verskuldig is vir sy lewe, so was Timotheüs se geestelike lewe te danke aan Paulus as die instrument in die hand van God.³⁰³⁾

Ἀγαπή - 'binds the two together... the whole letter throbs with the love of a father for a beloved child'.³⁰⁴⁾

Die woord τέκνον is 'n baie teerder woord as παῖς . Nadat Paulus se weë in Antiochië geskei het van Barnabas en Johannes Markus s'n (Hand. 15:39) het hy op sy tweede sendingreis vir Timotheüs, wat uit Klein Asië afkomstig was, met hom saamgeneem (hand. 16:1). Kort daarna stuur Paulus hom na Macedonië (Hand. 19:22). Die verlange na Timotheüs en die besondere hoë dunk wat hy van hom gehad het, blyk uit Filip. 2:20. Sy naam word ses keer vermeld in die aanhef van Paulus se briewe (II Kor. 1:1; Filip. 1:1; Kol. 1:1; I Thess. 1:1; II Thess. 1:1; Filem. vers 1). Op Paulus se derde sendingreis het Timotheüs hom tot in Troas vergesel (Hand. 20:4). Alhoewel dit nie duidelik in Handelingte vermeld word nie, het Timotheüs hom waarskynlik tot in Jerusalem vergesel.

302) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:2

303) vgl. Bouma: a.w., II Tim. 1:2

304) vgl. Lenski: a.w., II Tim. 1:2

Wanneer Paulus se einde nader, dan vra hy dringend na Timotheüs (II Tim. 4:9). Volgens Heb. 13:23 is Timotheüs vrygelaat. Dit kan moontlik 'n latere gevangenskap wees waarvan niks meer in die Bybel vermeld word nie.³⁰⁵⁾ Uit die aanspreekvorm ἀγαπητος wat die apostel gebruik terwyl hy die dood in die gesig staar, straal 'n besondere warmte wanneer hy terugkyk na hierdie dierbare vriend en helper wie se lewe met syne saam verweefd geraak het³⁰⁶⁾ en wat so dikwels saam met hom in die evangeliebediening gestaan het.

Nie alle kollegas in die evangeliebediening staan in dieselfde verhouding as dié waarin Paulus en Timotheüs gestaan het nie, want die verwydering tussen Paulus teenoor Barnabas en Johannes Markus bevestig dat nie alle evangeliedienaars dieselfde aansluiting by mekaar vind nie, maar wanneer een kollega 'n ander as ἀγαπητος aanspreek en dit uit sy hart afkomstig is, is dit 'n weerspieëling van wat een van die mooiste, besondere verhoudings in Christus kan wees, nl. dié van kollega tot kollega.

305) vgl. E.L. Smelik: a.w., p.160 e.v.

306) vgl. Hendriksen: a.w., II Tim. 1:2

HOOFSTUK 5:

DIE VERANTWOORDELIKHEDE VAN DIE EVANGELIEDIENAAR
IN SY VERHOUDING TOT GOD II

Hierdie hoofstuk word verder gewy aan die persoonlike lewe van die evangeliedienaar in sy verhouding tot die drie-enige God en sy verantwoordelikheid om sorg te dra dat hierdie verhouding lewend gehou word.

Die volgende begrippe sal behandel word:

Χαρις	I Tim. 1:2; 1:14; II Tim. 1:2; 1:9; 2:1; Tit. 1:4; 3:7
Χρηστοτης	Tit. 3:5
Χαρισμα	I Tim. 4:14; II Tim. 1:6
Παραθηκη	I Tim. 6:20; II Tim. 1:12,14
Καλειν	I Tim. 6:12; II Tim. 1:8-9
Κλησις	II Tim. 1:8-9
Σωζω	I Tim. 1:15; 4:16; II Tim. 1:9; 4:18; Tit. 3:4-5
Ἐλεος	I Tim. 1:2; II Tim. 1:2; Tit. 3:4-5
Εἰρηνη	I Tim. 1:2; II Tim. 1:2; Tit. 1:4; II Tim. 2:22
Δικαιος	Tit. 1:7-8; 2:11-12
Δικαιοσυνη	I Tim. 6:11; II Tim. 2:22; 4:8; 3:16; Tit. 3:4-5
Συνειδησις	I Tim. 1:5; 18-19; II Tim. 1:3
Δησις	I Tim. 2:1
Προσευχη	I Tim. 2:1
Ἐντευξις	I Tim. 2:1
Εὐχαριστια	I Tim. 2:1; II Tim. 1:3
Ἐντρεφω	I Tim. 4:6

XAPIΣ

Die begrip $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ of "genade" word 'n aantal kere in die Pastorale briewe t.o.v. die evangeliedienaar gebruik (I Tim. 1:2,14; 6:21; II Tim. 1:2,9; 2:1; 4:22; Tit. 1:4; 3:7,15).

Die begrip is afgelei van $\chi\alpha\rho\omega$ "om te verbly", "om in guns te wees." Die woord $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ beteken in die klassieke Grieks "dit wat verbly". Dit kan ook 'n stemming of 'n emosie wees.

$\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ word ook gebruik t.o.v. die Griekse gode met die betekenis van "guns", "welwillendheid", "behag" of "dank".¹⁾ In die Griekse skole dui $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ op 'n vrywillige guns sonder die eis of die verwagting van vergoeding met die enigste motivering van 'n mildadigheid en vrygewigheid by die gewer.²⁾

In die LXX word $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ ongeveer 190 keer gebruik as 'n vertaling. Slegs in 75 gevalle word dit gebruik t.o.v. 'n Hebreeuse ekwivalent. In 61 gevalle is $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ 'n vertaling van $\יְחֻלָּה$ as "guns", "geneentheid". Daar is slegs 'n paar gevalle waar dit die betekenis van "aantreklikheid" of "innemendheid" het. Die woord dui op die sterkere wat die swakkere te hulp kom in sy afhanklikheid en op sy versoek guns verleen bv. Jakob teenoor Esau (Gen. 32:5); Rut teenoor Boas (Rut 2:2,10,13). $\יְחֻלָּה$ dui in enkele uitsonderlike gevalle op 'n aktiwiteit van God en word meestal gebruik in die sin van 'n onverdiende gawe in sy uitverkiesing - Noag (Gen. 6:8); Moses (Ex. 33:12).

In die N.T. kom die begrip $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ 155 keer voor waarvan 100 keer by Paulus. Paulus gebruik die woord as die kern van God se beslissende verlossingsdaad in Christus Jesus soos geopenbaar in sy dood as offerande met al die resultate daaraan verbonde in die huidige

1) vgl. H. Conzelmann: $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ in G. Kittel: T.W.N.T. IX, p.372 e.v.

2) vgl. R.C. Trench: Synonyms of the New Testament, p.166 e.v.

en toekomstige lewe (vgl. Rom. 3:24 e.v.). Die gebruik van aan die begin en die einde van sy briewe, is nie bloot 'n cliché nie. Die apostel ontvou die werklikheid en krag van χάρις in verset teen die Rabbynse idees van die regverdigmaking deur werke en synergisme. In Christus is God se genade 'n kosbare gawe (I Kor. 1:4). Buite Christus is daar geen sprake van genade nie. Paulus gebruik veral die teenstelling tussen die genade en die wet. Uit die verlossingsdaad van Christus waaruit die vergiffenis en vrypraak vir die christengebore is (Rom. 8:31 e.v.), word die hele lewe van die christen van begin tot einde in die teken van God se genade beskrywe (vgl. II Kor. 6:1-9; Rom. 5:2).³⁾

In I Tim. 1:2; II Tim. 1:2 en Tit. 1:4 rig Paulus die bekende driedelige seëngroete aan die begin van sy brief aan die adres van die evangeliedienaars, Timotheüs en Titus - "genade, barmhartigheid en vrede" met die omskrywing ἀπο Θεου πατρος "van God onse Vader" καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν en "Christus Jesus onse Here". Die brief aan Titus omskryf die laaste sinsnede as καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτηρος ἡμῶν "en Christus Jesus ons Verlosser". Sodoende word beklemtoon dat die verlossing van God afkomstig is en dat Hy dit in sy vaderlike goedheid deur Jesus Christus aan Timotheüs en Titus meedeel. Die genade is ook afkomstig van Christus wat as Here sy eiendom verlos het en steeds bewaar.⁴⁾

Aan die einde van die Pastorale briewe rig Paulus ook sy bekende seëngroet: ἡ χάρις μεθ' ἡμῶν "mag die genade met jou wees" (I Tim. 6:21; II Tim. 4:22) ἡ χάρις μετὰ πάντων ἡμῶν "die genade sy met julle almal" (Tit. 3:5). Dit is nie bloot 'n magtelose wens nie, maar 'n apostoliese betuiging in die naam van Christus; nie slegs aan Timotheüs en Titus nie, maar ook die gelowiges wat by hulle is.⁵⁾

3) vgl. H.H. Esser: χάρις in E.F. Brown: The New International Dictionary of New Testament Theology II, p.115 e.v.

4) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:2

5) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:21

In I Tim. 1:14 verwys Paulus na die oorvloedigheid van die genade. "Die genade van onse Here (ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν) was baie oorvloedig met geloof en liefde wat in Christus Jesus is". Die apostel het geen aanspraak gehad op God se vergewende liefde nie, maar dit was 'n gawe uit vrye genade: ὑπερεπλεονασεν "was baie oorvloedig". Dit beklemtoon as 'n hapax legomenon die omvang van die genade in 'n oorvloedige rykdom.⁶⁾

Die genade bewerkstellig die geloof en liefde in Paulus se lewe. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ "in Christus Jesus" dui nie op die voorwerp nie, maar "in gemeenskap met Christus."⁷⁾

Χάρις dui hier nie slegs op 'n gesindheid nie, maar op die betoning van daadwerklike genade wat in gemeenskap met Christus funksioneer. Teenoor die wettisisme (vers 7-9) stel Paulus die rykdom van die lewe wat uit die gesonde leer voorspruit en wat in Christus as die oorsprong van die genade standhou.⁸⁾

II Tim. 1:9

"Wat ons gered en geroep het met 'n heilige roeping, nie volgens die werke nie, maar volgens sy eie voorneme en genade (κατὰ χάριν) wat ons van ewigheid af in Christus geskenk is".

In die gedeelte handel Paulus oor die onverdienstelike verlossing en roeping wat God uit genade in Christus aan ons, d.w.s. onder andere homself en Timotheüs geskenk het.

Teenoor τὰ ἔργα ἡμῶν "ons werke" staan God se voorneme (προθεσίῃ) en genade (χάριν) wat dui op sy genadige goddelike welbehag wat tot in die verste verlede teruggaan. Die beskrywing ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ in Christus Jesus word weer eens gebruik. Die verlossing was reeds πρὸ χρόνων αἰώνων "van ewigheid af" objektief in Christus geskenk.⁹⁾

6) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:14

7) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:14

8) vgl. Ibid

9) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

II Tim. 2:1

"Jy dan, my seun, wees sterk deur die genade (ἐν τῇ χάριτι) wat in Christus Jesus is".

In II Tim. 2:1 vermaan Paulus Timotheüs om sterk te wees deur die genade wat in Christus Jesus is. Hy doen hier die oproep klaarblyklik weens Timotheüs se vreesagtigheid. Al is hy ook bewus van sy eie swakheid, mag hy nie daarin berus nie, maar moet hy die krag van God as 'n gawe wat tot sy beskikking gestel word, gebruik. Die bron van die gawe is weer eens ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ .¹⁰⁾

Tit. 3:7

"sodat ons geregverdig deur sy genade (τῇ ἐκείνου χάριτι) erfgename kan word ooreenkomstig die hoop van die ewige lewe". Die apostel verwys in Tit. 3:7 na die regverdigmaking deur God se genade.

Die uitdrukking τῇ ἐκείνου χάριτι "deur sy genade" moet nie instrumenteel nie, maar kofsaal of oorsaaklik opgeneem word.¹¹⁾ Ἐκείνου verwys na die meer verwyderde persoon¹²⁾ i.p.v. αὐτοῦ en dui dus op God.¹³⁾

In Rom. 3:24 word dieselfde uitdrukking gebruik waar τῇ χάριτι op God betrekking het.¹⁴⁾

Die verlossing het reeds plaasgevind deur die genade van God, maar die ewige lewe is nog verborge en slegs die hoop bring die volle versekering dat die gelowige, en so ook die gelowige evangeliedienaar, erfgenaam geword het van die ewige lewe.¹⁵⁾

Die gebruik van die begrip χάρις t.o.v. die evangeliedienaar dui nie slegs op God se verlossingsdaad in die kruisdood van Christus met die vergiffenis en vryspraak nie, maar dui ook op

10) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:1

11) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:7

12) vgl. J.H. Moulton: Grammar of New Testament Greek, p.45 e.v.

13) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 3:7

14) vgl. Ibid

15) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 3:7

die oorfloedige rykdom van God (I Tim. 1:14); ook die onverdiensterikheid van die evangeliedienaar (II Tim. 1:9); die noodsaaklike benutting van die genade deur geestelik sterk en dinamies te wees (II Tim. 2:1) en die bewussyn dat sy regverdigmaking 'n genadedaad bly (Tit. 3:7). Die evangeliedienaar leef uit die genade en moet steeds daarvan bewus bly dat hy uit die bron van God se goedgunstigheid lewe.

ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ

In Tit. 3:4 gebruik Paulus die begrip $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ "goedertierenheid" as 'n eienskap van God in sy verhouding teenoor "ons" waarby die evangeliedienaars, Paulus en Titus, ingesluit is. $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ het in die profane Grieks slegs betrekking gehad op mense en beteken volgens die woordeboek

- (1) "eerlikheid, fatsoenlikheid, waardigheid"
- (2) "vriendelikheid, goedheid, 'n goeie geaardheid".¹⁶⁾

In die LXX word $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ gebruik in Ps. 14:1 en 3 "daar is niemand wat goed ($\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\tau\alpha$) doen nie". Dit is 'n vertaling van $\delta\iota\upsilon$. Die woord word veral t.o.v. God gebruik (Ps. 25:7) "dink aan my na u goedertierenheid" ($\epsilon\upsilon\epsilon\mu\alpha$ $\tau\eta\varsigma$ $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$) Dit is 'n weergawe van $\eta\lambda\epsilon\theta$ - die oorvloedige goedheid van God wat in sy verbondstrou teenoor sy volk en alle mense tot uitdrukking kom.¹⁷⁾

In die Pauliniese briewe dui $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ op God se onbegryplike goedheid teenoor sondaars. Die woord word ook t.o.v. mense gebruik. God se $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ begeer nie die dood van sondaars nie, maar hulle verlossing (vgl. Rom. 11:22; Efes. 2:7; Tit. 3:4). God se doel is om die grootheid van sy goedheid in die lewe van die persoon wat deur Christus verlos is, tot uiting te laat kom.¹⁸⁾

Tit. 3:4

"maar toe die goedertierenheid ($\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$) van God ons Verlosser, en sy liefde tot die mens verskyn het - nie op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen het nie, maar na sy barmhartigheid het hy ons gered deur die bad van die wedergeboorte en die vernuwing deur die Heilige Gees"

16) vgl. K. Weiss: $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ in G. Kittel: T.W.N.T.IX, p.489 e.v.

17) vgl. Beyreuter: $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\varsigma$ in Brown: a.w., II, p.105

18) vgl. Ibid

Die eienskappe van God $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ (goedertierenheid); $\varphi\iota\lambda\alpha\nu\theta\rho\omega\pi\iota\alpha$ (liefde tot die mens) en $\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ (barmhartigheid) word in dieselfde verband gebruik. Paulus en Titus is onder andere uit God se barmhartigheid gered toe sy goedertierenheid en liefde tot mense Hom daartoe gedryf het om vlees te word en hulle deur sy kruisdood van die sonde en die straf op sonde te bevry.

Goedertierenheid is by uitstek die eienskap van Christus as Verlosser en kom dwarsdeur sy aardse lewe na vore. 'n Voorbeeld van sy goedertierenheid word aan die kruis geopenbaar wanneer Hy sy vyande vergewe en die sondebelydenis van 'n mede-kruiseling aanvaar.¹⁹⁾ God handel uit vrye guns, nie omdat mense Hom liefhet nie, maar omdat Hy hulle ondanks hul sonde liefhet.

$\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ en $\varphi\iota\lambda\alpha\nu\theta\rho\omega\pi\iota\alpha$ dui albei op die goddelike goedertierenheid, guns en vriendelikheid - sy bereidwilligheid om hulle, ondanks hul afkerigheid en sonde te vergewe.

Die begrip $\varphi\iota\lambda\alpha\nu\theta\rho\omega\pi\iota\alpha$ dui op die universaliteit van die goddelike goedgunstigheid (vgl. vers 2). In die N.T. word die woord slegs in Hand. 28:2 en 27:3 gebruik as "mensliewendheid".

Die uitdrukking $\tau\omicron\upsilon$ $\sigma\omega\tau\eta\rho\varsigma$ $\acute{\eta}\mu\omega\nu$ "God ons Verlosser" kan op Christus (vgl. vers 13) of op God dui (vgl. vers 10 en 11). Volgens die verloop van die gedagtegang tot en met vers 6 blyk dit dat die subjek van die sinsnede God is.²⁰⁾ $\acute{\epsilon}\pi\epsilon\varphi\alpha\nu\eta$ "verskyn het" sien nie op die bekering of die doop nie, maar op die heilshistoriese wending met Christus se koms na die wêreld.²¹⁾

Die $\chi\rho\eta\sigma\tau\omicron\tau\eta\varsigma$ en $\varphi\iota\lambda\alpha\nu\theta\rho\omega\pi\iota\alpha$ van God is nie aan gelowiges betoon $\acute{\epsilon}\xi$ $\acute{\epsilon}\rho\gamma\omega\nu$ $\tau\omega\nu$ $\acute{\epsilon}\pi\iota$ $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\sigma\upsilon\nu\eta$ $\acute{\alpha}$ $\acute{\epsilon}\pi\omicron\iota\eta\sigma\alpha\mu\epsilon\nu$ $\acute{\eta}\mu\epsilon\iota\varsigma$ "op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen het nie". Hier-

19) vgl. C. Spicq: Priesterlijke Spiritualiteit naar de Leer van St. Paulus, p.201 e.v.

20) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:4

21) vgl. Ibid

deur word die genadekarakter van God se verlossingswerk beklemtoon teenoor Paulus, Titus en ander se onverdienstelikheid.

—God se verlossing het hy bewerkstellig δια λουτρου παλιγγενεσιας και ανακαινωσεως πνευματος αγιου "deur die bad van die wedergeboorte en die vernuwing deur die Heilige Gees". Paulus wys hier op die doop en dit dui op sy reinigende betekenis. Dit bewerkstellig nie self die wedergeboorte nie, maar die Heilige Gees bewerkstellig die lewensvernuwing.²²⁾

Παλιγγενεσια "wedergeboorte" kom slegs nog eenkeer in die N.T. voor, nl. in Matt. 19:28. Die begrip "wedergeboorte" kom egter meermale voor as γεννηθη ανωθεν "weer gebore word" (Joh. 3:3) γεννηθη εξ υδατος και πνευματος "gebore word uit water en Gees" (Joh. 3:5) αναγεννησας "die wedergeboorte skenk" (I Pet. 3:3) αναγεγεννημενοι "(julle) is wedergebore" (I Pet. 3:23).²³⁾

Die woord παλιγγενεσια word dikwels deur die Stoïsyne gebruik in hulle leer van die vernuwing van die wêreld wat op die εκπυρωσις "verwoestende brand" volg. Die woord is ook deur die Grieke gebruik t.o.v. 'n nuwe geboorte in 'n nuwe periode van die wêreld.

In Job 14:14 word die uitdrukking gebruik: "As 'n mens sterwe, sal hy weer lewe?" (παλιν γενωμαι)

Dit is hier 'n verwysing na die lewe na die dood. Sedert Philo kom die woord in die Joodse literatuur voor. Philo gebruik die woord met die oog op die herstel van die lewe van die individu asook m.b.t. die hersamestelling van die wêreld na die sondvloed. Die Judaïsme gebruik die woord in 'n ander sin as die Stoïsyne. Die nuwe bestaan waartoe die wêreld en die mens kom in die nuwe aeon is nie bloot 'n herhaling van die vorige soos by die Stoïsyne nie, maar 'n bestaanwyse waarin geregtigheid woon (II Pet. 3:13).²⁴⁾

22) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:5

23) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 3:4

24) vgl. F. Büchsel: παλιγγενεσια in Kittel: T.W.N.T. I, p.686 e.v.

In Matt. 19:28 sê Christus aan sy dissipels: "Voorwaar Ek sê vir julle dat julle wat My gevolg het, in die wedergeboorte (ἐν τῇ παλιγγενεσῖα) wanneer die Seun van die mens op sy heerlike troon gaan sit, julle ook op twaalf trone sal sit en die twaalf stamme van Israel sal oordeel". Die Joodse geloof in die wederopstanding van die dodes en die vernuwing van die wêreld is in die begrip opgesluit. Die begrip het dus 'n eskatologiese betekenis.²⁵⁾

Die gebruik van die begrip in Tit. 3:5 is die gevolg van die doop en 'n parallel met ἀνακαινώσις "vernuwing". Dit dui op die beëindiging van die ou lewe en die verkryging van 'n nuwe geboorte of 'n nuwe lewe en 'n sedelike vernuwing. Daar is geen sprake van 'n παλιγγενεσῖα deur 'n magiese beswering soos by die misterie godsdienste nie.²⁶⁾

Paulus beskrywe die wedergeboorte in II Kor. 5:17 "Daarom as iemand in Christus is, is hy 'n nuwe skepsel (καινὴ κτίσις) .

— Die vernuwing geld t.o.v. die inwendige mens (vgl. II Kor. 4:16); die vernuwing van die verstand (Rom. 12:2) waarin die ou bestaanswyse afgelê word en die bestaanswyse waarmee die nuwe mens hom bekleed (Efes. 4:24).²⁷⁾

*Ανακαινώσις staan teenoor die ou bestaanswyse en dui op 'n voortdurende ontwikkelende lewe deur groei en vooruitgang.²⁸⁾ Πνεύματος ἁγίου is klaarblyklik 'n genitivus auctoris of originis. Die wedergeboorte en vernuwing lê nie binne die vermoë van die mens nie, maar is die vrug van die goddelike verlossingswerk deur die Heilige Gees.

25) vgl. F. Büchsel: παλιγγενεσῖα in Kittel, T.W.N.T. I, p.686 e.v.

26) vgl. Ibid

27) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:5

28) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 3:5

Die evangeliedienaar staan ook as gelowige op genadegrond en lewe sonder enige verdienste uit die goedgunstige genade van God wat — aan hom geskenk is. Sonder 'n waaragtige wedergeboorte en voortdurende vernuwing word sy geestelike lewe 'n nabootsing sonder innerlike krag (vgl. II Tim. 3:5). Dit is belangrik om in die voortdurende bewussyn van sy genade te lewe en die vernuwing van die wedergeboorte voortdurend te ondervind.

XAPIΣMA

Paulus gebruik die begrip $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ tweekeer in die Pastorale briewe (vgl. I Tim. 4:14; II Tim. 1:6).

$\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ is afkomstig van die werkwoord $\chi\alpha\rho\iota\zeta\omicron\mu\alpha\iota$ om 'n "guns te bewys", "om te vergoed", "om vryelik te gee". Dit is 'n seldsame woord wat eers in die latere Grieks voorkom as een van die gunsteling $\mu\alpha$ -konstruksies in die Koinê Grieks. Dit dui op die resultaat van $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$. Daar kan egter geen waterdigte onderskeiding gemaak word tussen die twee begrippe nie. Die analogiese gebruik van $-\mu\alpha$ en $-\mu\alpha$ by $\beta\alpha\pi\tau\iota\sigma\mu\omicron\varsigma$ waar dit op die doop dui en $\beta\alpha\pi\tau\iota\sigma\mu\alpha$ as 'n meer omvattende begrip wat die resultaat insluit is te skematies. $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ het die betekenis van "gunsbewys", "weldaad", "geskenk". Philo maak ook van die begrip gebruik, maar daar is geen onderskeiding tussen $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ en $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ nie. In die papiri klassifiseer 'n persoon sy eiendom wat verkry is $\acute{\alpha}\pi\omicron\ \acute{\alpha}\gamma\omicron\rho\alpha\sigma\iota\alpha\varsigma$ "deur aankope" en dit wat verkry is $\acute{\alpha}\pi\omicron\ \chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha\tau\omicron\varsigma$ "deur skenking". Die materiaal buite die N.T. werp geen besondere lig op die begrip nie en daarom is die verband waarin die vers voorkom van deurslaggewende belang by die begripsbepaling. In Ps. 31:22 (Theodotion teks) word $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ gebruik as 'n vertaling van $\tau\omicron\upsilon\eta$ "goedertierenheid". In Sir. 7:33 (Codex S) kom die volgende sinsnede voor: 'A gift ($\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$) hath grace in the sight of everyman living'; en in Sir. 38:30 (Codex B) word gebruik i.p.v. $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ "lieflike werk."²⁹⁾ Met die uitsondering van I Pet. 4:10 is dit slegs Paulus wat die begrip gebruik. Dit kom 16 keer in die Pauliniese briewe voor. Hy gebruik die begrip in die sin van 'the manifold outworking of the one grace in individual christians through the one spirit is called by Paul $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ a personal endowment with grace'.³⁰⁾ Die

29) vgl. H. Conzelmann: $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ in Kittel, T.W.N.T. IX, p.402 e.v.

30) H.H. Esser: Grace in Brown: a.w., II, p.121

gespesialiseerde gebruik van χαρισμα moet onderskei word van die algemene gebruik soos in Rom. 5:15 e.v. en 6:23 waar χαρισμα gebruik word as 'n sinoniem van χαρις en dui op die gawe van sondevergifenis en die ewige lewe deur Jesus Christus teenoor die bestaanswyse van die sonde.

In Rom. 12 en I Kor. 12 ontwikkel Paulus die betekenis van die begrip as 'n spesiale geestelike gawe met die oog op die diens in die gemeenskap. Daar is innerlike en uiterlike aspekte: προφητειαν - "profesie"; διακονιαν - "diens;" ὁ διδασκων - "wie leer;" ὁ παρακαλων - "wie vermaan;" ὁ μεταδιδους - "wie uitdeel;" ὁ προισταμενος - "wie 'n voorganger is;" ὁ ἐλεων - "wie barmhartigheid bewys" (Rom. 12:6-8) en ἰαματων - "gesond-making;" ἐνεργηματα δυναμεων - "werking van kragte;" προφητια - "profesie;" διακρισεις πνευματων - "onderskeiding van die geeste;" γενη γλωσσων - "allerhande tale;" ἐρμηνεια γλωσσων - "uitleg van tale" (I Kor. 12:9-10).

In I Kor. 12:4-6 onderskei Paulus die gawes in χαρισματα διακονιαι en ἐνεργηματα en bring dit in verband met die Gees, die Here en God. Daar is egter nie sprake van 'n skematisering nie en dit is bloot verskillende beskrywings van die werking van dieselfde Gees (I Kor. 12:11). Die spesifieke gawes kan slegs in 'n sekere mate onderskei word.³¹⁾

In Efes. 4:8 gebruik Paulus die begrip δοματα "gawes" wat Christus aan die mense gegee het na sy hemelvaart. Dit is 'n aanhaling uit Ps. 68:19. Die LXX gebruik die woord δοματα as 'n vertaling van נִיָּאָה "gawe" of "geskenk" van יָנִי . In Efes. 4:11 word die gawes omskrywe as τοὺς ἀποστόλους "apostels" τοὺς προφήτας "profete" τοὺς εὐαγγελιστάς "evangeliste" τοὺς ποιμένας "herders" διδασκαλοὺς "leraars". Daarby moet ook ander aanduidings as werkinge gevoeg word:

31) vgl. H. Conzelmann: χαρισμα in Kittel, T.W.N.T. IX, p.405 e.v.

ἔργον διακονίας "dienswerk" (Efes. 4:12)
 ἔργον "werk" (I Thess. 5:13; I Tim. 3:1; II Tim. 4:5)
 οἰκονομίαν "rentmeesterskap" (I Kor. 9:17; Efes. 3:2;
 Kol. 1:25; I Tim. 1:4; vgl. ook I Kor. 4:2; Tit. 1:7)
 ἡ διακονία τῆς λειτουργίας "bediening van die
 hulpbetoning" (II Kor. 7:12)
 λειτουργία "bediening, diensbetoning" (Filip. 2:17,30)
 λειτουργός "dienaar" (Rom. 15:16).

Al die woorde het geen noukeurige grense nie en word meerendeels in 'n ruimere sin gebruik eerder as 'n aanduiding van 'n bepaalde gawe of werksaamheid in die gemeente. Dit gaan dus nie in die eerste plek om gawes aan individuele persone nie, maar om gawes wat God deur gelowiges aan die gemeente gee. *Χαρίσμα* dui as 'n geestelike toerusting op dit wat Christus deur sy Gees in vryheid aan die gemeente toebedeel en *διακονία* dui as 'n algemene omskrywing op die wyse waarop die gawes in die gemeente funksioneer.³²⁾ Dit is vir Paulus ondenkbaar dat daar 'n christen sal wees sonder 'n genadegawe. Dieselfde persoon mag ook meer as een gawe ontvang. Paulus het behalwe die apostelskap (II Kor. 1:11) ook die gawe van onthouding gehad (I Kor. 7:7) en die spreek van tale (I Kor. 14:18) en klaarblyklik ook die gawe van profesie (I Kor. 13:2) en lering (I Kor. 14:6) en die gawe van genesing (Hand. 20:10). Die vermoë tot geestelike diens word bepaal deur die huidige *χαρίσματα*. Dit mag nie oorskry word deur ambisie nie (I Kor. 12:11-27; Rom. 12:3-5 en I Pet. 4:10). Aan die anderkant moedig Paulus die begeerte tot die beste gawes aan (I Kor. 12:3). Dit kan nie bereik word deur menslike prestasie nie, maar slegs deur gebed en gehoorsaamheid. In Rom. 11:29 gebruik Paulus *χαρίσματα* as die blywende voorregte van Israel in die heilsgeskiedenis (vgl. ook 9:4).³³⁾

32) vgl. H. Ridderbos: Paulus, p.492 e.v.

33) vgl. H.H. Esser: Grace in Brown: a.w., II, p.121 e.v.

Paulus maak die onderskeid tussen natuurlike gawes en geestelike gawes. In I Kor. 7:7 meld hy: "Want ek wens dat alle mense soos ek was, maar elkeen het sy eie genadegawe van God, die een so en die ander een weer anders".³⁴⁾

In die Pastorale briewe word $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ aan die amp verbind.

Vine onderskei die volgende gebruiksonderskeidings by $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$

1. God se vrye gawe van vergiffenis en lewe aan sondaars (Rom. 5:15,16; 6:23).
2. Sy gawe aan gelowiges in die gemeente deur die Heilige Gees (Rom. 12:6; I Kor. 1:7; 12:4,9,28,30 en 31; I Tim. 4:14; II Tim. 1:6).
3. Dit wat deur menslike onderrig voorsien word (Rom. 1:11).
4. Die natuurlike gawe van onthouding op grond van God se genade in die skepping (I Kor. 7:7).
5. Die genadige verlossing wat geskenk word in antwoord op die gebede van medegelowiges (II Kor. 1:11).³⁵⁾

$\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ dui op 'n vrye en onverdiende gawe wat 'n mens nie kan verwerf uit sy eie pogings nie, maar wat God aan hom gee uit genade.³⁶⁾ Die woord dui nie op die uitsluitlik skouspelagtige of ekstatische soos die genesingswonders, spreek in tale nie. In Rom. 12 en Efes. 4 word dié $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha\tau\alpha$ glad nie genoem nie. In I Kor. 12 behandel Paulus die $\pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha\tau\iota\kappa\alpha$ "geestelike gawes"(vers 1). Hy aanvaar die wonderkragte, ekstase en glossolalie as gawes van Christus, maar hy stel twee voorwaardes: Dit moet tot opbouing van die gemeente dien, asook die erkenning van die verskeidenheid van die gawes. Pneumatiese en charismatiese gawes is nie slegs dit wat die aandag trek of buitengewoon is of die innerlike geestelike lewe raak nie. $\chi\alpha\rho\iota\sigma\mu\alpha$ is alles wat die Heilige Gees wil gebruik met die oog op die toerusting en

34) vgl. W. Barclay: a.w., p.63

35) vgl. W.E. Vine: Expository Dictionary of New Testament Words II, p.147

36) vgl. W. Barclay: a.w., p.63

opbou van die gemeente en waarby lering, vermaning, onderlinge diensbetoon, doeltreffende besturing en die regering van die gemeente ingesluit is. Daar is dus nie meer en minder pneumatiese gawes nie.³⁷⁾

I Tim. 4:14:

"Verwaarloos nie die genadegawe wat in jou is nie, (του ἐν σοι χαρίσματος) wat jou gegee is deur die profesie met die handoplegging van die ouderlinge."

Paulus beskryf nie slegs Timotheüs se taak nie, maar wys ook op die moontlikheid om hierdie taak te vervul deur die regte gebruik van die χαρίσμα van die Heilige Gees wat hy ontvang het. God het aan Timotheüs sy bystand geskenk wat bestaan het uit die geestelike toerusting vir die taak waartoe hy geroep is. Paulus omskryf hierdie gawe nie verder soos in Rom. 12:3 e.v. en I Kor. 12:4 e.v. en vers 28 e.v. nie. Hier verwys hy slegs in die algemeen na die bekwaamaking tot diens wat hy elders nader kwalifiseer (vgl. II Tim. 1:7).³⁸⁾

— Lock omskrywe χαρίσμα as 'n innerlike individuele vermoë wat van buite erken word. Hier het χαρίσμα die betekenis om die Woord te verkondig en om ander met gesag voor te gaan.³⁹⁾

— Kelly omskrywe χαρίσμα as 'n spesiale gawe van die Gees wat die ontvanger in staat stel om 'n sekere funksie te vervul in die gemeente.⁴⁰⁾

Paulus skrywe ook aan die Korintheërs oor die χαρίσματα omdat hulle die belangrikheid van die meer pneumatiese gawes soos die spreek van tale en profesieë gaan oorbeklemtoon het. Hy probeer hulle oortuig van die gewone en meer alledaagse gebruik van die gawes (vgl. I Kor. 12:28 e.v.).⁴¹⁾

37) vgl. H. Ridderbos: Paulus, p.492 e.v.

38) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:14

39) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 4:14

40) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:14

41) vgl. Ibid

—Dit is moontlik om oor 'n genadegawe(s) te beskik sonder om die maksimum gebruik daarvan te maak en daarom word Timotheüs aangemoedig om sy genadegawe te benut.

‘Ο ἐδόθη σοι δια προφητείας "wat jou gegee is deur die profesie".

Dit is in ooreenstemming met 1:18 se "profesieë wat vroeër aangaande jou uitgespreek is" waar Paulus die keuse van Timotheüs deur geïnspireerde profetiese manne in herinnering roep (vgl. Hand. 13:1 e.v.).⁴²⁾ Hierdeur word die gesag waarmee Timotheüs die bediening moes behartig bevestig sodat sy bevestiging in ooreenstemming met God se wil was.⁴³⁾

Dit gaan hier om die profetiese medewerking van die gemeente. Die bekleding van 'n amp en die vervulling van sekere dienste in die gemeente is nie slegs 'n saak wat die geroepene raak waarby 'n persoonlike roepingsbewussyn van belang is nie, maar ook die gemeente is aktief daarby betrokke (vgl. Hand. 1:23 en 24; 6:3 e.v.).

Timotheüs se aanstelling of bevestiging is ook voorafgegaan deur profetiese stemme. Paulus herinner hom daaraan sodat hy sy roeping met groter vrymoedigheid kan vervul. Hy het homself nie opgedwing nie, maar is deur die gemeente aangewys en tot hierdie diens geroep.⁴⁴⁾

Μετὰ ἐπιθεσεως των χειρων του πρεσβυτεριου "met die handoplegging van die ouderlinge".

Die handoplegging is gebruik in die apostoliese tydperk - afkomstig van die ordening van Joodse rabbi's wat sy oorsprong het in die aanstelling van Josua as opvolger vir Moses (vgl. Num. 27:18-23; Deut. 34:9) waar Moses "hom die hande op gelê" het. Sodoende het Moses sy gees na Josua oorgedra en daardeur het hy iets van sy persoonlikheid aan sy opvolger meegedeel. By die kiesing van die sewe diakens (Hand. 6:6) en die sending van Paulus en Barnabas na die heidene (Hand. 13:3) word hulle ook die hande opgelê. Volgens Kelly moet hierdie handoplegging (Hebreeus-Samakh) onderskei word

42) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:14

43) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:14

44) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:14

van "die plaas van hande" (Sim of Shith) wat gebruik is om mense te seën en te genees. In die LXX en die N.T. word die Hebreeuse begrippe deur dieselfde Griekse woorde weergegee.⁴⁵⁾

ΜΕΤΑ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΩΝ kom in die N.T. by verskillende geleenthede voor, bv. genesing van siekes (Mark. 5:23); die seën van kinders (Matt. 19:13 e.v.); die mededeling van die Gees ná die doop (Hand. 8:17 e.v.) en die aanvang van 'n amps- of diensaanvaarding (Hand. 6:6,; 13:3; I Tim. 5:22; II Tim. 1:6). Volgens Ridderbos simboliseer en verteenwoordig die handoplegging op 'n plegtige en sigbare wyse die oordra van die gawe van die Gees aan die geroepene. Goddelike volmag en die gawe tot dienslewering word gerealiseer in die gemeenskap en op aanwysing van die gemeente en deur haar gekose ampsdraers. Die amp, diens, volmag en die charisma is nie van die mens nie, maar uit God. Weens Timotheüs se verbintenis met die liggaam van Christus deur die handoplegging word hy herinner aan sy verantwoordelikheid en dienswerk wat nie verder omskrywe word nie.⁴⁶⁾

Klaarblyklik word geen besondere amp hier bedoel nie. Dit gaan om sy taak as voorganger met die verantwoordelikheid om te onderrig en leiding te gee.⁴⁷⁾

Dit gaan dus nie hier om 'n ononderbroke oordrag van 'n spesiale ampsgenade of 'n ordening tot 'n lewenslange amp nie, maar die versekering aan Timotheüs dat hy in die uitoefening van sy dienswerk deel in die geestelike gawes wat Christus aan sy gemeente beskikbaar gestel het (vgl. ook II Tim. 2:2).⁴⁸⁾

Die voorsetsel ΜΕΤΑ in I Tim. 4:14 moet nie vertaal word "deur" nie, maar "met" soos in die Afrikaanse Bybelvertaling. Dit is 'n vraag of daar 'n verskil is in die gebruik van ΜΕΤΑ en ΟΥΝ.

45) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:14

46) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:14

47) vgl. Ibid

48) vgl. Ibid

Die afwisselende gebruik daarvan is meestal 'n styl-voorkeur by die skrywer. In die Pastorale briewe word σου vervang met μετα ⁴⁹⁾

Die vraag ontstaan deur wie die handoplegging geskied het aangesien die enkelvoud πρεσβυτεριου "die ouderlingekorps" gebruik word.

In sommige Griekse manuskripte staan πρεσβυτερου "van die ouderling". Dié teksgetuies is egter nie aanvaarbaar nie. ⁵⁰⁾

Dit is klaarblyklik 'n verwysing na 'n raad van ouderlinge. ⁵¹⁾

Paulus verwys in II Tim. 1:6 na "die oplegging deur my hande". Daar is twee moontlike verklarings:

1. Dat Paulus deel uitgemaak het van die ouderlingekorps en moontlik as leier by die bevestiging opgetree het.
2. Dat Timotheüs se handoplegging nie verwys na sy bevestiging nie, maar na 'n ander geleentheid soos by die vervulling met die Heilige Gees ná sy doop. ⁵²⁾

Barrett verwys na 'n ander moontlike vertaling. Die uitdrukking ἐπιθεσεως των χειρων του πρεσβυτεριου word meestal in hierdie vers as 'n versamelnaam "die ouderlingekorps" en as 'n subjektiewe genitief vertaal. Dit kan egter ook as 'n genitief wat die doel aandui, vertaal word "die handoplegging van ouderling-skap". Volgens die Joodse parallel dus slegs "ordening" of "bevestiging". Daardeur word 'n noue ooreenkoms aangedui tussen die Hebreeuse uitdrukking 's^emikath z^eqenim' of 's^emikuth z^eqenim' wat gebruik is vir die ordening van 'n rabbi. Dit gaan dus hier om die ordening van Timotheüs as ouderling. ⁵³⁾

Die voor-die-handliggendste vertaling is waarskynlik die subjektiewe genitief "die handoplegging van die ouderlingekorps". Die amp waartoe Timotheüs georden is, is klaarblyklik dié van "opsiener ouderling". Die analogiese uitdrukking in II Tim. 1:6 bevestig die gedagte.

49) vgl. C.F.D. Moule: An Idiom Book of New Testament Greek, p.61

50) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:14

51) vgl. Ibid

52) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:14

53) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 4:14

Die vraag ontstaan by watter geleentheid hierdie handoplegging van Timotheüs geskied het. Die eerste moontlikheid is te Listre waar Timotheüs as ampsdraer gekies is (vgl. Hand. 16:1-3).⁵⁴⁾

Die tweede moontlikheid is dat die handoplegging plaasgevind het te Efese (vgl. I Tim. 1:3) waar Paulus hom agtergelaat het.⁵⁵⁾ Die vermelding van die handoplegging wat gepaard gegaan het met profesie verwys klaarblyklik na die geleentheid by Listre. I Tim. 4:15 vervolg met 'n aanmoediging aan Timotheüs se adres:

"wees vlytig in hierdie dinge, leef daarin sodat jou vooruitgang vir almal duidelik kan wees."

II Tim. 1:6:

"Om hierdie rede herinner ek jou daaraan om die genadegawe van God (το χάρισμα του Θεου) aan te wakker wat in jou is deur die oplegging van my hande."

Χάρισμα dui op die geestelike toerusting soos in I Tim. 4:14 wat vir Timotheüs noodsaaklik was om sy taak in die Evangeliebediening op die regte wyse te kon vervul.⁵⁶⁾

— Dit is geen 'ex opere operato' of 'n gawe wat outomaties funksioneer nie. Met sy handoplegging is hierdie gawe potensieel aan Timotheüs beskikbaar gestel. Dit was egter noodsaaklik dat dit in werking gestel moes word deur die gelowige vertroue en diens van die begenadigde.⁵⁷⁾

Deur die uitdrukking ἀναζωπυρεῖν "aan te wakker" word die gawe vergelyk met 'n vuur (vgl. Matt. 25:8; Hand. 2:3; I Thess. 5:19).

Die werkwoord ἀναζωπυρεῖν as samegestelde woord ἀνα-ζω-πυρεῖν beteken letterlik "om weer te laat ontvlam".⁵⁸⁾

— Die sluimerende vonke moet weer aangewakker word en tot nuwe lewe gebring word. Dit gaan nie slegs om die vuurtjie 'n bietjie hoër te laat opvlam nie, maar om die vlamme opnuut te laat oplaai. Dus die volle ontplooiing van

54) vgl. Hort, Christian Ecclesia, p.187 by Lock: a.w., I Tim. 4:14

55) vgl. Ibid

56) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:6

57) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:6

58) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:6

— die $\chi\rho\iota\sigma\mu\alpha$.⁵⁹⁾ 'n Gawe bly 'n voorwerp van menslike verantwoordelikheid. Daarom mag die ampsdraer hom nooit verontskuldig weens sy natuurlike onvermoë van gebrek aan moed en geloof nie. Aangebore skugterheid kan so maklik van die deug van beskeidenheid oorslaan na die ondeug van lafhartigheid. Dit moet deur Gods Gees oorwin word.⁶⁰⁾ Elkeen moet deur lewenservaring beproef word. Dan word die natuurlike aanleg geheilig en gestaal. Gods Gees skenk vurigheid, vastheid, selftug.⁶¹⁾ Die gebruikmaking van God se genadegawe kom nie deur lydelike afwagting nie, maar deur geloofs-aktiwiteit. Die proklamering van die gawe geskied egter nie onafhanklik van die Gewer wat hierdie gawe skenk nie.⁶²⁾

$\chi\rho\iota\sigma\mu\alpha$ moet nie as 'n magiese begrip opgeneem word nie, — maar in 'n realistiese sin as 'n sluimerende vermoë wat deur Timotheüs tot aktivering gebring moet word.⁶³⁾ Die herkoms van die gawe van Timotheüs dateer terug na sy handoplegging. Dit is nie duidelik na watter geleentheid Paulus hier verwys nie, aangesien die handoplegging by meer as een geleentheid plaasgevind het (vgl. Hand. 9:17; 13:3). Dit is dus moontlik dat die handoplegging in I Tim. 4:14 en II Tim. 1:6 by twee verskillende geleenthede was.

Dit wil voorkom asof in lg. geval Paulus vir Timotheüs die hande opgelê het by die aanvaarding van sy taak in Efese.⁶⁴⁾ Onder geen omstandighede moet hier gedink word aan 'n amps-Gees nie. Spicq sien hierin alreeds die R.K. sakrament van ordening. Dit is egter sonder enige voldoende gronde.⁶⁵⁾

59) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:6

60) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 1:6

61) vgl. Ibid

62) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:6

63) vgl. Ibid

64) vgl. Ibid

65) vgl. Ibid

Lock noem die moontlikheid dat die handoplegging deur Paulus kon plaasgevind het by sy bevestiging ná sy bekering as hy verwys na Hand. 14:7. Uit die verband van die brief wil dit voorkom asof dit hier gaan om Timotheüs se bevestiging ná sy bekering (vers 5).

Διὰ τῆς ἐπιθεσεως word tereg weergegee as "deur die oplegging van hande" in vergelyking met I Tim. 4:14 waar μετὰ vertaal "met die oplegging van hande" waar lg. bloot dui op die teenwoordigheid van die handopleggingsplegtigheid i.p.v. dat dit die middel was waardeur die χάρισμα aan hom geskenk is.⁶⁶⁾

Timotheüs word in hierdie vers daaraan herinner soos in I Tim. 4:14 om nie onder moeilike omstandighede die genadegawe te verwaarloos of ongebruik te laat bly nie, maar om dit tot sy maksimum te benut. Die redegewende sinsnede δὲ ἣν "om hierdie rede" verwys na die voorafgaande verse waar die ruimskootse genade waarmee Timotheüs begenadig was, vermeld word. Dit is geen denkbeeldige gevaar dat die voortreflikheid van 'n genadegawe mettertyd sorgeloosheid en traagheid kan meebring nie. Dit is veral hierop wat Satan hom toespits.⁶⁷⁾

Paulus doen 'n beroep op Timotheüs se geloof waarna hy in die vorige vers verwys het. Dit is geen nuwe onbekende gawe waarop die apostel sy aandag wou vestig nie, maar 'n herinnering aan 'n bekende gawe wat hy weer opnuut moet benut aangesien dit reeds tot sy beskikking gestel is.

Sy voorregte plaas 'n verantwoordelikheid op sy skouers.

Die apostel moedig Timotheüs verder aan in vers 15:

"Wees vlytig in hierdie dinge. Leef daarin sodat jou vooruitgang vir almal duidelik kan wees".

66) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:6

67) vgl. J. Calvijn: a.w., II Tim. 1:6

ΠΑΡΑΘΗΚΗ

Die begrip παραθηκη "pand" word drie keer in die Pastorale briewe gebruik (I Tim. 6:20; II Tim. 1:12 en 14).

Παραθηκη is verwant aan die werkwoord παρατιθημι "om te plaas langs of voor", "om te skenk", "om iets in trust te gee", of "om toe te vertrou". Παραθηκη het die afgeleide betekenis van 'n "deposito". Onder die Grieke, Jode en Romeine was dit die gebruik dat 'n voorwerp aan iemand anders toevertrou kan word om dit te bewaar vir 'n sekere tydperk. Die voorwerp moes ongebruik en onbeskadig bewaar word. Die betroubaarheid van die trustee was dus van die allergrootste belang. Vervreemding het as straf die wraak van die gode meegebring.

In die LXX word die begrip 'n aantal kere gebruik. In Lev. 5:23 word την παραθηκην gebruik as 'n vertaling van יִתְּנָה "'n deposito".

In Ex. 22:7-13 word παρακαταθηκη gebruik vir die bewaring van eiendom wat aan 'n ander persoon toevertrou word.

In die N.T. word παρατιθεμαι as medium "om toe te vertrou", "te deponeer" as 'n handelsterm gebruik. In Luk. 12:48 word die begrip gebruik in die gelykenis van die waaksame dienskneg t.o.v. hom "aan wie hulle veel toevertrou het (παρεδοντο) van hom sal hulle oorvloediger eis".

In I Tim. 1:18 word dieselfde werkwoord gebruik t.o.v. ταυτην την παραγγελιαν παρατιθεμαι "hierdie boodskap vertrou ek aan hom toe" met die oog op Timotheüs se bediening. In II Tim. 2:2 herhaal Paulus die uitdrukking as hy aan Timotheüs opdrag gee om aan ouderlinge of opsieners die boodskap toe te vertrou (παραθου).

Dit is teen dié agtergrond wat die begrip παραθηκη gesien moet word wanneer dit drie keer in die N.T. gebruik word. Al drie die kere kom dit in die Pastorale briewe voor. Φυλασσω word telkens by die begrip gebruik en herinner aan die O.T. en Joodse tradisies.⁶⁸⁾

68) vgl. C. Maurer: παρατιθημι in Kittel, T.W.N.T. VIII, p.162

I Tim. 6:20:

"o Timotheüs, bewaar jou pand (την παραθηκην φυλαξον) en vermy die onheilige, onsinnige praatjies en teëwerpinge van die valslik sogenaamde kennis."

Die slotvermaning het 'n besondere persoonlike klank, ὦ Τιμωθεε "o Timotheüs" dui op die besondere band wat daar tussen die twee persone bestaan het. Την παραθηκην dui op dit wat ter bewaring by Timotheüs gedeponeer en in sy sorg gestel is. Die begrip word gebruik sonder 'n nadere beskrywing. Dit dui waarskynlik op die παραγγελιαν "boodskap" (I Tim. 1:18) wat aan Timotheüs toevertrou is.

Die vraag ontstaan of Paulus van beeldspraak gebruik maak in aansluiting by die vorige vers, waar ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς "vir hulle 'n skat weglê", en of die begrip in 'n meer algemene sin gebruik word. Dit wil voorkom asof die beeld van 'n deposito duidelik te voorskyn tree.⁶⁹⁾

- Die apostel herinner Timotheüs daaraan dat die opdrag en die inhoud van die evangelie wat aan hom as evangeliedienaar toevertrou is, 'n skat is wat hy in bewaring moet hou. Hy sal verantwoordelik wees vir die ongerepte beskerming van die skat en daarom sal hy sy taak met die grootste sorg moet vervul. Dit blyk uit hierdie vermaning in watter mate die apostel bedug was daarop dat die kosbare skat van die evangelie nie verlore sou raak of tekort gedoen sou word nie.⁷⁰⁾

Die duidelike opdrag φυλαξον "bewaar" veronderstel dat die evangelie aangeval, benadeel of beskadig kan word en dat dit Timotheüs se taak is om met versigtigheid die evangelieboodskap te beskerm en te bewaar.⁷¹⁾

- Die bedreiging van die evangelieboodskap word aangedui deur die uitdrukking τας βεβηλους κενοφωνίας και ἀντιθεσεις της ψευδωνυμου γνωσεως "die onheilige, onsinnige praatjies en teëwerpinge van die valslik sogenaamde kennis"

69) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:20

70) vgl. Ibid

71) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:20

Die beskrywing βεβηλους κενοφωνιας word ook in II Tim. 2:16 gebruik.

ΚΕΝΟΦΩΝΙΑΣ is "'n leë klank" en βεβηλους "onheilig".⁷²⁾

Ἀντιθεσεις letterlik die "teenstelling" by 'n debat, en kan ook "spitsvondighede" beteken.⁷³⁾

Της ψευδωνυμου γνωσεως "van die valslik sogenaamde kennis." Die valse leraar bied hulle leer as kennis aan, maar dit is ten onregte, want dit is vals.⁷⁴⁾ Timotheüs se verantwoordelikheid teen die valse leer is:

Ἐκτρεπομενος "om dit te vermy" letterlik om voortdurend "weg te draai" daarvan.⁷⁵⁾ Timotheüs moet hom nie met die valse leer inlaat nie, maar die evangelieboodskap positief bring sonder vermelding van 'n weerlegging van valse aansprake.⁷⁶⁾

II Tim. 1:12:

"Om hierdie rede ly ek ook hierdie dinge; maar ek skaam my nie, want ek weet in wie ek geglo het, en ek is oortuig dat Hy mag het om my pand te bewaar (την παραθηκην μου φυλαξαι) tot dié dag toe."

Die apostel verwys na sy lyding en ontbering in Rome, maar dit is geen aanleidende oorsaak tot 'n gebrek aan vrymoedigheid nie en dan gee hy sy motivering: οἶδα γὰρ ὃ πεπιστευκα - "want ek weet in wie ek geglo het". 'Ὁ dui waarskynlik op God, aangesien in vers 8 van die δυναμις Θεου "die krag van God" sprake is. In Tit. 3:8 word ook gepraat van die πεπιστευκοτες Θεῳ "die wat in God glo".⁷⁷⁾

72) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:20

73) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:20

74) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:20

75) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:20

76) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:20

77) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:12

Die perfektum dui op 'n geloof wat tot stand gekom het en waarvan die resultaat voortduur - 'n vertrouensverhouding.⁷⁸⁾ Die gebruik van οἶδα en πεπιστευκα dui op 'n vaste geloofsvertroue. Paulus het met sy bekering in 'n besondere verhouding tot God te staan gekom en dit is sedertdien bevestig. Die opdrag wat God aan hom gegee het en wat hy in allerhande omstandighede moes volbring, het hom voor onvoorsiene omstandighede en moeilike risiko's geplaas, maar hy kon dit in geloofsvertroue aanvaar omdat hy nie in 'n onsekere verhouding teenoor sy Opdraggewer gestaan het nie.⁷⁹⁾

Καὶ πεπεισμαι "en ek is oortuig" bevestig opnuut die sekerheid wat ook in οἶδα opgesluit is. Ὅτι δυνατός ἐστιν — "dat Hy mag het". Paulus rig homself nie slegs op die trou en sorg van die Here nie, maar Hy is ook die Magtige wat oor die vermoë beskik om sy verlossingsplan te voltooi. Τὴν παραθήκην μου "my pand" kan op verskillende wyses verklaar word:

1. Alles wat 'n christen nodig het en begeer - sy verlossing en sy lewe.
2. Sy siel (vgl. I Pet. 4:19).
3. Die toekomstige saligheid (vgl. vers 10) ζῶν καὶ ἀφθαρσίαν "die lewe en die onverderflikheid".
4. Goeie werke en lyding wat God aan die apostel toevertrou het.
5. Die taak as evangeliedienaar (vgl. I Tim. 6:20 en II Tim. 1:14).

In die voorafgaande verse verwys Paulus na sy aanstelling (ἐτέθην) as κηρυξ "prediker" ἀποστολος "apostel" en διδασκωλος "leraar".

In vers 13 vervolg hy met 'n verwysing na die ὑγιαίνοντων "die gesonde woorde." Alhoewel φυλαξαι "om te bewaar" betrekking het op God in teenstelling met I Tim. 6:20 en II Tim. 1:14 waar

78) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

79) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:12

φυλασσω op die mens dui, wil dit voorkom asof παραθηκη dui op Paulus se taak as evangeliedienaar. Dit gaan dus nie om 'n pand wat Paulus by God gedeponeer het vir bewaring nie, maar wat God aan Paulus toevertrou het⁸⁰⁾ (vgl. ook I Thess. 5:24). Μου dui op die persoon in wie se sorg die pand gegee word (vgl. ook vers 14).⁸¹⁾ Εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν "tot die dag toe" (vgl. ook vers 18). Die woordgebruik gaan terug op die O.T. se gebruik en spreek van die eindgerig.

— In sy bediening het Paulus gearbei deur die evangelie te verkondig en laat hy soos op daardie stadium die resultate in die hande van die Here terwyl hy magteloos en in die gevangenis in Rome sit. Die evangeliebediening is veilig en gewaarborg omdat God daarvoor verantwoordelikheid aanvaar. 'n Geloofsvertroue by die evangeliedienaar dat God die werk wat Hy begin het sal voltooi, is van die allergrootste belang (Filip. 1:6).⁸²⁾

II Tim. 1:14:

"Bewaar jou goeie pand (τὴν καλὴν παραθηκὴν φυλάξον) deur die Heilige Gees wat in ons woon."

Paulus pas sy eie situasie in vers 12 nou toe op Timotheüs. Dit is nie Paulus wat die παραθηκη "pand" aan Timotheüs toevertrou nie, maar God. Dit dui weer eens op die evangeliebediening wat aan hom as ampsdraer toevertrou is. Die byvoeglike naamwoord καλὴν beteken "groots", "voortreflik" en dui op die kosbaarheid van die pand (vgl. vers 8-10).⁸³⁾

Φυλάξον dui op Timotheüs se verantwoordelikheid as evangeliedienaar om die evangelieboodskap te bewaar van verdraaiing en vervalsing deur die dwaalleraars.⁸⁴⁾

80) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:12

81) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

82) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:12

83) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:14

84) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:14

Dit is nie binne die vermoë van 'n evangeliedienaar om die geweldige verantwoordelikheid self te kan vermag nie en daarom die verdere omskrywing: $\delta\iota\alpha\ \pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha\tau\omicron\varsigma\ \\acute{\alpha}\gamma\iota\omicron\upsilon$ "deur die Heilige Gees".

Dit dui op die Persoon deur Wie se bemiddeling die bewaring moet geskied (vgl. Hand. 11:28; Rom. 5:5).

Die bewaring is die werk van die mens, maar hy moet deur die inwonende Heilige Gees daartoe gesterk en bekwaam gemaak word.⁸⁵⁾

$\tau\omicron\upsilon\ \ \acute{\epsilon}\nu\omicron\iota\kappa\omicron\upsilon\nu\tau\omicron\varsigma\ \ \acute{\epsilon}\nu\ \ \upsilon\mu\iota\nu$ "wat in ons woon" beklemtoon die reële inwoning van die Heilige Gees in ons, d.w.s. die gelowiges waaronder ook Paulus en Timotheüs. Aangesien die evangeliebediening met 'n oorweldigende sterk vyand te kampe het en Timotheüs swak en weerloos is, word die sinsnede toegevoeg "deur die Heilige Gees, wat in ons woon" (vgl. Rom. 8:11).⁸⁶⁾

85) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:14

86) vgl. W. Hendriksen: New Testament Commentary, I + II Timothy and Titus, II Tim. 1:14

ΚΑΛΕΙΝ EN ΚΛΗΣΙΣ

Καλεῖν en κλησις word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik t.o.v. Timotheüs en "ons" wat Paulus en Timotheüs insluit. Καλεω het die betekenis van "om te roep", "om te ontbied", "inroep", "oproep".⁸⁷⁾

In die LXX word καλεῖν gebruik as 'n weergawe van κλῆ "roep", "aankondig", "uitlees". In Deut. 20:10 word ἐκκαλεῖν gebruik "As jy naby 'n stad kom om daarteen te veg, moet jy dit vrede aanbied" καὶ ἐκκαλεσθὲ εἰρήνης as 'n vertaling van כִּלְוֹלָה... כִּלְוֹלָה? is 'n ander weergawe wat gebruik word. Die werkwoord word op 3 verskillende wyses gebruik:

1. "om ('n naam) te noem" καλεῖν τὸ ὄνομα (Gen. 17:19).
2. "om te nooi" of "uit te nooi" (Est. 5:12) "Om te dagvaar" word dikwels in die papiri gebruik.
3. God wat 'n mens tot gehoorsaamheid roep (Spr. 1:24) "Omdat ek geroep (ἐκκαλοῦν) en julle geweier het," as 'n weergawe van קָלָה.

Jes. 41:9 "jy, wat ek gegryp het van die eindes van die aarde en van sy uithoeke geroep het" (ἐκκαλεσα) as 'n weergawe van קָלָה.

Daar is egter ook ander Hebreeuse woorde wat met καλεῖν vertaal word, nl. קָח "om te neem" en קָח "om te wees". Καλεῖν is soos קָח en קָח 'n woord wat dikwels gebruik word met die oog op die roeping tot verlossing van veral God as outeur deur genade tot genade. God roep sy eie deur genade tot genade.

In die N.T. is καλεῖν 'n baie algemene woord en word in die volgende verbande gebruik:

87) vgl. H.G. Liddell and R. Scott: a.w., p.866

1. "om te noem" (Matt. 10:25; Luk. 6:46).
2. "om te roep", "om te nooi" (Matt. 2:7; 22:4).
3. God of Christus wat "roep" in sommige evangelies en veral by Paulus (Matt. 2:15; Rom. 8:30).

God roep mense in Christus op sy eie wyse en vir sy eie doelwit. Die reaksie van die mens kan slegs wees πιστευειν "om te glo" in die sin van υπακουειν "om gehoorsaam te wees". God is die καλων "roepende" en die christene is die κεκλημημενοι "die geroepenes" en die gemeente is εκκλησια. Καλειν word 'n tegniese term vir die roeping tot verlossing.⁸⁸⁾

Κλησις het in die klassieke Grieks die betekenis van "roeping", "dagvaarding", "vervolging", "uitnodiging", "smeebede", "benaming", "benoeming".⁸⁹⁾

In die LXX word die woord drie keer gebruik. In Jud. 12:10 en III Makk. 5:14 dui dit op 'n uitnodiging na 'n fees vir gaste. In die N.T. gebruik die apostel Paulus die woord feitlik uitsluitlik as 'n tegniese term met die oog op 'n geestelike roeping (Rom. 11:9; I Kor. 1:26).

Die woord word beter vertaal met God se roep (die Duitse Ruf) as die meer omvattende roeping (Berufing). Dit is altyd God wat in Christus roep en Hy doen dit uit genade (vgl. II Tim. 1:9).⁹⁰⁾

Die woorde wat in verband met κλησις gebruik is άνω - "hoë" (Filip. 3:14) άγια - "heilige" (II Tim. 1:9); έπουρανιος - "hemelse" (Heb. 3:1); dit hang saam met χαρισματα - "genadegawe" (Rom. 11:29); χαρις - "genade" εκλογη - "verkiesing" (I Pet. 1:10); προθεσις "voorneme" (II Tim. 1:9); σωζειν - "red" (II Tim. 1:9).

88) vgl. K.L. Schmidt: καλεω in Kittel, T.W.N.T. III, p.487 e.v.

89) vgl. H.G. Liddel and R. Scott: a.w., p.960

90) vgl. K.L. Schmidt: κλησις in Kittel, T.W.N.T. III, p.491 e.v.

I Tim. 6:12:

"Stry die goeie stryd van die geloof, gryp na die ewige lewe, waartoe jy ook geroep is (εἰς ἣν ἐκλήθης) en die goeie belydenis voor baie getuies afgelê het."

In I Tim. 6:12 verwys Paulus na die roeping en belydenis van Timotheüs wat hy op 'n bepaalde tydstip ontvang het. Beide die aoristi ἐκλήθης en ὡμολογησας dui op 'n bepaalde feit in die verlede. Dit kan op een van die volgende geleenthede dui:

1. Timotheüs se doopgeleentheid.
2. Sy ordening as evangeliedienaar.
3. Sy belydenis voor 'n heidense regbank.

Die mees waarskynlike geleentheid is die doop van Timotheüs in die lig van die byvoeging: die roeping tot τῆς αἰωνίου ζωῆς "die ewige lewe."⁹¹⁾

Daar is ook geen bewys daarvoor dat by die bevestiging in die amp 'n plegtige belydenis afgelê is nie.⁹²⁾

Die begrip καλεω en κλησις dui baie dikwels op God se roeping wat in Christus tot die sondaar gerig word met die oog op verlossing en vergiffenis. Die roeping tot die geloof is deur Timotheüs met geloof beantwoord toe hy gedoop is en die openbare belydenis afgelê het. Die voorsettel εἰς dui op die beoogde doel met die oog waarop God hom geroep het, nl. om hom die ewige lewe te skenk.⁹³⁾ Die passiewe vorm ἐκλήθης is 'n semitiese uitdrukking om die naam van God te vermy.⁹⁴⁾ Dit is die roepingsbewustheid, d.w.s. die bewussyn dat God my geroep het wat die gelowige en veral ook die evangeliedienaar inspireer om in die hitte en spanning van die stryd voort te gaan en nie terug te deins nie.

91) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:12

92) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:12

93) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:12

94) vgl. G. Holtz: a.w., I Tim. 6:12

In verse 13-16 vermaan die apostel dat Timotheüs onberispelik en voorbeeldig sal wees te midde van die dwaalleer en sy stryd. Daarom moet hy die goeie stryd van die geloof stry met die oog op die handhawing van sy geloof. Ἐλαβου της αἰωνίου ζωης "gryp na die ewige lewe" dui nie op 'n strewe na 'n prys aan die einde van die stryd nie, maar 'n beslaglê op die ewige lewe in die huidige stryd.⁹⁵⁾

II Tim. 1:8-9:

"Skaam jou dan nie oor die getuienis van onse Here of oor my, sy gevangene nie, maar ly saam verdrukking vir die evangelie na die krag van God wat ons gered en geroep het met 'n heilige roeping, (καλεσαντος κλησει ἁγία) nie volgens ons werke nie, maar volgens sy eie voorname en genade wat ons van ewigheid af in Christus Jesus geskenk is."

In II Tim. 1:8 en 9 rig Paulus 'n vermaning tot Timotheüs dat hy hom moet vereenselwig met die apostel en diegene wat moet ly ter wille van die evangelie en dan voeg hy daaraan toe:

Του σωσαντος ἡμας και καλεσαντος "wat ons gered en geroep het". Die gemeenskaplike lidwoord het betrekking op albei die participia en toon dat die roeping by die verlossing hoort. Die twee begrippe val egter nie saam nie aangesien σωτηρια meer omvat as κλησις . God het ons gered deur ons in Christus in sy προθεσις "voorneme" op te neem en ons te omvat in die heilsgebeure wat in Christus plaasgevind het deur ons te roep deur die evangelie. Καλεσαντος en κλησει dui op God se roeping uit die wêreld om tot sy ἐκκλησια te behoort. Die woorde κλησει ἁγία "heilige roeping" dui klaarblyklik op die voorreg van die roeping met die oog op Timotheüs se vreesagtigheid en die roeping tot heiligheid.⁹⁶⁾

Die motivering vir God se roeping was οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν "nie volgens ons werke nie" (vgl. ook Tit. 3:5) maar κατὰ ἰδιαν προθεσιν και χαριν "volgens sy eie voorname en genade." Die soewereine genade-inisiatief van God wat alle menslike daade vooraf-

95) vgl. V.C. Pfitzner, Paul and the Agon Motif, p.179 e.v.

96) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

gaan, beklemtoon weer die een sentrale motief wat dikwels by Paulus voorkom (vgl. ook Filip. 3:9 e.a.). 'Ιδὲαν is 'n sterker omskrywing as αὐτοῦ.⁹⁷⁾

Τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν "wat ons geskenk is" dui slegs op χάριν. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ "in Christus Jesus" beklemtoon dat God sy besondere genade van redding en sondevergifenis slegs in Christus, d.w.s. deur sy kruisdood en verlossingswerk, aan die gelowige skenk. Προ χρόνων αἰώνων word vertaal met "van ewigheidaf". Voor die skepping van die wêreld het God reeds vir Paulus en Timotheüs uitverkies (Efes. 1:4). Hulle was ingesluit in God se verlossingsplan en sy genadige liefde wat sy Seun na die verlore wêreld gestuur het en hulle het ook die roeping van die evangelie in Christus ontvang.⁹⁸⁾

As evangeliedienaar is dit belangrik om roepingsbewus te wees en te bly. Die bereidwilligheid om lyding te verduur hang saam met die bewussyn dat ek 'n onverdiensdelike heilige roeping ontvang het by die gehoorsame aanvaarding van God se verlossingsroepstem in Christus Jesus.

97) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

98) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:9

ΣΩΖΩ

Die begrip $\sigma\omega\zeta\omega$ word 'n aantal kere t.o.v. die evangelie-dienaar gebruik (vgl. I Tim. 1:15; 4:16; II Tim. 1:9; 4:18; Tit. 3:4-5).

$\Sigma\omega\zeta\omega$ is afkomstig van $\sigma\alpha\omicron\varsigma$ wat "veilig" beteken. Die werkwoord het die betekenis van "om veilig te maak", "om gesond te maak", "om te verlos van 'n direkte bedreiging", "om veilig en ongeskonde te lei uit moeilike omstandighede".⁹⁹⁾

In die Griekse wêreld het die begrip aanvanklik gedui op die dinamiese daad waardeur die gode of mense iemand met geweld wegruk uit 'n ernstige gevaar of om te beskerm in 'n ernstige gevaar en kom ooreen met die Hebreeuse woord $\gamma\upsilon\tau\epsilon\iota$. Die gevare het oorlogs-gevare, seereise, siekte, juridiese veroordeling ingesluit. $\Sigma\omega\zeta\omega$ kan ook die positiewe betekenis hê "om in goeie gesondheid (welsyn) te wees", "om te bevoordeel". Dit kan ook dui op die bewaring van 'n innerlike eienskap bv. roem.

In die godsdienstige sfeer is dit die taak van die gode om die mens te red van al die gevare van die lewe. Op die filosofiese terrein word die werkwoord gebruik met die oog op 'n lewe wat die dood oorleef. By die gnostisisme is dit die gnosis wat red.¹⁰⁰⁾

In die LXX word $\sigma\omega\zeta\omega$ in die oorgrote meerderheid van gevalle gebruik as 'n vertaling van $\gamma\upsilon\tau\epsilon\iota$ wat dui op 'n reddende ingryping van 'n derde party tot die voordeel van die verdrukke uit die mag van die onderdrukker (vgl. Jes. 26:1; 60:18). Die redding kan d.m.v. mense geskied (Job 26:2). Die mens is egter uiters beperk in sy eie vermoëns (Ps. 146:3) en daarom is dit slegs God wat redding en verlossing kan bewerkstellig.

99) vgl. W. Foerster: $\sigma\omega\zeta\omega$ in Kittel: T.W.N.T. VII, p.965 e.v.

100) vgl. Ibid

Die begrip word veral gebruik t.o.v. God se verlossing en bewaring van sy volk Israel. In die Psalms word die stam $\gamma\psi'$ dikwels gebruik t.o.v. persoonlike gevare waarvan Jahwe die regverdige verlossers siekte, gevangenskap of vyandigheid as voorsmake van die dood $\nu\lambda\eta$ "om weg te kom". Die $\rho\iota\epsilon'$ en hifil het die betekenis "om na veiligheid te bring", "om te verlos" en $\nu\lambda\eta$ nifal "om te ontsnap", "om veiligheid te vind" en $\rho\iota\epsilon'$ "om te laat ontsnap", "om te red", "om jouself te red" word ook met $\sigma\omega\zeta\omega$ vertaal in die LXX.¹⁰¹⁾

In die sinoptiese evangelies, word die werkwoord dikwels gebruik "om te genees" en dui op 'n genesing van die hele mens (Mark. 5:34; 10:52 e.a.). Die woord word ook in 'n meer godsdienstige sin gebruik (vgl. Matt. 1:21) "maar wie volhard tot die einde toe, hy sal gered word" (vgl. Matt. 10:22; Mark. 13:13). Die laaste twee verse as direkte aanhalings van Christus dui op die verlossing uit die hande van die Messiaanse vyande in die Messiaanse koninkryk.

Paulus gebruik die woord uitsluitlik t.o.v. die verhouding tussen God en die mens. Vergifnis van sonde, versoening en regverdigmaking word van $\sigma\omega\theta\eta\nu\alpha\iota$ onderskei, maar nie geskei nie. In Rom. 8:24 gebruik Paulus die begrip in 'n eskatologiese sin. In die Pastorale briewe kom daar minder van dié eskatologiese karakter van die woord na vore.¹⁰²⁾

I Tim. 1:15:

"Dit is 'n betroubare woord en werd om ten volle aangeneem te word, dat Christus Jesus in die wêreld gekom het om sondaars te red ($\sigma\omega\sigma\alpha\iota$), van wie ek die vernaamste is."

In verse 12 tot 17 handel Paulus oor die genade wat God aan hom bewys het en dan beklemtoon hy in vers 15 die doel van Christus se koms na die wêreld. Die uitdrukking $\pi\iota\sigma\tau\omicron\varsigma\ \delta\ \lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ "dit is 'n betrou-

101) vgl. G. Fohrer: $\sigma\omega\zeta\omega$ in Kittel: T.W.N.T. VII, p.970 e.v.

102) vgl. W. Foerster: $\sigma\omega\zeta\omega$ in Kittel: T.W.N.T. VII, p.989

bare woord" kom nog vier keer in die Pastorale briewe voor (vgl. I Tim. 3:1; 4:9; II Tim. 2:11 en Tit. 3:8). Dit dui as 'n bekende uitdrukking waarskynlik op 'n gesegde in die eerste gemeente as die inleiding tot algemene en fundamentele uitsprake as 'n bekrachtigings- of bevestigingsformule.¹⁰³⁾ Daar is geen rede om te aanvaar dat die uitdrukking na 'n aanhaling verwys nie. Dit is slegs 'n metode waardeur die skrywer iets wil beklemtoon en die aandag van die leser of luisteraar daarop wil vestig en gee uitdrukking aan die skrywer se geloofsoortuiging.¹⁰⁴⁾

Die toevoeging και πασης αποδοξης αξιος "en werd om ten volle aangeneem te word" vorm deel van die bevestigingsformule. Dit kom egter nie saam met die eerste deel van die formule voor in I Tim. 3:1; II Tim. 2:11 en Tit. 3:8 nie. Dit dien as 'n bevestiging van die gesaghebbende geloofswaarheid wat sal volg en eis 'n absolute erkenning en aanvaarding sonder voorbehoud.¹⁰⁵⁾

Die geloofswaardigheid οτι Χριστος 'Ιησους ήλθεν εις το κοσμον αμαρτωλους σωσαι "dat Christus Jesus in die wêreld gekom het om sondaars te red" is 'n samevatting van die Evangelie (vgl. Luk. 19:10; Joh. 3:17; 12:47). Christus het na die wêreld gekom as die woonplek van mense. Αμαρτωλους dui op die mens as verlorene met sy sonde, skuld en die straf van veroordeling wat op hom rus.¹⁰⁶⁾ Die doel van Christus se koms na die wêreld was om dié verlore mens uit die toestand van sonde te verlos. Christus se verlossingsdaad was nie slegs 'n hulp met die oog op 'n selfverlossing nie of om die mens in staat te stel om homself te verlos nie, maar Hy het gekom om hulle verlossing self te onderneem en te volbring. Dit beteken die verlossing van skuld (Efes. 1:7; Kol. 1:14), slawerny (Rom. 7:24,25; Gal. 5:1), straf (Efes. 2:5,6,12) en om aan die mens geregtigheid (Rom. 3:21-26) vryheid (Gal. 5:1; II Kor. 3:17) en die seën van gemeenskap met God (Efes. 2:13) en die ewige lewe (Efes. 2:1,5; Kol. 3:1-4) te skenk.¹⁰⁷⁾

103) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:15

104) vgl. J. Garrow Duncan: πιστος ο λογος in James Hastings c.s.: The Expository Times XXXV, p.141

105) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:15

106) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:15

107) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:15

Paulus se verwysing na homself is nie deel van die bevestigingsformule nie, maar deur die opmerking toon hy dat hy as sondaar ook deel in die verlossingswerk van Christus. Hy verwys na homself ὡς πρῶτος εἰμι ἐγώ "van wie ek die vernaamste is" letterlik "die eerste is". Hy is nie oorbeskeie nie, maar hy leef uit 'n besef van die grootheid van sy eie sondigheid.¹⁰⁸⁾ Dit is opvallend dat Paulus nie sy sondaarskap as slegs in die verlede sien nie, maar hy gebruik die praesens omdat hy besef dat dit slegs moontlik is om as verlore voor God te bestaan deur sy genade en vergiffenis.¹⁰⁹⁾ Uit homself bly hy steeds 'n sondaar voor God. Die evangeliedienaar mag nooit met 'n ander oog na homself kyk nie sodat hy homself kan sien soos wat hy werklik is, naamlik 'n sondaar wat slegs kan lewe deur God se verlossende genade.

I Tim. 4:16:

"Let op jouself en op die leer; volhard daarin, want deur dit te doen, sal jy jouself red (σεαυτον σωσεις) sowel as die wat jou hoor."

In verse 11-16 handel Paulus oor die getrouheid van die evangeliedienaar in sy toevertroude opdrag en dan sluit hy 'n lang reeks van belangrike opdragte af met die vermaning:

Ἐπεχετε σεαυτω και τη διδασκαλια "let op jouself en op die leer", ἐπιμενε αυτοις "volhard daarin." Op 'n geestelike oplettendheid wat gerig is op sy eie doen en late en die leer wat hy verkondig, volg daar 'n dubbele belofte τουτο γαρ ποιων και σεαυτον σωσει και τους ακουοντας σου "sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor". Σωζειν dui die groot doel van die evangelie-arbeid aan.¹¹⁰⁾

108) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:15

109) vgl. H.A. Moellering: a.w., I Tim. 1:15

110) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

Die woord word hier in 'n geestelike sin gebruik as die verlossing uit die mag van die sonde. Die futurum vorm dui nie slegs op 'n eskatologiese vervulling na die dood nie, maar toon dat die verlossing en bewaring van God in die wêreld gepaard gaan met 'n getroue ampsvervulling.¹¹¹⁾

Die uitdrukking dui nie daarop dat Timotheüs die verlossingswerk sal verrig of dat die amp verlossing sal bring nie, maar dat deur die getroue ampsbediening God 'n dubbele vrug bewerkstellig, nl. die saligheid van die evangeliedienaar en dié van sy hoorders.¹¹²⁾

II Tim. 1:9:

"(God) wat ons gered (του σωσαντος ἡμας) en geroep het met 'n heilige roeping, nie volgens ons werke nie, maar volgens sy eie voorneme en genade wat ons van ewigheid af in Christus Jesus geskenk is."

In verse 6-11 doen die apostel 'n beroep op Timotheüs om 'n onbevreesde getuie te wees. Hy verwys in vers 9 na die heilige roeping waarmee του σωσαντος ἡμας και καλεσαντος "ons gered en geroep is" as 'n motivering om getrou te wees in sy roeping. Σωσαντος dui klaarblyklik op die verlossingswerk wat God in Christus bewerkstellig het, terwyl καλεσαντος dui op die toepassing daarvan in die lewe van die individuele gelowige. Die begrip σωτηρ word ses keer in die Pastorale briewe t.o.v. God gebruik (I Tim. 1:1; 2:3; 4:10; Tit. 1:3; 2:10; 3:4). Albei die participia word deur een lidwoord omvat sodat beide die woorde slegs aspekte vorm van die saligwording en salig-wees in die gelowige se lewe (vgl. Rom. 8:24; Efes. 2:5; Tit. 3:5).¹¹³⁾ Die gebruik van die aoristus in beide gevalle dui op 'n bepaalde gebeurtenis in die verlede naamlik die oomblik waarop God kragdadig roep en die mens 'n kind van God word deur die wedergeboorte

111) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:16

112) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

113) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

en hy die verlossing of heil persoonlik deelagtig word.¹¹⁴⁾ Ημᾶς
 dui klaarblyklik op Paulus en Timotheüs.¹¹⁵⁾ Moontlik is die
 gemeente ook daarby inbegrepe.¹¹⁶⁾

—Die roeping van God is heilig omdat God heilig is en omdat dit die
 gelowige roep tot 'n heilige en 'n aan-God-toegewyde lewe.

Die aanvaarding van die roeping is die bekering waarin menslike
 werke geen aandeel het nie, maar wat ooreenkomstig God se
 ἰδὲαν προθεσιν "se eie voorneme" en χάριν "genade"
 geskied en wat van ewigheid af in Christus geskenk is. Daardeur
 beklemtoon Paulus die feit dat geen gelowige, ook nie die evangelie-
 dienaar, enige meriete of verdienste het op grond waarvan hy homself
 'n verlose kan noem nie. Dit bly die uitverkiesende genade van
 God op grond waarvan die verlose sondaar, en dus ook die evangelie-
 dienaar, lewe.¹¹⁷⁾

II Tim. 4:18:

"En die Here sal my verlos van elke bose werk en my red (σωσει)
 om in sy hemelse koninkryk in te gaan. Aan Hom die heerlikheid tot
 in alle ewigheid. Amen."

Die apostel sluit die tweede brief aan Timotheüs af met 'n aantal
 persoonlike wense en mededeling (verse 10-22). Alhoewel Paulus
 deur mense in die steek gelaat is, het die Here hom nie vergeet
 nie sodat hy sy bediening kon volbring (vers 17).

ῥυσεται με ὁ κυριος ἀπο παντος ἔργου
 πονηρου "En die Here sal my verlos van elke bose werk"
 dui nie op Paulus se eie dade of 'n gebrek aan durf en moed nie,
 maar op wat andere aan hom gedoen het. Die woorde herinner aan die
 laaste bede van die Onse Vader-gebed. Πονηρου is hier 'n

114) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

115) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:9

116) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

117) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:9

byvoeglike naamwoord by ἐργου en dui nie op die werk van die Bose nie.¹¹⁸⁾ Die uitdrukking beklemtoon die boosaardigheid van die optrede van Paulus se vyande. Volgens vers 6-8 was daar by Paulus nie meer 'n verwagting om vrygelaat te word nie. Die verlossing waarna die apostel in die toekoms verwys, is dus geen tydelike uitredding nie, maar 'n versekering dat wanneer die bese werk voortgaan en volbring word, die Here hom nie sal prysgee nie, maar sal verlos en bewaar.¹¹⁹⁾

ῥυεσθαί beteken "om iemand of iets met mag af te skeur".¹²⁰⁾
 — 'n Deel van die bewaring wat die Here bewerkstellig, dui op die versterking van die apostel se vrymoedigheid.¹²¹⁾

Και σωσει ει την βασιλειαν αυτου την επουρανιον "en my red om in sy hemelse koninkryk in te gaan".

By die dood deel die gelowige onmiddellik deur Christus in die ewige lewe. Paulus se uitsig is gerig op die totaliteit van die verlossing in die komende ryk van God (vgl. Filip. 3:20; II Tim. 4:1).¹²²⁾ Die koninkryk van God is in die wêreld reeds 'n teenwoordige realiteit, maar dit is ook 'n eskatologiese doelwit waarop die christene gerig is met die voleinding van die tyd (vgl. I Thess. 2:12; II Thess. 1:4 e.v.; Gal. 5:21; I Kor. 6:9 e.v.; 15:50 en Efes. 5:5).¹²³⁾ God se verlossing vir Paulus met die oog op die koninkryk van die hemele, is deur die dood.

In plaas daarvan dat Paulus 'n klaaglied aanhef oor die wrede dood wat op hom wag, is sy siel gevul met die gloed van hoop en verwagting en gee hy uitdrukking aan sy vreugde in die vorm van 'n doksologie: ὃ ἡ δοξα εις τους αιωνας των αιωνων ἀμην - "Aan Hom die heerlikheid in alle ewigheid. Amen."

ᾠδê nadruk op die Here aan wie die heerlikheid behoort. In Gal. 1:5 gebruik Paulus dieselfde doksologie t.o.v. God en in I Tim. 1:17 is 'n meer uitgebreide doksologie. Δοξα dui op die heerlik-

118) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:18

119) vgl. Ibid

120) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:18

121) vgl. Norbert Brox: Die Pastoralbriefe, II Tim. 4:18

122) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:18

123) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:18

heid, majesteit en verheuenheid van die Here - letterlik "'n glans", "skittering", "grootshheid", "luister", "prag".¹²⁴⁾ Paulus gebruik die woord δοξα om sy lof en aanbidding teenoor die Here te beskrywe.¹²⁵⁾

Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων is die sterkste Griekse uitdrukking om "tot in alle ewigheid" te beskrywe. Αἰών "ewigheid" word in die meervoud beskryf en dan die byvoeging van 'n genitief meervoud om op die Hebreeuse voetspoor 'n superlatief daar te stel. Sodoende word 'n onbepaalde, onberekenbare tydsduur omskrywe.¹²⁶⁾

Die toevoeging van ἀμην is die onvattendste geloofsversekering en beteken as Hebreeuse woord "waarheid".¹²⁷⁾

In die grootste krisisuur van verguising wat die evangeliedienaar kan verduur, is die troos om uit te sien na die verlossing tot die koninkryk van die hemele nie 'n blote ontvlugtingsmaatreeël nie, maar 'n geloofsvooruitsig om met die versekering van God se voorsiening en bewaring, wat sal uitmond in die heerlikheid van die koninkryk van die hemele met 'n doksologie uit sy hart voor te gaan met sy roeping so lank as wat die Here hom die geleentheid daartoe bied.

Tit. 3:4-5:

"Maar toe die goedertierenheid van God, ons Verlosser, en sy liefde tot die mens verskyn het - nie op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen het nie, maar na sy barmhartigheid het Hy ons gered (ἔσωσεν) deur die bad van die wedergeboorte en die vernuwning deur die Heilige Gees."

In verse 3-11 bespreek Paulus die nuwe lewe van die gelowige. In vers 3 verwys hy na die vroeëre onbekeerde toestand van gelowiges waaruit God hulle gered het. In verse 4 en 5 gee hy dan 'n omskrywing van die redding, wedergeboorte en vernuwning wat God geskenk het in hulle lewens.

124) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.202

125) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:17

126) vgl. Ibid

127) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 4:18

Aangesien die vers reeds behandel is, sal ons hier slegs enkele aspekte kortliks nagaan.

Ὅτι δε ἡ χρηστοτης καὶ ἡ φιλανθρωπια
ἐπεφανη του σωτηρος ἡμων θεου "maar toe die goedertieren-
heid van God, ons Verlosser, en sy liefde tot die mens verskyn het" -
dui op die groot heilshistoriese wending wat met die koms van Christus
aangebreek het.¹²⁸⁾

Ἐσωσεν ἡμας "het Hy ons gered" dui op die redding
uit die verderf en sonde waaraan die mens as sondaar onderworpe is.
Dit geskied op grond van Christus se verlossingswerk en word bewerk-
stellig in die persoonlike lewensvernuwing van die gelowige. Die
ingressiewe aoristus dui op die begin van die verlossingswerk.¹²⁹⁾

Dit is klaarblyklik 'n aanhaling uit Ps. 109:26 - σωσον

με κατὰ τὸ ἔλεος σου "Verlos my na u goedertierenheid."

Die onderwerp van die werkwoord is του σωτηρος ἡμων θεου "God,
ons Verlosser" wat vir Paulus, Titus en alle gelowiges die ver-
lossing bewerkstellig het.¹³⁰⁾

Daar is geen verdienstelikheid aan die mens se kant vir die verlossing
nie, maar God gee dit op grond van sy barmhartigheid. Die verlossing
word op tweërlei wyse bewerkstellig naamlik deur die bad van die weder-
geboorte en die vernuwing deur die Heilige Gees en is onafskeidelik
aan mekaar verbonde.¹³¹⁾

Die evangeliedienaar leef uit die verlossende barmhartigheid van God
sonder enige aanspraak en rede tot selfverheffing en dit is noodsaak-
lik dat hy sy hele lewe lank daaraan herinner sal word en daarvan
bewus sal bly.

128) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:4

129) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:5

130) vgl. Hendriksen: a.w., Tit. 3:5

131) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 3:5

E Λ Ε Ο Σ

Die begrip $\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ word ook 'n paar keer in die Pastorale briewe gebruik t.o.v. die evangeliedienaar (I Tim. 1:2; II Tim. 1:2; Tit. 3:5).

$\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ beteken "medelye", "barmhartigheid", "ontferming", "jammerte" en "deernis". In Grieks is $\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ 'n emosie wat opgewek word wanneer 'n beproewing iemand anders onverdiend tref en die teenoorgestelde van afguns oor 'n ander se voorspoed. Daar is ook 'n element van vrees in die begrip opgesluit omdat dieselfde lot my kan tref. $\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ is in die geregshof aan die einde van die verdediging van 'n aangeklaagde gebruik as 'n poging om die regter se simpatie op te wek.

$\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ en sy verwante woorde word byna 400 maal in die LXX gebruik. Dit word meestal gebruik as 'n vertaling van רַחֻם "guns" en 6 keer vir רַחֻמִּים "medelye", "barmhartigheid". Die Hebreeuse woorde is gebaseer op juridiese begrippe. Die woord kom 78 keer in die N.T. voor en hoofsaaklik by Paulus en Lukas.¹³²⁾ Waar die begrip t.o.v. God gebruik word, word dit soos in die O.T. dikwels in verband gebring met God se "trou". Paulus gebruik die begrip veral om God se ontferming uit te druk wat Hy onverdienstelik aan die sondaar skenk (vgl. Tit. 3:5). In die eerste twee Pastorale briewe gebruik Paulus die begrip as deel van sy seëngroet aan Timotheüs.

I Tim. 1:2:

"aan Timotheüs, my ware kind in die geloof: Genade, barmhartigheid ($\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$), vrede van God onse Vader en Christus Jesus, onse Here."

II Tim. 1:2:

"aan Timotheüs, my geliefde kind: Genade, barmhartigheid ($\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$), vrede van God die Vader en Christus Jesus, onse Here."

132) vgl. H.H. Esser: $\epsilon\lambda\epsilon\omicron\varsigma$ in Brown: a.w. I, p.594 e.v.

ἑλεος dui in albei verse op die besondere verhouding van God se genadige trou teenoor sy volk, en toon dat Hy hulle lot vir Hom aantrek (Gal. 6:16). Vanuit 'n breë O.T. agtergrond word dit ook in Joodse seënformules gevind.¹³³⁾

Terwyl χαρις die onverdiensdelike guns van God is wat Hy aan die skuldige skenk om hom van sy skuld en straf te bevry, is ἑλεος die medelye aan die ellendige wat hom uit sy nood verlos.¹³⁴⁾ Moontlik is dit a.g.v. die besonder moeilike omstandighede waaronder Timotheüs homself bevind het dat Paulus ἑλεος bygevoeg het in sy seëngroet.¹³⁵⁾ Die begrip het vandag ook 'n boodskap vir die evangeliedienaar: 'Even ordinary pastors need God's healing, comforting mercy, often in large measure'.¹³⁶⁾

Die seënbede om genade, barmhartigheid en vrede is afkomstig van God, die Vader en Jesus Christus, die Middelaar wat saam die Bron en die waarborg van dié seën is.¹³⁷⁾

Tit. 3:4-5:

"Maar toe die goedertierenheid van God, ons Verlosser, en sy liefde tot die mens verskyn het - nie op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen het nie, maar na sy barmhartigheid (κατα το αὐτου ἑλεος) het Hy ons gered deur die bad van die wedergeboorte en die vernuwung deur die Heilige Gees."

In hoofstuk 3:1-11 bespreek Paulus verskillende geestelike voor- skrifte. In vers 3 verwys hy na die tydperk voor hulle bekering en vervolg dan in vers 4 en 5 met God se ingrypende verlossing in hulle lewens.

133) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:2

134) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:2

135) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:2

136) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:2

137) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:2

Die eienskappe van God, nl. χρηστοτης "goedertierenheid",
 φιλανθρωπια "liefde tot die mens" en ἔλεος
 "barmhartigheid" word met mekaar in verband gebring. "Goedertierenheid"
 is die eienskap van goddelike guns wat die sondaar vergewe. Die begrip
 kom in die N.T. slegs by Paulus voor as 'n christelike deug en 'n
 uitvloeisel van die ἀγάπη (vgl. I Kor. 13:4; Kol. 3:12) en
 die vrug van die Heilige Gees (Gal. 5:22). Wanneer dit van God
 gebruik word, lê dit nadruk op God se goedertierenheid ondanks die
 afkerigheid en sonde van die mens, d.w.s. sy bereidwilligheid om te
 vergewe (vgl. Rom. 11:22; Efes. 2:7).¹³⁸⁾ Φιλανθρωπια dui
 op "die liefde vir die mense" of "gasvryheid".¹³⁹⁾ Dit is 'n seldsame
 woord wat ook in Hand. 27:3 gebruik word van die hoofman oor honderd,
 Julius, wat Paulus "'mensliewend' behandel het en hom toegelaat het om
 vriende te besoek en versorging te ontvang". Tit. 3:4 is die enigste
 plek waar die eienskap aan God toegeskrywe word. Dit is 'n liefde
 vir mense wat tot uitdrukking kom in 'n goeiehartigheid en respek
 teenoor gelykes, in goedgunstigheid teenoor onderworpenes (vgl.
 II Matk. 14:9) en 'n jammerte teenoor hulle wat in nood verkeer, bv.
 die bevryding van gevangenes.¹⁴⁰⁾ Dit is veral 'n hoogaangeskrewe
 deug by heersers.¹⁴¹⁾

Ἐλεος veronderstel 'n ellendige toestand soos wat dit in vers 3
 geskets word en dui op God se deernis teenoor Paulus, Titus en diegene
 saam met hom wat hulle in 'n ongelukkige toestand van sonde bevind
 het.¹⁴²⁾ Daar was geen verdienste aan hulle kant nie, want sy ver-
 lossing geskied οὐκ ἐξ ἔργων των ἐν δικαιοσυνῇ ἀ ἐποίησαμεν
 ἡμεῖς "nie op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen
 het nie". Die resultaat word ook op drieërlei wyse omskrywe:

ἔσωσεν ἡμᾶς "het Hy ons gered";
 δια λουτροῦ παλιγγενεσίας "deur die bad van die
 wedergeboorte" en καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου "en die
 vernuwning deur die Heilige Gees".

138) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:4

139) vgl. C. Brown: φιλῶ in Brown: a.w. II, p.547

140) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 3:4

141) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 3:4

142) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 3:5

Die evangeliedienaar se verlossing, wedergeboorte en vernuwing deur die Heilige Gees bly steeds 'n daad van God wat Hy uit sy goddelike deernis sonder verdienste aan hom skenk en waarvan hy steeds bewus moet bly.

E I P H N H

Die begrip εἰρήνη kom vier keer in die Pastorale briewe voor waarvan 3 keer in die seëngroet aan die begin van elkeen van die drie briewe (vgl. I Tim. 1:2; II Tim. 1:2; 2:22 en Tit. 1:4). Die begrip dui nie in die eerste plek 'n verhouding aan tussen persone of 'n houding nie, maar 'n toestand, bv. 'n vredestryd i.p.v. oorlog. Die Latynse begrip pax dui daarenteen in die eerste plek 'n wedersydse juridiese verhouding tussen twee partye aan.

Εἰρήνη is meer as 'n emosionele ondervinding en duidelik die teenoorgestelde van πόλεμος (oorlog).¹⁴³⁾

1. Die wortelbetekenis van die O.T. begrip שָׁלוֹם is "welstand" met 'n sterk materiële aksent (vgl. I Sam. 16:5; II Sam. 18:28; Esra 5:7). Die begrip het ook die betekenis van liggaamlike gesondheid of welstand "in vrede wegstuur" (Gen. 26:29); "Ek wil in vrede gaan lê en meteens aan die slaap raak" (Ps. 4:9); "jy sal in vrede sterwe" (Jer. 34:5). In Pred. 3:8 word die teenstelling tussen שָׁלוֹם en מִלְחָמָה "oorlog" gestel. Op 'n hele aantal plekke dui die begrip op 'n verhouding eerder as 'n toestand (bv. die verdrag tussen Salomo en Hiram (I Kon. 5:4; Gen. 34:21)).
2. שָׁלוֹם as 'n gawe van Jahwe in 'n godsdienstige sin (vgl. Job 25:2; Ps. 147:14).
3. Politieke vrede: Die begrip word 'n strydpunt tussen die valse profete en die profete van die Here "Vrede, Vrede - terwyl daar geen vrede is nie" (Jer. 6:14). Dit dui op 'n politieke vrede vir Israel.
4. 'n Eskatologiese verwagting: Die verwagting van 'n finale toestand van ewige vrede.

143) vgl. W. Foerster: εἰρήνη in Kittel: T.W.N.T. II, p.400 e.v.

In die algemeen kan dit gestel word dat $\pi\acute{\iota}\lambda\psi'$ 'n sosiale begrip is wat meer betrekking het op groepe mense as op individue.¹⁴⁴⁾

In die LXX het die Hebreeuse begrip $\pi\acute{\iota}\lambda\psi'$ die Griekse betekenis deurdring as 'n uitdrukking van welstand en verlossing.¹⁴⁵⁾

In die N.T. word die begrip in verskillende verbande gebruik. Die oorheersende begrip is dié van "verlossing" en "welstand" vanuit die Hebreeuse agtergrond. Paulus gebruik egter ook die Grieks-georiënteerde begrip wat 'n toestand uitdruk in Rom. 15:13 "En mag die God van die hoop julle vervul met alle blydschap en vrede deur die geloof".

Daar is verskillende verbande waarin die begrip gebruik word:

1. Die ordelike toedrag van sake teenoor chaos

In I Kor. 14:33 sê Paulus: "want God is nie 'n God van wanorde nie, ($\acute{\alpha}\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\tau\alpha\sigma\iota\alpha\varsigma$) maar van vrede ($\epsilon\acute{\iota}\rho\eta\nu\eta\varsigma$)".

2. 'n Emosie van vrede en rus

Ons het reeds na Rom. 15:13 verwys. God skep in die mens verlossing met die ondervinding van blydschap en vrede.

3. 'n Toestand van versoening met God

Slegs in die N.T. word $\epsilon\acute{\iota}\rho\eta\nu\eta$ gebruik om die verhouding van vrede met God aan te dui (Efes. 2:14-17). Dit het die betekenis van orde, die herstel van alle verhoudings as die teenoorgestelde van $\acute{\epsilon}\chi\theta\rho\alpha$ (vyandskap). Volgens Rom. 5:10 is die mens 'n vyand van God. Dit is God wat die versoening bewerkstellig $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\alpha\sigma\sigma\omega$ (Rom. 5:10) $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\alpha\sigma\sigma\omega$ (Efes. 2:16). Vrede is dus nie 'n onderlinge verhouding tussen God en mens wat, volgens die rabbi's, deur die mens herstel word nie. Dit is die gelowige wat weer in die regte verhouding tot God geplaas word.

144) vgl. G. von Rad: $\pi\acute{\iota}\lambda\psi'$ in Kittel: T.W.N.T. II, p.402 e.v.

145) vgl. W. Foerster: a.w., p.406 e.v.

4. Die verlossing van die hele mens in 'n finale eskatologiese betekenis

Die begrip sluit baie nou aan by die O.T. $\pi\acute{\iota}\lambda\psi$ bv. Sagaria se lofsang in Luk. 1:79. In die ryk van vrede (Openb. 19:1) sal die Satan as die oorsaak van onvrede verbrysel word (Rom. 16:20). Hierdie vrede is nie slegs geestelike voorspoed nie, maar het betrekking op die siel en die liggaam (I Thess. 5:23).

5. Vrede tussen mens en mens

In I Kor. 7:15 verwys Paulus na egskeiding wat deur die ongelowige geïnisieer word met die teenstellende slotopmerking:

"Maar God het ons tot vrede geroep" (vgl. ook Jak. 3:18; I Pet. 3:11).¹⁴⁶⁾

I Tim. 1:2:

"aan Timotheüs, my ware kind in die geloof: Genade, barmhartigheid, vrede (εἰρήνη) van God onse Vader en Christus Jesus, onse Here."

II Tim. 1:2:

"aan Timotheüs, my geliefde kind: Genade, barmhartigheid, vrede (εἰρήνη) van God die Vader en Christus Jesus, onse Here".

Tit. 1:4:

"Genade, (barmhartigheid) en vrede (εἰρήνη) van God die Vader en die Here Jesus Christus, ons Verlosser!"

In Tit. 1:4 word by 'n aantal manuskripte ἔλεος ingevoeg.

- (1) Die seëngroet $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$, ἔλεος, εἰρήνη word slegs in I en II Timotheüs en II Johannes gebruik.
- (2) In die ander Pauliniese briewe Romeine, I Korinthiërs, II Korinthiërs, Galasiërs, Efesiërs, Filippense, Kolossense, I Thessalonicense, II Thessalonicense en Filemon word slegs die seëngroet $\chi\alpha\rho\iota\varsigma$ καὶ εἰρήνη gebruik.

146) vgl. W. Foerster: εἰρήνη in Kittel: T.W.N.T. II, p.402 e.v.

οἰσθη was 'n gebruiklike Joodse groet (vgl. Tob 7:12; 2 Bar. 78:2).¹⁴⁷⁾ Die uitsonderlike gebruik van die begrippe ἐλεος en εἰρήνη as 'n Joodse seën, wat Paulus ook in Gal. 4:16 in 'n verchristelikte vorm gebruik, verwys klaarblyklik na die gemeenskaplike Joodse agtergrond van Paulus en Timotheüs.¹⁴⁸⁾ Die drie begrippe word alreeds in Jer. 16:5 gebruik.¹⁴⁹⁾ Εἰρήνη dui in die verskillende seëngroetes nie slegs op 'n innerlike vrede van die hart (Filip. 4:7) of op die versoenende verhouding teenoor God (vgl. Rom. 5:1) of die onderlinge vredesverhouding tussen diegene wat aan Christus behoort nie (Efes. 2:15), maar dui ook die toestande van heil en vrede in die mees omvattende sin van die woord aan (vgl. Luk. 2:13). Die heil is afkomstig van God wat in Christus sy vaderlike goedheid en die voorreg van kindskap aan die gelowiges geskenk het.¹⁵⁰⁾

Die drieledige groet in onderskeiding van die gebruiklike tweeledige groet by Paulus word deur Jeremias verklaar vanuit 'n ritmiese oorgang as gevolg van die weglating van ὑμῶν soos wat dit elders die gebruik is.¹⁵¹⁾

Jeremias betoog dat op grond van die feit dat in Titus die gewone tweeledige groet voorkom in vergelyking met die drieledige groet in Timotheüs, moet aanvaar word dat Titus die vroegste van die drie briewe is. Die aanhef in die Titus-brief is die gebruiklike Pauliniese seëngroet.¹⁵²⁾

147) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:2

148) vgl. Ibid

149) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 1:2

150) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:2

151) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 1:2

152) vgl. Ibid

II Tim. 2:22:

"Maar vlug vir die begeerlikhede van die jonkheid en jaag ná geregtigheid, geloof, liefde, vrede (εἰρήνην) saam met die wat die Here uit 'n rein hart aanroep."

Soos in I Tim. 4:12 word na Timotheüs verwys as 'n jongman ooreenkomstig die standarde van daardie tyd. Νεωτερικας ἐπιθυμιας "die begeerlikhede van die jonkheid" is nie noodwendig 'n verwysing na verbode sinlike begeertes nie. Dit dui egter ook op die verkeerde strewes wat kenmerkend van die jeug is, t.w. opvlieëndheid (vgl. vers 24 en 'n dienskneg van die Here moet nie twis nie, maar vriendelik wees teenoor almal),¹⁵³⁾ eersug, ongeduld, onverdraagsaamheid, twissiekheid, 'n voorliefde vir redenasies, aanmatigheid en alle begeerlikhede van die jeug wat teenoor die positiewe deugde in hierdie vers vermeld word.¹⁵⁴⁾

Εἰρήνην is hier ingevoeg as 'n verwysing na die gesonde onderlinge verhouding tussen gelowiges wat volgens vers 23 bedreig is deur die valse leraars.¹⁵⁵⁾ Die verhouding waarin Timotheüs hierdie vrede moet soek, is saam met diegene wat die Here uit 'n rein hart aanroep, d.w.s. alle opregte christene.¹⁵⁶⁾

153) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:22

154) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 2:22

155) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:22

156) vgl. Ibid

Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Ε Ν Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Υ Ν Η

Die begrippe δικαλος en δικαιοσυνη word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik t.o.v. die evangeliedienaar en word vertaal:

I Tim. 6:11 "geregtigheid", II Tim. 2:22 "geregtigheid", 3:16 "geregtigheid (t.o.v. Skrif), 4:8 "geregtigheid", Tit. 1:8 "regverdig", 2:12 "regverdig" (t.o.v. alle mense), 3:5 "geregtigheid".

Δικαλος is verwant aan die stamwoord δικη . Die begrip word in die volgende betekenisskakerings gebruik i.v.m.

1. TRADISIE, GEWOONTE OF GEBRUIK en verwys na 'n persoon wat gebruike bewaar, wat beskaafd is.

2. VERPLIGTINGS t.o.v. GOD EN MENS

Dit het dus betrekking op 'n persoon wat sy verpligting t.o.v. mense nakom. Dit het ook betrekking op die vervulling van godsdienstige verpligtinge.

3. JURIDIESE BEGRIP

Dit is hoofsaaklik 'n begrip wat in die juridiese sfeer gebruik word. 'n Persoon is regverdig wanneer hy die voorskrifte van die wet nakom.

4. ETIESE BEGRIP

Die begrip het ook betrekking op die hele lewe. Die sosiale lewe vereis 'n menigte deugde waaronder die vier hoofdeugde van Plato. (σωφρων, δικαλος, αγαθος en ευσεβης ανηρ)

5. DIE KWANTITATIEWE GEBRUIK

Met die uitsondering van die N.T. word die begrip in die komparatiewe en superlatiewe vorm gebruik t.o.v. ou persone en voorwerpe.

6. T.O.V. VOORWERPE

In Lev. 19:36 word daar verwys na 'n regte weegskaal, πτυχ³ regte weegstene, "'n regte efa" en "regte hin".

T.o.v. voorwerpe word die begrip die betekenis van "reg", "presies" of "korrek". In bg. sin word die begrip nooit in die N.T. gebruik nie. In Joh. 5:30 sê Christus "my oordeel is regverdig" (κρισις

δικαια) In Openb. 15:3 word die woorde van die lied van Moses aangehaal:

"regverdig en waaragtig is U weë" (δικαια ὁδοι)

7. IN DIE NEUTRALE GEBRUIK (AS NEUTRUM)

In die N.T. word die begrip 'n aantal kere as neutrum in die juridiese sfeer - Το δικαίον beteken "dit wat wettig of reg is" - gebruik.

Τα δικαια beteken "regte", "verordeninge", "pligte" of "eise" (vgl. ook Job 8:3; 34:12; Spr. 21:7; II Pet. 1:13; Luk. 12:57; Kol. 4:1; Filip. 1:7).

8. ΔΙΚΑΙΟΣ SAAM MET WERKWOORDE

Matt. 6:1

Afrikaanse vertaling lui: "liefdadigheid bewys"

Rom. 9:30

"geregtigheid najaag".

9. ΔΙΚΑΙΟΝ ΕΣΤΙΝ DIT IS "REG" OF "GESKIK"

10. ΔΙΚΑΙΩΣ "REG" OF "VERDIENSTELIK"

Deut. 1:16 "oordeel regverdig"

Spr.24:24 "Hy wat vir die skuldige sê: Jy het reg".¹⁵⁷⁾

Teen die Hellenistiese agtergrond vertoon die LXX 'n besliste verandering in die gebruik van die begrip onder die invloed van die O.T. Die deugde-begrip van die mens is vervang deur die vraag: hoe staan die mens volgens die eise van die wet voor die oordeel van God. In die Griekse wêreld is 'n mens ΔΙΚΑΙΟΣ wanneer hy gewone wettiese gebruike nakom, bv. sy burgerlike verpligtinge. In die LXX is die mens ΔΙΚΑΙΟΣ wanneer hy sy verantwoordelikhede teenoor God nagekom het. Teen dié agtergrond staan die feit dat God self ΔΙΚΑΙΟΣ is.¹⁵⁸⁾

157) vgl. G. Schrenk: ΔΙΚΑΙΟΣ in Kittel: T.W.N.T. II, p.182 e.v.

158) vgl. Ibid

Die begrip $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ in die N.T. is hoofsaaklik afkomstig uit die O.T. agtergrond:

- (1) God is die $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ soos wat Hy veral in Openbaring geteken word (vgl. Openb. 16:5; 19:2; 15:3) wat grotendeels O.T. aanhalings is.

Daar kom egter 'n nuwe aspek na vore waarin God nie slegs geteken word as regverdige Regter nie, maar ook die Een wat geregtigheid meedeel deur die versoeningsoffer van Jesus Christus aan die kruis. I Joh. 1:9: "Hy is getrou en regverdig ($\pi\iota\sigma\tau\omicron\varsigma$.. $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$) om ons die sondes te vergewe."

- (2) Die Messias word ook as $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ geteken (vgl. Hand. 3:13 e.v.; 7:52; 22:14; I Joh. 2:29; 3:7). So word Christus as die regverdige geteken as die Dader van die wil van God in die volste sin van die woord.

- (3) Die Mens. Die aartsvaders en die profete word as regverdiges geteken; hulle wat in gehoorsaamheid aan God, sy wil gedoen het

- "die regverdige Abel" (Matt. 23:35; Joh. 3:12)
- "die regverdige Lot" (I Pet. 2:7)
- "baie profete en regverdiges" (Matt. 13:17)

julle bou die grafte van die profete en versier die grafstene van die regverdiges (Matt. 23:29).

Die begrip verwys hier na die getrouheid teenoor die wet. Somtyds word die verhouding tot God ook beklemtoon.

(Sagaria en Elisabet) "En hulle was altwee regverdig voor God"

(Luk. 1:6) "...Simeon ... was regverdig en vroom..." (Luk. 2:25)

"...Cornelius ... 'n regverdige en godvresende man" (Hand. 10:22)

"En Josef, haar man, omdat hy regverdig was..." (Matt. 1:19).

Christus gebruik die begrip in 'n ironiese sin teenoor die Joodse begrip $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ met die verwysing na die Fariseërs en die $\alpha\rho\mu\alpha\tau\omega\lambda\omicron\iota$ en tollenaars (vgl. Mark. 2:17; Luk. 5:32; 15:7). Daardeur word die relatiewe gebruik van die begrip aangedui as 'n formalistiese wetsgebondenheid sonder ware geregtigheid in die hart.

- (4) Die christen as δίκαιος . Dit was 'n algemene oortuiging in die apostoliese tydperk dat die gelowige δίκαιος is deurdat hy die wet vervul het -"die engele sal uitgaan en die slegte mense onder die regverdiges uit afskei"(Matt. 13:49).
- (5) Die Pauliniese gebruik van die begrip. Om δίκαιος te wees, word die vervulling van die wil van God as 'n eis gestel. Die mens kan egter nie deur sy eie vermoë die eise van God nakom om regverdig te word nie (vgl. Rom. 3:10,20). Daardeur word die algemeenheid van die sondigheid van die mens geteken. Die mens kan slegs δίκαιος word deur die aanvaarding van die geopenbaarde δικαιοσύνη Θεου in die geloof as die δύναμις Θεου en σωτηρία . Die eis van Hab. 2:4 word in Rom. 1:17 herhaal, maar die regverdige sal uit die geloof lewe (vgl. ook Gal. 3:11). Die nuwe aspek wat Paulus beklemtoon is dat die mens nie as δίκαιος kan lewe nie behalwe deur die geloof. Geloof is hier 'n meer omvattende begrip as die O.T. standvastigheid onder beproewings. In Tit. 1:8 word o.a. die eis aan 'n opsiener gestel dat hy δίκαιος sal wees, d.w.s. dat sy lewe in ooreenstemming sal wees met die goddelike norm.¹⁵⁹⁾

Tit. 1:7-8:

"want 'n opsiener moet as 'n rentmeester van God onberispelik wees ... regverdig" (δίκαιος)

Een van die vereistes vir 'n ἐπισκοπος (opsiener) is dat hy δίκαιος moet wees. Sommige reken dat δίκαιος nie hier as Pauliniese begrip gebruik word nie.¹⁶⁰⁾

159) vgl. G. Schrenk: δίκαιος in Kittel: T.W.N.T. II, p.182 e.v.

160) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:8

Δικαίον dui op die nuwe lewenswandel van die gelowige opsiener. Dit is nie 'n statiese forensiese begrip nie, maar dui op die regte houding teenoor mense asook teenoor God.¹⁶¹⁾

Tit. 2:11-12:

"Want die reddende genade van God het aan alle mense verskyn en leer ons om die goddeloosheid en wêreldse begeerlikhede te verloën, ingetoë en regverdig (δικαίως) en vroom in die teenwoordige wêreld te lewe."

In hierdie gedeelte word d.m.v. drie bywoorde verwys na die positiewe eis wat op die christen betrekking het. Die drie begrippe σωφρονως δικαίως en εὐσεβως is ook verteenwoordig in die Griekse sedelike ideale. Paulus vul telkens hierdie begrippe met 'n duidelike christelike inhoud.¹⁶²⁾

Ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτηρίας "die reddende genade van God" is die leermeester onder wie se invloed die christen leer hoe om sy lewe in te rig volgens die christelike eise.¹⁶³⁾ Om die Pauliniese oorsprong te ontken op grond van die ooreenkoms met die Hellenistiese morele idealisme bied geen genoegsame grond daarvoor nie. Dit is gevaarlik om slegs die ooreenkomste en nie ook die verskille te beklemtoon nie. In die Griekse etiek is die dryfveer die mens se wil en rede terwyl Paulus die genade van God voorop stel. Genade is nie slegs die oorweldigende gawe wat in die oomblik van geloofsdaad ontvang word nie, maar God onderhou die nuwe lewe in die gelowige na die bekering deur sy hand van genade (vgl. Rom. 6:14-24).¹⁶⁴⁾

Δικαίως moet in eties-religieuse sin verstaan word as die regte optrede en verhouding van die gelowige teenoor sy God en sy medemens. Die ander twee begrippe sal behandel word onder σωφρων en εὐσεβεια .

161) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:8

162) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:11-12

163) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:11

164) vgl. Ibid

Die grondbegrip δεικν betekent "om te wys", "om aan te toon", "rigting te gee", "om te vestig".¹⁶⁵⁾ Die afgeleide betekenis van dit wat aangetoon is, word "'n houding", "'n toestand", "'n gewoonte" of "'n gebruik". In die juridiese sin kry δεικη die betekenis van "wet" of "reg".

Die begrip word in die Griekse denke gebruik in die juridiese, politieke en veral in die religieuse sin.

By die eerbiediging en die uitvoering van die wet.

As 'n Mistisistiese begrip is dit in verband gebring met
ἐγκρατεία "selfbeheersing".

1. die regverdige oordeel van Christus met sy wederkoms "... 'n dag... waarop Hy die wêreld in geregtigheid sal oordeel..." (Hand. 17:31).

165) vgl. G. Schrenk: $\delta\iota\kappa\eta$ in Kittel: T.W.N.T. II, p.180 e.v.

2. ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ as die regte gedrag voor God. Die begrip word meestal gebruik as die regte optrede van die mens wat die wil van God gehoorsaam met 'n opregtheid van lewe voor God. Die begrip is dus ook soos ΔΙΚΑΙΟΣ uit die O.T. agtergrond afkomstig in teenstelling met die Grieks-Hellenistiese etiese gebruik. Die begrip word deur Mattheüs, Lukas, Petrus, die skrywer van die Hebreërbrief, Johannes en Jakobus gebruik.

Paulus gebruik die begrip ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΘΕΟΥ o.a. as geregtigheid deur die wet. In Rom. 10:5 meld hy: "Want Moses beskrywe die geregtigheid wat uit die wet is (τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου) Die mens wat hierdie dinge doen, sal daardeur lewe". Hier is ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ἐκ νόμου 'n voorwaarde tot die lewe. Paulus beklemtoon dat die ware geregtigheid voor God nie afkomstig is uit die wet nie, want die mens is nie in staat om aan dié eise gehoor te gee nie (vgl. Gal. 3:21; 2:21). Dit is slegs Christus wat die menslik-onmoontlike eis van die geregtigheid van die wet vervul het (Gal. 3:13; 4:5). Die bereiking van die geregtigheid van Christus is slegs moontlik deur die ontvangs daarvan in die geloof (Filip. 3:9). Sodoende verkry die gelowige deel aan die regverdigmaking. Paulus gebruik 'n heilige Joodse begrip wanneer hy van geregtigheid praat, maar hy gebruik dit in teenstelling met die wettiese begrip van die Judaïsme.

Paulus gebruik die kombinasie-begrip ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΘΕΟΥ i.p.v. slegs ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ . As 'n subjektiewe genitief is dit God se geregtigheid. Die geregtigheid van God sentreer rondom die kruis van Jesus Christus (vgl. Rom. 3:25; 5:9; II Kor. 5:18; Gal. 3:13).

Die ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΘΕΟΥ sluit ook regverdigmaking in. Die gelowiges ontvang die geregtigheid van God deur vergiffenis. Forensies beteken dit nie dat die gelowige asof regverdig gereken word nie, maar dat hy in der waarheid geregverdig is deur Christus se bloed (Rom. 5:9). By die Judaïsme is die regverdigmaking 'n onsekere gebeurtenis en daarom sal die finale beslissing eers met die oordeelsdag gegee word. In teenstelling daarmee word die gelowige reeds in hierdie

lewe geregverdig (Rom. 5:1). Met die oordeelsdag sal die finale oordeel gevel word. In die christen se δικαιοσυνη is daar ook 'n lewende verwagting van die finale vryspraak, maar egter sonder die Joodse onsekere eskatologie (Gal. 2:16; Rom. 3:20).

In II Kor. 6:7 verwys Paulus na "die wapens van die geregtigheid" των όπλων της δικαιοσυνης in die regter- en linkerhand. Dit dui op wapens wat gerig is op 'n regverdige doel.

Δικαιοσυνη het ook die betekenis van 'n norm van God (Rom. 6:16) as die teenoorgestelde van άνομια (II Kor. 6:14). In II Tim. 3:16 word verwys na προς παιδειαν την έν δικαιοσυνη (tot onderwysing in die geregtigheid). Dit het betrekking op die regte optrede of 'n goddelike lewenswandel. Die Hellenistiese deugde-begrip word nêrens in die Pauliniese briewe gebruik nie. Die begrip δικαιοσυνη word ook nêrens in verband gebring met die Griekse άρετη - begrip nie. Deur die gebruik van die begrip in Pastorale briewe (vgl. I Tim. 6:11 en II Tim. 2:22) word 'n mens herinner aan die Griekse lys van deugde. Die begrippe πιστις en άγαπη toon dat die inhoud daarvan anders is as die catenae van Philo e.a. Die betekenis van die begrip is in beide gevalle die regte optrede of gedrag.¹⁶⁶⁾

I Tim. 6:11:

"Maar jy, man van God, vlug van hierdie dinge weg, en jaag ná die geregtigheid (δικαιοσυνην) godsaligheid, geloof, liefde, lydsaamheid, sagmoedigheid."

In I Tim. 16:11 rig Paulus die uitdaging tot Timotheüs om 'n sestal oogmerke na te streef. In teenstelling met die minderwaardige motiewe van die dwaalleraars rig Paulus hierdie positiewe uitdaging. Die belangrikste christelike deugde word hier opgesom teenoor die

166) vgl. G. Schrenk: δικαιοσυνη in Kittel: T.W.N.T. II, p.192 e.v.

wat aardse skatte najaag en bedroë daarvan afkom. Die rykdom en die krag van die christelike lewe in al sy volheid word hierin saamgevat. Geregtigheid is die mees omvattende aanduiding, omdat dit die hele gebod van God omvat (vgl. Rom. 6:13). Die begrip het soos in II Tim. 2:22; Jes. 51:1; Spr. 15:9 nie slegs betrekking op omgang met mense nie, maar dui in die algemeen op die onderwerping aan God se gebooe in teenstelling met die sonde en wetteloosheid (vgl. Rom. 6:16 e.v.).¹⁶⁷⁾

Kelly vertaal die begrip met 'integrity'. 'The Greek word for the former (dikaiosune) stands neither for 'righteousness' in the characteristic Pauline sense nor, more narrowly, for strict justice as opposed to the greed and cupidity of the sectaries. It is a general word for conduct which is absolutely upright and impartial in relation to all the members of the community.'¹⁶⁸⁾

Die begrip staan teenoor ἀδικίας (II Tim. 2:19). Regverdigheid (d.w.s. billikheid, onpartydigheid) behoort voorkeur te kry bo die abstrakte begrip "geregtigheid".¹⁶⁹⁾

II Tim. 2:22:

"Maar vlug vir die begeerlikhede van die jonkheid en jaag ná geregtigheid (δικαιοσύνην) geloof, liefde, vrede saam met die wat die Here uit 'n rein hart aanroep."

Hier word 'n soortgelyke lys van deugde aan Timotheüs voorgehou as in I Tim. 6:11. Weer eens word die positiewe teenoor die negatiewe gestel met die oog op die bereiking van geestelike volwassenheid. Paulus wil dat Timotheüs hom sal losmaak van die eienskappe wat kenmerkend is van die jeug, nl. partydigheid, onverdraagsaamheid, vinnige humeur, selfversekerdheid, ydelheid, geestelike hoogmoed,¹⁷⁰⁾ vernuwingsug en hervormingsug.¹⁷¹⁾ Daarenteen moet hy die eienskappe van geregtigheid, geloof, liefde en vrede najaag.¹⁷²⁾

167) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

168) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:11

169) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 2:22

170) vgl. J. Jeremias: a.w., II Tim. 2:22

171) vgl. de Zwaan by Smelik: a.w., II Tim. 2:22

172) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:22

Dit is duidelik dat δικαιοσύνη hier betrekking het op die regte optrede van die gelowige in sy verhouding teenoor God en sy medemens.

II Tim. 4:8:

"Verder is vir my weggeleë die kroon van die geregtigheid (ὁ τῆς δικαιοσύνης στεφανός) wat die Here, die regverdige Regter (ὁ δίκαιος κριτής) my in dié dag sal gee; en nie aan my alleen nie, maar ook aan almal wat sy verskyning liefgehad het."

In II Tim. 4:18 verwys Paulus na die kroon van die geregtigheid (ὁ τῆς δικαιοσύνης στεφανός). Die beeldspraak is deel van die arena waar daar met inspanning en worsteling gekompeteer word (vers 7). Ná die wedloop volg die beloning vir die oorwinnaar. Ná die antieke strydperk is 'n krans om die hoof van die oorwinnaar gehang.¹⁷³⁾ Die kroon kan ook verklaar word as die teken van onsterflikheid.¹⁷⁴⁾

Paulus teken die beeld met die oog op die onaantasbare besitname van die genadeloon deur die gelowige uit die hand van Christus. Die ontvangs daarvan vind nie plaas met die dood nie, maar by wederkoms van Christus.¹⁷⁵⁾ Die begrip "kroon van geregtigheid" kan op verskillende maniere verklaar word:

1. Die beloning bestaan uit die geregtigheid wat Christus as heilsgawe in sy volheid aan sondears skenk.¹⁷⁶⁾
2. Dit kan ook dui op die beloning vir geregtigheid (Jeremias, Lock).¹⁷⁷⁾
3. Die kroon word as kroon van geregtigheid bestempel omdat hierdie beloning plaasvind op grond van 'n onpartydige, regverdige beslissing of oordeel van die wat alreeds daarvoor beskik. Daarom word Christus ook as die regverdige Regter aangedui.¹⁷⁸⁾

Dat die oordeel wel regverdig en onpartydig sal wees, word beklemtoon deur die verwysing na Christus as ὁ δίκαιος κριτής - die nie-omkoopbare regter.¹⁷⁹⁾ In Openb. 2:10 en Jak. 1:12 word die

173) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:8

174) vgl. C. Spicq by Barret: a.w., II Tim. 4:8

175) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:8

176) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 4:8

177) vgl. Ibid

178) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:8

179) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 4:8

begrip τον στεφανον της ζωης (die kroon van die lewe) en in I Pet. 5:4 τον αμαραντινον της δοξης στεφανον (die onverwelklike kroon van heerlikheid) gebruik. Die genitief word gebruik om die inhoud van die beloning te beskrywe. Volgens die parallel is die klaarblyklike verklaring dat die genitief της δικαιοσυνης die kroon van geregtigheid beskrywe word m.b.t. sy inhoud, t.w. 'n kroon wat bestaan uit volkome ewige geregtigheid en wat dui op die forensiese regverdigmaking (Gal. 5:5).¹⁸⁰⁾

II Tim. 3:16:

"Die hele Skrif is deur God ingegee en is nuttig tot lering, tot weerlegging, tot teregwyding, tot onderwysing in die geregtigheid" (ἐν δικαιοσυνη).

Die funksionele bruikbaarheid van die Skrif word omskrywe deur 'n viertal begrippe. Δικαιοσυνη word hier gebruik met die oog op die deur-God-gewilde weg, d.w.s. die regte weg.¹⁸¹⁾ Die Skrif (ἡ γραφη) dui in die eerste plek op die O.T. Skrifte.¹⁸²⁾

Tit. 3:4-5:

"Maar toe die goedertierenheid van God, ons Verlosser, en sy liefde tot die mens verskyn het – nie op grond van die werke van geregtigheid wat ons gedoen het nie, maar na sy barmhartigheid het Hy ons gered..."

In Tit. 3:5 verwys Paulus na die grondmotief waarom God die mens gered het, met die duidelike erkenning dat ons werke van geregtigheid uitgesluit is (Deut. 9:4-6). Sommige reken dat δικαιοσυνη nie hier gebruik word as die tipiese pauliniese begrip nie.¹⁸³⁾ Die verklaring is daarin geleë dat hy met 'n nie-Joodse christelike gemeente in gesprek was.¹⁸⁴⁾ Die pogings van die mens se werke tot geregtigheid (Rom. 3:20) is onsuksesvol en daarom is daar slegs een grondmotief vir verlossing, nl.

180) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 4:8

181) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:16

182) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 3:16

183) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 3:5

184) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:5

die barmhartigheid van God. Op grond van sy barmhartigheid, sy genadige en skuldvergewende gesindheid, het Hy ons gered. Daardeur word die volstrekte genadekarakter van God se verlossingswerk beklemtoon en alle menslike regte en verdienstelikheid uitgesluit.¹⁸⁵⁾ Δικαιολοσύνη dui hier nie op die forensiese status van die mens teenoor God nie (Rom. 1:17; 3:20 en 21), maar die geregtigheid as 'n algemene aanduiding van die regte religieus-sedelike houding en handelswyse (Rom. 6:13 e.v.).¹⁸⁶⁾

185) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:5

186) vgl. Ibid

Σ Υ Ν Ε Ι Δ Η Σ Ι Σ

Die begrip συνειδησις word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik en vertaal met "gewete." Die begrip word in die volgende verse gebruik:

I Tim. 1:5 "goeie gewete"; 1:19 "goeie gewete"; 3:9 "rein gewete" (t.o.v. diakens); 4:2 "eie gewete" (t.o.v. afvalliges);
II Tim. 1:3 "rein gewete"; Tit. 1:15 "gewete...besoedel" t.o.v. besoedeldes.

Hierdie verse word elders volledig bespreek en daarom sal slegs enkele aspekte rondom die begrip beklemtoon word.

Συνειδησις beteken letterlik "bewussyn" ('consciousness'), bv. bewussyn van sonde. συνειδησις ἁμαρτιῶν (Heb. 10:2); bewustheid van God συνειδησις Θεοῦ (I Pet. 2:19). Dit dui ook op 'n "sedelike bewussyn", "'n gewete", "'n pligsgetrouheid" of "'n nougesetheid". Die begrip kom 'n paar keer in die LXX voor.¹⁸⁷⁾

Die Stoïsyne en Philo het dikwels van die begrip συνειδησις gebruik gemaak. Paulus het die woord klaarblyklik uit die heidense wêreld oorgeneem.¹⁸⁸⁾

Συνειδησις het in die Pastorale briewe die betekenis van 'n sedelike bewussyn of gewete.

I Tim. 1:5:

"Maar die doel van die gebod is liefde uit 'n rein hart en 'n goeie gewete (συνειδησεως ἀγαθης) en 'n ongeveinsde geloof."

By die bespreking van die begrip ἀγάπη word hierdie vers behandel.

In sy gewete beskik die mens oor 'n sedelike selfbeoordeling t.o.v. sy uiterlike en innerlike lewe (Rom. 2:14 en 15).¹⁸⁹⁾ Die basiese

187) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

188) vgl. Ibid

189) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:5

betekenis is 'n mens se innerlike bewussyn wat die sedelike kwaliteit van sy eie daade beoordeel (Rom. 9:1; II Kor. 1:12) asook dié van ander (I Kor. 10:28; II Kor. 4:2,5,11). Volgens Rom. 13:5 en I Kor. 8:10 blyk dit dat Paulus die gewete sien as 'n gids in die lewe. Volgens 8:7-12 blyk dit dat hy erken dat die gewete onvoldoende ingelig kan wees.¹⁹⁰⁾

In die Pastorale briewe gaan hy verder wanneer hy daarop wys dat die gewete van die dwaalleraars gebrandmerk is (I Tim. 4:2) en die ongelowiges se gewete besoedel is (Tit. 1:15), terwyl daar ook sprake is van 'n goeie gewete (I Tim. 1:5,19) of 'n rein gewete (I Tim. 3:9). In Hand. 23:1; 24:16 verwys Paulus na sy eie gewete as 'n goeie of 'n rein gewete. Gedurende die eerste eeue is daar weinig getuienis van die omskrywing van die gewete. Philo gebruik die uitdrukking 'n "rein gewete" en by die Latynse skrywers Cicero en Seneca kom die begrip 'bona conscientia' voor.¹⁹¹⁾

'To have a good conscience for example does not mean to be totally unaware of sin (which is scarcely a christian virtue), but simply not to practise conscious dissimulation in religion.¹⁹²⁾ Primarily a good conscience is one that is free from feelings of guilt.'¹⁹³⁾

Die gewete word ten minste in verband gebring met die geloof, want aangesien deur die bekering en wedergeboorte die gelowige se sondes vergewe is, ondergaan hy deur die vervulling met die Heilige Gees 'n vernuwing van die gemoed wat hom in staat stel om die wil van God te onderskei (Rom. 12:1 en 2) en dit te doen. In Rom. 9:1 bevestig Paulus dat sy gewete saam met hom in die Heilige Gees getuig. Die gewete gee inligting en inspireer 'n mens. 'n Mens kan geen goeie gewete, volgens Paulus se gebruik in die Pastorale briewe, ondervind sonder die ware geloof nie.¹⁹⁴⁾ Onder 'n goeie gewete moet nie slegs "goed" in 'n sedelike sin verstaan word nie. Dit beteken ook om vas te hou aan die versoening van Christus waardeur die vrede van die gemoed deur Christus bewerkstellig is.¹⁹⁵⁾

190) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

191) vgl. Ibid

192) C.K. Barrett: a.w., I Tim. 1:5

193) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:5

194) vgl. Ibid

195) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 1:5

In hierdie perikoop gaan dit om egtheid en waarheid. Die dwaalleraars se liefde mis die drie basiese vereistes, t.w. uit 'n rein hart, 'n goeie gewete en 'n ongeveinsde geloof. 'n Persoon wat oor 'n beskuldigende gewete beskik, kan homself nie aan God en aan sy medemens in liefde gee nie. 'n Goeie gewete het die betekenis van 'conscientia consequens bona', d.w.s. 'n gewete wat nie aankla nie.¹⁹⁶⁾

I Tim. 1:18 en 19:

"Hierdie boodskap vertrou ek aan jou toe... sodat jy daardeur die goeie stryd kan stry en aan die geloof en die goeie gewete vashou (ἔχων... ἀγαθὴν συνειδησιν). Sommige het dit van hulle weggestoot en aan die geloof skipbreuk gely."

Die voorwaarde in die suksesvolle stryd van die goeie stryd veral van die evangeliedienaar word deur die uitdrukking ἔχων πιστὴν καὶ ἀγαθὴν συνειδησιν weergegee. Die behoud van die geloof en 'n goeie gewete is nie 'n vanselfsprekendheid nie, maar daarvoor is volharding en sorgvuldigheid nodig. Ἐχων het die betekenis van "vashou" as 'n begeleidente participium van στρατεύω in vers 18 en staan in teenstelling met die noodlottige gevolge van vers 19b.¹⁹⁷⁾

Die evangeliebediening is onmoontlik sonder die behoud van geloof en 'n goeie gewete. Πιστὴν het die betekenis van die objektiewe geloofsinhoud dē fides quae creditur, "wat vir 'n christen nodig is om te glo,"¹⁹⁸⁾ d.w.s. die profesie of die woord.¹⁹⁹⁾ Die betekenis van dē fides qua as die subjektiewe geloof is egter nie uitgesluit nie. Dit is moeilik om hier 'n grens tussen die twee verklarings te trek.²⁰⁰⁾

Ἀγαθὴν συνειδησιν - "goeie gewete" het die betekenis om aan die stem van die gewete gehoorsaam te bly²⁰¹⁾ waardeur die belangrikheid beklemtoon word van 'n gewete wat vry is van beskuldigings (vgl. vers 5).

196) vgl. P. Prins: Het Geweten, p.165 e.v.

197) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:19

198) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:19

199) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:19

200) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:19

201) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:19

Dit is belangrik dat die evangeliedienaar se lewe in ooreenstemming moet wees met sy leer en woordverkondiging. Die evangeliedienaar se boodskap word kragteloos wanneer sy gewete hom veroordeel terwyl hy met ander spreek.²⁰²⁾ Dit is onmoontlik om aan die geloof vas te hou sonder om 'n goeie gewete te hê.²⁰³⁾ Die gewete het 'n bepalende invloed op die geloofslewe, die standvastigheid in die stryd (στρατεῖα) en die geloofsinhoud. Ἀγαθὴ staan, anders as in vers 5, voorop en het dus 'n betroubare aksent. Die gewete is nie slegs 'n versameling van intellektuele gegewens of die bron van die godsdiens of geloof in die etiese sfeer nie, maar dit is die innerlike beoordeling van die mens as skuldige of onskuldige en die waarskuwing teen die kwaad tydens die versoeking. Die goeie gewete van die christen is gebonde aan Christus (vers 12-17). 'n Persoon met 'n beskuldigende gewete, ondervind 'n gebrek aan standvastigheid in die geloof.²⁰⁴⁾ Die evangeliedienaar wat nie gewillig is om daagliks aan 'n goeie gewete vas te hou nie kan geen goeie stryd stry en aan die geloof vashou nie. Sy bediening mag onberispelik voorkom, maar dit sal meganies en formeel wees - ontdaan van krag in die stryd. Die weg van die minste weerstand sal ook 'n geweldige groot versoeking wees. Die goeie gewete is 'n hart wat luister na die woord van God soos wat die Heilige Gees hom daaraan herinner.²⁰⁵⁾

*Ὅτι τινες ἀπωσάμενοι

"Sommige het dit van hulle weggestoot. *Ἀπωθεώ het die betekenis van "wegstoot" of "wegwerp". 'The word implies violent effort',²⁰⁶⁾ en sien direk op die prysgawe van 'n goeie gewete sodat hulle gewete besoedeld geword het. Die "wegstoot" beklemtoon die krag of die geweld waarmee die gewete stilgemaak is.²⁰⁷⁾ 'The participle is a strong one suggesting a positive spurning of conscience rather than mere carelessness'.²⁰⁸⁾ Sommige verklaar die goeie gewete as deel

202) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 1:19

203) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:19

204) vgl. P. Prins: a.w., p.167 e.v.

205) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:19

206) W. Lock: a.w., I Tim. 1:19

207) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:19

208) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:19

van die beeld van die skipbreuk en sien die gewete as dit wat oorboord gegooi word.²⁰⁹⁾
Hendriksen bring die weggooi van die gewete in verband met die oorboord
gooi van die roer of die stuur van die boot.²¹⁰⁾

ΤΙΝΕΣ dui klaarblyklik op die leiers van die dwaalleraars wat in
vers 3 en 7 genoem is.²¹¹⁾ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ἔναυαγησαν "en aan
die geloof skipbreuk gely". ΠΕΡΙ het die betekenis van
"aangaande". Paulus sê nie dat hulle die geloof verloor het nie, maar
hulle het skipbreuk gely insake die geloof, wat dui op die subjektiewe
geloof veral in die lig van die gebruik saam met ἀγαθὴν συνείδησιν.²¹²⁾

Die woord ναυαγέειν kom slegs in II Kor. 11:25 voor i.v.m.
letterlike skipbreuke. Dit is 'n sterk uitdrukking wat 'n volkome
mislukking weergee. Diegene wat hierdie weg verkies, is volkome verlore
(vers 20).²¹³⁾ Waar gehoorsaamheid aan die eise van God deur die
gereinigde gewete verontagsaam word, is die gevolg 'n geloof wat skip-
breuk ly. Dit is moontlik dat die begin slegs 'n onbeduidende toe-
gewing was.²¹⁴⁾ Die belangrikheid van 'n voortdurende waaksaamheid
t.o.v. 'n goeie gewete in die evangeliedienaar se lewe, kan nie oor-
beklemtoon word nie. 'n Enkele toegewing kan nie slegs skade berokken
in sy persoonlike geloofslawe nie, maar ook skipbreuk veroorsaak in
sy eie geestelike lewe sowel as in dié van talle in die gemeente. 'n
— Voortdurende gereinigde gewete, 'n sensitiwiteit vir die stem
van die Heilige Gees en 'n onvoorwaardelike gehoorsaamheid aan hierdie
stem is noodsaaklik, ja onontbeerlik vir 'n gesonde geloofslawe in
die evangeliebediening.

209) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:19

210) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:19

211) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:19

212) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 1:19

213) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:19

214) vgl. Ibid

II Tim. 1:3:

"Ek dank God, wat ek van my voorouers af in 'n rein gewete dien,
 (λατρευω.... ἐν καθαρά συνειδησιν) wanneer
 ek onophoudelik nag en dag aan jou in my gebede dink."

Dit gaan in die gedeelte om die gewete van die apostel Paulus wat
 hy omskrywe as 'n rein (καθαρά) gewete, terwyl hy in I Tim.
 1:5 en 19 die uitdrukking goeie (ἀγαθος) gewete gebruik.

Soos in byna al sy briewe begin Paulus ook die tweede brief aan
 Timotheüs met 'n danksegging aan God oor die welsyn en geestelike
 bloei van sy lesers. Dit tipeer die gemoedsgesteldheid van die
 apostel as 'n dankbare vertroude i.p.v. 'n vrees en 'n teneergedrukt-
 heid onder ongunstige omstandighede²¹⁵⁾ in die gevangenis.²¹⁶⁾

Χαριν ἔχω τῷ θεῷ ᾧ λατρεύω ἀπο προγονων ἐν καθαρά συνειδησει
 "Ek dank God wat ek van my voorouers af in 'n rein gewete dien."

Λατρεύω - dui op die diens en aanbidding van God - die
 'cultus internus' (vgl. Matt. 4:10; Heb. 12:28) terwyl λειτουργῶ
 dui op die uitoefening van openbare erediens of offers van 'n amps-
 draer soos bv. 'n priester (vgl. Hand. 7:7).²¹⁷⁾

Προγονων - dui op Paulus se eie voorouers en nie noodwendig
 die volk Israel nie.²¹⁸⁾

Die vraag is egter wat met die uitdrukking ἀπο προγονων
 bedoel word?

Ἀπο neem die plek in van ὑπο in 'n kousale sin. In II Kor.
 7:13 word die uitdrukking gebruik
 "deur julle almal" (vgl. ook Matt. 13:44 e.a.)²¹⁹⁾ sodat ἀπο
 "deur", 'because of' of 'as a result of' beteken.²²⁰⁾

215) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:3

216) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:3

217) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:3 en C. Bouma: a.w., II Tim. 1:3

218) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:3

219) vgl. J.H. Moulton: Grammar of New Testament Greek, p.258

220) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.7

Daar is dus geen sprake daarvan dat toe Paulus die gemeente voor sy bekering vervolg het, sy gewete skoon was nie (vgl. I Tim. 1:13; Joh. 16:2). Volgens Hand. 6:13; 7:58 en 9:1 was dit onmoontlik vir Paulus om met 'n rein gewete te kon lewe. Die moontlikheid dat Paulus opgetree het sonder dat hy skynheilig was, is nie 'n genoegsame verklaring nie. In 'n parallelle uitdrukking in Hand. 24:14-16 maak Paulus nie daarop aanspraak dat hy van kindsbeen af God in 'n rein gewete gedien het nie.²²¹⁾ Die werkwoordvorm λατρεω is in die praesens, d.w.s. "ek dien" en nie "wat ek gedien het nie" (verlede tyd). 'Εχω en λατρεω is albei in die teenwoordige tyd.²²²⁾

Die sinsnede kan dus as volg vertaal word: "Ek dank God, wat ek dien" of "as gevolg van my voorouers...dien". Hierdeur verwys Paulus waarskynlik na die voorbeeld en voorbidding van sy voorouers. Deur die uitdrukking ἐν καθαρά συνειδησει "in 'n rein gewete" beklemtoon Paulus dat sy godsdiensof aanbidding uit 'n rein gewete voortspuit. Hy is bewus van sy posisie as 'n krimineel aangeklaagde en die moontlike beskuldiging. In hierdie sinsnede bevestig hy sy onskuld (Hand. 23:1)²²³⁾ om daardeur te bevestig dat hy as gevangene vrede ondervind²²⁴⁾ en gereinig is van die sonde uit sy verlede soos byvoorbeeld die vervolging van die gemeentes van Christus.

Ὡς ἀδιαλείπτων ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνητιαν
ἐν ταῖς δεήσεσιν μου νυκτός καὶ ἡμέρας
"Wanneer ek onophoudelik nag en dag aan jou in my gebede dink."

Ὡς het hier betrekking op tyd - d.w.s. "wanneer", "so dikwels as"²²⁵⁾ "so dikwels as wat ek ononderbroke aan jou dink in my gebede". By die begrip δεήσις word die gedeelte meer volledig behandel. Paulus beklemtoon hier die belangrikheid dat hy as evangeliedienaar onder minder gunstige omstandighede vry was van gewetenswroeging en aanklagte. Dit gebeur dat christene onder beproewende

221) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:3

222) vgl. Ibid

223) vgl. J.N.D. Kelly: II Tim. 1:3

224) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 1:3

225) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:3

omstandighede aan skuldgevoelens begin ly. Dit is vir die evangelie-
dienaar belangrik om so gehoorsaam aan die eise van sy gewete te lewe,
dat wanneer die omstandighede ongunstig word, hy verseker kan wees
van 'n vredevolle gemoed. Gewetensvryheid is slegs moontlik deur 'n
onberispelike gehoorsaamheid aan die eise van die wil van God.

Δ Ε Η Σ Ι Σ

Paulus gebruik 'n verskeidenheid van woorde vir die gebedslewe van die evangeliedienaar: δεισεις (smekinge); προσευχας (gebede); εὐτευσεις (voorbedes); εὐχαριστίας (danksegginge) (I Tim. 2:1 en II Tim. 3:1).

Die eerste begrip is dié van δεισις.

Δεισις is afkomstig van die werkwoord δεομαι met sy oorspronklike betekenis "om 'n gebrek te ly", "om te ontbeer", "om 'n behoefte te hê". Die betekenis het egter in die latere Grieks verlore gegaan. In die LXX is daar slegs enkele voorbeelde daarvan (Job 17:1 en Ps. 21:25). Die begrip word ook dikwels deur Philo gebruik.²²⁶⁾

In die N.T. word δεομαι gebruik met die betekenis "om te vra" of "te soek" in die verhouding tussen mense. Lukas en Paulus gebruik veral die begrip in sy sendbriewe "... 'n man vol van melaatsheid... val hy op sy aangesig en smee Hom (ἐδεηθη) Here, as U wil, kan U my reinig" (Luk. 5:12). "En daar roep 'n man uit die skare en sê: Meester, ek bid U, (δεομαι) kyk tog na my seun, want hy is my enigste" (Luk. 9:38).

Die begrip word vertaal deur "smee", "bid" en "versoek". Die uitdrukking δεομαι het in 'n direkte gesprek meermale 'n sterker betekenis as "asseblief".

Paulus gebruik die begrip in ernstige teregwysings: "bid" (II Kor. 5:20); "smee" (II Kor. 10:2) "en bid" (Gal. 4:12). Δεισις kom nêrens voor in die vorm van 'n versoek nie.²²⁷⁾

Die begrip word ook gebruik in die verhouding tussen mens en God met die betekenis "om te bid", "gebed", "petisie". "Jesus bid dat Petrus se geloof nie sal ophou nie" (Luk. 22:32). "en altyd in my gebede smee" (Rom. 1:10) "terwyl ons nag en dag baie ernstig bid" (I Thes. 3:10). Die begrip word dikwels gebruik vir "voorbidding" en "voorspraak" en word eerstens gebruik as 'n spesifieke petisie in gebed. Dit kom ook

226) vgl. H. Greeven: δεομαι in Kittel: T.W.N.T. II, p.40 e.v.

227) vgl. Ibid

veral by Paulus voor as 'n uitdrukking van algemene vroomheid in gebed. "Hy (Cornelius) met sy hele huis was vroom en godvresend...was altyd deur in die gebed (δεινομενος) tot God" (Hand. 10:2). "Sy (Anna) het nie weggebly van die tempel nie, en met vaste en gebede (δεησεσιν) God gedien, dag en nag" (Luk. 2:37).

I Tim. 2:1:

"In die eerste plek vermaan ek dan dat smeking (δεησεις), gebede (προσευχας), voorbedes (εντευξεις), danksegginge (ευχαριστιας), gedoen moet word vir alle mense."

Dit is opvallend dat Paulus se uiteensetting van die evangeliebediening se verantwoordelikhede by die gebedslewe begin.

Die begrip οὖν πρωτον παντων "die eerste" of "in die eerste plek" kan sterker vertaal word naamlik "die belangrikste van alles".

Die belangrikste verantwoordelikheid van die evangeliedienaar in die behartiging van die gemeentelike lewe is sy gebedslewe. Die perikoop vers 1-8 word aan die gebedslewe gewy met 'n tussengedagte in vers 4-7. Die gemeente moet in 'n gebedsgemeenskap lewe.²²⁸⁾

Die vraag ontstaan of die verskillende begrippe i.v.m. gebed betrekking het op persoonlike gebede of publieke gebede in die gemeente. Ridderbos is van mening dat die openbare gebed van die liturg in die gemeentelike byeenkoms hier ter sprake kom weens die vermelding in vers 8 van 'n liturgiese aksie van handoplegging. Die feit dat voorbidding vermeld word, bevestig dit. Ὑπερ παντων ανθρωπων "vir alle mense" Die inhoud van die gebed mag nie beperk bly tot sekere persone nie, maar moet alle mense insluit.

Dit was 'n gevaar dat die christelike gemeente in sy voorbidding slegs tot die liggaam van Christus beperk kon bly en daarom word die hele menslike geslag by die voorbidding van die liturg betrek.²²⁹⁾

228) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 2:1

229) vgl. J. Calvijn: a.w., I Tim. 2:1

Allereers word die verskillende aspekte van gebed opgesom waardeur die rykdom en verskeidenheid aan vorme van die gebed aangetoon word met die aansporing tot die intensiewe beoefening daarvan.²³⁰⁾

Die O.T.-gebedshouding was die gebed met uitgestrekte en opgehefde hande.

In Ex. 9:29 beloof Moses aan Farao: "So gou as ek die stad uitgaan, sal ek my hande tot die HERE uitbrei..."

Jesaja spreek hom uit oor die uiterlike vormgodsdiens van Israel in Jes. 1:15 "En as julle jul hande uitbrei, bedek Ek my oë vir julle; ook as julle die gebed vermenigvuldig, luister Ek nie..."

Clemens Romanus vermeld ook dat dit 'n oud-christelike gebruik was:

"Laat ons dan in heiligheid ons harte tot Hom nader en heilige en onbesoedelde hande tot Hom ophef".²³¹⁾ Δεησις veronderstel basies 'n behoefte. Niemand sal 'n versoek rig wanneer hy nog nie sy behoefte ontdek het nie. Gebed begin by die besef dat ons nie die lewe uit onself kan behartig nie, m.a.w. die bewuswording van ons eie ontoereikendheid en swaakheid.²³²⁾

Π Ρ Ο Σ Ε Υ Χ Η

Προσευχη en δεησις kom dikwels in die N.T. saam voor (vgl. Efes. 6:18; Filip. 4:6; I Tim. 2:1 en 5:5) en ook meermale in die LXX (Ps. 6:10; Dan. 9:21,23; I Makk. 7:37). Προσευχη is altyd 'n gebed tot God terwyl δεησις t.o.v. God en mens gebruik word. Προσευχη is gebed in die algemeen terwyl δεησις die gebed is vir spesifieke behoeftes en in 'n konkrete situasie; dus 'n petisie.²³³⁾ Die verskil tussen die twee woorde moet nie soseer in die volharding of 'n innerlike gesindheid gesoek word nie, maar uitsluitlik in die inhoud. In Luk. 1:13 word Sagaria se konkrete versoek om 'n seun δεησις "'n gebed" genoem, terwyl die gesprek van Cornelius met God wat met vas gepaard gegaan het in Hand. 10:31 ἡ προσευχη "'n gebed" genoem word.²³⁴⁾

230) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:1

231) vgl. Clemensbrief 29:1 by Smelik: I Tim. 2:1

232) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 2:1 en W. Lock: a.w., I Tim. 2:1

233) vgl. R.C. Trench: a.w., p.188 e.v.

234) vgl. H. Greeven: προσευχομαι in Kittel: T.W.N.T. II, p.807 e.v.

In die buite-Bybelse Grieks is εὐχομαι en εὐχή die mees omvattende woord vir gebed tot 'n godheid. In die vroegste gebruik van die woord kom die betekenis "'n gelofte doen" voor, sowel as die meer algemene betekenis "om te vra" of "te bid". Die woord het later die betekenis gekry "om te smeek". In die LXX word εὐχή feitlik deurgaans gebruik as 'n vertaling van ἁγία "om 'n gelofte te doen" en dikwels vir ἁγία "om te heilig".²³⁵⁾

Daar is slegs 'n paar voorbeelde van die woordgroep in die N.T. Προσευχή en προσευχομαι word in die N.T. gebruik. Dit is die belangrikste woorde in gebed en kom weinig in die sekulêre Griekse taal voor. Προσευχομαι het die betekenis "om te bid", "om te bid tot", "om te vra", "gebed" en "'n petisie-gebed". Προσευχεσθαι kom 69 keer in die LXX voor en word dikwels gebruik as 'n vertaling vir לַיְיָ תִּפְלֵן terwyl die meer profane woord εὐχεσθαι slegs 8 keer gebruik word. Προσευχεσθαι het nêrens die betekenis "om 'n belofte te maak" in teenstelling met εὐχεσθαι nie. Dit is waarskynlik die rede waarom die N.T. προσευχή verkies.²³⁶⁾ Daar is sekere behoeftes waarin God alleen voorsiening kan maak en wat daarom slegs na Hom gebring kan word. Daar is krag wat Hy alleen kan voorsien en 'n vergiffenis wat slegs Hy kan bied en 'n sekerheid wat slegs Hy kan waarborg.²³⁷⁾

Προσευχή dui op die petisie wat 'n bidder t.o.v. sy eie behoeftes tot God rig²³⁸⁾ en kan as 'n algemene begrip 'n groot verskeidenheid van elemente insluit, belydenis, voorbidding, smeking, aanbidding en danksegging. Waar dit in I Tim. 2:1 gebruik word saam met ander woorde wat dui op gebed, dui dit moontlik op die algemene behoeftes wat altyd teenwoordig is, nl. die behoefte aan groter wysheid, groter toewyding, heiligmaking ens.²³⁹⁾ Προσευχή dui daarop om tot God te nader in eerbetoen en aanbidding.²⁴⁰⁾

235) vgl. H. Greeven: εὐχομαι in Kittel: T.W.N.T. II, p.775 e.v.

236) vgl. H. Greeven: προσευχομαι in Kittel: T.W.N.T. II, p.807 e.v.

237) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 2:1

238) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 2:1

239) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 2:1

240) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:1

ΕΝΤΕΥΞΙΣ

Die derde woord wat Paulus gebruik om die gebedslewe van die evangelie-dienaar te beskrywe is: *έντευξις* "voorbedes". Die wortel van die woord is *έν- τυγχανω* "ontmoet" of "tegemoetgaan". In die LXX word dit o.a. gebruik as 'n vertaling van *נָדָה* "om te nader". Die woord word egter ook gebruik met die betekenis "om 'n versoek te rig", "om 'n petisie te rig" en "om te bid". In Rom. 11:2 word die woord *έντυγχανει* vertaal met "optree". In Hand. 25:24 verwys Festus na Paulus "hierdie man oor wie die hele menigte van die Jode my aangespreek het (*ένετυχον*)".

Die woord word as volg gebruik: *υπερεντυχανω* "om in te tree as 'n verteenwoordiger" (Rom. 8:26) en *έντυγχανει* "intree" (Rom. 8:34) asook *έντυγχανειν* "intree" (Heb. 7:25).

Έντευξις kom sedert Plato se tyd voor as 'n afleiding van *έντυγχανω* met die betekenis van "ontmoeting" t.o.v. skepe met seerowers, "onderhandeling", "gesprek", "behandeling", "gedrag" of "petisie". Offisiële petisies is *έντευξις* genoem en gewoonlik aan die koning geadresseer.

In die LXX word die woord gebruik met die betekenis "gesprek".

In die N.T. kom die woord slegs twee keer voor, nl. in I Tim. 2:1 en I Tim. 4:4 met die betekenis van "voorbidding".²⁴¹⁾

"Voorbidding" het 'n ander betekenis gehad as dit waarop die begrip vandag dui gesien in die lig van die gebruik van *έντυγχανω* in Rom. 8:34 "Christus is dit...wat ook vir ons intree" (*έντυγχανει*) en Rom. 11:2 "hoe hy (Elia) by God optree (*έντυγχανει*) teen Israel en sê:..."

In lg. geval is dit onmoontlik dat die woord kan dui op 'n voorspraak ten behoeve van. Trench verklaar dit "om naby aan 'n persoon te kom" en "om in 'n vertrouelingsgesprek met hom te tree" en "om gemeenskap met hom te hê", met die aksent op die vryheid en vrymoedigheid van toegang tot die persoon.²⁴²⁾

241) vgl. O. Bauernfeind: *έντυγχανω* en *έντευξις* in Kittel: T.W.N.T. VIII, p.242 e.v.

242) vgl. R.C. Trench: a.w., p.189 e.v.

Die werkwoord ἐντυγχάνω beteken om 'n onderhoud met 'n koning te hê, om toegelaat te word tot 'n onderhoud met die koning of om 'n petisie voor te lê aan bv. 'n koning.²⁴³⁾

ἔντευξις kan beteken "om in te tree ten behoeve van iemand anders" of "ten behoeve van myself" en kan ook vertaal word met "versoek-skrif" of "adres".²⁴⁴⁾ Voorbedes is 'n allesomvattende begrip.²⁴⁵⁾ Die basiese betekenis van die naamwoord en die werkwoord dui op 'n voorreg om 'n heilige onderhoud te voer met die hemelse Koning.²⁴⁶⁾

Die drie woorde δέησις, προσεύχαι en ἐντεύξεις kan as volg van mekaar onderskei word: Die eerste dui op 'n ootmoedige gesindheid waar die bidder bewus is van sy groot behoefte aan gawes en seëninge van die Here wat alleen in staat is om die goeie te kan verleen.

Die tweede dui op 'n nader tot God met die verskuldigde eerbied en om Hom te erken as die Here die grote God van die hemel en die aarde voor wie die mens niks is nie.

Die derde woord dui op 'n toenadering tot God in 'n kinderlike vertroue en vryheid met die toe-eiening van die onbeskryflike voorreg om in sy teenwoordigheid te mag verkeer.²⁴⁷⁾ Dit is moontlik dat Paulus nie in I Tim. 2:1 'n gesistematiseerde lys van verskillende soorte gebede wou weergee nie, maar dat hy slegs van verskillende sinonieme begrippe gebruik gemaak het om die belangrikheid van die gebedslewe van die evangelie-dienaar ten behoeve van alle mense te beklemtoon.²⁴⁸⁾

Die vierde woord wat gebruik word, is εὐχαριστίας wat met "danksegginge" vertaal word.

243) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 2:1

244) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:1

245) vgl. G. Holtz: a.w., I Tim. 2:1

246) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 2:1

247) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 2:1

248) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 2:1

E Y X A P I Σ T I A

Die woord ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΣ word die eerste keer deur Herodotus gebruik met die betekenis van "dankbaar".

ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΩ beteken "om iemand 'n guns te bewys". Die naamwoord ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ kom algemeen voor op inskripsies as eerbetonings met die betekenis van "dankbaarheid".

In Hebreeus bestaan daar nie 'n woord om die begrip weer te gee nie.

תְּחִינָה is 'n dankoffer. In Ps. 50:14 word תְּחִינָה
תְּחִינָה weergegee met תּוֹסֹת תַּבְּחָן תּוֹסֹת תַּבְּחָן
"offer dank aan God".

In Heb. 13:15 word תּוֹסֹת תַּבְּחָן vertaal met 'n
"lofoffer".

In Spr. 11:16 word אִשָּׁה-נֶשֶׁה vertaal met γυναίκα ευχαριστος
"'n aanvallige vrou". In die apokriewe boeke het die woord die betekenis
van "danksegging".

In die N.T. dui ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΩ op die dankseggingsgebed in
die algemeen (Joh. 11:41; Hand. 28:15; Openb. 11:17) en die dank-
segging by maaltye (Matt. 15:36; Mark. 8:6; Joh. 6:11,23; Hand.
27:35). Die begrippe ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΩ en ΕΥΛΟΓΕΩ word
ook as sinonieme gebruik. In Mark. 8:6 by die tweede vermeerdering
van die brode word die uitdrukking ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΑΣ gebruik
("en nadat Hy gedank het") (vgl. ook Mark. 8:7).

Paulus gebruik die begrip dikwels in sy inleiding (Rom. 1:8; I Kor.
1:4; Efes. 1:15; Filip. 1:3; I Thess. 1:2; II Thess. 1:3; Filem.
vers 4). Die doel van danksegging is die verheerliking van God (Rom.
1:21). Dit is opvallend dat danksegging in die Pauliniese briewe tot
God gerig word en nie aan Christus nie (Rom. 1:8; I Kor. 1:4; Efes.
1:15,16; Filip. 1:3; I Thess. 1:2; II Thess. 1:3; Filem. vers 4).²⁴⁹⁾

Paulus gebruik die woord ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ in I Tim. 2:1 as dank-
segging vir die gawes wat God aan persone geskenk het²⁵⁰⁾ op grond van
gebede in die verlede, asook danksegging vir dit wat God reeds besig
is om te doen.²⁵¹⁾

249) vgl. H. Conzelmann: ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΩ in Kittel: T.W.N.T. IX,
p.407 e.v.

250) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:1

251) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 2:1

Die evangeliedienaar het nie slegs die verantwoordelikheid om vir die mensdom in al sy behoeftes en lewensomstandighede te bid nie, maar ook danksegging aan die Here te betuig in sy voorsiening en die beantwoording van gebede in die verlede.²⁵²⁾

Dit is die voorreg van die evangeliedienaar om sy eie persoonlike behoeftes en dié van die wêreld na God te bring, maar dit is sy verantwoordelikheid om ook gedurig danksegging aan Hom toe te bring.²⁵³⁾

In I Tim. 5:5 verwys Paulus na die weduwee wat "bly

(ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς) in smekinge en gebede." Dit dui op 'n gebed van 'n weduwee van haar konkrete behoeftes erken en dit aan God voorhou in die meer algemene en omvattende begrip van gebed.

In I Tim. 4:3-5 word na voedsel verwys "wat God geskape het om met danksegging (εὐχαριστίας) te geniet en wat goed is as dit met danksegging (εὐχαριστίας) ontvang word, want dit word geheilig deur die woord en die gebed (ἐντεuxeως)".

Die herhaalde εὐχαριστία dui op die danksegging by die maaltyd.²⁵⁴⁾

Ἐντεuxeως "die gebed" kan hier as 'n sinoniem van εὐχαριστία opgeneem word.²⁵⁵⁾ Lenski omskrywe die woord as 'prayer as free speech to God; we freely speak to God on the basis of his Word and perhaps even use expressions and statements that are taken from the Word'.²⁵⁶⁾

II Tim. 1:3:

"Ek dank God wat ek van my voorouers af in 'n rein gewete dien, wanneer ek onophoudelik nag en dag aan jou in my gebede dink" (περὶ σου μνησθῶ ἐν τοῖς δεήσεσιν).

252) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 2:1

253) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 2:1

254) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:3-5

255) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:3-5

256) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:3-5

Dit gaan hier om die persoonlike gebedslewe van Paulus. Paulus laat sy dankbaarheid tot uiting kom in sy voortdurende gebed vir Timotheüs. Dit is nie duidelik waarvoor Paulus dankbaar is nie, waarskynlik vir Timotheüs se lewe en sy lojaliteit.²⁵⁷⁾ Die uitdrukking ὁ λατρεῦω ἐν καθάρᾳ συνειδήσει "wat ek in 'n rein gewete dien" dui op die suiwer en ongeveinsde gesindheid waarmee Paulus God gedien het. Ἀπο προγονων -"van my voorouers af" dui op sy eie voorouers en nie die volk Israel nie.²⁵⁸⁾

In teenstelling met Paulus se gebruik van μνησταν ποιοῦμαι elders (vgl. Rom. 1:9; Efes. 1:16; I Thess. 1:2 en Filem. vers 4) gebruik hy in die gedeelte 'n Latinisme 'memoriam habeo' την μνησταν ἔχω.²⁵⁹⁾ Die uitdrukking ἐν ταῖς δεήσιν μου "in my gebede" in plaas van ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου kan verklaar word as 'n moontlike ontwikkeling in Paulus se woordeskat. Kritici van Paulus se outeurskap sien in die vreemde uitdrukking 'n bevestiging van hulle teorie. Die bou en samestelling van die perikoop toon 'n duidelike ooreenkoms met die normale Pauliniese danksegging. In vers 4a word byvoorbeeld twee partisipiële bysinne na mekaar gebruik.²⁶⁰⁾ Die begrip dui hier op die armoedige wat by God bedel.²⁶¹⁾ Die uitdrukking νυκτος καὶ ἡμερας word op verskillende maniere verklaar en vertaal.

(1) "in my aand- en oggendgebede".²⁶²⁾ In I Tim. 5:5 en I Thess. 3:10 word dieselfde konstruksie ook in die genitief gebruik.

(2) "nag en dag in my gebede"

Ἀδιαλείπτου "onophoudelik" dui op die voortdurende gebedslewe van Paulus wat geen tydsbeperkinge geken het nie, maar wat dag en nag tot God gebring is.²⁶³⁾ Dié Griekse woord word ook gebruik ten opsigte van 'n onophoudelike hoes. Dit is dus nie 'n voortdurende gebed sonder onderbreking nie, maar dui op herhaaldelike gebedsgeleenthede.²⁶⁴⁾

257) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 1:3

258) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:3

259) vgl. Ibid

260) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:3

261) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:3

262) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 1:3

263) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:3

264) vgl. G.H. King: To my Son, II Tim. 1:3

Dit is ook moontlik dat die uitdrukking met die volgende vers verbind moet word om na Paulus se onophoudelike verlange te verwys.²⁶⁵⁾ In I Thess. 3:10 word die uitdrukking wel t.o.v. die gebedslewe gebruik. Die mees voor-die-handliggende verklaring is dat dit op Paulus se voortdurende gebedslewe gedui het. In I Thess. 2:9 word dieselfde uitdrukking gebruik t.o.v. Paulus se onophoudelike arbeid in die bediening. Die uitdrukking "dag en nag" dui dus klaarblyklik daarop dat Paulus gedurende die dag en die nag homself aan persoonlike gebed gewy het. Hierdeur word die volhardende gebed van die evangeliedienaar en sy voorbidding vir 'n mede-evangeliedienaar beklemtoon.

Die gebedslewe van die evangeliedienaar as voorbidder in die gemeente en sy persoonlike lewe is van die allergrrootste belang. Die voortdurende gebedsingesteldheid van Paulus dien tot 'n voorbeeld vir elke evangeliedienaar wat wens om sy roeping met erns en toewyding te vervul. Voortdurende danksegging was deel van die gereelde gebede van die apostel terwyl die woord *ἐντεῦθεν* die gebedshouding weerspieël van 'n geestelik arm bedelaar wat in sy gebedslewe, ná baie jare in die evangeliebediening, steeds met leë hande homself tot God gerig het.

265) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:3

E N T P E Φ Ω

In die Pastorale briewe word die begrip ἐντρέφω eenkeer t.o.v. die evangeliedienaar gebruik met die oog op die versorging van sy eie geestelike behoeftes.

Ἐντρέφω beteken "grootmaak", "opvoed", en ook "om af te rig in iets".²⁶⁶⁾ Die woord is afkomstig van τρέφω wat beteken "om te voed", "voedsel gee", "om te voer" of "opvoed". Die medium beteken "om gevoed te word", "op te groei" of "opgelei te word".²⁶⁷⁾ Die woord word in Jak. 5:5 gebruik met die betekenis ἐθρεψατε "gevoer". Die vrou in die woestyn wat uit die gesig van die slang "onderhou word" τρεφεται (Openb. 12:14). Ἀνατρέφω -"opvoed" dui in Hand. 7:20 op Moses wat as baba drie maande lank in die huis van sy vader ἀνατραφη "versorg is".

Ἐκτρέφω het die betekenis "om op te voed", "om groot te maak" of "te kweek". "Niemand het ooit sy eie vlees gehaat nie, maar hy voed (ἐκτρέφει) en koester (θαλπει) dit" (Efes. 5:29) (vgl. ook Efes. 6:4).

Die woord ἐντρέφω kom nie in die LXX voor nie²⁶⁸⁾ en word slegs eenkeer in die N.T. gebruik, nl. in I Tim. 4:6.²⁶⁹⁾

I Tim. 4:6:

"As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou, sal jy 'n goeie dienaar van Jesus Christus wees, terwyl jy jouself voed (ἐντρεφομενος) met die woorde van die geloof en van die goeie leer waarvan jy 'n navolger geword het."

Paulus wys op twee vereistes wat noodsaaklik is om 'n goeie evangeliedienaar van Jesus Christus te wees:

- (1) Die regte onderrig aan die gemeente.
- (2) Die voortdurende geestelike voeding van die evangeliedienaar.

266) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.269

267) vgl. H.G. Liddell and R. Scott: a.w., p.1814

268) vgl. E. Hatch and H.A. Redpath: a.w.

269) vgl. W.F. Moulton and A.S. Geden: a.w., p.339

Hierdie uiteensetting van Timotheüs se roeping volg ná die vermelding van die afval in die laaste dae wat deur die dwaalleraars bewerkstellig word. In teenstelling met die afwykings word Timotheüs daartoe geroep om op 'n konstruktiewe wyse 'n voorbeeld te stel.²⁷⁰⁾

ΤΑΥΤΑ ὑποτιθεμενος τοις ἀδελφοις "As jy hierdie dinge aan die broeders voorhou".

Uit hierdie opdrag blyk die doel van die brief baie duidelik as voorligting aan Paulus se medewerker, Timotheüs. Die erns en asketiese inspanning van die dwaalleraars het klaarblyklik 'n indruk op die gemeente gemaak en daarom het dit besondere moed geverg om die leer as gevaarlike kettery aan te dui en af te wys.

Daarom was dit noodsaaklik dat Timotheüs of die gemeente nie sou aarsel of terugdeins nie.

ΤΑΥΤΑ (wat hy moes voorhou) dui op die onmiddellik voorafgaande in vers 3-5.

ὑποτιθεμενος as praesens participium dui op die voortgaande onderrig wat telkens weer opnuut aan die broeders voorgehou moet word.²⁷¹⁾

Die oorspronklike letterlike betekenis van ὑποτιθεσθαι is om 'n fondament onder 'n gebou te lê.²⁷²⁾ Dit het nie die betekenis om opdragte uit te reik nie, maar om "aan te raai, raad te gee, om te adviseer".²⁷³⁾ Die taak van die evangeliedienaar is nie om as 'n diktator op 'n veglustige of strydlustige wyse wette neer te lê nie, maar hy moet op so 'n wyse leiding gee dat die gemeente die sonde en dwaling in hulle eie lewe ontdek.²⁷⁴⁾

— 'The guidance which is given in gentleness will always be more effective than the bullying instructions which are laid down with force. It is always true that man can be led when they will refuse to be driven.'²⁷⁵⁾

270) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:6

271) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

272) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

273) vgl. J.N.D. Kelly: I Tim. 4:6

274) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:6

275) Ibid

*Αδελφοίς "broeders" beklemtoon dat die gemeente tot dieselfde familie behoort (vgl. I Tim. 5:1; 6:2; II Tim. 4:21)²⁷⁶⁾ letterlik van dieselfde moederskoot.²⁷⁷⁾ Die onderwysing moet nie uit die hoogte gegee word nie, maar aan persone wat tot dieselfde geestelike huishouding behoort.

Καλὸς ἐστὶ διακονὸς Χριστοῦ Ἰησοῦ "sal jy 'n goeie dienaar van Jesus Christus wees".

Die woord διακονὸς dui nie op 'n diaken nie, maar is 'n meer algemene en nie-tegniese begrip (vgl. I Kor. 3:5; II Kor. 3: ; 6:4; 11:23 e.a.)²⁷⁸⁾ as 'n aanduiding van iemand wat in die gemeente in Christus se diens staan.²⁷⁹⁾

Καλὸς as byvoeglike naamwoord word in die Berkeley Version vertaal met 'excellent'. Dit beteken "goed" of "sigbaar goed" vir die menslike oog.²⁸⁰⁾

'n Evangeliedienaar wat, 'n liefdevolle toewyding aan God aan die gemeente, as 'n geestelike familie, op die gevaar van die afwykings wys, sal 'n goeie diensknecht van Christus Jesus genoem word.²⁸¹⁾

Ἐντρέφομενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως "en terwyl jy jouself voed met die woorde van die geloof."

Ἐντρέφομενος as praesens participium van ἐντρέφω het die betekenis om homself voortdurend en opnuut te voed as bystelling by καλὸς διακονὸς.²⁸²⁾ In Hand. 22:3 verwys Paulus na homself in sy verdediging as "opgevoed" (ἀνατεθραμμένος) aan die voete van Gamaliël. Ἐντρέφομενος het ook die betekenis van "om jouself te voed".²⁸³⁾ Die regte onderwysing met

276) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:6

277) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:6

278) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:6

279) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

280) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

281) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:6

282) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

283) vgl. Ibid

betrekking tot die dwaalleer is nie die enigste voorbehoud vir 'n goeie dienaar van Christus nie. Terwyl hy besig is om ander te onder- rig teenoor die valse leer, moet hy homself voed en na die versorging van sy eie geestelike behoeftes omsien. Die sielsorg van die evangelie- dienaar mag onder geen omstandighede nagelaat word nie. Hierdie uit- drukking beklemtoon weer dat die leer en lewe onlosmaaklik aan mekaar behoort.²⁸⁴⁾

Τοις λόγοις της πίστεως dui op die woorde waarin die inhoud van die geloof uitdrukking vind (vgl. Rom. 10:8 το ῥημα της πίστεως),²⁸⁵⁾ d.w.s. die woorde wat die geloof beliggaam.²⁸⁶⁾ Die objektiewe genitief word gebruik, d.w.s. nie woorde wat geloof bewerkstellig nie, maar woorde wat die geloof as inhoud het.²⁸⁷⁾

Hierdie woorde van die geloof is nie uitsprake van mense nie, maar is gebaseer op die Woord van God.²⁸⁸⁾

Λογοις dui op die prediking of onderwysing.²⁸⁹⁾

'The tense of the verb 'nourished' suggests that it is not by one outstanding banquet, nor by an occasional feast, but by a regular diet of everyday feeding on good solid fare.'²⁹⁰⁾ 'The present participle ἐντρέφομενος suggests a continual process of being nourished up in the words of faith.'²⁹¹⁾

Die geestelike voedsel moet voortdurend deur die evangeliedienaar verteer word.²⁹²⁾ Timotheüs word daaraan herinner dat hy homself moet voed met die woorde van die geloof. Geen evangeliedienaar kan homself voortdurend geestelik gee deur die prediking en die pastoraat sonder om te ontvang nie. Die evangeliedienaar wat ander leer, moet dus 'n geestelike student wees en hy moet eers gevoed word voordat hy ander kan leer.²⁹³⁾

284) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

285) vgl. M.R. Vincent: a.w., I Tim. 4:6

286) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:6

287) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

288) vgl. Ibid

289) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

290) G.H. King: a.w., I Tim. 4:6

291) D. Guthrie: The Pastoral Epistles, I Tim. 4:6

292) vgl. C. Spicq: a.w., I Tim. 4:6

293) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 4:6

Dit is 'n daaglikse taak om deur die waarhede van die evangelie gevoed te word. Die voeding dui op die christelike onderrig (I Kor. 3:2; I Pet. 2:2). Die onderrig wat Timotheüs reeds ontvang het, word nie hier as onvolledig voorgestel nie, maar daar moet steeds groei en ontwikkeling in sy geestelike lewe kom en daarvoor is 'n voortdurende geestelike voeding noodsaaklik.

Και της καλης διδασκαλιας η παρακολουθηκας "en van die goeie leer waarvan jy 'n navolger geword het."

Hierdie uitdrukking dien as 'n verdere omskrywing van die inhoud waarmee Timotheüs se geestelike lewe gevoed moet word.

Διδασκαλιας (vgl. I Tim. 1:10) dui nie op 'n soort kategismus wat alreeds bestaan het nie, maar as die goeie leer teenoor die dwaalleer van vers 1-5. Dit dui op die onderwysing en die uitleg van die geskrewe woord met die oog op Christus en die toepassing daarvan op die plaaslike omstandighede (vgl. Rom. 15:4; II Tim. 3:16).²⁹⁴ Dit gaan hier om die inhoud van die evangelie wat met gesag oorgelewer is.²⁹⁵

Hierdie geestelike voedsel met die vermelding van καλης beklemtoon die goeie leer teenoor die valsheid van die dwaalleer. Timotheüs het 'n navolger van hierdie leer geword en is dit steeds nog. Daarom word die plusquamperfectum gebruik.²⁹⁶

Παρακολουθεω het die betekenis "om te volg langs" of "om van naby te volg."²⁹⁷

294) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:13

295) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:6

296) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

297) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:6

- Die uitdrukking dien in die geheel om die bron waaruit Timotheüs se geestelike voeding moet plaasvind, aan te dui. Die geestelike voeding vind plaas deur die weg van die gelowige se geheiligde verstand.²⁹⁸⁾
- Dit is slegs wanneer die evangeliedienaar wat in sy onderwysing uitgaan om die kwaad te bestraf, gevoed word deur hierdie kwaliteit voedsel, dat hy 'n goeie dienaar sal wees. 'n Goeie dienaar is nie noodwendig die een wat deur almal opgehemel word en die populêre prediker is nie, maar ooreenkomstig die eise wat God aan Timotheüs gestel het, sy evangeliebediening voltrek deur die regte onderrig aan die gemeente en die voortdurende geestelike voeding van sy eie lewe. Dit gaan nie om 'n nuwe etiese standaard of vereiste wat neergelê word nie. Dit gaan om die onontbeerlike geestelike geleentheid waarsonder geen geestelike voeding aan andere gegee kan word nie. Dit is noodsaaklik dat die evangeliedienaar daagliks in sy binnekamer uit die Woord gevoed sal word om daardeur ander te kan onderrig in die waarheid en om sodoende 'n goeie evangeliedienaar te kan wees volgens die standaarde wat God daargestel het.
- Die evangeliedienaar se studeerkamer moet ook 'n gereelde spreekkamer wees waar God ook met hom in gesprek kan tree.

298) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:6

AFDELING C - DIE PERSOONLIKE LEWE VAN DIE EVANGELIEDIENAAR
IN SY VERHOUDING TOT HOMSELF EN SY MEDEMENS

HOOFSTUK 6:

EΥΣΕΒΕΙΑ, EΥΣΕΒΕΙΝ, ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ EN ΑΣΕΒΕΙΑ

J.P.L. Jonker wys in sy tesis "Persoonlikheidsdinamiek in die pastoraat" op die belangrikheid van die pastorale persoonlikheid en sy vorming. Dit gaan veral om die persoonlikheid van die evangeliedienaar. Die persoonlikheid van die evangeliedienaar is die besondere orgaan waardeur die Gees van God sy boodskap op 'n verstaanbare wyse aan die gemeente rig.¹⁾

"Die persoonlikheid word deur die werkzaamheid van God ryker en voller in krag. Die uniekheid van die pastoraat van elke pastor word juis bepaal deur die uniekheid van sy persoonlikheid. Daarom moet die pastor steeds persoonsbewus bly en mag in sy pastoraat nooit 'n amptelike vanselfsprekendheid gevind word nie."²⁾

In die Pastorale briewe word 'n aantal geestelike eienskappe van die evangeliedienaar weergegee waartoe hy geroep word om aandag aan te gee. Dit word beskrywe t.o.v. die verhouding van Timotheüs en Titus teenoor hulleself, teenoor persone in die gemeentes Efese en Kreta, asook teenoor buitestaanders soos die dwaalleraars. Hierdie hoofstuk en die daaropvolgende hoofstukke sal daaraan gewy word.

Die eerste eienskap in die persoonlikheid van die evangeliedienaar wat in die Pastorale briewe beklemtoon word, is εὐσεβεία.

Die begrip εὐσεβεία word meer dikwels in die pastorale briewe gebruik met die oog op die evangeliedienaar en word in die volgende verse as volg vertaal:

I Tim. 2:2 "godsvrug"	3:16 "godsaligheid"
4:7 "godsaligheid"	4:8 "godsaligheid"
6:3 "godsaligheid"	6:5 "godsaligheid"
6:11 "godsaligheid"	II Tim. 3:5 "godsaligheid"
3:12 "godsvrugtig"	Tit. 1:1 "godsaligheid"
2:12 "vroom"	

Die begrip θεοσεβεία word in I Tim. 2:10 vertaal as "godsvrug" en die werkwoord εὐσεβείν word in I Tim. 5:4 vertaal met "leer om eerbied te betoon" en ἀσεβεία in II Tim. 2:16 en Tit. 2:12 met "goddeloosheid" vertaal.

1) vgl. E. Pfenningsdorft soos aangehaal deur J.P.L. Jonker: Persoonlikheidsdinamiek in die Pastoraat, p.82

2) Ibid

Εὐσεβεια is afkomstig van die wortel σεβ wat baie algemeen in Grieks voorkom en is 'n tipiese uitdrukking van Griekse vroomheid of piëteit. Oorspronklik het σεβ- "om terug te val voor" of "terug-deins" beteken.³⁾

Die begrip Εὐσεβης, Εὐσεβεια en Εὐσεβω in die Griekse wêreld

Die begrippe is tevore in 'n breë verband gebruik, maar meer spesifiek as die regte houding teenoor die gode en word deur die begrip "piëteit" weergegee. Die begrip het ook 'n meer algemene betekenis. "Om meeneed te pleeg" is οὐκ Εὐσεβειν. "Om 'n sterwende vader by te staan" is Εὐσεβειν.

"Diegene wie se huwelik nie met skuld belaa is nie" word genoem Εὐσεβεις. ⁴⁾

Dit is dus duidelik dat die begrip in 'n wyer verband gebruik is.

Die objek van Εὐσεβειν en Εὐσεβεια is ook soms die dode asook afgestorwe bloedverwante en familieleden in die algemeen, vaders, broers, ouers, asook die regeerders en in die N.T. tye: die keiser, regters, vreemdeling en vlugteling, die goeie, ede en die wet. Dit toon duidelik dat Εὐσεβ- 'n uitdrukking van "respek" teenoor die huislike, nasionale en internasionale lewe was. Dit dui op 'n hoë agting teenoor hulle en voorkom ootreding teenoor hulle. Aangesien al die instellings onder die beskerming van die gode staan, is dit begryplik dat Εὐσεβω in 'n groter mate na die gode begin verwys het. Die ontwikkeling het tot die punt gekom waar Εὐσεβεια dui op die regte optrede teenoor die gode in onderskeiding van δικαιοσύνη - die regte optrede teenoor jou naaste en σωφροσύνη en ἐγκράτεια as die regte optrede teenoor jouself.⁵⁾

3) vgl. W. Foerster: σεβομαι in Kittel: T.W.N.T. VII, p.168 e.v.

4) vgl. Ibid

5) vgl. W. Foerster: a.w.

In Plato se dialoog oor piëteit word 'n verdere element bygevoeg tot die begrip sodat εὐσεβεια nie slegs betrekking het op 'n eerbiedige houding teenoor die gode en die instellings wat deur hulle beskerm word nie, maar ook op die aanbidding wat aan die gode betuig word inkultiese daade. Aangesien 'n mens moet weet hoe om die gode reg te dien, word 'n element van kennis in piëteit ingedra. Sodoende het die verering van 'n god die betekenis verkry van die aanbidding van 'n god. Dit is egter duidelik dat dit nie slegs gaan om aanbidding as 'n kultiese daad nie, maar 'n innerlike gesindheid wat uitdrukking vind in 'n uiterlike daad.

In die Hellenisties—Romeinse periode dui die begrip εὐσεβεια meestal op die aanbidding van die gode. Die breëre betekenis van respek teenoor die instellings van die lewe bly steeds εὐσεβεια en word gebruik as 'n beskrywing van die houding teenoor familieleden, mans teenoor hul vrouens, slawe teenoor hul meesters en die legioene teenoor die keiser en die administrasie van die keiser.

Die element van eerbied vir die hoë en grote waarop σεβομαι oorspronklik gedui het, staan dus meer op die voorgrond en daarmee saam ook die Griekse oortuiging dat hierdie gevoel teenoor die majesteit en grootheid van die θεον beteken om vry te wees van menslike hartstog en om grootmoedig en welwillend teenoor mense te wees.⁶⁾

Εὐσεβεια en sy verwante begrippe het dus vir die Griek die betekenis gehad van 'n eerbiedige ontsag teenoor die verhewe wêreld van die gode.

Εὐσεβειν kom slegs vyf keer en εὐσεβης agt keer in die LXX voor as 'n weergawe van רָצַח "regverdig" een keer vir רָצַח "grootmoedig" en רָצַח "goedertierenguns" (Sirag 43:33) en twee keer רָצַח (Sirag 12:4; 39:27) en tien keer met geen oorspronklike Hebreeuse woord nie.

Εὐσεβεια word drie keer gebruik vir רָצַח רָצַח (Jes. 11:2; 33:6 en Spr. 1:7).

Εὐσεβεια is die oorsprong en die wortel van die hele gods-dienstige en sedelike lewe (vgl. Spr. 1:7).

6) vgl. W. Foerster: a.w.

"Die vrees van die Here" beteken die aanvaarding van God se oppergesag, die verlange om sy wil te doen en om Hom te behaag en daarom die afkeer van die kwaad.

Die vrees van die Here is om te haat wat sleg is (Spr. 8:13).

Die eienskap is ook kenmerkend van die Messias (vgl. Jes. 11:3). In Jes. 33:6 word "die vrees van die Here" as "sy skat" beskrywe.⁷⁾

In Sirag 49:3 en 'n hele aantal kere in die apokriewe boek word dit weergegee vir $\tau\upsilon\eta$ "goedertierenheid".⁸⁾

"n Antoniem vir $\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ is $\acute{\alpha}\nu\omicron\mu\iota\alpha$ in (Spr. 13:11)
 $\acute{\alpha}\sigma\epsilon\beta\omega\varsigma$ godeloses (14:11) $\acute{\alpha}\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ en $\acute{\alpha}\mu\alpha\rho\tau\omega\lambda\omicron\varsigma$ 9)

O.T.-vroomheid kan beskrywe word as die gelowige antwoord op God se Woord. Dit was veral die daad van God in die skepping en geskiedenis wat in sy Woord van God verkondig is wat die vroomheid van die O.T.-gelowige bepaal het. Die vroomheid was nie slegs 'n innerlike saak nie, maar het die lewe in al sy praktyke omspan. Dit word weergegee deur die uitdrukkings:

"Wandel met God" (Genog Gen. 5:24); "wandel voor God se aangesig" (Abraham - Gen. 17:1), d.w.s. om gedurig te lewe onder die oog van God en in sy teenwoordigheid soos 'n kind onder die liefdevolle oog van sy vader. Deur so te lewe sal Abraham נִצְּחָה "opreg en onberispelik" wees (Gen. 17:1). Hierdie vroomheid is 'n volledige ongedeelde oorgawe, om in volkome oorgawe te wandel met God en onder sy oog te lewe.¹⁰⁾

Job word ook as נָכוֹן (LXX $\acute{\alpha}\lambda\eta\theta\iota\nu\omicron\varsigma$) "vroom" (Job 1:1) beskrywe. In Ps. 37:37 word נָכוֹן (LXX $\acute{\alpha}\delta\iota\kappa\iota\alpha\nu$) met "vrome" vertaal. In Ps. 25:21 word נָכוֹן (LXX $\acute{\alpha}\delta\iota\kappa\omicron\nu$) deur "vroomheid" vertaal. In die O.T. dui נֶאֱמָר "die trou van God en mens aan die verbond" daarop om lojaal aan God en sy verbond (vgl. Ps. 12:2 e.a.), d.w.s. נִצְּחָה "regverdig" te wees. Die regverdige is diegene wat in die regte verhouding tot God en sy verbond staan en aan Hom getrou is

7) vgl. C. Spicq: a.w., p.40

8) vgl. W. Foerster: a.w.

9) vgl. Ibid

10) vgl. B.J. Oosterhoff en W. Steenberg: Vroomheid in het Oude en Nieuwe Testament, p.4 e.v.

en lewe volgens sy bevel. Vroomheid beteken dus om gedurig te lewe in die besef van sy teenwoordigheid, om te lewe ooreenkomstig die eise van sy verbond en om getrou te wees aan Hom en sy gebooie, d.w.s. om in die vrees van die Here te wandel. Lg. beteken allermens om bang te wees vir God, maar om Hom te erken op elke lewensterrein. In die woorde van Deut. 10 - om in sy weë te wandel, Hom lief te hê, Hom te dien met die hele hart, om sy gebooie en insettinge te onderhou (vers 12). Dit is om Hom aan te hang (vers 20), om by Hom te bly nie uit angs nie, maar uit 'n gehegtheid aan Hom.¹¹⁾

Die vroomheidsbegrip in die O.T. is sterk aan die kultus verbonde. Dit kom daarin tot uiting en ontvang weer sy aansporing daaruit en veral met die aksent op die gemeenskaplike deelname daaraan.¹²⁾

Die diens aan God moet gepaard gaan met die regte gesindheid en met 'n lewe ooreenkomstig sy wil.

Die O.T.-vrome rig hom in sy vroomheid op die wet in die breëre sin as 'n lewensreël van God. Daarin vind hy die norm van sy lewe.¹³⁾ Die onderhouding van die wet gaan met lewensblyheid gepaard (Ps. 119:24 en 47 en Ps. 147:19 e.v.). Die vreugde is nie in die onderhouding van die gebooie van God self nie, maar om op God gerig te wees, van wie alle gawes afkomstig is (Pred. 12:13). Die vrome begeer met sy hele hart om God se wil te doen. "Leer my, Here, u weg: Ek sal in u waarheid wandel; verenig my hart tot die vrees van u naam" (Ps. 86:11).

Die een wesenlike element van die O.T. vroomheid is vertroue. Die vrome stel in sy nood en probleme sy vertroue op God en daarin vind hy rus. Dit gaan nie om die erkenning van 'n reeks van leerstellings nie, maar om die vertroue op God as Persoon en in wat Hy sê (vgl. Ps. 13:6; Klaagl. 3:24). Die geloof van die vrome is ook in verwagting wat gerig is op die toekoms. In die stryd en onverklaarbare raaisels in die gelowige se lewe sien hy met afwagting uit na die ingryping van God (Ps. 10:12 e.v.). Vroomheid en verwagting is onafskeidelik aan mekaar verbonde.¹⁴⁾

11) vgl. B.J. Oosterhoff: a.w., p.6 en 7

12) vgl. Ibid, p.13

13) vgl. Ibid, p.18

14) vgl. Ibid, p.25-27

Die vroomheid in die O.T. het dus die betekenis van

1. eerbied vir God
2. liefde
3. geneentheid
4. gehegtheid
5. gehoorsaamheid
6. en die noodsaaklike element van geloof as vertrouwe op God en op sy belofte.¹⁵⁾

Die begrip εὐσεβεια kom dikwels in IV Makkabeërs voor. Die boek is in die eerste eeu v.C. geskrywe tydens die vervolging van die Jode. Die skrywer van die boek meld in IV Makk. 5:24 dat die een noodsaaklike eienskap van die lewe is om jou drifte te beheer; om die wet gehoorsaam te wees en dit word saamgevat deur die woord εὐσεβεια.¹⁶⁾ Dit beteken basies in die Makkabeërboek om God die plek in jou gedagtes, in jou hart en in jou lewe te gee wat Hom toekom.¹⁷⁾

Εὐσεβης word as 'n selfstandige begrip in die N.T. gebruik (vgl. Hand. 10:2 en 7 en II Pet. 2:9) en kom twee keer in die pastorale briewe as 'n bywoord εὐσεβως voor.

Εὐσεβεια kom sonder 'n beskrywende objek slegs in Hand. 3:12, elf keer in die Pastorale briewe en drie keer in die sendbrief van Petrus voor.

Met die uitsondering van die Pastorale briewe en II Pet. word die woordgroep nêrens in die N.T. gebruik t.o.v. die christelike geloof en lewe nie. In Hand. 10:2 en 7 het die begrip εὐσεβης betrekking op Cornelius, sy huisgesin en 'n soldaat en word vertaal deur "vroom".

In II Pet. 2:9 word εὐσεβεις vertaal met "godsaliges". "die Here weet om die godsaliges uit versoeking te verlos en die onregverdiges te bewaar vir die dag van oordeel..."

15) vgl. B.J. Oosterhoff: a.w., p.7

16) vgl. W. Barclay: a.w., p.110

17) vgl. W. Barclay: a.w., p.109

In Hand. 3:12 word εὐσεβεια vertaal met "godsvrug" as Petrus vir die volk na die genesing van die kreupel gebore man sê: "...Waarom kyk julle ons so aan asof ons deur ons eie krag of godsvrug bewerk het dat hy loop".

In Hand. 17:23 het Paulus nadat hy verwys het na die altaar in Athene, die opmerking gemaak: "Hom dan wat julle vereer (εὐσεβείτε) sonder om Hom te ken, verkondig ek aan julle."

Daar is verskillende moontlike verklarings waarom die begrip groten-deels afwesig is in die evangelies en die vroeëre Pauliniese briewe:

1. Die gebrek aan 'n Hebreeuse taalkundige ekwivalent vir die Griekse begrip.
2. Aangesien die Joodse godsdiens monoteïsties is en die feit dat die begrip meer betrekking het op τοῦ θείου as op τοῦ θεοῦ .
3. Εὐσεβ - lê meer klem op die gedrag van die mens en maak van die begrip 'n deug in die sedelike sin.

Daarom gebruik Paulus merendeels ἅγιοι en ἐκλεκτοὶ met die oog op die gelowiges en word εὐσεβεια vervang met πιστις en ἀγάπη as begrippe wat nooit as sedelike deugde bestempel kan word nie.¹⁸⁾ In die Latyn word εὐσεβεια weergegee deur "pietas" wat vroomheid, eerbied en pligsgevoel beteken.¹⁹⁾

Εὐσεβεια is as eerbied teenoor God nie bloot 'n intellektuele begrip nie, maar 'n onderwerping van die hele persoon aan die gesag van God en dus 'n houding van onderdanigheid sodat Hy beheer oor ons lewe het en aan ons sy leiding bied. Dit beteken dat die mens bereid is om alles waaroor hy beskik in diens van God te gee om deur Hom gebruik te word, en om Hom daardeur te verheerlik.²⁰⁾

Die begrip dui dus op die besef van afhanklikheid en onderworpenheid aan God en word 'n nuwe blywende erediens, wat die ware leerling van Jesus Christus se lewe kenmerk (vgl. Rom. 12:1).²¹⁾

18) vgl. W. Foerster: a.w.

19) vgl. W. Barclay: a.w., p.109

20) vgl. C. Spicq: a.w., p.43

21) vgl. C. Spicq: a.w., p.43 e.v.

Εὐσεβεία in die Pastorale Briewe

Daar is 'n aantal Griekse begrippe wat eie is aan die taal van die Pastorale briewe. Εὐσεβεία kom tien keer voor in die Pastorale briewe. Dit is egter nie altyd maklik om dit te vertaal of die betekenis daarvan in Afrikaans weer te gee nie.

Die begrip word in Afrikaans vertaal deur "godsvrug" (I Tim. 2:2) "godsaligheid" (I Tim. 3:16; 4:7,8; 6:3; 5:6; 6:11; II Tim. 3:5; Tit. 1:1).

Ἀσεβής word vertaal met "goddeloosheid" (II Tim. 2:16; Tit. 2:17).

Die bywoord εὐσεβώς word vertaal as "godvrugtig" (II Tim. 3:12) en "vroom" (Tit. 2:12). Die werkwoord εὐσεβειν word vertaal met "leer om eerbied te betoon" (I Tim. 5:4). Die verwante begrip θεοσεβεία word vertaal as "godsvrug" (I Tim. 2:10).

Die basiese wortel van hierdie woorde is "ontsag" en "eerbied in die teenwoordigheid van God". Dit geld nie slegs vir die innerlike houding nie, maar kom ook tot uitdrukking in aanbidding wat gepaard gaan met eerbied en 'n lewe van gehoorsaamheid.

Εὐσεβεία is die sluitsteen in die evangeliedienaar se geestelike lewe.

Die begrip het in die Pastorale briewe die betekenis van 'n gods-dienstige houding in die diepste sin van die woord - 'n ware eerbied teenoor God wat uit kennis voortkom.
(I Tim. 3:16; 4:7 e.v.; 4:3,5,6,11; II Tim. 3:5; Tit. 1:1).²²⁾

I Tim. 2:1-2:

In die eerste plek vermaan ek dan dat smeking...gedoen moet word vir alle mense; vir konings en almal wat hooggeplaas is sodat ons 'n rustige en stil lewe kan lei in alle godsvrug (Εὐσεβεία) en waardigheid."

22) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 2:2

Die handhawing van gesag en regering deur die owerheid bied aan die gemeente geleenthede wat onontbeerlik is vir sy geestelike welsyn. Hierdie geestelike geleenthede en welsyn word omskrywe deur die uitdrukking $\acute{\epsilon}\nu\ \acute{\epsilon}\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \sigma\epsilon\mu\nu\omicron\tau\eta\tau\iota$. Dit

is 'n interessante Hellenistiese weergawe van die Hebreeuse $\acute{\epsilon}\nu\ \acute{\omicron}\sigma\iota\omicron\tau\eta\tau\iota\ \kappa\alpha\iota\ \delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\sigma\upsilon\nu\eta$ van Luk. 1:75 (in heiligheid en geregtigheid).²³⁾ $\acute{\iota}\nu\alpha\ \acute{\eta}\rho\epsilon\mu\omicron\nu\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\eta}\sigma\upsilon\chi\iota\omicron\nu\ \beta\iota\omicron\nu\ \delta\iota\alpha\gamma\omega\mu\epsilon\nu$

"sodat ons 'n rustige en stil lewe kan lei". $\acute{\eta}\rho\epsilon\mu\omicron\varsigma$

dui op "stil" of "rustig"-'n stil, rustige lewe wat nie deur oorlog of opstand versteur kan word nie. Sodoende kon die gemeente van die Here voortgaan met sy roeping om die Evangelie te verkondig.²⁴⁾

$\acute{\eta}\sigma\upsilon\chi\iota\omicron\varsigma$ is "stil" of "rustig" (vgl. I Pet. 3:4).²⁵⁾

$\acute{\epsilon}\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ is 'the true reverence towards God which comes from knowledge. It may include true respect and reverence for human superiors (cf. 5:4), and perhaps does so here'.²⁶⁾

Ridderbos laat die begrip dui op "godsdienstigheid".

Dibelius en Conzelmann sien in hierdie begrippe

christelike 'Bürgerlichkeit' wat in die Pastorale briewe geteken word.²⁷⁾

Eers in die christendom het $\acute{\epsilon}\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ waarlik tot sy reg gekom deur die kennis van die enige ware God. Die valse godsdiens bewerkstellig nooit 'n vrees van die Here op die regte wyse nie.

Die vrees van die Here geskied in die praktyk van die lewe d.m.v. dade.²⁸⁾

Eusebius omskryf die begrip as: 'reverence towards the one and only God, and the kind of life that He would wish us to lead'.²⁹⁾

$\acute{\epsilon}\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ 'designates the religious attitude in the deepest sense, the true reverence for God which comes from knowledge'.³⁰⁾

23) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 2:2

24) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 2:2

25) vgl. Ibid

26) W. Lock: a.w., I Tim. 2:2

27) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:2

28) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 2:2

29) Eusebius by W. Barclay: a.w., I Tim. 2:2

30) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 2:2

I Tim. 3:16:

"En, onteenseglik, die verborgenheid van die godsaligheid is groot:
(ΜΕΓΑ ΕΣΤΙΝ ΤΟ ΤΗΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ) God is
geopenbaar in die vlees, is geregverdig in die Gees, het verskyn aan
engele, is verkondig onder die heidene, is geglo in die wêreld, is
opgeneem in heerlikheid."

Paulus leef in die verwagting om spoedig by Timotheüs en die gemeente
te wees (vers 14), maar indien hy egter vertraag word, dan dien die
gemeentelike voorskrifte as huishoudelike reëls³¹⁾ "kerkordening"³²⁾

in noue aansluiting by vers 15 waar die gemeente as die pilaar en
grondslag van die waarheid beskrywe word.

Die uitdrukking "die verborgenheid van die godsaligheid" dui op "die
waarheid" in vers 15. Dit gaan hier om die heerlike en verhewe
karakter van die waarheid, as die geloofskennis wat aan die gemeente
toevertrou is. Die godsaligheid word as verborgenheid (ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ)
beskrywe omdat dit as God se verlossingsplan deur die eeue heen verborge
was, maar bekend gemaak is en tans die inhoud van die ware
godsdienst vorm.³³⁾

As sodanig word dit in sy onweerspreekbare grootheid geproklameer.³⁴⁾

Die wyse waarop hierdie "godsaligheid" (ΕΥΣΕΒΕΙΑ) beskrywe
word, is opmerklik. Hy maak klaarblyklik gebruik van bestaande
formulerings. Daar word meestal gedink aan 'n christelike lied wat
in die byeenkomste van die gemeente gesing is of 'n geloofsbelydenis
wat 'n plek gehad het in die oud-christelike godsdienst.³⁵⁾ Die inhoud
van die aanhaling word in ses parallellopende onafhanklike sinsnede,
met ses geskiedkundige feite omtrent Christus, weergegee.³⁶⁾

31) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:15

32) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 3:15

33) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:16

34) vgl. Ibid

35) vgl. Ibid

36) vgl. Ibid

- In hierdieses sinsnedes word die geopenbaarde geheim van ware godsdiens,
die persoon van Jesus Christus, uiteengesit.³⁷⁾

της εὐσεβείας het hier die betekenis van της
πιστεως soos in vers 9.³⁸⁾

Aangesien dit nie noodsaaklik is om nou op die inhoud van die omskrywing rondom die Persoon van Christus in te gaan nie, neem ons slegs kennis van die sesvoudige uiteensetting.

"en oefen jou in die godsaligheid (γυμναζε σε σεαυτον προς
εὐσεβειαν).

Teenoor die asketies-mistieke dwaalleer en die inspanning wat dit van die mens verg deur sy fisiese selfdisipline, stel Paulus nou "die oefening in die godsaligheid". Die begrip "oefen" is klaarblyklik deur die dwaalleraars gebruik i.v.m. hulle voorskrifte. Daarteenoor moet Timotheüs 'n ander oefening stel, nl. in die εὐσεβεια. Dit is nie so dat die ware geloof laks en sonder inspanning mag wees nie. Die erns van die wettiese godsdienst is oppervlakkig, omdat dit bestaan in die oefening van die liggaam onder die druk van vrees en bedreiging. Die εὐσεβεια vra egter meer. Dit is 'n saak van die hart en vra van die mens 'n veel dieper selfverloëning. Daarom gaan

38) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:16

dit in die bedienaar van die woord se lewe om geestelike afrigting en oefening. In vers 12 word die terrein van die bedienaar se geloofslewe omskrywe as woord, wandel, liefde, gees, geloof, reinheid.³⁹⁾ Dit is 'n oefening om in die weg van geloof, gehoorsaamheid en gebed (vers 5) welbehaaglik voor God te lewe.⁴⁰⁾

Sodoende word 'n aanduiding gegee van die terrein in die omvang van εὐσεβεια. Προς εὐσεβειαν dui dus nie op 'n verder verwyderde doel van die oefening nie, maar op die voorwerp van die oefening self.⁴¹⁾

Εὐσεβεια beteken nie slegs godsvrug as 'n innerlike gesteldheid of godsdienstigheid in die kultiese sin nie, maar in die algemeen 'n God welgevallige lewe (vgl. 6:11). Γυμναζειν het letterlik beteken om ongekleed te oefen in allerlei vertakkinge van sportsoorte. Die oordragtelike gebruik kom reeds in die voor-christelike literatuur voor. Die voorsetsel προς dui op die voorwerp van die oefening.⁴²⁾

Die begrip γυμναζειν dui op selfdisipline, selfkontrole en voortdurende toewyding aan die evangelie.⁴³⁾ Die begrip sal later meer volledig bespreek word.

Deur sy ganse denke en wandel moet die evangeliedienaar die heerlijkheid en heiligheid van God eer.⁴⁴⁾

In die christelike lewe moet baie bestry en baie aangekweek word om die doel van godvrugtigheid te bereik.

'Devote thyself to what really pertains godliness.'⁴⁵⁾

39) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 4:7 en 8

40) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7

41) vgl. Ibid

42) vgl. Ibid

43) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:7

44) vgl. A. Schlatter: a.w., I Tim. 4:7

45) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:7

Timotheüs het baie belangriker dinge te doen gehad as om te argumenteer oor lawwe en dwase praatjies. Hy moet gerig wees op εὐσεβείᾳ as 'n volkome toewyding aan die ware godsdiens. Die opdrag om hom te oefen, impliseer nie dat hy nagelaat het om dit te doen nie, maar die Praesens dui eerder op:

'Keep on in exercising thyself.... keep on as thou art doing. The implication is encouragement in following a right line of conduct, following it with all confidence.' 46)

Προς met die akkusatief het die betekenis van

1. m.b.t. beweging "na" (Matt. 3:13)
2. as 'n aanduiding van plek "by" (Matt. 13:56)
3. m.b.t. tyd (Luk. 24:29) "vir 'n tydjie"
4. in oordragtelike sin "aangaande" (Rom. 8:31) "met die oog op" (I Kor. 12:7) "volgens" (Gal. 2:14). 47)

Προς dui dus klaarblyklik nie in hierdie vers op 'n doel nie, maar "met die oog op", "met betrekking tot". Die verwysing na εὐσεβείᾳ is nie slegs m.b.t. Timotheüs se lewe nie, maar om εὐσεβείᾳ in sy persoonlike lewe sowel as in die gemeente te bewerkstellig. In al sy spanning en stryd waarin hy geoefen word, moet dit steeds gaan om εὐσεβείᾳ 48)

I Tim. 4:8:

"Want die liggaamlike oefening is tot weinig nut, maar die godsaligheid is nuttig in alles (ἡ δε εὐσεβεία προς παντα ὠφελιμος ἐστιν) omdat dit die belofte van die teenwoordige en die toekomstige lewe het."

In hierdie vers brei Paulus uit op die teenstelling teenoor die asketies-mitiese dwaalleer.

Die verwysing "want die liggaamlike oefening is tot weinig nut" dui nie op die moderne gimnastiek nie, maar op die dwaalleraars se beperkings op die liggaamlike gebied wat hulle as 'n vereiste gestel

46) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:7

47) vgl. C.F.D. Moule: An Idiom Book of New Testament Greek, p.52 e.v.

48) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:7

het met die oog op die verkryging van verlossing. Ander persone is van oordeel dat ἡ σωματικὴ γυμνασία betrekking het op die liggaamlike oefening van atlete.⁴⁹⁾

In I Tim. 4:3 verwys Paulus na liggaamlike onthouding as 'n aanduiding van dit waarop γυμνασία betrekking het.⁵⁰⁾

Paulus karakteriseer ook derglike asketiese voorskrifte in Kol. 2:20 e.v. as "wêrelds" en "tydelik". Die verband met vers 7a waar Paulus verwys na "onheilige en oudwyfse fabels", dui baie duidelik daarop dat ἡ σωματικὴ γυμνασία nie betrekking kan hê op die liggaamlike oefening van atlete nie.⁵¹⁾ Die onthoudingsmetodiek is op sigself van weinig nut. Onthouding is beter as losbandigheid (vgl. Mark. 9:29; I Kor. 7:5; 8:13). Die christelike lewe verg ook self-beheersing, beheersing van liggaamlike drifte en begeertes (Rom. 13:14 en I Kor. 9:27). Deur egter slegs daarop te konsentreer as 'n doel op sigself, het dit geen wesenlike nut nie. Oefening in die εὐσεβεία (godsaligheid) "is nuttig vir alles, omdat dit die belofte van die teenwoordige en toekomstige lewe het". Die onderskeid is daarin geleë dat die εὐσεβεία waarvan die evangelie spreek, die mens nie aan sy eie inspanning oorlaat nie, maar hom laat deel in die lewe wat God skenk. Hierdie lewe kan deur geen inspanning, hoe ernstig ook al bedoel, verseker word nie. Εὐσεβεία het dié belofte omdat dit gemeenskap met God beteken, self lewe is en aan diegene wat in Christus is, dié lewe skenk (Rom. 8:32; II Kor. 2:16; Filip. 2:16).

Die lewe is nie slegs van toekomstige aard nie, maar het ook betrekking op die teenwoordige. Die lewe het sy oorsprong in Christus (Kol. 3:3) en die voortbestaan en onderhouding daarvan is afhanklik van die gemeenskap met Christus deur die Heilige Gees (Rom. 8:6,10). Daarom is die oefening in die εὐσεβεία prinsipieel anders as die oefening in die liggaamlike onthouding.⁵²⁾

Εὐσεβεία is nie slegs in die gevoel geleë nie, maar vorm 'n deel van die wilslewe.⁵³⁾

49) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7 en 8

50) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 4:7,8

51) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:8

52) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7,8

53) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 4:7,8

I Tim. 6:3-4:

"As iemand iets anders leer en nie instem met die gesonde woorde van onse Here Jesus Christus en met die leer wat volgens die godsaligheid is nie, (καὶ τῇ κατ' εὐσεβειαν διδασκαλίᾳ), dié is verwaand...."

Die gedeelte word ook onder die begrip διδασκαλία behandel. Hier verwys Paulus na 'n leer volgens εὐσεβεια .

Met "die woorde van Jesus" word klaarblyklik die onderwysing van Jesus bedoel soos wat dit deur die apostel(s) aan die gemeente oorgelewer is. Dit gaan nie slegs om sekere afsonderlik bewoorde gedagtes van Christus nie, maar as 'n algemene verwysing na Christus se onderwysing.⁵⁴⁾ Lock noem 'n alternatiewe moontlikheid, nl. "die woorde omtrent Jesus" (vgl. II Tim. 1:8).⁵⁵⁾

Die tweede omskrywing van die leer τῇ κατ' εὐσεβειαν διδασκαλίᾳ "die leer wat volgens die godsaligheid is", dui op die christelike leer wat hom aansluit by die woorde van Jesus, soos deur die onderwysing van die apostels en die prediking in die gemeente onderrig is. Paulus omskrywe dit nie verder nie omdat Timotheüs bewus was van wat hy daarmee bedoel.⁵⁶⁾

Εὐσεβεια dui op die eerbied en respek teenoor God.⁵⁷⁾

Dit beklemtoon dat leer en lewe ten nouste met mekaar verband hou. Die funksie van die leer is om godsvrug te bewerkstellig.⁵⁸⁾

Die voorsetsel κατὰ met die akkusatief kan in die volgende sin gebruik word:

1. "volgens" ('according to')
2. "Uit hoofde van" ('by virtue of')
3. "In verband met", "met betrekking tot", "ten opsigte van" ('in respect of').⁵⁹⁾

54) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:3

55) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:3

56) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:3

57) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 2:22

58) vgl. J. Calvin: a.w., I Tim. 6:3

59) vgl. C.F.D. Moule: a.w., p.59 e.v.

Die sinsnede kan dus ook vertaal word "die leer ten opsigte van die gods-
saligheid" (vgl. ook Joh. 2:6 en II Kor. 11:21).

Alhoewel hierdie vertaling 'n meer sinvolle verklaring gee in die uit-
drukking, is dit te betwyfel of dit die korrekte weergawe is, aangesien
analoë voorbeelde ontbreek. In Tit. 1:1 word $\kappa\alpha\tau\alpha$ in dieselfde
verband gebruik.⁶⁰⁾

Die onverbreekbare eenheid tussen die christelike leer en lewe wat uit
hierdie sinsnede blyk, word nie geraak nie al word aan die derde moont-
like verklaring voorkeur gegee.

I Tim. 6:5-6:

"Nuttelose stryery van mense wat verdorwe in hulle verstand en van die
waarheid beroof is en dink dat die godsaligheid ($\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$)
wingsgewend is. Maar die godsaligheid ($\epsilon\upsilon\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$) saam met
die vergenoegdheid is 'n groot wins."

Die verstand ($\tau\omicron\nu\upsilon\ \nu\omicron\upsilon\nu$) waarna Paulus verwys, het nie slegs
betrekking op die intellektuele vermoëns nie, maar dui op die dwaal-
leraars se geestelike en morele lewenshouding of denkwys (vgl. Rom.
1:28).⁶¹⁾

Die verstand is die orgaan waarmee 'n mens die goddelike openbaring
ontvang. Wanneer hulle verstand as bedorwe ($\delta\iota\epsilon\phi\theta\alpha\rho\mu\epsilon\nu\omega\nu$)
bestempel word, dan kan die Woord van God en die insig daarin geen ver-
lossing vir hulle bring nie en gevolglik verval hulle in 'n onvrugbare
en skadelike stryd met mekaar.⁶²⁾ Daarom is hulle ook van die waarheid
berooft, m.a.w. 'n geestelike blindheid wat nie die ware inhoud van die
christelike openbaring kan insien nie,⁶³⁾ het hulle insig vertroebel. Die
uitdrukking dat hulle "dink dat die godsaligheid wingsgewend is", kan op
tweërlei wyse verklaar word:

1. Dat hulle hul godsdienstige vroomheid gebruik as 'n middel om hul-
self materieel te verryk.
2. Dat hulle 'n inkomste ontvang het vir die onderwysing van die gods-
dienstige geheime aan hulle volgelinge.

60) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:1

61) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:5

62) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:5

63) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:5

Die rondreisende filosowe het die gebruik gehad om geld te vra vir hulle onderwys aan mense. Hierdie gebruik is ook deur die christelike predikers gevolg. Volgens I Tim. 5:17-18 keur Paulus dit nie af nie. Dit gaan egter om die onsuiwere motiewe van die predikers ter wille van finansiële voordeel (vgl. Tit. 1:11; I Thess. 2:5).⁶⁴⁾

Πορτομος is 'n "bron van inkomste" of "'n verdienste", of "die maak van wins."⁶⁵⁾

Die eerste moontlikheid gee 'n meer aanvaarbare verklaring sonder om in fyner besonderhede in te gaan oor die spesifieke geleenthede. Dit sluit die moontlikheid van 'n onderwysingsfooie by die onderwysing en prediking nie uit nie.

Die dwaalleraars het die godsdiens gekommersialiseer en is ingestel op wins. Hulle sien nie hulle verantwoordelikheid as 'n roeping nie, maar as 'n beroep. Hulle staan nie in hulle verantwoordelikheid om ander te dien nie, maar om hulleself te bevoordeel.⁶⁶⁾ Die finansiële aspekte was vir hulle nie 'n middel tot lewensonderhoud nie, maar dit het 'n bron van wins geword.⁶⁷⁾

In vers 6 volg 'n woordspeling op πορτομος om vir Timotheüs die belangrikheid te beklemtoon van geestelike, onverganklike profyt (vgl. I Tim. 4:8; Matt. 6:25 e.v.). Die dwaasheid van die dwaalleraars het daarin bestaan dat hulle hierdie wins blykbaar nie raakgesien het nie.⁶⁸⁾ Paulus beskrywe dit as 'n groot (μεγας) wins . Εύσεβεια word verbind met die begrip αὐταρκειας wat vertaal word met "vergenoegdheid" as 'n bekende deug van die Stoïsynse sedeleer εἰς het die betekenis "om onafhanklik te wees van iemand anders." Αὐταρχεια dui nie op die objektiewe "deur genoeg te hê nie," maar op die subjektiewe "om genoegsaam of tevrede te wees".⁶⁹⁾ Die begrip het egter hier die betekenis van "genoeg hê", "genoeg neem" uit dit wat beskikbaar is, en om geen verdere eise te stel het nie. Dit gaan dus nie om die Stoïsynse

64) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:5

65) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:5

66) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 6:5

67) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:5

68) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:6

69) vgl. Ibid

selfgenoegsaamheid, behoefteloosheid of onafhanklikheid nie, maar om 'n tevredenheid wat in die geloof gesetel is.⁷⁰⁾ Die twee begrippe kan nie as twee selfstandige gedagtes langs mekaar weergegee word nie, want godsvrug gaan gepaard met tevredenheid. Dit is opvallend dat die lidwoord slegs eenkeer voorkom en nie herhaal word nie.⁷¹⁾ Paulus gebruik dieselfde begrip t.o.v. sy eie lewe as hy in Filip. 4:11 sê:
 "Nie dat ek dit uit gebrek sê nie, want ek het geleer om vergenoeg (αὐταρκης εἶναι) te wees met die omstandighede waarin ek is."

Hierdie kombinasiebegrip bevestig die betekenis van εὐσεβεια as 'n lewenswyse wat gepaard gaan met vergenoegdheid en tevredenheid. Wanneer godsvrug oor hierdie kwaliteit beskik, dan toon dit sy egtheid.⁷²⁾

Hierdie geestelike wins wat godsvrug en tevredenheid meebring, is groot in vergelyking met die tydelike wins van die materiële wat nie werklike tevredenheid kan bewerkstellig nie.

I Tim. 6:11:

"Maar jy, man van God, vlug van hierdie dinge weg en jaag nā die.... godsaligheid...." (εὐσεβειαν)

Met die uitsondering van II Tim. 3:17 kom die uitdrukking "man van God" nêrens in die N.T. voor nie.⁷³⁾ Dit is 'n Ou Testamentiese begrip wat dikwels gebruik is ten opsigte van mense wat in God se diens gestaan het, bv. Moses.

In Ps. 90:1 word Moses beskrywe as die man van God אִישׁ-הָאֱלֹהִים wat in die LXX vertaal word met ἀνθρώπου του θεου

In Deut. 33:1: "Moses, die man van God" אִישׁ-הָאֱלֹהִים ἀνθρώπος του θεου (LXX).

Die begrip word ook t.o.v. profete gebruik:

I Sam. 2:27: "En daar het 'n man van God by Eli gekom...."

אִישׁ-הָאֱלֹהִים ἀνθρώπος του θεου

70) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:6

71) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:6

72) vgl. Ibid

73) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

Samuel (I Sam. 9:6)

Elia (I Sam. 17:18)

Dawid (II Kon. 8:14)

en daarom word dit nie vertaal as "mens van God" nie, maar as "man van God".⁷⁴⁾ Deur die LXX het dit sy weg na die N.T. gevind. Dit wil voorkom asof die uitdrukking betrekking het op Timotheüs se besondere opdrag as leier van die gemeente. In II Tim. 3:17 wil dit voorkom asof die begrip op die gelowige in die algemeen toegepas word, soos wat die vermaning wat daarna volg, ook algemeen van aard is.⁷⁵⁾

Die benaming het in die O.T. 'n amptelike betekenis gehad en het iemand aangewys wat in diens van God staan as ampsdraer of profeet.⁷⁶⁾ Die uitdrukking kom slegs in die vroeëre gedeelte van die O.T. voor en was waarskynlik 'n "verouderde" uitdrukking waarmee Paulus Timotheüs aanspreek as 'n man wat nie aan homself nie, maar aan God behoort en in sy diens staan.⁷⁷⁾

Die uitdrukking spreek van 'n besondere verhouding waarin Timotheüs en elke gelowige tot God staan. Hy word na God vernoem, omdat God hom gekies en in sy diens gestel het. Dit impliseer ook dat diegene wat so genoem word op 'n Godwaardige wyse moet lewe.⁷⁸⁾

De Zwaan noem die moontlikheid dat Timotheüs 'n dubbele naam gehad het. Naas die Griekse Timotheüs het hy ook 'n Semitiese naam, Gabriël, gehad en dat hierdie naam as "mens van God" vertaal is.⁷⁹⁾

Hierdie moontlikheid is bloot spekulatief en verdien geen verdere betoog nie. Die gedragslyn van die man van God word negatief en positief bepaal. Negatief deur die ontvlugting van die versoekings wat in verse 3-10 vermeld is. Positief word sy gedrag bepaal deur sy gerigtheid op en die nastrewe van geregtigheid, godsaligheid, geloof, liefde, lydsaamheid en sagmoedigheid.

74) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:11

75) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

76) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:11

77) vgl. Ibid

78) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

79) vgl. De Zwaan by E.L. Smelik: a.w., I Tim. 6:11

Saam met 'n vyftal geestelike oogmerke of doelwitte word *εὐσεβεία* ook genoem. Hierdie 6 belangrike geestelike eienskappe of deugde is beter as aardse rykdom, want daardeur word die krag en die rykdom van die geestelike lewe tot volle uitdrukking gebring.

Δικαιοσύνην is die mees omvattende begrip omdat dit die hele gebod van God insluit (vgl. ook Rom. 6:13).

Πίστιν spreek van die band tussen die gelowige en God op grond van die prediking.

Ἀγάπην spreek van die band met die naaste.

ὑπομονήν dui as "geduld" op die christelike uithouvermoë onder teenkanting en beproewing.

πραυπαθίαν het die betekenis van "sagmoedigheid" as 'n sagte gemoedstoestand wat kan verdra.

Saam vorm hulle 'n groot en heerlike lewenspatroon wat diegene wat hulleself as geroepenes beskou, met alle mag en bo enige ander begeerte moet nastrewe.⁸⁰⁾

Εὐσεβεία vorm 'n deel van hierdie lewenspatroon. Dit het betrekking op die lewe van die gelowige wat in alles daarop gerig moet wees om God te dien op die regte en goeie manier soos wat die Here dit vereis.⁸¹⁾

II Tim. 3:5:

"mense wat 'n gedaante van godsaligheid het, (*μορφωσιν εὐσεβείας*) maar die krag daarvan verloor het. Keer jou van hierdie mense af."

In verse 2-5 word "die mense" van die laaste dae (vers 1) beskrywe as synde met 'n algemene geesteshouding wat gekenmerk word deur 'n groot aantal ondeugde en sondes. Hulle kom egter nie tot 'n openlike opstand teen God nie, maar skuil agter 'n "vorm vroomheid" wat egter sonder krag is.

In hierdie vers word twee aspekte van *εὐσεβεία* 'religion' (New English Bible en Revised Standard Version) onderskei:

80) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

81) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:11

1. 'n Uiterlike vorm (μορφωσις)
2. 'n Innerlike krag (δυναμις) wat nie opsigself sleg is nie, maar wat op 'n skynvroom wyse toegeëien kan word.⁸²⁾

1. Met die μορφωσιν εὐσεβειας - die uiterlike gestalte of die sigbare uitdrukking, word op die liturgiese aanbidding sowel as die christelike gebruik van die sede gedui.⁸³⁾

'They recite the orthodox creeds; they go the movements of a correct and dignified ritual and liturgy and worship; they maintain all the external forms of religion.'⁸⁴⁾

In hulle lewenshouding kom hulle as christene voor omdat hulle aan al die vorme van die christelike lewe soos bv. die erediens, meedoen.⁸⁵⁾

2. Innerlike krag (δυναμις) is die essensiële deel en daarsonder kan daar van geen ware εὐσεβεια sprake wees nie.⁸⁶⁾ In die egte εὐσεβεια kom δυναμις tot openbaring deur die Heilige Gees. "Hy wat julle dan die Gees verleen en kragte (δυναμεις) onder julle werk" (vgl. Gal. 3:5).⁸⁷⁾

Hulle ken egter nie hierdie dinamiese geestelike krag wat mense se lewens verander nie,⁸⁸⁾ omdat die besielende beginsel van εὐσεβεια wat in die lewe van geloof en bekering uitmond en wat hierdie krag tot 'n lewende werklikheid maak, nie hulle lewenservaring is nie.⁸⁹⁾

'Αρνημενοι "verloën het". Die verloëning van die krag dui op die innerlike losmaking van Christus en die Heilige Gees.⁹⁰⁾

As 'n perfektum participium dui dit nie op 'n enkele val in die sonde nie of op 'n verskynsel wat soms voorkom nie, maar 'n permanente lewenshouding.⁹¹⁾

82) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:5

83) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:5

84) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:5

85) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:5

86) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:5

87) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:5

88) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:5

89) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:5

90) vgl. Ibid

91) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:5

Die vraag ontstaan of die skynvromes dieselfde persone is as die onverskillige mense wat in vers 2-4 beskrywe word. Daar is twee moontlike verklarings:

1. Die persone in vers 5 genoem is heeltemal 'n ander groep persone as in vers 2.

2. In vers 2-5 word die algemene afval binne die gemeente beskrywe.

Dit wil voorkom asof vers 2-5 'n algemene beskrywing bied van die afval binne die gemeentegrense. Dit is dus nie noodwendig so dat elke afvallige hom skuldig gemaak het aan al hierdie misstande nie.⁹²⁾

Paulus sluit met 'n vermaning aan Timotheüs:

Καὶ τοὺς ἀποτρεπὺ "keer jou ook van hierdie mense af". Timotheüs mag met hulle geen gemeenskap hê nie. Dit verg 'n onderskeidingsvermoë om diegene wat hulle godsdienstig voordoen te eien, en 'n mede-betrokkenheid met hulle te vermy (II Kor. 6:14).

Uit hierdie gedeelte blyk die dinamiese vitaliteit van εὐσεβεία wat hom onderskei van elke uiterlike en dooie vormgodsdienst. Dit beklemtoon egter ook dat εὐσεβεία, wat op die christelike geloof in al sy fasette betrekking het, 'n valse voorkoms kan hê waarin hy hom voordoen, maar dat die waarmerk van ware εὐσεβεία geleë is in die δυνάμεις wat deur die Heilige Gees gewerk word met die vrug van geloof en bekering.

Tit. 1:1:

"Paulus, 'n diensknecht van God en 'n apostel van Jesus Christus, volgens die geloof van die uitverkorenes van God en die kennis van die waarheid wat na die godsaligheid is. (κατ' εὐσεβείαν)"

Die betekenis van die begrip δούλος word elders bespreek.

92) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:5

Die selfbekendstelling van Paulus gaan gepaard met 'n groot aantal toevoegings waarin die diens van die apostel nader omskrywe word (vers 1-3). Die diensknepskap en die apostelskap word in verband gebring met die gemeente. Die betekenis van die sin hang ten nouste saam met die verklaring van $\kappa\alpha\tau\alpha$. Die voorsetsel kan op twee maniere verklaar word:

1. "Volgens" - Paulus is dus aangestel ooreenkomstig die geloof, d.w.s. omdat hy glo. Hierdeur word 'n motivering gegee vir sy apostelskap.⁹³⁾ Sodoende dui $\kappa\alpha\tau\alpha$ op die maatstaf van die geloof van die uitverkorenes en die kennis van die waarheid.⁹⁴⁾
2. "Met betrekking tot" ("ten dienste van").

In die klassieke Grieks het $\kappa\alpha\tau\alpha$ ook die betekenis van "met betrekking tot" gehad soos elders in die Nuwe Testament blyk (vgl. Joh. 2:6; II Kor. 11:21). Paulus se apostolaat het hier dus die doel om die geloof te bewerkstellig en te bevorder in die lewe van gelowiges.⁹⁵⁾

$\kappa\alpha\tau\alpha$ kan nie anders verklaar word as in die betekenis van "met betrekking tot" nie. Paulus is nie as apostel aangestel op grond van die geloof van die uitverkorenes nie, maar met die oog op die behoeftes van geloofsbehoeftes van die uitverkorenes.

Die taak en opdrag van die apostel word op tweërlei wyse omskrywe:

1. Die ondersteuning en uitbouing van die gelowiges in die geloof ($\pi\iota\sigma\tau\iota\nu$).
2. Die uitbreiding van die waarheidskennis ($\epsilon\pi\iota\gamma\upsilon\omega\sigma\iota\nu$).⁹⁶⁾

Die $\pi\iota\sigma\tau\iota\nu$ waartoe die uitverkorenes gebring moet word en waarin hulle moet groei, is die subjektiewe geloof.⁹⁷⁾ Die $\epsilon\kappa\lambda\epsilon\kappa\tau\omega\nu$ "uitverkorenes" is 'n beskrywing van die gemeente. (vgl. Rom. 8:28, 29 en 33; II Tim. 2:10).⁹⁸⁾

93) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:1

94) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 1:1

95) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:1

96) vgl. J. Jeremias: a.w., Tit. 1:1

97) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:1

98) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:1

In die Pastorale briewe beklemtoon Paulus dat geloof ook kennis van die waarheid is (I Tim. 2:4; 4:3; II Tim. 2:25; 3:7).⁹⁹⁾

Die waarheid is die Woord van God soos wat dit deur die apostels verkondig is. Kennis van die waarheid kan slegs deur die geloof tot uiting kom. In die vroeëre briewe van Paulus was die objek van die kennis: die sonde (Rom. 3:20), die Seun van God (Efes. 4:13), God (Kol. 1:10), die wil van God (Kol. 1:9). Nadat die dwaalleer ontstaan het, stel Paulus die waarheid teenoor die leuen met sy valse aansprake as objek.¹⁰⁰⁾ Die dwaling het dit noodsaaklik gemaak om 'n duidelike, helder en konkrete waarheidskennis te verwerf en te verbrei.¹⁰¹⁾

Hierdie waarheidskennis word nader gekwalifiseer deur κατ' εὐσεβειαν. Die egte en enigste εὐσεβεια is nie deur Hellenistiese en later humanistiese stelsels gekweek nie, maar slegs deur die genade-openbaring van God in Christus en dan slegs by hulle wat die ἐπιγνωσις van die ἀληθεια besit. Die waarheid en subjektief dus die kennis van die waarheid staan in verband met εὐσεβεια. Die vraag ontstaan na die betekenis van κατὰ. Die voorsetsel het dieselfde betekenis as die vorige voorsetsel "met betrekking tot". Kennis van die waarheid met die oog op godsvrug (vroomheid). Die egte en ware waarheidskennis bewerkstellig εὐσεβεια "godsvrug" of "godsaligheid". Geloof en bekering vorm 'n eenheid. Die kennis wat die dwaalleraars verkondig, mag wel spitsvondig wees, maar vernuwe nie die lewe nie en het geen godvrugtige betekenis en uitwerking nie.¹⁰²⁾

Kennis van die waarheid, d.w.s. van sonde en die Persoon van God in Jesus Christus teenoor die valse dwaalleer, bewerkstellig godsvrug. Dit dui enersyds op 'n voorwaarde vir εὐσεβεια wat gerig is op God se openbaring en andersyds dat εὐσεβεια onwillekeurig die vrug of gevolg is van kennis van die waarheid. Εὐσεβεια is dus nie slegs 'n lewenswyse nie, maar het sy oorsprong in die kennis van die waarheid en rig sy lewe dienoooreenkomstig in. 'n Godvrugtige lewe kan daarom nie van gebrekkige of valse voorveronderstellings uitgaan of bloot slegs

99) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:1

100) vgl. Ibid

101) vgl. Ibid

102) vgl. Ibid

impulsief wees of deur 'n stroomdenke gevoed word bloot omdat die enigste kwalifikasie tradisionalisme (ortodoksie), behoudendheid of aan die anderkant modernisme is nie. Dit moet by die bron van waarheidskennis begin en van daaruit gevoed en gekontroleer word.

Daar sal weinig vroomheid in die evangeliedienaar se lewe wees indien hy die bron van waarheidskennis in sy binnekamer verwaarloos.

"Godsvrug" beteken volgens die Woordeboek van die Afrikaanse Taal "godvresendheid" of "vroomheid".¹⁰³⁾

"Godvrugtig" word weergegee as: "wat blyk gee van godsvrug; geneig om God te dien; godvresend; godsdienstig vroom."

Dit gaan hier dus om 'n godvrugtige lewenswyse, 'n manier van lewe in die evangeliedienaar se verhouding tot sy Here.

Εὐσεβως

II Tim. 3:12:

"En almal wat godvrugtig wil lewe (οἱ θελοντες ζην εὐσεβως) in Christus Jesus sal vervolgt word".

Dit is opvallend dat in beide gevalle waar die bywoord gebruik word, dit saam met die werkwoord "om te lewe" voorkom. Lyding en vervolging is nie in die christen se lewe maar 'n toevallige saak waaraan hy hom kan onttrek wanneer hy dit verkies nie. Dit is 'n kenmerk van ware christenskap. Daarom gebruik Paulus die allesomvattende begrip παντες . Die bereidwilligheid om lyding te aanvaar, is een van die hoofmotiewe van die tweede brief aan Timotheüs (vgl. Matt. 5:10-11; 10:22; 16:24; Hand. 14:22; I Thes. 3:4; Joh. 15:19; II Kor. 11:23-29).¹⁰⁴⁾

Hierdie vervolging in watter vorm ook al, bly steeds aktueel eerstens vir die bedienaar van die Woord maar ook vir elke gelowige en daarom moet dit nie as 'n verrassing ervaar word nie. Vervolging is onvermydelik vir elke bedienaar van die Woord wat getrou is aan sy roeping. Die aanleidende oorsaak in die vervolging spruit uit sy begeerte om godvrugtig te wil lewe (θελοντες ζην εὐσεβως). Die uitdrukking staan teenoor die lewenswyse van die naam christen van vers 5: "mense wat 'n gedaante van godsaligheid het" ἔχοντες μορφωσιν εὐσεβειας). Hierdie beskrywing het betrekking op die

103) vgl. P.C. Schoonees c.s.: Woordeboek van die Afrikaanse Taal, p.331

104) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:12

persoon wat erns maak met die navolging van Christus.¹⁰⁵⁾

Εὐσεβεια (ῶς) dui hier as 'n algemene uitdrukking van die christelike geloof op 'n lewenswandel waar die gelowige homself in die allesomvattende sin van die christelike geloof en belydenis aan God gee en sy getuienis laat geld.¹⁰⁶⁾

Daar is drie besondere aspekte van die Εὐσεβεια -lewe wat uit hierdie vers blyk, naamlik:

1. dat dit 'n wilsbeslissing verg (θελοντες)
2. dat dit 'n lewe (ζην) is
3. dat dit ἐν Χριστῳ Ἰησοῦ geskied.

1. θελοντες word gebruik as 'n vasberade houding om ten spyte van teenstand in die lewe te bly staan.¹⁰⁷⁾

2. Εὐσεβεια word nie deur Paulus gebruik slegs t.o.v. die verhouding met God in die liturgiese aanbidding nie, maar dit gaan om 'n lewe wat hom uitstrek oor die hele lewensterrein. "Om godvrugtig te wil lewe" beteken om 'n ander maatstaf te aanvaar as dié van die wêreld en met 'n ander lojaliteit te lewe as dié wat die wêreld s'n kenmerk.¹⁰⁸⁾ Die gevolg is onwillekeurig vervolging.

3. Εὐσεβεια geskied in geloofsgemeenskap met Christus Jesus.¹⁰⁹⁾

Die begrip ἐν Χριστῳ Ἰησοῦ wat baie meer beteken as bloot "christen" of "christendom" dui op die christen se lewende verhouding met sy Verlosser.¹¹⁰⁾

Dit is dus duidelik dat Εὐσεβεια 'n wilsbeslissing en begeerte van die bedienaar van die Woord wat begeer dat dit 'n kenmerk van sy lewe sal wees, verg. Dit is ook nie slegs 'n sporadiese eienskap of ondervinding nie, maar 'n voortdurende lewenshouding of benadering.

Εὐσεβεια kan nie deur die christen self bewerkstellig word nie, maar is alleen moontlik in gemeenskap met Christus Jesus.

105) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:12

106) vgl. Ibid

107) vgl. J.J. van Oosterzee: The Two Epistles of Paul to Timothy: a.w., II Tim. 3:12

108) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:12

109) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:12

110) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:14

Tit. 2:12:

"Want die reddende genade van God" (ἡ χάρις του θεου σωτηριος) (vers 11)

"en leer ons om die goddeloosheid (την άσεβειαν) en wêreldse begeerlikhede te verloën (άρνησαμενοι) ingetoë en regverdig en vroom (εύσεβως) in die teenwoordige wêreld te lewe" (ζήσωμεν).

Die genade van God het verskyn met 'n tweeledige werking σωτηριος "saligmakend" of "reddend" en παιδεύουσα "opvoedend".

Die begrip ἡ χάρις του θεου σωτηριος is nie slegs 'n gesindheid van God of 'n goddelike eienskap nie, maar is sy verlossende heilshandeling wat in die volheid van die tyd tot openbaring gekom het in Christus se geboorte en sterwe en sedertdien in die wêreld werksaam is (vgl. vers 14).¹¹¹⁾

Παιδεύειν het nie hier betrekking op tug of straf nie, maar as opvoeding in die genade in die breëre en omvattende sin van die woord. Dus breër as διδασκειν .¹¹²⁾

Die genade het 'n negatiewe en 'n positiewe aspek:

1. Dit leer ons om die goddeloosheid en wêreldse begeerlikhede te verloën.
2. Dit leer ons...."om ingetoë, regverdig en vroom in die teenwoordige wêreld te lewe."

Die onderskeid tussen die Griekse deugde etiek en die N.T.-deugde lê daarin dat in die Griekse etiek die mens se rede en wil die dryfveer was, terwyl in die Pastorale briewe die genade van God die dryfkrag vorm.¹¹³⁾

1. Die negatiewe aspek word eerste vermeld, want wanneer die sonde nie afgelê word nie, kan die positiewe diens aan God nie beoefen word nie.¹¹⁴⁾

Άρνησαμενοι het hier die betekenis van verwerp (vgl. Hand. 3:13; 7:35; Heb. 11:24). Die tyd waarin die afkeer

111) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:12

112) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

113) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:12

114) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

uitgedruk word, nl. aoristus participium dui op 'n bepaalde feit soos byvoorbeeld die doop ná die geloofsbelydenis (vgl. Rom. 6:3-6; Gal. 3:27; Kol. 3:9 en 10) waar die eerste breuk met die sondige verlede openlik bekend gemaak is.¹¹⁵⁾

Die eerste wat verwerp is, is ἀσεβεια "goddeloosheid" as die teenoorgestelde van εὐσεβεια.¹¹⁶⁾ Hier word nie bedoel 'n samevatting van allerlei goddelose dae nie, maar volgens die gebruik van die enkelvoud 'n aanduiding van die vroeëre lewe onder een gesigspunt, nl. die toestand waarin die mens sonder God lewe in diens van die afgode (vgl. Rom. 1:18). Dit is 'n lewenshouding waardeur God nie gevrees word nie. Die bekeerde heidene is genoem σεβομενοι.

Των σεβομενων προσηλυτων "godsdiensstige Jodegenote" (Hand. 13:43). Die goddelose lewenshouding om God nie te vrees nie, word afgelê by die belydenis en die doop. Hierdie goddelose lewe bring 'n voorkeur vir allerlei sonde en gruwels en 'n lewe van goddeloosheid.¹¹⁷⁾ In Jud. 15-18 word 'n uiteensetting gegee van τους άσεβεις "die goddelose mense". Die tweede wat verwerp is, is die τας κοσμικας επιθυμιας (die wêreldse begeerlikhede). Daardeur word die tugtelose en losbandige heidense lewe aangedui en in die algemeen die toegewing aan lus en begeerte waar die vrees van die Here nie meer geken word nie (vgl. I Joh. 2:16). Dit alles word wêrelds genoem omdat dit kenmerkend is van die teenwoordige wêreld wat nie verlos is deur Jesus Christus nie. Die opvoeding van die genade leer ons om dit alles te verloën en die band daarmee te verbreek, hoe geheg en gebonde 'n mens ook al tevore daaraan was.¹¹⁸⁾

2. Die tweede onderwysing het 'n positiewe inhoud waarop nadruk gelê word. Dit is egter eers noodsaaklik dat die negatiewe verwyder moet word om plek te maak vir die positiewe.¹¹⁹⁾ Die positiewe onderwysing van die gelowige word deur drie bywoorde aangedui:

115) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

116) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:12

117) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

118) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:12

119) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

1.	σωπρονως	- ingetoë
2.	δικαιως	- regverdig
3.	εὐσεβως	- vroom

wat dui op die gelowige se verhouding tot homself, sy naaste en tot God.¹²⁰⁾

Die eerste twee begrippe word elders behandel en ons wil ons hoofsaaklik by die derde begrip εὐσεβως bepaal.

Die drie bywoorde dui op die onderwerping van die verkeerde begeerte en om te lewe volgens die gebod van God met die wortel van almal - εὐσεβεια - "vroomheid" of "die vrees van die Here",¹²¹⁾ sodat God die volle eer toebring kan word in diepe eerbied.¹²²⁾

Die drietal begrippe verteenwoordig ook die Griekse sedelike ideaal. Die verskil is egter daarin geleë dat die Griekse etiek sekere menslik-onmoontlike verpligtings eis sonder om die vermoë te skenk om dit te kan bereik, terwyl die christelike etiek 'n nuwe motief daarstel met die vermoë om aan die eis te voldoen, nl. die onderwysende genade van God.¹²³⁾

Dit is opvallend dat εὐσεβως soos in II Tim. 3:12 gebruik word saam met die werkwoord ζησωμεν. Dit beklemtoon die feit dat εὐσεβεια betrekking het op 'n lewenshouding van die gelowige teenoor die Here God. Dit is 'n allesomvattende begrip wat spreek van 'n daaglikse lewenswandel met God.

Die vers word afgesluit met die sinsnede ἐν τῷ νῦν αἰῶνι "in die teenwoordige wêreld". Dit is 'n baie duidelike semitiese uitdrukking met die betekenis van die huidige bestaande wêreldperiode¹²⁴⁾ en kom slegs op twee ander plekke in die N.T. voor, naamlik I Tim. 6:17 en II Tim. 4:10.¹²⁵⁾ Die uitdrukking het die betekenis dat die periode en die verskyningsvorm van korte duur is en gou sal verbygaan sodat 'n mens nie te veel waarde daaraan moet heg nie. Die betekenis is

120) vgl. J. Jeremias: a.w., Tit. 2:12

121) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:12

122) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

123) vgl. J. Jeremias: a.w., Tit. 2:12

124) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

125) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:12

dus duidelik dat die onderwysende genade van God die gelowige wil bring tot 'n negatiewe en positiewe lewenshouding, onder die besef dat die huidige bedeling van korte duur is.¹²⁶⁾

Εὐσεβεῖν

I Tim. 5:4:

"Maar as 'n weduwee kinders of kleinkinders het, laat hulle eers leer om teenoor hulle eie huis eerbied te betoon (Εὐσεβεῖν) en vergelding te doen (ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι) aan hulle ouers, want dit is aangenaam en goed voor God."

Die New English Bible vertaal: Εὐσεβεῖν met 'to show loyalty to (the family)'; Revised Standard Version: 'learn their religious duty (to their own family)'; The Authorised Version: 'show piety (towards their own family)'.

Het Nieuwe Testament 'aan eigen familie godsvrucht tonen'.¹²⁷⁾

Die begrip Εὐσεβεῖν word hier gebruik t.o.v. 'n persoon in onderskeiding met die meer algemene gebruik in verhouding tot God. Paulus behandel hier die verantwoordelikheid van kinders teenoor hulle moeder as 'n toepassing van die vyfde gebod.¹²⁸⁾

Ἐκγόνα is 'n algemene begrip vir "nakomelinge". Na die begrip τέκνα (kinders) kan dit op die voetspoor van die moderne Grieks die betekenis van "kleinkinders" hê.¹²⁹⁾

Die subjek van μανθανέτωσαν kan betrekking hê op:

1. Χηρά - "'n weduwee" as 'n kollektiewe begrip.
2. Τεκνα ἢ ἔκγονα "kinders" of "kleinkinders".

126) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:12

127) vgl. Het Nieuwe Testament - Nederlandsch Bijbelgenootskap - (1962)

128) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 5:4

129) vgl. Ibid

Die mees logiese afleiding is dat aangesien $\mu\alpha\nu\theta\alpha\nu\epsilon\tau\omega\sigma\alpha\nu$ in die meervoud staan, die verwysing na "hulle ouers" ($\tau\omicron\iota\varsigma$ $\pi\rho\omicron\gamma\omicron\nu\omicron\iota\varsigma$) nie sinvol is wanneer $\chi\eta\rho\alpha$ as subjek geneem word nie.

Die byvoeging van $\pi\rho\omega\tau\omicron\nu$ na die werkwoord is geen nadere kwalifisering van die subjek waarop die plig rus nie, maar beklemtoon die prioriteit van die kinderplig voordat die gemeente die verantwoordelikheid aanvaar om vir die weduwees te sorg¹³⁰⁾ om sodoende te voorkom dat die gemeentelike diens van barmhartigheid 'n verskoning vir kinders van weduwees word om hulle plig te ontduik.¹³¹⁾

Die begrip $\acute{\iota}\delta\iota\omicron\nu$ "die eie familie" is die voorwerp van die sin en dui op die verantwoordelikheid van die kinders en kleinkinders.¹³²⁾

By die verklaring van $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\nu$ is daar twee moontlikhede:

1. 'n Engere begrip wat uitdrukking gee aan die verhouding van een mens teenoor 'n ander mens.
2. 'n Meer omvattende begrip soos dit in die res van die N.T. tot uitdrukking kom in die verhouding van die gelowige teenoor God. $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\nu$ vorm in hierdie vers dan 'n bepaalde aspek van die begrip godsvrug of vroomheid in sy geheel.

1. Lock verklaar die betekenis van $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\nu$: 'Let them learn their first lessons in $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ in their treatment of their own parents: then they will know how to reverence God's family (cf. 3:15) and God Himself'.¹³³⁾
'and the $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\nu$ which Paul sets forth for them, does not mean godly rule (Luther) but the exhibition of a childlike 'pious spirit' as becomes the children and grandchildren of such widows.'¹³⁴⁾

130) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 5:4

131) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 5:4

132) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:4

133) W. Lock: a.w., I Tim. 5:4

134) J.J. van Oosterzee: a.w., I Tim. 5:4

2. Ridderbos, Bouma, Kelly e.a. verklaar die eerbetoen aan 'n weduwee-moeder as 'n uitdrukking van vroomheid - 'practise their religion';¹³⁵⁾ die regte versorging van 'n behoeftige moeder omdat die Here dit van die gelowige eis en sodoende word die Here self gedien.¹³⁶⁾ Die versorging van die behoeftige moeder of ouma is deel van die godsvrug.¹³⁷⁾

Die werkwoord εὐσεβεῖν word slegs nog een keer in die N.T. gebruik, naamlik in Hand. 17:23: "terwyl Paulus op die Areopagus in Athene voor die wysgere 'n rede voer, verwys hy na die altaarvir 'n onbekende God en sê: "Hom dan wat julle vereer (εὐσεβεῖτε) sonder om Hom te ken, verkondig ek aan julle."

Hier word dit in 'n oordragtelike werkwoord gebruik ten opsigte van God. In II Tim. 3:12 word die uitdrukking ook in 'n oordragtelike sin t.o.v. die Here Jesus gebruik, naamlik ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ "om godvrugtig te lewe in Christus Jesus".

Op al die ander plekke in die N.T. word εὐσεβεῖα of die aanverwante woorde in 'n^{o.a.} oordragtelike sin t.o.v. 'n persoon of persone gebruik as 'n selfstandige en losstaande begrip. Die begrip dui egter telkens op 'n geestelike dimensie waarin die gelowige teenoor God staan. Daar is dus geen analogie op grond waarvan εὐσεβεῖν in I Tim. 5:4 as 'n gesindheid van 'n kind of kleinkind teenoor sy weduwee-moeder of grootmoeder verklaar kan word nie. Εὐσεβεῖν is dus klaarblyklik hier 'n ruimere begrip van "godsvrug" of "vroomheid" wat tot uitdrukking kom in die verhouding van 'n gelowige kind tot 'n ouer. Dit beklemtoon die omvang van εὐσεβεῖα wat as 'n lewensverhouding teenoor God sy beslag vind op die hele lewensterrein.

135) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 5:4

136) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 5:4

137) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:4

ΘΕΟΣΕΒΕΙΑI Tim. 2:10:

"maar soos dit vroue betaam wat die godsvrug bely (ἐπαγγελλομεναις
ΘΕΟΣΕΒΕΙΑΝ), met goeie werke."

Aangesien ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ verwant is aan ΕΥΣΕΒΕΙΑ en slegs eenkeer in die N.T. voorkom, wil ons ook die betekenis van hierdie begrip bepaal. Die uitgangspunt van die apostel is die belydenis van die gelowige vroue in Efese. Die inhoud van hulle belydenis - ΘΕΟΣΕΒΕΙΑΝ - word in algemene woorde omskrywe, maar dit is duidelik dat die christelike belydenis (ἐπαγγελλομεναις) hier bedoel word soos wat dit tot uiting kom in die godsdienstige lewe van die gemeente.¹³⁸⁾

'This word ... came early to be used as a quasi-technical term for the worship of the only true God, and hence was adopted as an ecclesiastical title in Christian circles.'¹³⁹⁾

ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ is meer as vroomheid of godsvrug, dit is diens aan God - ware godsdienst.¹⁴⁰⁾

Die ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ moet tot uiting kom in goeie werke (δι' ἔργων ἀγαθων). In aansluiting by die vorige vers waar dit gaan om die versiering van die christenvrou, word in vers 10 beklemtoon dat 'n vrou haar godsdienstige belydenis moet versier met goeie werke.¹⁴¹⁾ Goeie werke behels om goed te doen aan ander of werke van liefde. Die nadruk op goeie werke is geen nie-Pauliniese gedagte nie (vgl. Efes. 2:10; Kol. 1:10), maar behoort sedert die begin van die christelike era tot die kern van die evangelie (Matt. 5:16).

Die gebruik van die begrip beklemtoon dat ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ as "diens aan God" of "ware godsdienst" betrekking het op:

1. 'n Belydenis waar 'n persoon deur sy mondelinge woorde openlik bely dat hy oor ΘΕΟΣΕΒΕΙΑ beskik.
2. Die begrip verg egter ook 'n daadwerklike bevestiging of uitlewing in die daaglikse lewenswandel deur die betoning van goeie werke.

138) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 2:10

139) J.H. Moulton and Milligan - The Vocabulary of the Greek Testament soos aangehaal deur C. Bouma: a.w., I Tim. 2:10

140) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:10

141) vgl. Ibid

ἄσεβεια

Die begrip kom voor in Tit. 2:12 en II Tim. 2:16. Tit. 2:12 is reeds bespreek en daarom beperk ons ons slegs tot II Tim. 2:16.

II Tim. 2:16:

"Maar die onheilige, onsinnige praatjies moet jy vermy, want hulle sal al verder voortgaan in goddeloosheid (ἄσεβειας)."

Die teenstellende begrip ἄσεβεια is ook belangrik in die bestudering van die begrip εὐσεβεια en daarom let ons kortliks op enkele aspekte.

Daar is twee gesigspunte wat belangrik is:

1. Die nadere kwalifisering van ἄσεβεια .
2. Die toename of vermeerderde groei in ἄσεβεια word in die volgende vers met kanker vergelyk.

ἄσεβεια word nader omskrywe as: "onheilige", (τας βεβηλους), "onsinnige praatjies" (κενოφωνίας). Dit gaan hier om die standpunte en leringe van die dwaalleraars wat reeds in I Tim. 6:20 met dieselfde woorde omskrywe is. Βεβηλους het die betekenis van "onheilig" of "onrein".

Die oorsprong van die begrip dui op twee moontlikhede:

1. Toeganklik ('accessible') van βη - (ἐβην) of 'outside the threshold' (βηλος).¹⁴²⁾

In die LXX word die begrip meestal gebruik as 'n vertaling van ἡν as die teenoorgestelde van ἅγιος .¹⁴³⁾

'As applied to persons βεβηλος ...denotes profane men who are far from God. Their unholiness includes ethical deficiency in accordance with the N.T. approach. Esau, with whom the βεβηλος is compared in Hb. 12:16, is in Judaism a type of the common mind which is unreceptive to God.¹⁴⁴⁾

142) vgl. F. Hauck: βεβηλος in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.604

143) vgl. Ibid

144) Ibid

Die begrip $\beta\epsilon\beta\eta\lambda\omega$ in die N.T. word gebruik in Matt. 12:5 as 'n aanduiding van die skending van die sabbat en in Hand. 24:6 in die ontheiliging van die tempel.¹⁴⁵⁾

Die selfstandige naamwoord $\kappa\epsilon\nu\omicron\varphi\omega\nu\iota\alpha\varsigma$ gee uitdrukking aan leegheid en nutteloosheid - $\kappa\epsilon\nu\omicron$ en $\varphi\omega\nu\eta$ dui letterlik op "leë klank".¹⁴⁶⁾ Timotheüs word vermaan om in geen opsig gemeenskap daarmee te hê nie ($\pi\epsilon\rho\iota\iota\sigma\tau\alpha\tau\omicron$).

2. Die toename in $\acute{\alpha}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ word beskrywe as: $\acute{\epsilon}\pi\iota/\pi\lambda\epsilon\omicron\nu$ γὰρ προκοψουσιν $\acute{\alpha}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha\varsigma$ - "want hulle sal al verder voortgaan in goddeloosheid". Προ en κοπτω het die betekenis van "groeï" wat waarskynlik ironies bedoel is. Die dwaalleraars sal "voortuitgaan" of groter vordering maak in goddeloosheid.¹⁴⁷⁾ $\acute{\epsilon}\pi\iota$ πλεον $\acute{\alpha}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha\varsigma$ moet as 'n partitiwe genitief - "'n erger graad van goddeloosheid" verklaar word.¹⁴⁸⁾

In die Pastorale briewe dui $\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ op 'n lewenswyse wat gesond is ($\acute{\upsilon}\gamma\iota\alpha\iota\nu\omicron\upsilon\sigma\iota\nu$) (I Tim. 6:3) in teenstelling met die siek ($\nu\omicron\sigma\omega\nu$) (I Tim. 6:4) leer van die dwaalleraars.¹⁴⁹⁾

$\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ dui op "respek" in die optrede van die gelowige in sy verhouding teenoor God. Dié respek is anders as dié van die Joodse en Griekse wêreld. Die Joodse vroomheid is deur die wet beheers. Die Grieke se vroomheid het bestaan in 'n kultiese daad. Dit is ook nie bloot 'n deug of 'n ideaal nie, maar 'n lewenswyse waarin God as die Skepper en Verlosser van alle mense verheerlik word.¹⁵⁰⁾

$\epsilon\acute{\upsilon}\sigma\epsilon\beta\epsilon\iota\alpha$ is die woord vir ware godsdiens¹⁵¹⁾ met die basiese betekenis as die regte houding teenoor God, sy heiligheid, majesteit en liefde.¹⁵²⁾

145) vgl. F. Hauck: $\beta\epsilon\beta\eta\lambda\omicron\varsigma$ in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.604

146) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:16

147) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:16

148) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:16

149) vgl. W. Foerster: $\sigma\epsilon\beta\omicron\mu\alpha\iota$ in G. Kittel: T.W.N.T. p.182

150) vgl. Ibid

151) vgl. W. Barclay: New Testament Words, p.111

152) vgl. Ibid, p.113

Daar is 'n paar gevolgtrekkings wat ons kan maak:

1. Sonder Jesus Christus is geen ware godsdiens moontlik nie. Volgens I Tim. 3:16 het Jesus die geheim van ware godsdiens na die wêreld gebring. In Hom sien die mens God en leer hy om God te aanbid.
2. Alhoewel εὐσεβεια 'n gawe van Christus is, is dit 'n eienskap wat die evangeliedienaar vir hom moet toeëien.
3. Die gawe en die eienskap veroorsaak stryd en spanning tussen mense onderling. "Elkeen wat godvrugtig wil lewe, sal vervolgt word" (II Tim. 3:12). εὐσεβεια veroorsaak dat die gelowige evangeliedienaar anders as die wêreld sal wees, ander standaarde en beginsels asook ander doelwitte sal nastrewe. Dit veroorsaak onderlinge spanning.¹⁵³⁾

Die N.T.-gelowige streef nie daarna om deur sy eie vermoëns in 'n eerbiedige vrees na God te soek deur 'n onberispelike gedrag nie. Dit kan slegs gevind word deur die geloofsaanvaarding van die verlossing deur die kruisdood van Christus en die vervulling met die Heilige Gees. Dit is belangrik dat die evangeliedienaar sal voortgaan om 'n godvrugtige lewe te lei in vereniging met Christus (vgl. II Tim. 3:12) en dit bring onvermydelik vervolging mee.¹⁵⁴⁾

4. εὐσεβεια is 'n onderskeidende kenmerk van die christen. Die doel en verantwoordelikheid van die christen is om in gods-vrug en waardigheid te lewe (vgl. I Tim. 2:2).
5. εὐσεβεια is die oorsprong van alle ware teologie en ware kennis (I Tim. 6:3 en Tit. 1:1). 'The closer a man lives to God, the more God can say to him'.¹⁵⁵⁾ 'To learn about God we must first of all obey God.'¹⁵⁶⁾
6. εὐσεβεια moet nooit met materiële voorspoed verwar word nie (I Tim. 6:5). Geluk is nooit geleë in besittings nie, maar in 'n opregte verhouding met God in Jesus Christus. Om εὐσεβεια te wees beteken 'n vertroue in en 'n afhankelijkheid van God se voorsiening en sy besondere sorg.

153) vgl. W. Barclay: New Testament Words, p.111

154) vgl. C. Spicq: a.w., p.43 e.v.

155) W. Barclay: a.w., p.114

156) Ibid

Hierdie godsdiens van die ware gelowige is vir hom 'n skat van hoë waarde sodat hy nie die begeerte het om die rykdomme van hierdie wêreld na te jaag nie. In sy materiële behoeftes kan hy hom met minder tevrede stel omdat sy siel versadig is (I Tim. 6:6) en omdat hy oortuig is dat God nooit die nodige sal laat ontbreek in sy lewe nie (vgl. Matt. 6:33; Rom. 8:28).¹⁵⁷⁾ Die swaarmoedige of pessimistiese evangeliedienaar wat kla oor die slegte tye, oor die swakheid van mense en oor allerlei daaglikse beproewings, betuig daarmee sy wantroue in God en weerhou die eer wat die Here toekom. Ons optrede moet altyd 'n lofprysing wees oor die wysheid en liefde van die Here.¹⁵⁸⁾

7. Εὐσεβεια is eskatalogies gerig (vgl. Tit. 2:12-13). Die godvrugtige mens en evangeliedienaar leef in die verwagting op die koms van die verheerlikte Christus. Dié hoop is 'n wesenskenmerk van ware vroomheid. Wanneer die vrome op aarde ly en stry, doen hy dit met 'n vaste vertroue op die lewende God (vgl. I Tim. 4:10). Oefening in Εὐσεβεια het dus nie slegs waarde vir die huidige bedeling nie, maar is ook voordelig vir die toekomstige lewe (vgl. I Tim. 4:8).¹⁵⁹⁾
8. Daar is egter ook 'n skyn of 'n valse Εὐσεβεια wat die indruk skep van vroomheid, maar wat slegs die uiterlike voorkoms het (vgl. II Tim. 3:5). Εὐσεβεια kan nie nagemaak of nageboots word om ander te beïndruk nie.¹⁶⁰⁾ Hierdie skynvroomheid beskik ook oor geen krag nie.¹⁶¹⁾
9. Εὐσεβεια is nie beperk tot die kerklike terrein nie, en omvat veel meer as aanbidding, liturgie en kerklike seremonies. Εὐσεβεια word by die huis gekweek (vgl. I Tim. 5:4).¹⁶²⁾

Toe die skrywers van die N.T. die woord Εὐσεβεια oorgeneem het, was dit alreeds 'n belangrike woord, maar hulle het dit met 'n inhoud gevul wat veel groter is as waaroor enige heidense denker kon droom.¹⁶³⁾

Samevattend kan gesê word dat Εὐσεβεια die betekenis het om in alles tot eer van God te lewe.

157) vgl. C. Spicq: a.w., p.46

158) vgl. Ibid, p.47

159) vgl. Ibid, p.48 e.v.

160) vgl. W. Foerster: σεβομαι in G. Kittel: T.W.N.T. VII, p.182

161) vgl. Ibid

162) vgl. W. Barclay: a.w., p.116

163) vgl. Ibid

HOOFSTUK 7:

ΣΕΜΝΟΣ word vier keer in die N.T. gebruik waarvan drie keer in die Pastorale briewe (I Tim. 3:8,11; Tit. 2:2) en word as "waardig" vertaal.

ΣΕΜΝΟΤΗΣ word uitsluitlik in die Pastorale briewe gebruik (I Tim. 2:2; 3:4 en Tit. 2:7) en word met "waardigheid" vertaal.

Dit is 'n verwante begrip van σεβασθαι "om ontsag te hê", "te vereer" waarvan ook εὐσεβεία afgelei is. Εὐσεβεία het betrekking op die verhouding van die christen teenoor God terwyl ΣΕΜΝΟΣ dui op die onderlinge gedrag en omgang tussen mense.¹⁾

Die begrip is eerstens in die Griekse wêreld gebruik as 'n eienskap van die gode wat hoog verhewe was. Later word dit gebruik ten opsigte van heilige voorwerpe wat "hoog", "verhewe" en "heilig" is, bv. die hoof van Zeus of die tempel in Jerusalem.²⁾

Die woord is gebruik t.o.v. sigbare voorwerpe, bv. sigbare majesteit en grootsheid van 'n koninklike troon; klere wat pragtig is; musiek en retoriek wat met die woord "majestueus" of "koninklik" vertaal kan word.³⁾

Die begrip kan ook op 'n innerlike eienskap dui. Philo praat van die "heiligheid" van die getal sewe.⁴⁾ Die woord kan ook betrekking hê op die mens as 'n menslike eienskap.

Die woord ΣΕΜΝΟΣ of ΣΕΜΝΟΤΗΣ word dikwels gebruik om 'n eie posisie weer te gee met die betekenis van "waardigheid". Wanneer dit betrekking het op die priesters, dui dit eerder op hulle amp en waardigheid as op hulle verhewenheid. ΣΕΜΝΟΣ het meestal betrekking op die uiterlike voorkoms.⁵⁾

ΣΕΜΝΟΣ word onderskei van σωφρων (ingetoë) en σεμνοτης van σωφροσύνη en ἀταραξία (kalme) deur die feit dat die eerste dui op die mens se optrede en verhouding tot homself terwyl die ander te doen het met die sigbare optrede en verhouding tot sy medemens.⁶⁾

1) vgl. W. Foerster: ΣΕΜΝΟΣ in Kittel: T.W.N.T. VII, p.191 e.v.

2) vgl. Ibid

3) vgl. Ibid

4) vgl. Ibid

5) vgl. Ibid

6) vgl. Ibid

Alle trone, klere, retoriek of die klank van musiek is nie σεμνος nie. Iets is slegs σεμνος wanneer die tekens van 'n hoër orde daarin bespeur kan word. Die begrip σεμνοτης het ook betrekking op die mens se houding en optrede met 'n neiging tot erns en plegtigheid; iets waarvoor die Grieke 'n besondere liefde gehad het en hoog op prys gestel het. 'n Spitsvondige antwoord is nie as σεμνος bestempel nie; alhoewel dit deur hulle gewaardeer is, het hulle dit nie met bewondering en respek bejeën nie. Wanneer σεμνοτης dui op erns as 'n adellike vermoë, dan sluit dit nie 'n afstootlike strengheid of hardheid in nie. Aan die anderkant sluit dit ook skertsende welwillendheid uit. Aristoteles wat deugde beskrywe het as die middeweg tussen twee vereistes, beskryf σεμνος as die middeweg tussen ἀρεσκεια en αὐθαδεια. Ἀρεσκεια is die eienskap van 'n mens wat so angstig is om te behaag dat hy soos 'n kruipende hond is en αὐθαδεια dui op "selfingenomenheid", "trots" en "aanmatiging".

Σεμνος is die woord wat 'n persoon beskrywe wat homself teenoor andere gedra met 'n waardige onafhanklikheid en 'n koninklike bedagsaamheid.

In die LXX kom σεμνος en σεμνοτης slegs elf keer voor, naamlik in Spreuke en II en IV Makk. Met die uitsondering van IV Makk. word die twee woorde in 'n godsdienstige sin gebruik. Die Wysheid sê in Spr. 8:6 "Hoor, want ek sal voortreflike dinge (σεμνα ἰμῶν) spreek en my lippe sal oopgaan vir wat reg is" (ὁρθὰ ἡμῶν).

Aangesien ὁρθα as parallel betrekking het op dit wat reg is teenoor God, moet σεμνος 'n baie naby verwante begrip wees soos bv. "heilig". In Spr. 15:26 word die woord ook gebruik:

"Die planne van die slegte is vir die Here 'n gruwel, maar vriendelike σεμναί words is rein."

As 'n teenstelling met "die slegte" ἁδίκος dui die woord op heiligheid. In II Makk. 6:11 word die Sabbat σεμνοτη ἡμέρα genoem en in 6:28 word die wet σεμνοί... νομοί en in 6:28 word God se naam σεμνον .. ὄνομα genoem. Op elkeen van hierdie plekke pas die betekenis "heilig" en val dit saam met die uitsluitlik godsdienstige verband van die σεβ -verwante begrippe in die LXX.⁷⁾

7) vgl. W. Foerster: σεμνος in Kittel: T.W.N.T. VII, p.191 e.v.

In IV Makkabeërs het die begrip betrekking op die regverdige martelare met die betekenis van "waardig".⁸⁾

Die begrip word vier keer in die N.T. gebruik. Slegs in Filip. 4:8 het $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ betrekking op die menslike gedrag wat as "eerbaar" vertaal word. Dit gaan hier om die beeld van die gemeente in die buitewêreld.⁹⁾ In die Pastorale briewe kan $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ met "erns" en "waardig" vertaal word en $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\tau\eta\varsigma$ met "ernstigheid", "waardigheid".¹⁰⁾

Barclay vertaal die woorde met 'majesty'¹¹⁾ en vervolg dan:

'there are no more majestic words in the whole Greek language.'¹²⁾

Clemens van Alexandrië het dit opgesom toe hy van die christen gesê het:

'a Christian man is semnos because his life is turned to the Divine'.¹³⁾

Hierdie begrip is gebruik toe die christelike kerk 'n eiland was, omring deur die see van 'n heidenwêreld. 'At such a time it was not sermons but lives which won men for Christ. And men were won for Christ by the sight of the sheer majesty of the christian life.'¹⁴⁾

$\Sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ en $\iota\epsilon\rho\omicron\pi\rho\epsilon\pi\eta\varsigma$ (wat pas by die heilige) staan nader aan mekaar in betekenis as $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ en $\kappa\omicron\sigma\mu\lambda\omicron\varsigma$ (ordelik of fatsoenlik).¹⁵⁾

Spicq stel $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ teenoor die ligsinnigheid en oppervlakkigheid van die wêreldling. Dit vereis 'n versorgde innerlike, maar dit verg veral 'n sekere erns, majesteit en 'n plegtigheid in sy hele doen en late.¹⁶⁾

Die begrip eerbaarheid of eerbiedwaardig is moontlik die beste weergawe van die begrip in Afrikaans.¹⁷⁾

'Trench points out that grave and gravity fail to cover the full meaning of their original; the word we want is one in which the sense of gravity and dignity is combined. Cremer describes it as denoting what inspires reverence and awe, and says that semnos and hoios, holy, consecrated, are only secondary designations of the conception of holiness. The word points to seriousness of purpose and selfrespect in conduct (Moule).'¹⁸⁾

8) vgl. W. Foerster: $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ in Kittel: T.W.N.T. VII, p.191 e.v.

9) vgl. Ibid

10) vgl. Ibid

11) vgl. W. Barclay: a.w., p.249 e.v.

12) W. Barclay: a.w., p.250

13) Clemens van Alexandrië soos aangehaal deur W. Barclay: a.w., p.254

14) W. Barclay: a.w., p.254

15) vgl. R.C.J. Trench: Synonyms of the N.T., p.348

16) vgl. C. Spicq: a.w., p.163

17) vgl. Ibid

18) W.E. Vine: Expository Dictionary of N.T. Words, II, p.173

Die begrip $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ word veral in die Pastorale briewe as 'n geestelike eienskap of 'n deug in die evangeliedienaar en ander christene se lewens gebruik, bv. diakens, vroue en ou manne. Omdat $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ en sy verwante woorde 'n belangrike begrip is met die oog op die evangeliedienaar se persoonlike lewe, word die gedeelte volledig bespreek met die oog op die begripsbepaling binne die verband in die Pastorale briewe.

I Tim. 3:8-9:

"Net so moet die diakens waardig ($\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$) wees, nie uit twee monde spreek nie, nie verslaaf wees aan wyn nie, geen vuilgewinsoekers nie, manne wat die verborgenheid van die geloof in 'n rein gewete hou."

Alhoewel die gedeelte nie in die eerste plek betrekking het op die evangeliedienaar nie, maar op die diaken, word die gedeelte ter wille van die begripsbepaling nagegaan.

Die vereistes vir die diakenamp is soortgelyk aan dié van die opsiener in die vorige verse en stem in baie opsigte ooreen. In dié studie wil ons nie oor die oorsprong en inhoud van die diakenamp handel nie. Dit kan slegs vermeld word dat persone wat in die amp werksaam was, 'n taak gehad het ter wille van werksverdeling met die oog op die versorging van die hulpbehoewendes.¹⁹⁾

$\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\varsigma$ ontbreek in die Codex Sinaiticus. Die begrip het hier nie soseer die betekenis van "deftig" en "eerbiedwaardig" nie as van "agbaar", "eerbaar" en "onbesproke", d.w.s. wat nie aanstoot gee nie, maar die agting van mense wegdra. Die diakens moet so lewe dat hulle optrede eerbied afdwing en dat hulle gerespekteer word op grond daarvan.²⁰⁾

19) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:8

20) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:8

Daarna volg 'n aantal negatiewe omskrywings wat 'n aanduiding gee van die etiese vereistes waarvan σεμνος 'n enkele voorbeeld is.

Μη διλογους "nie uit twee monde spreek nie." Dit is 'n woord wat nêrens elders voorkom nie en is waarskynlik deur Paulus self geskep en beteken om nie 'n dubbelpriester te wees nie, of om die een ding te sê terwyl jy van 'n ander oortuig is nie,²¹⁾ met die klaarblyklike betekenis om eerbaar te wees in sy woord en sorg te dra dat sy feite nooit mekaar weerspreek nie.

Μη οἶνω πολλῶ προσεχοντας "nie verslaaf aan wyn nie". In vers 3 is daar 'n parallelle vereiste vir opsieners waar παροινος "'n drinkebroer" 'n sinonieme uitdrukking is.²²⁾ προσεχειν het die betekenis van "toelê op",²³⁾ "verslaaf aan" of "om vas te hou" ('cling to').²⁴⁾

Die eis van soberheid verg 'n voortdurende eerbare en onberispelike optrede.

Μη αἰσχροκερδεις "geen vuilgewinsoekers nie". Dit verskil nie veel van die uitdrukking ἀφιλαργυρον "geldgierige" in vers 3 nie.²⁵⁾ Letterlik beteken die uitdrukking om nie op skandelijke of onregmatige wins ingestel te wees nie.²⁶⁾ Sommige reken dat hierdie vereiste spesiaal ten opsigte van diakens geld omdat hulle oor die geld beheer gehad het, en aan die versoeking blootgestel was om daarvan te verduister.²⁷⁾

Al die vorige vereistes word saamgevat in die volgende sinsnede.²⁸⁾

"manne wat die verborgenheid van die geloof in 'n rein gewete hou"
(ἐν καθαρᾷ συνειδήσει)

ἔχοντας moet verstaan word in die sin van "bewaar". Deur hierdie participium val die aksent nie op die objek το μυστηριον nie, maar op die nadere bepaling deur middel van ἐν "in 'n rein gewete".

21) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:8

22) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:8

23) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:8

24) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.721

25) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:8

26) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:8

27) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:8

28) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:8

Sommige verstaan onder $\mu\sigma\tau\eta\rho\iota\omicron\nu$ της πιστεως die inhoud of die prediking van die geloof - dus die heilswaarheid.²⁹⁾ Die beste verklaring is geleë in die subjektiewe betekenis naamlik van 'n persoonlike geloof. Die feit dat die ander vereistes almal subjektief van aard is, bevestig die verklaring.³⁰⁾

Lock beskrywe die της πιστεως as volg:
'their own faith, the secret of their allegiance to Christ, secure under the protection of a good conscience'.³¹⁾

Hierdie lewende geloof of die verborge lewe in die binneste van die gelowige kan slegs doeltreffend bewaar word in 'n goeie gewete.³²⁾

Uit hierdie twee verse is dit duidelik dat σεμνος nie op 'n koue gereserveerde waardigheid dui nie, maar op 'n geestelike koninklikheid wat deur ander opgemerk en gerespekteer sal word. Dit staan in 'n noue verband met die rein gewete wat die geloofslewe in stand hou.

I Tim. 3:11:

"Net so moet die vroue waardig (σεμνας) wees, geen kwaadspreeksters nie, nugter, betroubaar in alles."

Daar bestaan onsekerheid oor die γυναικας "vroue" teenoor wie hierdie vereistes geld. Daar is 'n paar moontlikhede:

1. Die vrouens van diakens.
2. Vroue van diakens en ouderlinge.
3. Vroulike diakonesse.
4. Vroue as helpsters van die diakens.
5. Vroue in die algemeen.

Aangesien vers 11 voorafgegaan word deur vers 10 en gevolg word deur vers 12 waar nuwe voorskrifte i.v.m. diakens gegee is, moet ons aanvaar dat die vroue by die diakens betrek is. Dit bring mee dat moontlikhede 2 en 5 uitgeskakel kan word. Die vierde moontlikheid is slegs hipoteties van aard in 'n 'argumentum e silentio'.

29) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:9

30) vgl. Ibid

31) W. Lock: a.w., I Tim. 3:9

32) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:9

Die enigste oorblywende moontlike verklarings is 1 en 3. Met die oog op punt 1 "die vrouens van diakens" geld die volgende argumente:

1. Die verswyging van 'n duidelike aanduiding
2. Die invoeging van vers 11 in 'n gedeelte wat oor diakensvereistes handel dui daarop dat met $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\alpha\varsigma$ die vroue van diakens bedoel word.

Ten opsigte van die derde moontlikheid "die vroulike diakonesse" geld die volgende argumente:

1. Die weglating van $\alpha\upsilon\tau\omega\nu$ of $\acute{\epsilon}\chi\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$ by $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\alpha\varsigma$
2. Die vraag waarom slegs die diakens se vrouens eerbaar moet wees en nie ook die ouderlinge s'n nie.
3. Die inleidende woord $\acute{\omega}\sigma\alpha\upsilon\tau\omega\varsigma$ dui op 'n nuwe kategorie van persone wat met gemeentelike pligte besig is.
4. In Rom. 16:1 word na Febe verwys as $\delta\iota\alpha\kappa\omicron\nu\omicron\varsigma$ $\tau\eta\varsigma$ $\acute{\epsilon}\kappa\kappa\lambda\eta\sigma\iota\alpha\varsigma$.

Dit blyk uit die gegewens dat die klaarblyklike moontlikheid was dat $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\alpha\varsigma$ dui op vroulike diakonesse.³³⁾

Ten opsigte van die vroue geld die volgende vereistes:

$\sigma\epsilon\mu\upsilon\alpha\varsigma$	"waardig wees"
$\mu\eta$ $\delta\iota\alpha\beta\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma$	"geen kwaadspreeksters"
$\nu\eta\varphi\alpha\lambda\iota\omicron\upsilon\varsigma$	"nugter"
$\pi\iota\sigma\tau\iota\varsigma$ $\acute{\epsilon}\nu$ $\pi\alpha\sigma\iota\nu$	"betroubaar in alles"

$\Sigma\epsilon\mu\upsilon\alpha\varsigma$ het dieselfde betekenis as in vers 8 naamlik 'n eerbare onbesprokenheid wat respek afdwing by ander persone.

$\Delta\iota\alpha\beta\omicron\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ het nie dieselfde betekenis as $\delta\iota\lambda\omicron\gamma\omicron\upsilon\varsigma$ in vers 8 nie, maar lê op dieselfde vlak.³⁴⁾ Dit is 'n versoeking waaraan diakonesse sowel as diakensvroue blootgestel is, nl. om vertroulike inligting oor te vertel en daarom dat hierdie duidelike voorvereiste gestel word.³⁵⁾

33) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:11

34) vgl. Ibid

35) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:11

νηφαλιους - "nugter". In vers 2 word dieselfde eis aan die opsieners gestel.

Hierdie soberheid het nie slegs betrekking op die gebruik van wyn nie, maar was oorspronklik 'n kultiese begrip t.o.v. offers sonder wyn.

Die oorspronklike betekenis is 'holding no wine' wat afkomstig is van die werkwoord νηφω "om sober te wees";³⁶⁾ 'temperate in the use of wine...perhaps also soberminded or vigilant'.³⁷⁾ Die begrip kan die beste vertaal word deur soberheid met die ondertoon van 'n matigheid. Bouma vertaal die woord met "nugter" in die geestelike sin.³⁸⁾

Πιστας ἐν πασιν "betroubaar in alles".

Volkome betroubaarheid is 'n belangrike eienskap vir die vroue wat in gemeentediens staan.³⁹⁾

Dit is dus duidelik dat 'n vrou of 'n diakones nie vanselfsprekend aanspraak het op 'n waardigheid wat deur ander gerespekteer sal word nie. Die gebruik van die begrip saam met 'n aantal etiese eise beklemtoon die feit dat hierdie waardigheid nie outomaties aan die amp kleef nie, maar respek afdwing wanneer die persoon dit in die geestelike sin werd of waardig is. Dit is nie geleë in 'n swart manel nie, maar in 'n geestelike onderskeidende lewenswandel.

Tit. 2:2:

"Die ou manne moet nugter wees, waardig (σεμνους) ingetoë, gesond in die geloof, in die liefde, in die lydsaamheid."

Hier word geen imperatief gebruik nie, maar die akkusatief en infinitief konstruksie wat terugverwys na λαλει in vers 1.⁴⁰⁾

Soos in I Tim. 5:1 behandel Paulus hier oor die onderwysing met die oog op die christen se karakter en dan verwys hy na verskillende dele van die gemeente soos die onderskeie ouderdomsgroepe, geslagte en groepe in

36) vgl. O. Bauerfeind: νηφω, νηφαλιος in Kittel: T.W.N.T. IV, p.936 e.v.

37) W. Lock: a.w., I Tim. 3:2

38) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:11

39) vgl. Ibid

40) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:2

die sosiale struktuur.⁴¹⁾ Die onderwysing aan die ou manne staan voorop en 'n sestal vereistes word hier genoem:

Νηφαλιους "nugter". Letterlik vry van onmatige wyn-gebruik.⁴²⁾ Die nugterheid moet in die sin verstaan word soos in I Tim. 3:8 as "nie verslaaf aan wyn" of aan die Kretensiese genotsug nie (vgl. 1:12), maar ook sober in hulle begeertes wat dus dui op "matigheid".⁴³⁾

Σεμνους "waardig" of "eerwaardig" dui op iemand wat ontsag inboesem en respek afdwing deur sy optrede⁴⁴⁾ - 'n eerbiedwaardigheid wat by hulle lewe pas.

Dié waardigheid sien oprens en 'n afkerigheid aan uitspattigheid en 'n onbeheersde gedrag.⁴⁵⁾

'The man who is semnos is the man who lives in the constant memory Thou God seest me'.⁴⁶⁾

Εωφρονας "ingetoë" of "gesond in hulle oordeel en denke".⁴⁷⁾ Dié ingetoënheid of besonnenheid dui op versigtigheid of helderheid van oordeel.⁴⁸⁾ In die voorafgaande drie vereistes word van die bejaarde manne verwag dat hulle geestelik op dieselfde vlak sal staan t.o.v. die genoemde deugde as die ampsdraers.⁴⁹⁾

Ύψικαινοντας τη πιστει τη αγαπη τη υπομονη "gesond in die geloof, in die liefde, in die lydsaamheid". Hierdie drie begrippe vorm die drie christelike fundamentele eienskappe as 'n aanduiding van die christen se lewe (vgl. I Kor. 13:13; I Thess. 1:3). Dit is opmerklik dat υπομονη in die Pastorale Briewe in die plek van ελπις gebruik word (vgl. I Tim. 6:11; II Tim. 3:10). Die betekenis van hierdie twee begrippe lê egter nie ver uitmekaar nie,

41) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

42) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

43) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

44) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

45) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

46) W. Barclay: a.w., Tit. 2:2

47) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

48) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

49) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

want in ἔλπις lê ook behalwe die element van verwagting, 'n uithouvermoë en standvastigheid opgesluit.⁵⁰⁾ In I Thess. 1:3 waar die drie begrippe ook saam gebruik word, word ἔλπις as τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος "die lydsaamheid van julle hoop" omskrywe.

Spicq dui as motivering vir die gebruik van ὑπομονή die feit aan dat 'n bejaarde weinig vriende het, gewoonlik oor 'n somber lewensuitkyk beskik en ook oor min krag beskik om die gebreke van die ouderdom geduldig te kan verdra. Daarom word verdraagsaamheid duidelik vermeld.⁵¹⁾

Die drietal deugde word ook as 'n vereiste aan die adres van die ou manne gestel omdat hulle juis vanweë hulle ouderdom 'n voorbeeld vir ander moet wees. Die gebreke van die ouderdom is dus nie soseer die motief van die apostel se vermaning nie as die verpligting van hulle leeftyd nie.⁵²⁾

ὑπομονή moet ὑγιαίνοντας wees om in probleme verdraagsaam te kan wees, met 'n uithouvermoë wat nie verminder of beswyk deur vrees of ongeduld nie.⁵³⁾

Πίστις "geloof" dui op die innerlike geloofslewe. Die geloof moet ὑγιαίνοντας "gesond" wees. Dit dui op 'n vry wees van die siekte van dwaling en insinking en die gevaar van geestelike agteruitgang a.g.v. die stygende ouderdom.⁵⁴⁾

Wanneer 'n christen deur die jare in noue gemeenskap met Christus lewe, kan die ondervindings van die lewe nie sy geloof laat kwyn nie, maar dit eerder laat groei. Die jare moet die gelowige leer om God nie minder nie, maar juis meer te vertrou.⁵⁵⁾

50) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

51) vgl. C. Spicq soos aangehaal deur Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

52) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

53) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

54) vgl. Ibid

55) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 2:2

Ἀγάπη "liefde" het veral betrekking op die gesindheid teenoor die medemens en beklemtoon dat die liefde nie sal verslap en afkoel te midde van 'n vyandige wêreld nie.⁵⁶⁾

Die grootste gevaar van die ouderdom is dat 'n mens vitterig en foutvinderig sal word en in 'n negatiewe kritikus kan ontaard. Dit gebeur soms dat 'n bejaarde onbewustelik sy simpatie verloor en onverdraagsaam word. Paulus beklemtoon dat 'n bejaarde juis gesond sal wees in sy liefde met die inbegrip van simpatie en verdraagsaamheid teenoor die siening en foute van ander.⁵⁷⁾

Σεμνος word hier gebruik saam met 'n ander vyftal geestelike eienskappe of deugde. Waardigheid is dus nie in die uiterlike voorkoms van grys hare en die kenmerkende ouderdomseienskappe geleë nie, maar moet deur die gesindheid en optrede van die bejaarde ontlok word by andere wat dié koninklike waardigheid opmerk, en hom daarvoor respekteer.

56) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

57) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 2:2

ΣεμνοτηςI Tim. 2:2:

"...sodat ons 'n rustige en stil lewe kan lei in alle godsvrug en waardigheid." (σεμνοτητι)

Paulus vermaan Timotheüs dat daar voorbidding gedoen moet word vir konings en hooggeplaastes. Die handhawing van gesag en orde deur die staat bied aan die gemeente die geleentheid met die oog op sy geestelike welsyn. Dié welsyn word omskrywe deur "godsvrug en waardigheid".

Εὐσεβεια word reeds elders behandel en sal daarom nie weer volledig herhaal word nie.

Σεμνοτητι het meer betrekking op die lewensgedrag teenoor mense in hulle onderlinge omgang met mekaar. Σεμνοτητι het betrekking op die verhouding van die gelowige teenoor God waar Hy verheerlik moet word. Beide die woorde gee 'n aanduiding van 'n lewensgedrag wat welbehaaglik moet wees teenoor God en mens.⁵⁸⁾

Σεμνοτης sien op 'n waardige en eerbare lewenswyse wat geen aanstoot gee teenoor ander nie. Albei hierdie begrippe moet nie as algemeen burgerlike deugde gesien word nie, maar in die sin waarin die Skrif telkens weer van die regte verhouding tot God en die naaste spreek.⁵⁹⁾

Σεμνος 'has a grace and dignity, not lent from earth, but which he owes to that higher, citizenship which is also his, being one who inspires not respect only but reverence and worship'.⁶⁰⁾

'It may said that for the man who is semmos all life is one long act of worship; all life is lived in the presence of God; he moves through the world...as if the world was the temple of the living God. He never forgets the holiness of God or the dignity of man. He is the man whose attitude to God and men is right.'⁶¹⁾

58) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 2:2

59) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:2

60) R.C. Trench: a.w., p.346

61) W. Barclay: a.w., I Tim. 2:2

ΣΕΜΝΟΤΗΣ is die uiting van ΕΥΣΕΒΕΙΑ in die verhouding teenoor mense.⁶²⁾

ΣΕΜΝΟΤΗΣ 'moral earnestness, affecting outward demeanour as well as a interior intention... They sum up, as has often been pointed out, the religious ideal of the letters, with its accent on settled piety expressing itself in a well-ordered life.'⁶³⁾ Daar is sommige wat beweer dat die gebruik van hierdie begrippe wat feitlik uitsluitlik in die Pastorale briewe voorkom, 'n bewys daarvan is dat die astorale briewe van nie-Pauliniese oorsprong is. Teenoor die bewering kan die volgende feite gestel word:

1. ΣΕΜΝΟΣ word wel in Filip. 4:8 gebruik.
2. Dit is natuurlik dat 'n persoon se woordeskat uitgebrei word deur die loop van jare.
3. Die plaaslike omstandighede en bepaalde behoeftes van 'n geadresseerde bepaal die behoeftes en maak dit noodsaaklik dat ander of nuwe begrippe gebruik sal word.⁶⁴⁾

ΣΕΜΝΟΤΗΣ is 'n deug of eienskap wat in die christen se lewe teenwoordig moet wees en wat in sy verhouding tot sy medemens tot uitdrukking moet kom. Deur sy gesindheid en optrede dwing hy respek en eerbied af, nie ter wille van menseverering nie, maar om deur sy lewe ander bewus te maak van die teenwoordigheid van God. Dit word nie bewerkstellig deur slegs in naam 'n bepaalde amp te beklee nie, maar dit word teweeggebring deur 'n lewenswyse in die teenwoordigheid van God.

I Tim. 3:4:

"'n Opsiener dan" (vers 2)...

"een wat sy eie huis goed regeer en sy kinders met alle waardigheid (ΜΕΤΑ ΠΑΣΗΣ ΣΕΜΝΟΤΗΤΟΣ) in onderdanigheid hou."

62) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 2:2

63) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 2:2

64) vgl. Ibid

Die Revised Standard Version vertaal dié gedeelte as volg:

'He must manage his own household well, keeping his children submissive and respectful in every way.'

Die T.E.V. vertaal:

'he must be able to manage his own family well, and make his children obey him with all respect.'

Nadat die apostel verwys het na die kwaliteite van die opsiener in sy persoonlike lewe wys hy dan op sy verantwoordelikhede as vader van 'n huisgesin. Dit word dus veronderstel dat hy 'n getroude man kan wees.⁶⁵⁾ Die woordgebruik beklemtoon die ooreenkoms tussen die versorging van 'n huisgesin en dié van 'n gemeente. In vers 15 word selfs na die gemeente verwys as $\acute{\epsilon}\nu \ \omicron\iota\kappa\eta \ \theta\epsilon\omicron\upsilon$ "in die huis van God",⁶⁶⁾ Die verantwoordelikheid van die vader in die huisgesin kan vanuit verskillende gesigshoeke belig word (vgl. Efes. 6:4 en Kol. 3:21). Hier word die vader as regeerder ($\pi\rho\acute{\omicron}\iota\sigma\tau\alpha\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$) geteken (vgl. ook vers 12).

$\pi\rho\acute{\omicron}\iota\sigma\tau\alpha\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ is een van die verantwoordelikhede van 'n opsiener (vgl. Rom. 12:8; I Thes. 5:12 en I Tim. 5:17). Daarom moet die leiding en bestuur van sy eie huisgesin $\kappa\alpha\lambda\omega\varsigma$ - "goed" wees.⁶⁷⁾

$\tau\epsilon\kappa\upsilon\alpha \ \acute{\epsilon}\chi\omicron\nu\tau\alpha \ \acute{\epsilon}\nu \ \upsilon\pi\omicron\tau\alpha\gamma\eta$ "en sy kinders in onderdanigheid hou". Die opvoeding en regering van kinders bring onder die beste omstandighede probleme mee. Die hantering van dié probleme kan byvoorbeeld as 'n maatstaf dien van die wyse waarop 'n voornemende opsiener soortgelyke probleme in die gemeente sal hanteer.

Dit wil grammaties voorkom asof "die vaders" die onderwerp van die sin is, maar $\acute{\epsilon}\nu \ \upsilon\pi\omicron\tau\alpha\gamma\eta$ "onderworpenheid, onderdanigheid" het betrekking op die kinders en sien op die resultaat van die regering of opvoeding.⁶⁸⁾

65) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 3:4

66) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:4

67) vgl. Ibid

68) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:4

Die uitdrukking μετα πασης σεμνοτητος "met alle waardigheid" kan op een van die volgende twee maniere verklaar word:

1. As 'n omskrywing van προΐσταμενος sodat dit betrekking het op die vader.
 2. As 'n omskrywing van ἐν ὑποταγῇ sodat dit betrekking het op die kinders.
1. As 'n omskrywing van die werkwoord dui dit op die wyse waarop die vader sy kinders regeer en in onderdanigheid hou, d.w.s. nie deur geweld en dwang nie, maar deur eerbare optrede. Sodoende dwing hy deur sy optrede eerbied en respek af by sy kinders, as 'n belangrike eienskap met die oog op die amp van opsiener.⁶⁹⁾
 2. Ander verklaar μετα πασης σεμνοτητος as 'n omskrywing van ἐν ὑποταγῇ ("in onderdanigheid") wat dan betrekking het op die kinders in teenstelling met I Sam 2:12 waar Eli se seuns as deugniete beskrywe word.⁷⁰⁾

In Tit. 2:15 word 'n soortgelyke uitdrukking gebruik μετα πασης ἐπιταγῆς "in alle erns" waar dit handel oor Titus se subjektiewe taak as bedienaar van die woord in onderwysing en vermaning. In I Tim. 3:5 word daar weer verwys na die voornemende opsiener se huislike regering as 'n maatstaf vir die toelating as ampsdraer in die gemeente. Dit gaan in hierdie gedeelte nie om 'n ander persoon, maar oor die optrede van die opsiener self. Die klaarblyklike verklaring is dus dat μετα πασης σεμνοτητος betrekking het op προΐσταμενος as 'n omskrywing van die vader se regering in sy huis.⁷¹⁾ Die wyse waarop hy sy huis regeer, is 'n bevestiging van sy eerbaarheid.⁷²⁾

69) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:4

70) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:4

71) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:4

72) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:4

Dit blyk dus uit hierdie vers dat $\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\tau\eta\varsigma$ as 'n deug of eienskap duidelik te voorskyn tree wanneer 'n christenvader sy gesag handhaaf teenoor sy kinders. Dit herinner ons aan die gesag wat die Here Jesus afgedwing het.

"Want hy het hulle geleer soos een wat gesag het en nie soos die skrifgeleerdes nie" (vgl. Matt. 7:29; Mark. 1:22).

Die evangeliedienaar wat respek afdwing by sy kinders of gemeentelede verkry dit nie deur bloot die rol van vader te vertolk of die amp van opsiener te beklee nie. Dit word slegs verkry deur 'n eerbare lewe, goeie regering en dissipline. 'n Lewe wat nie gedra word deur eerbaarheid nie, sal geen gesag of respek afdwing nie.

Tit. 2:7:

"Betoon jou in alles 'n voorbeeld van goeie werke, met onvervalstheid in die leer, waardigheid ($\sigma\epsilon\mu\nu\omicron\tau\eta\tau\alpha$) opregtheid."

In vers 6 dra Paulus die verantwoordelikheid t.o.v. die jongmanne ($\tau\omicron\upsilon\varsigma\ \nu\epsilon\omega\tau\epsilon\rho\upsilon\varsigma$) aan Titus op. In vers 7 is dit duidelik dat dit nie slegs aan die adres van die jongmanne gerig is nie. By die vermaning van Titus (vers 6) moet ook die voorbeeld van sy lewe gevoeg word (vgl. I Tim. 4:12).⁷³⁾ As Titus tot ander jongmanne spreek, moet hy deur sy voorbeeld in die gemeente toon hoe 'n jongmens wat aan die Here Jesus behoort, moet lewe.⁷⁴⁾ Sodoende moet Titus 'n $\tau\upsilon\pi\omicron\varsigma$ "'n model" of "'n afbeelding" (vgl. Hand. 7:44),⁷⁵⁾ $\pi\epsilon\rho\iota\ \pi\alpha\nu\tau\alpha$ "in alles" ('at all points') wees.

Sommige meen dat die twee woorde tot die vorige sin behoort en as 'n verdere omskrywing van ingetoënheid ($\sigma\omega\phi\rho\omicron\nu\epsilon\iota\nu$) dien.⁷⁶⁾

Titus moet $\tau\upsilon\pi\omicron\nu\ \kappa\alpha\lambda\omega\nu\ \acute{\epsilon}\rho\gamma\omega\nu$ "'n voorbeeld van goeie werke" wees. Die genitief dui nie op die sfeer waarbinne Titus sy voorbeeld moet uitleef nie, maar toon waarin hy 'n voorbeeld moet wees (vgl. I Tim. 4:12).

73) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:7

74) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:7

75) vgl. Ibid

76) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:7

Sodoende kan die ander jongmense in sy lewe sien wat goeie werke beteken, d.w.s. die uitleef van die geloof deur die werke. Dit is opmerklik dat goeie werke nie beskrywe word as ἀγαθων ἔργων soos in Tit. 1:16 nie, maar as καλων ἔργων d.w.s. "goed" of "mooi" vir die oog.⁷⁷⁾

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν "met onvervalstheid in leer".

Ἀφθορίαν is 'n hapex legomenon in die N.T. en daarom waarskynlik die variante lesings in verskillende manuskripte: ἀφθονίαν "oervloedigheid" en ἀδιαφθορίαν "onvervalstheid".

Hierdie omskrywing is 'n nuwe gedagte en nie bloot 'n uitbreiding op Titus as voorbeeld nie.⁷⁸⁾ Titus word hierdeur opgeroep om die leer onvervals te onderrig. Dit gaan hier om die onvervalste karakter van die leer wat die leraar suiwer moet oordra, gevrywaar van die verdorwe Hellenistiese sofisteleer.⁷⁹⁾

Ἀφθορίαν kan op die wyse van die voordrag en die onderwysing dui. Ἀφθορίαν beteken 'purity of motive without desire of gain'.⁸⁰⁾ Die evangeliedienaar word hier gewaarsku om nie 'n demonstrasie van sy eie kennis en wysheid in die prediking te lewer en die aandag op homself te vestig nie.⁸¹⁾

Σεμνοτητα "waardigheid" kan beskryf word as "dignity of phrase and utterance".⁸²⁾ "Dignity is not aloofness or arrogance or pride. Dignity is the consciousness of having the terrible responsibility of being the ambassador of Christ. Other men may stoop to pettiness; he must be above it. Other may bear their grudges; he must have no bitterness. Other may take offence, or be touchy about their place and prestige; he must have a humility which has forgotten that it has a place. Other may grow irritable or blaze into anger in

77) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:7

78) vgl. Ibid

79) vgl. Ibid

80) W. Lock: a.w., Tit. 2:7

81) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 2:7

82) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:7

an argument; he must have a serenity which cannot be provoked. There is nothing so injures the cause of Christ as for the leaders of the church and the pastors of the people to descend to conduct and to words which are unbecoming an envoy of Christ.' ⁸³⁾

Σεμνοτητα 'denotes a high moral tone and serious manner.' ⁸⁴⁾

Volgens Ridderbos is σεμνοτητα 'n nadere bepaling van die daaropvolgende begrip ἐν τη διδασκαλιᾷ waardeur die erns en die waardigheid van Titus se onderwysing beklemtoon word. Dit moet vir die gemeente duidelik wees dat dit om 'n heilige saak gaan. ⁸⁵⁾

Die voordrag moet in ooreenstemming met die inhoud van die Woord wees. Die amptelike onderwysing en bediening van die Woord van God eis 'n suiwerheid, waardigheid en eerbied. So moet die vorm en inhoud by mekaar aansluiting vind. Die suiwere Woord van God moet in 'n geskikte vorm, naamlik diepe eerbied, gebring word. ⁸⁶⁾

Dit wil voorkom asof σεμνοτητα nie noodwendig aan ἐν τη διδασκαλιᾷ verbind hoef te word nie. Σεμνοτητα moet waarskynlik hier as 'n selfstandige begrip verklaar word en het dus nie slegs betrekking op die wyse waarop die amptelike onderrig moet geskied nie, maar dui op 'n algemeen-geldende eienskap van die evangeliedienaar.

Ἀφθαρσιαν - "opregtheid". Die begrip word in die Codex vaticanus aan die teksvers toegevoeg. Dit is dus duidelik dat by die begrip σεμνοτης daar twee belangrike aspekte is:

1. Die objektiewe indruk wat gemaak word of die beeld wat oorgedra word, soos waargeneem deur persone van buite en waarvolgens 'n evaluering gemaak word.
2. Die subjektiewe indruk of die beeld wat geskep word deur 'n persoon se lewe. Dit gaan egter nie om 'n ongekwalifiseerde waardigheid wat bestaan uit 'n koue gereserveerdheid of selfs 'n ampshoogmoed of verwaandheid nie.

83) W. Barclay: a.w., Tit. 2:7

84) J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:7

85) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:7

86) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:7

ΣΕΜΝΟΤΗΣ is nie outomaties die deel van 'n persoon agter wie se naam V.D.M. geskrywe staan of wat 'n domineestitel dra nie. Die waardigheid is nie in die eerste plek geleë in sekere formele aspekte soos 'n wit das, 'n domineeshouding en-stem, grys hare of 'n lang baard nie. Dit gaan ook nie om 'n doelbewuste indrukmakery of 'n grootdoenerigheid nie, maar om 'n lewe wat die majesteit-kenmerk van Christus vertoon. Dit is iets wat nie in eie krag nageboots kan word nie, want dan veroorsaak dit 'n karikatuur wat verder van ΣΕΜΝΟΤΗΣ verwyder is as geen poging nie. Hierdie waardigheid is nie beperk tot amptelike of kultiese geleenthede nie, maar spreek deur die daaglikse wyse van lewe asof die lewe een groot koninklike aanbiddingsaksie is; die wyse waarop geloof in dade omgesit word. Wanneer die vraag gevra word waarin die waardigheid geleë is of wat waardig moet wees, is die antwoord onwillekeurig: 'n waardige lewensbenadering en lewenswyse, dus ten diepste 'n waardige karakter.

Dié koninklike waardigheid word afgebreek deur 'n lewe wat nie werklik verhewe is bo die sondige en kleinlike in die wêreld nie. ΣΕΜΝΟΤΗΣ is verhewe bo die bitterheid, kleinlikheid, eersugtigheid en 'n gebrek aan selfbeheersing wat 'n evangeliedienaar se lewe kan ontsier. Dit is 'n byna onmoontlike taak om ΣΕΜΝΟΣ of ΣΕΜΝΟΤΗΣ in Afrikaans weer te gee: "majestueus", "koninklik", "manjifiek", "fantasties", "wonderlik", "asemrowend" mag almal in aanmerking kom as 'n moontlike weergawe.

HOOFSTUK 8:

Σ Ω Φ Ρ Ω Ν

Die begrippe σωφρων, σωφρονεω, σωφρονιζω en σωφροσυνη is almal verwante woorde en word nege keer in die Pastorale briewe gebruik:

σωφρων	I Tim. 3:2; Tit. 1:8; 2:2,5 - "ingetoë"
σωφρονως	Tit. 2:12 - "ingetoë"
σωφρονισμος	II Tim. 1:7 - "selfbeheersing"
σωφρονιζω	Tit. 2:4 - "leer om versigtig te wees"
σωφροσυνη	I Tim. 2:9,15 - "ingetoënheid"
σωφρονειν	Tit. 2:6 - "om ingetoë te wees"
σωφρων	is 'n samevoeging van σωφρων
Σαος, σως	en σωος het die betekenis van "gesond" of "goed" en φρην "verstand Σωφρων het die volgende betekenis:

1. VERSTANDIG:
 - (1) Intellektueel gesond
 - (2) Sonder sinsbedrog of 'n illusie
 - (3) Doelgerig
2. ONDERSKEIDINGSVERMOË:
 - (1) in die sin van gematigdheid en selfbeheersing
 - (2) As versigtige voorbehoud
 - (3) As 'n politieke deug (πολιτικη ἀρετη)

3. BESKEIDENHEID en WELVOEGLIKHEID

4. WYSHEID as die teenoorgestelde van άβουλος (radeloos)

Σωφρων staan teenoor άφρων (sonder verstand, onverstandig) en νηπιος klein, onmondig, onverstandig.¹⁾

1) vgl. U. Luck: σωφρων in Kittel: T.W.N.T. VII, p.1097 e.v.

Die basiese betekenis van σωφροσύνη dui op 'n lewenshouding.

In die Ilias van Homerus weier Apollo (με σαοφρονα) om teen sy oom Poseïdon te veg weens sy αἶδως (ontsag of eerbied) vir hom. In die voor-filosofiese tydperk kom σωφροσύνη al voor in die kanon van belangrike deugde. In die filosofiese tydperk word dit deur Plato en die latere Stoïsyne as 'n deug beklemtoon. Aristoteles sien σωφροσύνη as die middeweg tussen losbandigheid of sedeloosheid en dwaasheid. Alhoewel 'n vrou nie die gelyke van 'n man is nie, is σωφροσύνη volgens Aristoteles een van haar spesiale deugde. Die begrip word verklaar as die beheersing en kontrole oor die seksuele drange met die betekenis van "reinheid".²⁾

Die woordgroep in die Septuagint en Hellenistiese Judaïsme

ῥῆτις (discipline, vermaning of tug) is 'n Hebreeuse ekwivalent in die O.T. vir σωφροσύνη en kom veral in Spreuke voor en word in die LXX met παιδεία (onderrig, opvoeding) vertaal. Aangesien die woordgroep so 'n algemene begrip in die Hellenistiese filosofie was, word dit grotendeels in die LXX vermy. In die tug wat deur ῥῆτις aangedui word, gaan dit nie om ingetoënheid volgens 'n self-geëvalueerde korreksie nie, maar deur die onderwyser bv. die vader (Spr. 1:8; 15:5; 19:20) of God (Deut. 11:2; Jes. 26:16; Jer. 30:14; Spr. 15:10).³⁾

Die woordgroep σωφρων κ.τ.λ. kom in die apokriewe boeke 'n aantal kere voor.⁴⁾ "Wysheid" 9:11 dui op wysheid wat saam met God woon.⁵⁾ By Philo verkry σωφροσύνη 'n besondere betekenis deurdat dit teen die mens se belangrikste vyande veg, nl. begeerte en vleeslike luste. Dit is die belangrikste middel teen ἀκολασία (losbandigheid).

2) vgl. U. Luck: σωφρων in Kittel: T.W.N.T. VII, p.1097 e.v.

3) vgl. Ibid

4) vgl. Ibid

5) vgl. Ibid

Die woordgroep in die N.T.

Die belangrike Grieks—Hellenistiese begrip kom slegs 16 keer in die N.T. voor waarvan 9 keer in die Pastorale briewe.

In Mark. 5:15 en Luk. 8:35 word na die besetene van Gadara verwys as: ἱματισμενον καὶ σωφρονουντα ("gekleed en by sy verstand"). In Hand. 26:25 verweer Paulus hom teenoor Festus as hy sê: "Maar ek spreek woorde van waarheid en gesonde verstand (σωφροσύνη), d.w.s. woorde wat verstaan kan word en wat niks met kranksinnigheid te doen het nie.⁶⁾

In Rom. 12:3 word τὸ σωφρονεῖν vertaal met "om besadig te wees" en in Rom. 12:16 word σωφρονεῖν teenoor ὑπερφρονεῖν gestel (dat hy van homself meer moet dink).

Die σωφροσύνη van die christen is ταπεινοφροσύνη "nederigheid" (Filip. 2:3; Kol. 3:12).⁷⁾

In I Pet. 4:7 staan "wees dan ingetoë (σωφρονησατε) en nugter (νηψατε)". Soberheid en nugterheid word hier beklemtoon.

Die Pastorale Briewe

Die woordgroep word hoofsaaklik in die Pastorale briewe gebruik om die christelike lewe in die wêreld te beskrywe, bv. σωφρονως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβως (Tit. 2:12)

"om ingetoë en regverdig en vroom ... te lewe".

Die skakel met die Hellenistiese tradisie is veral duidelik in die lys van deugde en ondeugde (bv. Tit. 2:2). Die gebruik van die woordgroep in die Pastorale briewe kan nie met 'n negatiewe gesindheid bejeën word nie.

Σωφρων het die betekenis van "omsigtigheid", d.w.s. om die ware van die valse en die goeie van die kwade te onderskei; om niemand toe te laat om deur blote oortuigingskrag 'n gedagte te plant nie en om te midde van moeilikhede kalm te bly. Dit is die deug van ewewigtigheid en bedagsaamheid waarmee die evangeliedienaar as die goeie

6) vgl. U. Luck: σωφρων in Kittel: T.W.N.T. VII, p.1097 e.v.

7) vgl. Ibid

herder sy taak moet uitvoer.⁸⁾ Die evangeliedienaar moet iemand wees wat sy gesonde verstand gebruik en oor alles 'n juiste oordeel kan vel.

Σωφρων is deur die Vulgaat vertaal met 'prudens' - "versigtig-heid". In die Griekse woord sit ook 'n nuanse van "gematigdheid", "beskeidenheid" en "eenvoud" sodat "ewewigtigheid" tot die belangrikste deugde van die evangeliedienaar gereken moet word. Gematigdheid dus van oordeel, juistheid van opvatting, gepaard met 'n sekere terughoudendheid in die gedrag.⁹⁾

Trench omskrywe σωφροσύνη as 'the condition of entire command over the passions and desires, so that they receive no further allowance than that which law and right reason admit and approve'.¹⁰⁾ 'Jeremy Taylor called it reason's girdle and passions' bridle'.¹¹⁾

I Tim. 3:2:

"'n Opsiener dan moet onberispelik wees, 'n man van een vrou, nugter, ^(αὐψιφρον) ingetoë, fatsoenlik, gasvry, bekwaam om te onderrig!"

Die voorwaardes tot die opsienersamp word hiermee aangedui. Volgens vers 1 dink Paulus hier aan 'n persoon wat na 'n opsienersamp verlang en nie aan persone wat reeds in een of ander amp dien nie. Die eise bly vanselfsprekend dwarsdeur die bediening geldig. In hierdie eise gaan dit uitsluitlik oor die tweede tafel van die wet. Dit word veronderstel dat die kandidaat hom as 'n gelowige ten opsigte van die eerste tafel openbaar, alhoewel dit nie uitdruklik vermeld word nie. Die christelike lewe soos wat dit teenoor mense tot uiting kom, moet die belydenis van die geloof versier.¹²⁾ Τὸν ἐπισκοπὸν word vertaal met "'n opsiener". Die gebruik van die lidwoord en die enkelvoud bewys nie dat daar in elke gemeente slegs een opsiener (biskop) was nie. Die lidwoord word gebruik om die hele saak omtrent ἐπισκοπὸν onder die een begrip saam te vat. Die enkelvoud verwys terug na τις in vers 1. Paulus se voorliefde vir die enkelvoud wanneer 'n groep

8) vgl. C. Spicq: Priesterlijke Spiritualiteit, p.166 e.v.

9) vgl. C. Spicq: a.w., p.165

10) R.C. Trench: soos aangehaal deur Barclay: a.w., I Tim. 3:2

11) Ibid

12) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:2

ter sprake is, blyk ook by die behandeling van die weduwees in 5:3-10. In vers 3 meld hy weduwees en in verse 4-10 gebruik hy die enkelvoud.¹³⁾ Opsiener is die korrekte vertaling teenoor biskop.¹⁴⁾

Uit Filip. 1:1 (ἐπισκοποις - opsieners) en Hand. 20:28 ἐπισκοποις - opsieners, blyk dit dat daar meer as een opsiener in die gemeentes was. Paulus gee geen nadere aanduiding van die aard en inhoud van die amp nie. Hier is geen sprake van die latere monargistiese episkopaat nie.¹⁵⁾

Ἐπισκοποις beteken 'he who is leading the worship and was used as a pre-christian religious title'.¹⁶⁾ Uit twee gedeeltes in die Pastorale briewe blyk die omruilbaarheid of ooreenkoms tussen πρεσβυτερος en ἐπισκοπος .

Dit is dus duidelik dat daar geen amptelike onderskeid getref is in die gebruik van hierdie twee begrippe nie. Die begrip word elders meer volledig behandel.

Die vraag ontstaan: As hierdie twee woorde dieselfde betekenis het, waarom word daar twee afsonderlike woorde gebruik? Die antwoord is daarin geleë dat πρεσβυτερος die leiers van die gemeente beskrywe as waarskynlik ouer en gerespekteerde mense van die gemeenskap. Die woord ἐπισκοπος "opsiener" beskrywe hulle funksie en taak om toesig te hou oor die lewe en werk van die kerk. Die een woord beskrywe dus die persoon en die ander sy taak.¹⁷⁾

Die eerste vereiste is 'n samevattende en algemene norm:

ἀνεπιλημπτος (vgl. 6:14 en 5:7) "onberispelik" - d.w.s. na wie 'n mens geen vinger kan wys nie.¹⁸⁾ Daar mag geen gegronde aantyging teen die ἐπισκοπος se lewe gemaak kan word nie en hy

13) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:2

14) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:2

15) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

16) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 3:2

17) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

18) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

23) vgl. Ibid

Σωφρονα beteken "ingetoë" in sy uiterlike lewenshouding, — bedagsaam, d.w.s. om geen aanstoot te gee nie. Die woord kom dikwels saam met κόσμος (fatsoenlik) voor (vgl. 2:9). In albei gevalle gaan dit nie om 'n Stoïsynse ideaal van selfbeheersing nie, maar die voorkoming van bandeloosheid, innerlik sowel as uiterlik. Dit gaan nie om 'n algemene persoonlikheidseienskap nie, maar 'n aspek van die vernuwning van die lewe deur die krag van die Heilige Gees.²⁴⁾

Σωφρων word in Engels met 'prudent' -"versigtig" of "verstandig" vertaal. 'The man who is σωφρων is the man who has every part of his nature under perfect control, which is to say that the man in whose heart Christ reigns supreme'.²⁵⁾

Wuest vertaal Σωφρονα met 'soberminded', 'serious' of 'earnest'.²⁶⁾ — 'The self-controlled or sensible man is the man of sound mind. He is discreet sane; hence not swayed by sudden impulses over which he exercises no mastery, nor is he at all ready to accept the nonsense which was being disseminated by the errorists at Ephesus (see I Tim. 3:4,6,7). The sensible person is always ready and willing to learn.'²⁷⁾

Σωφρων dui op goeie en ordelike gedrag sodat die draer van hierdie eienskap se gedrag gevrywaar is van alle onbetaamlike optrede - die uiterlike teken van 'n innerlike toestand.²⁸⁾ Die evangeliedienaar moet 'n persoon wees wat σωφρων is.

Κοσμικόν - "fatsoenlik" (vgl. 2:9) kan in Engels vertaal word met 'well-behaved'. Wanneer 'n persoon κόσμος in sy uiterlike optrede is, dan is dit omdat hy σωφρων in sy innerlike lewe is. Dit beskrywe meer as slegs goeie gedrag. Dit beskrywe die man — wie se lewe mooi is en in wie se karakter alles harmonieus saamgevoeg en geïntegreerd is. 'He is the man in whom strength and beauty join hands'.²⁹⁾ 'The leader must be a man in whose heart the power of

24) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

25) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

26) K.S. Wuest: Word Studies in the Greek New Testament: I Tim. 3:2

27) W. Hendriksen: A Commentary on I + II Timothy and Titus: I Tim. 3:2

28) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., I Tim. 3:2

29) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

Christ reigns, and on whose life the beauty of Christ shines.³⁰⁾

ΦΙΛΟΞΕΝΟΝ "gasvry" is 'n deug wat nie slegs op opsieners betrekking gehad het nie, maar op alle gelowiges. Dit was 'n eienskap wat dikwels beklemtoon is (vgl. Tit. 1:8; I Tim. 5:10; Rom. 12:13; Heb. 13:2; I Pet. 4:9).

ΦΙΛΟΣ dui op "'n liefde" of "'n toegeneentheid vir".

ΞΕΝΟΣ is "'n vreemdeling" en is ook gebruik ten opsigte van "'n gas." Die letterlike betekenis is 'one who is fond of offering hospitality'.³¹⁾

ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ het vir die onderlinge verkeer van christene besondere betekenis gehad en word spesifiek met die opsieners se taak in verband gebring.³²⁾ Kelly reken dat die gasvryheid betrekking het op die ontvangs en herberg van kerklike gesante, wat van gemeente tot gemeente gereis het, en op behoeftige lede van die gemeente.³³⁾

In die dae van die Romeinse vervolging is christene uit hulle woonplekke verdryf en vervolg en aan hulle moes medechristene huisvesting verleen. In dié tyd was daar ook geen christelike kerkgebou waarin aanbid kon word nie en die gemeente het in gewone huise saamgekom. Die opsiener moes met gretigheid sy huis vir dié doel beskikbaar stel.³⁴⁾

Gasvryheid is nie in die eerste plek 'n oop huis nie, maar 'n oop hart.³⁵⁾

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ "bekwaam om te onderrig". Die taak van die opsiener, ouderling en herder was "om te onderrig" of "om leraar te wees". Dit word ook elders met mekaar in verband gebring (vgl. Efes. 4:11; Tit. 1:19; I Tim. 5:17). Die taak van leraar is nie aan alle opsieners toevertrou nie. Die opsieners aan wie die taak toevertrou is, moes in staat wees om die gemeente te onderrig en duidelik rekenskap te gee van hul christelike geloof.³⁶⁾

30) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

31) K.S. Wuest: a.w., I Tim. 3:2

32) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

33) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:2

34) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 3:2

35) vgl. E.L. Smelik: a.w., I Tim. 3:2

36) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

Tit. 1:8:

"Want 'n opsiener moet ... maar gasvry, een wat die goeie liefhet, ingetoë (σωφρονα), regverdig, heilig, een wat homself beheers (ἐγκρατη)".

In opvolging van die vyf ondeugde in vers 7 wys Paulus in vers 8 en 9 op die sewe deugde in die opsiener se lewe.

Φιλοξενον "gasvry" - 'to be hospitable' 37) (Vgl. I Tim. 3:2; I Pet. 4:9). Die Griekse woord beteken letterlik iemand wat vreemdelinge liefhet. In die tyd en omstandighede waaronder Titus gelewe het, was daar baie reisigers. Die herberge van daardie tyd was duur, vuil en onsedelik. Dit was daarom belangrik dat die reisende christen 'n oop deur sou vind in die huise van die christengemeenskap. 'n Vreemdeling het in 'n vreemde gemeenskap 'n groot behoefte om in die gemeenskap van die gelowiges opgeneem te word.³⁸⁾ In die Ooste was gasvryheid 'n bekende deug wat beoefen is, maar dit moes weer deur die christendom tot nuwe lewe en op 'n hoë vlak gebring word.³⁹⁾

Φιλαγαθον "een wat die goeie liefhet" - 'a lover of goodness',⁴⁰⁾ 'a lover to all that is best'.⁴¹⁾

Φιλαγαθον kan betrekking hê op drie dinge:

- (1) 'a lover of good things'
- (2) 'a lover of good people'
- (3) 'a lover of good actions'

which Aristotle uses in the sense of unselfishness'.⁴²⁾

Dit is nie nodig om tussen die drie betekenisse te kies nie, aangesien al drie moontlikhede in die betekenis opgesluit is.⁴³⁾

Die opsiener moet nie slegs die sedelike en geestelike goeie ken as deugde nie, maar ook liefhê.⁴⁴⁾ Die begrip word dikwels gebruik as 'n

37) W.Barclay: a.w., Tit.1:8

38) vgl. Ibid.

39) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:2

40) W. Lock: a.w., Tit. 1:8

41) J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:8

42) W. Barclay: a.w., Tit. 1:8

43) vgl. Ibid

44) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:8

eretitel.⁴⁵⁾ Die woord word slegs hier in die N.T. gebruik⁴⁶⁾ in teenstelling met selfliefde wat in vers 7 afgewys is.⁴⁷⁾

'The christian office-bearer must be a man whose heart answers to the good in whatever person in whatever place and in whatever action he finds it.'⁴⁸⁾

Paulus beklemtoon ook die eienskappe wat die opsiener in sy eie lewe moet vertoon.

Σωφρονα - "ingetoë" - iemand met 'n gesonde verstand⁴⁹⁾
'temperate ("gematig"), in contrast to the disorderly traits condemned in the previous verse'.⁵⁰⁾ Die woord kan ook vertaal word met "'n besadigde gees" as 'n omskrywing van kalmte en selfbeheersing. Dit is die teenoorgestelde van die opvlieëndheid en drif waarna in die vorige vers verwys is.⁵¹⁾

'The christian office-bearer must be a man who wisely uses and controls every instinct and every passion of his being.'⁵²⁾

Δικαιον - "regverdig" dui op die regte verhouding teenoor die medemens ooreenkomstig God se wil.⁵³⁾

Ἅγιον - "heilig" is in die LXX die vertaling van die Hebreeuse קדוש . Paulus gebruik die begrip slegs in I Tim. 2:8. Die woord is deur ἄγλος vervang omdat die betekenis verskraal is deurdat dit slegs op 'n godsdienstige lewe sondermeer gedui het.⁵⁴⁾ Daar moet 'n

45) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:8

46) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:8

47) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:8

48) W. Barclay: a.w., Tit. 1:8

49) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:8

50) J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:8

51) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., Tit. 1:8

52) W. Barclay: a.w., Tit. 1:8

53) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:8

54) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:8

besondere rede wees waarom Paulus die woord hier gebruik. Waarskynlik was dit omdat die uitdrukking $\delta\iota\kappa\alpha\iota\omicron\varsigma$ καὶ ὁσῖος aan die Kretense bekend was.⁵⁵⁾

Ἐγκρατή beteken een wat homself beheers. Die woord ἔγκρατεία "selfbeheersing" word op drie verskillende plekke in die N.T. (Hand. 24:25; Gal. 5:23; II Pet. 1:6) gebruik ἔγκρατευομαι op twee plekke (I Kor. 7:9 om te beheers, en 9:25 "om te onthou van"). Die begrip ἔγκρατης kom slegs een keer voor in Tit. 1:8.

Die woordgroep ἔγκρατ- is afkomstig van die stam κρατ wat dui op mag of heerskappy en toon die mag of heerskappy wat 'n persoon oor homself of oor iets anders het. Die basiese betekenis blyk die duidelikste in die byvoeglike naamwoord ἔγκρατης wat waarskynlik afkomstig is van ἔγκρατος (ἔχων) om krag in myself te hê of ἐν κρατεὶ (ὦν) wat dui op 'n posisie van mag. Ἐγκρατης beteken iemand wat 'n posisie van mag of heerskappy beklee of wat mag het oor iets. Dit kan op feitelike of geestelike mag betrekking hê. Ἀκρατης beteken iemand wat geen innerlike krag het nie of iemand wat ongedissiplineerd is.⁵⁶⁾ In die LXX het die woord ook die betekenis "om mag te hê oor iets".⁵⁷⁾

Dit is opvallend dat die begrip ἔγκρατης en ἔγκρατεία wat as etiese begrip so 'n belangrike plek in die Griekse en Hellenistiese wêreld ingeneem het, so weinig in die N.T. voorkom. Die klaarblyklike rede daarvoor is dat die gelowige se lewe beheers en gerig word deur God se eise. Daar was dus geen plek vir die self-heerskappy van die Griekse etiek se outonomie nie. Wanneer die gelowige deur die verlossing in Christus na God opsien as die Skepper van alle gawes en in afhankelijkheid van Hom hierdie gawes gebruik, sluit dit die weg van asketisme deur selfbeheersing uit, wat by die Griekse etiek so 'n belangrike rol gespeel het. Buitendien laat die genadegawe van die verlossing in Jesus

55) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:8

56) vgl. W. Grundmann: ἔγκρατεία in Kittel: T.W.N.T. II, p.339 e.v.

57) vgl. Ibid

Christus geen plek vir die sogenaamde heilbeworkende asketisme deur selfbeheersing nie.⁵⁸⁾ Die verskillende vermoëns of kragte wat deur God aan die mens beskikbaar gestel is, kan deur die mens misbruik word. Die regte gebruik daarvan vereis egter dat die mag van die wil wat die lewe beheer, onder die heerskappy van God geplaas sal word. In Hand. 24:25 is Paulus in gesprek met Felix *περι δικαιοσύνης και ἐγκρατείας* (oor geregtigheid en selfbeheersing). "Geregtigheid" verteenwoordig God se eis, terwyl "selfbeheersing" dui op die mens se reaksie daarop.⁵⁹⁾

In II Pet. 1:6 word die volgende weergegee:

"voeg ... by die kennis die selfbeheersing" (*ἐν δε τη γνωσει την ἐγκρατειαν*)

Kennis moet gevolg

word deur selfbeheersing waaruit blyk dat wat geleer word, in die praktyk toegepas moet word.⁶⁰⁾

As 'n sinonieme begrip van *ἐγκρατεία* kan *ἐμκρατης* alleen deel wees van die evangeliedienaar se lewe as 'n gawe van die Heilige Gees (Gal. 5:23) wat volkome beheer uitoefen oor en meester is van sy hele lewe, d.w.s. ook van sy verlangens en neigings. Daarom is selfkontrole of selfbeheersing van primêre belang.⁶¹⁾

Ἐμκρατη is 'the climax, as in the fruit of the Spirit, —Gal. 5:23, complete self-mastery, which controls all passionate impulses and helps the will loyal to the will of God.'⁶²⁾

Ἐγκρατεία "is control of the bodily passions with deliberate effort, a self-mastery which keeps the self well in hand" (c.f. I Sam. 13:12) waar *ἐγκρατευσάμην* vertaal word met "myself sterk gehou"; 'the main stress is on the will; is applied most frequently to sexual and bodily passions (I Cor. 7:9; 9:25) but also with the widest possible reference' (Gal. 5:23; II Pet. 1:6).⁶³⁾

58) vgl. W. Grundmann: *ἐγκρατεία* in Kittel: T.W.N.T. II, p.339 e.v.

59) vgl. W.E. Vine: Temperance (*ἐγκρατεία*) a.w. p.114.

60) vgl. Ibid

61) vgl. Ibid

62) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 1:8

63) W. Lock: a.w., Tit. 2:15

Die vraag ontstaan waarin die onderskeid tussen ἐγκρατης en σωφρων geleë is.

— Σωφροσύνη "is a free and willing control which no longer requires effort - a sound mind which always keeps its head".⁶⁴⁾

Tit. 2:2:

"Die ou manne moet nugter wees, waardig, ingetoë (σωφρονας),
gesond in die geloof, in die liefde, in die lydsaamheid."
Die gedeelte word elders behandel.

Σωφρονας "ingetoë" het hier die betekenis van "gesond in hulle denke en oordeel".⁶⁵⁾ Die ingetoënheid of besonnenheid dui op versigtigheid of helderheid van oordeel.⁶⁶⁾ Σωφρων beskrywe 'n persoon met 'n gees wat alles onder kontrole het. Die bejaarde moet deur die lewenservaring leer om elke instink en hartstog en drif te beheer. 'n Sekere hoeveelheid onbestendigheid, onnadenkenheid en onbesonnenheid deur die jeug sal nog vergewe word, maar die bejaarde se lewe moet gekenmerk word deur Σωφρων wat deur die jare as deel van die wysheid toeneem.⁶⁷⁾

Tit. 2:4 en 5:

"Die ou vroue moet ook ... vers 3
sodat hulle die jong vroue kan leer om versigtig te wees
(σωφρονιζωσιν) hulle mans en kinders lief te hê,
ingetoë te wees (σωφρονας), kuis, huislik, goed, aan hulle
eie mans onderdanig, sodat die woord van God nie belaster word nie."

Die ouer vroue moet 'n voorbeeld wees vir die jonger vroue. In vers 4 en 5 volg 'n aantal deugde waartoe die jonger christenvrou geroep word om haarself in uit te leef.

64) W. Lock: a.w., Tit. e.v.

65) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:2

66) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:2

67) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 2:2

Soos die opsieners het die jonger vroue 'n verantwoordelikheid teenoor hulle gesinne. Dit vereis die eienskap van besonnenheid waar die vrou die middelpunt van die gesin is. Daarom moet die vrou selfkontrole en selftug beoefen. So gee sy die deug van σωφροσύνη wat sy van haar ouer"susters" geleer het aan haar gesin deur.⁶⁸⁾

Ἰνα σωφρονιζῶσιν τὰς νεὰς "sodat hulle die jong vroue kan leer om versigtig te wees."

Die T.E.V. vertaal 'in order to train.'

Σωφρονίζω beteken om iemand σωφρων te maak of 'to bring him to reason' of 'to bring back to duty'.

Die begrippe παιδεύω, νοουθετεύω is verwant aan σωφρονίζω. Die afgeleide betekenis is "vermaan" of "aanspoor". 'n Infinitief van doel gee die resultaat van die vermaning.⁶⁹⁾ In dié gedeelte word 'n waardige lewenswandel van die ouer vroue geverg, sodat hulle die jonger vroue kan aanspoor tot dieselfde lewenswandel wat dan in besonderhede uiteengesit word.⁷⁰⁾

Daar is diegene wat die werkwoord in absolute sin verstaan soos wat dit in die Afrikaanse vertaling weergegee is sodat τὰς νεὰς κ.τ.λ. dan aansluit by die sinskonstruksie van vers 2. In die klassieke Grieks het die woord die betekenis om iemand aan sy plig te herinner, wat moontlik op die taak van die ouere teenoor die jongere dui.⁷¹⁾

In die bekende literatuur het σωφρονίζειν altyd 'n voorwerp en word dit nooit in 'n absolute sin weergegee nie.⁷²⁾

Τὰς νεὰς "die jong vroue".

Volgens die vereistes vir die jonger christen-vroue gaan dit hier uit-sluitlik om getroude vroue met hulle verantwoordelikhede in die huisgesin.⁷³⁾

68) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:5

69) vgl. U. Luck: σωφρονίζω in Kittel: T.W.N.T. IV, p.1104

70) vgl. Ibid

71) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:4

72) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:4

73) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:4

Φιλανδρους εἶναι φιλοτεκνους "hulle mans en kinders lief te hê".

Die aansporing aan die adres van die jonger vroue om hulle mans en kinders lief te hê, kan van niemand beter uitgaan as van die ouer vroue met hulle ondervinding, lewenswysheid en takt om aan die jonger vroue in die meer intieme verhoudings leiding te gee nie. Hierdie aanmoediging geskied veral teen die agtergrond van Tit. 1:11 - "Hulle keer hele huise onderstebo deur te leer wat nie betaam nie".

In die sondige wêreld van die heidendom, ongeloof en dwaalleer moet die huweliksliefde bloei as 'n vrug van genade, as 'n christelike deug. Die eis tot onderwysing word nie aan Titus gestel nie, maar aan die adres van die ouer vroue. Hier moet nie slegs aan teoretiese onderwysing gedink word nie, maar ook aan onderwysing deur hulle voorbeeld. Deur die houding en gedrag van die ouer susters kan die jonger huisvrou in die gemeente sien wat haar taak is en hoe sy dit moet verrig. So sal deur die genade van God die gesin vernuwe word en vandaar die hele christelike lewe.⁷⁴⁾

Dit is belangrik vir die christelike kerk dat die jonger vroue bewus gemaak sal word van hulle invloed as eggenotes en moeders.⁷⁵⁾ Die begrippe kom ook onder die heidense en Joodse geskrifte voor as die tweelingdeugde van jong vrouens.⁷⁶⁾

'It is the simple fact that there is no greater task and responsibility and privilege in this world than to make a home ... there can be no greater career than the career of homemaking. How many a man, who has set his mark upon the world, has been enabled to do so simply because there was someone at home who cared for him and loved him and tended him. The world can do without its committee meetings; it cannot do without its homes; and a home is not a home when the mistress of the home is absent from it.'⁷⁷⁾

Σωφρονας word vertaal met "ingetoë". Waar die begrip betrekking het op jong vroue, is ingetoë 'n beter vertaling as "besonne".

74) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:4

75) vgl. E.L. Smelik: a.w., Tit. 2:4

76) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 2:4

77) W. Barclay: a.w., Tit. 2:4

1. Ten opsigte van persoon: "Ingetoë" is volgens die WAT:
"wat hom van buitensporighede of uitspattighede onthou; bedoord, besadig, beskeie, gematig, sedig, stemmig."
2. Ten opsigte van voorwerpe: Vry van buitensporigheid, oordrywing, aanmatiging ... ingetoë aard.⁷⁵⁾

Die woord "besonne" beteken "bedagsaam" of "weloerwoë" en is afkomstig van "besin" wat beteken "uitdink", "nadink", "hom bedink".⁷⁸⁾

Bouma verkies die vertaling "besonne" as 'n eienskap wat ook as 'n vereiste gestel word ten opsigte van ou manne (vers 2) en opsieners (1:8; I Tim. 3:2).

ἁγνός "kuis" beteken sedelik onberispelik, onbesmet in haar lewenswandel - dus "rein" (I Tim. 5:2).⁷⁹⁾ 'n Ideaal wat ver bokant die Grieks-Romeinse kultuurwêreld uitstaan (vgl. I Pet. 3:2).⁸⁰⁾ Die woord het oorspronklik "heilig" beteken.⁸¹⁾

οἰκουρῶν beteken "huislik" of "huishoudelik".

Die woord het ook 'n meer selfstandige betekenis, nl. "huisvrou" met die oog op die volgende⁸²⁾ woord ἁγαθός, d.w.s. 'goeie' huisvroue. Paulus gebruik ἁγαθός nooit as 'n selfstandige begrip nie.⁸³⁾

ἁγαθός beteken waarskynlik 'kindly i.e. mainly to their servants'.⁸⁴⁾

Die manuskripte A C E F en G gebruik die weergawe οἰκουρῶν en κ^c D^c H K L en P οἰκουρούς. Die verklaring daarvoor is omdat οἰκουρῶν 'n baie seldsame woord is as 'n hapax legomenon in die N.T. Οἰκουρούς was waarskynlik 'n korreksie van 'n oorskrywer. Οἰκουρῶν εἶναι dui, in ooreenstemming met die parallel in I Tim. 2:10 op die christenvrou van wie verwag word om versier te wees met goeie werke (ὁ ἔργων ἁγαθῶν). Wanneer ἁγαθός as 'n selfstandige begrip

78) Vgl. P. G. Schoonees c.s.: W.A.T. IV, p.554.

IV, p.390, p.385.

79) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:5

80) vgl. Ibid

81) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:5

82) vgl. Ibid

83) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:5

84) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:5

vertaal word, sal dit die betekenis hê van "vriendelik", "lief" of "goedhartig".⁸⁵⁾

ὑποτασσόμενας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν word
vertaal met "aan hulle eie mans onderdanig".

Paulus beklemtoon in die Pastorale briewe deur ἰδίοις die besondere uniekheid van elke huisgesin (vgl. ook I Tim. 3:4,5,12; 5:4,8; 6:1; Tit. 2:9).⁸⁶⁾ Die onderdanigheid van die christenvrou aan haar man word as een van haar deugde gestel (vgl. Efes. 5:22; Kol. 3:18; I Pet. 3:1). Die wedersydse liefde wat die apostel van die man en die vrou vereis, is 'n beveiliging van die vrou se posisie in die huwelik. Die geloof en die liefde hef nie die ordeninge wat deur God ingestel is op nie, maar herstel en heilig dit eerder.⁸⁷⁾

Dié onderworpenheid maak geen onderskeid ten opsigte van 'n christen of 'n heiden eggenoot nie.⁸⁸⁾

ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημηται "sodat die woord van God nie belaster word nie."

Die hoogste ideaal in die huisgesin is nie die gelukkige en goeie onderlinge verhouding nie, maar die eer en verheerliking van God wat hier negatief gestel word.⁸⁹⁾ Met die uitdrukking

Ὁ λόγος τοῦ θεοῦ word die christelike leer in die algemeen bedoel. Wanneer 'n christen deur sy lewenswandel aan 'n ander aanstoot gee, word nie alleen sy getuienis nie, maar ook die evangelieboodskap benadeel, sodat die heilige woord van God self gelaster word. Daarom is 'n gesin se voorbeeldige gedrag en lewe baie belangrik. Die gemeente het nie slegs 'n kultiese en kerklike gestalte nie, maar moet haar as die nuwe mens in Christus in die wêreld openbaar en so die krag van die verkondigde woord van God sigbaar laat word.⁹⁰⁾ Alhoewel die genoemde deugde nie 'n uitsluitlik christelike karakter vertoon

85) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:5

86) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:5

87) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:5

88) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:5

89) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:5

90) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:5

nie en ook buite die N.T. aangeprys word, is die agtergrond by die gelowige onmiskenbaar die woord van God. Gehoorsaamheid aan God en aan sy eise voorkom dat sy naam gelaster word (vgl. ook Jes. 52:5; Rom. 2:24).⁹¹⁾ Vir die Jode was die ontheiliging van die naam van die Here die grootste sonde en die heiliging van sy naam, veral deur martelaarskap, die hoogste deug.⁹²⁾

Σωφρωνως

Tit. 2:12:

"Want die reddende genade van God ..." (vers 11)

"en leer ons om die goddeloosheid en wêreldse begeerlikhede te verloën, ingetoë (σωφρωνως) en regverdig en vroom in die teenswoordige wêreld te lewe."

Hierdie gedeelte word elders bespreek.

Σωφρωνως "ingetoë" dui as een van die drie bywoorde saam met δικαιως (regverdig) en εὐσεβως (vroom) op 'n positiewe lewenswandel nadat die eis tot die verwydering van die την ἀσεβειαν (goddeloosheid) en (die wêreldse begeerlikhede) afgehandel is.

Daar is twee opvallende aspekte in die teksverband:

1. Dat die reddende genade van God (ἡ χάρις του θεου σωτηριος) die leermeester (παιδευουσα) is met die oog op σωφρων .
2. Dat σωφρων nie slegs 'n sporadiese eienskap is nie, maar as 'n bywoord saam met ζησωμεν voorkom. Dit dui dus op —'n lewenswyse, 'n manier van lewe.

Σωφρωνως staan eerste in die reeks van eienskappe in teenstelling met ἐπιθυμια (begeertes) en is 'n karakteristieke woord in die hele hoofstuk wat dui op die beheersing van die gedagtes (σωφρωνως), met respek vir die behoeftes van ander (δικαιως) en met ware respek teenoor God (εὐσεβως).⁹³⁾

91) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:5

92) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 2:5

93) vgl. Ibid, Tit. 2:12

— Jesus Christus maak dit vir die christen moontlik om in σωφρονως te lewe waar alles volkome onder kontrole is en waar begeertes en drifte volkome onder berekende beheer is.⁹⁴⁾

'Soberly is σωφρονως with sound mind, temperately, discreetly',⁹⁵⁾ Σωφρονως dui op 'n lewenswyse. Die bron

— daarvan is anders as in die Grieks-Hellenistiese etiek waar die wil en — rede van die mens die dryfkrag is. In die Pastorale briewe is die — onderwysende genade van God die bron van σωφρων . Dit is dus nie 'n eienskap of 'n deug wat selfs die gelowige deur sy eie inspanning en krag kan bewerkstellig nie, maar dit word slegs geleer in die skool van genade, d.w.s. in die persoonlike verhouding met God waar die Heilige Gees die lewe bewerkstellig en onderhou (vgl. Joh. 6:63). Dit is die Gees wat lewend maak (ζωοποιουν) en wat die leermeester is. "Maar die Trooster, die Heilige Gees, ... Hy sal julle alles leer (διδαξει) en sal julle herinner aan alles wat Ek vir julle gesê het" (Joh. 14:26).

— Vir die evangeliedienaar is 'n lewe waarin σωφρων 'n natuurlike eienskap van bedagsame en berekende kalmte is, met die betekenis van 'n gesonde verstand, slegs moontlik wanneer die reddende genade deur die Heilige Gees die leermeester is. In Heb. 10:29 word die Heilige Gees as "die Gees van genade" beskrywe (το πνευμα της χάριτος).

Σωφρονισμος

II Tim. 1:7:

"Want God het ons nie 'n gees van vreesagtigheid gegee nie, maar van krag en liefde en selfbeheersing (σωφρονισμού)."

Die vermaning in vers 6 waar Paulus Timotheüs herinner "om die genadegawe van God aan te wakker" (το χαρισμα του θεου) word versterk deur 'n verdere motivering in vers 7.⁹⁶⁾ Sonder om Timotheüs te beskuldig van lafhartigheid, beskrywe Paulus baie duidelik aan hom 'n aspek van die persoonlikheid van die Gees van God wat Hy aan die

94) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 2:12

95) K.S. Wuest: a.w., Tit. 2:12

96) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:7

evangeliedienaar beskikbaar gestel het:

ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα
... 'n gees ... gegee"

"God het ons

As aoristus gnomicus dui ἔδωκεν nie soseer op 'n bepaalde gebeurtenis nie, maar op 'n handeling wat op alle tye betrekking het.⁹⁷⁾

Ἡμῖν dui volgens sommige nie slegs op Paulus en Timotheüs nie, maar die verband dui op 'n algemeen geldende opmerking ten opsigte van die gelowiges van die gemeente wat by hulle wedergeboorte die Heilige Gees ontvang.⁹⁸⁾ Alhoewel die omskrywing van vers 7-10 wel algemeen van aard is en op alle gelowiges betrekking het, blyk dit uit die persoonlike aard van die voorafgaande gedeelte (vers 1-6) en die daaropvolgende gedeelte (vers 11-18) dat Paulus klaarblyklik met ἡμῖν na homself en Timotheüs verwys.⁹⁹⁾ Lock sien dit as 'n vertaling 'to us, his ministers' (vgl. vers 13 en 14).¹⁰⁰⁾

Op 'n vierledige wyse omskrywe Paulus die toerusting van die geestelike leier wat deur die Heilige Gees vervul is.

Οὐ ... πνεῦμα δειλίας "nie ... 'n gees van vreesagtigheid" (vgl. I Kor. 16:10 en Rom. 8:15). Dit kan vertaal word met 'fearfulness' of 'timidity'.¹⁰¹⁾

— Die apostel beskrywe die eienskap van moed en durf wat deur die Heilige Gees in die evangeliedienaar se lewe bewerkstellig word, op 'n negatiewe wyse. Die evangeliedienaar wat deur die Gees lewe, kan nie terugdeins wanneer gevare of uitdagende verantwoordelikhede op sy skouers geplaas word nie.¹⁰²⁾

— Daar was klaarblyklik 'n mate van vrees in Timotheüs se lewe wat skadelik ingewerk het op sy bediening as geestelike leier.¹⁰³⁾ Vir 'n doeltreffende bediening is die volgende drie gawes wat deur die Heilige Gees bewerkstellig word, noodsaaklik (vgl. ook vers 6).¹⁰⁴⁾

97) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

98) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:7

99) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

100) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 1:7

101) vgl. K.S. Wuest: a.w., II Tim. 1:7

102) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

103) vgl. K.S. Wuest: a.w., II Tim. 1:7

104) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:7

ΔΥΝΑΜΕΩΣ "van krag" wat vertaal kan word met 'force of character, which is not natural, may be inspired by consciousness of a divine appointment.¹⁰⁵⁾ In the true christian there is the power to cope with things, the power to shoulder the back-breaking task, the power to stand erect in face of the shattering situation, the power to retain faith in face of the soulsearing sorrow, and the wounding disappointment. The christian is characteristically the man who can pass the breaking-point and not break.'¹⁰⁶⁾ Dit is slegs die Heilige Gees wat hierdie ΔΥΝΑΜΙΣ kan bewerkstellig.

ΔΥΝΑΜΙΣ word meermale in die O.T. en N.T. met die Heilige Gees verbind (vgl. Mig. 3:8; Luk. 4:14; Hand. 1:8; I Thess. 1:5).

Die evangeliedienaar wat toegerus is met die Gees van krag is die persoon wat sy roeping kan volbring.¹⁰⁷⁾ Dit was noodsaaklik dat Timotheüs bewus gemaak moes word van ΔΥΝΑΜΙΣ (krag) van die Heilige Gees wat in hom gewoon het.¹⁰⁸⁾

ἈΓΑΠΗΣ "van liefde". Dit kan ook vertaal word met 'self-sacrificing, affectionate service to the brethren,¹⁰⁹⁾ Christian strength, especially when exercised by a christian minister, is never arbitrary and tyrannical but always under the guidance of love'.¹¹⁰⁾ Dit is slegs die Heilige Gees wat hierdie soort liefde kan bewerkstellig. Moed en liefde hoort bymekaar.¹¹¹⁾ Dit is hierdie liefde vir die gemeente van Christus wat 'n evangeliedienaar nie laat terugdeins vir moeisame arbeid nie. Dit is hierdie liefde wat veroorsaak dat geen bedreiging hom sal afskrik nie. Dit is daarom vir enige persoon onmoontlik om tot die evangeliebediening toe te tree, sonder hierdie liefde vir Christus se gemeente in sy hart.¹¹²⁾

Σωφρονισμοῦ "selfbeheersing".

Dit is die enigste plek in die N.T. wat hierdie woord voorkom. Daar is twee moontlike betekenisse:

1. 'the power to make'
2. 'to discipline others (Tit. 2:4-6) or to discipline oneself, to help oneself in hand, free from all excitement or hesitation'.¹¹³⁾

105) K.S. Wuest: a.w., II Tim. 1:7

106) W. Barclay: a.w., II Tim. 1:7

107) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:7

108) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

109) J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

110) C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:7

111) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:7

112) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 1:7

113) W. Lock: a.w., II Tim. 1:7

Ἀγάπη en σωφρονισμός kontroleer die uitwerking
van die δυνάμεις .¹¹⁴⁾

Σωφρονισμός is die byvoeglike naamwoord van σωφρων. Besonnenheid en selfbesinning is vir die ampsdraer in die moeilike situasies waarin die evangeliebediening hom plaas, 'n onontbeerlike gawe vir sy persoonlike en amptelike bediening.¹¹⁵⁾ Hierdie geestelike nugterheid¹¹⁶⁾ word deur die Heilige Gees bewerkstellig. Falconer omskrywe die woord as 'control of oneself in face of panic or of passion'.¹¹⁷⁾

Dit is slegs deur die Heilige Gees wat die evangeliedienaar die vermoë ontvang om geestelik nugter of selfbeheersd te bly onder krisisse en moeilike omstandighede. 'No man can ever rule others unless he has first mastered himself. Σωφρονισμός is that divinely given self-mastery which makes a man a great ruler of others because he is first of all the servant of Christ and master of himself.'¹¹⁸⁾

Σωφρονισμός is dus 'n gawe van die Heilige Gees. Om σωφρονισμός te wees, is om oor 'n innerlike kwaliteit te beskik wat nie bloot die indruk wek van beheersdheid of kalmte, terwyl dit van binne kook nie. Dit dui op 'n "beheersdheid" of 'n "nugterheid" wat 'n innerlike sowel as 'n uiterlike waarneembare werklikheid is.

Die woord het in hierdie gedeelte die betekenis van 'n gekontroleerde of 'n gedissiplineerde lewe.¹¹⁹⁾

114) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 1:7

115) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:7

116) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

117) R. Falconer soos aangehaal deur Barclay: a.w., II Tim. 1:7

118) W. Barclay: a.w., II Tim. 1:7

119) vgl. U. Luck: σωφρονισμός in Kittel: T.W.N.T. VII, p.1104

Σωφρονεω

Tit. 2:6:

"Vermaan die jong manne net so om ingetoë te wees (σωφρονειν)".

Na die vermaning aan die adres van die jong vroue (vers 4 en 5) rig die apostel hom tot die jong manne. Παρακαλει "vermaan" dui daarop dat aan Timotheüs self die taak opgedra is om die jonger manne te onderrig.¹²⁰⁾ ὡσαυτως "net so" dui nie op die formele feit van onderrig nie, maar op die inhoud. Aan die jonger manne moet dieselfde inhoud van die onderrig mutatis mutandis deurgegee word.¹²¹⁾ Daarby word 'n samevattende eis gestel: σωφρονειν "om ingetoë te wees". In Rom. 12:3 het σωφρονειν die betekenis "om besadig te wees".

In Mark. 5:15 en Luk. 8:35 word na die besetene van Gadara wat Christus genees het, verwys as σωφρονουντα wat met "by sy volle verstand" vertaal word. In II Kor. 5:13 word "uitsinnigheid"

ἐξεστημεν teenoor σωφρονουμεν "by ons verstand" gestel. In I Pet. 4:7 word teen die eindtyd 'n eis gestel: "wees dan ingetoë (σωφρονησατε) en nugter (νηψατε) om te kan bid".

Die begrip is nie tot die Pastorale briewe en Paulus se geskifte beperk nie. Die woord het hier die betekenis van "ingetoë",¹²²⁾ d.w.s. — om jouself onder die strenge tug van die woord van God te hou, met die oog op die hele sedelike lewe in die ruimere sin. Daarom die toevoeging περι παντα "in alles." Ridderbos is van mening dat περι παντα 'n omskrywing van σωφρονειν is.¹²³⁾ Die eis aan jong manne om hulleself in toom te hou, is 'n moeilike eis.¹²⁴⁾ In die heidense omgewing en veral in Kreta was daar baie losbandigheid (1:12) aan die orde van die dag.¹²⁵⁾

Σωφρονειν het die betekenis van 'sober-minded' in teenstelling met 'n bandelose lewe¹²⁶⁾ 'to exercise self-control,

120) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:6

121) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:6

122) vgl. Ibid

123) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:6

124) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:6

125) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:6

126) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., Tit. 2:6

think of one's self soberly, to put a moderate estimate upon one's self, to curb one's passions'.¹²⁷⁾ Die beste vertaling is 'circumspect' "versigtig," "omsigtig," "behoedzaam".¹²⁸⁾

Uit die teksverband is dit duidelik

- (1) dat σωφρων en die aanverwante begrippe nie slegs 'n vroulike eienskap is nie;
- (2) dat die verband waarin die woordgroep gebruik word

σωφρονας	vers 2
σωφρονιζωσιν	vers 4
σωφρονας	vers 5
σωφρονειν	vers 6
σωφρονως	vers 12

die betekenis die beste weergegee word deur "versigtig" of "versigtigheid".

127) K.S. Wuest: a.w., Tit. 2:6

128) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 2:6

SLOTSOM

- (1) Die begrip het betrekking op die innerlike lewe.
- (2) Dit kom tot uiting in die horisontale vlak, d.w.s. in die van-persoon-tot-persoon verhouding.
- (3) Dit is nie 'n statiese eienskap nie, maar moet ontwikkel en geoefen word.
- (4) Dit is nie 'n eienskap waarvan 'n evangeliedienaar hom kan verontskuldig of verskoon nie.

Dit is die teenoorgestelde van "onnadenkendheid" en kan weergegee word deur vertalings soos "versigtig", "gesonde oordeel" of "oordeelkundigheid" en "selfbeheersing".

Dit is 'n noodsaaklike deel van die evangeliedienaar se persoonlike toerusting.

HOOFSTUK 9:DIE EIENSKAPPE VAN GEESTELIKE SKOONHEID,
SUIWERHEID EN SAGTHEID

Een van die eienskappe van die kerk is sy heiligheid (Efes. 5:27). In die handhawing en uitbouing van hierdie kenmerk het die evangeliedienaar 'n besondere verantwoordelikheid. Dit is daarom van die allergrootste belang dat sy lewe ook deur die heiligheid gekenmerk sal word. Hy moet ook 'n goeie getuigenis van die buitestaanders hê (I Tim. 3:7).¹⁾

Die evangeliedienaar is dus deur sy getuigenis die sprekende voorbeeld van die skoonheid en bekoorlikheid van die genadewerk van God. As sy persoon en sy lewe nie heilig is nie, bring hy God se genade in diskrediet en veroorsaak hy dat die minagting wat mense teenoor sy persoon openbaar, op die kerk en op Christus gereflekteer word (Rom. 21:24).

In die Pastorale briewe rig Paulus 'n dringende vermaning aan die evangeliedienaars om heilig en onberispelik te lewe. Deur die heiligheid van die evangeliedienaar word 'n gesag aan sy bediening verleen wat 'n kragtige bydrae lewertot die ingang van sy prediking en pastorale arbeid. Die evangeliedienaar moet in die eerste plek doen wat hy van andere verwag. Sy voorbeeld moet 'n voortdurende toonbeeld wees van Christus se heiligheid en as sodanig 'n inspirasie of 'n aansporing vir die gemeente om te volg waar hy as herder lei (I Pet. 5:3). Sy lewe moet oortuig dat wat hy leer, nie bloot 'n teorie is nie, maar dat Christus vir hom 'n werklikheid is wat deur hom lewe. Daarom roep Paulus ook vir Timotheüs om 'n voorbeeld te wees in woord, in wandel, in liefde, in geloof, in reinheid (I Tim. 4:12)²⁾ en aan Titus sê hy: "Betoon jou in alles 'n voorbeeld van goeie werke, met onvervalstheid in die leer, waardigheid, opregtheid (Tit. 2:7)."

Dit is opvallend hoeveel verskillende woorde die apostel Paulus gebruik om die reinheid en heiligheid van die evangeliedienaar te beklemtoon.

1) vgl. C. Spicq: a.w., p.209

2) vgl. Ibid, p.209 e.v.

ἄρτιος	II Tim. 3:17 "volkome" (mens van God)
ἄγνος	I Tim. 5:22 "rein" (Timotheüs)
ἁγιαζω	I Tim. 4:5 "geheilig" (skepping); II Tim. 2:21 "geheilig" (iemand); Tit. 2:5 "kuis" (jong vrou)
ἁγνεια	I Tim. 4:12 "reinheid"; 5:2 "reinheid" (vroue)
καθαρος	I Tim. 1:5 "rein hart"; 3:9 "rein gewete" (diakens) II Tim. 1:3 "rein gewete"; 2:22 "rein hart"; Tit. 1:15 "rein dinge"; "reines"
καθαριζω	II Tim. 2:21 "reinig"; Tit. 2:14 "reinig" (... Christus)
ἅγιος	II Tim. 1:9 "heilige roeping"
ἁφθορεια	Tit. 2:7 "onvervalstheid" (t.o.v. leer)
ὁσιος	I Tim. 2:8 "heilige hande"; Tit. 1:8 "heilig" (t.o.v. opsieners)
ἀνεπιλημπτος	I Tim. 3:2 "onberispelik" (opsieners); 5:7 "onberispelik" (weduwee); 6:14 "onberispelik" (gebod)
ἀνεγκλητος	I Tim. 3:10 "onberispelik" (diakens); Tit. 1:6-7 "onberispelik" (opsieners)
ἀνυποκριτος	I Tim. 1:5 "ongeveinsde geloof" II Tim. 1:5 "ongeveinsde geloof"
κοσμιος	I Tim. 2:9 "behoorlike kleding" (vroue) I Tim. 3:2 "fatsoenlik" (opsiener) Tit. 2:10 "versier" (diensknegte)
πραΰτης	II Tim. 2:25 "sagmoedigheid" Tit. 3:2 "sagmoedigheid" (Kretense)
πραυπαθια	I Tim. 6:11 "sagmoedigheid"
μη τυφοομαι	I Tim. 3:6 "nie verwaand"
νηφω	II Tim. 4:5 "nugter wees"
νηφαλιος	I Tim. 3:2 "nugter"

μη παροινος	I Tim. 3:3 "geen drinker"
	Tit. 1:6 "geen drinker"
μη πληκτην	I Tim. 3:3; Tit. 1:6 "geen vegter"
μη αἰσχροκερδη	I Tim. 3:3; Tit. 1:6 "geen vuilgewinsoeker"
ἐπιεικη	I Tim. 3:3 "vriendelik"
ἀμαχον	I Tim. 3:3 "geen strydlustige"
ἀφιλαργυρον	I Tim. 3:3 "geen geldgierige nie"
φιλοξενος	I Tim. 3:3 "gasvry"
μιας γυναικος ἀνηρ	Tit. 1:6 "die man van een vrou"
τεκνα ἔχων πιστα	Tit. 1:6 "gelowige kinders het"
διδακτικος	I Tim. 3:2 "bekwaam om te onderrig"
μη αὐθαδη	Tit. 1:7 "nie eiesinnig nie"
μη ὀργιλον	Tit. 1:7 "nie oplopend nie"
φιλαγαθον	Tit. 1:8 "een wat die goeie liefhet"
αὐταρκεια	I Tim. 6:6-8 "vergenoegdheid"
ἐγκρατη	Tit. 1:8 "een wat homself beheers"

A P T I O Σ

ἄριστος het in die klassieke Grieks die betekenis van

- (1) "geskik", "doelmatig" ('suitable'), "aangepas" ('adapted'),
- (2) "reg", "foutloos", "normaal", "volgens vereiste" ('meeting demands')
in die geestelike sin van die woord,
- (3) "gelykheid" in wiskunde.

In die LXX kom ἄριστος slegs as 'n bywoord van tyd voor met die betekenis van "tot nou toe".³⁾

Afgeleide woorde kom baie later eers voor by Philo en Josephus.

ἔξαριστος "om toe te rus" kom slegs in die LXX by Ex. 28:7 voor;
ἐξηρτημεναι "saamgevoeg" wat 'n vertaling is van רָאָה. ⁴⁾

Die begrip ἄριστος kom slegs eenkeer in die N.T. voor en wel in die Pastorale briewe. In II Tim. 3:17 het ἄριστος die betekenis van "reg", "gepas" ('proper'), d.w.s. "juis", "geskik", "behoorlik", "fatsoenlik", "welvoeglik" of "betaamlik" met 'n sedelike aksent wat 'n deel van die christen se optrede en gesindheid moet wees.⁵⁾

ἔξαριστος kom slegs twee keer in die N.T. voor, t.w. in II Tim. 3:17 waar ἐξαριστος beteken om tot 'n geskikte of doelmatige toestand of situasie in 'n christelike morele sin te bring⁶⁾ asook in Hand. 21:5 (ἐξαριστοι ἡμας της ημερας) in die sekulêre sin "toe ons die dae uitgebly het".⁷⁾

II Tim. 3:17:

"sodat die mens van God volkome kan wees (ἵνα ἄριστος ᾖ)
vir elke goeie werk volkome toegerus (ἐξηρτισμενος)".

Daar bestaan 'n verskil van mening oor die betekenis van die uitdrukking
του θεου ἄνθρωπος (vgl. ook I Tim. 6:11):

- 3) vgl. G. Delling: ἄριστος in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.475 e.v.
- 4) vgl. Ibid
- 5) vgl. Ibid
- 6) vgl. Ibid
- 7) vgl. Ibid

1. Sommige verklaar die uitdrukking in navolging van die Ou Testamentiese profeet, "man van God" as siende op die evangeliedienaar met die aanduiding van "leermeester" (Spicq, Hendriksen, Barrett, Dibelius).⁸⁾
2. Ander verklaar die uitdrukking in 'n meer algemene sin met die betekenis van "gelowige". In die O.T. is daar reeds aanduidings daarvan (Ridderbos, Lock, Jeremias).⁹⁾

Uit die teksverband wil dit voorkom asof die "mens van God" wat die voorwerp is van lering, weerlegging, teregwysing en onderwysing (vgl. vers 16) as 'n algemene uitdrukking op die christen dui.

Die begrippe ἀρτιος "doeltreffend" ('efficient') en ἐξηρτισμενος "toegerus" ('equipped') verwys na 'n werker wie se hande in staat is om enige taak aan te pak wat aan hom opgedra is of waarmee hy gekonfronteer word.¹⁰⁾

Die uitdrukking προς παν έργον αγαθον "vir elke goeie werk" het nie slegs betrekking op evangeliedienaars nie, maar op die "man van God" as gelowige. In I Tim. 5:10; II Tim. 2:21; Tit. 3:1 is goeie werke die verantwoordelikheid van die gelowige gemeentelid.¹¹⁾

ἵνα dui op die resultaat van die lering, (διδασκαλιαν) weerlegging, (ἐλεγμον) teregwysing (ἐπανορθωσιν) en onderwysing (παιδειαν) in die geregtigheid sodat die του θεου άνθρωπος "man van God" wat aan God behoort, geskik kan wees weens sy toerusting in elke goeie werk. Al hierdie toerusting ontvang die mens van God uit die geïnspireerde Skrif.

Παν έργον αγαθον het die betekenis van "elke voordelige werk".¹²⁾ Deur middel van die gesonde skriftelike onderrig word die christen volkome toegerus. Die bestudering van die Skrif leer of

8) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:17

9) vgl. J. Jeremias: άνθρωπος in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.365

10) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:17

11) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:17

12) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 3:17

oefen 'n mens in die geregtigheid sodat hy toegerus word virelke goeie werk. Die bestudering van die Skrif mag nooit selfsugtig en ter wille van die gelowige of die evangeliedienaar se eie geestelike behoeftes wees nie. Deur die bestudering van die Skrif moet 'n mens bruikbaar gemaak word vir God en vir sy medemens.¹³⁾ Die Skrif is die bron van alle aktiwiteite in die pastorale sorg en in die lewe van die evangeliedienaar en ook in dié van die lidmate in die gemeente.¹⁴⁾

Wanneer die evangeliedienaar die Skrif ken, is hy in staat om met vrug te kan preek en is hy in staat om dwalinge te weerlê, mense tereg te wys en te onderrig met die oog op geregtigheid voor God.¹⁵⁾ Die uitdrukking "mens van God" kom slegs twee keer in die N.T. voor. Dit dui op die christen of evangeliedienaar se roeping deur God, sy diens aan God en die beeld wat hy moet vertoon.¹⁶⁾ Die mens kan geen mooier naam en hoër kwalifikasie bereik nie en daarom moet hy ook aan God se doel en aan sy diens beantwoord wat hy van God ontvang het om te vervul.¹⁷⁾

'ΑΡΤΙΟΣ het die betekenis van "bekwaam" of "geskik" ('efficient').¹⁸⁾ Hier word op die algenoegsame toerusting van die Woord van God met die oog op die gelowige of die evangeliedienaar gewys sodat die "mens van God" toegerus is om onder alle omstandighede en te alle tye deur middel van die woord as toerusting elke uitdaging en behoefte in die geloof te kan aanvaar in die bewussyn dat Rom. 8:28 waar is: "En ons weet dat vir hulle wat God liefhet, alles ten goede meewerk...."¹⁹⁾

Die welslae van die prediking van die evangeliedienaar sal grootliks bepaal word deur sy voorbeeld as die bedienaar van die Woord. Die toerusting as 'n objektiewe gegewendheid is nutteloos indien hy nie oorgaan tot 'n subjektiewe geloofstoe-eiening daarvan nie. Die evangeliedienaar moet lewe volgens die woord wat hy spreek. Hy moet in die eerste plek doen dit wat hy van ander verwag.²⁰⁾

13) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:17

14) vgl. C. Spicq: a.w., p.215

15) vgl. Ibid

16) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:17

17) vgl. Ibid

18) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:17

19) vgl. G.H. King: a.w.

20) vgl. C. Spicq: a.w., p.210

Deur persoonlike kennis van die Woord en die toepassing daarvan in sy lewe is die evangeliedienaar toegerus vir sy veelvuldige taak om elke verpligting en verantwoordelikheid in die geloof te kan aanvaar. In sy Bybelkennis besit hy 'n vorming wat ryklik beantwoord aan die eise wat die amp aan hom stel. Hy beskik oor alles wat nodig is vir 'n vrugbare bediening en om mense op te voed en te lei met die oog op geregtigheid voor God.²¹⁾

*ΑΡΤΙΟΣ moenie as sedelike volmaaktheid verstaan word nie, maar as die produk van ἑξαρτιζω "geskik" 'suitable' of 'exactly fitted'.²²⁾ Arndt and Gingrich verklaar ἀρτιος as "volledig", "volkome", "bekwaam" ('complete, capable, proficient, able to meet all demands').²³⁾ dus "om volkome te wees" soos in die Afrikaanse vertaling. Paulus rig hom tot Timotheüs met die oog op sy geestelike welsyn en verantwoordelikheid in die gemeente met die beklemtoning dat hy 'n Bybelstudent en Bybelgehoorsame persoon sal wees.²⁴⁾

*Ἐξηρτισμενος "volkome toegerus".

'With the keep of a sound scriptural training he becomes perfectly adapted to his task and can face his responsibilities squarely'.²⁵⁾

*Ἐξαρτιζω het die betekenis "om toe te rus", "om bekwaam te maak in diens en werk" en in alle opsigte bruikbaar.

*Αρτιος het die betekenis van "bekwaam".²⁶⁾

21) vgl. C. Spicq: a.w., p.210

22) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:17

23) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.110

24) vgl. G.H. King: a.w., p.109

25) J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:17

26) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:17

'The idea that lies in both the adjective and the participle is a fit adequate condition for every beneficial work; the preposition adding the idea 'altogether fit'. There is nothing wanting in the christian's outfit for work, in his equipment for what God expects him to do. There is no restriction to a man of God in some office.²⁷⁾

In Luk. 6:40 word die verwante begrip *κατηρτισμενος* (*κατηρτιζω*) met "volleerd" vertaal en in Efes. 4:12 *προς τον καταρτισμον των αγιων εις ερον διακονιας* "om die heiliges toe te rus vir hulle dienswerk".²⁸⁾ Dit gaan dus hier om 'n volkome toerusting van die gelowige en die geestelike leier deur die Skrif vir sy godgegewe roeping en taak.

Προς παν εργον αγαθον "vir elke goeie werk".

Εργον αγαθον word deur sommige verklaar as 'n aanduiding van die goeie werk van die evangeliedienaar om te leer, om te weerlê, om tereg te wys, om onderrig te gee in sy gemeente.²⁹⁾ Ander verklaar

εργον αγαθον met 'n meer algemene betekenis³⁰⁾ as "liefdesdiens"³¹⁾ of die verantwoordelikheid om ander na Christus te lei.³²⁾

"Goeie werke" moet nie in 'n negatiewe sin verstaan word as "werke van die wet" nie, maar dui op enige nuttige taak wat deel uitmaak van die christen en evangeliedienaar se verantwoordelikheid (vgl. ook I Tim. 2:10; 5:10; II Tim. 2:21; Tit. 3:1).³³⁾

27) R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 3:17

28) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:17

29) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 3:17

30) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:17

31) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:17

32) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:17

33) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:17

'ΑΓΝΟΣ

'ΑΓΝΟΣ is 'n bywoordelike byvoeglike naamwoord wat soos ἄγιος afgelei is van ἄζωμα "te eerbiedig", "te respekteer", "om 'n heilige vrees te koester"³⁴⁾ en het oorspronklik die betekenis gehad van dit wat godsdienstige eerbied opwek en het oorspronklik betrekking gehad op tempels en gode. Later is die begrip ook gebruik t.o.v. voorwerpe wat in verband staan met die gode, bv. "ritueel skoon". In onderskeiding van die positiewe begrip δίκαιος dui ἄγνος negatief op die afwesigheid van gebreke en tekortkomings, bv. vry van bloedschuld, kontak met lyke of seksuele gemeenskap. Daaruit ontstaan die betekenis "rein". So het die oorspronklik uiterlik waarneembare en godsdienstige begrip 'n meer etiese betekenis t.o.v. die innerlike gekry. 'Αγνος beteken 'morally blameless' en is as sodanig dikwels in die Hellenisme gebruik. In die siviele lewe is die term as 'n aanduiding van 'n "eervolle" ontslag uit 'n pos gebruik.³⁵⁾

Die begrip wat vir kultiese reinheid gebruik word in die LXX is καθαρὸς "rein". Daarenteen word "skoon" slegs elf keer gebruik as 'n vertaling van ἁγίος en ἁγία by kultiese voorwerpe; πῦρ - "vuur" en σποδός "as" (II Makk. 13:8); van goddelike woorde "rein" (Ps. 12:7 en Spr. 15:26); as 'n innerlike eienskap "suiwer" (καρδία - "hart" Spr. 20:9) en t.o.v. "reinheid" ('chastity') (IV Makk. 18:7 e.v.).³⁶⁾

In die N.T. is dit nie 'n belangrike woord nie en kom dit glad nie in die sinoptiese evangelies, Hebreërs en Openbaring voor nie.

'ΑΓΝΟΣ met sy verwante begrippe kom slegs in die Pastorale en Algemene briewe voor. In die N.T. het die woord nooit die betekenis van kultiese reinheid nie en word dit met die volgende onderskeidingsmoontlikhede gebruik:

34) vgl. H.G. Liddell and R. Scott: a.w., p.29

35) vgl. F. Hauck: ἄγνος in G. Kittel: T.W.N.T. I, p.122 e.v.

36) vgl. Ibid

1. "Innerlike reinheid" t.o.v. sonde en "erns" soos in verhouding met Christus (I Tim. 5:22; Tit. 2:5).
2. "Onskuldig" (II Kor. 7:11).
3. "Reinheid" in die engere sin t.o.v. παρθενον "maagd" (II Kor. 11:2-3).³⁷⁾
4. "Reinheid" t.o.v. voorwerpe ἀναστροφή - "wandel" (I Pet. 3:2).

Die begrip ἄγνος word een keer gebruik t.o.v. die evangeliedienaar in die Pastorale briewe en wel in I Tim. 5:22.

I Tim. 5:22:

"Moenie haastig iemand die hande oplê nie, en moet ook nie met die sondes van ander gemeenskap hê nie. Hou jou rein (σεαυτον ἄγνον τηρει)")"

By die aanstelling van ampsdraers waarby Timotheüs betrokke was en klaarblyklik 'n beslissende rol gespeel het, word hy tot versigtigheid gemaak, naamlik "om nie haastig iemand die hande op te lê nie" (vgl. ook 4:14). 'n Deeglike voorafgaande ondersoek is noodsaaklik in plaas van om op die blote uiterlike indrukke te handel, want wanneer hy 'n verkeerde keuse maak, sal hy self deel hê aan die skadelike gevolge daarvan.³⁸⁾

Μηδε κοινωνει ἁμαρτιας ἀλλοτριαις "en moet ook nie met die sondes van ander gemeenskap hê nie" (vgl. Efes. 5:11).

Die gemeenskap aan die sonde van die ander waarteen Timotheüs gewaarsku word, dui ook op vers 20-22. Timotheüs as evangeliedienaar sal gemeenskap hê aan die sonde van 'n ouderling of 'n gemeentelid wat hy nie vermaan nie, wanneer die persoon skuldig is of as hy luister na 'n onregverdige aanklag.³⁹⁾

37) vgl. F. Hauck: ἄγνος in G. Kittel: T.W.N.T., p.122 e.v.

38) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 5:22

39) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 5:22

Dit dui ook daarop dat wanneer Timotheüs op 'n onverantwoordelike wyse ampsdraers aanstel, hy medeverantwoordelik sal wees vir dié sonde wat sulke persone mag pleeg.⁴⁰⁾

Ἀμαρτίας herhaal die ἀμαρτανοντας van vers 20
en verklaar die ταυτα "hierdie dinge" van vers 21.
Σεαυτον ἄγνον τηρει "hou jou rein".⁴¹⁾

Die ampsdraer moet nie slegs waak oor ander se geestelike lewens nie, maar hy moet ook sy eie lewe rein bewaar. Ἄγνος het nie slegs die betekenis van 'n sedelike rein lewe of 'n sedelike onberispelikeheid nie, alhoewel dit daarby ingesluit is,⁴²⁾ maar dui ook op 'n "skoonheid", "vlekkeloosheid" ('pure') en "suiwerheid" ('clean') t.o.v. andere se sonde; "personal purity with perhaps a wider reference - free from all contact with evil and the sins of others".⁴³⁾ Timotheüs moes — sorg dra dat hy nie deur onversigtigheid by die sonde van ander betrokke raak nie.

Om gemeenskap te hê met die sonde van ander is om te deel in die skuld en straf van hulle sonde.⁴⁴⁾ Dit is belangrik dat die evangeliedienaar homself rein sal bewaar.

Τηρεω het die betekenis van 'keep watch over', 'guard', 'preserve' en 'protect'.⁴⁵⁾ In 'n gekompliseerde gemeentesituasie waar daar soveel sondeprobleme en probleme a.g.v. sonde is, is die evangeliedienaar aan besondere versoekings blootgestel. In hierdie — omstandighede is dit belangrik dat hy die regte onderskeidingsvermoë aan die dag sal lê en ook die durf sal hê om nie terug te deins wanneer die gemeente van Christus se reinheid en sy persoonlike reinheid, wat so nou met die van die gemeente s'n gemoeid is, bedreig word nie. Persoonlike reinheid beteken om vry te wees van sonde en sondige motiewe of bybedoelings. Dit is nodig dat die evangeliedienaar gereeld sy eie geestelike lewe sal ondersoek om vas te stel

40) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 5:22

41) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 5:22

42) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 5:22

43) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 5:22

44) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 5:22

45) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.822

of hy oor hierdie reinheid deur die bloed van Christus beskik
(καθαριζει I Joh. 1:7) en of hy werklik met 'n gereinigde
gemoed voor God staan.

In II Tim. 2:21 word twee begrippe gebruik wat nou aan mekaar ver-
bonde is - ἁγιαζειν en καθαριζειν . Die
werkwoord behoort feitlik uitsluitlik tot die Bybelse Grieks of die
Grieks wat deur die Bybel beïnvloed is.

In die LXX word ἁγισμι vertaal met ἁγιαζειν met 'n sterk
kultiese aksent. Die wyding ('consecration') of heiliging ('sanctifi-
cation') kan geskied deur kultiese aktiwiteite (Ex. 19:14; Jos.
7:13 ens.), maar ook deur viering (Ex. 20:8; Deut. 5:12; Jes. 30:29)
asook deur 'n verklaring (Gen. 2:3; Ex. 19:23; Num. 20:12 e.v.).
Dit is egter nie maar bloot 'n beeldspraak nie, maar is gerig op die
realiteit.⁴⁶⁾

ἁγιαζειν word meestal persoonlik gebruik t.o.v. God.

God se heiligheid kan slegs erken word (Num. 20:12; 27:14;
Jes. 29:23). ἁγιαζω word ook gebruik t.o.v. priesters, mense,
heilige plekke, houers. Deur heiliging word hulle afgesonder van die
profane of ongewyde en in 'n staat van wyding, gebring. Heiligs kennis
— of die ontering van dit wat heilig is, val nie onder menslike juris-
diksie nie, maar onder die oordeel van God wat meestal die dood
beteken.⁴⁷⁾

In die N.T. word die begrip gebruik t.o.v. die naam van God in die gebed
van Christus, die "Onse Vader". Paulus gebruik die begrip ἁγιαζω
in die gedagtegang van die Joodse reinheidsbegrip. Die begrip
word nêrens direk t.o.v. die evangeliedienaar gebruik nie.

46) vgl. O. Procksch: ἁγιαζω in Kittel: T.W.N.T. I, p.111

47) vgl. Ibid

K A Θ A Π I Z Ω E N K A Θ A Π O Σ

Dié werkwoord is afkomstig van die byvoeglike naamwoord καθαρός wat die volgende kan beteken:

1. "skoon" in fisiese sin (t.o.v. vuil) bv. 'n skoon liggaam as die teenoorgestelde van ῥυπαρός
2. "suiwer", d.w.s. vry van enige mengsel, bv. water, goud, wit brood en ongemengde gevoelens⁴⁸⁾
3. "vry van skuld", bv. 'n persoon wat al sy rekeninge en belastinge betaal het, is καθαρός
4. sedelik en religieus "vry van skuld" of "skande". Dit geld t.o.v. persone wat onskuldig is (Hand. 18:6), skoon of vry van hoerery⁴⁹⁾
5. "seremonieel rein" (Rom. 14:20) d.w.s. geskik vir aanbidding, bv. die altaar, die aanbidder, die dae waarin die offer gebring word⁵⁰⁾
6. "Eg" of "suiwer" t.o.v. bloed of ras of 'n gesegde waarvan die gesag bo verdenking staan.⁵¹⁾

In die papiri word ook die verskillende betekenisonderskeidings gemaak:

- (1) "Skoon", "suiwer" voorwerpe "sonder vlek" of "klad" ('blemish') wat t.o.v. diere of fisiese voorwerpe gebruik is.
- (2) 'n Dokument wat "vry van foute" is.
- (3) 'n Voorwaarde vir toegang tot 'n tempel. Die "reinheid" van die aanbidders.⁵²⁾

Καθαρίζω is 'n latere Hellenistiese vorm van καθάρω "om te vee" of "te borsel" wat letterlik beteken "om skoon te maak van vuilheid". In die figuurlike sin dui dit op die kultiese restorasie of herstel van onteerde of verbreekte skoonheid.⁵³⁾

48) vgl. W. Barclay: a.w., p.170

49) vgl. Ibid

50) vgl. F. Hauck: καθαρός in Kittel: T.W.N.T. III, p.414

51) vgl. W. Barclay: a.w., p.171

52) vgl. Ibid

53) vgl. F. Hauck: in Kittel: T.W.N.T. III, p.414

In die LXX is καθαρος hoofsaaklik 'n vertaling van טָהוֹר : "skoon water" (Esg. 36:25), "ritueel rein" (Lev. 7:19; 10:10) en "sedelik rein" (Ps. 51:10; Heb. 1:13) "suiwer goud" (Ex. 25:11). Ander begrippe waarmee καθαρος vertaal word, is טָהַר "om vry te wees" (Ps. 24:4) of יָקַן (הָקַן "om leeggemaak te wees", dus "om skoon te wees", "skoon", "onskuldig" (Job. 4:7); of טָהַר "om te skyn", "skoon te wees" of "om eties onskuldig te wees" (Job. 15:15; 25:5).⁵⁴⁾

Καθαρίζω word hoofsaaklik vir טָהַר gebruik (Gen. 35:2) "reinig julle en trek ander klere aan" (vgl. ook Lev. 12:7; 14:4 en 7). Soms word dit ook gebruik vir הָקַן (Ex. 20:7; 34:7; Deut. 5:11). Dikwels word dit ook in כָּפַר (Ex. 29:37; 30:10) gebruik en soms in אָפַן (Ex. 29:36; Lev. 8:15). Καθαρίζω en ἐξιλασέσθαι is sinonieme begrippe (Lev. 14:18; 12:8; 16:30).⁵⁵⁾

In die primitiewe godsdiens verlang die mens om in kontak te kom met dit wat met krag gevul is, om self gevul te wees met krag en om gevaarlik te wees vir diegene rondom jou. Geboorte, dood en seksuele gemeenskap word verbind met wat gevul is met krag. Aangesien kontak daarmee die mens onrein maak, word reiniging noodsaaklik. Onreinheid kan as 'n morele begrip soos vuilheid weggewas word.⁵⁶⁾ In die Griekse godsdiens vind 'n mens dieselfde begripsontwikkeling. Die gode word beskou as verhoogde kragte wat vriendelik is teenoor die mens. Die eis vir kultiese reinheid staan op die voorgrond. Slegs in 'n staat van reinheid kan 'n mens tot die gode nader. In die filosofiese denke word die begrip van reinheid in die kultiese en geestelike sfeer van die persoonlike moraliteit of sedelike gedrag onderskei. Selfs in die kultiese sfeer word sedelike reinheid erken as 'n voorvereiste om tot 'n godheid te nader.⁵⁷⁾

In die O.T. vind dieselfde ontwikkeling plaas. Onreinheid is nie slegs 'n afwesigheid van reinheid nie. Dit is 'n mag wat positief besoedel. Enige iets wat verband hou met 'n vreemde godsdiens of wat vyandig

54) vgl. F. Hauck: καθαρος in Kittel: T.W.N.T. III, p.414

55) vgl. Ibid

56) vgl. Ibid

57) vgl. Ibid

teenoor Jahwe is, is onrein. Die wet gee 'n hele reeks van vereistes vir reiniging, waarvan sommige versoenend van aard was. Die wassing of reinigings was van besondere belang (Lev. 11:32; 15:7,16 e.v.). In die geval van 'n ernstige onreinheid kan 'n slagoffer gebring word (Num. 19:9). Die onreinheid kon ook op 'n dier oorgedra word (Lev. 14:7); die bok wat op die groot versoendag die woestyn ingestuur word (Lev. 16:21 e.v.).

Terwyl die begrip van rituele reinheid in die kultus op die voorgrond staan, beklemtoon die profete die etiese reinheid as 'n baie belangrike eis (Jes. 1:15; Ps. 51:4; Jer. 33:8).⁵⁸⁾

In die N.T. vervang godsdienslike en etiese reinheid die rituele en kultiese. Die Here Jesus opponeer die tradisionele idee van reinheid terwyl veral Paulus die implikasies van die reinheid in besonderhede uitwerk. Die N.T.-gebruik van die begrip καθαρὸς weerspieël die nuwe ontwikkeling.

1. Fisiese reinheid

Die tradisionele kultiese betekenis word soms gebruik t.o.v. 'n "drinkbeker"-ποτηριον (Matt. 23:26), "water"-ὕδωρ (Heb. 10:22), "skoon linne" - σιנדων (Matt. 27:59).⁵⁹⁾

2. Kultiese reinheid

Die reiniging volgens die vereistes van die Fariseërs (Matt. 23:25), die reiniging van melaatsheid (Matt. 8:2 en 3) of die reiniging deur bloed (Heb. 9:27). Die reinheid van die regverdige geskied nie deur rituele maatreëls nie, maar deur die geloof in die sfeer van die persoonlike lewe (Hand. 15:9). In die Pastorale briewe word die beginsel dat alle dinge skoon is weens die skepping van God, toegepas op diegene wat geestelik rein is, d.w.s. diegene wat lede is van die geloofsgemeenskap en wat hulle hele lewe onder die heerskappy van God geplaas het (Tit. 1:15). Vir die dwaalleraars en die ongelowiges wie se verstand en gewete besoedel is, is niks rein nie, d.w.s. geskik

58) vgl. F. Hauck: καθαρὸς in Kittel: T.W.N.T. III, p.414

59) vgl. Ibid, p.424 e.v.

of bruikbaar vir God nie. Reinheid is dus in die persoon en nie in iets of 'n voorwerp geleë nie. Volgens I Tim. 4:5 word vleis geheilig (ἁγιαζεται) deur die gebed by die maaltyd.

3. Sedelike reinheid

Volgens Christus se veroordeling is die Joodse strewe na rituele of kultiese reinheid onvoldoende omdat dit op die uiterlike gerig is (Matt. 23:25 e.v.). Die reinheid van die N.T. is persoonlik en sedelik van aard. Dit bestaan uit 'n volle en 'n onbeperkte selfoorgawe aan God wat die hart vernuwe. Die wat rein van hart is, sal God sien (Matt. 5:8). Die reinheid van die hart staan ver bo die reinheid van hande wat deur die Fariseërs so hoog geag is. Die kruisdood van Christus as 'n doeltreffende offerhande en boetedoening vir die sonde skep 'n nuwe reinheid vir die gelowiges, sodat christene as 'n gereinigde volk, as die eiendom van Christus voorgestel word, gewillig om goeie werke te verrig (Tit. 2:14). Die Pastorale briewe praat ook van 'n rein hart (I Tim. 1:5; 2:22) en gewete (I Tim. 3:9; II Tim. 1:3).⁶⁰⁾ Reinheid dui

op die innerlike lewe van gelowiges wat gereinig is van sondes in die verlede en wat heelhartig op God gerig is. Die woord gee uitdrukking aan 'n natuur wat onvoorwaardelik terugkeer tot God en die innerlike reinheid van 'n gewete wat nie langer versteur word deur skuldgevoelens nie (Hand. 18:6; 20:26).⁶¹⁾

Daar is vier Griekse woorde waarmee καθαρὸς geassosieer word:

60) vgl. F. Hauck: καθαρὸς in Kittel: T.W.N.T. III, p.424 e.v.

61) vgl. Ibid

Ἀληθινός - "eg", "onvervals", "suiwer", "waaragtig", d.w.s. die teenoorgestelde van oneg of 'n namaaksel.

Ἀμύγης - "onvermeng" bv. 'n werk wat slegs deur een skrywer gedoen is.

Ἀκρατός - "suiwer" bv. wyn of melk wat nie verdun is met water nie.

Ἀκηρατός - "rein", "ongeskonde" of "onaangetas" bv. suiwer goud, hare wat nooit geskeer is nie of 'n maagd.⁶²⁾

Al hierdie begrippe dui op 'n reinheid wat vry is van elke tikkie of sweempie van kwaad.

Καθαρός kan vertaal word met absoluut ongemengde motiewe - 'whose minds are utterly sincere, who are completely and totally singleminded'.⁶³⁾

II Tim. 2:21:

"As iemand hom dus hiervan deeglik reinig (ἐκκαθαρή), sal hy 'n voorwerp tot eer wees, geheilig (ἡγιασμένον) en bruikbaar vir die Here, toeberei vir elke goeie werk."

Ridderbos reken dat hierdie nie slegs betrekking het op die dwaalleer van die vorige vers waarvan die gelowige hom moet reinig nie, maar dat dit op die christelike lewe in die algemeen dui.⁶⁴⁾

Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθαρή ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων "As iemand hom dus hiervan deeglik reinig".

Τούτων dui klaarblyklik op voorwerpe van hout en erdewerk "wat tot oneer is" εἰς ἀτίμιαν (vers 20). Die beeld van reiniging pas nie by die hout en erdewerk voorwerpe nie en moet moontlik terughertel word na die onheilige en onsinnige praatjies (vers 16) en ongeregtheid (vers 19) waarvan die gelowige hom moet reinig.⁶⁵⁾

Τούτων kan ook moontlik verklaar word deur 'n verwysing na persone "as iemand hom afsonder van hierdie persone".⁶⁶⁾ 'Keep himself

62) vgl. W. Barclay: a.w., p.172

63) Ibid

64) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:21

65) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:21

66) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:21

completely pure by separation from these, i.e. from the vessels of dishonour ... the false teachers'.⁶⁷⁾

Paulus gaan dus van die beeld in vers 20 na die werklikheid in vers 21.⁶⁸⁾
'n Intieme omgang en 'n verbintenis met die dwaalleraars lei maklik tot geestelike en sedelike besoeling (I Kor. 15:33; II Thess. 3:14), want hulle leer en voorbeeld het ongetwyfeld 'n nadelige uitwerking gehad. Die gelowige en veral die evangeliedienaar moet hom van die besoedelende leer en gewoontes van manne soos Himeneüs en Filetus (vers 17) weerhou.⁶⁹⁾

'Εκκαθάρη ἑαυτὸν ἀπο spreek van 'n grondige
verandering by die τῆς . Dit dui klaarblyklik op bekering tot
God en voortdurende volharding daarin.⁷⁰⁾

"sal hy 'n voorwerp tot eer wees, geheilig en bruikbaar vir die Here".

Paulus keer weer terug tot die beeld σκευος in vers 20. 'n Vierledige uitdrukking word gebruik om die uitwerking van die reiniging te beskrywe εις τιμην - 'fit for honourable purpose'.⁷¹⁾

'ἡγιασμενον beteken 'having been and thus remaining sanctified -
set apart by the Lord for himself and thus emphasizing and explaining
the keeping clean'. 72)

Dit dui op 'n tweeledige proses wanneer die gelowige homself rein bewaar in leer en lewe sodat hy deur die Here geheilig word.⁷³⁾

'ἡγιασμενον - het die betekenis van "vir die diens van God afgesonder en gereinig".⁷⁴⁾ Die persoon wat gereinig is, is geheilig: 'Through the purifying operation of the Holy spirit he has now become a saint in experience as well as position having been wholly set apart for the Lord and his work, and this abidingly'.⁷⁵⁾

67) W. Lock: a.w., II Tim. 2:21

68) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 2:21

69) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:21

70) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:21

71) C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:21

72) R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 2:21

73) vgl. Ibid

74) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:21

75) W. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:21

Εὐχρηστον τῷ δεσποτῇ "bruikbaar vir
 die Here" beteken om "goed",⁷⁶⁾ bruikbaar te wees vir die eienaar⁷⁶⁾ of
 'easily usable',⁷⁷⁾ of 'fit for the master's use'.⁷⁸⁾ ΔΕΣΠΟΤΗΣ,
 die huiseienaar, vorm nog deel van die beeldspraak (vers 20).⁷⁹⁾

Die toegepaste betekenis dui op 'n diensbaarheid aan die Here.⁸⁰⁾

Die verantwoordelikheid van die christen en die evangeliedienaar is om
 homself te bewaar van die verontreinigende invloede. En wanneer hy dit
 doen, is sy beloning nie spesiale eer en voorregte nie, sodat hy nie op
 ander kan neersien nie, maar om deur die Here gebruik te word in sy
 diens.⁸¹⁾ Die evangeliedienaar se kritiek moet in die eerste plek op
 sy eie lewe gerig wees. Eers wanneer hy self gereinig is, het hy
 bruikbaar of nuttig geword vir sy Eienaar⁸²⁾ in plaas daarvan om ver-
 werplik te wees. Dan bly die evangeliedienaar afhanklik van die Here
 om deur Hom gebruik te word waar hy hom wil gebruik.⁸³⁾ Die opmerking
 van Paulus beklemtoon dus die belangrikheid van kerklike dissipline wat
 by selfdissipline in selfreiniging begin.⁸⁴⁾

Εἰς παν ἔργον ἀγαθόν ἡτοίμασμενον "toeberei
 vir elke goeie werk". Dit was 'n uitdrukking wat Paulus meermale
 gebruik het (II Kor. 9:13; II Tim. 3:17; Tit. 1:16).

'having been (and thus remaining) prepared and ready for every good
 work'.⁸⁵⁾ Die Here gebruik slegs die geheiligde gereedskap (dié van
 goud en silwer) en nie die onheilige gereedskap (dié van hout en
 erdewerk), d.w.s. dié wat besoedel is nie.⁸⁶⁾ 'n Evangeliedienaar kan

76) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:21

77) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 2:21

78) vgl. E.M. Blaiklock: The Pastoral Epistles: II Tim. 2:21

79) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:21

80) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:21

81) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:21

82) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 2:21

83) vgl. H.A. Moellering: a.w., II Tim. 2:21

84) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:21

85) R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 2:21

86) vgl. Ibid

dus slegs bruikbaar wees as hy gereinig is. Paulus sluit die vers af deur af te sien van die vergelyking en hom direk tot Timotheüs te rig. Sy raad aan hom is om homself los te maak van die leraars soos Himeneüs en Filētus (II Tim. 2:17). Sodoende sal hy geskik wees om goeie werk te kan verrig.⁸⁷⁾

I Tim. 1:5:

"Maar die doel van die gebod is liefde uit 'n rein hart ... (ἐκ καθαρὰς καρδίας)."

In Timotheüs se stryd teen die dwaalleer en dwaalleraars benadruk Paulus die bron van die gesindheid waaruit Timotheüs moet optree. Die uitdrukking "'n rein hart" word dikwels in die Pastor van Hermas gebruik.⁸⁸⁾ Die gebod wat hier ter sprake is, is die pastorale vermaning en voorligting van die apostel aan Timotheüs as evangeliedienaar.⁸⁹⁾ Die doel (τέλος) van die gebod is die liefde wat die vervulling van die wet is. Dié liefde word op 'n drieërlei wyse omskrywe. Dit is eerstens afkomstig uit 'n rein hart ἐκ καθαρὰς καρδίας . Die Ou Testamentiese uitdrukking (Gen. 20:5-6; Job 11:13; Job 33:3; Ps. 23:4; 50:12) dui op 'n liefde sonder bybedoelings en onsuivere motiewe. Die "hart" het die betekenis van die binneste van die mens en is nie slegs die setel van die emosies nie en staan teenoor die "uiterlike" wat gewoonlik die aangesig genoem word. Die hart is die setel van die gedagtes, gevoelens en die wil en is die hele innerlike bewussynslewe waaruit die sedelike beslissings afkomstig is.⁹⁰⁾ Die hart is die sentrum of die uitgangspunt van die evangeliedienaar,⁹¹⁾ en kan slegs deur God die Heilige Gees gereinig word (Ps. 51:10 en I Pet. 1:22).⁹²⁾ 'n Hart kan slegs rein wees wanneer dit met opregtheid en sonder weerhouding aan God gewy is en as sodanig in sy diens gestel word.⁹³⁾

87) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:21

88) vgl. A.T. Hanson: Studies in the Pastoral Epistles: I Tim. 1:5

89) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

90) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

91) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

92) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:5

93) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:5

καθαρος het die betekenis van koring wat gewan of skoongemaak is van alle kaf. Dit word ook gebruik t.o.v. 'n leër wat gekeur en gesif is sodat alle lafhartige en ongedissiplineerde soldate verwyder is en die deel van die leër wat oorgebly het, uit dapper en toegeruste soldate bestaan. Die begrip word ook gebruik t.o.v. 'n mengsel wat sonder vuil of vervalsing is. 'n Rein hart het dus die betekenis van absoluut skoon en ongemengd. Dit is belangrik dat die evangeliedienaar in sy dissiplinêre optrede teenoor persone geen gesindheid van selfhandhawing of beskerming van sy eie eer sal koester nie of dat dit sal gaan om die argument te wen nie. Sy enigste motivering mag slegs wees om die dwalendes voor te lig en om hulle na God toe te lei. Daarom moet die evangeliedienaar selfloos wees in sy toewyding aan die waarheid en sy verlange om te help.⁹⁴⁾

II Tim. 1:3:

"Ek dank God wat ek van my voorouers af in 'n rein gewete (ἐν καθαρᾷ συνείδησει dien."

Paulus begin sy tweede brief aan Timotheüs met 'n danksegging teenoor God na aanleiding van sy lesers se geestelike welsyn. Die bysin wat die apostel aan sy danksegging toevoeg, dien om die diepgewortelde en ongeveinsde karakter van sy diens aan God, aan te toon. Sy diens aan God was uit 'n rein gewete, d.w.s. met 'n beroep op die suiwerheid van sy gewete. Sy diens aan God was nie afkomstig uit by-oogmerke of om 'n uiterlike vertoon nie. Hy wil deur sy eie voorbeeld aan Timotheüs die magtige wapen van 'n goeie gewete, ook onder moeilike omstandighede, voorhou. Hy wil aan Timotheüs toon wat hom in sy lewe besiel het, sodat hy as evangeliedienaar ook uit dieselfde bron kan put om sy taak met blymoedigheid en vertroue te kan voortsit.⁹⁵⁾

*Απο προγονων kan op twee maniere verklaar word:

1. Die lewenslange godsdiens van Paulus waarna hy verwys sluit ook die dae voor sy bekering in, asook dié van sy eie voor-

94) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 1:5

95) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:3

ouers. Hy wil nie daardeur te kenne gee dat sy godsdiens uit 'n nuwe hart afkomstig was nie, maar sy geestelike lewensbenadering wat hy klaarblyklik van sy ouers geleer het, was eerlik en sonder huigelary (Hand. 22:3; 26:4-9).⁹⁶⁾

2. Die uitdrukking ἀπο προγονων dui die herkoms van Paulus se godsdiens (ἔχω ... λατρεῖω) aan en is nie 'n omskrywing van καθαρά συνειδησιν nie.

Die gebruik van die praesens by die werkwoord λατρεῖω beklemtoon sy diens in die teenwoordige tyd en nie sy diens in die verlede nie.⁹⁷⁾ Paulus beklemtoon deur hierdie uitdrukking dat hy onskuldig in die gevangenis sit.⁹⁸⁾

II Tim. 2:22:

"... en jaag na geregtigheid ... saam met die wat die Here uit 'n rein hart aanroep (ἔκ καθαράς καρδίας)."

Paulus rig weer eens 'n woord van waarskuwing aan Timotheüs. In Efese was sinlikheid aan die orde van die dag en 'n jong evangeliedienaar was nie bo die versoekings verhewe nie. Hy hou ook aan hom die eienskappe voor wat bloei uit 'n hart wat aan Christus toegewy is.⁹⁹⁾ Hy moet eienskappe van geregtigheid, geloof, liefde en vrede najaag saam met diegene wat die Here uit 'n rein hart aanroep. Hierdeur beklemtoon die apostel weer eens dat Timotheüs as evangeliedienaar ook onder diegene sal wees wat die eienskap van reinheid nastrewe met 'n opregtheid en ongeveinsdheid in die hart. 'n Hart wat gereinig is van sondevuil, het nie slegs 'n uiterlike skoon voorkoms nie, soos die Fariseërs en die Joodse rigoriste.¹⁰⁰⁾ Die reines van hart sal hulleself weerhou van dwaalleer en 'n opregte poging aanwend om die kwaad te vermy. Reinheid van hart is eerder 'n gawe van God wat

96) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:3

97) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:3

98) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:3

99) vgl. E.M. Blaiklock: a.w., II Tim. 2:22

100) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:22

toegeëien word as die bereiking van 'n sekere geestelike standaard. 'n Rein hart is nie van nature onskuldig nie (Matt. 15:19) en die reiniging geskied ook nie deur eie menslike pogings nie (Ps. 51:17), maar deur die genade van God (Hand. 15:9) en die bloed van Christus (I Joh. 1:7).¹⁰¹⁾

Die evangeliedienaar is nie vanselfsprekend ingesluit onder die reines van hart nie. Hy kan ook nie daarop staatmaak dat die bron van sy lewe vanself gesuiwer en geheilig sal bly nie. Dit is daarom belangrik dat hy in die geestelike sorg aan homself telkens sal toesien dat hy nie slegs 'n "rein" voorkoms na buite sal vertoon nie, maar dat hy met opregtheid en eerlikheid seker sal maak daarvan dat hy hom wel onder die reines van hart bevind.

101) vgl. H.A. Moellering: a.w., II Tim. 2:22

ἉΓΙΟΣ

ἉΓΙΟΣ het oorspronklik gedui op "ontsag" hetsy uit eerbied of uit weersin. Die woord druk nie soseer 'n verbod uit nie as wat dit die betekenis het van "waardig om te aanbid". In die klassieke Grieks is dit gebruik t.o.v. die tempel van Afrodite, 'n eed, en mense.

Die fundamentele betekenis van die woord in die klassieke Grieks is "afsondering" en "toewyding" in die diens van 'n god. Israel moes as heilige volk van God hulleself afsonder van die gruwels van die heidense volkere rondom hulle (Lev. 19:2; 11:44).¹⁰²⁾

In die LXX word die woord feitlik deurgaans as 'n vertaling van ὁ ἅγιος weergegee, omdat dit in onderskeiding van ἱερός dui op heiligheid in sigself, terwyl ἅγιος dui op die heiligheid wat tot aanbidding roep.

In die N.T. is die terrein waarop ἅγιος geld, nie die kultiese nie, maar die profetiese terrein. Dit is nie voorwerpe soos plekke of rites wat heilig genoem word nie, maar 'n lewe wat deur die Heilige Gees voortgebring en onderhou word.¹⁰³⁾

II Tim. 1:9:

"(God) wat ons geroep het met 'n heilige roeping (κλησει ἅγιος), nie volgens ons werke nie, maar volgens sy eie voorname en genade wat ons van ewigheid af in Christus geskenk is."

Die heilige roeping dui op die afsondering tot God en die verantwoordelikheid om daarmee die sonde af te lê. Paulus gebruik die uitdrukking κλησει ἅγιος waarskynlik met die oog op Timotheüs se vreesagtigheid, om daardeur klem te lê op die voorreg van hierdie roeping om in die gemeenskap en diens van God te mag staan.¹⁰⁴⁾

102) vgl. R.C. Trench: a.w., p.331 e.v.

103) vgl. H. Seebass: ἅγιος in Brown: a.w. II, p.224 e.v.

104) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:9

Die datief kan op twee maniere verklaar word:

1. Die 'dativus instrumentalis' - d.w.s. "deur 'n heilige roeping" waardeur God se heiligheid by die roeping geopenbaar word en waar die volheid van sy majesteit en heerlikheid tot openbaring gekom het.¹⁰⁵⁾ Die res van die vers handel oor die roeping van God.
2. 'n Roeping tot heiligheid. In Rom. 1:7 en I Kor. 1:2 gebruik Paulus 'n soortgelyke uitdrukking κλητοι ἅγιοι met die betekenis "die geroepe heiliges", d.w.s. gelowiges wat geroep is om heiliges te wees.

Dit wil voorkom asof Paulus die dativus instrumentalis hier gebruik, maar dat die moontlikheid van 'n roeping tot heiligheid nie moet uitgeskakel word nie. Deur dié roeping het God sy heiligheid aan Timotheüs geopenbaar, maar hom ook geroep tot 'n nuwe lewe van toewyding. Wanneer Timotheüs aan hierdie heilige roeping dink in plaas daarvan om na die gevare en probleme rondom hom te kyk, sal dit hom met geloofsmoed vul.¹⁰⁶⁾ Dit gaan nie om 'n roeping tot die evangeliebediening nie, maar om die roeping as christen by sy bekering.¹⁰⁷⁾ Dit is belangrik dat die evangeliedienaar in die wêreld met sy talle onheilige praktyke en gesindhede herinner sal word aan die heiligheid van dié God wat hom geroep het asook sy verantwoordelikheid tot 'n lewe van afsondering en toewyding aan God; nie omdat hy 'n evangeliedienaar is nie, maar omdat hy 'n geroepe heilige en 'n begenadigde gelowige is.

105) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:9

106) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:9

107) vgl. G. Holtz: Die Pastoralbriefe, II Tim. 1:9

'A Φ Θ Ο Ρ Ι Α

Die woord is afkomstig van φθειρω "om te verwoes" en die afgeleide woord φθορα beteken "verwoesting" of "vernietiging". 'Αφθορια het die betekenis om in 'n sedelike sin nie "verlei", "besmet", of "verontreinig" te word nie.¹⁰⁸⁾

Tit. 2:7:

"Betoon jou in alles 'n voorbeeld van goeie werke met onvervalstheid in die leer (ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν)."

Paulus beklemtoon die sedelike houding waarmee Titus as evangeliedienaar die dwaalleer en dwaalleraars moet weerstaan en sy onderwysing en prediking in die gemeente moet behartig. Dit gaan hier om sy onskuldigheid in dié sin dat hy nie deur die dwaalleer in enige opsig verlei sal word nie.¹⁰⁹⁾

In die papiri word dié byvoeglike naamwoord gebruik waar 'n gekeurde kinderoppasser 'n kind moet voed met melk. Die melk moes onbesmet, skoon en onbederf wees γαλακτι καθαρῳι ἀφθορῳι . In die geestelike sin van die woord het dit die betekenis dat Titus in sy leer vry sal wees van leë en leuenagtige bedorwe dwaalleer en in sy leervoordrag vry sal wees van dwaalleerinfeksie.¹¹⁰⁾ Dit gaan dus nie souseer om die opregtheid van die evangeliedienaar se bedoelings, m.a.w. dat sy leervoordrag sonder bybedoelings of voordele vir hom sal wees nie, maar dit dui daarop dat sy leer sonder bederf of gesond sal wees.¹¹¹⁾

108) vgl. G. Harder: φθειρω in Kittel: T.W.N.T. IX, p.93 e.v.

109) vgl. Ibid

110) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 2:7

111) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 2:7

Ὁ Σ Ι Ο Σ

Ὅσιος het as 'n byvoeglike naamwoord t.o.v. mense die betekenis van "eerbiedig" ('devout'), "vroom", "godvrugtig", "welbehaaglik voor God", "heilig".¹¹²⁾

Die woord word dikwels saam met δικαιος gebruik, bv. skrywers soos Plato, Josephus asook in die N.T. (Tit. 1:8). Die afgeleide begrippe soos ὁσιως en δικαιως word ook gebruik in I Thess. 2:10 asook ὁσιότης en δικαιόσυνη by Plato (Luk. 1:75; Efes. 4:24) en Clemens van Rome. In die klassieke Grieks word die twee begrippe onderskei deurdat ὁσιος betrekking het op die verantwoordelikhede teenoor God terwyl δικαιος dui op die verantwoordelikhede teenoor mense. In die N.T. kan daar geen bewyse gevind word vir sodanige onderskeiding in betekenis nie.¹¹³⁾

Ἱερός het die Latynse betekenis van 'sacer', "heilig" of "gewyd" terwyl ὁσιος weergegee kan word deur 'sanctus' "onskendbaar", "onaantasbaar" of "onberispelik rein" as die teenoorgestelde van 'pollutus'.

In die klassieke Grieks word ὁσιος baie meer gebruik as 'n beskrywing van voorwerpe as van persone. Daar het 'n betekenisverdieping plaasgevind in die ontwikkeling van die begrip.

In die LXX word ὁσιος ongeveer dertig keer gebruik as 'n weergawe van טִיבִּי "vriendelik" of "vroom" (Deut. 33:8; II Sam. 22:26; Ps. 4:4) en word ἄγνος byna 'n honderd keer gebruik as 'n vertaling van שְׁטֵטֶה "heilig" (Ex. 19:6; Num. 6:5; Ps. 15:3). Die betekenisonderskeiding word deurgaans gehandhaaf.

Καθαρός word ook as 'n vertaling gebruik vir שְׁטֵטֶה (Num. 5:17), maar nooit vir טִיבִּי nie. Ἐλεημων (Jer. 3:12), πολυελεος (Ex. 34:6) en εὐλαβης (Miga 7:2) word gebruik as vertalings van טִיבִּי, maar nooit t.o.v. שְׁטֵטֶה nie. Daar was dus 'n baie duidelike betekenis-

112) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.589

113) vgl. R.C. Trench: a.w., p.328 e.v.

onderskeiding tussen die twee woorde.¹¹⁴⁾ Trench gebruik die voorbeeld van Josef om die onderskeiding tussen die woorde ὁσιος en ἅγιος te verduidelik. Josef was ὁσιος omdat hy die heiligheid van die huwelik nie wou skend nie. Hy was ἅγιος omdat hy aan God toegewyd was en die versoeking weerstaan het.¹¹⁵⁾

I Tim. 2:8:

"Ek wil hê dat die manne op elke plek moet bid en heilige hande (ὁσίου χειρας) ophef sonder toorn en twis."

Paulus gee hier uitdrukking aan 'n besliste wens t.o.v. die gemeente se deelname aan die gebed. Dit was een van die gebedshoudings. By die Jode, christene en heidene van daardie tyd was die gebedshouding om met hande wat opgehef is te bid; 'n aanduiding van afhanklikheid en nederige verwagting.¹¹⁶⁾ Die hande wat tot God opgehef word mag nie besoedel wees deur sonde nie; as 'n aanduiding van 'n heilige en inwendige geestelike ingesteldheid. Die hande is die simbool van die daad. Dit gaan nie hier slegs om serimoniële reinheid nie, maar om 'n sedelike en geestelike eienskap.¹¹⁷⁾ Onheilige hande wat tot God gerig word, is 'n aantasting van God se eer. Die apostel noem twee voorbeelde waardeur die hande van die bidders in die gemeente besoedel kan word en waarteen gewaak moet word ὀργης (toorn) en διαλογισμου (twis). 'n Hart waarin daar toorn, veral teenoor die medemens is, is ongeskik vir aanbidding (Efes. 4:31; Kol. 3:8; Jak. 1:19-20).¹¹⁸⁾

Διαλογισμου word verskillend verklaar: "twyfel" (Wohlenberg, Belser, Barclay), "woordetwis" (Lock), "liefdeloosheid" en "sondigheid" (Bouma). In die openbare gebed in die gemeente is daar geen plek vir 'n sondige gesindheid nie. Hier word nie uitsluitlik gedink aan 'n gesindheid wat tydens die gebed te voorskyn tree nie, maar ook aan die lewe buitekant die gemeentelike byeenkoms.¹¹⁹⁾

114) vgl. R.C. Trench: a.w., p.329 e.v.

115) vgl. R.C. Trench soos aangehaal deur Lenski: a.w., I Tim. 2:8

116) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 2:8

117) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 2:8

118) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 2:8

119) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 2:8

Bitterheid is 'n ontoelaatbare hindernis in die gebedslewe van die christen. Aangesien die evangeliedienaar 'n besondere verantwoordelikeheid het t.o.v. die openbare gemeentelike voorbidding, geld die voorvereiste van heilige hande ook t.o.v. sy gebedsgesindheid.

Tit. 1:8:

"want 'n opsiener moet ... wees ... regverdig, heilig (ὁστος)"

Die begrippe δικαλος en ὁστος wat 'n bekende uitdrukking vir die Jood was, word weer eens saam gebruik.¹²⁰⁾ Dit het die betekenis om in die regte verhouding teenoor die mens en teenoor God te staan.¹²¹⁾ Die woord het hier meer die betekenis van "vroom".¹²²⁾

Hierdie onbesoedelde vroomheid, as 'n geesteseienskap, is 'n voorvereiste vir die evangeliedienaar wat begeer om 'n ware opsiener en rentmeester van God te wees.

120) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:8

121) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:8

122) vgl. G. Holtz: a.w., Tit. 1:8

Α Ν Ε Π Ι Λ Η Μ Π Τ Ο Σ Ε Ν ᾿Α Σ Π Ι Λ Ο Σ

Die begrip is afkomstig van die woord $\epsilon\pi\lambda\alpha\mu\beta\alpha\nu\omega$ "om te gryp" of "vas te gryp".

$\acute{\alpha}\nu\epsilon\pi\iota\lambda\eta\mu\pi\tau\omicron\varsigma$ het die betekenis van "onaantasbaar". "onberispelik" of "onskuldig". Die woord kom nie in die Septuagint voor nie en word in die N.T. slegs in die Pastorale briewe gebruik waar dit dui op iemand wat op grond van sy sedelike lewe nie deur ander beskuldig kan word nie.¹²³⁾

Die woord word in die klassieke Grieks saam met die volgende begrippe gebruik: $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\omicron\varsigma$ "rein", $\acute{\alpha}\nu\epsilon\gamma\kappa\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$ "onberispelik", $\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\omicron\varsigma$ "volmaak" en $\acute{\alpha}\delta\iota\alpha\beta\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$ "onaantasbaar".¹²⁴⁾

I Tim. 3:2:

"'n Opsiener moet onberispelik wees ($\acute{\alpha}\nu\epsilon\pi\iota\lambda\eta\mu\pi\tau\omicron\nu \epsilon\acute{\iota}\nu\alpha\iota$)."

$\acute{\alpha}\nu\epsilon\pi\iota\lambda\eta\mu\pi\tau\omicron\varsigma$ is 'n algemene samevattende norm wat gestel word t.o.v. die opsiener. Hieruit blyk die belangrikheid van onberispelik hoë sedelike eise wat die ampsdraer aan homself moet stel.¹²⁵⁾

Die letterlike betekenis van die woord dui daarop dat niemand 'n hand op hom kan lê nie $\acute{\alpha}\nu\text{-}\epsilon\pi\iota\text{-}\lambda\eta\mu\pi\tau\omicron\varsigma$ ¹²⁶⁾ d.w.s. daar mag geen gegronde kritiek of klag teen hom ingebring word nie omdat sy lewe geheel en al bo verdenking staan. Die woord het 'n sterker betekenis as $\acute{\alpha}\nu\epsilon\gamma\kappa\lambda\eta\tau\omicron\varsigma$ (onberispelik) wat na spesifieke aanklagte verwys. $\acute{\alpha}\nu\epsilon\pi\iota\lambda\eta\mu\pi\tau\omicron\varsigma$ dui op 'n onberispelikheid t.o.v. enige kritiek. Hy mag nie onderhewig wees aan enige kritiek ten opsigte van die afwesigheid van enige van die eienskappe wat Paulus daarna vermeld nie.¹²⁷⁾ 'n Opsiener se lewe moet bokant kritiek verhewe wees. Die feit dat hierdie hoë

123) vgl. G. Dellling: $\epsilon\pi\iota\lambda\alpha\mu\beta\alpha\nu\omega$ in Kittel: T.W.N.T. IV, p.15

124) vgl. R.C. Trench: a.w., p.381

125) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:2

126) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

127) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 3:2

sedelike eise as 'n voorvereiste vir die ampsbediening gestel word, beteken nie dat God twee sedelike maatstawwe stel, nl. een vir die ampsdraers en een vir die lidmate nie. Die vermelding daarvan by die opsieners beklemtoon maar net weer eens God se eis dat slegs onbesproke christene na sy kudde mag omsien.¹²⁸⁾

Dit gaan dus nie slegs om 'n goeie naam en reputasie nie, want dit kan bloot uiterlik en oppervlakkig wees, maar God eis 'n onberispelike karakter.¹²⁹⁾

Hierdie voorvereiste beklemtoon die belangrikheid dat die evangeliedienaar as opsiener met die grootste mate van versigtigheid homself daarvan sal weerhou om hom selfs bloot te stel aan die skyn van die kwaad en dat hy sal waak teen elke twyfelagtige gebruik wat die onberispelike van sy karakter onder verdenking kan plaas en sodoende kritiek op sy persoon kan ontketen.

I Tim. 6:13 en 14:

"Ek gebied jou voor die aangesig van God wat alle dinge die lewe gee, en van Christus Jesus wat voor Pontius Pilatus die goeie belydenis betuig het, dat jy die gebod onbevlek (ἄσπιλον), onberispelik (ἀνεπιλημπτον) bewaar tot by die verskyning van onse Here Jesus Christus."

In 'n aantal vermanings in vers 11-16 word Timotheüs deur die apostel gewaarsku. Deur 'n beswering eis Paulus van Timotheüs dat hy die gebod moet bewaar. Timotheüs het te veel aan die vyande in die lyding wat hy moet verduur, gedink en daarom verplaas Paulus hom om voor die aangesig van God en Christus ἑνώπιον τοῦ θεοῦ

te staan met die oog daarop om hom te bemoedig. God is die

ζωογονῶν "om lewe te gee" en "om lewe te onderhou". Dit dui op die skeppingswerk van God as die bron en die onderhouder van die lewe (Luk. 17:33 en Hand. 7:19).¹³⁰⁾ Die tweede deel van Paulus

se beswerende formule dui op Christus se belydenis (μαρτυρησαντος) voor Pontius Pilatus. Die woord dui nie slegs op die feit dat Christus tot die dood getrou was aan sy opdrag nie, maar dat Hy 'n vrymoedige

128) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:2

129) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 3:2

130) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:13

getuïenis afgelê het omtrent Homself (Joh. 18:37) en nie teruggedeins het vir die waarheid teenoor 'n persoon wat sy vyand was nie. Dié getuïenis van Christus vorm die grondslag van alle gelowiges se getuïenis.¹³¹⁾

Die vermaning is moontlik 'n aanhaling uit die destydse geloofs-belydenis by die doop (την καλην ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλων μαρτυρων) waarmee Paulus Timotheüs herinner¹³²⁾ aan sy eie doop waar hy belydenis van sy geloof gedoen het. Hy word ook daaraan herinner dat hy dieselfde belydenis gedoen het as Jesus Christus.¹³³⁾

In die lig van hierdie feite word Timotheüs daartoe geroep om die gebod te bewaar. Die vraag ontstaan waarop την ἐντολήν dui? Op die christelike heilsleer (Meihertz, Wohlenberg) of die opdrag wat die dopeling met sy doop ontvang het;¹³⁴⁾ die boodskap van die brief (Dibelius) of die opdrag aan Timotheüs as evangelie-dienaar (vgl. Matt. 28:20)¹³⁵⁾ of charisma of genadegawe (vgl. 4:14) (Brox). 'Εντολή het klaarblyklik die betekenis van sy ampsopdrag.¹³⁶⁾ Τηρησαι het die betekenis "om innerlik te bewaar en vas te hou", "met sorg te bewaar en te bewaak" (Joh. 17:11).¹³⁷⁾ 'He who guards will obey'.¹³⁸⁾

Die wyse waarop die gebod bewaar moes word, word op tweërlei wyse omskrywe:

Timotheüs moes dit ἀσπιλον "onbevlek" en ἀνεπιλημπτον "onberispelik" bewaar. Die twee byvoeglike naamwoorde is klaarblyklik nie 'n omskrywing van σε nie, maar van την ἐντολήν.¹³⁹⁾ 'Ασπιλος het die betekenis van "sonder vlek", "onberispelik" en in die kultiese sin "sonder 'n vuil kol." In I Pet. 1:19 word Christus beskrywe soos 'n lam sonder gebrek (ἁμωμου) en vlekkeloos (ἀσπιλου), 'Ασπιλος het ook die betekenis van "sedelik rein" en kom slegs in die Bybelse literatuur

131) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:13

132) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:13

133) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 6:13

134) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:14

135) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:14

136) vgl. Ibid

137) vgl. C. Bouma: a.w. I Tim. 6:14

138) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:14

139) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:14

voor. In die LXX word die woord weergegee as 'n vertaling van $\psi\tau\tau$ ¹⁴⁰
 In die N.T. kry die woord wat oorspronklik 'n kultiese betekenis t.o.v.
 voorwerpe gehad het, 'n nuwe geestelike en sedelike inhoud.¹⁴⁰⁾

'The commands must be kept clear, not explained away, and yet presented
 with such tact as not to cause offence.'¹⁴¹⁾

— In die stryd met die dwaalleer is dit Timotheüs se taak as evangelie-
 dienaar om die gebod van Christus te bewaar sodat daar geen merk of
 vlek van dwaling daarop kom nie.¹⁴²⁾

'Ανεπιλημπτος het die betekenis van "sonder blaam",
 — "onberispelik" of "ongeskonde"¹⁴³⁾ sodat daar nie fout gevind mag word
 — met Timotheüs se uitlewing van die gebod nie. Die persoonlike lewe van
 die evangeliedienaar mag nie sy ampsopdrag kniehalter nie.¹⁴⁴⁾

Die roeping en taak van Timotheüs en die evangeliedienaar gaan voort
 tot met die verskyning van die Here (της ἐπιφανείας του κυρίου).
 Die uitdrukking dui op die heerlike en glorieryke openbaring van
 Christus met sy wederkoms. Die uitdrukking dui nie daarop dat die
 wederkoms in Timotheüs se tyd sou plaasvind nie, maar as die enigste
 doelwit vir die evangeliedienaar in sy volharding in die taak om die
 gebod te bewaar.

140) vgl. A. Oepke: ἀσπιλος in Kittel: T.W.N.T. I, p.502

141) W. Lock: a.w., I Tim. 6:14

142) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:14

143) vgl. G. Holtz: a.w., I Tim. 6:14

144) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:14

ἌΝΕΓΚΛΗΤΟΣ

*Ἀνεγκλητος en ἀνεπιλημπτος is in die N.T. uitsluitlik Pauliniese woorde. E.g. word 5 keer deur die apostel gebruik in sy sendbriewe met die betekenis van onberispelik. 'It is justly explained by Chrysostom as implying not acquittal merely, but absence so much as of a charge or accusation brought against him of whom it is affirmed.'¹⁴⁵⁾ Dit beweeg soos ἄμωμος nie in die subjektiewe gedagte-wêreld van mense se beoordelings nie, maar in die objektiewe wêreld van feite. Dit gaan dus nie slegs om 'n onberispelike t.o.v. 'n geregverdigde aantyging nie, maar om "vry" te wees van enige aantyging.¹⁴⁶⁾

Tit. 1:6 en 7:

"as iemand onberispelik is (ἔστιν ἀνεγκλητος) die man van een vrou, gelowige kinders het wat nie beskuldig word van losbandigheid of tugteloois nie. Want 'n opsiener moet as 'n rentmeester van God onberispelik wees (ἀνεγκλητον εἶναι)...."

Die apostel stel 'n aantal algemene geestelike en etiese voorwaardes waaraan die ouderling of opsiener moet voldoen. Hy gebruik die begrip πρεσβυτερος en ἐπισκοποι sonder 'n tegniese onderskeid. *Ἀνεγκλητος word twee keer gebruik. Die voorvereistes word in konsentriese sirkels uitgebrei. Eerstens word slegs na die persoon self verwys, dan na die kleinste kring rondom hom: die van sy gesin en dan na die kring van buitestaanders.¹⁴⁷⁾

*Ἀνεγκλητος dui op die vereiste dat die ouderling 'n goeie naam en onbevleete reputasie moet hê. 'They should offer no loophole for criticism'¹⁴⁸⁾ 'a man's record must be clean'¹⁴⁹⁾ en hy moet onbeskuldig wees.¹⁵⁰⁾ Die apostel spel die betekenis van 'n onberispelike lewenswandel verder uit as hy dit op 'n aantal lewenseienskappe toepas:

145) R.C. Trench: a.w., p.381

146) vgl. Ibid

147) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

148) J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:6

149) R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 1:6

150) vgl. G. Holtz: a.w., Tit. 1:6

Μίας γυναικος άνηρ "die man van een vrou"
 (vgl. I Tim. 3:2) dui op bigamie en owerspel wat afgekeur word.¹⁵¹⁾

Τεκνα έχων πιστα μη έν κατηγορια άσωτιας ή
 άνυποτακτα "gelowige kinders het wat nie beskuldig word van
 losbandigheid of tugteloos is nie."

Πιστα het nie die betekenis van betroubaar nie, maar van
 "gelowig".¹⁵²⁾ 'n Vader wat uit die heidendom bekeer is, maar wie se
 kinders ongelowig gebly het, kon wel tot die gemeente toegelaat word,
 maar hy kon nie as ouderling verkies word nie.¹⁵³⁾

Έν κατηγορια het nie slegs met beskuldigingsvoor die
 regbank te doen nie, maar sluit enige beskuldiging in. 'Ασωτια
 het die betekenis van "losbandigheid" (Efes. 5:18) of "'n lewe van
 wellus en brassery" (Luk. 15:13).¹⁵⁴⁾

Άνυποτακτα beteken 'n persoon wat hom "nie laat
 onderwerp nie" of "nie aan bande laat hou nie".¹⁵⁵⁾ Die motivering
 daarvan word in I Tim. 3:5 gegee: 'n ouderling kan alleen verant-
 woordelikheid aanvaar vir die gemeente van Christus as dit blyk dat
 hy sy eie huisgesin kan lei en regeer.

In vers 7 word die eis t.o.v. 'n opsiener herhaal. Hy moet as rent-
 meester van God άνεγκλητον wees. Die woord het hier ook
 die betekenis "om bo verdenking te staan".¹⁵⁶⁾ Die evangeliedienaar,
 as rentmeester van God, mag hom selfs nie blootstel aan die moontlik-
 heid dat sy gesindheid of optrede onder verdenking geplaas kan word
 nie. Sy lewe moet bo verdenking bly.

151) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:6

152) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

153) vgl. Ibid

154) vgl. Ibid, Tit. 1:7

155) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:6

156) vgl. H. Bürki: a.w., Tit. 1:7

A N Y Π O K P I T O Σ

Die woord is afkomstig van ὑποκρινομαι "om uit te lê", terwyl ὑποκριτης die betekenis het van "toneelspeler". In die LXX word die begrip meestal in 'n ongunstige sin gebruik. die Hebreeuse woord חָזָן word altyd deur ὑποκριτης weergegee en dui altyd op 'n slegte mens wat homself van God vervreemd het deur sy optrede. חָזָן het nêrens in Hebreeus die betekenis "om te huigel" nie en tog gebruik die LXX die twee begrippe as ekwivalente. By Philo, Josefus en die Nuwe Testament word die begrip ὑποκριτης ook in 'n negatiewe sin gebruik.¹⁵⁷⁾ Ὑποκριτης het die volgende betekenis:

1. Die persoon wat deur sy toneelspel voorgee dat hy goed is en wat ander wil beïndruk met sy vroomheid (Matt. 6:2,5,16).
2. Die persoon wat godsdienstig is en sy idee van godsdiens verkies bo God se eise (Matt. 15:7; Mark. 7:5; Luk. 13:15).
3. Die persoon wat sy ware motiewe wegsteek deur misleidende woorde (Matt. 22:18; Mark. 12:15).
4. Die persoon wat 'n bose hart onder die skyn van vroomheid wegsteek (Matt. 23:28).
5. Die ὑποκριτης is 'n persoon wat ander oortuig om na hom te luister in plaas daarvan om 'n oor te hê vir God se woord (Gal. 2:13; I Tim. 4:4; I Pet. 2:1).¹⁵⁸⁾ Die ἀνυποκριτης moet die teenoorgestelde lewenshouding aan die dag lê.

Die woord ἀνυποκριτης word vir die eerste keer in die LXX gebruik. Die buite-Bybelse gebruik van die woord is deurgaans ná die N.T.-tydvak en het die betekenis van "vry van geveinsdheid", "skyn" of "pretensie".¹⁵⁹⁾

157) vgl. U. Wilckens: ὑποκρινομαι in Kittel: T.W.N.T. VIII, p.559 e.v.

158) vgl. W. Barclay: a.w., p.146 e.v.

159) vgl. U. Wilckens: ὑποκριτος in Kittel: T.W.N.T. VIII, p.570 e.v.

I Tim. 1:5:

"Maar die doel van die gebod is ... 'n ongeveinsde geloof
(πιστεως ανυποκριτου)."

In vers 18 word weer verwys na ταυτην την παραγγελιαν "hierdie boodskap" wat aan Timotheüs toevertrou word. Die betekenis van της παραγγελιαν "die gebod" dui op 'n opdrag aan Timotheüs om die evangelie te verkondig.¹⁶⁰⁾ Die doel van die gebod is drieërlei waaronder "'n ongeveinsde geloof".

— Πιστις het hier die betekenis van 'n algemene lewenshouding; dus die geloofslewe.

Dit is noodsaaklik dat die evangeliedienaar van tyd tot tyd herinner sal word aan die ongeveinsde geloof waarmee hy die geloofstrydaanvaar het. Hy is ook aan die versoeking blootgestel om geestelik af te stomp sodat sy geloofslewe oppervlakkig en intellektueel kan word. Die gevolg is dat 'n mens weens die geestelike aard van jou roeping 'n — vroomheidsindruk moet skep en gevolglik 'n toneelspeler op die geestelike terrein word (Mark. 7:6). Dit is die evangelie- — dienaar se heilige roeping om te waak teen 'n godsdienstigheid in die vorm van mooi woorde en 'n skynvoorkoms. Sodoende word hy 'n wegwyser wat vir ander die pad aanwys sonder om self daarop te wandel.

Onder die moeilikste omstandighede moet die evangeliedienaar se — geloofslewe 'n toonbeeld bly van die krag van die ware geloof waar nabootsings nie geduld kan word en die swak of verkeerde indruk wat mense van sy geloofslewe mag kry, nie soos 'n gedurige swaard oor sy hoof hang nie. Die evangeliedienaar moet as christen ook versigtig wees om nie slegs die vryheid van sy eie gewete as die enigste maatstaf vir 'n beoordeling van sy optrede te neem nie, maar om ook die gewete van die swakker broeder (vgl. Rom. 14:21; I Kor. 8:13) in berekening te bring.

160) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:5

Die kwaliteit van die geloofslewe wat uit die παραγγελια uitspruit, moet ἀνυποκριτος wees, dit wil sê vry van enige vorm van geestelike toneelspel of geveinsdheid.

Wanneer dit een van die doelwitte van die evangeliebediening is dat die geloofslewe van die gemeente oor hierdie kwaliteit lewe sal beskik, dan is die evangeliedienaar s'n nie uitgesluit nie, maar is dit belangrik dat sy geloof opreg sal wees in elke opsig.

II Tim. 1:5:

"en as ek my herinner die ongeveinsde geloof (ἀνυποκριτου πιστεως) wat in jou is, wat eers gewoon het in jou grootmoeder Loïs, en in jou moeder Eunice, en wat - daarvan is ek oortuig - ook in jou is."

Die uitdrukking ἀνυποκριτου πιστεως kom slegs twee keer voor, nl. in I Tim. 1:5 en II Tim. 1:5. Die uitdrukking ongeveinsde liefde word meermale gebruik (vgl. Rom. 12:9). 'n Geveinsde geloof was nie 'n nuwe verskynsel nie, maar in die tydperk van die Pastorale briewe het 'n geloofshuigelry ontstaan. By die jong Timotheüs het dit deur die kragtige geloofsopenbaring geblyk dat sy geloof nie 'n bedrieglike voorgee-geloof of 'n nabootsing was nie.¹⁶¹⁾ Lenski omskrywe die begrip ἀνυποκριτος as 'in no way wearing a mask as did the ancient stage actors when they represent some character. A hypocritical faith is one that will sooner or later be unmasked as a mere faith of the lips'.¹⁶²⁾

161) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:5

162) R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:5

K O Σ M I O Σ

Die woord is afkomstig van die begrip $\kappa\omicron\sigma\mu\omicron\varsigma$ wat "konstruksie-orde" en later "versiering" (van vroue) beteken het. $\kappa\omicron\sigma\mu\epsilon\omega$ het die betekenis om bv. 'n leër "te organiseer". 'n Paar keer word dit gebruik met die betekenis "om te versier".¹⁶³⁾

In die sekulêre Grieks kom die byvoeglike naamwoord 'n paar keer voor. Dit beskrywe iemand wat homself dissiplineer en wat dus bestempel kan word as "werklik ordentlik" of "fatsoenlik", "selfgedissiplineerd", "goedgemanierd", "van goeie gedrag" of "eerbaar". Die woord is dikwels deur die Grieke gebruik in grafskrifte wanneer iemand as 'n goeie burger bestempel is. Plato beskrywe 'n man as $\kappa\omicron\sigma\mu\omicron\varsigma$ "wat as burger in stilte leef in die land, wat sy plek behoorlik volstaan en die pligte vervul wat hom ampshalwe opgelê is".¹⁶⁴⁾ $\kappa\omicron\sigma\mu\omicron\varsigma$ kom nie in die LXX voor nie¹⁶⁵⁾ en in die N.T. slegs in I Tim. 2:9 en 3:2. $\kappa\omicron\sigma\mu\omicron\varsigma$ en $\sigma\epsilon\mu\upsilon\omicron\varsigma$ "waardig" is woorde wat soms op voorwerpe en meermale op persone dui. Hulle is so na verwant aan mekaar dat hulle dikwels saam gebruik word.¹⁶⁶⁾

I Tim. 3:2:

"'n Opsiener dan moet onberispelik wees ... fatsoenlik ($\kappa\omicron\sigma\mu\iota\omicron\nu$)"

$\kappa\omicron\sigma\mu\iota\omicron\nu$ word as een van die onberispelike eienskappe van 'n opsiener weergegee en kan vertaal word met 'well-behaved', 'inner moral, excellency and of outward orderly behaviour'.¹⁶⁷⁾ Wanneer 'n persoon $\kappa\omicron\sigma\mu\iota\omicron\nu$ is in sy uiterlike gedrag, is dit omdat hy $\sigma\omega\phi\rho\omega\nu$ d.w.s. "ingetoë" in sy innerlike lewe is. Die woord behels meer as bloot goeie gedrag. Dit beskrywe die persoon wie se lewe mooi is en in wie se karakter alles harmonieus saamsmelt en geïntegreerd is. Hy is die persoon in wie se lewe krag en skoonheid hande gevat het.¹⁶⁸⁾ Dit dui op 'n verfynde hoflikheid of die gesind-

163) vgl. J. Guhrt: 'Earth' Brown: a.w., p.524

164) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

165) vgl. H. Sasse: $\kappa\omicron\sigma\mu\iota\omicron\nu$ in Kittel: T.W.N.T. III, p.895 e.v.

166) vgl. R.C. Trench: a.w., p.344 e.v.

167) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 3:2

168) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

heid van 'n galante heer.¹⁶⁹⁾ 'Dignified: Being decorous, he will not heedlessly defy convention.'¹⁷⁰⁾ 'n Evangeliedienaar se hele persoonlikheid, sy geestelike en psigiese lewe asook sy gewoontes en voorkoms moet versier wees met dié verfynde hoflikheid in teenstelling met 'n vuil en 'n slordige persoonlikheid.¹⁷¹⁾ 'The leader of the church must be a man who is κοσμιος, a man whose every instinct, passion and desire are under perfect control; he must be a man who is κοσμιος a man whose inner control has issued in outward beauty; the leader must be a man in whose heart the power of Christ reigns and on whose life the beauty of Christ shines.'¹⁷²⁾

Die evangeliedienaar as opsiener van die gemeente se karakter en gedrag moet versier wees met die skoonheid van Christus, sodat verfyndheid, pligsgetrouheid, eerbaarheid en hoflikheid lewenseienskappe sal wees waaraan hy gekenmerk sal word.

169) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:2

170) H.A. Moellering: a.w., I Tim. 3:2

171) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:2

172) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:2

Π Ρ Α Υ Τ Η Σ

Πραυς het die betekenis van "sag", "nederig", "beskeie", "bedagsaam" of "sagmoedig" terwyl πραυτης dui op "nederigheid", "bedagsaamheid" of "sagmoedigheid".

Die woorde word gebruik ten opsigte van dinge soos 'n sagte wind, 'n sagte stem, kalmerende medisyne, daad en gevoelens, getemde diere, bv. 'n perd wat gehoorsaam is aan sy teuels en toom en welwillende mense. Dit is 'n eienskap wat aan 'n vriend toegeskrywe word terwyl strenge hardvogtigheid van 'n vyand verwag word

Dit is feitlik sinoniem met ἐπιεικης "vriendelikheid". Die twee begrippe was oorspronklik 'n uitdrukking van 'n gebalanseerde en vriendelike uitkyk op die lewe in teenstelling met losbandigheid, 'n ongetemde toorn, brutaliteit en hardvogtigheid. Dit gee uitdrukking aan die grootmoedige en die wyse persoon wat sagmoedig bly te midde van beledigings. Dit word dikwels gebruik as 'n beskrywing van die ideale regeerder in lofredes t.o.v. mense in hoë posisies. In die Griekse en Hellenistiese filosofie is dit gebruik as begrippe om sosiale deugde en ideale van hoë waarde uit te druk.¹⁷⁴⁾ Ten opsigte van die verskil tussen die begrip πραυτης en ἐπιεικεια meld Aquinas dat by 'clementia' (ἐπιεικεια) is daar altyd sprake van 'n meerdere teenoor 'n mindere terwyl by 'mansuetudo' (πραυτης) daar geensins daarvan sprake is nie. Πραυτης is in die innerlike gees gesetel terwyl ἐπιεικεια tot uitdrukking kom in 'n uiterlike daad.¹⁷⁵⁾ Aristoteles beskrywe die begrip as die middeweg tussen ὀργιλοτης "buitensporige woede" en ἀοργησια "'n gebrek aan gevoel".¹⁷⁶⁾ Die persoon wat πραυς is, is die persoon wat altyd op die regte tyd kwaad is en nooit op die verkeerde tyd nie.

173) vgl. W. Bauder: πραυς in Brown: a.w. II, p.256 e.v.

174) vgl. Ibid

175) vgl. R.C. Trench: a.w., p.156

176) vgl. W. Bauder: πραυς in Brown: a.w. II, p.256 e.v.

Daar is 'n sagtheid in $\pi\rho\alpha\upsilon\varsigma$, maar agter dié sagtheid is daar 'n staalkrag, want sagmoedigheid is nie 'n ruggraatlose sagtheid, 'n sentimentele teerheid of 'n passiewe bedaardheid nie. Dit is 'n dinamiese krag wat onder kontrole is.¹⁷⁷⁾

$\pi\rho\alpha\upsilon\varsigma$ word 19 keer in die LXX weergegee as 'n vertaling van ׳אֵל "arm", "bedroef" of ׳אֵלֶּיךָ "ellendig" of "sagmoedig" wat in sy verdrukking op God hoop en $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ wat vier keer vir ׳אֵלֶּיךָ gebruik word. Die begrip word nooit in die O.T. ten opsigte van God gebruik nie omdat ׳אֵלֶּיךָ in die eerste plek 'n sosiale en ekonomiese begrip is. Dit dui op die persoon wat geen besittings het nie en wat sy brood moet verdien deur ander te dien. Die woord het die oorwegende betekenis van iemand wat voel dat hy 'n diensknecht is in sy verhouding tot God en wat hom sonder weerstand en in stilte onderwerp.¹⁷⁸⁾ Die O.T. $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ het 'n eskatalogiese element van hoop (Ps. 76:9), dat die Here sal oordeel (Ps. 147:6; 149:4) en sy hand sal reik na die nederige, d.w.s. diegene wat op Hom wag.¹⁷⁹⁾ Hy is die teenoorgestelde van die goddelose (Ps. 147:6; Job 24:4) wat gewoonlik geteken word as 'n ryk, selfvoldane persoon en wat skaamteloos, oormoedig en vol hoogmoed 'n vyand van die arme is, wat hy minag, bespot en beroof.¹⁸⁰⁾ Beheersdheid en bedaardheid is 'n omskrywing van wat in $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ opgesluit is. Dit is in die taal van die saligsprekinge die geestelike arme wat sy armoede ontdek en erken voor God.¹⁸¹⁾ In teenstelling met die algemene verwagting van Christus se Messiasskap verwerp Christus geweld as 'n middel om sy heerskappy te vestig. $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ beklemtoon die menslike nederigheid van die Messias. In II Kor. 10:1 teken Paulus Christus as $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ en $\acute{\epsilon}\pi\iota\epsilon\iota\mu\epsilon\iota\alpha$ in sy gesindheid teenoor mense tydens sy lewe op aarde en is hy vir sy kerk daarin 'n voorbeeld.¹⁸²⁾

177) vgl. W. Barclay: a.w., p.240 e.v.

178) vgl. F. Hauck en S. Schulz: $\pi\rho\alpha\upsilon\varsigma$ in Kittel: T.W.N.T. VI, p.647 e.v.

179) vgl. Ibid

180) vgl. C. Spicq: a.w., p.185 e.v.

181) vgl. Ibid

182) vgl. W. Bauder: $\pi\rho\alpha\upsilon\varsigma$ in Brown: a.w. II, p.258

Wanneer die begrip $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ in die N.T. gebruik word, impliseer dit nie 'n gesindheid wat alleenlik afhanklik is van die menslike wil nie. Dit is 'n teken van verlossing en roeping (Efes. 4:2) uitverkiesing (Kol. 3:12) en die werk van die Heilige Gees (Gal. 5:23). Dit is nie 'n deug in die Hellenistiese sin van die woord nie, maar 'n lewensmoontlikheid wat slegs deur God voorsien kan word. Dit is nie 'n aangebore geaardheid nie, maar word voortgebring in verhouding met Christus en word gevorm na sy beeld.¹⁸³⁾ Die persoon wat $\pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ is, is bewus van sy swakheid en onderwerp hom gewilliglik en sonder opstandigheid aan die omstandighede wat hom benadeel of die mense wat hom verdruk. Terwyl hy gewoond is om te ly, is hy gemaklik in sy omgang, vriendelik in sy gesprekke en beskeie in sy houding.¹⁸⁴⁾

$\Pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\varsigma$ is krag onder kontrole, maar iets meer as selfdisipline. Dit is deur God gedissiplineerd, want slegs God kan dié volkome beheersing gee.¹⁸⁵⁾

In die Pastorale briewe word herhaaldelik vermanings gerig teen 'n twissieke gesindheid. 'n Opsier moet geen strydlustige wees nie, maar vriendelik (I Tim. 3:3), nie oplopend, geen vegter (Tit. 1:7). Timotheüs moet nie twis nie, maar vriendelik wees (II Tim. 2:24). Die evangeliedienaar moet alle geskille en onenighede vermy, en hom laat ken deur 'n onveranderlike sagmoedigheid (I Tim. 6:11; II Tim. 2:25; Tit. 3:2). Die leiding wat die evangeliedienaar geroep is om aan die kudde van Christus te gee, verg geduld en sagmoedigheid.

II Tim. 2:25-26:

"Hy moet die weerspannings in sagmoedigheid ($\acute{\epsilon}\nu\ \pi\rho\alpha\upsilon\tau\eta\tau\epsilon$) tereg wys, of God hulle nie miskien bekering sal gee tot die kennis van die waarheid en hulle weer nugter kan word, vry van die strik van die duiwel, nadat hulle deur hom gevang was om sy wil te doen."

183) vgl. W. Bauder: $\pi\rho\alpha\upsilon\varsigma$ in Brown: a.w. II, p.258

184) vgl. C. Spicq: a.w., p.184 e.v.

185) vgl. W. Barclay: a.w., p.242

190) H.A. Moellering: a.w., II Tim. 2:25

Die evangeliedienaar se taak word omskrywe as: 'There may be greater sins than touchiness, but there is none which does greater damage in the christian church. He must discipline his opponents in gentleness; his hand must be like the hand of a surgeon unerring to find the diseased spot, yet never for a moment causing unnecessary pain. He must melt the frigidity of opposition with the warmth of love. He must love men not batter men, into submission to the truth.'¹⁹¹⁾

Onder dié arbeid moet daar by Timotheüs 'n biddende verwagting lewe met die oog op die bekering van die teëparty. Die doel van die vermaning is nie afsnyding nie, maar bekering.

Μηποτε δωη αύτοις ο θεος μετανοιαν "of God hulle nie miskien bekering sal gee".

Μηποτε het die betekenis van "miskien" of "moontlik". Die optatief δωη is 'n vreemde konstruksie waar die subjektief eintlik verwag word. ΜΕΤΑΝΟΙΑ dui op die verandering van die voos "verstand" waarin God homself aan die mens betuig en hy tot 'n selfontdekking kom. Dit is egter meer as 'n verstandelike ommekeer.¹⁹²⁾

Die evangeliedienaar se dissiplinêre optrede kan alleen vrugte afwerp as God 'n ware hartsverandering skenk.¹⁹³⁾ Die bekering kom nie bloot slegs deur middel van 'n sagmoedige gesindheid nie, want bekering is nie iets wat een persoon aan 'n ander kan skenk nie. Die evangeliedienaar kan egter wel in God se pad staan deur die hantering van die bestraffing in die verkeerde gesindheid.¹⁹⁴⁾ Die ware bekering is 'n radikale verandering wat in drie verskillende opsigte tot uitdrukking kom.

Die ΜΕΤΑΝΟΙΑ bring 'n verandering teweeg wat uitmond in εις επιγνωσιν αληθειας "(tot) die kennis van die waarheid".

Die doel van die dissiplinêre en didaktiese optrede van die evangeliebediening wat in sagmoedigheid moet geskied, is in die hoop dat God 'n hartsverandering sal skenk.¹⁹⁵⁾ Dit dui op die erkenning en aanvaarding van die waarheid van die evangelie. In I Tim. 2:4; 4:3;

191) W. Barclay: a.w., II Tim. 2:25

192) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:25

193) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:25

194) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:25

195) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:25

II Tim. 3:7; Tit 1:1 word ἐπιγνωσις ἀληθείας ook gebruik as 'n uitdrukking wat kenmerkend is van die Pastorale briewe. Paulus gebruik die woordkeuse klaarblyklik teenoor die aanmatiging van die dwaalleraars wat beweer dat hulle oor die ware γνῶσις beskik. In I Tim. 6:20 word die uitdrukking τῆς ψευδωνομίου γνῶσεως "die valslik sogenaamde kennis" gebruik. Bkering bestaan uit 'n verligting en 'n vernuwing wat deur God alleen bewerkstellig kan word.¹⁹⁶⁾

Deur van geweld gebruik te maak en die verkeerde gesindheid aan die dag te lê, kan 'n mens diegene wat 'n behoefte het aan ware kennis in die harnas jaag en sodoende in God se pad staan.¹⁹⁷⁾

'n Verdere resultaat van bekering is καὶ ἀνανηψωσιν "en hulle weer nugter kan word". Hulle moet tot besinning kom as mense wat verdoof geword het en sonder insig geraak het. Hulle μετάνοια bestaan daarin dat hulle weer die vermoë ontvang om die waarheid van Gods Woord te oordink.¹⁹⁸⁾

Ἀνανηψειν wat beteken om "weer tot besinning te kom" 'return to sobriety or soberness' dui as 'n hapax legomenon in die N.T. daarop om nugter te word uit dronkenskap. Die apostel stel die persone wat onder die bewelmende invloed van die dwaalleer verkeer voor as mense wat nie weet wat daar met hulle gebeur nie en dat hulle die werktuie geword het van die dwaalleraars wat hulle in dié toestand gebring het.¹⁹⁹⁾

Die apostel gebruik nog 'n beeld om die derde resultaat van die bekering van mense uit die dwaalleer, te kenskets ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος "vry van die strik van die duiwel". Die uitdrukking παγίδα τοῦ διαβόλου word ook in I Tim. 3:7 gebruik. Die genitivus subjunctivus wat hier gebruik word, dui daarop dat die strik deur die duiwel gestel word.²⁰⁰⁾ Παγίς het die betekenis van enige iets wat vashou of "'n knoop". In die LXX

196) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:25

197) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:25

198) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:26

199) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:26

200) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:26

dui dit op "'n wip," "'n valstrik" of "'n vangnet" vir voëls en wilde diere. In die Hellenistiese tydperk kon dit ook "'n muisval" beteken. Die duivel is nie slegs 'n vyand van God en sy gemeente nie, maar beskik oor wapens om mense tot 'n val te bring en hulle te vernietig.²⁰¹⁾

Ἐζωγρημενοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκεῖνου θελήμα "nadat hulle deur hom gevang was om sy wil te doen." Die gebruik van die perfektum participium dui op 'n gebeurtenis wat in die verlede gebeur het, waarvan die gevolge onder die huidige omstandighede voortduur.²⁰²⁾

Ζωγρεῖν het die betekenis "om lewend te vang". Die subjek van die sin is nie God of die dienskneg van God nie, maar die duivel. Die uitdrukking εἰς τὸ ἐκεῖνου θελήμα word deur sommige betrek op die wil van God, sodat τὸ ἐκεῖνου θελήμα op vrymaking uit die strik van die duivel dui wat in ooreenstemming is met die wil van God.²⁰³⁾ Volgens die sinsbou wil dit voorkom asof die uitdrukking na die wil van die duivel verwys.²⁰⁴⁾ Ware bekering beteken 'n vrywording van die slawerny en gevangenskap van die duivel. Dit beklemtoon die belangrikheid van die gesindheid van die evangelie-dienaar, wat deur die wyse waarop hy die tugmaatreëls teenoor dwalendes hanteer, vir die die gevangenes van die duivel maklik 'n struikelblok kan word. In die tug en dissipline gaan dit nie bloot om die handhawing van die waarheid nie, maar ook om die gesindheid van sagmoedigheid, waardeur die lig van die waarheid van God deurgedra moet word tot die harte van die dwalendes.

Tit. 3:1-2:

"Herinner hulle daaraan om onderdanig te wees aan owerhede en magte, om gehoorsaam te wees, bereid tot elke goeie werk; om niemand te belaster nie, nie strydlustig te wees nie, vriendelik te wees

(ἐπιεικεῖς) en aan alle mense alle sagmoedigheid te bewys (ἐνδεικνυμενους πραΰτητα)."

201) vgl. J. Schneider: παγίς in Kittel: T.W.N.T. II, p.593 e.v.

202) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:26

203) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:26

204) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:26

— In verse 1 tot 7 skrywe Paulus oor die christenburger se verantwoorde-
likheid. In verse 1 en 2 behandel die apostel die gedrag van die
gemeente in die samelewing veral ten opsigte van die owerheid en die
medemens. Alhoewel die vers nie direk betrekking het op die evangelie-
dienaars self nie, werp dit tog besondere lig op *πραυτης* en
ἐπεικης omdat die woord gebruik word saam met 'n aantal
beskrywings van die gesindheid van die christenburger in sy verhouding
teenoor die owerheid.

*ὑπομνήσκει αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξουσιαῖς ὑποτασσέσθαι
πειθαρχεῖν* "Herinner hulle daaraan om onderdanig te wees
aan owerhede (en) magte, om gehoorsaam te wees."

ὑπομνήσκειν "herinner" dui daarop dat Paulus tevore
met die gemeente van Kreta oor hulle verhouding teenoor die owerheid
in gesprek was.²⁰⁵⁾ Die owerheid word omskrywe deur die benaming
ἀρχαῖς (regeerders of opperbevel) en *ἐξουσιαῖς*
(magte). Sommige manuskripte voeg 'n *καὶ* in tussen die twee
woorde (Luk. 12:11). Die eerste sien waarskynlik op die feitlikheid van
die owerheid se magtspesialisering en die tweede meer op hulle bevoegdheid.²⁰⁶⁾
Teenoor die owerheid moet gehoorsaamheid betoon word. *ὑποτασσέσθαι*
dui op die daad van onderwerping (Rom. 13:3). Dit dui onder andere op
die betaling van belastinge.²⁰⁷⁾

Die werkwoord *πειθαρχεῖν* dui op die gehoorsaamheid uit
persoonlike oortuiging en bereidwilligheid op grond van sedelik-
geestelike motiewe (vgl. Hand. 5:29,32). Die uitdrukking word gebruik
ten opsigte van die gehoorsaamheid van 'n vrou teenoor haar man -
dus op grond van 'n liefdesverhouding.²⁰⁸⁾ Die inwoners van Kreta was
berug vir hulle opstandigheid, onverdraagsaamheid en twissoekerigheid
teen gesag. Polibius sê hulle was gedurig betrokke in oproere, woorde
en verwoestende oorloë.²⁰⁹⁾

205) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:1

206) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:1

207) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 3:1

208) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:1

209) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 3:1

Προς παν έργον αγαθον ετοιμους ειναι "bereid tot elke goeie werk."

Die doen van goeie werke word in 'n noue verband gebring met die christen se plig teenoor die owerheid. Dit gaan nie hier om dade van liefdadigheid nie. Die gelowige is nie slegs ingestel op wat verbied en gebied word nie, maar is bereid om allerlei goeie werke te doen. Die innerlike motiewe en kwaliteite is goed, want dit gaan om gehoorsaamheid aan God.²¹⁰⁾

Die gelowige mag nie terugstaan of moeilik tot samewerking beweeg word nie, maar moet juis dié persoon wees wat sy bereidwilligheid laat blyk deur sy aktiewe deelname aan die bedrywighede van goeie burgerskap. Daarteenoor sluit αγαθον alle ondeugde uit wat die samelewing kan vergiftig en benadeel.²¹¹⁾

"So long as a man lives on the principle of "Why should I do it? Let someone else do it", he is bound to be bored. The interest of life lies in service."²¹²⁾

'n Christenburger is ook bereid om μηδενα βλασφημειν "niemand te belaster nie" (vgl. ook I Tim. 6:4). Die uitdrukking het 'n sterk godsdienstige strekking en beteken om dit wat heilig is, nie te belaster nie. Sommige wil hierin 'n negatiewe optrede van laster by die christene sien teenoor die heidense gode of godsdiens (Hand. 19:37). Dit wil egter voorkom asof βλασφημειν in 'n meer algemene sin opgeneem moet word met die betekenis "om te laster" of "om te beledig" (vgl. Mark. 7:22; Kol. 3:8; I Tim. 6:4).²¹³⁾

*Αμαχους ειναι "nie strydlustig te wees nie" beskryf 'n verdere verwante gesindheid van sagmoedigheid (vgl. ook I Tim. 3:3), — 'n afkeer aan stryd, d.w.s. om vredeliewend te wees (Rom. 12:8). Die vermelding van die eis veronderstel dat die christene van Kreta met vyandigheid, twissiekheid en soortgelyke gesindhede te doen gehad het. Onder hierdie omstandighede kan die christen ook baie maklik 'n negatiewe strydlustige en aggressiewe gesindheid ontwikkel.²¹⁴⁾ Die christen word

210) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:2

211) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:1

212) W. Barclay: a.w., Tit. 3:1

213) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:2

214) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 3:2

nie slegs geroep om hom van die negatiewe te weerhou nie, maar hy moet 'n positiewe gesindheid aan die dag lê ἐπιεικεις "vriendelik wees" (vgl. ook I Tim. 3:3). Dit dui op 'n insiklike, vriendelike en milde optrede. Die gesindheid geld as 'n eis veral ook aan die christene in hulle verhouding teenoor die wêreld soos wat Christus aan die dag gelê het (vgl. II Kor. 10:1).²¹⁵⁾

Ἐπιεικεις beteken om persoonlike voordeel op te offer, om gretig te wees om te help, om liefdevol te wees teenoor swakkes, bedagsaamheid teenoor die gevallenes, en om altyd gevul te wees met 'n gees van billikheid.²¹⁶⁾

'It is the indulgent consideration of human infirmities. To look not to the mere letter of the law but to the mind of the legislator, not merely to the act done, but to the intention of the doer, not to a part but to the whole, not to the character of the actor at the moment, but to his general character, to remember good deeds received from him rather than the bad, and the benefits you have received rather than those you have conferred.'²¹⁷⁾

— Dit moet die gesindheid van die christen wees in die aangesig van vervolging (Filip. 4:5). Die woord sou dus ook met "welwillendheid" en "begrip" weergegee kan word.

Die opdrag bereik sy hoogtepunt wanneer die apostel die laaste eis waaraan die christen herinner moet word, stel:

πασαν ἐνδεικνυμενους πραυτητα προς παντας
ανθρωπους "en aan alle mense alle sagmoedigheid te bewys".

In die betoning van ἐπιεικεις gaan dit veral om 'n

— benadering waar die christen die inisiatief neem terwyl πραυτητα meer dui op 'n reaksie na aanleiding van ander se optrede. Sagmoedigheid is 'n christelike deug by uitnemendheid (vgl. Matt. 5:5) waar die

215) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:2

216) vgl. W. Hendriksen: a.w., Tit. 3:2

217) vgl. Cope by Lock: a.w., Tit. 3:2

gelowige nie kwaad met kwaad vergeld, wanneer hy met onvriendelikheid of vyandskap bejeën word nie (Rom. 12:17) of die reg in eie hande neem (Matt. 5:39) nie, maar in lydsaamheid met die oog op God gevestig, verdra. Dit gaan hier om die algemene omgang met mense in die kenmerkende lewenshouding van Christus (Matt. 11:28-30). Πραυς het 'n tipiese O.T.-agtergrond.²¹⁸⁾ Πραυτης voorkom dat 'n mens selfversekerd, hardvogtig en aanmatigend is. Dit gaan gepaard met 'n sagte beskeidenheid.²¹⁹⁾ Dit is 'n gesindheid van 'courteous consideration'.²²⁰⁾

Om slegs somtyds aan sommige persone of christene, sagmoedigheid te bewys, is nie 'n baie moeilike eis nie, want die gesindheid en geaardhede van sommige mense ontketen 'n natuurlike sagmoedigheid, maar die alles-omvattende eis van die apostel πασαν...προς παντας ανθρώπους stel 'n onmoontlike eis as dit nie as genadegawe deur die Heilige Gees toegeëien word nie (vgl. Gal. 5:23).²²¹⁾

'Qualities like these are only possible for the christian, for they are only possible for the man in whose heart Christ reigns supreme. The welfare of any community depends on the acceptance by the christians within it of the duty of demonstrating to all the world the nobility of christian citizenship.'²²²⁾

Uit die verwante begrippe wat Paulus gebruik in sy beskrywing van die christenburger se gesindheid, blyk dit duidelik dat πραυτης gepaard gaan met "onderworpenheid", "gehoorsaamheid", "bereidwilligheid tot 'n positiewe bydrae in die samelewing", "om hom te weerhou van laster" en "aggressiwiteit" en "om 'n vriendelike gesindheid" aan die dag te lê. Dit is ook hierdie gesindheid waaraan die evangeliedienaar se optrede uitgeken moet word.

218) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 3:2

219) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 3:2

220) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 3:2

221) vgl. W. Hendriksen: a.w., Tit. 3:2

222) W. Barclay: a.w., Tit. 3:2

Π Ρ Α Υ Π Α Θ Ι Α

Πραυπαθια is 'n ander woord wat "met sagmoedigheid" vertaal word (I Tim. 6:11). Philo en Hesychius verklaar die gebruik van die woord deur ἡσυχια ("stilte" of "tevredenheid") en πραυτης ("sagmoedigheid") as sinonieme te gebruik.²²³⁾ Die woord kom nie in die LXX voor nie en is 'n hapax legomenon in die N.T.²²⁴⁾

I Tim. 6:11:

"Maar jy, man van God, vlug van hierdie dinge weg, en jaag nã die ... sagmoedigheid (πραυπαθια)."

Timotheüs word gewaarsku teen die strikke van geldgierigheid en dië waarin die dwaalleraars geval het met hulle gesindheid van ydelheid. Die apostel stel daarteenoor 'n sestal positiewe deugde wat Timotheüs moet najaag. Dië gedeelte word volledig bespreek by die begrip εὐσεβεια . Slegs die begrip πραυπαθια is hier ter sake. Paulus stel dit as 'n eis in Timotheüs se persoonlike lewe. Die woord het die betekenis van 'n sagte gemoedstoestand wat met geduld kan verdra onder moeilike omstandighede en in gekompliseerde verhoudings van vyandige persone.²²⁵⁾ Dit is 'n onontbeerlike eienskap vir 'n evangeliedienaar²²⁶⁾ waarin hy nie na hoë dinge strewe nie. Dit is die teenoorgestelde van die heidense en wêreldse waardes waar krag en selfversekerdheid die ideaal is.²²⁷⁾ Wanneer die voorafgaande eienskappe in 'n christen se lewe teenwoordig is, sal dit onwillekeurig uitmond in πραυπαθια .

Πραυπαθια beskrywe die gesindheid wat nie opvlam in lelike gevoelens as gevolg van onreg nie, maar wat opreg kwaad kan word vir die onreg wat aan ander gedoen word. Dit beskrywe die gees wat weet hoe om te vergewe en tog weet hoe om die stryd van geregtigheid te stry. Dit beskrywe die gees van ootmoedigheid, maar

223) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.705

224) vgl. E. Hatch and H.A. Redpath: a.w., p.1200

225) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

226) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:11

227) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:11

wat tog trots is in die hoë en heilige roeping van God. Dit beskrywe die deug van 'n evangeliedienaar wat tegelykertyd onthou dat hy sondaar is en leef bewus vandie feit dat hy kind van God is. Dit beskrywe die deug waardeur 'n persoon te alle tye in staat is om reg op te tree teenoor sy medemens terwyl hy homself in die regte lig sien.²²⁸⁾ Sagmoedigheid is 'n onontbeerlike karaktereienskap van die evangeliedienaar.

228) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 6:11

M H T Y Φ Ω Σ Θ Α Ι

Die begrippe ταπεινος (nederige) en ταπεινοφροσυνη (nederigheid) en sy verwante afleidings kom nie in die pastorale briewe voor nie, maar die apostel Paulus waarsku in I Tim. 3:6 by die keuse van opsieners teen moontlike verwaandheid μη τυφωθεις (vgl. ook I Tim. 6:4 en II Tim. 3:4).

Τυφωμα beteken in die geestelike sin van die woord "om opgeblase" of "verwaand te wees" en die resultaat is "om verblind" of "dwaas te word".²²⁹⁾

I Tim. 3:6:

"Hy moet nie 'n nuweling wees nie, sodat hy nie verwaand word (ινα μη τυφωθεις) en in dieselfde oordeel as die duiwel val nie."

In hoofstuk 3:1-7 handel die apostel oor die vereistes vir 'n opsiener. In vers 6 waarsku hy dat die opsiener nie νεοφυτον "'n nuweling" moet wees nie. Letterlik beteken dit "pas geplant".²³⁰⁾ In die nie-christelike Grieks kom die woord slegs in sy letterlike betekenis voor, terwyl die woord in sy figuurlike sin slegs in die christelike literatuur gebruik word.²³¹⁾ Die gebruik van die woord het geen betrekking op die ouderdom van 'n persoon nie, maar dui op die nuwe geestelike lewe van 'n pasbekeerde. Al beskik 'n nuwe bekeerling ook oor baie geestelike kwaliteite, is geestelike rypheid van die allergrootste belang vir die toelating tot die verantwoordelikheid om leiding in die gemeente te neem.²³²⁾

Die aanwysing van 'n pasbekeerde mag nadelige gevolge vir homself en vir die gemeente hê. Paulus gee sy motiverings ινα μη τυφωθεις "sodat hy nie verwaand word nie" Τυφωω (vgl. ook I Tim. 6:4; 3:4), beteken "om hoogmoedig", "verduisterd" of "beneweld te wees".²³³⁾

229) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.838

230) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:6

231) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:6

232) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:6

233) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:6

Τυφος kan ook "rook" of "damp" beteken. Wanneer dit na iemand se kop toe gaan, veroorsaak dit verblindheid, dwaasheid en 'n onbesonne optrede in die gemeente.²³⁴⁾ Dit is geen denkbeeldige gevaar dat aanmatiging, hoogmoedigheid of verwaandheid die pasbekeerde soos rookmis sal omring en sy verstand en oordeelsvermoë sal benewel wanneer hy sonder geestelike rypheid in 'n besondere verantwoordelikheid in die gemeente van Christus geplaas word nie.²³⁵⁾ Daardeur word skade aan sy eie geestelike lewe en aan die gemeente aangerig.

'The devil knows how to turn the head of the man who is not preconditioned to the rarefied atmosphere of high position.'²³⁶⁾

Die apostel verwys in sy waarskuwing teen die verwaandheid waarin die duivel geval het εἰς κρίμα ἔμπεση του διαβολου "en in dieselfde oordeel van die duivel val nie." Die oordeel van die duivel kan nie as 'n genitivus auctoris of objektiewe genitief dui waar die duivel as aanklaer die oordeel sal vel nie, maar eerder op 'n subjunktiewe genitief waar die gevolge wat die sonde van hoogmoed veroorsaak, die oordeel, aangetoon word. Die duivel is daarop bedag om die pasbekeerde tot hoogmoed te verlei en hom sodoende in sy oordeel te laat val. Sommige reken dat κρίμα hier die betekenis van "onheil" het (vgl. Luk. 23:40; Jud. vers 4; Openb. 17:1).²³⁷⁾ Die aoristus ἔμπεση dui op 'n noodlottige val en nie slegs op tydelike siektes en strafgerigte nie.²³⁸⁾

—'n Hoogmoedige evangeliedienaar, hoe bekwaam hy ook al mag wees, beskik —nie oor 'n goeie oordeelsvermoë nie. Die gevolg is dat hy soos 'n nuweling maklik die prooi kan word van oordeelsfoute en flaters in sy eie geestelike lewe asook in die leiding wat hy aan die gemeente gee. Beskeidenheid by 'n geestelike leier is daarenteen die eienskap wat by 'n gemeente vertrouwe skep om hom te volg. Die vrugbaarheid van die evangeliedienaar se bediening word benadeel wanneer hy homself op 'n voetstuk plaas.²³⁹⁾

234) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:6

235) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:6

236) H.A. Moellering: a.w., I Tim. 3:6

237) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:6

238) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:6

239) vgl. C. Spicq: a.w., p.173-4

N H Φ A Λ I O Σ

Νηφω beteken "om sober" of "nugter te wees" en het 'n negatiewe betekenis. Dit is die teenoorgestelde van μεθυσω "om bedwelmd" of "dronk te wees"; beide in die letterlike sin van die woord as 'n onthouding van wyn, maar ook in 'n figuurlike sin as 'n helderheid van verstand en 'n gevolglike goeie oordeelsvermoë.²⁴⁰⁾

Die woord of sy verwante begrippe word nie in die LXX gebruik nie. In die N.T. word die woord meestal in die figuurlike sin gebruik, alhoewel die letterlike betekenis ook geïmpliseer word (vgl. I Thes. 5:6-8 en II Tim. 4:5).²⁴¹⁾

Νηφαλιος het die letterlike betekenis "wat geen wyn hou nie"; in 'n figuurlike sin "nugter" of "sober".²⁴²⁾

In die N.T. kom die woord slegs in die Pastorale briewe voor en dui op die matige lewenswyse van opsieners (I Tim. 3:2); vroue (I Tim. 3:11) en πρεσβυτας (Tit. 2:2). Die aksent wat in dié verskillende gedeeltes gelê word, is die noodsaaklike selfbeheersing vir 'n doeltreffende bediening.²⁴³⁾

Dit is opvallend dat die deug nie in I Tim. 3:8 en Tit. 2:3 voorkom nie. In I Tim. 3:3 word die begrip μη παροινον ("geen drinker") en in I Tim. 3:8 die sinoniem μη οίνω πολλῶ προσεχοντας ("nie verslaaf aan wyn") en in Tit. 2:3 μη δε οίνω πολλῶ δεδουλωμενας ("nie aan baie wyn verslaaf nie") gebruik.²⁴⁴⁾

II Tim. 4:5:

"Maar wees jy in alles nugter (σὺ δε νηφε ἐν πασιν)"

Teenoor die afwykende geesteshouding in vers 3 en 4, roep die apostel Timotheüs deur middel van vier afsonderlike imperatiewe op tot 'n positiewe roepingsbewustheid.

240) vgl. P.J. Budd: νηφω in Brown: a.w. I, p.514

241) vgl. Ibid

242) vgl. O. Bauernfeind: νηφαλιος in Kittel: T.W.N.T. IV, p.939 e.v.

243) vgl. Ibid

244) vgl. Ibid, p.940 e.v.

Die oproep tot nugterheid staan teenoor die bedwelvende invloed en die nadelige uitwerking van die sensasionele - leë woorde en ydele spekulasies van die dwaalleraars (I Tim. 3:8-9) en dui op die volgende gesindheid:

— Laat jou nie benewel en bedwelmd maak deurdat jou vermoë om krities en gesond te kan oordeel, aangetas word nie. ²⁴⁵⁾

Die woord $\nu\eta\phi\epsilon$ dui op die selfdisipline van die atleet wat, terwyl hy oefen, sy drifte sy eetlus en senuwees onder kontrole het.

Die woordgebruik in vers 5 dui daarop om vry te wees van die sensasionele opwindings van die nuwigheide van die dwaalleer met 'n selfgedissiplineerde waaksaamheid ²⁴⁶⁾ met 'n gebalanseerde kalme, bedaarde en verstandige lewensbenadering. ²⁴⁷⁾

Die woord dui ook verder op 'n helderheid van denke en 'n gesonde oordeelsvermoë wat nie verblind word deur dwaashede, fabels en sieklike gedagtes nie. Dit dui op 'n helder oog en 'n gebalanseerde oordeelsvermoë. ²⁴⁸⁾ Die begrip nugterheid is deur die O.T.-gedagte van gehoorsaamheid beïnvloed. Die christelike nugterheid is nie 'n natuurlike eienskap nie. In I Kor. 15:34 word die uitdrukking $\acute{\epsilon}\mu\eta\psi\alpha\tau\epsilon \delta\iota\kappa\alpha\iota\omega\varsigma$ "wees nugter op die regte manier" of "kom tot die regte nugterheid" gebruik, wat impliseer dat die Korintheër-gemeente moes loskom van die roes van hulle eie gedagte van dood en lewe. ²⁴⁹⁾

Hort sê die woord beskrywe 'n geestestoestand wat vry is van verstarring of bedwelming terwyl elke vermoë ten volle in beheer is van alle feite en alle oorwegings om die lewe met kalmte tegemoet te kan gaan. 'The christian is not a victim of crazes. Stability is the badge of the christian in an unbalanced and often insane world.' ²⁵⁰⁾

Timotheüs moet homself weerhou en onttrek van die dwaalleer sodat hy die erns van die tyd en die onvervalsde inhoud van die Evangelie kan onderskei. Dit sal hom nie die populariteit van diegene wat oor die begeertes van hul hoorders spekuleer (vers 3), besorg nie, maar eerder teenkanting en vervolging veroorsaak (3:13). ²⁵¹⁾

245) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:5

246) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 4:5

247) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 4:5

248) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 4:5

249) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 4:5

250) W. Barclay: a.w., II Tim. 4:5

251) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:5

Die feit dat Paulus die opdrag aan Timotheüs rig, is geen aanduiding dat hy sy nugterheid verloor het nie. Die gebruik van die praesens imperatief beteken: "gaan voort om nugter te wees". Die omskrywing
 ἐν παντι beteken "in alle opsigte".

I Tim. 3:2:

"'n Opsieners dan moet onberispelik wees ... nugter (νηφαλιον)"

— Νηφαλιος dui hier op 'n geestelike nugterheid by die opsiener wat hom nie deur allerlei invloede of bewegings laat meesleur nie. In 3:3 word na μη παροινον "geen drinker" verwys wat op letterlike nugterheid dui. Die woord word nie gebruik in die sin van "besonne" of "bedagsaam" nie, maar meer in die sin van sober in begeertes of vry van hartstog en geestelike bedwelming,²⁵²⁾ dit wil sê vry van wat 'n mens verhinder om 'n goeie uitsig te hê op die dwalings en die sonde van die tyd²⁵³⁾ - dus 'n gesonde en 'n gebalanseerde oordeelsvermoë wat nie wispelturig, onstabiel en veranderlik is nie.²⁵⁴⁾

Die persoon wat νηφαλιος is, word beskrywe as: 'such a person lives deeply. His pleasures are not primarily those of the senses, like the pleasures of a drunkard for instance but those of the soul. He is filled with spiritual and moral earnestness. He is not given to excess but moderate, well-balanced, calm, careful, steady and sane. This pertains to his physical, moral and mental tastes and habits'.²⁵⁵⁾ 'n Geestelike leier wat nie oor hierdie eienskap beskik nie, is 'n gevaar vir sy gemeente.²⁵⁶⁾

252) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:2

253) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:2

254) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:2

255) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 3:2

256) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:2

In die res van die hoofstuk sal 'n paar oorblywende eienskappe van die geestelike leier en evangeliedienaar behandel word.

I Tim. 3:2-3:

'n Opsiener dan moet ἀνεπιλημπτον (onberispelik) wees,
 μιας γυναικος άνδρα (die man van een vrou),
 νηφαλιον (nugter), σωφρονα (ingetoë),
 κοσμιον (fatsoenlik), φιλοξενον (gasvry), διδακτικον
 (bekwaam om te onderrig), μη παροινον (geen drinker),
 μη πληκτην (geen vegter) μη αίσχροκερδη (volgens 'n paar manuskripte
 (geen vuilgewinsoeker nie), έπειικη (vriendelik);
 άμαχον (geen strydlustige), άφιλαργυρον
 (geen geldgierige nie).

Vers 2 word volledig by die begrip σωφρων bespreek en is reeds gedeeltelik in die hoofstuk behandel.

In Tit. 1:6 word ook 'n aantal eienskappe van die opsiener behandel

waar 'n aantal verbode sondes μη παροινον

'n aantal deugde φιλοξενον, σωφρονα herhaal word

asook die twyfelagtige sondes μη αίσχροκερδη, μιας γυναικος άνηρ, μη πληκτην. In I Tim. 3:2 bespreek Paulus die positiewe kwaliteite en eienskappe waaroor die opsiener behoort te beskik en in vers 3 behandel hy die ondeugde wat 'n mens se lewe ontsier en sy amp onwaardig maak.²⁵⁷⁾

ΜΗ ΠΑΡΟΙΝΟΣ

Μη παροινον is die negatiewe eienskap teenoor νηφαλιον (nugter).²⁵⁸⁾ Paulus waarsku in Efes. 5:18 teen die oormatige gebruik van wyn op grond van Spr. 23:31 "moenie dronk word van wyn nie (μη μεθυσκεσθαι οίνω)". In I Kor. 5:11 en 6:10 waarsku Paulus teen die dronkaard as μεθυσος. 'n Matige gebruik van wyn kan goed wees vir die gesondheid (I Tim. 5:23), maar verslaafdheid

257) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:3

258) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 3:3

word deur die apostel afgekeur.²⁵⁹⁾

Παροινος beteken om verslaaf te wees aan wyn.²⁶⁰⁾

Παροινος 'is one who lingers long beside his wine, a wine-bibber ('n wynvlieg of drinkebroer), a tippler (dopsteker)'.²⁶¹⁾

Παροινειν het die betekenis 'to behave ill at wine' of 'to treat with drunken violence'. Die woord kom een keer in die LXX (Jes. 41:12) voor οἱ παροινησουςιν "die ... wat twis", dus 'to be quarrelsome over wine'.²⁶²⁾ Die belangrike aksent wat Paulus hier lê is dat 'n opsiener of evangeliedienaar homself niks sal veroorloof wat sy waaksaamheid kan benadeel of sy optrede kan verontreinig nie.²⁶³⁾

259) vgl. H. Seesemann: οἶνος T.W.N.T. V, p.162 e.v.

260) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

261) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:3

262) vgl. M.R. Vincent: a.w., I Tim. 3:3

263) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

Μ Η Π Λ Η Κ Τ Η Ν

Μη πληκτην "geen vegter". Die betekenis van
 πληκτης is: 'a pugnacious man' of 'a bully'.²⁶⁴⁾ Dit
 gaan nie om 'n persoon wat aggressief of geneig is om altyd die teen-
 oorgestelde standpunt in te neem of twisgierig is nie, maar wat
 letterlik geneig is om handgemeen te raak, 'n strydlustige persoon.
 'A striker is one who is quicktempered, carries a chip on his shoulder,
 is ready with his fists'.²⁶⁵⁾ Paulus wil klaarblyklik voorkom dat
 wederstrewige lidmate harde behandeling van 'n onverdraagsame opsiener
 sal ontvang.²⁶⁶⁾ 'n Opsiener moet by sy aanwysing gevrywaar wees van
 hierdie soort gesindheid en optrede.

Ε Π Ι Ε Ι Κ Η

Επεικης beteken in die eerste plek "dit wat volgens
 algemene standaarde reg, billik of gepas" is.²⁶⁷⁾ Aristoteles beskrywe
 Επεικεια as dit wat reg ('just') en somtyds beter is
 as geregtigheid ('justice'). Hy sê: dat Επεικεια
 is dit wat die wet korrigeer wanneer die wet ontoereikend is as gevolg
 van sy algemeenheid. Hy vergelyk die persoon wat Επεικης
 is met die man wat ακριβοδικαλος is. Die persoon wat
 ακριβοδικαλος is, staan op elke letter van die
 wet vir sy wettige regte, maar die persoon wat Επεικης
 is, weet dat daar tye is wanneer iets volkome wettig kan wees, maar
 moreel totaal verkeerd. Die persoon wat Επεικης is,
 weet wanneer om die wet te verslap onder die druk van 'n krag wat
 hoër en groter is as die wet. Die christen wat Επεικης
 is, weet dat die reg onweersprekbaar aan sy kant is, maar deur daarop
 te staan, sal hy onchristelik optree.²⁶⁸⁾
 In die LXX word die woord ook gebruik om die vriendelikheid en goedheid
 van God weer te gee (Ps. 86:5). In die N.T. kom die byvoeglike naamwoord
 Επεικης vyf keer voor en die naamwoord Επεικεια twee
 keer.²⁶⁹⁾ Επεικης - εια word meermale in Latyn vertaal
 met 'modesta'. 'It expresses exactly that moderation which recognises
 the impossibility that cleaves to formal law. It is the word which

264) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.675

265) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:3

266) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:3

267) vgl. H. Priesker: Επεικης in Kittel: T.W.N.T. II,
 p.588

268) vgl. W. Barclay: N.T. Words, p.94 e.v.

269) vgl. Ibid

recognises that there are occasions when a "legal" right can become a "moral" wrong.²⁷⁰⁾

Die basiese en fundamentele betekenis van ἐπιεικῆς is dat dit 'n eienskap van God is. As God op sy regte sou staan, as Hy niks anders as streng eise van die wet sou toepas nie, waar sou die mens wees? God is die volmaakte voorbeeld van 'n Persoon wat

ἐπιεικῆς is en wat 'n gesindheid van ἐπιεικεία teenoor andere aan die dag lê.²⁷¹⁾ 'Aristoteles describes in full the action of ἐπιεικεία... To pardon human failings; to look to the law-giver, not to the law; to the intention, not to the action; to the whole, not to the part; to the character of the actor in the long run and not in the present moment; to remember good rather than evil and the good that one has received rather than the good that one has done; to bear being injured; to wish to settle a matter by words rather than deeds.²⁷²⁾

In die N.T. word die verwante woord ook ten opsigte van Christus gebruik (vgl. II Kor. 10:1).

Ἐπιεικῆς het in I Tim. 3:3 die betekenis van matige sagmoedigheid (Bouma), verdraagsaamheid (Vincent), tegemoetkomend, bedagsaam, vriendelik (Hendriksen), toegewend (Lenski), 'the gracious condescension, or forbearingsness with which the pastor should deal with his charges, however exasperating they may on occasion be.²⁷³⁾ Dit is moeilik om die begrip met 'n enkele woord te vertaal, maar dit dui op 'n geskikte, billike, insikliklike manier om met ander om te gaan met begrip vir hulle standpunte, maar ook vir hulle foute en is daarom ook tegemoetkomend en gematig in die beoordeling van ander. In dié sin is hierdie eienskap onontbeerlik vir 'n opsiener.²⁷⁴⁾

270) R.C. Trench: a.w., p.154 e.v.

271) vgl. W. Barclay: a.w., p.95 e.v.

272) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

273) J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 3:3

274) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:3

'A quality of mind and heart that makes allowances for slownesses, awkwardnesses, even rudenesses, of others. Such an attitude of gentleness may have much to put up with, but it will win in the end and it will have the incomparable advantage of not only winning the point, but also winning the man, whereas positional pomposity while gaining the argument, may strangle the allegiance. It would seem that this is a recommendation applicable to bishops of all ages: an overbearing personality defeats its own end.'²⁷⁵⁾

In I Tim. 3:3 vertaal die vulgaat die woord met modestum (gematig) wat dui op die gematigde houding van 'n geestelike leier teenoor 'n ondergeskikte. 'n Opsieners mag nooit die indruk van 'n despoot of 'n tiran skep nie, maar redelikheid en regverdigheid is vir hom van primêre belang - 'n gemaklike buigsaamheid sodat die opsiener nie teen wil en dank 'n reg sal opeis nie, maar ter wille van die liefde skade sal ly eerder as om te twis.²⁷⁶⁾ Daarom staan alle vorme van heftigheid, slegte humeur en soortgelyke eksesse teenoor ἐπιεικῆς. Hy moet geduldig wees met die swakhede van persone in sy gemeente. Dit wil egter nie sê dat hy nie 'n gesagsfiguur moet wees nie. Sy gesag is die van 'n vader. Die opsiener moet dus in die uitoefening van sy gesag sagmoedig, geduldig en barmhartig wees.²²⁷⁾

In 'n aantal Engelse vertalings word die begrip in I Tim. 3:3; Tit. 3:2; Jak. 3:17 en I Pet. 2:18 vertaal met 'temperate, soft, gentle, modest, patient, mild, courteous'.²⁷⁸⁾ 'Gentle' and 'gentleness' on the whole commend themselves as the best.²⁷⁹⁾

Dit is 'n moeilike begrip om te vertaal, maar dit het die betekenis van "welwillendheid".

In die gemeente is dit moontlik dat die opsiener aan die gevaar blootgestel mag wees om op sy regte te wil staan volgens die eise van die Bepalings en Reglemente om slegs te doen wat van hom verwag word volgens die letter van die wet en om met hierdie wettiese gesindheid sekere

275) G.H. King: a.w., p.61

276) vgl. C. Spicq: a.w., p.170 e.v.

277) vgl. C. Spicq: a.w., p.172 e.v.

278) R.C. Trench: a.w., p.157

279) Ibid

eise aan andere te stel. Hierdie gesindheid van die letter van die wet kan baie spanning, stryd en verwydering tussen christene veroorsaak. 'n Opsiener mag nooit 'n wettiese onbuigbare persoon wees nie, maar iemand met die gesindheid van ἐπεικεῖς.²⁸⁰⁾
 'The whole atmosphere of many a church would be radically changed if there was more ἐπεικεῖα within it.'²⁸¹⁾

280) vgl. W. Barclay: a.w., p.95 e.v.

281) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

'A M A X O N

Die woord kom slegs in Tit. 3:2 voor.²⁸²⁾ 'Αμαχον het die betekenis van 'peacable',²⁸³⁾ of 'disinclined to fight'.²⁸⁴⁾

'Α αμαχον is one who never fights, who is not of the fighting kind,²⁸⁵⁾ iemand wat 'n afkeer aan gevegte het .

'Αμαχος is 'n sterker uitdrukking as μη πληκτην afkerig aan vegtery en twis.²⁸⁶⁾ 'contentious' twissoekerig, aanvegbaar, omstrede.²⁸⁷⁾

Daar is persone wat gedurig daarop uit is om moeilikheid te veroorsaak in hulle verhouding met ander. Die opsiener is nie iemand wat geneig is om moeilikheid te veroorsaak deur sy eie kleinlike optrede nie²⁸⁸⁾ of deur onnodige redenasies uit te lok nie.²⁸⁹⁾

'n Opsiener vermy eerder onnodige, omstrede en aanvegbare onderwerpe wat nie noodsaaklik is vir die handhawing van die waarheid van die evangelie nie. Dit wil nie sê dat die opsiener 'n pasifis moet wees nie. Dit gaan hier om 'n bepaalde persoonlikheidseienskap van iemand wat gedurig "dwaas" of "stroomop" is; 'n eienskap wat in die evangeliebediening nie bekostig kan word nie.

Die begrip ἐπεικεις word ook in Tit. 3:1-2 as 'n eienskap van die christene in Kreta gestel. Dit word volledig by die begrip πραυτης bespreek.

282) vgl. W.F. Moulton en A.S. Geden: a.w., p.50

283) W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.44

284) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

285) R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:3

286) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:3

287) vgl. M.R. Vincent: a.w., I Tim. 3:3

288) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

289) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 3:3

ἈΦΙΛΑΡΓΥΡΟΣ

Ἀφιλαργυρος beteken 'not a money lover',²⁹⁰⁾ "nie suinig" ('stingy') of "inhalig ('not mercenary')"²⁹¹⁾ of "onbaatsugtig."²⁹²⁾ Die begrip word slegs in I Tim. 3:3 en in Heb. 13:5 gebruik as 'n algemene voorskrif.²⁹³⁾ Die woord φιλαργυροι "geldgierig" word in Luk. 16:14 ten opsigte van die Fariseërs gebruik.

Die woord φιλαργυροι wat in Mark. 7:22; Luk. 12:15; Rom. 1:29; II Kor. 9:5; Efes. 4:19; 5:3; Kol. 3:5; I Thess. 2:5; II Pet. 2:3,14) voorkom, het die betekenis van "hebsug" of "gierigheid". In onderskeiding van μὴ αἰσχροκερδεις (vgl. I Tim. 3:8) μὴ αἰσχροκερδη (Tit. 1:7) "geen vuilgewinsoeker," dui ἀφιλαργυρον op 'n opsiener wat nie geldbesit najaag nie, d.w.s wat nie materialisties is nie.²⁹⁴⁾ 'n Opsieners moet nie slegs 'n persoon wees wat oneerlike metodes om homself te verryk vermy nie, maar hy moet iemand wees vir wie dit geensins die belangrikste doelwit in die lewe is om aardse skatte bymekaar te maak nie.²⁹⁵⁾ 'The christian leader must be free from the love of money. He will never do anything simply for profits' sake. He will know that there are values which are beyond all money price.'²⁹⁶⁾

Die besondere posisie van die opsieners moet ook hier in aanmerking geneem word as diegene aan wie die finansiële verantwoordelikhede van die gemeente toevertrou is. Hulle moes in hierdie posisie onkreukbaar en onomkoopbaar wees.²⁹⁷⁾ 'n Opsieners moet vry wees van die mag van geld en materialisme, nie slegs in sy persoonlike lewe nie, maar ook in sy amptelike verantwoordelikheid.

290) vgl. M.R. Vincent: a.w., I Tim. 3:3

291) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 3:3

292) vgl. C. Spicq: a.w., p.174

293) vgl. W.F. Moulton en A.S. Geden: a.w., p.134

294) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 3:3

295) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 3:3

296) W. Barclay: a.w., I Tim. 3:3

297) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 3:3

Die vraag ontstaan of die opbou van groot kapitale trustfondse in 'n gemeente waarvan slegs die rente jaarliks gebruik word, nie ook teenoor die voorskrif van Paulus staan nie, veral wanneer dit met die motivering gepaard gaan dat dit 'n beveiliging is vir die onbekende toekoms of onvoorsiene omstandighede in die toekoms. Die opsiener moet ook in die toepassing van die beleid van die gemeente van Christus ἀφιλαργυρον wees.

Tit. 1:6-9

"...as iemand onberispelik is, die man van een vrou, gelowige kinders het wat nie beskuldig word van losbandigheid of tugtelos is nie.

Want 'n opsiener moet as 'n rentmeester van God onberispelik wees, nie eiesinnig, nie oplopend, geen drinker, geen vegter, geen vuilgewinsoeker nie, maar gasvry, een wat die goeie liefhet, ingetoë, regverdig, heilig, een wat homself beheers; een wat vashou aan die betroubare woord wat volgens die leer is, sodat hy in staat kan wees om met die gesonde leer te vermaan sowel as om die teësprekers te weerlê."

Soos in I Tim. 3:2-4 gee Paulus hier 'n opsomming van die voorwaardes waaraan 'n ouderling of opsiener moet voldoen.

Εἰ τις ἐστὶν ἀνεγκλητος "as iemand onberispelik is" en word meer volledig bespreek onder die begrip ἀνεγκλητος. 'Ανεγκλητος is 'n algemene en allesomvattende eis (vgl. I Tim. 3:10 ten opsigte van diakens) ten opsigte van die ouderling of opsiener.

Die begrip dui op 'n persoon teenoor wie geen ἐγκλημα "aanklag", "beskuldiging" ingebring kan word nie en wat dus "vry van skuld" en dus "onskuldig" is. ²⁹⁸⁾

Dit beteken ook 'unimpeachable character', ²⁹⁹⁾ men who are above reproach, ³⁰⁰⁾ they should offer no loophole for criticism, unprovable blameless. ³⁰¹⁾

298) vgl. W. Grundmann: ἀνεγκλητος in Kittel: T.W.N.T. I, p.356

299) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:6

300) J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:6

301) R.C. Trench: a.w., p.38

Dit word ten regte deur Chrysostomus beskrywe as nie slegs 'n persoon wat onskuldig bevind is nie, maar die totale afwesigheid van 'n bevestigde aanklag of beskuldiging teen 'n geestelike leier. Dit gaan dus by die begrip nie slegs om die subjektiewe wêreld van die gedagtes van mense nie, maar om die objektiewe wêreld van feite.³⁰²⁾ Die woord is uitsluitlik 'n pauliniese woord en word 'n paar keer in die N.T. gebruik (I Kor. 1:8; Kol. 1:22; I Tim. 3:10; Tit. 1:6-7). In Tit. 1:6 blyk dit uit die omskrywing wat volg dat ἀνεγκλητος die betekenis het van "onberispelikeid" in die sin van die gewone algemene geldende standarde van die burgerlike etiek.³⁰³⁾

— Geen beskuldiging moet op goeie gronde teen 'n opsiener ingebring kan word nie (Rom. 8:33). Hier moet nie aan 'n sondelose volmaaktheid gedink word nie, maar aan beskuldigings ten opsigte van sonde waaraan iemand voor die regbank of in die publieke opinie skuldig sou wees.

Ἀνεπιλημpton

(I Tim. 3:2) is 'n sinonieme begrip van

ἀνεγκλητος

³⁰⁴⁾

'n Evangeliedienaar moet iemand wees

teen wie se huidige lewe en wie se verlede geen beskuldigings ingebring kan word nie.³⁰⁵⁾ Εἰς τις ἐστίν hang grammatikaal

in die lug, maar gee uitdrukking aan die voorwaardes waaraan ouderlinge moes voldoen.³⁰⁶⁾ Van die meer algemene voorvereistes gaan die apostel

oor na die vereistes wat in die engere kring van die evangeliedienaar belangrik is, nl. sy huwelikslewe.

Ἄνθρωπος γυναικὸς ἑνός

"'n man van een vrou." Die eienskap is reeds in I Tim. 3:2 bespreek. Dit gaan nie hier om 'n opeenvolgende bigamie, d.w.s. 'n tweede huwelik na die dood van die eerste vrou nie, maar om kontemporêre bigamie.³⁰⁷⁾

Τέκνα ἔχων πιστά μη ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ὑποτακτά

"gelowige kinders het wat nie

nie beskuldig word van losbandigheid of tugteloos is nie."

302) vgl. R.C. Trench: a.w., p.381

303) vgl. W. Grundmann: a.w., p.356 e.v.

304) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

305) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 1:6

306) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:6

307) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

In I Tim. 3:4 en 12 word soortgelyke voorvereistes ten opsigte van diakens gestel. Die ouderling moet 'n persoon wees wat sy eie familie in die geloof onderrig het. Christenskap begin by die huis. Al die lofwaardige werk wat buitenshuis verrig word vir die koninkryk van die hemele, kan nie vergoed vir die verwaarlosing van die binneshuise werk aan die koninkryk in die klein nie.³⁰⁸⁾ Daarom moet die kinders van die geestelike leier ook aan sekere vereistes voldoen. Πιστα dui daarop dat hulle ook gelowiges moet wees en in hulle vader se geloof sal deel.³⁰⁹⁾ Dit het die betekenis van 'believing', 'christian', 'trustworthy' of 'loyal'.³¹⁰⁾

Die feit dat daar kinders is wat gelowiges kan wees en wat nie meer in die heidendom leef nie, dui ook op die ouderdom van die geestelike leiers.³¹¹⁾ 'Εν κατηγορίᾳ "aanklag" dui nie noodwendig op 'n regbank nie, maar dui daarop dat die kinders nie van ἄσῳτια "losbandigheid"(Efes. 5:18; Luk. 15:3), uitspattigheid, liederlikheid, sedeloosheid of roekeloosheid beskuldig moet word nie.³¹²⁾

Ἀνυποτάκτα beteken "tugteloos" ('undisciplined, disobedient or rebellious') (vgl. ook I Tim. 1:9).³¹³⁾ Dit dui op 'n gebrek aan onderworpenheid aan goddelike en menslike wette in en buite die gesin.³¹⁴⁾ 'n Vader wie se gesag nie deur sy kinders aanvaar word nie, kwalifiseer nie as geestelike leier nie (vgl. ook I Tim. 3:5).

308) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 1:6

309) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:6

310) vgl. W. Lock: a.w., Tit. 1:6

311) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

312) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

313) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.76

314) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:6

Die begrip ἐπισκοπος is reeds behandel.

Die begrip ἐπισκοπος en πρεσβυτερος word langs mekaar in twee opeenvolgende sinne en ten opsigte van dieselfde verantwoordelikheid gebruik.³¹⁵⁾

Die herhaling van die eienskap ἀνεγκλητος dui daarop dat dit moontlik 'n geykte uitdrukking was wat in die kerk gebruik is (vgl. ook I Tim. 3:2).³¹⁶⁾ Die eienskap word gebruik met die spesifieke verwysing na die daaropvolgende gedeelte.³¹⁷⁾ Die enkelvoud met die lidwoord dui op die kollektiewe gebruik.³¹⁸⁾

Ἀνεγκλητον εἶναι ὡς θεου οἰκονομον "moet as rentmeester van God onberispelik wees."

Paulus noem homself en Sosthenes ook in I Kor. 4:1 οἰκονομοις .. θεου "bedienaars van God". Die beeld van οἶκος sien hier nie op 'n gebou nie, maar op 'n huisgesin of die "familia Dei" (I Tim. 3:15). As die versorger van die huis is die opsiener geroep om die eiendom van die Here te beheer en te bestuur (I Kor. 4:1-2; Efes. 3:2 en 9) en om Hom te verteenwoordig. Dit verg dat hy onberispelik sal wees.³¹⁹⁾

Die oorspronklike betekenis van οἰκονομος was die persoon wat hoof was oor sekere vertakings van die huishouding, die huismeester, die inspekteur van goedere of die hoofkok. In die LXX word dit vir die volgende uitdrukking weergegee הָיָה לַעֲבֹדָה "hy wat oor die paleis was" (Jes. 36:3,22; 37:2). Die Here Jesus verwys in sy gelykenisse na 'n οἰκονομος (Luk. 12:42 en 16:1 en 8) wat vertaal word met "n bestuurder" en in Matt. 24:45 met "n dienskneg" as een van die slawe wat oor die huishouding aangestel was. In Rom. 16:23 is Erastus die penningmeester van die stad ὁ οἰκονομος τῆς πόλεως Paulus gebruik die begrip in 'n figuurlike sin en verbind dit met ἐπιτροποι (voogde Gal. 4:2). Aan die geestelike rentmeester word die rykdomme van die evangelie toevertrou met die kennis

315) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 1:7

316) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:7

317) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:7

318) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:7

319) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:7

van God se plan tot verlossing en daarom word daar vereis dat die opsiener in die verantwoordlikheid oor God se eiendom onberispelik moet wees.³²⁰⁾

M H A Y Θ A Δ H

Die volgende vereiste is μη αὐθαδη "nie eiesinnig nie." Die oorspronklike betekenis van hierdie woord was

- (1) "selftevrede!"
- (2) "eiesinnig", "onbedagsaam!"
- (3) "stuurs", "nors,"
- (4) "skaamteloos."

In Gen. 49:3 en 7 word ἰγ "mag" en "heftig" met αὐθαδης vertaal en in Spr. 24:21 word ἰγῆ "'n trotsaard'" met αὐθαδης vertaal. Die kenmerkende van die begrip in die LXX is 'n egosentriese houding wat noodwendig tot verwaandheid lei. In beide die tekste in die N.T. waar die begrip voorkom, het dit betrekking op die menslike drif wat die gehoorsaamheid aan die goddelike gebod verbreek.³²¹⁾

Die begrip αὐτο-αδης "om jouself te behaag" of "tevrede te stel" is nou verwant aan φιλαυτος (II Tim. 3:2), "n liefhebber van jouself" en αὐταρεσκος "selftevredenheid" of "eiesinnigheid".³²²⁾

Αὐθαδης is die gesindheid van 'n persoon wat hardnekkig sy eie mening handhaaf of sy eie reg laat geld en wat ongevoelig staan en wat nie respek het vir die regte, gevoelens of belange van ander nie, en dui op 'n persoon wat selfsugtig en aanmatigend is. Hy is iemand wat geen begeerte het om iemand anders te behaag nie.³²³⁾ Aristoteles wat elke deug as die middeweg tussen twee uiterste omskrywe het, plaas αὐθαδης (die persoon wat niemand tevrede stel nie) teenoor ἄρεσκος (die persoon wat almal tevrede stel) en σεμνος (die persoon wat oor 'n egte waardigheid beskik).³²⁴⁾

320) vgl. O. Michel: οἰκονομος in Kittel: T.W.N.T. V, p.149 e.v.

321) vgl. O. Bauerfeind: αὐθαδης in Kittel: T.W.N.T. I, p.508

322) vgl. R.C. Trench: a.w., p.349

323) vgl. Ibid, p.349 e.v.

324) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

Sy minagting maak dat hy sleg dink van ander en sy verwaardheid of aanmatiging maak dat hy optree op grond van sy selfevaluering en beoordeling van ander. Die persoon wat αὔθαδης is, is 'n onaangename persoon wat onverdraagsaam is en wat alles veroordeel wat hy nie verstaan nie. Hy dink dat daar geen manier van doen is as sy eie metode nie.³²⁵⁾

Αὔθαδης het dus die betekenis '...selfpleasing in disregard of others set on having his own way in everything and in this sense selfwilled or arrogant'.³²⁶⁾

'n Opsieners mag nie iemand wees wat aanmatigend en onbeskeie is nie, maar nederig met die nodige onderworpenheid aan gesag met wysheid en onderskeidingsvermoë om by ander ingang te kan vind.³²⁷⁾

M H 'O P Γ I Δ O N

*Οργιλος het die betekenis van 'inclined to anger' of 'quick-tempered',³²⁸⁾ Μη ὀργιλον beteken "nie opvlieënd" of "nie sonder selfbeheersing nie";³²⁹⁾ iemand wat sy emosies kan beheers of bedwing.³³⁰⁾

Dit is belangrik dat 'n opsieners beheer oor sy gevoelens sal hê aangesien pastorale verantwoordelikhede baie geduld verg.³³¹⁾

*Οργιλος is afgelei van ὀργη wat "toorn" beteken (vgl. Rom. 2:19), θυμος (grimmigheid Openb. 14:8; 18:3 e.a.) en παροργισμος -"toorn"(Efes. 4:26).³³²⁾

In Jer. 21:5 word al drie die woorde gebruik "in toorn (μεταθυμου) "in grimmigheid" (και ὀργης) en "in groot gramskap" (και παροργισμου μεγαλου). θυμος 'is the anger which quickly blazes up and just as quickly subsides, like

325) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

326) R.C.H. Lenski: a.w., Tit. 1:7

327) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:7

328) W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.583

329) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:7

330) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:7

331) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., Tit. 1:7

332) vgl. R.C. Trench: a.w., p.130 e.v.

a fire in straw. Ὁργή means inveterate anger. It is not anger of the sudden blaze but the wrath which a man nurses to keep it warm. A blaze of anger is an unhappy thing; but this long-lived, deliberately nurtured, purposely maintained anger is still worse.³³³⁾

Παροργισμος kom nie in die klassieke Grieks voor nie, maar wel 'n aantal kere in die LXX en een keer in die N.T. (Efes. 4:26). In die Skrif word meermale van 'n heilige en geregverdigde toorn gepraat met verwysing na ὀργή. Παροργισμος is waarskynlik die onrein en onheilige aspek van die toorn, die irritasie, ergernis of verbitterdheid wat geen plek in die regverdigde toorn het nie en daarom in Efes. 4:26 voor sonsondergang uit die weg geruim moet word terwyl ὀργή in die eerste deel van die vers gebruik word.

Ὅργεσθε καὶ μὴ ἁμαρτανετε "word toornig, maar moenie sondig nie."³³⁴⁾

Die persoon wat 'n toorn in sy hart koester teen ander mense, is nie geskik om 'n ampsdraer in die kerk van Christus te wees nie.³³⁵⁾

Μὴ παροινον "geen drinker"
en μὴ πληκτην "geen vegter" is reeds by I Tim. 3:3 bespreek.

Μ Η Α Ι Σ Χ Ρ Ο Κ Ε Ρ Δ Η
Μὴ αἰσχροκερδῆ "geen vuilgewinsoeker" kan ook vertaal word met 'fond of dishonest gain'.³³⁶⁾

Αἰσχροκερδῆ is afkomstig van die woorde αἰσχος = 'ugly', 'shameful' of 'dishonest' en κερδος "wins" of "voordeel", 'seeker or gain in disgraceful ways';³³⁷⁾ "'n geldwolf".³³⁸⁾ In I Tim. 3:8 word diakens ook daarteen gewaarsku. In I Tim. 3:3 gebruik Paulus 'n ander woord ten opsigte van die eise vir opsieners. Ἀφιλαργυρον "geen geldgierige nie".

333) W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

334) vgl. R.C. Trench: a.w., p.132 e.v.

335) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

336) W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.24

337) W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

338) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:7

Die woord beskrywe iemand wat nie omgee hoedat hy geld maak nie, solank as wat hy dit in die hande kry³³⁹⁾ en dit was 'n berugte fout van die Kretense. Plutarchushet van hulle gesê:

"Hulle is so geheg aan geld soos bye aan heuning". Die Kretense het materiële voordeel bo eerlikheid en 'n eergevoel geplaas.³⁴⁰⁾ Volgens sommige dui dit op die gierigheid deur middel van christelike diens eerder as 'n oneerlike wins wat veroordeel word,³⁴¹⁾ d.w.s. simonie of diefstal.³⁴²⁾

Dit gaan nie om 'n verbod op die maak van wins nie, maar 'n winsmotief deur middel van skandelijke praktyke.³⁴³⁾ Die vermelding van diegene wat uit die besnydenis leer wat nie betaam nie ter wille van vuil wins (vers 10 en 11 en I Tim. 6:5), dui moontlik op simonie.³⁴⁴⁾

'n Persoon wat hom hieraan skuldig maak, is onbekwaam vir die taak as opsiener.

Die ander eienskappe in Tit. 1:8 word by die begrip σωφρων handel.

339) vgl. W. Barclay: a.w., Tit. 1:7

340) vgl. Ibid

341) vgl. C.K. Barrett: a.w., Tit. 1:7

342) vgl. W. Hendriksen: a.w., Tit. 1:7

343) vgl. C. Bouma: a.w., Tit. 1:7

344) vgl. H. Ridderbos: a.w., Tit. 1:7

A Y T A P K E I A

I Tim. 6:6-8:

"Maar die godsaligheid saam met vergenoegdheid (αὐταρκειας) is 'n groot wins. Want ons het niks in die wêreld ingebring nie; dit is duidelik dat ons ook niks daaruit kan wegdra nie. Maar as ons voedsel en klere het, moet ons daarmee vergenoeg wees (ἀρκεσθησομεθα)"

Ἔστιν δὲ πορισμός μέγας ἡ εὐσεβεία μετὰ αὐταρκειας
 "maar die godsaligheid saam met die vergenoegdheid is 'n groot wins."

Αὐταρκεια of "vergenoegdheid" is 'n bekende begrip sedert die tyd van Sokrates. In die Siniese en Stoïsynse filosofie was dit die persoon wat ἀρκεῖσθαι was in die verhouding tot sy eie moontlikhede en wat dus 'n onafhanklike en selfversorgende persoon geword het. In die alledaagse gebruik is hierdie begrip verswak tot die betekenis van byvoorbeeld 'n genoegsame hoeveelheid water of wyn of genoegsame bekwaamheid.³⁴⁵⁾ Epicurus het van homself gesê: 'To whom little is not enough nothing is enough. Give me a barley cake and a glass of water and I am ready to rival Zeus for happiness. And when someone asked him for the secret of happiness and of content his answer was:

"Add not to a man's possessions but take away from his desires".³⁴⁶⁾

In onderskeiding van die betekenis van die woord in die Griekse filosofie van selfgenoegsaamheid het die N.T. slegs die betekenis van die tevredenheid onder alle omstandighede. Hierdie alledaagse Griekse deug kry 'n nuwe betekenis saam met εὐσεβεία. Die betekenis word duidelik omskrywe in Filip. 4:11-13: "Nie dat ek dit uit gebrek sê nie, want ek het geleer om vergenoeg te wees

(ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐταρκῆς εἶναι)

met die omstandighede waarin ek is.

Ek weet om verneder te word, ek weet ook om oorvloed te hê; in elke opsig en in alle dinge is ek onderrig; om versadig te word sowel as om honger te ly, om oorvloed te hê sowel as om gebrek te ly. Ek is tot alles in staat deur Christus wat my krag gee (παντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με).")

345) vgl. G. Kittel: αὐταρκεια in Kittel: T.W.N.T. I, p.466

346) W. Barclay: a.w., I Tim. 6:6

Dit wil voorkom asof dit hier gaan om die filosofiese deug, maar die wortel van die woord is ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι με

- waardeur aangetoon word dat die vergenoegdheid bewerkstellig word deur Christus. Nie slegs om honger te ly nie, maar ook om versadig te wees; nie slegs om verneder te word nie, maar ook om oorvloed te hê is die objek van αὐταρκεια . Dit gaan dus nie hier om die onmoontlike eise onder hierdie beproewings in Paulus se lewe nie, maar om die gesindheid waarmee hy voorspoed of teenspoed beleef het. Dit gaan dus nie om opstandigheid of berusting in weerwil van die ongunstige omstandighede nie, sodat die onaangename ervarings verby moet gaan nie, maar dit gaan in vergenoegdheid om 'n innêrlike gesindheid wat dankbaar tevrede is juis as gevolg van en in hierdie omstandighede.

Die verbinding van αὐταρκεια met εὐσεβεια toon ook dat die vergenoegdheid of tevredenheid van die gelowige of die evangeliedienaar nie daarin geleë is dat hy 'n oorvloed van geld of eiendom het nie, maar dat hy hom verlustig in die wins wat die godsvrug meebring.³⁴⁷⁾

- Die vergenoegdheid is dus geleë in die geloofsvertroue dat God in sy volmaakte liefde in elke behoefte voorsiening sal maak (Filip. 4:19). Αὐταρκεια het nie betrekking op die objektiewe werklikheid, d.w.s. om genoeg te hê nie, maar dui op die subjektiewe gesindheid, naamlik om tevrede te wees met die hoeveelheid waaroor ek beskik. Die gesindheid is dus soos die αὐταρκεια van die Stoïsyne onafhanklik van die uiterlike omstandighede. Die gelowige in die evangeliedienaar word egter nie uit homself tevrede nie, maar deur die godsvrug, d.w.s. deur die geloofsvertroue en geloofsafhanklikheid wat weet dat God die omstandighede geskep het en voorsien na die welbehae van sy wil (Efes. 1:9).³⁴⁸⁾

'To a Stoic αὐταρκεια did suggest a man whose resources are within him; but notwithstanding his use of Stoic language, our author is thinking of a man whose resources are in God.'³⁴⁹⁾

347) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:6

348) vgl. Ibid

349) C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:6

Αὐταρκεία dui dus op 'n vertrouwe in en 'n erkenning
 — van God se algenoegsame en alwyse voorsiening deur Christus Jesus in
 die lewe van sy kind (Ps. 34:11; Jer. 33:16; Matt. 6:25).³⁵⁰⁾
 'The truly godly person is not interested in becoming rich. He
 possesses inner resources which furnish riches far beyond that which
 earth can offer. This is the life of true devotion to God.'³⁵¹⁾
 Dit gaan ook nie om die indruk te gee asof ek genoeg het nie³⁵²⁾ deur
 uiterlik die indruk te skep en innerlik ontevrede te wees nie. Αὐταρκεία
 is om werklik vergenoeg en tevrede te wees.

Μετα αὐταρκείας dui nie op die oorsaak van
 εὐσεβεία nie. Dit wil ook nie 'n onderskeid tref tussen
 εὐσεβεία wat met vergenoegdheid gepaard gaan en 'n ander
 waar genoegsaamheid gemis word, weens die lidwoord wat gebruik word nie.
 — Vergenoegdheid gaan altyd gepaard met die vrees van die Here.³⁵³⁾
 Hierdie eienskap staan in teenstelling met φιλαργυρος
 (I Tim. 3:3; 6:10) en αἰσχροκερδης (I Tim. 3:8; Tit. 1:7).³⁵⁴⁾

— Paulus pleit nie dat armoede tot 'n deug verhef moet word nie, maar
 dui op 'n tevredenheid wat nie afhanklik is van materiële voorspoed
 nie.³⁵⁵⁾ Dit gaan hier om 'n vergenoegdheid ten opsigte van die
 materiële.

Οὐδεν γὰρ εἰσηνεγκάμεν εἰς τὸν κόσμον ὅτι οὐδε
 ἐξενεγκεῖν τι δύναμεθα "want ons het niks in die wêreld
 ingebring nie; dit is duidelik dat ons ook niks daaruit kan wegdra nie."

Die naaktheid van die finale sterwensoomblik van die mens beklemtoon
 die naaktheid van sy eerste lewensoomblik by geboorte. Die mens het
 niks met hom saamgebring in hierdie wêreld nie en hy kan ook niks met
 hom hiervandaan saamneem nie (Job 1:21; Ps. 49:18; Pred. 5:14;
 Luk. 12:20).³⁵⁶⁾ Γὰρ verbind hierdie vers met die vergenoegd-

350) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:6

351) W. Hendriksen: a.w., I Tim. 6:6

352) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:6

353) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:6

354) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:6

355) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 6:6

356) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:7

heid van vers 6³⁵⁷⁾ en dien om die dwaasheid aan te dui van mense wat daarop ingestel is om met 'n gees van materialisme, geld en besittings as 'n lewensdoel sien.³⁵⁸⁾

ἔχοντες δε διατροφας και σκεπασματα τούτοις ἀρκεσθησομεθα "Maar as ons voedsel en klere het, moet ons daarmee vergenoeg wees."

Die slotsom is gerig teen die dwaalleraars wat op winsbejag uit was. Daarteenoor moet die gelowiges wat oor die ware lewe beskik, hulle begeertes beperk solank as wat hulle oor genoeg noodsaaklike lewensmiddele beskik.³⁵⁹⁾

Διατροφή het die betekenis van onderhoud of lewensmiddele.³⁶⁰⁾ Διατροφή in die meervoud dui op "lewensmiddele" en "voedsel".

Σκεπασμα "bedekking" beteken enige iets wat dien as 'n bedekking en dus dien as beskerming. Dit beteken hoofsaaklik klere, maar kan ook op 'n huis dui.³⁶¹⁾ Die verwante begrip σκεπασις word in Deut. 33:27 weergegee as 'n vertaling van נִיְנִי "woning" en in Deut. 32:38 word die begrip σκεπαστης weergegee in נִיְנִי "beskerming".

Die bedoeling is nie om 'n volledige opsomming van die noodsaaklike lewensbehoefte van die christen te gee nie, maar om dit so kernagtig moontlik saam te vat. Die apostel sluit dus by Christus se woorde aan in Matt. 6:19-34.³⁶²⁾ In Gen. 28:20; Deut. 10:18 en Jes. 3:7 word reeds verwys na brood (ἄρτον) (voedsel) en klere (ἱματιον) en in Matt. 6:25 na τροφης en ἱματιον (klere) as 'n aanduiding van die onontbeerlike lewensmiddele. Die behoefte aan noodsaaklike lewensmiddele is deel van die lewe, maar die hunkering na materiële rykdom asof dit die siel tevrede kan stel, word veroordeel.³⁶³⁾

357) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:7

358) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:7

359) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:8

360) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.189

361) vgl. Ibid, p.761

362) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:8

363) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 6:8

ἄρκυν het aanvanklik die betekenis as 'n uiterlike aanduiding van "om oor 'n voldoende of 'n toereikende hoeveelheid te beskik." Onder filosofiese en godsdienstige invloed het dit die betekenis verkry van 'n radikale vereiste "om tevrede te wees" en kan op verskillende maniere tot uiting kom. 'n Belangrike vereiste is dat 'n mens tevrede moet wees met die hoeveelheid wat aan hom toebedeel is. Die begeerte en verlange moet dus onderdruk word.

— In die N.T. is die oorfloed of gebrek by gelowiges gegrond op God se daaglikse voorsiening en voorsorg (Heb. 13:5; Matt. 6:32 en 34; Luk. 3:14). Daar is diegene wat die werkwoord as 'n Hebreeuse spreekwoord met 'n imperatiewe futurum verklaar "moet ons ... vergenoeg wees."³⁶⁴ Ander wil dit slegs as 'n futurum neem met die betekenis dat die gelowige gedurende hulle aardse lewe aan voedsel en klere genoeg sal hê.³⁶⁵ Ander verklaar dit: Ons as christene sal tevrede wees met hierdie dinge in die toekoms afgesien van ons optrede in die verlede.³⁶⁶

Dit wil voorkom asof die eerste verklaring die sinvolste moontlikheid bied, sodat die futurum op die voetspoor van 'n moontlike Hebreeuse gesegde wat in Grieks vertaal is, die betekenis van 'n imperatief kry: "moet ons daarmee vergenoeg wees".³⁶⁷

364) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:8

365) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:8

366) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:8

367) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:8

HOOFSTUK 10:

DIE ΑΓΩΝ -EIENSKAPPE

In die volgende hoofstuk word die eienskappe van die evangeliedienaar rondom die άγων "die stryd" van sy bediening en lewe bespreek.

'n Deel van die evangeliedienaar se bediening gaan gepaard met stryd in inter-menslike verhoudings. Dit is daarom belangrik dat

hierdie aspekte van die evangeliebediening volledig bespreek sal word.

Die volgende begrippe sal bespreek word:

άγων	(I Tim. 6:12; II Tim. 4:6-8)
άγωνιζομαι	(II Tim. 4:6-8)
στρατευομαι	(I Tim. 1:18)
στρατεια, στρατιωτης	(I Tim. 1:18), (II Tim. 2:3-4)
άθλεω	(II Tim. 2:5)
γυμναζω	(II Tim. 4:7-8)
γυμνασια	(I Tim. 4:8)
δυναμις	(II Tim. 1:7-8; II Tim. 3:5)
ένδυναμω	(II Tim. 1:12; II Tim. 2:1; II Tim. 4:17)
διωγμος	(II Tim. 3:10-12)
μακροθυμια	(II Tim. 3:10)
μενω	(II Tim. 3:14-15)
έπιμενω	(I Tim. 4:16)
όνειδιζω	(I Tim. 4:9-10)
υπομενω	(II Tim. 2:9-10; II Tim. 2:12)
υπομονη	(I Tim. 6:11, II Tim. 3:10)
πασχω	(II Tim. 1:12)
παθημα	(II Tim. 3:11)
κακοπαθεω	(II Tim. 2:9; 4:5)
συγκακοπαθεω	(II Tim. 1:8; 2:3)

ἄγων

Paulus gebruik die begrip ἄγων (I Tim. 4:10; 6:12; II Tim. 2:1 e.v.; II Tim. 4:7) en ἐγγωνίζω (I Tim. 6:12; II Tim. 3:10) 'n aantal kere in die Pastorale Briewe. Dit sluit ook aan by die begrippe ἀθλῶ en στρατεία wat elders behandel is. Die groep woorde kom nie dikwels in die LXX of die N.T. voor nie en die gebruik hang ten nouste saam met die Griekse stadion.

Ἄγων het aanvanklik gedui op "die plek van samekoms" later "die plek waar die wedstryd gehou word," toe "die wedstryd" self (insluitende 'n regstryd en 'n debat) en later enige soort konflik of stryd. Die woord word dikwels in 'n figuurlike sin gebruik ten opsigte van die sedelike stryd van die lewe.

Ἀγωνίζομαι het die betekenis om voort te gaan met 'n stryd, debat of regsgeding en word letterlik of figuurlik gebruik.

1. Die Hellenistiese ἄγων-tradisie

In die ander antieke kulture het fisiese oefening ter wille van die opbou van die liggaam, in teenstelling met dié van die Grieke, geen besondere rol gespeel nie. Vir die Grieke was stryd en kompetisie van die allergrootste belang. Die woord ἄγων is nie slegs gebruik met die oog op die oorlogstryd nie, maar ook in elke vorm van stryd in die siviele lewe. Die gees van φιλονεικία "wedywering" vorm dus die basis vir die ἄγων-"stryd" by die spele, die publieke lewe en in die kunste. In die atletiese spele was roem en oorwinning die doelwit van die stryd. Die liefde vir roem staan alreeds sentraal in die etiek van helde in die Homeriese geskrifte. Die bereiking van sukses, krag, dapperheid en vaardigheid vorm alles deel van die ἀρετή "deug" van die Homeriese held.¹⁾

1) vgl. V.C. Pfitzner: Paul and the Agon motif, p.16 e.v.

In die Griekse gimnasium, as sportsentrum waar die jong seuns geoefen is, was die aksent, die oorwinning van die een oor die ander. Die ideaal van die opleiding was *καλοκαγαθία* - "regskapenheid" - 'n volkome ontwikkelde gees in 'n liggaam wat sy maksimum graad van ontwikkeling bereik het. Die Griekse spele is gehou onder die beskerming van die Griekse gode tot wie se eer die byeenkoms gereël is. Die spele was daarom 'n vorm van *λειτουργία* (godsdiens).²⁾

2. Die *ἀγών* -motief in die Griekse en Hellenistiese filosofie

In die vyfde eeu rig die tragedieskrywers 'n venynige aanval op die atlete en word daar hoë en meer verhewe doelwitte gestel as die eer wat die spelers kon verwerf.

Aristoteles maak gebruik van die beeld van die atleet en stel die doelwit van die etiese gedrag as *εὐδαιμονία* "geluk". Dit kan alleen bereik word deur die leiding van die rede wat die drange en drifte van die mens bemeester. Hierdie geluk kan gevind word tussen die twee uiterstes van *ὑπερβολή* "oorvloed" en *ἐλλείψις* "tekort". Om die deug van "moed" weer te gee gebruik Aristoteles die beeld van die gimnastiese spele en beklemtoon die noodsaaklikheid om te volharden om die doelwit voor oë te hou. By die Sinici en die Stoïsyne word Herakles gebruik as die voorbeeld van die morele atleet wat meeding met die oog op die deug (*ἀρετή*). Die wedstryd waarin die mens staan, is die stryd teen die begeertes en drifte en die grille van die lot wat sy gemoedsvrede bedreig.

By die misterie godsdienste en die gnostici is die doelwit van die menslike strewe die geestelike bevryding van liggaamlike verbondenheid. Die begrip *ἀγών της εὐσεβείας* dui op die godsdienstige aspek teenoor die profane gebruik van die begrip deur die Stoïsyne en Sinici.³⁾

3. Die Hellenistiese Judaïsme en die *ἀγών* -motief

Philo maak baie gebruik van die aspekte van die atletiekwedstryde as illustratiewe materiaal vir sy morele filosofie. Soos in die

2) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.18 e.v.

3) vgl. Ibid, a.w., p.23 e.v.

smaadskrif ('diatribe') is die vergelyking met die stoeier en bokser van die Hellenistiese opvoeding vreemd aan die lewe en taal van die O.T. 'n Kaal liggaam soos die gebruik by die Griekse spele, was 'n skande (vgl. Gen. 3:7 e.v.; 9:21 e.v.).

Wanneer Jakob met die engel van die Heer worstel in Gen. 32:24 e.v. word die woord παλαευν twee keer gebruik as 'n vertaling van רָבַח sonder 'n ~~heen~~wysing na ἀγων of verwante begrippe. In Jer. 23:21 word die uitdrukking "Ek het die profete nie gestuur nie, tog het hulle geloop (ἐτρεχον)" as 'n vertaling van רָצַח - רָוַח 'n fisiese aksie "om te hardloop" of "gou te maak", gebruik. Paulus gebruik dieselfde woord in I Kor. 9:26 ten opsigte van die christelike wedloper en Gal. 2:2 die wedloop van die evangeliebediening. Die gebruik van die woord by Jeremia en ander skrywers toon egter geen tekens van die atletiekterminologie nie. In Jer. 8:6 word die uitdrukking "Elkeen spring weg in sy loop soos 'n perd wat storm vir die geveg" δωλελυπεν ὁ τρεχων ἀπο του δρομου gebruik. δρομος het die betekenis van wedloop. Paulus gebruik die werkwoord ἐδραμον "geloop" in Filip. 2:16 wat op die wedloop van die evangeliebediening dui, maar teen 'n ander agtergrond.

Die vertalers van die LXX het nie konsekwent 'n onderskeid getref tussen στεφανος "koninklike kroon" en διαδημα (I Kron. 20:2; Est. 8:15 e.a.; Sag. 6:11,14), die priesterlike tulband (Lev.8:9; Sag. 6:11 en 14), die krans van die bruidegom (Hoogl. 3:11) en die krone wat by spesiale feesgeleenthede gedra is nie (Jes. 28:1; Eseg. 23:42).

Die Hebreeuse begrip קִרְבַּן (kroon) word deur dié verskillende woorde weergegee .

Daar is baie voorbeelde waar die beeld van die atleet gebruik word sonder 'n spesifieke verwysing na die spele. Philo gebruik dit met die oog op sy morele filosofie en veral ten opsigte van die asketiese gebruike. Die begrip ἀγων του βλου in aansluiting by die smaadskrif, word ook deur hom gebruik. Hy gebruik ook die begrip ἀγων της εὐσεβειας wanneer hy na die stryd en oorloë in die Ou Testament verwys. In onderskeiding van die Stoïsyne verwys

Philo na die oorwinnaar se prys of kroon. Wysheid en geregtigheid en ander deugde word as belonings voorgestel.

Abraham ontvang as 'n prys (ἄθλον) geloof in God; Isak die prys (βραβεῖον) van vreugde en Jakob die kroon (στεφανός) van 'n visie van God. By Philo het die atleet geen reg op die prys nie, maar word dit deur God aan hom geskenk.⁴⁾

Die Griekse publieke spele en ideale wat hulle verteenwoordig het, was vreemd aan die Israelitiese gedagtes en lewe, bv. die gees van kompetisie, die verering van die mooi liggaam, en die oefening van die liggaam. Die kroon word ook dikwels as 'n simbool van seën en eer gebruik (Ps. 65:12; 103:4). Die ἄγων -terminologie kom selde in die LXX voor. In Jes. 7:13 word die uitdrukking μη μικρὸν ὑμῖν ἄγωνα παρεχεῖν ἄνθρωποις "Luister tog, o Huis van Dawid! Is dit vir julle nie genoeg om mense te vermoei" vir τὴν ἰσχυρίαν gebruik; en καὶ πῶς κυρίως παρεχετε ἄγωνα "dat julle my God ook vermoei nie" vir τὴν ἰσχυρίαν - ἰσχυρία "vermoei".

Die werkwoord ἀγωνίζομαι word twee keer deur die Theodotion vertaling van die LXX gebruik in Dan. 6:15: "tot sonsondergang toe het hy (Darius) moeite gedoen (ἀγωνιζόμενος) om hom te red" en in I Makk. 7:21 'But Alcimus contended (ἀνώνυστο) for the high priesthood'.⁵⁾

In Sir. 4:28 kom die volgende sinsnede voor: 'Strive (ἀγωνίσαι) for the truth unto death, and the Lord shall fight (πολεμήσει) for thee'.⁶⁾

Dit is moontlik dat ons hier met 'n verwysing na die atletiese wedstryd te doen het. In II Makkabeërs word die atletiese begrippe meer dikwels in 'n breëre sin gebruik. Ἀγων word drie keer vir 'n oorlogstryd gebruik (10:28; 14:18; 15:9). Die werkwoord word drie keer gebruik vir 'n veldslag in die oorlog (8:16; 13:14; 15:27). Die gebruik van die begrip dui op 'n oorgang na die terrein van die oorlogstryd.

4) V.C. Pfitzner: a.w., p.38 e.v.

5) The Septuagint Version of the Old Testament and Apocrypha with an English translation, p.157

6) vgl. Ibid, p.79

In IV Makkabeërs word die begrip ἄγων gebruik ten opsigte van die martelare.⁷⁾

In die LXX word ἄγων slegs 15 keer gebruik veral in II en IV Makkabeërs. Dit is nooit 'n vertaling van 'n Hebreeuse ekwivalent nie. Dieselfde geld van die werkwoord ἀγωνίζομαι. In II Makk. 4:18 word die naamwoord vir die spele van Tirus gebruik en in wysheid 4:2 vir die morele stryd. Andersins word dit gebruik ten opsigte van militêre konflikte. Die Hebreeuse woord is מלחמה -oorlog, wat meer as 250 keer deur die Grieks weergegee word met πόλεμος. "nGeregtelike twis" ג'ג (Gen. 13:7) word deur die LXX met 'n verskeidenheid van woorde weergegee van δίκη "reg" tot μάχη "geveg." Dit is eers in die laat Hellenisties-Joodse periode dat die idees en uitdrukkings gebruik word wat uit die Hellenistiese sportterminologie afkomstig is.⁸⁾

Antiochus Epifanus het in Jerusalem en Cesarea elke vyf jaar 'n spele gehou in atletiek en strydwa-resies. Hy het aan die ander Palestynse stede teaters, gimnasiums, stadions en ander soortgelyke publieke geboue geskenk. Hy het ook die Olimpiese spele geborg. Die Jode het egter negatief teenoor die spele gestaan. Die volgende redes kan aangedui word:

Die deelnemers aan die spele was kaal en die spele self is as deel van die keiskerkultus aan die keiser gewy. Die wreedheid van die swaardgevegte wat deur Herodus ingestel is, is veroordeel as 'n vernietiging van eerbare gebruike. Die trofee was 'n bron van aanstoot aangesien hulle verkeerdelik gesien is as afgodsbeelde.⁹⁾ Die Griekse konflikbegrip is vreemd aan die Qumran gemeenskap. Waar daar van gevegte sprake is, word dit slegs gebruik ten opsigte van die heilige oorlog wat die kinders van God teen die seuns van die duisternis voer.¹⁰⁾

Onder die teken van die kruis het die stryd van die N.T.-gelowige met hernieuwde erns voortgegaan. Die werkwoord word slegs twee keer buite die Pauliniese briewe gebruik. In Luk. 13:24 sê Christus: "Stryd hard (ἀγωνίζεσθε) om in te gaan deur die nou poort." In Joh. 18:36 sê Christus: "as My koninkryk van hierdie wêreld was,

7) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.57 e.v.

8) vgl. A. Ringwald: ἄγων in Brown: a.w. I, p.644 e.v.

9) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.73

10) vgl. A. Ringwald: ἄγων in Brown: a.w. I, p.644 e.v.

sou my dienaars geveg het" (ἡγωνίζονται). Die begrip ἄγων word ook in Heb. 12:1 gebruik:

"Daarom dan terwyl ons so 'n groot wolk van getuies rondom ons het, laat ons ook ... met volharding die wedloop loop wat voor ons lê"

(οὐ ὑπομονῆς τρεχωμεν τον προκειμενον ἡμιν ἄγωνα).

In die N.T. gebruik veral Paulus ^{die} kenmerkende ἄγων -terminologie. In I Kor. 9:24-27, Filip. 3:12-14; Gal. 2:2; 5:7; Rom. 9:16; Filip. 1:27-30; 2:16; Kol. 1:29-2:1; 4:12 en moontlike sinspelings ten opsigte van die beeld in I Thess 2:2; Rom. 15:30; Filip. 4:3; 4:1; I Thess 2:19; Kol. 3:15; 2:18 en I Kor. 4:9.

In die Pastorale briewe kom verwante begrippe voor in I Tim. 4:7-10
γυμναζε "oefen"; γυμνασια "oefening";

ἡγωνιζομεθα "stry".

I Tim. 6:12 ἡγωνιζου "stry"; ἄγωνα "stryd";

II Tim. 2:3 e.v. ἀθλη "aan 'n wedstryd deelneem" στεφανουται

"bekroon"; ἄγωνα "stryd"; ἡγωνισμα "ek

het ... gestry;"δρομον "wedloop."¹¹⁾

Daar is vyf verskillende motiewe wat deur die ἄγων -begrip uitgedruk word:

1. Volle kraginspanning: Die Doel kan alleen bereik word wanneer al die beskikbare energie ingespan word (vgl. Luk. 13:24) in 'n geweldige stryd (om aan julle die evangelie van God te verkondig onder veel stryd - ἐν πολλῷ ἄγωνι I Thess 2:2). Die hele lewe van die apostel het in die teken van dié stryd gestaan en het alleen sin en betekenis gehad in die lig van die uiteindelijke oorwinning wat in sig was (II Tim. 4:7). Die volgelinge van Christus word ook tot dieselfde stryd geroep (I Tim. 6:12).
2. Die stryd het nie slegs 'n volle kraginspanning geverg nie, maar ook streng onthoudingsdissipline. Die finale doelwit is so werklik en groot dat die persoon wat nie alle egoïstiese behoeftes, begeertes, versugtinge, eise en voorbehoude aflê nie, nie geskik is vir die arena nie ("Maar ek kasty my liggaam en maak dit diensbaar" - I Kor. 9:27).

11) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.76 e.v.

3. Die gedagte van die teenstanders in 4 Makk. kom selde in die N.T. voor. In Filip. 1:28 praat Paulus van die teëstanders (ἀντικείμενοι) en in Heb. 12:3 praat die skrywer van 'n teësprak (ἀντιλογία) van die sondaars: "julle het nog nie ten bloede toe weerstand gebied (ἀνταγωνίζομενοι) in julle stryd teen die sonde nie". In die stryd is daar hindernisse, gevare en rampe wat die christen moet beveg op sy pad (I Thes s 2:2 en II Kor. 7:5; Jud. vers 3).
4. Die slegste vorm van ἄγων wat die gelowige moet ondergaan, is die stryd van martelaarskap. Dit is bekende gedagtes uit die Joodse wêreld wat in die Pastorale briewe en die Hebreër-brief weer toegepas word (II Tim. 4:6-7; I Tim. 6:11-12; Heb. 10:32 e.a.; 12:1).
5. Die hoogste doelwit waarvoor ons werk en stry, is nie ons eie verlossing nie, maar die verlossing van baie (Kol. 1:9; 2:1; 4:12). Almal moet saamstaan in dieselfde lojaliteit en kameraadskap van die stryd (Rom. 15:30). Die vorm waarin die stryd gestry word, is die gebed. In Filip. 1:27-30 beklemtoon Paulus die gesamentlike stryd met 'n gees van eensgesindheid.¹²⁾

Dit is opvallend dat sentrale Hellenistiese begrippe soos ἀρετή "deug", "dapperheid"; παθη "lyding"; ἐγκρατεία "self-beheersing"; ἀπαθεια "ongevoeligheid in lyding"; ἀταραξία "ongedissiplineerdheid" en λογισμός "oorleg" geensins 'n deel vorm van sy beeld van die christen se ἄγων nie. Dit dui daarop dat Paulus nie die bekende Griekse sedelik-idealistiese beeld oorgeneem het nie, maar die beeld met 'n nuwe inhoud gevul het.

In die Pastorale briewe word die beelde van die atleet en die soldaat van Christus teen die agtergrond van die stryd teen die dwaalleer gebruik. Pfitzner reken dat Paulus die beelde uit die populêre taal van die Stoïsynse moraal-filosofie oorgeneem het. Die hele

12) vgl. E. Stauffer: ἄγων in Kittel: T.W.N.T. I, p.134 e.v.

omvang van die begrip $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ is egter verander. Dit is verander van 'n individualistiese sede-etiek na 'n etos-illustrasie waar die geaardheid, voorwaardes en reëls wat van toepassing is op die evangeliebediening aangetoon word. Dit is ook 'n beskrywing en karakterisering van die lewe van die geloof met en sy omstandighede.

Paulus gebruik die beeld van die atleet ook teen die agtergrond van die Hellenistiese Judaïsme, te wete die skrywer Philo, die wysheid van Salomo en IV Makkabeërs. Twee faktore pleit vir die moontlikheid dat Paulus die bekende beeld deur die Griekssprekende sinagoge ontvang het. By die Stoïsyne word die begrip $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ τῆς εὐσεβείας gebruik om die stryd van die gelowige uit te druk met die oog op die handhawing van die regte verhouding tot God, asook die $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ van lyding wat in IV Makkabeërs beskrywe word. Die stryd van die martelaars is nie slegs teen vervolging en lyding nie, maar ook die stryd om die handhawing van godsvrug te midde van lyding. Paulus se hele apostoliese sending dra die karakter van 'n $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ vir die geloof van die Evangelie. Hy verkondig nie 'n sede-leer nie, maar die woord van die kruis (vgl. I Kor. 1:18).¹³⁾

I Tim. 6:12:

"Stry die goeie stryd van die geloof ($\acute{\alpha}\gamma\omega\nu\iota\zeta\omicron\upsilon\tau\omicron\nu\ \kappa\alpha\lambda\omicron\nu\ \acute{\alpha}\gamma\omega\nu\alpha$ τῆς πλoτewς) gryp na die ewige lewe, waartoe jy ook geroep is en die goeie belydenis voor baie getuies afgelê het."

Paulus gebruik die $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ - terminologie om die stryd van die evangeliedienaar te beskryf. In verse 3-16 behandel die apostel die verkeerde praktyke en gevolge wat gepaard gaan met die opkomende dwaalleer. Hy eis van Timotheüs dat hy die uitnemendheid van die geloof sal bewys in sy onberispelike en voorbeeldige lewenshouding.

$\acute{\alpha}\gamma\omega\nu\iota\zeta\omicron\upsilon$ as praesens imperatief dui op 'n gedurige en onophoudelike stryd.¹⁴⁾ $\tau\omicron\nu\ \kappa\alpha\lambda\omicron\nu\ \acute{\alpha}\gamma\omega\nu\alpha$ "die goeie stryd" (vgl. ook I Tim. 1:18) dui op die verhewe karakter van die geloofstryd in teenstelling met die stryd van diegene wat ryk wil word (vgl. verse 9 en 10).¹⁵⁾

13) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.187 e.v.

14) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:12

15) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:12

Die byvoeglike naamwoord beklemtoon nie slegs die wyse waarop die stryd geveg moet word nie, maar dui ook op die objektiewe karakter van die stryd. Dit is goed en edel omdat dit binne die raamwerk van God se plan geleë is; dit soek sy eer en sy kragvertoon selfs al verg dit lyding. Die beeld van die atleet is nie hier ter sprake nie, want dit gaan nie hier om die eer van die "geestelike atleet" nie, maar die eer van God wat die stryd voorsien het. Dit is sy eer wat gesoek moet word in die stryd van die geloof en in die geloof.¹⁶⁾

Sommige verklaar τῆς πίστεως "van die geloof" as objek, m.a.w. 'n stryd vir die geloof. Ander reken dat dit 'n subjektiewe genitief is waar die geloof die slagveld uitmaak, m.a.w. "Stryd om die geloof in jou hart te handhaaf". Die genitivus appositivus dui op 'n geloof wat weens sy aard 'n stryd van die gelowige verg. Dit is die arena waar die ἀγων gestry moet word. Die hele geloofslewe vereis 'n totale toeëiening van die krag van God om sy geloof onder alle omstandighede, in versoekings, in twyfel en wanneer hy aangeval word, te verdedig.¹⁷⁾ Die objektiewe genitief is die klaarblyklike gebruik hier (vgl. 4:1 en 6:10), m.a.w. stryd die goeie stryd in (die handhawing van) die geloof.¹⁸⁾

Die stryd van die geloof bestaan nie in 'n hardloop of worstel nie, maar in die handhawing van die geloof teenoor diegene, wat volgens vers 10, afgedwaal het van die geloof.¹⁹⁾

Timotheüs se evangeliebediening het teenstand en probleme teweeggebring waarteen hy die stryd moes aansê.²⁰⁾

Ἐπὶ λαβου τῆς αἰωνίου ζωῆς word vertaal met "gryp na die ewige lewe". Die werkwoord as 'n aoristus imperatief dui nie soos καταλαβεῖν in Filip. 3:12 en I Kor. 9:24 op 'n strewe na 'n prys aan die einde van die stryd nie, maar beteken om beslag te lê op die ewige lewe in die huidige stryd.²¹⁾ Paulus verwys na twee gebeurtenisse in Timotheüs se lewe om die vermaning tot die stryd nog meer te beklemtoon.

16) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.185

17) vgl. Ibid, p.179

18) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 6:12

19) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:12

20) vgl. C.K. Barrett: a.w., I Tim. 6:12

21) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.179 e.v.

Εὖς ἢν ἐκληθῆς

"waartoe jy ook geroep is".

Dit dui nie op 'n biskopswyding nie, maar op sy roeping as gelowige; die roeping tot die geloof wat deur hom beantwoord is met geloof toe hy gedoop is en die openbare belydenis afgelê het. Dit het tydens Paulus se eerste sendingreis plaasgevind. Die voorsetsel εἰς dui op die doel met die oog waarop God hom geroep het. God het hom geroep om aan hom die ewige lewe te skenk.²²⁾ Die passiewe vorm ἐκληθῆς is 'n Semitiese uitdrukking om die naam van God te vermy.²³⁾ Dit is die roepingsbewussyn wat die gelowige in die hitte en spanning van die stryd inspireer om voort te gaan en nie terug te deins nie.

Die tweede gebeurtenis waarna die apostel verwys is: καὶ ὁμολογήσας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων "en die goeie belydenis voor baie getuies afgelê het". Ὁμολογεῖν dui op 'n openlike en plegtige belydenis waar die gelowige nie slegs toestem nie, maar hom ook verbind tot die belydenis. Die belydenis kan op een van drie moontlikhede dui:

1. Die doop van Timotheüs. Die verbinding met ἐκληθῆς dui nie op 'n roeping tot 'n amp nie, maar tot die ewige lewe (vgl. ook II Tim. 1:8 en 9).
2. Sy ordening as evangeliedienaar. Die vermelding van "voor baie getuies" dui op 'n groot aantal lidmate van die gemeente wat teenwoordig was by sy bevestiging (vgl. ook II Tim. 1:6).
3. 'n Belydenis voor 'n heidense regbank. Na aanleiding van vers 13 waar verwys word na Christus se goeie belydenis (τὴν καλὴν ὁμολογίαν) voor Pontius Pilatus.

22) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:12

23) vgl. G. Holtz: a.w., I Tim. 6:12

Timotheüs se belydenis by sy doop lyk die mees waarskynlike moontlikheid veral weens die teksverband waar die uitdrukking saam met die roeping tot die ewige lewe vermeld word.²⁴⁾ Daar is ook geen bewys daarvoor dat met die bevestiging in die amp 'n plegtige belydenis gedoen is nie.²⁵⁾ Die byvoeglike naamwoord *καλῆν* verbind die "goeie stryd" met die goeie belydenis. Wanneer die evangeliedienaar in die hitte van die stryd staan, moet die belydenis wat hy afgelê het, hom daartoe inspireer om voort te gaan en nie terug te staan of moed op te gee nie.

II Tim. 4:6-8

"Want ek word alreeds as 'n drankoffer uitgegiet en die tyd van my heengaan is naby. Ek het die goeie stryd gestry (*τον καλον ἀγωνα ἡγωνισμα*) ek het die wedloop voleindig (*τον δρομον τετελεκα*) ek het die geloof behou. Verder is vir my weggelê die kroon van die geregtigheid (*ὁ της δικαιοσυνης στεφανος*) wat die Here, die regverdige Regter, my in die dag sal gee; en nie aan my alleen nie, maar ook aan almal wat sy verskyning liefgehad het."

Paulus gee in sy "apostoliese geloofsbelydenis" 'n dubbele perspektief. Hy kyk terug na sy lewenstaak en hy kyk vorentoe na die naderende einde met die dood wat vir hom wag. Die gedeelte kan nie verstaan word sonder om verse 1 tot 5 as agtergrond in berekening te bring nie. In verse 2 tot 4 word Timotheüs herinner aan die onverdraagsaamheid teenoor die gesonde leer en sy verantwoordelikheid om getrou te bly in die prediking en die leer, en om te midde van lyding standvastig te bly (vers 5). Die *ἀγων* van Timotheüs lê nog voor. Die erns van die situasie word verskerp weens die bedreiging van die dwaalleer in die kerk en die verwagte sterwe van sy leermeester.²⁶⁾

'Εγω γὰρ ἤδη σπενδομαι word vertaal met "want ek word alreeds as 'n drankoffer uitgegiet" (vgl. ook Filip. 2:17). *Σπενδομαι* moet in die passiewe en nie in die refleksiwe sin vertaal word nie en dui as praesens waarskynlik op die feit dat Paulus ter dood veroordeel is en dat sy marteldood reeds 'n werklikheid is.²⁷⁾ Die apostel gebruik die beeld van 'n

24) vgl. W. Lock: a.w., I Tim. 6:12

25) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 6:12

26) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.182

27) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:6

drankoffer in plaas van 'n brandoffer (θυος) wat in rook opgaan. Dit dui waarskynlik op die bloedige dood wat hy verwag om te sterwe.²⁸⁾ Vir Paulus is die marteldood nie 'n teregstelling aan die hand van vyande nie, maar 'n gewillige offer aan God.²⁹⁾ Volgens Num. 15:1-10 moes by die brandoffer of slagoffer olie en wyn gebruik word. In die geval van 'n lam 'n kwart hin olie en wyn (vers 4 en 5); by 'n ram 'n derde van 'n hin olie en wyn (vers 6 en 7); en by 'n jong bul 'n half hin olie en wyn (vers 9 en 10).

Die uitdrukking ὁ καιρος της ἀναλυσεως μου "die tyd van my heengaan" is 'n tweede verwysing na Paulus se naderende dood. Ἀναλυσις dui op "die afbreek van 'n tent", "die losmaak van 'n skip se vasmeertoue" of "die lig van 'n anker." ἐφεσθηκεν beteken "het aangekom" of "staan voor die deur".³⁰⁾

Die apostel gebruik nog 'n beeld as hy na sy lewe verwys: τον καλον ἀγωνα ἡγωνισμαι "ek het die goeie stryd gestry". Dit dui op sy apostoliese lewe en diens. Hier kan egter nie 'n skerp onderskeiding tussen 'n apostoliese bediening en 'n amptelose christelike lewe gemaak word nie.³¹⁾ Hy maak in vers 7 gebruik van drie sinsnedes. Die eerste is 'n algemene verwysing na die ἀγων . Die tweede 'n duidelike beeld van die atleet en die derde, 'n verduideliking van die eerste twee beelde.³²⁾ Die beskrywing van die ἀγων as καλος het nie die betekenis van "goed" of "mooi" nie, maar "edel" omdat dit deel vorm van God se plan (vgl. ook I Tim. 6:12).³³⁾ Deur die begrip ἀγων herinner Paulus hom aan die inspanning, worsteling, spanning en teenstand waaronder hy dié opdrag van God moes uitvoer³⁴⁾ en dui dit nie noodwendig op 'n stoeiwedstryd of 'n atleet op die atletiekbaan

28) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 4:6

29) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 4:6

30) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:6

31) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:7

32) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.182 e.v.

33) vgl. Ibid, p.185

34) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:7

— nie. ἡγωνισματ "ek het ... gestry" herbevestig die stryd wat Paulus gestry het en wat afgehandel en verby is.

Die tweede beeld wat die apostel gebruik is 'n duidelike heenwysing na die atletiekbaan ^{τον ὁρομον τετελεκα} "ek het die wedloop voleindig".³⁵⁾ ^{ΤΕΤΕΛΕΚΑ} die perfektum van ^{ΤΕΛΕΩ} "om te voltooi" dui op die doel, die wenpaal, wat bereik is. Dit gaan nie hier om 'n oorwinning oor 'n ander mededinger nie,³⁶⁾ maar om die doel wat bereik is. Om die wedloop te kon loop, was meer as 'n goeie begin nodig. Die stryd het 'n koersvaste vasberadenheid geverg.³⁷⁾

Paulus sluit die vers af met 'n verduideliking van die ^{ἄγων} terminologie. ^{Την πιστην τητηρηκα} "ek het die geloof behou" (vgl. ook I Tim. 6:12). ^{Πιστην} het die betekenis van 'n subjektiewe geloof wat deur die dwaling van die dwaalleraars bedreig is. Die perfektum van ^{τηρεω} "om te bewaar" of "te behou" dui daarop dat Paulus getrou was tot in die dood.³⁸⁾ Daar was baie omstandighede wat ^{aanleiding} gegee het tot wanhoop en ontou . Ook in die laaste geloofsworsteling is die oorwinning behaal. Die apostel verwys klaarblyklik na die geloofverworsteling en die oorwinning met die oog daarop om vir Timotheüs te bemoedig en te inspireer in die stryd wat voortgaan.³⁹⁾

Die gedeelte word afgesluit deur 'n laaste verwysing na die ^{ἄγων} terminologie ^{ὁ της δικαιοσυνης στεφανος} "die kroon van die geregtigheid". ^{Στεφανος} is 'n krans wat om die ~~wenner~~ se nek gehang is.⁴⁰⁾ Die genitief word op die volgende wyses verklaar:

35) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:7

36) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:7

37) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 4:7

38) vgl. G. Holtz: a.w., II Tim. 4:7

39) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:7

40) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:8

- (1) Die genitivus causativus dui op 'n kroon wat gegee as die loon van die geregtigheid.
- (2) Die kroon bestaan uit ewige geregtigheid (vgl. Job 33:26).
- (3) As genitivus qualitativus dui δικαιοσύνη op 'n prys wat op grond van 'n regverdige, onpartydige beslissing toegeken word.⁴¹⁾

Dit is waarskynlik dat Paulus die genitief met die oog op die regverdige beslissing van Christus as die regverdige Regter gebruik, in teenstelling met die aardse regter teenoor wie hy hom tevergeefs verdedig het.⁴²⁾

Paulus sluit dan af met 'n algemeen geldende uitspraak dat die kroon van geregtigheid ook vir almal bedoel is wat sy verskyning liefgehad het.

41) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:8

42) vgl. Ibid

ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΑΙ EN ΣΤΡΑΤΕΙΑ.

In die Hellenistiese Grieks het στρατος die betekenis van "'n kamp" of "'n leër".

ΣΤΡΑΤΕΥΩ beteken "Ek is in die στρατος " "militêre kamp," "ek onderneem 'n veldtog" of "ek doen militêre diens."

ΣΤΡΑΤΕΙΑ is afgelei van bogenoemde begrip en dui op die noodsaaklike aktiwiteit van die persoon wat in die στρατος "veldtog" of (op) "militêre diens" is.⁴³⁾

Die woord στρατευω kom slegs drie keer in die LXX voor

κλυ (Jes. 29:7) ἐπεστράτευσαν (oorlog toe trek)
en στρατευσαμενοι (oorlog toe trek).

ηηη (Rigt. 19:8) στρατευθητι ("vertoef")

II Sam. 15:28 στρατευομαι ("vertoef")

Στρατα en στρατεα word 22 keer vertaal vir κλυ "militêre diens" en "leër".⁴⁴⁾

Paulus gebruik die woorde rondom στρατευω 'n aantal kere in sy briewe:

I Kor. 9:7 "wie dien ooit as 'n soldaat (στρατευεται) op eie koste?"

II Kor. 10:3 "voer ons die stryd" (στρατευομεθα)

Filip. 2:25 Epafroditus, ... "medestryder" (συστρατιωτην)

Filem. vers 2 Archippus, ons "medestryder" (συστρατιωτη).⁴⁵⁾

In die Pastorale briewe het die woordgroep 'n meer algemene begrip geword. Volgens I Tim. 1:18 e.v. en II Tim. 2:3-7 blyk dit dat die evangeliedienaar in die gemeente aangemoedig word tot die verantwoordelikheid van στρατευεσθαι wat aan hom toevertrou is. Die christen is die στρατεα met die klem op die selfverloënnende toewyding.⁴⁶⁾

43) vgl. O. Bauernfeind: στρατευομαι in Kittel: T.W.N.T. VII, p.701 e.v.

44) vgl. Ibid

45) vgl. Ibid

46) vgl. Ibid

I Tim. 1:18:

"Hierdie boodskap vertrou ek aan jou toe, my kind Timotheüs, ooreenkomstig die profesieë wat vroeër aangaande jou uitgespreek is, sodat jy daardeur die goeie stryd kan stry (ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν)."

Vers 18 vorm 'n samevattende oorgang van die vorige verse (vers 12-17) wat oor die evangelieprediking handel. Paulus stel homself as voorbeeld in die bediening⁴⁷⁾ en verwys ook terug na verse 3 en 5 waar Timotheüs aangespoor word om standpunt in te neem teen die vervalsing van die Evangelie.

Ταυτὴν τὴν παραγγελίαν "hierdie boodskap" het klaarblyklik betrekking op die voorafgaande verse. In vers 3 word die werkwoord παραγγέλῃς ("beveel") en in vers 5 die naamwoord τῆς παραγγελίας (gebod) wat op die evangeliebediening betrekking het, gebruik. Paulus wil aan Timotheüs toon dat sy taak nie 'n willekeurige verantwoordelikheid is wat hy ligtelik kan opneem nie, maar dit is 'n roeping ooreenkomstig Gods wil, wat met 'n goddelike gesag bekleed is.⁴⁸⁾

Παρατιθεμαὶ σοὶ word vertaal met "vertrou ek aan jou toe". Dit is 'n begrip wat reeds in die klassieke Grieks gebruik is met die betekenis "om iets by iemand te deponeer" of "om 'n deposito wat gegee is te bewaar as 'n kosbare besitting".⁴⁹⁾ Die afgeleide woord παραθήκη -pand (6:20; 2:14) het die betekenis van 'n eiendom wat vir bewaring aan iemand toevertrou is en waarvan hy rekenskap moet gee. Deur hierdie beeld toon Paulus die groot verantwoordelikheid wat op Timotheüs se skouers rus en die vertrouensverhouding wat aan hom toevertrou is.⁵⁰⁾

Τεκνόν Τιμοθεε my kind, Timotheüs (vgl. I Tim. 1:2; I Kor. 4:17; Filip. 2:20-22). Die aanspreekvorm benadruk die persoonlike aksent waarmee die apostel Timotheüs op sy verantwoordelikheid wys.

47) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

48) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 1:18

49) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:18

50) vgl. Ibid

Die woord $\tau\epsilon\kappa\nu\upsilon\nu$ word dikwels gebruik as 'n vertroulike aanspreek-vorm van 'n ouere persoon teenoor 'n jongere (vgl. Matt. 9:2; Mark. 2:5).⁵¹⁾ Die woord $\tau\epsilon\kappa\nu\upsilon\nu$ sinspeel klaarblyklik op die gees-telike verhouding tussen Paulus en Timotheüs. Hy was 'n hele paar jaar jonger as die apostel.⁵²⁾ Timotheüs het ook onder Paulus se arbeid tot die aktiewe evangeliebediening toegetree (I Kor. 4:15).

$\kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\alpha\varsigma\ \pi\rho\omicron\alpha\gamma\upsilon\sigma\sigma\alpha\varsigma\ \epsilon\pi\iota\ \sigma\epsilon\ \pi\rho\omicron\phi\eta\tau\epsilon\iota\alpha\varsigma$ "ooreen-komstig die profesieë wat vroeër aangaande jou uitgespreek is". Die geleentheid waarna hier verwys word, is vaag en onduidelik. Dit was moontlik profetiese stemme uit die gemeentes Listre, Derbe en Ikonium waaraan hy oorspronklik verbonde was (Hand. 16:1-2). Dit is ook moontlik dat hierdie profesieë verwys na sy aanstelling in die Efese-gemeente (4:14).⁵³⁾ Dit is ook moontlik dat die apostel na 'n gebeurtenis verwys wat slegs aan Timotheüs goed bekend was, maar nie opgeteken is nie.⁵⁴⁾ Paulus beroep hom op die stemme, nie slegs om sy eie opdrag te motiveer nie, maar om Timotheüs bewus te maak van sy eie roeping en gawe. Volgens II Tim. 1:7 was Timotheüs blykbaar oorbeskeie en bevrees en daarom moes hy bewus gemaak word van die goddelike gesag waarmee hy in die gemeente staan.⁵⁵⁾

$\text{'I}\nu\alpha\ \sigma\tau\rho\alpha\tau\epsilon\upsilon\eta\ \epsilon\upsilon\ \alpha\upsilon\tau\alpha\iota\varsigma\ \tau\eta\nu\ \kappa\alpha\lambda\eta\nu\ \sigma\tau\rho\alpha\tau\epsilon\iota\alpha\nu$ "sodat jy daardeur die goeie stryd kan stry".

$\text{'I}\nu\alpha$ dui op die doel van die opdrag van die apostel wat herhaal word saam met $\sigma\tau\rho\alpha\tau\epsilon\upsilon\sigma\mu\alpha\iota$. Die beeld van die krygsman of soldaat wat krygsdiens doen, word dikwels in die N.T. gebruik (I Kor. 9:7; II Kor. 10:3; Filip. 2:25; II Tim. 2:3 e.v. en indirekte verwysings in I Thess 5:8; Efes. 6:11-16).

Die amptelike bediening van Timotheüs het stryd, weerstand, moeite en teenstand ter wille van die Evangelie beteken.⁵⁶⁾ Dit is veral veroorsaak in sy stryd teen die dwaalleraars.⁵⁷⁾

51) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:2

52) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 1:18

53) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

54) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:18

55) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

56) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:18

57) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., I Tim. 1:18

'Εν αὐταῖς "daarin" beklemtoon die feit dat in die moeilike geestelike stryd wat gestry moes word, die goddelike gesag en opdrag van die evangeliebediening helder voor Timotheüs se oë moet staan. Die uitdrukking τὴν καλὴν στρατείαν ἐν τῷ καλῷ ἀγῶνι is 'n vaste en gebruiklike uitdrukking (I Tim. 6:12 en II Tim. 4:7). τὸν καλὸν ἀγῶνα "die goeie stryd" en (II Tim. 2:3) καλὸς στρατιώτης "goeie krygsman" dui op "diens in die evangelie". Die byvoeglike naamwoord kom meer as 20 keer in die pastorale briewe voor teenoor die 16 keer in die orige briewe van die apostel met die algemene betekenis van "goeie" en "regte". Dit onderskei die stryd as 'n stryd met 'n verhewe karakter en 'n suiwere motief omdat dit gaan om die bewaring en uitbouing van die goeie en heilige stryd.⁵⁸⁾

Die militêre krygsman is nie 'n vreemde beeld vir die apostel as 'n stadsbewoner en 'n Romeinse burger (Hand. 22:26), wat bekend was met die militêre mag van die Romeinse ryk nie. Die beeld is geen ontlening nie, maar moet eerder verklaar word as 'n parallellie.⁵⁹⁾ Vrede is nie onder alle omstandighede God se aangewese weg in die evangeliebediening nie. Getrouheid aan die diens van die evangelie kan ook stryd beteken vir die waarheid en teen die dwaling en 'n stryd om staande te bly onder beproewing en teenstand. Timotheüs is in 'n oorlogstryd teen die vervalsing van die Evangelie gewikkel. Paulus ken die stryd omdat hy dit self in Korinthe en ander plekke ondervind het. Timotheüs het egter nie slegs te kampe met teenstand van die Jode nie, maar ondervind ook die gevaar van die hellenisering van die evangelie en die gevolgtrekkings daarvan. Dit is nie Timotheüs se optrede of innerlike gesindheid wat die stryd van die Evangelie "goed" maak nie. Die stryd is in homself goed omdat dit deur die Here aan Paulus en Timotheüs gegee is met die oog op die bediening waartoe hulle geroep is (vgl. vers 12).⁶⁰⁾ Dit kan ook op stryd en worsteling in die gebed συναγωνισασθαι (Rom. 15:30 en 31) dui.⁶¹⁾ Daarteenoor mag stryd in die evangeliebediening nie sondermeer vereenselwig word

58) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

59) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:18 en V.C. Pfitzner: a.w., p.78

60) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., I Tim. 1:18

61) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:18

met die goeie stryd nie. Daar is ook stryd wat uit onheilige self-sugtige en kleinlike motiewe gevoer word. Dit is daarom belangrik dat die evangeliedienaar gereeld na die motivering van die stryd sal kyk waarin hy betrokke is en hom daarvan sal vergewis dat dit geen onheilige en kleinlike stryd is nie.

II Tim. 2:3-4:

"Ly dan verdrukking soos 'n goeie krygsman van Jesus Christus (ὡς καλὸς στρατιώτης χριστοῦ Ἰησοῦ)"
 Niemand wat 'n krygsman (στρατευόμενος) is, wikkel hom in die werksaamhede van die lewensonderhoud nie, sodat hy die een kan behaag wat hom vir diens gewerf het."

Dit is die eerste van drie uitdrukkings wat Paulus gebruik as 'n aansporing aan Timotheüs om onder gevaarlike en moeilike omstandighede die apostel se taak voort te sit. Stryd was klaarblyklik nie deel van Timotheüs se natuurlike aanleg en persoonlikheid nie. Die eerste uitdrukking wat hy gebruik om die evangeliebediening en diens van Christus nader te kenskets, het weer 'n militêre agtergrond. 'Ὡς' het nie slegs betrekking op die aard van sy werk nie, maar dui ook op die geestesgesteldheid van 'n soldaat. Die lyding en ontbering van die bediening moet Timotheüs nie met 'n lydelike en berustende gesindheid aanvaar nie, maar hy moet eerder die moed, strydvaardigheid en die vindingrykheid van 'n goeie en geoefende soldaat aan die dag lê. Hy moet nie self die veldtog onderneem nie, maar onder die bevel en sorg van Christus as opperbevelhebber staan.⁶²⁾

62) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:2

Kalos dui teenoor κακος van συγκακοπαθησον
op 'n eerbare soldaat wat met getrouheid in die stryd volhard.

Στρατευόμενος dui op aktiewe diens in 'n veldtog of
in die leër. Solank die stryd voortgaan, moet die soldaat tot beskik-
king wees van sy bevelhebber. Οὐδεὶς ... ἐμπλεχ^εται τὰς τοῦ
βλοῦ πραγμάτων "niemand ... wikkel hom in die werksaamhede
van die lewensonderhoud nie" dui op die evangeliedienaar se algehele
toewyding aan sy taak omdat dit 'n allesomvattende stryd is waaraan
hy deelneem. Dit dui op die doelstelling van die evangeliedienaar om enige
iets af te lê wat, alhoewel dit opsigself goed mag wees,
sy aandag en toewyding van Jesus Christus kan weglei.

'Ινα τῷ στρατολογησαντι ἄρεσῃ " sodat hy die een kan behaag wat hom vir diens gewerf het'. Die soldaat se belangrike taak is om sy werwingsoffisier tevrede te stel (vgl. I Kor. 7:32-34; I Joh. 3:22; I Thess 2:4). In die evangeliebediening is dit ook die een doelwit, nl. om te werk tot die welbehag van Christus.

63) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.168-9

ΑΘΛΕΩ

'Αθλεω beteken "om deel te neem aan 'n kompetitiesie of 'n stryd". In die LXX word dit slegs in een van die latere boeke, in IV Makkabeërs gebruik waar dit dui op die stryd van die martelare. In die N.T. word dit slegs in die pauliniese briewe gevind.

In Filip. 1:27 word die begrip συναθλεω weergegee met συναθλουvτες τη πιστει "saamstryd vir die geloof" en in Filip. 4:3 "hierdie vroue ... wat met my saamgestryd het in die evangelie".

'Αθλησιν word in Heb. 10:32 vertaal met "'n worsteling". Die woord ἀθλητης word deur Ignatius in sy brief aan Polycarpus gebruik om die leier van die gemeenskap te beskrywe. Die las van die menigte het op sy skouers gerus (1:3). Soberheid is Timotheüs se besondere verantwoordelikheid (2:3). Hy moes elke storm trotseer soos 'n aambeeld (3:1). In die Handeling van Thomas word Christus ons ἀθλητης as die model van die volmaakte atleet voorgestel (39).⁶⁴ Dit is die woord waarvan die Afrikaanse woord atleet afgelei is.⁶⁵

II Tim. 2:5:

"En verder, as iemand aan 'n wedstryd deelneem (ἀθλη) word hy nie bekroon as hy nie volgens die reëls gewedstryd het nie (ἀθλησῃ)."

In hoofstuk 2:1-13 gebruik Paulus 'n aantal beelde om Timotheüs aan te moedig om met getrouheid en standvastigheid in die geloof sy roeping te vervul: die soldaat (vers 3); die atleet (vers 5); en die boer (vers 6). Die beeld van die atleet word meermale deur die apostel gebruik (vgl. I Kor. 9:24; I Tim. 6:12; II Tim. 4:7).

64) vgl. E. Stauffer: ἀθλεω in Kittel: T.W.N.T. I, p.167 e.v.

65) vgl. K.S. Wuest: a.w., II Tim. 2:5

'Εαν δε και ἀθλη τῆς "En verder, as iemand aan 'n wedstryd deelneem." Die beeld van die atleet word dikwels deur Paulus gebruik. Dit gaan nie hier om die amateur atleet wat by sekere geleenthede aan sport deelneem nie, maar om die beroepsatleet.⁶⁶⁾ In die tyd van die apostel het elke stad sy stadion gehad en fisiese kompetisie was aan die orde van die dag.⁶⁷⁾

'Εαν μη νομιμῶς ἀθλήσῃ "as hy nie volgens die reëls gewedywer het nie." Dit is hierdie uitdrukking wat deur die latere Griekse skrywers gebruik is om 'n professionele beroepsatleet aan te dui in teenstelling met die amateuratleet.⁶⁸⁾

Νομιμῶς is afkomstig van νομιμος en beteken "wettig" of "ooreenkomstig die wet".⁶⁹⁾

Νομιμῶς kan op tweeërlei wyse verklaar word:

- (1) Die reëls van die spel of wedstryd self.
- (2) Die offisiële voorskrifte waaraan deelnemers moes beantwoord wanneer hulle toegelaat is om in te skryf vir die openbare spele. Die deelnemers aan die Olimpiese Spele moes byvoorbeeld voor die standbeeld van Zeus sweer dat hulle hul vir die voorafgaande tien maande aan die oefenvoorskrifte en reëls gehou het.

Dit is nie uit die verband van die teksvers duidelik of Paulus die woord in so 'n fyn betekenisonderskeiding gebruik het nie. Die beeld beklemtoon dat die evangeliedienaar net so toegewyd aan sy roeping sal wees as die professionele atleet aan syne. Daar bestaan nie so iets soos 'n deelydse evangeliedienaar wat maar net by sekere geleenthede sy gewig ingooi in die bediening nie. Dit is 'n voltydse roeping van God waarin hy vier-en-twintig uur per dag staan.⁷⁰⁾

Die reëls waarop hier gedui word, raak die prediking van die evangelie en die amptelike arbeid in die gemeente. Die woord moet suiwer gepredik word met die doel om die koninkryk te bou. Die middels waarmee dit

66) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:5

67) vgl. J.G. Gould: The Pastoral Epistles: II Tim. 2:5

68) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:5

69) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.543

70) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:5

bewerkstellig word, is nie die wêreldse middels van geweld of omkopery nie en is alleen gerig op die eer van God en die verlossing van mense.⁷¹⁾

Die beeld beklemtoon dus dat die evangeliedienaar net so toegewyd aan sy roeping moet wees as die professionele atleet aan syne. Die twee uitstaande kenmerke van die atleet was:

- (1) Dissipline en selfverloëning.
- (2) Gehoorsaamheid aan die reëls.

1. Dissipline en selfverloëning

'n Atleet moet hom hou by sy program van oefening. Niks mag hom daarvan laat afwyk nie. Daar is die geleentheid wat hy in die versoeking gestel word om in sy program van oefening te verslap, maar hy mag geen toegewing duld nie. Daar is die geleentheid wat hy moeg is en verkies om op te hou met oefen, maar dan is dit belangrik om voort te gaan. Die atleet wat wil presteer, weet dat hy niks wat hom van sy fisiese fiksheid kan beroof, kan toelaat nie.

So moet daar ook dissipline in die evangeliedienaar se lewe wees. Daar is tye wat 'n mens nie lus het om te bid nie; daar is tye wanneer die weg van die minste weerstand die aantreklikste is; daar is tye wanneer die regte keuse hoë eise stel; daar is tye wanneer ook die evangeliedienaar aan die versoeking blootgestel is om sy standarde te verlaag. Die evangeliedienaar moet 'n man wees onder dissipline. Hy moet homself oefen om nooit te verslap in die lewenslange stryd van die evangeliebediening nie.⁷²⁾

2. Gehoorsaamheid en onderworpenheid aan die reëls

Ná die oefening en die gepaardgaande dissipline volg die mededinging volgens die reëls van die wedstryd. 'n Atleet kan nie 'n oorwinnaar wees as hy nie die spel speel volgens die reëls nie. Die evangeliedienaar word ook dikwels in 'n mededingende posisie teenoor ander gestel. Hy moet sy geloof verdedig. Hy moet vermaan en berispe; hy moet probeer oortuig; hy moet hom verantwoord en gedrag motiveer, maar hy moet dit doen volgens die christelike reëls. Hoe ernstig en diep die verskille ook mag wees, nooit mag die evangeliedienaar sy

71) vgl. C. Bouma: Korte Verklaring der Heilige Schrift: II Tim. 2:5

72) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:5

hoflikheid vergeet nie. Hoe belangrik dit ook al is om die argument te wen mag hy nooit oneerlik en onbillik teenoor sy teenstander wees nie. Die odium theologicum - "die afgunstigheid van teoloë" mag nie toegelaat word nie. Die eis van die liefde is die allesoortreffende reël vir die lewe van die evangeliedienaar en daarom moet in elke vorm van stryd waartoe die evangeliedienaar geroep word, hierdie liefde die drakrag vorm.⁷³⁾ 'Look at the man's (athlete's) strained muscles, look at his tense face: he's all out. His whole being is thrown into the business of that encounter ... The quarter-mile, or longer - that is a quite different proposition that demands stick-ability as well as strenuousness. That is our present race: not a sprint, but a long distance.'⁷⁴⁾

Bürki stel die evangeliedienaar voor asof 'n deelnemer aan 'n afloswedstryd waar die evangelie die fakkel van die lewe is. Die reël waarvolgens gewedywer moet word, is die liefdeseis "ohne Kreuz Keine Krone, ohne Leiden Keine Herrlichkeit" (Luk. 24:26; II Tim. 2:11 en 12).⁷⁵⁾ Paulus beklemtoon dit dat in die stryd waarin die krygsman staan met die taktiek en metodiek van die Here gestry moet word;⁷⁶⁾ voorts die absolute noodsaaklikheid van "selfdisipline",⁷⁷⁾ "onbaatsugtigheid" en "geduld".⁷⁸⁾

Ὁ ὁ στέφανος

"word hy nie bekroon."

Teenoor die beeld van die krygsman op die oorlogsveld (vers 4) wat die reg en die wet sonder die vrees vir straf oortree, beklemtoon vers 5 dat brute krag en kraginspanning in die Koninkryk van God nie baat nie, want 'n deelnemer word gediskwalifiseer op grond van die oortreding van reëls. Die evangeliedienaar wat homself sondermeer afsloof in sy taak, maar nie volgens die reëls van God wedywer nie, sal nie die oorwinningskroon ontvang nie.⁷⁹⁾ Dit eis van die evangeliedienaar 'n volstreekte gehoorsaamheid aan Christus en sy woord in die persoonlike lewe, prediking en bestuur van die gemeente.⁸⁰⁾

73) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:5

74) G.H. King: a.w., II Tim. 2:5

75) H. Bürki: a.w., II Tim. 2:5

76) vgl. J.T. Beck: Erklärung der zwei Briefe Pauli an Timotheus: II Tim. 2:5

77) vgl. D. Guthrie: The Pastoral Epistles: II Tim. 2:5

78) vgl. R. Kübel: Die Pastoralbriefe des Apostels Paulus: II Tim. 2:5

79) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:5

80) vgl. Ibid

Στεφανος die "kroon" was die beloning wat die atleet ontvang het wanneer hy die oorwinning behaal het. Dit was 'n krans vir sy kop wat van klimop; lourier; rose-of eikeblare ens. gevleg is. Hy ontvang dit slegs wanneer hy ooreenkomstig die reëls meegeding het. Tien maande lank het die Griekse atleet homself met behulp van voorgeskrewe oefeninge voorberei vir die kragmeting. In hierdie tyd moes hy 'n afgesonderde lewe lei met 'n streng dieet. Indien hy hierdie oefenreëls verbreek het, was hy verwerplik - ἀδύκωμος (I Kor. 9:27) .

Terwyl die evangeliedienaar homself sien in die beeld van 'n atleet wat bereid is om homself te offer en te dissiplineer en om die hitte van die stryd te verdra, word hy aangemoedig deur die gedagte daaraan dat hy nie meeding om 'n verwelklike kroon van lourier of eikeblare nie, maar om die kroon van heerlijkheid wat onverganklik is.⁸¹⁾ Slegs een atleet ontvang 'n krans as wenner, maar elke christen en evangeliedienaar wat volgens God se eise meegeding het aan die stryd, sal die kroon ontvang (vgl. II Tim. 4:5).⁸²⁾

By die bekroning van die evangeliedienaar sal die trotsering van gevare en lyding vir die Evangelie, of die bekwaamheid van die evangeliedienaar nie bepalend wees nie, maar die deelname aan die stryd van die Evangeliebediening in gehoorsaamheid aan die eise wat God daar gestel het. Entoesiasme en ywer in die bediening is nie genoeg nie, maar die goddelike eise moet gehoorsaam word.⁸³⁾

Vir die evangeliedienaar beteken dit dat hy slegs op die oorwinning en beloning kan reken indien hy die roeping wat hy van God ontvang het, op 'n gehoorsame wyse en met 'n stiptelike getrouheid en toewyding aan sy taak uitgevoer het. Hierdie volharding kan die evangeliedienaar nie deur sy eie krag volbring nie, maar die opgestane Heiland kan hierdie geestelike krag bewerkstellig in die evangeliedienaar se lewe wat in voortdurende en volhardende toewyding aan Hom oorgegee is (Filip. 4:13).

81) vgl. C.R. Erdman: The Pastoral Epistles of Paul: II Tim. 2:5

82) vgl. D. Guthrie: a.w., II Tim. 2:5

83) vgl. R.S. Nicholson: I + II Timothy and Titus: II Tim. 2:5

ΓΥΜΝΑΖΩ EN ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Die woord ~~ε~~ kom sedert Homerus voor en is algemene begrippe in die LXX. Die oorspronklike wortel van die woord is γυμνος wat letterlik "nakend" of "kaal" beteken. Die volgende betekenis van die woord kan onderskei word:

1.1 Nakend in die letterlike sin.

"En 'n sekere jongman met 'n linnedoek om sy naakte (γυμνου) lyf het Hom gevolg en die jongmanne het hom gegryp; maar hy het die linnedoek laat staan en naak (γυμνος) van hulle weggevlug" (Mark. 14:51-52).

1.2 Swak gekleed

"As daar nou 'n broeder of suster naak is (γυμνου)" (Jak. 2:15).

1.3 "Sonder 'n bokleed" - "gord hy sy bokleed om - want hy was naak (γυμνος)" (Joh. 21:7).

2. Nakend in 'n figuurlike sin:

2.1 "Oop", "blootgelê" of "geopenbaar". "En daar is geen skepsel onsigbaar voor Hom nie, maar alles is oop (γυμνα) en bloot voor die oë van Hom ..." (Heb. 4:13).

2.2 "Sonder liggaamlike vorm" (I Kor. 15:37) "As ons ten minste gekleed en nie naak (γυμνοι) bevind sal word nie (II Kor. 5:3).

2.3 "Sonder die voorbereidheid van die innerlike mens". Die Laodicensegemeente wat arm, blind en naak (γυμνος) is (Openb. 3:17; vgl. ook Openb. 16:15).⁸⁴⁾

84) vgl. A. Oepke: γυμνος in Kittel: T.W.N.T. I, p.773 e.v.

Γυμναζω beteken "om kaal te oefen".

Die woord kom slegs in II Makk. 10:15 voor en word deur ἐγυμναζου 'harass' weergegee waar die Jode "geteister" is.⁸⁵⁾ In die N.T. word die woord slegs vier keer in 'n figuurlike sin gebruik. In Heb. 5:14 dui die woord op die geestesvermoëns van die volwasse nes wat deur die gewoonte geoefen is (γεγυμνασμενα). Heb. 12:11 lui: "Nou lyk elke tugtiging of dit op die oomblik nie 'n saak van blydschap is nie, maar van droefheid; later lewer dit egter 'n vredevolle vrug van geregtigheid vir die wat daardeur geoefen is (γεγυμνασμενους)." In II Pet. 2:14 word die woord in 'n ironiese sin gebruik: "hulle het 'n hart geoefen (γεγυμνασμενην) in hebsug."⁸⁶⁾

Γυμνασια dui letterlik op 'n gimnastiekskool. In die figuurlike sin beteken dit "oefening" bv. in politieke aangeleenthede in 'n filosofiese woordesstryd of in martelaarskap (IV Makk. 11:20). Dit is die enigste plek waar die begrip in die LXX voorkom.⁸⁷⁾

'n Γυμνασιον is 'n plek waar fisiese oefeninge en sport beoefen is. Vir die Griekse jeug was dit 'n sentrale deel van hulle opvoeding as Griekse burgers. Die gebou was gewoonlik om 'n binnehof gebou en het bestaan uit oefensale, 'n plek waar manne met olie ingesmeer is in 'n bad. Die oefeninge het bestaan uit hardloop, spring, gooi, stoei en vuiggevegte. Die mans was nakend en sonder klere. Sportwedstryde het gewoonlik by die fees te plaasgevind en die prys vir die oorwinnaar was 'n krans.⁸⁸⁾

Vir die Grieke was die gymnasium 'n noodsaaklike deel van hulle lewe. Dit het gedien tot die ontwikkeling van liggaamlike skoonheid en het die geleentheid gebied tot 'n sosiale klub vir die jongmense.

Γυμνασια was die oefening in die gymnasium.⁸⁹⁾

I Tim. 4:7 en 8

"Maar verwerp onheilige en oudwyfse fabels en oefen (γυμναζε) jou in die godsaligheid. Want die liggaamlike oefening (γυμνασια) is tot weinig nut, maar die godsaligheid is

85) vgl. R.H. Charles: The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament in English

86) vgl. A. Oepke: γυμναζω in Kittel: T.W.N.T. I, p.775 e.v.

87) vgl. A. Oepke: γυμνασια in Kittel: T.W.N.T. I, p.775 e.v.

88) vgl. C. Meister: Gymnasium - o/redaksie prof. dr. F.J.J. van Buytendyck c.s.: Bijbels Historisch Woordenboek I, p.225

89) vgl. N. Turner: Gymnasium - Buttrick, G.A. c.s.: The Interpreter's Dictionary of the Bible, p.502

nuttig vir alles, omdat dit die belofte van die teenwoordige en die toekomstige lewe het."

Hierdie vers is ook bespreek by die begrip εὐσεβεια "godsaligheid."

Τους βεβηλους και γραωδεις μυθους "onheilige en oudwyfse fabels."

Die dwaalleer stel Paulus voor as μυθος "'n mite," "fiksie," "'n fabel," "'n verdigsel" of "bedrog."⁹⁰⁾ Dit verwys na die Joodse teosofiste en gnostici se spekulatiewe motiverings waarmee hulle hul asketiese voorskrifte by die mense ingang wou laat vind (vgl. I Tim. 1:4).

βεβηλους (vgl. I Tim. 1:9; 6:20; II Tim. 2:16) beteken "heidens" of "onheilig", uit die mens en nie uit God nie.⁹¹⁾ Die naam "God" mag dikwels in hulle mites voorkom, maar dit is onheilig omdat dit buite die openbaring van God in Jesus Christus is.

Γραωδεις "oudwyfse" kan ook vertaal word met "verspotte" of "belaglike". Bouma vergelyk dit met spookstories en feevertales wat ou vrouens aan klein kindertjies vertel en wat verstandige mense hulle nie kan laat wysmaak nie. Sodoende verwerp Paulus die leringe van die dwaalleraars (met die minagting) wat teenoor die goeie leer (vers 6) van die waarheid staan.⁹²⁾

Παρατιου beteken "verwerp", "afwys", "afweer" uit sy eie lewe en die van die gemeente. Hierdie soort minderwaardige leer verdien nie 'n bespreking of bestryding nie, dit moet kortweg verwerp word.⁹³⁾ Met hierdie soort valse leer mag die evangeliedienaar niks te doen hê nie.⁹⁴⁾ Teenoor die asketies-mitiese dwaalleer stel Paulus die positiewe taak van die evangeliedienaar:

Ευμναζε δε σεαυτον προς ευσεβειαν "en oefen jou in die godsaligheid."

90) vgl. K.S. Wuest: a.w., I Tim. 4:7,8

91) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7

92) vgl. Ibid

93) vgl. Ibid

94) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:7

Γυμναζε dui in die eerste plek op die afrigting en oefening in die gimnasium.⁹⁵⁾ So moet Timotheüs en die evangeliedienaar hulleself oefen, voorberei en inspan. Die bestryding van die valse leer geskied nie slegs deur woordelikse standpunte en onderwysing nie, maar deur die voorkoms van die persoonlike lewe.⁹⁶⁾ Die oefening geskied nie slegs met die liggaam nie, maar met die hele persoonlikheid.

Die woord γυμναζω is waarskynlik 'n sinspeling op die rigoristiese voorskrifte van die dwaalleraars.⁹⁷⁾

Σεαυτον προς εὐσεβειαν word vertaal met "in die godsaligheid". Προς dui nie op die norm wat in hierdie oefening voor oë gehou moet word nie, maar op die doel wat nagejaag moet word (vgl. Luk. 19:42; Joh. 4:35). Die verkryging van die begeerlike doel, "godsvrug", vereis oefening. Dit moet die inhoud van die lewe van die evangeliedienaar wees tot aan die einde van sy lewe; deurdrenk en gevul met εὐσεβεια.⁹⁸⁾ Dit staan teenoor die oppervlakkigheid van die wettiese godsdiens waar die liggaam geoefen word onder die druk van vrees en bedreiging. Die ware evangeliedienaar se oefening is 'n oefening wat veel meer omvattend is en eis 'n dieper selfverloëning. Die lewe van die evangeliedienaar eis oefening en afrigting, maar in 'n ander sin - op die weg van geloof, gehoorsaamheid en gebed (vgl. vers 5).⁹⁹⁾

Groei en ontwikkeling in εὐσεβεια kom nie vanself nie, maar dit verg van die evangeliedienaar aktiewe kraginspanning, dissipline, oefening en voortdurende toewyding.¹⁰⁰⁾

Philips vertaal dit: 'Take time and trouble to keep yourself spiritually fit'.¹⁰¹⁾

95) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7

96) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:7

97) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7

98) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:7

99) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:7

100) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., I Tim. 4:7

101) Philips soos aangehaal deur J.G. Gould: a.w., I Tim. 4:7

In teenstelling met die dwaalleraars en hulle aanhangers moet Timotheüs sy tyd, krag en inspanning gebruik met die oog op εὐσεβεια .¹⁰²⁾ Oefening met die oog op εὐσεβεια kan as volg beskrywe word: 'This is probably to be taken in a comprehensive sense of all efforts advancing the Gospel'.¹⁰³⁾

Die apostel het een of meer van die volgende moontlikhede in gedagte gehad:

1. Soos wat die jong manne in die gimnasium hulleself tot die uiterste ingespan het, so moet die evangeliedienaar deur God se genade en krag alles in die stryd werp om sy doel te bereik. Geen offer is daarvoor te groot nie.
2. Soos wat die atleet elke hindernis en las van hom afwerp of uittrek om die maksimum uit die oefening te haal, so moet die evangeliedienaar homself losmaak van enige iets wat hom in sy geestelike ontwikkeling kan strem.
3. Soos wat die atleet sy oog op die einddoel het, so moet die evangeliedienaar voortdurend op sy geestelike doel gerig wees, naamlik volkome selftoewyding aan God in Christus.¹⁰⁴⁾

Die evangeliedienaar mag nooit passief wees in sy eie geestelike lewe nie. Daarom beklemtoon die apostel Paulus dat die geestelike lewe van die evangeliedienaar met dieselfde getrouheid, dissipline en toewyding as dié van die atleet ontwikkel moet word. Paulus ontleen sy beelde graag aan die sportwêreld om in die taal van sy tydgenote met hulle oor geestelike verantwoordelikhede te praat - 'n wedloop op die atletiekbaan (I Kor. 9:24; Filip. 3:12-14; Heb. 12:1), 'n geveg (Efes. 6:12), 'n vuisgeveg (I Kor. 9:26). Om die jong evangeliedienaar Timotheüs aan te spoor, gebruik hy nou 'n nuwe beeld wat aan die atletiek ontleen is. Hy sien sy vorming en vooruitgang in die geestelike lewe as 'n gimnastiek oefening.¹⁰⁵⁾ Die beeldspraak wat Paulus hier gebruik, was nie onbekend in die literatuur nie. Dit is

102) vgl. J.T. Beck: a.w., I Tim. 4:7

103) E.F. Harrison: The Wycliffe Bible Commentary: I Tim. 4:7

104) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:7

105) vgl. C. Spicq: a.w., p.83 en Spicq: a.w., I Tim. 4:7

byvoorbeeld toegepas op die politieke werksaamhede van staatsmanne, wat die gebou van die staat oprig soos wat gimnastiekmeesters die kragte van die liggaam tot ontwikkeling bring. Die beeld is ook toegepas op die kuns van welsprekendheid en filosofiese debatte waar die kampioen-spreker met gimnaste vergelyk word en ten slotte ook op die sedelike lewe en deugdoefening.¹⁰⁶⁾

Plato verklaar reeds dat 'n mens nie gimnastiek beoefen ter wille van homself nie, maar ter wille van die voordele wat dit oplewer. Mense oefen en rig hulleself af met 'n bepaalde doel voor oë. Voordele van liggaamlike oefening is o.a. menslike roem, liggaamlike krag en gesondheid. Die voordele en vrugte vandie oefening in εὐσεβεία is ontelbaar. Op elke gebied dra dit vrug, want dit het nie slegs tydelike, maar ewige waarde. In die gewone lewe is higiëne of gesondheid die belangrikste doelwit van oefening, d.w.s. die goeie toestand van die liggaam, gesondheid, krag en skoonheid. Hierdie drie hoedanighede word deur die Grieke in een woord saamgevat εὖελα om in 'n goeie vorm wees. 'n Besondere waarde word geheg aan die krag wat verwerf word. Gimnastiek is afrigting teen vermoeidheid. In kraginspanning lê die wese van die beoefening van atletiek. Deur oefening verwerf jong mense volgens Lucianus die eerste en die grootste van alle eienskappe: 'n liggaam wat gehard is teen pyn en vermoeienis.¹⁰⁷⁾

Die evangeliedienaar moet die gesindheid van 'n atleet aan die dag lê. Hy moet voortdurend sy kragte staal en na 'n "topvorm" strewe. Xenophon maak die volgende opmerking: "die jong atlete het hulle oefening verwaarloos omdat hulle in die gimnastiese spele 'n maklike oorwinning behaal het." Wanneer hierdie neiging by die evangeliedienaar ontstaan, word hy deur Paulus opgeroep tot 'n verdere oefening. Timotheüs het klaarblyklik alreeds oor godsvrug beskik, maar hy kon nie daarmee volstaan nie; hy moes dit tot verdere groei en ontwikkeling bring. Hy moes 'n voorbeeld vir ander wees (I Tim. 4:12). Dit is 'n innerlike kwaliteit wat nie betrekking het op 'n indruk van vroomheid nie en kan daarom nie slegs deur 'n groot hoeveelheid teologiese kennis verdiep en geoefen word nie. Dit dui op 'n vooruitgang en groei in die verhouding tussen die evangeliedienaar en God en is 'n onontbeerlike noodsaaklikheid. Timotheüs se oefening sal vir hom 'n sekere dinamiek meebring deur God van ganser harte te dien en te eer.¹⁰⁸⁾

106) vgl. C. Spicq: a.w., p.83 e.v.

107) vgl. Ibid, p.84 e.v.

108) vgl. Ibid, p.88

Die evangeliedienaar wat traag en nalatig is, loop die gevaar om geestelik te verstar. Elke eis wat aan hom gestel word, verg ontsettend baie. Alles word vir hom 'n las- sy binnekamer, sy prediking en sy pastorale arbeid. Die gevolg is dat hy aan die versoeking blootgestel is om homself makliker te verskoon van sy verantwoordelikhede en om dit op 'n goedkoop manier af te maak. Die geestelike leier wat, daarenteen, deur sy oefening geestelik fiks is, sal met vreugde en entoesiasme sy taak kan verrig sonder om juis op te merk dat die bediening geweldig baie van hom verg.¹⁰⁹⁾

Die beeld van liggaamlike en fisiese gimnastiek herinner die evangeliedienaar aan die eise van die bediening wat baie moeite, krag en inspanning verg. Johannes Damascenus (+675-749) het gesê: "Iemand wat homself inspan sweet baie".¹¹⁰⁾ Dit is egter nie daarop wat Paulus die aandag vestig nie, maar veel meer op waaksame aandag en veral op die noodsaaklike volharding (I Tim. 4:16 "Let op jouself ... volhard daarin). Die deug van εὐσεβεια kan alleen ontwikkel word wanneer die evangeliedienaar sonder ophou ywerig oefen. Dit beteken allereers 'n volkome en voortdurende toewyding aan God. Daarop moet sy hele aandag en roeping gerig wees.¹¹¹⁾ Die natuurlike beeld van gimnastiek beklemtoon die energieontplooiing van die atleet. Timotheüs word egter nie aan sy eie krag oorgelaat om met selfinspanning te oefen en sy menslike begaafdheid tot ontwikkeling te bring nie. Die evangeliedienaar se oefening tot godsvrug kan alleen geskied in die goddelike krag wat hy ontvang deur die Heilige Gees (II Tim. 1:7). Dié geestelike oefening beteken dus ook 'n ontginning of gebruikmaking van dié krag.¹¹²⁾

Die prys van die atleet word in vers 16 vermeld: Die redding van homself en diegene wat na hom geluister het.¹¹³⁾ Die evangeliedienaar mag nooit sy verhouding tot God afskeep nie, maar hy moet met die erns van sy lewe homself oefen in die godsvrug. Sportmanne stel grense aan hulle oefening uit vrees vir ooreising. In die geestelike lewe hoef

109) vgl. C. Spicq: a.w., p.88

110) vgl. Ibid

111) vgl. Ibid, p.89

112) vgl. Ibid, p.89 e.v.

113) vgl. Ibid, p.89 e.v.

hierdie vrees nie te bestaan nie.¹¹⁴⁾ Die geestelike oefening word nie nader gekwalifiseer nie. Die praktiese eise en opdragte in die Pastorale briewe spel hierdie geestelike oefening met die oog op 'n godvrugtige lewe uit.

Ἡ σωματικὴ γυμνασία

word vertaal met

"die liggaamlike oefening".

Hierdie uitdrukking dui nie op die Griekse of moderne gimnastiek nie, maar die dwaalleraars se vereistes van liggaamlike oefening en beperkings waardeur die mens moes streef na die verkryging van verlossing. Daar is egter ook diegene wat reken dat die uitdrukking betrekking het op die liggaamlike oefening van atlete.¹¹⁵⁾ Aan die begin van die hoofstuk in I Tim. 4:3 verwys Paulus na die liggaamlike onthoudings as 'n verklaring van γυμνασία.¹¹⁶⁾ Die verwysing in die vorige vers na die asketiese voorskrifte van die dwaalleraars as "onheilig" en "oudwyfs" bevestig dat ἡ σωματικὴ nie betrekking het op die liggaamlike oefening van atlete nie.¹¹⁷⁾ Dit gaan dus om die onthouding van sekere soorte voedsel, drank en die huwelik.¹¹⁸⁾

προς ὀλίγον ἐστὶν ὠφελυμος

word vertaal

met "is tot weinig nut".

- Die blote asketiese onthoudingsmetodiek wat opkom uit 'n wettiese godsdiens, is op sigself van weinig nut. Dit kan nie die mens help op sy weg na verlossing nie. Onthouding is beter as losbandigheid (Mark. 9:29; I Kor. 7:5; 8:13), maar die christelike lewe verg egter ook die selfbeheersing van vleeslike drifte en begeertes (Rom. 13:14; I Kor. 9:27). Deur slegs op onthouding te konsentreer, is tot geen wesentlike nut nie.

Ἡ εὐσεβεία

—

"godsaligheid" staan teenoor die liggaamlike oefening. Paulus bedoel hier die najaag van εὐσεβεία, maar vermeld slegs die resultaat van hierdie oefening.¹¹⁹⁾ Die onderskeid tussen die evangeliese en Griekse εὐσεβεία is daarin

114) vgl. C. Spicq: a.w., p.90

115) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:8

116) vgl. J. Jeremias: a.w., I Tim. 4:8

117) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:8

118) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:8

119) vgl. Ibid

Προς παντα ὠφελιμος ἐστιν beteken "is nuttig
vir alles" omdat ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωης της νυν και
της μελλουσας "dit die belofte van die teenwoordige en
die toekomstige lewe het."

— Die εὐσεβεια waarvan die evangelie spreek laat die mens nie slegs aan sy eie inspanning (γυμναζω) oor nie, maar laat hom deel in dit wat God alleen kan skenk.

Εὐσεβεια gaan om die evangeliedienaar se verhouding met God.

— Dwarsdeur sy lewe moet die evangeliedienaar bewus wees van God se teenwoordigheid en homself in eerbied en vurige liefde aan sy roeping wy. Dit mag nie slegs tot uiting kom in sy persoonlike geloofs-verhouding in die binnekamer en studeerkamer nie, maar moet die bediening van elke dag vul: by die pastorale versorging van die sieke in die hospitaal; by die teruggetrokkenes by die huisbesoek; in die gespanne kerkraadsvergadering en in die huisgesin met sy veelvuldige eise. Die geestelike oefening begin by die studie van die Heilige Skrif¹²³⁾ en dui op 'n gedissiplineerde, herhaaldelike en volgehoue

123) vgl. C. Spicq: a.w., p.93

gebedslewe met die voortdurende toewyding van die wilslewe. Deur hierdie soort geestelike oefening sal die evangeliedienaar groot vordering maak en dit sal deur die gemeente waargeneem word soos wat die vooruitgang van 'n goedgeoefende atleet duidelik sigbaar is.¹²⁴⁾

— Die evangeliedienaar se lewe moet 'n oefening of 'n inspanning wees om op die weg van geloof, gehoorsaamheid, geregtigheid, liefde, lydsaamheid en sagmoedigheid 'n lewe te lei wat God welbehaaglik is.¹²⁵⁾

Hier word dit duidelik gestel dat die geestelike lewe van die evangeliedienaar alleenlik kan groei en ontwikkel as daar 'n gedurige doelbewuste oefening is met die oog op εὐσεβεια wat alleen van God verkry kan word. Die evangeliedienaar moet daarop ingestel wees om 'n lewe te lei wat God behaag. Op elke terrein moet God verheerlik word. Hierdie godsaligheid is nie buite Christus verkrygbaar nie, maar alleen in gemeenskap met Hom.¹²⁶⁾

124) vgl. C. Spicq: a.w., p.93 e.v.

125) vgl. W.D. Oliver: Die Pastorale sorg aan die eie Persoon deur die Evangeliedienaar volgens die Pastorale Briewe, p.29

126) vgl. W.D. Oliver: a.w., p.30

ΕΝΔΥΝΑΜΩΣ ΕΝ ΔΥΝΑΜΙΣ

Die begrip δύναμις en ἐνδυναμῶν het 'n besondere betekenis in die omskrywing van die ἁγῶν -eienskappe van die evangeliedienaar.

Die begrip δύναμις is afkomstig van die werkwoord "om in staat te wees" of "om bekwaam te wees". Dit kan na 'n deug of na 'n sekere vermoë verwys. In teenstelling met ἰσχύς wat die feit van krag beklemtoon, val die aksent by δύναμις op die vermoë tot krag.¹²⁷⁾

Δύναμις se oorspronklike betekenis is "vermoë", "bekwaamheid" of "bevoegdheid" ('capacity and ability').¹²⁸⁾ Die betekenis van "krag" strek hom uit oor die hele menslike terrein van die fisiese, geestelike en intellektuele lewe. Die menslike kragte is slegs deel van die kosmiese δύναμις.¹²⁹⁾ In die LXX word δύναμις meestal vertaal met ἡγία (bevoegdheid, vermoë of krag) (vgl. Ps. 84:8). ἡγία word ook dikwels vertaal as δύναμις met die betekenis van "leërmag" of "die krag van 'n leërmag" (vgl. Ex. 14:28).

In dertien gevalle word ἡγία ("krag" of "sterkte") vertaal met δύναμις. In Rig. 5:31 het die begrip die betekenis "die opgang van die son in sy krag" (vgl. ook Rig. 8:21).

In I Kon. 29:11 word die gebed van Dawid voor sy dood weergegee: "Aan U, Here, kom toe die grootheid en die mag en die heerlikheid, en die roem en die majesteit ..."

In 'n aantal gevalle word ἡγία vertaal met ἰσχύς en 33 keer met δυνάστεα.¹³⁰⁾

ἡγία word agt keer met δύναμις vertaal (vgl. Ex. 9:16; I Kron. 29:2) terwyl ἰσχύς 98 keer gebruik word.

ἡγία beklemtoon eerder die feit van krag as die vermoë tot krag.¹³¹⁾

127) vgl. W. Grundman: δύναμις in Kittel: T.W.N.T. II, p.284 e.v.

128) vgl. Ibid

129) vgl. Ibid

130) vgl. Ibid

131) vgl. Ibid

τῇ word 21 keer met δύναμις en 28 keer met ἰσχυς en
 6 keer met κρατος vertaal.¹³²⁾
 τῇ word een keer met δύναμις vertaal.¹³³⁾

In die N.T. word die begrip veral gebruik ten opsigte van

1. Christus met verwysing na Hom as die draer van krag en toegerus met besondere krag, met verwysing na die wonder van sy geboorte, profetiese krag, sy wonderwerke e.a.
2. Die krag van God as die Almagtige (Heb. 11:18).
3. Demoniese kragte (I Kor. 15:24).
4. Die krag van verlossing (Rom. 1:16).
5. Die krag van die dissipels (Hand. 1:8).
6. Krag in die gemeente (I Kor. 2:4).

Die menslike bestaan en lewe word gekenmerk deur 'n natuurlike swakheid en die bedorwenheid van alles.

Dit wou aanvanklik voorkom asof die sterwe van Christus, asof in magteloosheid (vgl. II Kor. 13:4), 'n oorwinning vir die duiwels en Satan was.

In sy opstanding word die oorwinnende mag van God geopenbaar. Paulus het self ernstige fisiese beproewings en beperkings ondervind in sy apostoliese roeping. In sy stryd om verlossing van die doring van die vlees was God se antwoord aan hom:

"My genade is vir jou genoeg, want my krag (δύναμις) word in swakheid (ἐν ἀσθενείᾳ) volbring. Baie liever sal ek dus in my swakhede roem, sodat die krag (ἡ δύναμις) van Christus in my kan woon ... Want as ek swak (ἀσθενῶ) is, dan is ek sterk (δύναμις εἰμι)" (II Kor. 12:9-10). In II Kor. 4:7 verwys hy "maar ons het hierdie skat in erdekruike, sodat die voortreflikheid van die krag van God (ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυναμὸς ... τοῦ θεοῦ) mag wees en nie uit ons nie".¹³⁴⁾ Dit is die verborge krag van God wat in die gelowige, wat sy swakheid erken

132) vgl. W. Grundman: δύναμις in Kittel: T.W.N.T. II, p.284 e.v.

133) vgl. Ibid

134) vgl. Ibid

en homself onvoorwaardelik tot God se beskikking stel, tot uiting kom.

Dit is teen hierdie agtergrond van menslike swakheid en beperkinge, wat Paulus hom tot Timotheüs rig om nie in vreesagtigheid en skroomvallige teruggetrokkenheid vir sy roeping terug te deins nie, maar om in die krag van God te staan (II Tim. 1:7-8). Die vreesagtigheid is 'n verskynsel wat nie beperk is tot evangeliedienaars nie, maar 'n gevaar waaraan alle christene blootgestel is (Rom. 8:15). Timotheüs het 'n gawe of charisma ontvang. Paulus herinner hom daaraan.¹³⁵⁾

Δυναμις word dikwels in die N.T. in verband met die Heilige Gees en sy werking gebruik. In vers 13 en 14 word "na die pand deur die Heilige Gees wat in ons woon" verwys. Die Lukas-evangelie vermeld in Luk. 4:14 "En Jesus het in die krag van die Heilige Gees na Galilea teruggekeer" en in I Thess.1:5 "want ons evangelie het tot julle nie gekom in woord alleen nie, maar ook in krag en in die Heilige Gees" (vgl. ook Hand. 1:8).

In die O.T. word die Heilige Gees ook as die bewerker van krag voorgestel. "Ek daarenteen is vol krag mēt die Gees van die Here, en reg en heldemoed ...) (δυναστελας)" (Mig. 3:8).

Die evangeliedienaar wat deur die volheid van die Gees van krag toegerus is, sal in staat wees om sy roeping dinamies te volbring.¹³⁶⁾

II Tim. 1:7-8:

"Maar God het ons nie 'n gees van vreesagtigheid (πνευμα δειλιας) gegee nie, maar van krag (δυναμεις) en liefde en selfbeheersing. Skaam jou dan nie oor die getuienis van onse Here of oor my sy gevangene nie, maar ly saam verdrukking vir die evangelie na die krag van God (κατα δυναμιν Θεου)."

Die gedeelte word by die begrip σωφρων volledig bespreek.

—Vers 7 volg as 'n motivering nadat Paulus Timotheüs daaraan herinner het om die genadegawe wat hy ontvang het en wat hy nie mag verwaarloos

135) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:7

136) vgl. Ibid

nie te gebruik. Die uitspraak is in die algemeen geformuleer, maar met 'n spesifieke verwysing na Timotheüs. Paulus gee, sonder om hom van lafhartigheid te beskuldig, duidelik aan hom te kenne dat die Heilige Gees wat hulle ontvang het, nie oorbeskeidenheid of vrees kan bewerkstellig nie. Timotheüs het 'n behoefte aan versterking gehad en hy moes dit ontvang deur meer bewus gemaak te word van die wil van God en die krag van die Heilige Gees. In 'n paar woorde gee Paulus 'n duidelike en veelsydige tipering van die wyse waarop die Gees werk.¹³⁷⁾

Om die belangrikheid van die dinamiese toerusting van die evangeliedienaar te beklemtoon, voeg die apostel by "en liefde en selfbeheersing". Die krag van die Heilige Gees in die lewe van die evangeliedienaar is nooit willekeurig, eiemagtig of outokraties nie, maar altyd onder die kontrole en die leiding van liefde.¹³⁸⁾ In ἀγάπης is daar geen plek vir vrees nie. Ἀγάπη en σωφρονισμός kontroleer die werking van δυνάμεις (vgl. I Joh. 4:18).¹³⁹⁾ Die liefde is die dryfkrag om die evangeliedienaar na diegene wat in nood is, uit te dryf.

Die evangeliedienaar moet dinamies en heldhaftig wees, maar hy mag nooit die liefdevolle teerheid nalaat of beheer oor sy gevoelslewe verloor nie.¹⁴⁰⁾

ἡμῶν het 'n algemene betekenis sodat dit hiernie slegs betrekking het op sekere persone soos Paulus en Timotheüs nie, maar aan elkeen wat die Heilige Gees ontvang het, word die charisma en krag en vreesloosheid beskikbaar gestel.¹⁴¹⁾ Paulus gebruik ἡμῶν met 'n taktvolle gesindheid. Paulus is ongetwyfeld besig om Timotheüs te berispe, maar hy doen dit soos in sy brief aan Filemon, op 'n sagte en diplomatieuse wyse deur homself by die situasie te betrek as hy van "ons" praat.¹⁴²⁾ Die uitspraak herinner ons aan Rom. 8:15 "want julle het nie ontvang 'n gees van slawerny (δουλείας) om weer te vrees nie ..." Uit I Kor. 16:10 blyk Timotheüs se vreesagtigheid "En as Timotheüs kom, sorg dat hy sonder vrees (ἄφοβως) by julle is, want hy doen die werk van die Here net soos ek".¹⁴³⁾ Die

137) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

138) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 1:7 e.v.

139) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 1:7 e.v.

140) vgl. Ibid

141) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

142) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

143) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:7

- sluimerende gawe van Timotheüs word deur Paulus aangewakker (vgl. I Tim. 4:14). Dit is hierdie gawe van die Heilige Gees wat aan hom gegee is en wat in sy spesifieke behoeftes voorsiening kon maak.¹⁴⁴⁾ Dit was noodsaaklik dat hy hierdie geestelike krag sou implementeer onder sy besondere omstandighede.
- Onder geen omstandighede mag 'n evangeliedienaar hom op sy natuurlike aanleg of gebreke beroep as 'n verontskuldiging vir sy gebrek aan moed en geloof nie. Aangebore of verworwe skugterheid mag nie onder die dekmantel van 'n deug as beskeidenheid aangeprys word nie, want weldra verander dit in die ondeug van lafhartigheid. Hierdie natuurlike tekortkoming moet deur die geestelike gawe van die vreeslose dinamiek van die Heilige Gees oorwin word.¹⁴⁵⁾

Die gevare en probleme waarvoor die natuurlike mens in 'n gees van vreesagtigheid terugdeins moet deur die Geesvervulde bedienaar van die Woord in 'n uitdaging verander word. Volgens Smelik is daar 'n moontlike psigologiese verband tussen die eensydig vroulike opvoeding van Timotheüs en sy gees van vreesagtigheid. Moontlik het Timotheüs die ferme hand van 'n vader gemis wat aan hom die noodsaaklike leiding moes gee. Dit sou des te meer 'n aanleidende oorsaak kon wees van waarom Paulus teenoor hom soos 'n geestelike vader geword het. Met egte pastorale begrip help Paulus sy leerling op die weg van selfkennis met die suggestie om hom nie te skaam oor sy getuienis nie.¹⁴⁶⁾ Krag, liefde en selfbeheersing is al drie aspekte van 'n goddelik-verleende charisma wat deur die Heilige Gees bewerkstellig word in die lewe van die Geesvervulde evangeliedienaar.¹⁴⁷⁾

- In Rom. 1:16 meld Paulus "want ek skaam my nie oor die evangelie van Christus nie, want dit is 'n krag van God ...". In die wêreld waarin
- Paulus en Timotheüs geleef het, het dit moed geverg om die gekruisigde Christus as Here te bely. In dié tyd was daar baie teenstand en gevare. Die aansporing het ook betrekking gehad op Paulus en Timotheüs se onderlinge verhouding. Wanneer Timotheüs hom op sy leermeester sou beroep,

144) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

145) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 1:7

146) vgl. Ibid

147) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 1:7

dan was dit met die bewustheid dat hy 'n gevangene was. Dit was waarskynlik vir Timotheüs 'n verleentheid, want Paulus verwys na homself as "sy gevangene", d.w.s. Christus se gevangene en nie die keiser s'n nie. Hy ondergaan die gevangenskap as 'n diens aan sy Heer en in sy gemeenskap.¹⁴⁸⁾ Dit was dus vir hom as gelowige in boeie geen skandale, maar 'n eer.¹⁴⁹⁾

Timotheüs word opgeroep om saam met hom verdrukking in die evangelie te ly na die krag van God. Dit is nie moontlik om hierdie lyding te verduur deur menslike moed en krag nie, maar slegs deur die krag van God wat Hy tot die beskikking van sy diensknegte stel. Dit is die bron waaruit Timotheüs alles kan put wat noodsaaklik is vir die vervulling van sy taak. Dit maak hom onafhanklik van mense, selfs van Paulus, sodat hy kan leer om hom alleen op God te verlaat.¹⁵⁰⁾

II Tim. 3:5:

"Mense wat 'n gedaante van godsaligheid het, maar die krag (τὴν . . . δύναμιν) daarvan verloën het. Keer jou ook van hierdie mense af."

Die begrip δύναμις het nie hier betrekking op die evangeliedienaar in die eerste plek nie, maar op die gemeente. Ter wille van die volledigheid van die begrip in die Pastorale briewe, word die begrip hier bespreek. Paulus beskrywe hier die gesindheid en optrede van sommige in die gemeente van Efese. Sy aanklag is meer as slegs 'n beskuldiging van geveinsdheid. Deur hulle voor te doen as christene het hulle klaarblyklik aktief deelgeneem aan sekere aktiwiteite. Die waaragtige evangelie beskik oor 'n wederbarende krag, maar uit hulle lewens blyk dit dat hulle hierdie ware evangelie verwerp het en daarom 'n kragteloze lewe lei. Dieselfde verskynsel het Titus in sy gemeente ondervind.¹⁵¹⁾ "Hulle bely dat hulle God ken, maar hulle verloën Hom deur die werke, omdat hulle gruwelik en ongehoorsaam is en ongeskik vir

148) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:8

149) vgl. Ibid

150) vgl. Ibid

151) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:5

elke goeie werk" (vgl. Tit. 1:16).

Daarom word Timotheüs vermaan om hom van hierdie mense af te keer (ἀποτρειν). Dit gaan nie soseer om Timotheüs se persoonlike verhouding teenoor hierdie persone nie, maar om hulle optrede en die standpunte wat hulle verteenwoordig. In II Tim. 2:24 herinner Paulus hom: "en 'n dienskneg van die Here moet nie twis nie, maar vriendelik wees teenoor almal ..."

I Tim. 1:12:

"En ek dank Hom wat my krag gegee het (τῷ ἐνδυναμώσαντι με Christus Jesus, onse Here, dat Hy my getrou geag en in die bediening gestel het."

Die apostel gee in verse 12-17 'n beskrywing van God se genade aan hom. Paulus begin met 'n persoonlike danksegging: χαρὶν ἔχω τῷ ... Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν "ek dank Hom ... Christus Jesus, onse Here". Daardeur toon hy Christus aan as die oorsprong van sy evangeliebediening .

Χαρις as "dank" of "dankbaarheid" is die geloofsantwoord op die χαρις "genade" wat deur God aan hom bewys is. Χαρις ἔχω is 'n sterker uitdrukking as εὐχαριστώ

omdat dit nie slegs beteken "om dankie te sê" nie, maar "om dankbaar te wees".¹⁵²⁾ Dit is 'n algemene uitdrukking in Grieks (vgl. ook

II Tim. 1:3). Hy betuig sy dankbaarheid teenoor Jesus Christus, onse Here. τῷ Κυρίῳ ἡμῶν dui op die seggenskap en mag van Christus oor diegene wat hy tot sy diens roep.¹⁵³⁾

τῷ ἐνδυναμώσαντι με "Hom wat my krag gegee het".

Paulus het nie homself as apostel aangestel nie, maar Christus het hom

— in sy diens bekragtig. Die apostelskap was vir hom 'n voortdurende

worsteling terwyl Christus, die bron van sy energie, hom met sy goddelike dinamiek gevul het (vgl. ook Filip. 4:13).¹⁵⁴⁾ Die aoristusvorm van

die werkwoord dui op 'n gebeurtenis in die verlede. Met Paulus se

bekering het die Here hom geroep en hom met sy goddelike krag vervul. Die Here se kragdadige werking was deur sy hele bediening waarneembaar. Die Here

152) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:12

153) vgl. Ibid

154) vgl. Ibid

het hom die krag gegee om te getuig, te ly, te stry en te volhard (vgl. Filip. 4:13; II Kor. 12:9). Vir die behoeftes van die bediening ontvang hy die krag van die Here. Die aoristus-vorm dui op die feit dat God gehelp het in die krisisuur.¹⁵⁵⁾

Sonder die voortdurende bekwaammaking en bekragtiging deur God is daar geen geestelike heil in die evangeliebediening nie.¹⁵⁶⁾

ὅτι πλὸν με ἠγήσατο "dat Hy my getrou geag het" verwys na die evangelie ὁ ἐπιστεύθη ἐγώ (vers 11) "wat aan my toevertrou is." ἠγήσατο het die betekenis van "vertrou", "betroubaar ag", maar nie "betroubaar maak" nie.¹⁵⁷⁾ Die aoristus sien op Paulus se bekering.¹⁵⁸⁾ Paulus is nie op grond van sy betroubare eienskappe as evangeliedienaar geroep nie (vgl. II Tim. 1:9), maar in weerwil van sy vyandskap teen Christus het Hy sy vertroue in hom gestel.¹⁵⁹⁾

θεμενος εἰς διακονίαν "en in die bediening gestel het". ΔΙΑΚΟΝΕΙΝ is 'n persoonlike diens aan Christus uit liefde. Dit is 'n begrip wat deur die Grieke as minderwaardig gereken is.¹⁶⁰⁾ Dit het egter 'n besondere betekenis vir die gelowige wat deur God in sy diens geroep word. Die evangeliedienaar moet bewus bly van sy bekragtiging en met 'n nederige dankbaarheid die krag wat tot sy beskikking gestel is deur Christus, gebruik met die oog op sy bediening.

II Tim. 2:1:

"Jy dan, my seun, wees sterk (ἐνδυναμού) deur die genade wat in Christus Jesus is."

In verse 1-13 moedig die apostel Timotheüs aan om standvastig en getrou te wees. Hy spreek Timotheüs op 'n liefdevolle wyse aan as σὺ οὖν τέκνον μου "Jy dan, my seun" en doen sodoende 'n beroep op die intieme geestelike verhouding wat daar tussen hulle bestaan het om na sy vermaning te luister (vgl. ook I Tim. 1:2; II Tim. 1:2). Timotheüs se behoefte aan bekragtiging en aanmoediging staan hier op

155) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 1:12

156) vgl. H. Bürki: a.w., I Tim. 1:12

157) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 1:12

158) vgl. Ibid

159) vgl. Ibid

160) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 1:12

— die voorgrond. Dit word bevestig deur die verwysing na sy oorbeskeidenheid en vreesagtigheid in 1:7 e.v. ¹⁶¹⁾

Ἐνδυναμῶν "wees sterk". Die passiewe vorm is verkieslik met die betekenis "word sterk gemaak", d.w.s. laat die Here jou vul met δύναμις "krag."¹⁶²⁾ Die woord word feitlik uitsluitlik deur Paulus gebruik (vgl. Rom. 4:20; Efes. 6:10; Filip. 4:13 ens.). In Hand. 9:22 word die begrip ook kort na Paulus se bekering gebruik. Die begrip veronderstel die gebrek of behoefte aan krag by die swakke evangeliedienaar, Timotheüs. Dit geld egter nie net van Timotheüs nie, maar van elke evangeliedienaar wat sy eie swakheid en hulpeloosheid erken.¹⁶³⁾ In die beoefening van sy taak moet Timotheüs die groot kragte van genade wat aan hom gegee is, gebruik om die woord te verkondig, onderwysing te gee, te regeer en om sterk te staan teen afval, persoonlike lyding en dreigende gevare.

Die imperatief dring aan op 'n geestelike aktiwiteit by Timotheüs. — Hy mag nie in sy swakheid berus nie, maar hy moet die gawe gebruik (vgl. 1:6) — die krag wat God tot sy beskikking stel (vgl. 1:8).¹⁶⁴⁾ Die bron van die krag is ἐν τῇ χάριτι καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ "deur die genade wat in Christus Jesus is". God gee aan die evangeliedienaar sonder enige verdienste die gawe van sy krag wat hom in staat stel om sy taak te kan verrig.¹⁶⁵⁾ Ἐν δὴν die genade aan as die lewensfeer waarin die evangeliedienaar leef. Slegs in sy gemeenskap met Christus as die enigste bron van krag kan hy die eise van die bediening ontmoet.¹⁶⁶⁾

II Tim. 4:17:

"Maar die Here het my bygestaan en my krag gegee (ἐνεδυναμώσεν με), sodat deur my die prediking heeltemal volbring kan word en al die heidene dit kan hoor; en ek is uit die bek van die leeu verlos."

161) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:1

162) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 2:1

163) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:1

164) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:1

165) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 2:1

166) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:1

Paulus sluit sy brief af met 'n aantal persoonlike mededelings en opdragte in vers 9 tot 22 en dan verwys hy in vers 16 en 17 na sy eerste verdediging waar almal hom verlaat het; *ὁ δε κυριος μοι παρεστη και ενδυναμωσεν με*

"maar die Here het my byge-staan en my krag gegee". Die Here was Paulus se verdediger toe ander hom in die steek gelaat het. Hy het hom met krag vervul en besiel in sy verdediging sodat hy vrygelaat is en sy bediening kon voortsit.¹⁶⁷⁾

ἵνα δὲ ἐμου το κηρυγμα πληροφορηθῃ "sodat deur my die prediking heeltemal volbring kan word". Paulus skrywe die brief in die aangesig van die dood (vgl. 4:6). Paulus se regspraak is vir hom nie 'n persoonlike aangeleentheid nie, maar die afsluiting van sy roeping om die evangelie te verkondig voor heidene en konings (vgl. Hand. 9:15). In Rome, voor die verteenwoordigers van die groot wêreldmag, bereik sy getuienis aangaande Christus in 'n sekere sin sy hoogtepunt, want daarmee bereik hy die mees sentrale punt van die heidendom waar hy die evangelie aan heidense konings en maghebbers kan verkondig.¹⁶⁸⁾

Και ακουσωσιν παντα τα εθνη "en al die heidene dit kan hoor". Dit is nie 'n uitdrukking in die kwantitatiewe sin nie, maar dui eerder daarop dat by die verkondiging van die boodskap in Rome, Paulus die opdrag van God om die evangelie onder al die nasies te verkondig (Rom. 1:5), volbring het.¹⁶⁹⁾ *Και ερρυσθην εκ στοματος λεωτος* "en ek is uit die bek van die leeu verlos" (vgl. Ps. 22:22). Daar is verskillende moontlike verklarings vir die uitdrukking "bek van die leeu":

1. Die mag van Nero.
2. Die veroordeling om vir die wilde leeus gegooi te word. Geen Romeinse burger kon egter so 'n vonnis ondergaan nie.
3. Die Duiwel se mag (vgl. I Pet. 5:8).
4. 'n Algemene en onpersoonlike kensketsing van die wrede en vyandige mag wat Paulus se lewe bedreig het.

167) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 4:17

168) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:17

169) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:17

Dit wil voorkom asof die laaste moontlikheid die mees voor die handliggende verklaring bied. Dit beklemtoon die vyandskap van die Romeinse owerheid teenoor die christendom en die meedoënloosheid waarmee die christenslagoffers bestry is. Die eerste verhoor het nie 'n ter dood veroordeling beteken nie, en daarom is Paulus uit die mond van die leeu verlos.¹⁷⁰⁾

Die krag wat die Here aan die evangeliedienaar beskikbaar stel om met sy bediening onder die mees kritieke en dreigende omstandighede voort te gaan, moet toegeëien en gebruik word.

170) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:17

ΔΙΩΓΜΟΣ

Die begrippe δῶγμος en δῶκω word deur Paulus gebruik om die lyding van die evangeliebediening te beskrywe.

Die oorspronklike betekenis van die begrip δῶκω was "om aan te drywe" byvoorbeeld om 'n wa vinnig in beweging te sit en as 'n onoorganklike werkwoord "om te reis", "te ry", "te marsjeer", "te roei" of in die algemeen "om haastig te maak".

Δῶκω het ook die betekenis "om te vervolg", "te verban" of "uit te drywe" of "uit te jaag", bv. die duiwel. As 'n juridiese woord het dit die betekenis "om aan te kla".¹⁷¹⁾

In die LXX word die begrip dikwels gebruik in godsdienstige vervolging wanneer die vervolgers aangeval word. Dit word weergegee as 'n vertaling van דָּרַס "vernietig" (Ps. 69:5); עָנַן "veroordeel" (Ps. 109:31); הִטְּפֵל hitpael "wraakgierig" (Ps. 44:17); נָחַס "vernietig" (Ps. 100:5).¹⁷²⁾

Die mees algemene gebruik van die begrip in die N.T. is by die onskuldige vervolging van die gelowige (Matt. 10:23; 23:34; Joh. 5:16; 15:20; Hand. 7:52; 9:4; Gal. 1:13).

II Tim. 3:10-12:

"Maar jy het my navolger geword in vervolginge (δῶγμοις), lyding, soos my te beurt geval het in Antiochië, in Ikonium, in Listre. Watter vervolginge (δῶγμους) het ek nie al verdra nie! En die Here het my uit almal verlos. En almal wat ook godvrugtig wil lewe in Christus Jesus, sal vervolgd word (δῶχθησονται)".

In II Tim. 3:10-12 rig Paulus hom tot sy geestelike seun Timotheüs met die verwysing dat hy sy leermeester se navolger geword het in verskillende opsigte.

"Vervolging" (τοὺς δῶγμοις) en "lyding" (τοὺς παθήμασιν) word hier ter sprake gebring as die onvermydelike deel van diegene wat Christus ten volle wil dien. Die breedvoerigheid waarmee Paulus oor sy apostoliese opdrag en voorbeeld spreek,

171) vgl. A. Oepke: δῶκω in Kittel: T.W.N.T. II, p.229 e.v.

172) vgl. Ibid

is klaarblyklik met die oog op Timotheüs se vreesagtigheid (II Tim. 1:7,8; 2:3). Hy verwys hier spesifiek na die ontberings en vervolging wat hy op sy eerste sendingreis ondervind het. In Antiochië (in Pisidië) het die Jode die godsdienstige en vooraanstaande vroue asook die vernaamste mense van die stad aangehits om teen Paulus en Barnabas op te tree. Die gevolg was dat hulle uit die stad verdryf is (Hand. 13:50). In Ikonium het daar ook 'n beweging onder die Jode, die heidene en die owerheid ontstaan om hulle te mishandel en te stenig (Hand. 14:5). In Listre het dieselfde probleem hom herhaal na 'n aanvanklike eerbewys aan Paulus en Barnabas. Paulus is gestenig en buitekant die stad gesleep met die veronderstelling dat hy dood was (Hand. 14:19). Timotheüs was afkomstig uit hierdie streek en moontlik was hy ooggetuie van meer as een van die vervolginge wat Paulus verduur het. Klaarblyklik is dit die rede waarom Paulus na die besondere vervolginge verwys, nl. om Timotheüs te herinner aan dit waarvan hy eerstehandse kennis gedra het. In II Kor. 11:23-28 gee hy 'n langer en indrukwekkender lys van ontberings waaraan christenskap en die evangeliebediening 'n mens blootstel en waarvan Timotheüs waarskynlik bewus was.¹⁷³⁾ Sommige vind dit vreemd dat Paulus nie ook na die lyding verwys waaraan hy en Timotheüs saam deel gehad het nie. Dit is egter nie 'n uitgemaakte saak dat Timotheüs ook aan die vervolgings van Hand. 16 en 17 deel gehad het nie. Die klaarblyklike rede is dat Timotheüs geweet het wat christenskap behels voordat hy 'n navolger van Christus geword het.¹⁷⁴⁾ Paulus verwys weer na οἷους δολωµους ὑπηνεγκα "die vervolginge wat ek nie al verdra het nie," en om die verskriklikheid van sy ondervindings te beklemtoon, verwys hy na die getrouheid van die Here wat hom uit elke vervolging verlos het και ἐκ παντων με ἔρρυσατο.

— ο — Κυριος (vgl. Ps. 34:20). Om 'n navolger van Paulus te wees beteken dus nie slegs om aan gevare blootgestel te wees nie, maar om onder die versekering van die persoonlike beskerming van die Here te lewe.¹⁷⁵⁾ Van selfverheerliking onder dié spannende omstandighede is daar geen sprake nie, maar al die eer gee hy aan die Here wat hom bewaar het.¹⁷⁶⁾

173) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:10-12

174) vgl. Ibid

175) vgl. Ibid, II Tim. 3:11

176) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 3:11

In vers 12 beklemtoon Paulus die belangrikheid daarvan dat 'n mens nie slegs 'n naamchristen moet wees nie (vgl. vers 5 - mense wat die gedaante van godsaligheid het, maar die krag daarvan verloën het), maar dat 'n mens erns moet maak met die navolging van Christus. Wanneer 'n christen en ook die evangeliedienaar in dié gesindheid lewe, sal hy die vyandskap van mense opwek en moet verduur. Die lyding en — vervolging van die christen en die evangeliedienaar is nie slegs 'n toevallige saak waaraan 'n mens jou na willekeur kan onttrek nie. Vervolging is eerder 'n kenmerk van die ware christenskap.¹⁷⁷⁾ Dit is egter nie waar dat alle lyding en kritiek noodwendig toegeskryf kan word aan die feit dat 'n mens 'n navolger van Christus geword het nie. — Onoordeelkundige optrede en die reaksie van mense daarop mag nooit as deel van die vervolging ter wille van Christus gesien word nie.

Lock reken dat vers 12 'n moontike herinnering is aan die woorde van Christus in Matt. 5:10-11.¹⁷⁸⁾ Die uitdrukking ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ "in Christus Jesus" het die normale Pauliniese betekenis van "in die gemeenskap met Christus".¹⁷⁹⁾

Ζῆν εὐσεβῶς "godvrugtig lewe" is 'n algemene aanduiding van iemand wat in die christelike geloof staan in teenstelling met die naamchristen (vers 5) en dui op 'n persoon wat erns maak met die navolging van Christus.

Καὶ πάντες οἱ θελοντες "almal wat wil" dui op die wil van diegene wat van voorneme is om godvrugtig te lewe teenoor diegene wat dit as vanselfsprekend aanvaar dat hulle in Christus Jesus lewe.

Διωχθήσονται word vertaal met "sal vervolgd word".

— Wanneer die christen en veral die evangeliedienaar lewensnorme en 'n lewenswyse aanvaar wat heeltemal anders is as die van wêreld, is hy van teenstand verseker. Wanneer 'n persoon daarna strewe om 'n

177) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:11

178) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:11

179) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:11

lojaliteit uit te leef wat alle wêreldse lojaliteite oortref, dan sal dit onwillikeurig botsings teweeg bring.¹⁸⁰⁾

Om 'n christen te wees, beteken om vervolg te word en daar is geen uitsondering op die reël nie. Elkeen wat bereid is om sy christenskap uit te leef, moet ly. Die verloop van die vervolgings en die intensiteit is nie altyd dieselfde nie.¹⁸¹⁾ Lyding is 'n kenmerk van 'n ware gelowige en 'n ware evangeliedienaar se lewe. Die bereidwilligheid om lyding te verduur is een van die hoofmotiewe van die tweede brief aan Timotheüs.¹⁸²⁾

180) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:12

181) vgl. H.A. Moellering: a.w., II Tim. 3:12

182) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:12

ΜΑΚΡΟΘΥΜΙΑ

Die woord word 'n aantal kere in die Pastorale briewe gebruik ten opsigte van Christus (I Tim. 1:16); Timotheüs se navolgingskap van die apostel (II Tim. 3:19) en ten opsigte van die gesindheid waarin Timotheüs geroep word om in die bediening op te tree (II Tim. 4:2). Die woord kom baie laat in die klassieke Grieks voor en word selde gebruik. Dit dui op 'n sekere element van "onderwerping" of "aanvaarding". Die mens, in onderskeiding van die bevoorregte Griekse gode, het geen ander keuse as om wanneer hy lyding ervaar, die gesindheid van μακροθυμία aan die dag te lê nie. Die werkwoord μακροθυμῶν het in die lewenstryd dieselfde betekenis as swemmers wat in die see met uithouvermoë na hulle veiligheid op land swem. Teenoor ὀξύθυμα "'n vinnige humeur" dui die woord op 'n radelose verdraagsaamheid wat bewonderenswaardig is. Positief omskrywe dit volharding of 'n onwrikbare gewilligheid om te wag op die verloop van gebeure eerder as om krag te gebruik. Alhoewel volharding 'n belangrike deug by die Stoïsyne was, kom die begrip by hulle nie voor nie. Moontlik was dit as gevolg van die feit dat die woord die betekenis van 'n negatiewe berusting gehad het. Μακροθυμία was 'n begrip wat primêr gegaan het om die ontwikkeling van die eie persoonlikheid en dit is nie beoefen in die verhouding teenoor ander persone nie.¹⁸³⁾

In die LXX word die woord met 'n besondere diepte gebruik as 'n vertaling van לָקַח לָאֵרֶץ en אָפַק אֶרֶץ "om sy toorn uit te stel" of letterlik "lank te maak," d.w.s. die uitbreek daarvan uit te stel en dus "om lankmoedig te wees". Die eienskap word nie slegs aan die mens toegeskrywe nie, maar God is ook μακροθυμία (Ex. 34:6), wanneer Hy nie sy wraak en toorn oor sy volk dadelik in werking laat tree nie. Die wraak en die genade van God is die twee pole wat verbind word deur lankmoedigheid.

By die mens is μακροθυμῶν nie die aankweek van 'n arbitrêre deug van selfbeheersing nie, maar dit is 'n gawe van God (Jes. 57:15). Μακροθυμία kom veertien keer in die N.T. voor waaronder tien keer by Paulus. Μακροθυμῶν word 10 keer in die N.T. gebruik waaronder 2 keer by Paulus.¹⁸⁴⁾ In vergelyking met ὑπομονή

183) vgl. U. Falkenroth en C. Brown: μακροθυμία in Brown: a.w. II, p.768 e.v.

184) vgl. J. Horst: in Kittel: T.W.N.T. IV, p.374 e.v.

wat dui op 'n geduld teenoor persone, word μακροθυμια gebruik om 'n geduld ten opsigte van dinge aan te dui.¹⁸⁵⁾

'Ανοχη het die betekenis van "'n wapenstilstand" met 'n voorwaardelike karakter (Rom. 2:4).¹⁸⁶⁾ Die woord καρτερευν om "sterk" of "standvastig" te wees, kom slegs een keer in die N.T. voor in Heb. 11:27 met die betekenis "volgehou".¹⁸⁷⁾

In die N.T. word die woord μακροθυμια in Matt. 18:26 en 29 gebruik in die gelykenis van die onbarmhartige skuldeiser waar μακροθυμια nie slegs 'n eienskap van God is nie, maar ook die mens se verantwoordelikheid teenoor sy naaste is, naamlik om tot sewentig maal sewe te vergewe. Paulus gebruik God se lankmoedigheid ten opsigte van sy oordeel en toorn (Rom. 2:4; 9:22). Die toorn van God wat alreeds geopenbaar word (Rom. 2:5), sal sy hoogtepunt bereik op die dag van oordeel. Μακροθυμια beteken nie 'n besluitloosheid van God (Rom. 9:22) of 'n toegeeflikheid nie (Rom. 2:4). God se μακροθυμια sien niks oor nie, maar sy visie is verder as die mens en het die einde in sig. Die woorde χρηστοτης (goedertierenheid), ἀνοχη (verdraagsaamheid) word in Rom. 2:4 met μακροθυμια in verband gebring. χρηστοτης gee aan μακροθυμια die skakeling van 'vriendelikheid' en ἀνοχη die beperking of uitstel van sy toorn. Dit laat egter nie ruimte vir 'n eis van die sondaar om aanspraak te maak op die goedheid van God nie. Μακροθυμια het egter ook betrekking op die christen wat hierdie gesindheid aan almal moet betoon (I Thess. 5:14). God behaer die gemeenskap in Christus terwyl die gemeentelide en hulle foute gesien moet word in die lig van die παρουσία (5:23). Sodoende word die christene geroep tot 'n gemeenskaplike gesindheid van μακροθυμια. Dit is egter nie 'n deug wat die mens kan nastrewe nie, maar is 'n vrug van die Gees. In Gal. 5:22 word μακροθυμια saam met χρηστοτης "vriendelikheid" en ἀγαπη "liefde" gebruik (vgl. ook Rom. 2:4; I Kor. 13:4; II Kor. 6:6). Μακροθυμια is nie bloot 'n uithouvermoë of 'n weerstandsvermoë nie, maar dit is 'n

185) vgl. R.C. Trench: a.w., p.198

186) vgl. Ibid

187) vgl. W. Mundle: καρτερεω in Brown: a.w. II, p.768

geestelike vermoë wat sy oorsprong het in die $\delta\omicron\varsigma\alpha\ \theta\epsilon\omicron\upsilon$
 "die heerlijkheid van God".

In die Pastorale briewe is Christus self die Persoon wat $\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\iota\alpha$ bewys. Paulus se ondervinding van die wagtende lankmoedigheid van God totdat Hy hom op die pad van Damaskus oorweldig het, sou vir die gemeenskap in hulle verhouding tot die teenstanders en beledigers 'n voorbeeld wees om hulle tot geloof te lei. Dit is egter ook 'n verantwoordelikheid van Timotheüs om in die evangeliebediening Paulus se voorbeeld van $\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\iota\alpha$ uit te leef. Dit gaan veral om die gesindheid teenoor die valse leraars met hulle dwaalleer. In die aanslag van teenstand sal lankmoedigheid geen leer oorboord gooi nie en weier om terug te staan, maar met die aanvaarding dat die Here uiteindelik reg en geregtigheid sal laat geskied.¹⁸⁸⁾

Μακροθυμία is 'n standvastige gees wat nooit sal ingee nie en wat gepaard gaan met geduld en geloof en wat uiteindelik die belofte verwesenlik sal sien (Heb. 6:15). Μακροθυμία is 'n geestesingesteldheid wat verdragings kan verduur en lyding kan verdra sonder om in te gee.¹⁸⁹⁾

II Tim. 3:10:

"Maar jy het my navolger geword in ... lankmoedigheid
 $\tau\eta\ \mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\iota\alpha$)".

Paulus rig hom tot Timotheüs in sy stryd teen die dwaalleraars om sy voorbeeld van lankmoedigheid na te volg.

Tydens alle kragtige en onverbiddelike geestelike weerstand van diegene wat die evangelie weerspreek het, het Paulus die gesindheid van $\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\iota\alpha$ aan die dag gelê. Hy beveel ook hierdie gesindheid by sy leerling aan.

— Dié gesindheid roep die gelowige tot selfverloëning (Heb. 12:2) en om die vyand en die teenstanders te verdra.¹⁹⁰⁾

188) vgl. J. Horst: $\mu\alpha\kappa\rho\theta\upsilon\mu\iota\alpha$ in Kittel: T.W.N.T. IV, p.374 e.v.

189) vgl. W. Barclay: a.w., p.196 e.v.

190) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:10

Μακροθυμία word gebruik saam met τῇ πλοτεῖ (geloof) en τῇ ἀγάπῃ (liefde). 'n Gesindheid van lankmoedigheid word gedra deur die geloofsvertroue dat God ook onder die huidige omstandighede van teenstand sy doel sal bereik (Rom. 8:28).
 Τῇ ἀγάπῃ dui op die gesindheid waarmee verdra moet word, naamlik met liefde. Dit is nie 'n aanvaarding van die teenstander met wrewel in die hart en die heimlike gebed dat God wraak sal neem nie; of 'n stilswye met 'n verkeerde gesindheid in die hart nie (I Kor. 13:7). Lankmoedigheid wat met liefde gepaard gaan beteken 'n aanvaarding van die teenstand; 'n toeëiening van die vrede en kalmte van God (Filip. 4:6-7); 'n oorgawe van die teenstand aan die Here (II Pet. 2:23); 'n standpuntinname teen die dwaling van die teenstander (II Tim. 4:2), maar 'n gesindheid van liefde teenoor die teenstander. Dit dui op die vermoë om nie ongeduldig te raak met mense wat dwaas is nie, om nie geïrriteerd te raak wanneer mense nie insig het nie. Dit is die vermoë om dwase mense met blydschap te verdra en om die dwaasheid, die dwarsheid, die blindheid en ondankbaarheid van mense te aanvaar en om steeds minsaam en konstruktief voort te gaan met 'n roepingsbewustheid.¹⁹¹⁾

Vooraan die lys van voorbeelde wat Paulus noem, is τῇ διδασκαλίᾳ "in leer". Die taak van die leraar is om onderrig te gee. Dit is veeleisend en veroorsaak dat hy die persoon is teenoor wie die teenstand van die dwaalleraars gerig word. Daarom moet hy in sy onderwysing μακροθυμῶν aan die dag lê.¹⁹²⁾

Die ander voorbeelde word by die begrippe πλοτεῖς, ἀγάπη en ὑπομονή bespreek.

191) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:10

192) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 3:10

II Tim. 4:2:

"verkondig die woord; hou aan tydig en ontydig; weerlê, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid (ἐν πασῇ μακροθυμίᾳ) en lering."

Paulus beskrywe die verantwoordelikhede van die evangeliebediening:

κηρυξον (verkondig), ἐλεγξον (weerlê)
ἐπιτιμησον (bestraf) en παρακαλεσον

(vermaan). Dit moet gepaard gaan met die gesindheid van μακροθυμία T.o.v. die dwaalleraars se gebrek aan insig in die woord van God, word die evangeliedienaar geroep tot 'n gesindheid vangeduld teenoor die dwalende sonder om toe te gee aan sy dwaling. Die ywer om hom van sy verkeerde insigte te oortuig mag nie uit hoogmoed of 'n fanatieke gesindheid spruit nie (vgl. 2:23 e.v.).

Met 'n positiewe benadering moet die evangeliedienaar die woord verkondig, die dwaalleer weerlê, die dwalendes bestraf, vermaan en onderig. Die feit dat daar 'n volhardende onverdraagsaamheid teenoor die gesonde leer is, mag nie veroorsaak dat die evangeliedienaar negatief gestem word in sy eie gemoed of veroorsaak dat hy terugdeins nie, maar dit moet hom laat beseef dat dit 'n kenmerk van die tyd is, en hy moet dit as sulks aanvaar (vgl. 4:3-4). Die evangeliedienaar moet onder geen omstandighede toelaat dat hy ongeduldig word nie.¹⁹³⁾

Ἐν πασῇ beklemtoon die allesomvattende eis ten opsigte van lankmoedigheid. Die taak van die evangeliedienaar sal nie makliker word nie, maar moeiliker en hy moet dit uitvoer met 'n onvermoeide geduld.¹⁹⁴⁾ Wanneer 'n evangeliedienaar sy roeping met alle

193) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 4:2

194) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 4:2

- erns aanpak en sy pogings word teengestaan, is hy aan die gevaar bloot-gestel om hom te onttrek. 'Christian heralds do not withdraw permanently. They return again and again, adopting new forms, attempting other approaches.'¹⁹⁵⁾ 'The word μακροθυμια describes the spirit which never grows weary, never despairs; it describes the spirit which never loses its faith and never regards any man as hopeless and beyond salvation.'¹⁹⁶⁾
- Dit is die vermoë om nie gou kwaad word nie en 'n sagte verdraagsaamheid te openbaar teenoor mense wat gefouteer het.¹⁹⁷⁾

In die dissiplinêre roeping van die evangeliedienaar moet hy steeds positief, geduldig, volhardend en vol moed wees en moet hy nie teen die menslike faktore vaskyk nie, maar moet hy met doelgerigte volharding in die roeping van die Here bly staan en onder alle omstandighede voortgaan met sy taak.

195) H.A. Moellering: a.w., II Tim. 4:2

196) W. Barclay: a.w., II Tim. 4:2

197) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 4:2

MEVW beteken in die onoorganklike sin

1. "om op 'n plek te bly" of "om te wag"
2. "om teenoor 'n opposisie te staan" of "om vas te staan". Die teenoorgestelde van "om te vlug"
3. "om standvastig te wees" die teenoorgestelde van "om beweeg te word" of "om verander te word"
4. "om aan te hou" of "om uit te hou"; die teenoorgestelde van "omkom".

In die oorganklike sin beteken dit "om iemand te verwag".¹⁹⁸⁾

In die LXX word MEVW meestal weergegee vir TNY "om te staan" of "om te verdra". OVK "om op te staan" en in uitsonderlike gevalle vir YW "om te woon", HCH "om te verdraag" of OVK "om te wag".¹⁹⁹⁾

In die O.T. is dit van die allergrootste belang om te bly in die Here en in sy woord in onderskeiding van die veranderlikheid en verganklikheid van die aardse en die menslike lewe. In die N.T. word die onbeweeglikheid en onveranderlikheid van die Here, sy raad (Rom. 9:11) en sy woord (I Pet. 1:25), beklemtoon.

Die begrip het betrekking op Jesus (Joh. 12:36) e.a. geestelike eienskappe soos byvoorbeeld αγαπη (I Kor. 13:13). Die woord kom baie algemeen in die geskrifte van Johannes voor.²⁰⁰⁾ Die woord word ook in 'n ander sin gebruik as MEVELV EV en dui op die standvastigheid van die gelowige, die vrou en die evangeliedienaar (I Tim. 2:15 en II Tim. 3:14).²⁰¹⁾

II Tim. 3:14-15:

"Maar bly jy (OU DE MEVE) in wat jy geleer het en waarvan jy verseker is, omdat jy weet van wie jy dit geleer het en dat jy van kleins af die heilige skrifte ken wat jou wys kan maak tot saligheid deur die geloof in Christus Jesus."

198) vgl. F. Hauck: MEVW in Kittel: T.W.N.T. IV, p.574

199) vgl. Ibid

200) vgl. Ibid

201) vgl. Ibid

Paulus beskrywe hier die geneesmiddel teen die oënskynlike bekoring van die dwaalleraars, naamlik lojale gehegtheid aan die evangelieboodskap teenoor nuwigheide (2:16) waarmee hulle rondloop.²⁰²⁾

Teenoor die goddeloosheid van die dwaalleraars (vers 13) stel die apostel nou: $\Sigma\upsilon \delta\epsilon$ "maar jy" met die aksent op die persoon van Timotheüs.²⁰³⁾

$\text{Μενε } \epsilon\nu \text{ } \overline{\omicron}\iota\varsigma \text{ } \epsilon\mu\alpha\theta\epsilon\varsigma \text{ } \kappa\alpha\iota \text{ } \epsilon\pi\iota\sigma\tau\omega\theta\eta\varsigma$ "bly in wat jy geleer het en waarvan jy verseker is". Timotheüs moet bly by die standpunt wat hy een keer ingeneem het. Daar word nie veel van hom geverg nie - slegs om te bly waar en wat hy is.²⁰⁴⁾

Μενε het die betekenis 'to remain loyal to',²⁰⁵⁾ 'live in them', 'abide in them', 'make your home in them'.²⁰⁶⁾ Volgens vers 15 word Timotheüs nie slegs geroep om lojaal en standvastig te wees in dit wat hy van Paulus geleer het nie, maar ook in dit wat dateer uit sy vroeë kinderjare, nl. sy hele godsdienstige opvoeding.^{Επιστωθης} as die passief beteken "om getrou te wees aan", "n mens te laat oortuig" of "verseker wees van", 'confirmed in by experience'.²⁰⁷⁾ Dit dui op die subjektiewe oortuiging van die hart teenoor die bloot objektiewe kennisname van sekere feite.²⁰⁸⁾ Dit beklemtoon weer die twee onafskeibare en onontbeerlike aspekte van die geloof. Die leer of kennisname van sekere godsdienstige feite is nie genoegsaam nie, maar wat geleer is moet op die hart toegepas word deur die Heilige Gees.²⁰⁹⁾ Van hierdie oortuiging wat hy een keer met so 'n groot sekerheid aanvaar het, mag hy hom vir geen oomblik van stryk laat bring nie.

202) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:14

203) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:14

204) vgl. Ibid

205) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:14

206) G.H. King: a.w., II Tim. 3:14

207) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:14

208) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., II Tim. 3:14

209) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 3:14

'n Goeie onderwysing in die geloof met die ondervinding van 'n eertydse onwrikbare geloofsekerheid is nie voldoende as toerusting vir die evangeliedienaar nie. Dit moet 'n blywende en voortdurende besit wees wat aktief bewaar en beskerm moet word, aangesien die vyand van die kerk van Christus sy aanvalle rig op die geloofslawe en geloofsbeskouings van die evangeliedienaar. Dit gaan nie slegs om die blote aanhang van 'n ortodokse tradisionalistiese beskouing nie, maar om te lewe in die ware geloof. Dit is ook 'n waarskuwing aan die adres van Timotheüs en alle evangeliedienaars om versigtig te wees vir die "aangrypende" nuwigheide van 'n geloofslawe wat daarop gerig is om die ware geloof te ondermyn en uit te kalwer. Standvastigheid in die ware en beproefde geloofslawe is vir die evangeliedienaar van die aller-grootste belang.

Εἶδws παρὰ τινωv ἐμαθες "omdat jy weet van wie jy dit geleer het".

Daar is twee motiverings wat vir Timotheüs belangrik is om te onthou om hom te help om standvastig te bly in sy geloofslawe. Τινωv word vertaal met "van wie". Dit dui op die besondere band van betroubaarheid teenoor die persone van wie hy sy onderrig ontvang het. Alhoewel dit nie spesifiek genoem word nie, dui dit klaarblyklik op sy moeder en ouma (vgl. 1:5) (ἀπο βρεφους van kleins af).²¹⁰⁾

Τινωv dui ook op die onderrig en geestelike leiding van die apostel (vers 10).²¹¹⁾ Deur middel van die geestelike leiding van hierdie persone het Timotheüs tot 'n beslissing en geloofsekerheid gekom.²¹²⁾ Die betroubaarheid en geloofwaardigheid van hierdie persone word beklemtoon in teenstelling met die onbetroubaarheid van die dwaal-leraars (3:1-9).²¹³⁾ Die onderrig wat Timotheüs ontvang het van die betroubare instrumente in die hand van God, moet steeds helder in sy bewussyn bly in die krisissuur in die gemeente.

210) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:14

211) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:14

212) vgl. E.L. Smelik: a.w., II Tim. 3:14

213) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 3:14

καὶ ὅτι ἀπὸ βρεφους ἱερα γραμματα οἶδας

"en

dat jy van kleins af die heilige skrifte ken".

Paulus gee 'n tweede motivering vir die standvastigheid in Timotheüs se lewe.

'Απο βρεφους

dui op die vroegste kinderjare van Timotheüs

(Luk. 2:12,16; 18:15; Hand. 7:19; I Pet. 2:2).

'Ιερα γραμματα

Joodse skrywers soos Josefus en Philo

het ook die uitdrukking gebruik.²¹⁴⁾ Paulus gebruik hier 'n meer

seldsame uitdrukking in plaas van γραφη wat letterlik

heilige letters beteken²¹⁵⁾ en wat op die Ou Testament dui.²¹⁶⁾

'Ιερα staan teenoor βεβηλος "onreine" dwaalleer (II Tim. 2:16).²¹⁷⁾

Die gnostieke dwaalleraars het hulle eie verbeeldingryke geskifte gehad om hulle gedagtes te propageer. Daarteenoor word die heilige skrifte gestel.²¹⁸⁾ Die Joodse kinders het, soos Timotheüs, van die 5de jaar onderrig in die skrif ontvang.²¹⁹⁾

Timotheüs se kennis van die heilige boeke van God sedert sy vroegste lewensjare is die ander motivering waarom Timotheüs standvastig moet bly in sy geloofslawe en hom nie van stryk moet laat bring in 'n wêreld van verwarring en strominge nie. Woordgebondenheid en standvastigheid in die Skrif klink so vanselfsprekend wanneer dit gaan om evangeliedienaars in die N.G. Kerk, maar dit gaan nie slegs om 'n formele Skrifgebondenheid nie, maar om 'n standvastigheid in die ware geloofslawe wat gevoed word uit die lewensbron, die Woord.

τα δυναμενα σε σοφισαι εἰς σωτηριαν δια πιστεως της ἐν χριστῳ Ἰησοῦ

"wat jou wys kan maak tot saligheid deur die geloof in Christus Jesus".

— Die heilige Skrifte beskik oor die vermoë om wysheid (σοφισαι) of die regte onderskeidingsvermoë aan die mens te gee wat nodig is vir sy verlossing (σωτηριαν) of die bewaring van dwaling.²²⁰⁾

214) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:14

215) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:14

216) vgl. C.K. Barrett: a.w., II Tim. 3:14

217) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:14

218) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 3:14

219) vgl. J. Jeremias: a.w., II Tim. 3:14

220) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:15

Dit gaan nie slegs om elementêre kennis uit die Skrif nie, maar om daaglikse kennis én lewe uit die Skrif.²²¹⁾ Hierdie σοφίζειν deur die Skrifte vind nie outomaties plaas nie, maar die Woord is daartoe in staat (δύναμενα). Daardeur word beklemtoon dat om σοφίζειν te wees, 'n persoonlike verhouding teenoor God en die Woord van God noodsaaklik is, d.w.s. διὰ πιστεως της ἐν χριστῳ Ἰησου "deur die geloof in Christus Jesus".²²²⁾ Dit impliseer die geloof dat Jesus die Christus is soos aangedui deur die O.T. geskrifte. Die Godswoord van die O.T. dui wel die regte weg aan, maar nie sonder Christus nie. Deur hierdie onderwysing in die skrifte het die jong Timotheüs tot geloof in Christus en tot bekering gekom.²²³⁾

Die geloof is die middel of sleutel om toegang te verkry tot die wysheid van die Skrifte. 'there is a saving wisdom there that is not in any other book.'²²⁴⁾

Σοφισαὶ staan teenoor ἀνομια - "dwaasheid"(vers 9) in πλανώμενοι "hulle wat verlei"(vers 13).²²⁵⁾ Die vraag ontstaan of σοφος en σωτηρία nie moontlik belangrike begrippe by die gnostici was nie en dat Paulus daarop sinspeel met die beklemtoning dat verlossing en wysheid slegs moontlik is deur die geloof in Jesus Christus deur middel van die heilige bron, die Woord van God.

221) vgl. J.J. van Oosterzee: a.w., II Tim. 3:15

222) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:15

223) vgl. Ibid

224) W. Barclay: a.w., II Tim. 3:15

225) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 3:15

ΕΠΙΜΕΝΩ

Die begrip $\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\omega$ word gebruik met die oog op volharding (I Tim. 4:16). $\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\omega$ het in die klassieke Grieks die betekenis "om aan te bly," "om te vertoef," "om te wag," "agter te bly," "voort te gaan," "om te volhard," "om getrou te bly," "om te verdra".²²⁶⁾

In die LXX word die woord een keer gebruik waar $\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\alpha\iota$ as 'n vertaling van $\alpha\eta\eta$ "vertoef" of "wag" gebruik word – die kinders van Israel kon nie in Egipte "vertoef" nie. In die N.T. word die begrip in die letterlike sin "om te bly" in I Kor. 16:8 gebruik waar Paulus meld dat hy in Efese sal bly ($\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\omega$) tot pinkster (vgl. ook Hand. 10:48; 21:4,10; 28:12; Gal. 1:18 e.a.). Die woord word ook in die figuurlike sin gebruik "om te volhard", "om aan te hou", "om vol te hou".²²⁷⁾ Paulus gebruik dit in Rom. 6:1 met die oog op sonde: "Sal ons in die sonde bly" ($\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\omega\mu\epsilon\nu$) en in Rom. 11:22 ten opsigte van die positiewe, nl. die goedertierenheid: "as jy in die goedertierenheid bly" ($\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\eta\varsigma$). In Joh. 8:7 gebruik Johannes die begrip ten opsigte van die Fariseërs en Skrifgeleerdes met hulle vrae nadat hulle 'n owerspelige vrou op heterdaad betrap het: "Maar toe hulle aanhou ($\epsilon\pi\epsilon\mu\epsilon\nu\omega\nu$) om Hom te vra" (vgl. ook Hand. 12:16). In Kol. 1:23 word die woord saam met $\tau\epsilon\theta\epsilon\mu\epsilon\lambda\omega\mu\epsilon\nu\omega\iota$ gebruik "as julle ten minste gegrond en vas bly in die geloof".

I Tim. 4:16:

"Let op jouself en op die leer; volhard daarin; ($\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\epsilon$ $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma$) want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor".

$\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\epsilon$ word vertaal met 'persevere', 'abide', 'continue', 'stick to'.²²⁸⁾

$\epsilon\pi\epsilon\chi\epsilon$ beteken "let op" letterlik "rig jou oog op" en $\epsilon\pi\iota\mu\epsilon\nu\epsilon$ "om te bly by". Die twee begrippe is ten nouste aan mekaar verbonde. $\alpha\upsilon\tau\omicron\iota\varsigma$ verwys na $\sigma\epsilon\alpha\upsilon\tau\omega$ en $\delta\iota\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\iota\alpha$ waardeur Paulus Timotheüs vermaan om nie slegs 'n oomblik ag te gee op sy lewe en op die leer nie, maar dat hy moet

226) vgl. H.G. Liddell and R. Scott: a.w., p.646

227) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.296

228) C. Vaughan: The New Testament from 26 Translations: I Tim. 4:16

voortgaan en daarby bly.²²⁹⁾ Die leer en lewe van die evangelie-dienaar is ten nouste aan mekaar verbonde. Indien die evangeliedienaar nie ag gee en voortgaan om ag te gee op die indruk wat hy op ander maak nie, loop hy die gevaar dat sy leer ook geen indruk sal maak nie. Die ware karakter van die evangeliedienaar word ook ontleen aan die ware en juiste inhoud van sy onderwys wat in ooreenstemming is met die evangelie. Daarom moet die evangeliedienaar met volharding sy aandag aan beide gee.²³⁰⁾

Dit is egter ook moontlik dat αὐτοὺς op mense kan dui met die oog op 'n vermaning van Paulus aan Timotheüs om by die mense (αὐτοὺς) te bly.²³¹⁾

Dit is moontlik dat 'n evangeliedienaar so daarop ingestel kan wees om by die regte leer te bly dat hy vergeet van sy verantwoordelikheid teenoor sy eie geestelike lewe en dit dus verwaarloos. Die een mag nie ten koste van die ander beklemtoon word nie. In die evangeliebediening moet albei voortdurend binne die spektrum van die geestelike oog gehou word.²³²⁾

Die omvattende belofte τούτο γὰρ πολὺν καὶ σεαυτὸν σωσεὺς καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου word vertaal met "want deur dit te doen, sal jy jouself red sowel as die wat jou hoor". Die sinsnede geld vir die evangeliedienaar wat met toewyding na sy eie lewe en die onderwysing van die gemeente omsien. Σωσεὺς is die groot doel van die evangeliebediening met sy stryd en worsteling. Slegs wanneer die evangeliedienaar volhard in beide, sal die vrug van sy werk tot sy behoud en die van sy hoorders dien.²³³⁾

I Tim. 4:9-10:

"Dit is 'n betroubare woord en werd om ten volle aangeneem te word, want hiervoor arbei ons ook en word ons gesmaad (ὀνειδίζομεθα)²³⁴⁾ omdat ons gehoop het op die lewende God wat 'n behouer is van alle mense, insonderheid van die gelowiges".

229) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:16

230) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

231) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:16

232) vgl. H. Bürki: a.w., I Tim. 4:16

233) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:16

234) Die beste manuskripte het ἄγωνίζομεθα "en voer ons 'n stryd"

In verse 6 tot 10 beklemtoon Paulus die belangrikheid van ware godsvrug teenoor die dwaalleer (vers 1-5). In vers 10 gebruik die apostel die uitdrukking $\kappa\omicron\tau\lambda\omega\mu\epsilon\nu\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\alpha}\gamma\omega\nu\iota\zeta\omicron\mu\epsilon\theta\alpha$ "arbei ons ook en voer ons 'n stryd", om die vermoënis en die stryd van eie evangeliebediening te beskrywe. Paulus gebruik die woord $\kappa\omicron\tau\lambda\alpha\nu$ vir arbeid in die gemeente (vgl. I Kor. 4:12 "swoeg"; Gal. 4:11 "arbei"; Kol. 1:29 "arbei"). $\kappa\omicron\tau\iota\alpha\nu$ dui op "inspanning"²³⁵⁾ "om moeg" of "vermoeid te word", "om hard te werk", "om te swoeg", "om te worstel", "om te spartel" of "om te sukkel".²³⁶⁾ Op hierdie stadium van sy lewe in sy ouderdom is die bereidwilligheid tot hierdie arbeid nie uitgedoof en het dit nie verswak nie (vgl. I Tim. 5:17 en II Tim. 2:6). In II Tim. 2:6 word die woord vertaal met "swaar werk".²³⁷⁾

Die evangeliebediening verg die uiterste inspanning om die evangelieboodskap in die konkrete omstandighede uit te dra en om dit tuis te bring deur middel van waarskuwings, vermanings, ondersteuning en bemoediging. Die werkwoord en die selfstandige naamwoord word ook gebruik ten opsigte van hande-arbeid (vgl. Efes. 4:28; II Thess. 3:8).²³⁸⁾

$\acute{\alpha}\gamma\omega\nu\iota\zeta\omicron\mu\epsilon\theta\alpha$ dui op die stryd van die bediening waarin die apostel en Timotheüs staan. Paulus het na alle waarskynlikheid nie die $\acute{\alpha}\gamma\omega\nu$ begrip van die Griekse arena met die worstelende stoeier of die volhardende atleet in gedagte wanneer hy laasgenoemde begrip gebruik nie, maar gebruik dit in die figuurlike sin om te dui op die buitengewone krag wat geverg word.²³⁹⁾

Die uitdrukking $\epsilon\iota\varsigma\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\ \gamma\alpha\rho$ "want hiervoor" of "met die oog daarop" dui op $\pi\lambda\omicron\tau\omicron\varsigma\ \acute{\omicron}\ \lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$ "dit is 'n betroubare woord" in vers 9. Die veeleisende arbeid en stryd van die bediening is nie 'n doellose en nuttelose antagonisme nie, maar het 'n doelwit. Die doelwit word verder omskrywe deur $\acute{\omicron}\tau\iota\ \eta\lambda\pi\iota\kappa\alpha\mu\epsilon\nu\ \acute{\epsilon}\pi\iota\ \theta\epsilon\omega\ \zeta\omega\nu\tau\iota$ "omdat ons gehoop het op die lewende God". Die hoop het sy ontstaan by Paulus en Timotheüs se bekering. Albei van hulle het gesien hoe dat God sy beloftes in vervulling laat gaan het, in hulle eie lewens asook in ander gelowiges se lewens, as 'n aansporing om Hom onder die huidige omstandighede weer te vertrou.

235) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:10

236) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.444

237) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 4:10

238) vgl. W. Hendriksen: a.w., I Tim. 4:10

239) vgl. H. Bürki: a.w., I Tim. 4:10

Die beskrywing van God as ζωοτις "die lewende" beklemtoon die heerlike verskil tussen God, as die Lewende en dooie afgode wat geen beloftes kan maak of kan uitvoer nie.²⁴⁰⁾ Die werkwoordsvorm spreek van 'n voldonge feit. Die hoop is die uitgangspunt en vorm die grondslag van die evangeliebediening en die voorwerp van die hoop is die lewende God self. God skenk lewe omdat Hy die Lewende en die Lewe is. Daarom is die belofte van die lewe vas en vorm dit 'n onwrikbare grondslag vir die hoop.²⁴¹⁾

Ὁς ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων "wat 'n behouder is van alle mense".

As die lewende God is Hy die Verlosser, want in die goddelike lewe is die verlossing van die mens opgesluit, in Christus as die Verlosser. In die gebruik van die uitdrukking alle mense blyk die universele karakter van die heilsprediking (vgl. 2:1; 4 e.v.).²⁴²⁾

— Dit gaan egter nie om 'n indiwiduele of hoof vir hoof verlossing nie, maar is 'n algemene heenwysing na die mensdom.²⁴³⁾

Μάλιστα πιστῶν "insonderheid van die gelowiges" dui daarop dat die gelowiges in besonder die voorwerp van God se verlossing is omdat hulle hul op grond van sy roepstem tot God gekeer het en daarom des te meer rede het om soos Paulus op Hom te hoop. Diegene wat in die stryd en worsteling op God hoop, het 'n onwrikbare lewende Hoop.²⁴⁴⁾

240) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., I Tim. 4:10

241) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 4:10

242) vgl. Ibid

243) vgl. Ibid

244) vgl. Ibid

ΥΠΟΜΕΝΩ EN ΥΠΟΜΟΝΗ

'ΥΠΟΜΕΝΩ' dui eerstens in die verhouding teenoor God "om op God te wag" of "getrou te bly teenoor God". In die N.T. het dit die betekenis van "om te verwag" of "om te wag". In die verhouding teenoor die wêreld beteken dit "om te verduur", "standvastig te wees" of "om geduldig te verdra". In die N.T. het dit die betekenis "om standvastig te wees" of "om te volhard".

In die klassieke Grieks het ὑπομενω die betekenis gehad:

- (1) "om agter te bly" of "om stil te staan"
- (2) "om te verwag" of "om te wag vir"
- (3) "om te bly", "om standvastig te wees", "om te verdra" of "om standvastig te bly"
- (4) "om te verduur", "uit te hou" of "te verdra"
- (5) "om te volhard".

'Υπομονη beteken :

- (1) "uithou(vermoë)", "standvastigheid", "lydsaamheid" of "onwrikbaarheid"
- (2) "verwagting", "wagtend" teenoor ἀκολουθησις (opvolg).

'Υπομενω was aanvanklik 'n neutrale begrip "om uit te hou" of 'n verdraagsaamheid van die moeite wat teen die mens se wil sy deel geword het. Dit kon ook dui op die verdraagsaamheid van die wroeging wat smart meebring, die stryd van oorlog en die komende dood. Dit is ook gebruik ten opsigte van die vermoë van 'n plant om onder harde en baie ongunstige omstandighede te leef.²⁴⁵⁾ Namate die begrip 'n belangrike plek begin inneem het in die lys van Griekse deugde, het dit die betekenis gekry "om met manlike dapperheid die kwaad te trotseer" en sodoende het dit van 'n passiewe na 'n aktiewe begrip oorgegaan. Dit behels 'n aktiewe en energieke weerstand teen vyandelike krag sonder die versekering van die sukses van so 'n weerstand.²⁴⁶⁾

245) vgl. W. Barclay: a.w., p.143

246) vgl. F. Hauck: ὑπομενω in Kittel: T.W.N.T. IV, p.581 e.v.

'n Trotse Griekse vryman verdra laste, probleme of gevare sonder enige gedagte om 'n tasbare of sedelike beloning te verkry, maar uitsluitlik ter wille van sy eer. Onder geen omstandighede mag dit gaan om ⁿoneervolle of negatiewe vrees, swakheid of die traagheid van 'n passiewe berusting in die aangesig van vernedering, mishandeling, uitsluiting, slawerny of tirannie nie.²⁴⁷⁾

Die LXX gebruik die begrip in die mens se verhouding tot God hoofsaaklik in die sin van "om te wag" as 'n vertaling van קוּן (om te wag) en ook ten opsigte van לִחַי "om te wag (vir)" חַיָּה "om gedurig te wag". Die naamwoord ὑπομονή is 'n weergawe van הַקְוָה "hoop" of "vertroue" en הַקְוָה "'n gespanne verwagting" of "hoop".

In die verhouding tot die wêreld gebruik die LXX ὑπομένω as 'n weergawe van עָלַץ "om volkome of ongeskonde te wees". In Job word ὑπομονή gebruik om 8 verskillende Hebreeuse woorde weer te gee sodat die gedagte van standvastigheid sterker na vore kom as in die Hebreeuse teks.²⁴⁸⁾

ὑπομονή is die basiese houding van die O.T.-regverdige en vind 'n natuurlike voortgang in die eskatalogies-gerigte denke van die N.T. Die uithouvermoë wat gepaard gaan met die hoop op die realisering van die Koninkryk van God is ook 'n basiese gesindheid van die christen terwyl hy die aanvalle van die vyandige en ongelowige wêreld ondervind. In die N.T. word ὑπομένω gebruik in die sin van "verdra", "uithou" of "uitstaan". Die woord ὑπομένω kom 15 keer voor en ὑπομονή 30 keer.²⁴⁹⁾ Paulus gebruik die begrip in die Pastorale briewe waar dit dui op "standvastig" en "geduldige verdraagsaamheid". Dit word egter nie weens persoonlike dapperheid aan die dag gelê nie. Soos in die O.T. en by die latere Judaïsme ontvang dit sy krag uit die geloof en hier veral uit die christelike hoop (vgl. Rom. 8:25). 'n Onverbreekbare en geduldige verdraagsaamheid in die gesig van die kwaad en die onreg van die

247) vgl. U. Falkenroth: ὑπομένω in Brown: a.w. II, p.772 e.v.

248) vgl. F. Hauck: ὑπομένω in Kittel: T.W.N.T. IV, p.581 e.v.

249) vgl. W. Barclay: a.w., p.143

wêreld, is die ware gesindheid van die christen (I Kor. 13:7).

ὑπομονή

word somtyds meer aktief (Rom. 2:7) gebruik.

Die christen se verdraagsaamheid gaan nie gepaard met klagtes, vermoedheid, neerslagtigheid of murmurering nie. Die krag om weerstand te kan bied, put die christen nie uit homself nie, maar dit word deur God Self aan hom gegee (Kol. 1:11). Dié begrip is van kardinale belang en word dikwels in die Pastorale briewe naas die basiese christelike deugde πλοῦς en ἀγάπη (I Tim. 6:11; II Tim. 3:10; Tit. 2:2) gebruik as 'n eienskap ²⁵⁰⁾ van die geestelike leiers in die gemeente (I Tim. 6:11; II Tim. 3:10) en die ouer mans (Tit. 2:2).

ὑπομονή is nie die geduld wat gaan lê en toelaat dat hy vertrap word totdat die krisis verby is nie. Dit is die gees wat dinge kan verdra nie slegs met 'n berusting nie, maar met 'n vlamme hoop. Dit is nie die gees wat staties passief is nie, maar wat aanvaar omdat dit deel vorm van 'n groter plan, die Raad van God met 'n heerlike einddoel. Dit is nie die gesindheid wat met 'n norsheid wag op die einde nie, maar die verdraagsaamheid wat met 'n stralende verwagting uitsien na die dagbreek. Dit is omskrywe as 'n manlike standvastigheid onder beproewing. ²⁵¹⁾

Chrysostomos beskrywe ὑπομονή as 'a root of all the goods, mother of piety, fruit that never withers, a fortress that is never taken, a harbour that knows no storms, the queen of virtues, the foundation of right actions, peace in war, calm in tempest, security in plots'. ²⁵²⁾

Nōg die geweld van mense òf die magte van die bose kon dit vernietig. Dit is 'n lewenseienskap wat 'n mens op sy voete laat bly staan met sy gesig na die wind. Dit is die deug wat die moeilikste beproewing in 'n heerlikheid kan verander, want agter die pyn sien hy 'n doelwit. ²⁵³⁾

Clemens van Rome, Ignatius en Chrysostomos onderskei die begrippe

ὑπομονή en μακροθυμία as volg:

250) vgl. F. Hauck: ὑπομενω in Kittel: T.W.N.T. IV, p.581 e.v.

251) vgl. W. Barclay: a.w., p.144 e.v.

252) Chrysostomos soos aangehaal deur Barclay: a.w., p.145

253) vgl. W. Barclay: a.w., p.145

Μακροθυμία is iemand wat oor die mag beskik om homself te wreek, maar hy weerhou hom daarvan om sy mag uit te oefen.

ὑπομονή dui op iemand wat geen keuse het nie, maar verplig is om te verdra. Hy het slegs 'n keuse tussen geduld en ongeduld en hy verkies die eerste gesindheid.

In die N.T.-Grieks kan die volgende onderskeiding aangedui word:

Μακροθυμία dui op geduld en lankmoedigheid teenoor persone terwyl ὑπομονή op dieselfde gesindheid teenoor dinge en voorwerpe dui. 'n Evangeliedienaar wat met beledigende persone te doen het, moet lankmoedigheid aan die dag lê (II Tim. 4:2). Μακροθυμία sal dus 'n beskrywing wees van Dawid (II Sam. 16:10-13) en ὑπομονή van Job (Jak. 5:11). Alhoewel beide christelike eienskappe is, word slegs μακροθυμία aan God toegeskrywe.²⁵⁴⁾

II Tim. 2:9-10:

(My evangelie) "waarin ek verdrukking ly tot die boeie toe soos 'n kwaaddoener; maar die woord van God is nie gebonde nie. Daarom verdra ek alles (διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω) ter wille van die uitverkorenes sodat hulle ook die verlossing wat in Christus Jesus is, kan verkry met die ewige heerlikheid."

In vers 1 tot 13 rig Paulus 'n vermaning aan Timotheüs se adres om getrou en standvastig te wees en dan verwys hy na sy eie ondervindings. In vers 9 wys hy daarop dat die evangeliebediening lyding meebring, wat verdra moet word.

Ἐν ᾧ κακοπαθῶ "daarom verdra ek alles".

Ἐν ᾧ verwys waarskynlik na εὐαγγέλιον

Ἐν kan vertaal word "in diens waarvan", "waarvoor", "waardeur" of ook in 'n kousale sin "waarom". In plaas van πασχω "ly" (1:12) gebruik Paulus 'n sterker woord κακοπαθῶ "ly verdrukking" 'Put up with rough treatment' (Kelly) 'expose to hardship'

254) vgl. R.C. Trench: a.w., p.195 e.v.

(Barret). Dit dui op sy gevangenskap wat nie slegs fisiese lyding meegebring het nie, maar ook die geestelike smart van skande wat daaraan verbonde is.²⁵⁵⁾ Κακοπαθω beteken om ontbering met geduld te verdra.²⁵⁶⁾

Μεχρι δεσμων ὡς κακουργος "tot die boeie toe soos 'n kwaaddoener". Μεχρι dui die mate van lyding aan. κακουργος is 'n tegniese term vir ernstige misdadigers soos inbrekers, moordenaars en verraaiers. Sommige sien in die gebruik van die woord 'n aanduiding dat die christene in Rome offisieel as sulks geklassifiseer is (vgl. ook Luk. 23:32,33,39).²⁵⁷⁾

Die getuienis van die gelowige in diens van die evangelie word nie verdra deur diegene wat vir hulleself die heerskappy van die aarde opeis nie en sodoende word hulle as gevaarlike misdadigers geboei en in die gevangenis gesit.²⁵⁸⁾ Δεσμα in die manlike meervoud dui op "gevangenskap" en nie op "kettings" of "boeie" nie.²⁵⁹⁾

Daarteenoor staan ἄλλα ὁ λογος του θεου ου δεδεταλ "maar die woord van God is nie gebonde nie". Die persoon van die apostel, d.w.s. die boodskapper, kan aan bande gelê word, maar die woord van God, d.w.s. die boodskap, is vry om sy gang te gaan.²⁶⁰⁾ Dit is duidelik dat Paulus, met die oog op die onbeperkbare evangeliebediening, met hierdie woorde 'n getuienis aflê van sy eie geloofsvertroue onder die moeilike omstandighede om daardeur sy swakkere leerling en mede-werker te bemoedig.²⁶¹⁾

255) vgl. H.A. Moellering: a.w., II Tim. 2:9

256) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.398

257) vgl. C. Spicq soos aangehaal deur Ridderbos: a.w., II Tim. 2:9

258) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:9

259) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 2:9

260) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:9

261) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:9

Die geleentheid waarna die apostel hier verwys is nie duidelik nie. In Filip. 1:12-18 meld Paulus dat sy gevangenskap die broeders met 'n buitengewone moed besiel het om die evangelie onbevrees te verkondig.

ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΠΑΝΤΑ ὙΠΟΜΕΝΩ "daarom verdra ek alles". In die besef van die oorwinnings van die evangelie, verdra Paulus elke vorm van lyding en ontbering - selfs die dood - wat op hom gelê word.

ὙΠΟΜΕΝΩ dui nie op die verdra van lyding nie, maar dui as 'n meer aktiewe begrip op "uithou", "volhard" of "om nie te beswyk nie" (I Kor. 13:7). Hy verdra alles omdat hy weet dat die evangelie oorwin.²⁶²⁾ Paulus het nie slegs die mag van God en van sy Woord in die oog nie, maar ook diegene in wie en deur wie die lewende en vrye woord van God tot 'n geestelike heil is. Daarom verdra hy ook met die oop op

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ἘΚΛΕΚΤΟΥΣ "ter wille van die uitverkorenes" as 'n aanduiding van die gemeente as 'n gemeenskap wat op grond van God se genade uit die wêreld geroep is. Die apostel ly ter wille van hulle. Wanneer hy ly, span hy homself in en beswyk hy as dit nodig is.²⁶³⁾

Ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τυχωσιν τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ

μετὰ δοξῆς αἰωνίου "sodat hulle ook die verlossing wat in Christus Jesus is, kan verkry met die ewige heerlikheid". Die plan van God vir die uitverkorenes is dat hulle die verlossing en ewige heerlikheid in Christus sal ontvang. Paulus se geloofsvisie behels dat die uitverkorenes die verlossing en heerlikheid deur sy bediening moet ontvang. Die lyding en verguising wat die evangeliedienaar moet verduur kan slegs met 'n aktiewe en positiewe gesindheid as 'n uitdaging gesien word wanneer die groter perspektief van die Koninkryk van die hemele onder moeilike omstandighede nie verdof word nie, maar 'n bron van inspirasie bly.

262) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:10

263) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:10

II Tim. 2:12a:

"As ons verdra (εἰ ὑπομενομεν) sal ons met Hom regeer".

In verse 11 tot 13 word 'n viertal parallelle uitsprake gegee wat telkens deur εἰ ingelui word. Dit kan moontlik 'n deel wees van 'n oud-chirstelike lied. In vers 12 word die tweede uitspraak gegee εἰ ὑπομενομεν "as ons verdra". Εἰ met die indikatief praesens dui op 'n lyding wat in die huidige situasie as 'n werklikheid voortduur. Dat dit om 'n vervolging ter wille van Christus gaan, word veronderstel (vgl. vers 10). Die woord beklemtoon 'n aktiewe uithou en volharding in die geloof (vgl. Matt. 24:13).²⁶⁴⁾ Die resultaat van die verdraagsaamheid is

καὶ συμβασιλευσομεν "sal ons met Hom regeer" en dui

op die koningsheerskappy van die gelowiges saam met Christus as koning wat met die sterwensoomlik 'n werklikheid word en met die wederkoms van Christus ten volle verwesenlik word (I Kor. 15:25; Openb. 11:17; 22:5).²⁶⁵⁾

Die sin dui weer eens op die geloofsvisie waarmee die gelowige en ook die evangeliedienaar lyding moet verduur met die oog op die heerskappy wat saam met Christus in die vooruitsig gestel word. In I Tim. 6:11 rig Paulus aan Timotheüs die eis, om te ontvlug van die versoekings van veral die rykdom, en beklemtoon hy die uitdaging:

"en jaag ná die ... lydszaamheid" (ὑπομονην)

ὑπομονην impliseer sowel vertroue op God as standvastigheid in beproewinge.²⁶⁶⁾ Die woord het egter 'n element van

verwachting en hoop op die toekoms. Paulus gebruik die woord soms saam met ἐλπίς (Rom. 5:3; 15:4; I Thess. 1:3). Al drie kere

wat Paulus ὑπομονην gebruik, kom dit saam met πλοῦς en ἀγάπη voor.²⁶⁷⁾ ὑπομονην is die geestesingesteldheid of -eienskap

wat nie met hande gevou sit om slegs te berus in die teenspoed wat hom tref sodat dit soos 'n stroom oor hom vloei nie, maar dit is 'n oorwinnende uithouvermoë of 'n manlike standvastigheid onder

besproewings. Sodoende is dit die deug wat nie soseer die ondervindings van die lewe aanvaar nie, maar dit oorwin.²⁶⁸⁾

264) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 2:12

265) vgl. Ibid

266) vgl. H. Ridderbos: a.w., I Tim. 6:11

267) vgl. C. Bouma: a.w., I Tim. 6:11

268) vgl. W. Barclay: a.w., I Tim. 6:11

Trench omskrywe dit as 'a brave patience that remains under privations and sufferings without complaining'.²⁶⁹⁾

Die omstandighede van die evangeliebediening is meermale ontmoedigend, want vooruitgang in die gemeente is soms stadig en die teenstand van ongelowiges fel; die swakheid van lidmate, die gebrek aan ywer vir die saak van die Here en die listigheid van versoekings is faktore wat ontmoedigend kan wees. Hierdie omstandighede veroorsaak dat die evangeliedienaar aan die versoeking blootgestel is om moedeloos te raak, met die vraag in sy hart: "Is dit die moeite werd?" Vir 'n vrugbare en doeltreffende evangeliebediening is ὑπομονή — van deurslaggewende belang sodat die evangeliedienaar onder die moeilikste omstandighede met 'n aktiewe doelgerigtheid in die geloof sal voortgaan om sy taak uit te voer.

II Tim. 3:10:

"Maar jy het my navolger geword in ... lydsaamheid (τῇ ὑπομονῇ)" —

Paulus rig hom as leermeester tot Timotheüs met die herinnering dat hy sy navolger geword het in verskillende opsigte, waaronder lyding, teenstand en vervolging (vers 11). Die apostel verwys klaarblyklik na hierdie eienskap met die oog op Timotheüs se vreesagtigheid (vgl. 1:7,8; 2:3).²⁷⁰⁾ Die woord kan weergegee word met "geduld" of "verdraagsaamheid"²⁷¹⁾ en word saam met μακροθυμία in dieselfde lys van eienskappe gebruik as 'n dappere verdraagsaamheid — wat met onverskrokkenheid voortgaan onder die aanslae van alle probleme en spanning sonder om moed op te gee.²⁷²⁾ Dit is opvallend dat ἀγάπη ook in dieselfde lys voorkom. Die verdraagsaamheid kan dus nooit 'n hardvogtigheid beteken waar verbitterde gevoelens gehuisves word nie. — ὕπομονη beteken dus om, terwyl ek ly, die hand wat die lyding veroorsaak te vergewe sonder kwade gevoelens.

269) R.C. Trench soos aangehaal deur Lenski: a.w., I Tim. 6:11

270) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 3:10

271) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 3:10

272) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 3:10

ΠΑΣΧΩ

'n Ander begrip wat gebruik word om die lyding van die evangelie-bediening uit druk, is πασχω en word in II Tim. 1:12 gebruik.

1. In die klassieke Grieks het die woord beteken "om iets te ondervind". Dit kon 'n positiewe of negatiewe ervaring wees. Die ondervinding van die slegte het later die oorheersende betekenis verkry.
2. πασχω het ook in 'n juridiese sin die betekenis "om straf te ondervind".
3. Dit beteken ook "om te ly", "om te ondervind" en "om te ondergaan" met as objek 'n ongeluk, terugslae of die onguns van mense en gode.

Die woord kom 21 keer in die LXX voor.

מִן־הַמָּוֶלֶת word vertaal met "wat hulle oorgekom het" (Est. 9:26) en אֵלַי וְלֹא־בִקְוִיתִי "bekommer nie" הָלַךְ (Amos 6:6); לְמַעַן אֶחְיֶה "medelye gehad met jou" לִמְנוּחַי (Esg. 16:5).

Hebreeus het geen woord vir 'n passiewe lyding nie en daarom word die woord nêrens in die lyding van Job of die regverdige in die Psalms of die kneg van die Here in Jesaja weergegee nie.

Πασχω word 42 keer in die N.T. gebruik en meestal vir Christus se lyding en dié van die gelowiges. Die woord word ook nêrens in O.T.-aanhelings gebruik nie. Die ekwivalent παθεῖν word slegs deur Christus gebruik ten opsigte van sy eie lyding. Paulus gebruik die woord in verband met die lyding van christene in die algemeen.²⁷³⁾

II Tim. 1:12:

"Om hierdie rede ly ek ook hierdie dinge (ταῦτα πασχω)"

By die begrip ἐπαισχυνομαι word die gedeelte volledig behandel.

273) vgl. W. Michaelis: πασχω in Kittel: T.W.N.T. V, p.904 e.v.

Paulus beklemtoon dat die evangeliebediening lyding en lewensgevaar meebring, maar dit is egter geen rede tot onttrekking nie. Paulus ondervind self lyding in Rome.

Διὰ τὴν αὐτίαν

"om hierdie

rede" verwys na vers 11 waar die evangeliedienaar as prediker, apostel en leraar van die heidene ter sprake is. Die evangeliebediening is die oorsaak van sy lyding.²⁷⁴⁾

Paulus verduur sy lyding met vrymoedigheid (οὐκ ἐπαλσχυνομαι) geloofsdurf (οἶδα γὰρ ὅτι πεπλοστευκα) en vertroue (πεπεσμαι). Om opgesluit te wees op grond van 'n kriminele klag met die verwagting om tereggestel te word asof jy skuldig is, is ongetwyfeld een van die grootste skandes wat 'n mens kan ervaar.²⁷⁵⁾

In II Tim. 3:11 verwys Paulus na "die vervolginge" (τοὺς διωγμοὺς) "lyding" (τοὺς παθήμασιν) waarin Timotheüs sy navolger geword het.

παθήμα is sedert die tyd van die Griekse tragedies gebruik, maar minder dikwels as πάθος en dui op ervarings wat 'n mens moet aanvaar. Dit dui dikwels op negatiewe ervarings soos byvoorbeeld 'n ongeluk of lyding . Dit verwys ook na 'n liggaamlike en geestelike toestand wat veroorsaak word deur fisiese en negatiewe gebeurtenisse, byvoorbeeld "'n toestand van lyding", "'n treurige stemming", "hartseer" of "droefheid." Dit kom slegs in uitsonderlike gevalle voor as 'n sinoniem van πάθος "emosie ". Die woord kom nêrens in die LXX voor nie. In die N.T. het dit die betekenis van "hartstogte" (Gal. 5:24; Rom. 7:5), maar die belangrikste betekenis is "lyding" (Rom. 8:18; II Kor. 1:5-7; II Tim. 3:11).²⁷⁶⁾

274) vgl. C. Bouma: a.w., II Tim. 1:12

275) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:12

276) vgl. W. Michaelis: παθήμα in Kittel: T.W.N.T. V, p.930 e.v.

ΚΑΚΟΠΑΘΕΩ

In II Tim. 1:8 en 2:3 gebruik Paulus 'n ander woord om Timotheüs aan te moedig in sy stryd:

Συγκακοπαθησον		"ly saam verdrukkinge" of "ly
verdrukking" en in 2:9	κακοπαθω	"ek ly verdrukking" en
4:5 κακοπαθησον		"ly verdrukking".

κακοπαθew beteken "om kwaad te ly" of "om in 'n ongelukkige situasie te wees". Dit dui nie slegs op die passiewe betekenis van 'n ongeluk, moeilikheid of lyding nie, maar beteken ook "om lyding te verduur". Συγκακοπαθew kom nie voor die Nuwe Testamentiese tydperk voor nie.

In die LXX word κακοπαθew gebruik as 'n vertaling van λny "om te werk", "in te span", "om swaar te werk", "om te swoeg" of "om te sukkel".

In die N.T. het die woord die betekenis "om lyding en teenstand te aanvaar" en om nie daardeur oorweldig te word nie, maar om dit te verdra.²⁷⁷⁾

II Tim. 1:8:

"Skaam jou nie ... maar ly saam verdrukking (συγκακοπαθησον) vir die evangelie na die krag van God".

Die gedeelte word meer volledig by die begrip δυναμις bespreek. Paulus beklemtoon dit dat Timotheüs hom sal vereenselwig met hom (Paulus) en diegene wat moet ly ter wille van die evangelie. Dit het nie beteken dat Timotheüs na Rome moes kom om daar saam met hom te ly nie, maar het 'n meer algemene strekking. Die gevaar van lyding was nie slegs tot Rome beperk nie (Kol. 1:24).²⁷⁸⁾

277) vgl. W. Michaelis: κακοπαθew in Kittel: T.W.N.T. V, p.936 e.v.

278) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 1:8

In die uitdrukking τῷ εὐαγγελίῳ "vir die evangelie" word die 'dativus commodi' gebruik "in belang van" of "ten behoeve van" die evangelie.²⁷⁹⁾

κακο dui nie op teenspoed of beproewing nie, maar Timotheüs moet hom sonder skaamte met die skande wat die apostel ter wille van die evangelie moet verduur, vereenselwig.²⁸⁰⁾

Die uitdrukking κατὰ δύναμιν θεοῦ "na die krag van God" beklemtoon dat die krag vir die lyding vir die evangelie nie uit die gelowige self afkomstig is nie, maar dat dit 'n Bron buite hom is en dat dit God is wat dit skenk op grond van geloofstoeëning. Hieruit blyk die positiewe strekking van die woord. Die evangeliedienaar moet die skande en verleenthede wat die evangelie en sy bediening teweegbring met 'n bo-menslike krag verdra sonder om daaronder te beswyk of terug te deins.

II Tim. 2:3-4:

"Ly dan verdrukking (συγκακοπαθησόν) soos 'n goeie krygsman van Jesus Christus. Niemand wat 'n krygsman is, wikkel hom in die werksaamhede van die lewensonderhoud nie, sodat hy die een kan behaag wat hom vir diens gewerf het."

Die apostel dui telkens op die gevaarlike posisie van die evangeliedienaar soos wat Paulus dit ook ondervind het (vgl. II Kor. 4:7 e.v.; II 23 e.v.). Indien Timotheüs in die evangeliebediening wil staan, moet hy bereid wees om hom aan lyding te onderwerp afgesien van die feit of dit in stryd is met sy aanleg en karakter. Om hom daartoe aan te moedig, gebruik Paulus in verse 3-7 drie beelde waarmee hy die evangeliebediening nader kenskets. Die eerste beeld is dié van ὡς καλὸς στρατιώτης χριστοῦ 'Ιησοῦ "'n goeie krygsman van Christus Jesus". Die ὡς het nie slegs betrekking op die aard van die werk nie, maar ook op die geestesgesteldheid van 'n soldaat. Die lyding wat die evangeliedienaar te beurt val moet Timotheüs nie slegs met 'n lydelike berusting ervaar nie, maar hy moet

279) vgl. R.C.H. Lenski: a.w., II Tim. 1:8

280) vgl. Ibid

dit eerder met die moed, strydvaardigheid en die vindingrykheid van 'n goeie en geoefende soldaat tegemoet gaan en veral in die bewussyn dat die verantwoordelikheid vir die veldtog nie syne is nie, maar dat hy onder die bevel en sorg van Christus as Bevelvoerder staan.²⁸¹⁾ Paulus maak meermale van die beeld van 'n krygsman gebruik (vgl. ook I Tim. 1:18 - στρατευη).

Daar is nie genoegsame motivering om te aanvaar dat συγκακοπαθησον daarop dui dat Paulus van Timotheüs verwag om na Rome te kom en daar saam met hom te ly vir die evangelie nie.²⁸²⁾

Στρατεωω beteken om 'n veldtog te onderneem, om militêre diens te doen of om 'n soldaat te wees.²⁸³⁾ Die woord word gebruik na aanleiding van die wederverings van die soldaat wat oorlog voer met 'n onverskrokke vasberadenheid en manlike durf en wat hom slegs verbly in teenstand omdat dit in sy bloed is. Hy aanvaar alle beproewings as bevele en alle terugslae as 'n uitdaging soos wat 'n soldaat sy wonde aanvaar. Die christen evangeliedienaar is die soldaat ; die evangeliebediening en die lewe die veldtog; en Christus is die Generaal.²⁸⁴⁾

In dié beeld is die oorheersende faktor die aanval van die vyand en die noodsaaklikheid van die evangeliedienaar om vas te staan teen die aanslae. Die verdediging is die belangrikste aspek en nie die aanval nie. In II Kor. 10:3-5 gebruik Paulus dieselfde beeld (στρατευομεθα - "voer ons die stryd") waar hy sy apostelskap verdedig asof hy op die krygsveld is in sy stryd teen die Korintheërs. In Efes. 6:10-20 gebruik Paulus die beeld van die wapenuitrusting. In vers 12 gebruik hy die woord παλη - worstelstryd. In Filip. 2:25 en Filem. vers 2 word Epafroditus en Archippus συνστρωτης "'n medestryder" genoem. Paulus gebruik die beeld veral ten opsigte van homself en sy medewerkers.²⁸⁵⁾

281) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:3

282) vgl. J. Jeremias: a.w., II Tim. 2:3

283) vgl. O. Bauernfeind: στρατευομαι in Kittel: T.W.N.T. VII, p.701

284) vgl. J. Sevenster soos aangehaal deur Pfitzner: a.w., p.157

285) vgl. Ibid

Die toerusting van die christensoldaat is nie uit homself nie, maar uit God (vgl. Efes. 6:10 e.v.; I Thess 5:8). Die oorwinning word nie verkry deur middel van 'n stryd wat deur die enkeling teen sy omstandighede en drifte gestry word nie. Die oorwinning behoort aan Jesus Christus. Die wagwoord van die christen-krygsman is dus waaksaamheid en standvastigheid om die oorwinning wat in Christus geskenk word, deur die geloof toe te eien en te bewaar.²⁸⁶⁾

Timotheüs se taak as krygsman in die stryd teen die dwaalleraars was om homself heelhartig aan die Here toe te wy en om in die ervaring van lyding en ontbering die doel voor oë te hou om die Here te behaag.²⁸⁷⁾

Die toegewyde soldaat moet die bevel van die bevelvoerder, wat in beheer van die veldslag is, onvoorwaardelik gehoorsaam sonder om sy opdragte te bevraagteken. Dit is tot so 'n lojaliteit en gehoorsaamheid waartoe die evangeliedienaar geroep word in die geestelike stryd en om daarin te volhard tot die dood toe.²⁸⁸⁾ 'n Evangeliedienaar mag nie

terugdeins vir die veeleisende verantwoordelikhede en teenspoede van die bediening nie.²⁸⁹⁾ Deur die byvoeglike naamwoord *καλος*

beklemtoon Paulus dat Timotheüs 'n goeie en 'n dapper soldaat moet wees.²⁹⁰⁾ Die byvoeglike naamwoord word ook gebruik in I Tim. 1:18

ten opsigte van *την καλην στρατειαν* (die goeie stryd);

I Tim. 6:12 en II Tim. 4:7 *τον καλον αγωνα* (die goeie stryd).

Dit is geen negatiewe verwysing na die destydse soldate en hulle stryd as *κακος* "sleg" nie.²⁹¹⁾

286) vgl. J. Sevenster soos aangehaal deur Pfitzner: a.w., p.157

287) vgl. Ibid, p.168 e.v.

288) vgl. W. Barclay: a.w., II Tim. 2:3-4

289) vgl. W. Hendriksen: a.w., II Tim. 2:3-4

290) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:3

291) vgl. V.C. Pfitzner: a.w., p.166

Οὐδεὶς στρατευόμενος ἔμπλεκεται "niemand wat
'n krygsman is". Στρατευόμενος dui op 'n aktiewe
diens in die leër of die deelname aan 'n veldtog en beklemtoon die
verantwoordelikhede van Timotheüs as geestelike krygsman.

Ἐμπλεκεται kan as 'n refleksiewe medium beteken "om
homself te bemoei" of in die passief "om hom te laat bemoei", "om
verstrik te raak". Eersgenoemde moontlikheid is die mees voor die
handliggende betekenis.²⁹²⁾

Τὰς τοῦ βλοῦ πραγμάτων "in die werksaamhede
— van die lewensonderhoud". Terwyl 'n veldtog aan die gang is, moet elke
soldaat geheel en al tot die beskikking wees van sy bevelvoerder en
nie in allerlei sake van die gewone lewe betrokke wees nie²⁹³⁾ omdat
dit sy aandag sal aftrek van sy eerste verantwoordelikheid en sy kragte
sal verdeel. Dit beklemtoon die heelhartige toewyding van die evange-
liedienaar aan sy roeping omdat die bediening 'n veeleisende taak is.
Dit beklemtoon ook dat die evangeliedienaar hom van die sekulêre handel
ter wille van lewensonderhoud moet weerhou.²⁹⁴⁾

ἵνα τῷ στρατολογησάντι ἀρεσῇ "sodat hy
die een kan behaag wat hom vir diens geworf het".
Die evangeliedienaar as christenkrygsman is nie slegs vry van beslommernis
om sy daaglikse lewensonderhoud nie, maar het die taak om die opdragte
van die bevelvoerende Offisier uit te voer²⁹⁵⁾ en om Hom te behaag.

Ἀρεσῇ het die betekenis van 'pleasing by good service'.²⁹⁶⁾
Στρατολογησάντι dui op die offisier wat 'n soldaat
werf vir diens en die persoon wat die bevelvoerder is.²⁹⁷⁾

292) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:4

293) vgl. Ibid

294) vgl. W. Lock: a.w., II Tim. 2:4

295) vgl. J.N.D. Kelly: a.w., II Tim. 2:4

296) W. Lock: a.w., II Tim. 2:4

297) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 2:4

In II Tim. 2:9 verwys Paulus na die verdrukking wat hy ly ter wille van die evangelie en dan gebruik hy die werkwoord *κακοπαθω* "ek ly verdrukking". Dit het die betekenis "om ontbering met geduld te verdra."²⁹⁸⁾ Die vers word volledig behandel onder die begrip *υπομενω* .

In II Tim. 4:5 vermaan Paulus Timotheüs *κακοπαθησον* "ly verdrukking". In die lig van die erns van die toekoms sal hy as evangeliedienaar bereid moet wees om offers te bring veral in die lig van verzet teen die gesonde leer en die sug na sensasie. Daarvoor is 'n doelgerigte standvastigheid noodsaaklik sodat hy die kwaad in die bediening as 'n onontwykbare realiteit kan aanvaar om daarmee saam te lewe.²⁹⁹⁾ Verdrukking en lyding is onwillekeurig 'n deel van die evangeliedienaar se bediening as gevolg van teenkanting, veroordeling, onregverdige en onbillike kritiek deur persone. Die kwaad kan nie ontvlug word nie en selde geweerword. Daarom is 'n sterk geestelike weerstand nodig wat dit kan verdra sonder verbittering of gedagtes van vergelding.

298) vgl. W.F. Arndt and F.W. Gingrich: a.w., p.398

299) vgl. H. Ridderbos: a.w., II Tim. 4:5

A SUMMARY - THE MINISTER AND HIS MINISTRY ACCORDING TO THE PASTORAL EPISTLES

The spiritual care that the minister owes his own personal life, is treated copiously in the Pastoral epistles. In section A and chapter 2 the question is answered:

Who is the minister in the Pastoral epistles ?

In this chapter reference is made to a whole series of different aspects of his task, namely 'preacher'; 'minister'; with the responsibility 'to teach' and to relay 'the sound doctrine' and 'to preserve it in the congregation. This doctrine is not an antique catechism but points to healthy spiritual instruction. The minister is also 'servitor' which emphasizes his servitude and 'servant of the Lord or God' which emphasizes the minister's subordination and humility to God. The task of the 'overseer' was the spiritual care and surveillance of the congregation, while the 'evangelist' points to a service with a view to disseminate the message of the gospel. It cannot be determined beyond all doubt that Timothy was one of the elders, but it appears as if he is assumed to have belonged to the corps of elders. 'Man of God' points to the privilege of being able to live in God's company and of being his property. The minister is also 'labourer' who has to apply himself to the task of fulfilling his vocation (II Tim.2:15). This vocation includes amongst other things, managing 'the reading'; 'to avoid' those who have an appearance of piety; 'reproof'; 'to rebuke'; 'to take care'; 'to stop their mouths'; 'laying on of hands'; 'to appoint elders'; 'to tell'; 'to be God's steward'; 'to skillfully teach'; 'to urge' or 'charge'; 'to refuse'; 'to reject'; 'to withdraw'; 'exhortation'; 'to rule'; 'to remind'; and 'to lay before'.

The minister or pastor is in the first place the apostle Paul who wrote the Pastoral epistles and secondly Timothy and Titus, the two ministers to whom the letters were directed. Since the office of the minister is in itself a comprehensive subject, chapter 2 is a short

summary of the task and vocation of the minister in the Pastoral epistles.

In section B the vertical relationship of the minister to God is discussed. The necessity for spiritual care of the the personal life of the minister is motivated in the preliminary chapter, chapter 3, by referring to a number of important factors; 1. The danger of an exaggerated consciousness of the office; 2. the superficialisation of the discharge of duties; 3. the crush of a demanding ministry; 4. the acceptance of the spiritual standards of the majority of the members of the congregation; 5. the great influence that the spiritual life of the minister has on the congregation with the inherent damage when the minister neglects his personal life.

Special attention is paid to the instructions in I Tim. 4:16 'Look to yourself'; I Tim. 4:15 '...your progress'; II Tim. 1:8-9 'Do not be ashamed ...' and II Tim. 1:12 '...I am not ashamed ...'

In chapter 4 the three important concepts 'faith', 'hope' and 'love' are discussed in context. ΠΙΣΤΙΣ points to the acceptance of the redemption by Christ through a personal trust in God. The minister is in the service of this faith. As it were, the faith is the scope in which his ministry, i. e. the preaching, pastoral visiting and the administration of the sacraments, must be performed. All problems which the minister encounters have solutions in the faith. The extent to which the faith of the minister is alive and strong will determine the extent of his spiritual dynamism in meeting others in their needs. The minister must be a man of faith with a confession of faith. Through his behaviour he must demonstrate his belief in the redeeming power of Christ and he must be a living

example of faith in Christ to the congregation.

'Ελπις suggests yet another gift of God to an eschatological hope with a definite and certain faith in God, as well as a patient expectation in which the minister has to live especially under difficult circumstances.

'Αγάπη is the divine 'love' as an unconquerable benevolence and an invanquishable charity. It is not merely an emotion and is especially involved with the human will. It is the ability to love the unbeloved and those rejected by others. The Spirit of love that the minister has received, finds expression in his ministry so that there will be no sternness in his execution of authority and no exaggerated sense of duty in his awareness of duty. The minister who meets with bitter opposition and criticism in certain crises, is also placed before the challenge of maintaining the love of Christ irrespective of persons. This is only possible through the continual proclamation of the gift of the Holy Spirit and by relinquishing to God all temptations of bitterness, martyrdom, self-pity, pettiness and retaliation. It does therefore not concern a battle in own strength, but a continual proclamation of faith and the maintenance of the love of the Spirit.

A number of concepts are discussed in chapter 5:

'Grace' does not refer merely to the deed of redemption of the crucifixion of Christ, but also to God's abundant grace which the minister receives in his own unworthiness. It is essential that he will flourish on the fountain of God's kindness.

"Loving-kindness' or 'clemency' refers to God's incomprehensible goodness towards the minister as sinner. 'Charism' is a free and undeserved gift which is granted to the minister through the grace of God in view of preparing and developing the congregation. It suggests a whole number of spiritual capacities which 'have to be stimulated.'

'The trust ' indicates the service or the ministry which has been entrusted to the minister.

The 'calling' of the minister suggests the voice of God to which he reacted and which lead to his conversion. It does not refer to his calling to the ministry of the gospel. The minister must always remain conscious of his 'salvation' in Christ to which he can make no claim. He may never become guilty of self-exaltation.

'Mercy', as God's compassion, which the minister has received undeservingly, is another aspect of the grace of God of which he must remain conscious.

'The peace' of God as a state of reconciliation with God with an inner calm is also the share of the minister in Christ. The concept also refers to the healthy mutual relationship among believers to which the minister must adjust.

Because the minister shares in God's 'justice' in Christ, he is 'just' and he must manifest the right attitude and behaviour in his relationship to God and his fellow-man.

The good 'conscience' is an indispensable part of the life of the minister. "Primarily a good conscience is one that is free from feelings of guilt." The good conscience must be cherished and cultivated through continual purification, a sensitivity for the voice of the Holy Spirit and an unconditional obedience to this voice.

'Supplications', 'prayers', 'intercessions' and 'thanksgivings' does not refer to a systematised list of different kinds of prayers, but are used to emphasize the importance of prayer on behalf of all people in the life of the minister.

Continual spiritual 'feeding' is of great importance for the minister. "It suggests a continual process of being nourished in the words of the faith."

In section C the personal life of the minister in his relationship to himself and his fellow-men is discussed. He must remain aware of himself and an official obvious-

ness may never be encountered in his parish.

In chapter 6 the characteristic of 'piety' and 'godliness' in the life of the minister is discussed. It is a concept that appears almost exclusively in the Pastoral epistles. As 'respect towards God' it does not merely refer to an intellectual concept, but to a submittance of the whole person to the authority of God and therefore an attitude of humility and respect so that the Lord has control of the life of the minister and gives him his guidance. This means that the minister is prepared to give everything that he possesses in the service of God and to be used by Him and to glorify Him through this. This has its source, amongst other things, in the O.T. concept, 'the fear of the Lord'. The appearance of 'godliness' must be distinguished from the genuine 'godliness' which wants to live in honour of God in everything.

In chapter 7 the spiritual characteristic 'reverence' is discussed. "It may be said that for the one who is 'semnos' all life is one long act of worship, all life is lived in the presence of God, he moves through the world... as if the world is the temple of the living God. He never forgets the holiness of God or the dignity of man. He is the man whose attitude to God and men is right."

"Σεμνοτης is moral earnestness, affecting outward demeanour as well as interior intention.." This concerns the characteristic of majesty of Christ which must be carried out by the minister.

In chapter 8 the necessary 'sensibility', 'discretion' and 'carefulness' of the minister is discussed. This word suggests a 'caution' which the minister must employ when making a distinction between the genuine and the false. It also suggests a considerate, balanced and calm approach to life, i.e. a healthy mind as opposed to 'thoughtlessness'.

This characteristic refers to the inner life and is expressed in the personal relationship with other people. It is also a characteristic in the life of the minister which has to be developed.

In chapter 9 the characteristics of spiritual cleanliness, purity and gentleness are discussed.

'Complete' refers to the all-sufficient equipment of the minister through the Word of God.

'Purity' suggests an inner quality of 'innocence' and spiritual 'cleanliness.' It also means "personal purity with perhaps a wider reference, free from all contact with evil and the sins of others."

The characteristic of being 'pure' refers to absolutely pure motives. The minister who is 'pure' is a person "whose mind is utterly sincere and who is completely and totally singleminded." The minister is not automatically included in the 'pure of heart'. He also cannot claim that the source of his life will automatically remain purified and holy. It is therefore important that he will not only put in an appearance of purity, but that he will earnestly and honestly make sure that he is pure of heart.

'Holy'. It is important that the minister will be prepared to live a life of seclusion from the world with its many evil practices and attitudes and dedicate himself to God, not because he is a minister but because he is a believer by the grace of God. It is also his duty to see to the sanctity of the congregation.

"Uncorruptness" refers to the teaching which must be cherished in the life of the minister without blemish or contamination. The minister must also be 'above reproach'. This means that he will be elevated above criticism, i.e. he will not only have a good name and reputation, but also a faultless character.

'Above reproach' means "a man's record must be clean and his way of life should offer no loophole for criticism." He also must be 'unfeigned', i.e. free of insincerity, outward show, pretence and imitation.

'Modestly' refers to the minister in whose life vigour and purity have combined forces. His life must be adorned with refined courtesy as opposed to filthy and slovenly personality.

The guidance which the minister has been called to give under difficult circumstances to the flocks of Christ requires 'gentleness'. "A quality like this is only possible for the man in whose heart Christ reigns supreme." This prevents the minister from becoming self-assured, callous and arrogant. This attitude is accompanied by a gentle modesty. Another characteristic which is translated as 'gentle-heartedness' is *πραυπαθεια* and describes the attitude which does not flare up in antagonistic feelings as a result of injustice, but which becomes justly angry at an injustice to another. It describes a spirit of humbleness, but which is proud on the elevated and holy calling of God.

The minister must 'not be proud' or haughty because he does an injustice to the fertility of his ministry when he places himself on a pedestal.

It is absolutely necessary to be spiritually 'calm' and 'sane'. "The minister is not the victim of crazes. Stability is the badge of the christian in an unbalanced and often insane world. He is not given to excess but is moderate, well balanced, calm, careful, steady and sane."

Finally a number of spiritual characteristics are emphasized in a few lists:

'The husband of one wife'; 'hospitable'; 'qualified to teach'; 'not given to drink'; 'not quarrelsome'; 'not greedy of shameful profit'; 'gentle'; 'avoiding quarrels'; 'not a lover of money'; 'having believing children'; 'not self pleasing'; 'not hot tempered'; 'contentment'; 'one loving the good'; and one who controls himself'.

In the tenth and final chapter the *ἀγων*-characteristics which are important for the ministry, are discussed.

The concept ἀγων emphasizes that all available energy must be cast into the battle for Christ and this is accompanied by a strict discipline of abstinence while there are hurdles in the battle that must be conquered. The struggle of martyrdom as well as the emphasis that it is a combined struggle, is emphasized.

In the Pastoral epistles the images of the 'athlete', 'the gymnast' and 'the soldier' of Christ are used against the background of the struggle against false doctrines. Paul uses the images from the popular language of the Stoic moral philosophy, but the magnitude of the ἀγων concept has nevertheless changed. The conditions and rules which are applicable to the ministry are illustrated through the images. The apostle also uses the images against the background of the Hellenistic Judaism.

Through the concept στρατευομαι the emphasis is placed on the self-denying dedication of the minister with the state of mind of a soldier. The suffering and hardship of the ministry may not be accepted with a passive and acquiescent attitude. The ministry of the gospel requires the courage, preparedness for battle and ingenuity of a good and skilled soldier while he is under the command and care of Christ as Commander-in-chief.

Through the image of the athlete the dedication of the minister to his vocation is compared with that of a professional athlete. The two outstanding characteristics of the athlete is self-denial and obedience of the rules. The struggle in which the minister stands as a soldier must be waged with the methodology and tactics of the Lord. At the end of the struggle the minister receives the everlasting and glorious crown. At the coronation neither the defiance of dangers and suffering for the gospel nor the competence of the minister will be the measuring-rod, but the obedience to the demands of God while he participated in the match.

The gymnasium image of the body physical gymnastics reminds the minister of the demands of the ministry which require much difficulty and effort. The spiritual life of the minister can only grow and develop if there is a continual

purposeful and devoted practice. God must be glorified in every walk of life. This 'godliness' is not obtainable outside Christ, but only in community with Him.

Only the minister who is equipped with power through the fullness of the Spirit, is capable of accomplishing his vocation dynamically. The minister is called upon against the background of human weaknesses and limitations, not to recoil with fear and diffidence, but to stand in the power of God and to fight the good fight.

'The persecution' and 'insult' serve to describe the suffering of the ministry of the gospel. Suffering is a characteristic of the life of the true believer.

'Patience' is a characteristic of God, but must also characterize the life of the minister. In the face of opposition 'patience' will not abandon any teaching and it will refuse to stand back. He accepts that eventually the Lord will let justice and righteousness reign supreme. It is a firm spirit that will never give in and which goes hand in hand with patience and faith and which will eventually see the promise realized. It is a spiritual habit which can endure delays and can bear suffering without giving in.

'Steadfastness' means 'to hold to' what you have learnt and 'to persevere'. This is clarified by the meaning "persevere, abide, continue and stick to the teaching." The minister must also be able 'to endure' with a steadfast and patient tolerance. This is not the patience which falls down and allows itself to be trampled until the crisis is past, but which tolerates with a flaming hope - a masculine steadfastness in trying circumstances. The minister must also be prepared 'to endure', 'to suffer affliction' and 'to take his share of the suffering or hardship.' At serious times he must be prepared to tolerate with patience and to make sacrifices. This requires a purposeful steadfastness. Oppression and suffering are involuntarily a part of the ministry through opposition, condemnation, unfair and unjust criticism. He cannot flee from or resist the harm. Therefore a strong spiritual resis-

-512-

tance is necessary which can endure without bitterness or thoughts of retribution.

The ministry entails immense responsibilities, but it is a glorious challenge with wonderful opportunities when the minister uses the equipment placed at his disposal by God.

'N OPSOMMING

DIE EVANGELIEDIENAAR EN SY BEDIENING

Die geestelike sorg wat die evangeliedienaar aan sy persoonlike lewe verskuldig is, word in die Pastorale briewe bledvoerig behandel. In afdeling A en hoofstuk 2 word die vraag beantwoord: Wie is die evangeliedienaar in die Pastorale briewe ?

In die hoofstuk word na 'n hele reeks van verskillende aspekte van sy taak verwys nl. 'prediker' (κηρυξ); 'leraar' (διδασκαλος) met sy verantwoordelikheid 'om te leer' (διδασκω) en om 'die gesonde leer' (ἡ ὑγιαίνουσα διδασκαλία) deur te gee en in die gemeente te bewaar. Diē leer is nie 'n antieke kategismus nie, maar dui op die gesonde geestelike onderrig. Die evangeliedienaar is ook 'dienaar' (διακονος) waardeur sy diensbaarheid beklemtoon word en 'dienskneg van die Here' of 'God' (δουλός κυρίου - θεου) waardeur die evangeliedienaar se ondergeskiktheid en onderworpenheid aan God beklemtoon word. Die 'opsiener' (ἐπισκοπος) se taak was die geestelike sorg en toesig van die gemeente terwyl 'die evangelis' (εὐαγγελιστής) op 'n diens dui met die oog op die verbreiding van die evangelieboodskap . Dit kan nie bo alle twyfel bevestig word dat Timotheüs een van die 'ouderlinge' (πρεσβυτεροι) was nie, maar dit wil voorkom asof hy as deel van die ouderlingkorps veronderstel word. 'Man van God' (ἄνθρωπος του θεου) dui op die voorreg om in God se gemeenskap te kan lewe en om sy eiendom te wees. Die evangeliedienaar is ook 'arbeider' (ἐργατής) wat hom daarop moet toelē om sy roeping te vervul (II Tim.2:15). Tot sy roeping behoort onder meer die behartiging van 'die voorlesing' (ἡ ἀναγνώσις); 'afkeer' (ἀποτρέπω) van diegene wat 'n gedaante van godsaligheid het; 'weerlegging' (ἐλεγμος); 'om te bestraf' (ἐλέγχω); 'om sorg te dra' (ἐπιμελομαι); 'om te bestraf' (ἐπιπλησσω); 'om die mond te stop' (ἐπιστομίζω); 'om die hande op te lê' (ἐπιτιθημι χειρας); 'om ouderlinge aan te stel' (καθιστημι πρεσβυτερους); 'om te spreek' (λαλεω); 'om 'n rentmeester van God te wees' (θεου οἰκονομος); 'om die woord van die waarheid reg te sny' (ὀρθοτομεω); 'om te beveel' (παραγγελλω); 'om te verwerp', 'af te wys', 'te onttrek' (παραιτεομαι); 'vermaning' (παρακλησις); 'om te regeer' (προΐστημι); 'om te herinner'

(ὑπομνησκω); en 'om voor te hou' (ὑποτιθημι).

Die evangeliedienaar is in die eerste plek die apostel Paulus wat die Pastorale briewe geskrywe het en in die tweede plek Timotheüs en Titus, die twee evangeliedienaars aan wie die briewe gerig is. Aangesien die amp van die evangeliedienaar op sigself 'n omvattende onderwerp is, is hoofstuk 2 'n kort samevatting van die taak en roeping van die evangeliedienaar in die Pastorale briewe.

Onder afdeling B word die vertikale verhouding van die evangeliedienaar tot God bespreek. In die inleidende hoofstuk, hoofstuk 3, word die noodsaaklikheid van geestelike sorg aan die persoonlike lewe van die evangeliedienaar gemotiveer deur te wys op 'n aantal belangrike faktore: 1. Die gevaar van 'n oordrewe ampsbewussyn; 2. die veruitwendiging van die ampsbediening; 3. die drukgang van 'n veeleisende bediening; 4. die aanvaarding van die geestelike standarde van die grootste meerderheid van lidmate; 5. die geweldige invloed van die evangeliedienaar se geestelike lewe op die gemeente met die skade wat daaraan verbonde is wanneer die evangeliedienaar sy persoonlike lewe verwaarloos.

Besondere aandag word gewy aan die opdrag in I Tim.4:16 'Let op jouself' (ἐπεχε σεαυτῷ); I Tim.4:15 '...jou vooruitgang' (ἡ προκοπή); II Tim.1:8-9 'Skaam jou dan nie..' (μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς) en II Tim.1:12 '...ek skaam my nie...' (οὐκ ἐπαισχυνομαι).

In hoofstuk 4 word die drie belangrike begrippe 'geloof' (πίστις); 'hoop' (ἐλπίς) en 'liefde' (ἀγάπη) in die teksverband bespreek.

Πίστις dui op die aanvaarding van die verlossing in Christus deur 'n persoonlike vertroue in God. Die evangeliedienaar staan in diens van dié geloof. Die geloof is as't ware die ruimte waarbinne sy bediening, dit is die prediking, huisbesoek en die bediening van die sakramente, voltrek moet word. Alle probleme waarvoor die evangeliedienaar te staan kom vind hulle oplossing in die geloof. In die mate waarin die evangeliedienaar

se geloof lewend en sterk is, in daardie mate sal hy oor 'n geestelike dinamiek beskik om ander in hulle behoeftes te kan ontmoet. Die evangeliedienaar moet 'n man van geloof wees met 'n geloofsbelydenis. Hyself moet 'n geloofsdemonstrasie wees van die verlossende krag van Christus en 'n voorbeeld van geloof in Christus teenoor die gemeente.

'ΕΛΠΙΣ dui as nog 'n gawe van God op 'n eskatalogiese verwagting met 'n gewisse en seker vertrouwe op God, asook 'n geduldige afwagting waarin die evangeliedienaar veral onder moeilike omstandighede moet lewe.

'Αγάπη is die goddelike 'liefde' as 'n onoorwinbare welwillendheid en 'n onoorwinlike liefdadigheid. Dit is nie bloot 'n emosie nie en het veral met die wil van die mens te doen. Dit is die vermoë om die onbeminbare en diegene wat ander afstoot, lief te hê. Die Gees van liefde wat die evangeliedienaar ontvang het, kom tot uiting in sy bediening sodat daar by die beoefening van gesag geen hardheid sal wees nie en by sy roepingsbewustheid geen bittere ywer nie. Die evangeliedienaar wat in sekere krisissituasies met bittere teenstand en kritiek te doen kry, word ook voor die uitdaging gestel om die liefde van Christus sonder aansiens des persoons te handhaaf. Dit is alleen moontlik deur die voortdurende proklamering van die gawe van die Heilige Gees en om aan Christus afstand te doen van alle versoekings tot bitterheid, martelaarskap, selfbejammering, kleinlikheid en wedervergelding. Dit gaan dus nie om 'n stryd in eie krag nie, maar om 'n voortdurende geloofsproklamasie en die handhawing van die liefde van die Gees.

In hoofstuk 5 word 'n aantal begrippe behandel:

'Genade' (χάρις) dui nie slegs op die verlossingsdaad van Christus se kruisdood nie, maar ook op God se oorfloedige guns wat die evangeliedienaar in sy eie onverdienstelikheid ontvang. Dit is noodsaaklik dat hy uit die bron van God se goedgunstigheid sal lewe.

'Goedertierenheid' (χρηστοτης) dui op God se onbegryplike goedheid teenoor die evangeliedienaar as sondaar.

'Die genadegawe' (χαρισμα) is 'n vrye en onverdiende gawe wat uit genade aan die evangeliedienaar geskenk word met die

oog op die toerusting en opbou van die gemeente. Dit dui op 'n hele aantal geestelike vermoëns wat 'aangewakker moet word'. 'Die pand' (παραθηκη) dui op die boodskap of die bediening wat aan die evangeliedienaar toevertrou is.

Die evangeliedienaar se 'roeping' (κλησις) dui op God se roepstem waarop hy gereageer het en wat tot sy bekering gelei het. Dit dui nie op sy roeping tot die evangeliebediening nie. Die evangeliedienaar moet steeds bewus bly van sy 'redding' (σωζω) in Christus waarop hy geen aanspraak het nie.

Hy mag hom nooit skuldig maak aan selfverheffing nie. 'Die barmhartigheid' (έλεος) as God se ontferming wat die evangeliedienaar onverdienstelik ontvang het, is nog 'n aspek van God se genade waarvan hy bewus moet bly.

'Die vrede' (ειρηνη) van God as 'n toestand van versoening met God met 'n innerlike kalmte is ook die evangeliedienaar se deel in Christus. Die begrip het ook betrekking op die gesonde onderlinge verhouding tussen gelowiges waarop die evangeliedienaar hom moet instel.

Omdat die evangeliedienaar in God se 'geregtigheid' (δικαιοσυνη) in Christus deel, is hy 'regverdig' (δικαιος) en moet hy die regte gesindheid en optrede in sy verhouding teenoor God en sy medemens aan die dag lê.

Die goeie 'gewete' (συνειδησις) is 'n onontbeerlike deel van die evangeliedienaar se lewe. "Primarily a good conscience is one that is free from feelings of guilt." Die goeie gewete moet gekoester en gekweek word deur voortdurende reiniging, 'n sensitiwiteit vir die stem van die Heilige Gees en 'n onvoorwaardelike gehoorsaamheid aan dié stem.

'Smekinge' (δεησεις), 'gebede' (προσευχας), 'voorbedes' (έντευξεις) en 'danksegginge' (εύχαριστιας) dui nie op 'n gesistematiseerde lys van verskillende soorte gebede nie, maar word gebruik om die belangrikheid van die gebedslewe van die evangeliedienaar ten behoeve van alle mense te beklemtoon.

Voortdurende geestelike 'voeding' (έντροφομενος) is vir die evangeliedienaar van groot belang. "It suggests a continual process of being nourished in the words of faith."

Onder afdeling C word die persoonlike lewe van die evangelie-

dienaar in sy verhouding tot homself en sy medemens behandel. Die evangeliedienaar moet persoonsbewus bly en daar mag nooit in sy pastoraat 'n amptelike vanselfsprekendheid gevind word nie.

In hoofstuk 6 word die eienskap van 'godsvrug' en 'godsaligheid' (εὐσεβεια κ.τ.λ. en θεοσεβεια) in die lewe van die evangeliedienaar behandel. Dit is 'n begrip wat feitlik uitsluitlik in die Pastorale briewe voorkom. Dit dui as 'eerbied teenoor God' nie bloot op 'n intellektuele begrip nie, maar op 'n onderwerping van die hele persoon aan die gesag van God en dus 'n houding van onderdanigheid en eerbied sodat die Here beheer oor die evangeliedienaar se lewe het en aan hom sy leiding gee. Dit beteken dat die evangeliedienaar bereid is om alles waarvoor hy beskik in diens van God te gee en om deur Hom gebruik te word en om Hom daardeur te verheerlik. Dit is o.a. uit die O.T.-begrip, 'die vrees van die Here' gebore. Die gedaante van 'godsaligheid' moet onderskei word van die egte 'godsaligheid' wat in alles tot eer van God wil lewe.

In hoofstuk 7 word die geestelike eienskap, 'waardigheid' (σεμνοτης, σεμνος) bespreek. "It may be said that for the one who is 'semnos' all life is one long act of worship, all life is lived in the presence of God, he moves through the world...as if the world is the temple of the living God. He never forgets the holiness of God or the dignity of man. He is the man whose attitude to God and men is right."

"Σεμνοτης is moral earnestness, affecting outward demeanour as well as interior intention..." Dit gaan om die majesteitskenmerk van Christus wat deur die evangeliedienaar uitgedra moet word.

In hoofstuk 8 word die noodsaaklike 'ingetoënheid', 'selfbeheersing' en 'versigtigheid' (σωφρων κ.τ.λ.) van die evangeliedienaar bespreek. Die woordgroep dui op 'n omsigtigheid' wat die evangeliedienaar aan die dag moet lê waardeur die ware van die valse onderskei word. Dit dui ook op 'n bedagsame, ewewigtige en 'n kalme lewensbenadering dit wil sê 'n gesonde verstand wat teenoor 'onnadenkendheid' staan. Die eienskap het betrekking op die innerlike lewe en kom tot uiting in die

persoonlike verhouding teenoor ander persone. Dit is ook 'n eienskap in die evangeliedienaar se lewe wat ontwikkel moet word.

In hoofstuk 9 word die eienskappe van geestelike skoonheid, suiwerheid en sagtheid behandel.

'Volkome' (ἁπλως) dui op die algenoegsame toerusting van die evangeliedienaar deur die Woord van God.

'Reinheid' (ἁγνος) dui as 'n innerlike kwaliteit op 'onskuld' en geestelike 'skoonheid'. Dit het ook die betekenis van "personal purity with perhaps a wider reference, free from all contact with evil and the sins of others."

Die eienskap om'rein' (καθαρως) te wees dui op absoluut ongemengde motiewe. Die evangeliedienaar wat 'rein' is, is 'n persoon "whose mind is utterly sincere and who is completely and totally singleminded." Die evangeliedienaar is nie vanselfsprekend ingesluit onder'die reines van hart nie.' Hy kan ook nie daarop aanspraak maak dat die bron van sy lewe vanself gesuiwer en geheilig sal bly nie. Dit is daarom belangrik dat hy sal toesien dat hy nie slegs 'n rein voorkoms na buite sal vertoon nie, maar dat hy met opregtheid en eerlikheid daarvan seker sal maak dat hy hom wel onder die reines van hart bevind.

'Heilig' (ἅγιος en ὁσιος) . Dit is belangrik dat die evangeliedienaar in die wêreld met sy talle onheilige praktyke en gesindhede gewillig sal wees om 'n lewe van afsondering en toewyding aan God te lei, nie omdat hy 'n evangeliedienaar is nie, maar omdat hy 'n begenadigde gelowige is. Dit is ook sy taak om om te sien na die heiligheid van die gemeente.

'Onvervalstheid' (ἀφθορία) dui op die leer wat sonder smet of verontreiniging in die lewe van die evangeliedienaar bewaar moet word.

Die evangeliedienaar moet ook 'onberispelik' (ἀνεπιλημπτος) wees. Dit beteken dat hy bokant kritiek verhewe sal wees d.w.s. dat hy nie slegs 'n goeie naam en 'n reputasie sal hê nie, maar ook 'n onberispelike karakter.

'Onberispelik' (ἀνεγκλητος) beteken " a man's record must be clean and his way of life should offer no loophole for criticism." Hy moet ook 'ongeveinsd' (ἀνυποκριτος) d.w.s.

vry van geveinsdheid, skyn, pretensie of nabootsings wees. 'Fatsoenlik' (κοσμιος) dui op die evangeliedienaar in wie se lewe krag en skoonheid hande gevat het. Dit is verfynde hoflikheid waarmee sy lewe versier moet wees in teenstelling met 'n vuil en 'n slordige persoonlikheid. Die leiding waartoe die evangeliedienaar onder moeilike omstandighede geroep is om aan die kudde van Christus te gee, verg 'sagmoedigheid' (πραυτης). "A quality like this is only possible for the man in whose heart Christ reigns supreme." Dit voorkom dat die evangeliedienaar selfversekerd, hardvogtig en aanmatigend is. Die gesindheid gaan gepaard met 'n sagte beskeidenheid.

'n Ander eienskap wat met 'sagmoedigheid' vertaal word, is πραυπαθεια en beskrywe die gesindheid wat nie opvlam in lelike gevoelens as gevolg van onreg nie, maar wat opreg kwaad kan word vir die onreg wat aan ander gedoen word. Dit beskrywe 'n gees van ootmoedigheid, maar wat trots is op die hoë en heilige roeping van God.

Die evangeliedienaar moet 'nie verwaand' (μη τυφωθεις) of hoogmoedig wees nie, want die vrugbaarheid van sy bediening word benadeel wanneer hy homself op 'n voetstuk plaas.

Om geestelik 'nugter' (νηφαλιος, νηφω) te wees is noodsaaklik. "The minister is not the victim of crazes. Stability is the badge of the christian in an unbalanced and often insane world. He is not given to excess but moderate, well balanced, calm, careful, steady and sane."

'n Aantal geestelike eienskappe word ten slotte in 'n paar lyste beklemtoon :

'Die man van een vrou' (μιας γυναικος ανηρ); 'gasvry' (φιλοξενος); 'bekwaam om te onderrig' (διδακτικος); 'geen drinker' (μη παροινος); 'geen vegter' (μη πληκτης); 'geen vuilgewinsoeker' (μη αισχροκερδης); 'vriendelik' (επιεικης); 'geen strydlustige nie' (αμαχος); 'geen geldgierige nie' (αφιλαργυρος); 'gelowige kinders het' (τεκνα έχων πιστα); 'nie eiesinnig nie' (μη αὔθαδης); 'nie oplopend nie' (μη όργιλος); 'vergenoegdheid' (αὔταρκεια); 'een wat die goeie liefhet' (φιλαγαθον); en 'een wat homself beheers' (έγκρατη).

In die laaste en tiende hoofstuk word die ' $\alpha\gamma\omega\nu$ - eienskappe wat belangrik is vir die evangeliebediening bespreek. By die begrip $\alpha\gamma\omega\nu$ word dit beklemtoon dat alle beskikbare energie in die stryd vir Christus gewerp moet word, gepaardgaande met 'n strenge onthoudingsdissipline terwyl daar hindernisse in die stryd is wat oorwin moet word. Die stryd van die martelaarskap, asook die beklemtoning dat dit 'n gesamentlike stryd is, word benadruk.

In die Pastorale briewe word die beeld van die 'atleet' ($\alpha\theta\lambda\epsilon\omega$), 'die gimnas' ($\gamma\upsilon\mu\upsilon\alpha\zeta\omega$) en die 'soldaat' ($\sigma\tau\alpha\tau\iota\omega\tau\eta\varsigma$) van Christus teen die agtergrond van die stryd teen die dwaalleer gebruik. Paulus gebruik die beelde uit die populêre taal van die Stoïsynse moraal-filosofie, maar die omvang van die $\alpha\gamma\omega\nu$ - begrip het egter verander. Die voorwaardes en reëls wat van toepassing is op die evangeliebediening word deur die beelde geïllustreer. Die apostel gebruik ook die beelde teen die agtergrond van die Hellenistiese Judaïsme.

Deur die begrip $\sigma\tau\alpha\tau\epsilon\upsilon\omicron\mu\alpha\iota$ word die klem gelê op die selfverloënende toewyding van die evangeliedienaar met die geestesgesteldheid van 'n soldaat. Die lyding en ontbering van die bediening mag nie met 'n lydelike en berustende gesindheid aanvaar word nie. Die evangeliebediening verg die moed, strydvaardigheid en vindingrykheid van 'n goeie en geoefende soldaat terwyl hy onder die bevel en sorg van Christus as Opperbevelhebber staan.

Deur die beeld van die atleet word die toewyding van die evangeliedienaar aan sy roeping vergelyk met dié van 'n professionele atleet aan syne. Die twee uitstaande kenmerke van die atleet is selfverloëning en gehoorsaamheid aan die reëls. Die stryd waarin die evangeliedienaar as krygsman staan moet met die metodiek en taktiek van die Here gestry word. Die evangeliedienaar ontvang aan die einde van die stryd die onverwelklike en heerlike kroon. By die bekroning sal die trotsering van gevare en lyding vir die evangelie of die bekwaamheid van die evangeliedienaar nie die maatstaf wees nie, maar die gehoorsaamheid aan die eise van God terwyl hy aan

die wedstryd deelgeneem het.

Die gimnasium-beeld van liggaamlike en fisiese gimnastiek herinner die evangeliedienaar aan die eise van die bediening wat baie moeite en inspanning verg. Die geestelike lewe van die evangeliedienaar kan alleenlik groei en ontwikkel as daar 'n gedurige, doelbewuste oefening met die oog op godsvrug is. Op elke lewensterrein moet God verheerlik word. Hierdie 'godsaligheid' is nie buite Christus verkrygbaar nie, maar alleen in gemeenskap met Hom.

Slegs die evangeliedienaar wat met die volheid van die Gees van krag (δυνάμις) toegerus is, is in staat om sy roeping dinamies te volbring. Teen die agtergrond van menslike swaakteit en beperkinge word die evangeliedienaar opgeroep om nie met vreesagtigheid en skroomvalligheid terug te deins nie, maar om in die krag van God te staan en die stryd te stry.

'Die vervolging' (διωγμός) en 'smaad' (ὀνειδίζω) dien om die lyding in die evangeliebediening te beskrywe. Lying is 'n kenmerk van die ware gelowige se lewe.

'Lankmoedigheid' (μακροθυμία) is 'n eienskap van God, maar moet ook die evangeliedienaar se lewe kenmerk. In die aanslag van teenstand sal 'lankmoedigheid' geen leer oorboord gooi nie en weier om terug te staan. Hy aanvaar dat die Here uiteindelik reg en geregtigheid sal laat geskied. Dit is 'n standvastige gees wat nooit sal ingee nie en wat gepaard gaan met geduld en geloof en wat uiteindelik die belofte verwesenlik sal sien. Dit is 'n geestesingesteldheid wat verdragings kan verduur en lyding kan verdra sonder om in te gee.

'Standvastigheid' beteken 'om te bly' (μένω) in wat jy geleer het ' en 'om te volhard' (ἐπιμένω). Dit word weergegee deur die betekenis "persevere, abide, continue and stick to the teaching."

Die evangeliedienaar moet ook kan 'verdra' (ὑπομένω) met 'n standvastige en 'n geduldige verdraagsaamheid. Dit is nie die geduld wat gaan lê en toelaat dat hy vertrap word totdat die krisis verby is nie, maar wat verdra met 'n vlamende hoop - 'n manlike standvastigheid onder beproewende omstan-

dighede.

Die evangeliedienaar moet ook bereid wees 'om te ly' (πασχω), 'kwaad te ly' (κακοπαθεω) en 'saam kwaad te ly' (συγκακοπαθεω) Hy moet in ernstige tye bereid wees om met geduld te verdra en om offers te bring. Daarvoor is 'n doelgerigte standvastigheid noodsaaklik. Verdrukking en lyding is onwillekeurig 'n deel van die evangeliedienaar deur middel van teenkanting, veroordeling, onregverdige en onbillike kritiek. Die kwaad kan nie ontvlug word nie en selde geweerd word. Daarom is 'n sterk geestelike weerstand nodig wat sonder verbittering of gedagtes van vergelding kan verdra.

Die evangeliebediening bring geweldige verantwoordelikhede mee, maar dit is 'n heerlike uitdaging met wonderlike geleenthede wanneer dit met die toerusting van God gebruik word.

LITERATUURLYS

A. BYBELSE EN TEKSKRITIESE WERKE

1. Alant Kurt; Black Matthew; Martini Carlo M.; Metzger Bruce M.; Wikgren Allen - The Greek New Testament Stuttgart (1970)
2. Nestle - H KAINH ΔΙΑΘΗΚΗ - (Second Edition), London (1958)
3. Novum Testamentum Latine, London (1960)
4. die Bibel, Düsseldorf (1961)
5. Die Bybel, Kaapstad (1944, 1956)
6. Biblia Hebraica - Edidit Rudolf Kittel, Stuttgart (1949)
7. Septuaginta - Edidit Alfred Rahlfs, Stuttgart (1952)
8. The Septuagint Version with an English translation, London (1975)
9. The Holy Bible - Knox Version, London (1960)
10. Het Nieuwe Testament in zes Nederlandse Vertalingen - ingelei deur F.W. Grosheide, Amsterdam (1950)
11. The New English Bible, Oxford (1961)
12. Good News for Modern Man - The New Testament in Today's English Version, New York (1966)
13. The Holy Bible - Revised Standard Version - Catholic Edition, London (1966)
14. The Holy Bible - Douay-Rhims Version, New York (1955)
15. Charles, R.H. - The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament in English, Oxford (1913)
16. Goodspeed, Edgar J. - The Apocrypha - An American Translation, Chicago (1956)
17. Metzger, Bruce c.s.: A Textual Commentary on the Greek New Testament, London, New York (1971)
18. Vaughan, Curtis c.s. - The New Testament from 26 translations Michigan (1967)
19. Weigle, A. - The New Testament Octapla, New York (1946)

B. DOGMATIESE WERKE

1. Bavinck, dr. H. - Gereformeerde Dogmatiek, Deel I-IV, Kampen (1906)
2. Berkouwer, dr. G.C. - Dogmatiese Studiën, Kampen (1963)
3. Berkouwer, prof. dr. G.C. c.s. - Het Dogma der Kerk, Groningen (1949)

C. ENSIKLOPEDIEë

1. Buytendijk, prof. dr. F.J.J. c.s. - Bijbels Historisch Woordeboek, Utrecht (1969)
2. Grosheide, F.W. c.s. - Christelike Encyclopedie, Kampen (1961)
3. Jackson, S.M. c.s. - The Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge, New York/London (1908)

4. Orr, James - International Standard Bible Encyclopedia, Chicago (1915)
5. Butrick, G.A. c.s. - The Interpreter's Dictionary of the Bible, New York (1962)

D. KOMMENTARE

1. Barclay, W. - The Letters to Timothy, Titus and Philemon, Edinburgh (1970)
2. Barrett, C.K. - The Pastoral Epistles (The New Claredon Bible) Oxford (1963)
3. Beck, J.T. - Erklärung der zwei Briefe Pauli an Timotheus, Gütersloh (1879)
4. Bernard, J.H. - The Pastoral Epistles (Cambridge Greek Testament for Schools and Colleges) Cambridge (1922)
5. Billerbeck, P. - Die Briefe des Neuen Testaments und die Offenbarung Johannis (Kommentar zum Neuen Testament) München (1954)
6. Blaiklock, E.M. - The Pastoral Epistles, London (1972)
7. Bouma, C. - De Brieven van den Apostel Paulus aan Timotheus en Titus (H.A. Bottenburg-reeks) Amsterdam (1942)
8. Bouma, C. - De Brieven van den Apostel Paulus aan Timotheus en Titus (Korte Verklaring der Heilige Schrift) Kampen (1937)
9. Brown, E.F. - The Pastoral Epistles (Westminster Commentaries) London (1917)
10. Brox, N. - Die Pastoralbriefe (Regensburger Neuen Testaments (7) Regensburg (1969)
11. Bürki, H. - Der Erste Brief des Paulus an Timotheus (Wuppertaler Studienbibel) Wuppertal (1974)
12. Bürki, H. - Der zweite Brief des Paulus an Timotheus, die Briefe an Titus und an Philemon (Wuppertaler Studienbibel) Wuppertal (1975)
13. Calvijn, J. - Uitlegging van de Pastorale Brieven, Kampen (1966)
14. Denzer, G.A. - The Pastoral Letters (The Jerome Biblical Commentary - Ed. Brown, R.E. c.s.) London (1970)
15. Dibelius, M. & Conzelmann, H. - Die Pastoral Briefe (Handbuch zum Neuen Testament XIII) Tübingen (1966)
16. Dornier, P. - Les Epîtres Pastorales, (Sources Bibliques) Paris (1969)
17. Dummelow, J.R. - A Commentary on the Holy Bible, London (1944)
18. Ellicott, C.J. - The Pastoral Epistles of St. Paul, London (1869)
19. Erdman, C.R. - The Pastoral Epistles of Paul, Philadelphia (1929)
20. Falconer, R. - The Pastoral Epistles, Oxford (1937)
21. Gould, J.G. - The Pastoral Epistles (Beacon Bible Commentary 9) Kansas City (1969)
22. Grant, F.C. - Nelson's Bible Commentary, New York (1962)
23. Guthrie, D. - The Pastoral Epistles (The Tyndale New Testament Commentaries) London (1960)
24. Hanson, A.T. - Studies in the Pastoral Epistles, Cambridge (1966)
25. Harrison, E.F. - The Wycliffe Bible Commentary, Chicago (1966)
26. Hendriksen, W. - A Commentary on I & II Timothy and Titus, London (1964)

27. Higgs, A.J.B. - The Pastoral Epistle - I, II Timothy and Titus (Peake's Commentary on the Bible) London (1963)
28. Huther, J.E. - The Pastoral Epistles (Meyer's Critical and Exegetical Commentary on the New Testament, Edinburgh (1881)
29. Hinson, E.G. - I & II Timothy and Titus (The Broadman Bible Commentary) Nashville (1971)
30. Holtz, G. - Die Pastoralbriefe Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament 13), Berlin (1972)
31. Jeremias, J. - Die Briefe an Timotheus und Titus (Das Neue Testament Deutsch IX) Göttingen (1968)
32. Kelly, J.N.D. - A Commentary on the Pastoral Epistles (Black's New Testament Commentaries) London (1972)
33. Kübel, R. - Die Pastoralbriefe des Apostels Paulus (Kurzgefasster Kommentar) Nördlingen (1887)
34. Leany, A.R.C. - The Epistles to Timothy, Titus and Philemon, London (1960)
35. Lenski, R.C.H. - The Interpretation of St. Paul's Epistles to Colossians, to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and Philemon, Minneapolis (1964)
36. Lock, W. - The Pastoral Epistles (The International Critical Commentary) Edinburgh (1966)
37. Moellering, H.A. - I & II Timothy, Titus and Philemon, Concordia Commentary, London (1970)
38. Nicholson, R.S. - I & II Timothy and Titus (The Wesleyan Bible Commentary) Michigan (1965)
39. Noyes, M.P. - The First and Second Epistles to Timothy and the Epistle to Titus (The Interpreters Bible XI) New York (1955)
40. Parker, J. - The People's Bible XXV, Ephesians to Revelation, London (1897)
41. Parry, J. - The Pastoral Epistles, Cambridge (1920)
42. Plummer, A. - The Pastoral Epistles (The Expositor's Bible) London (1889)
43. Reus, J., Stöger, A. - The Epistles to Timothy, Titus and Philemon, London (1971)
44. Reuss, J. - The Epistle to Titus, London (1966)
45. Ridderbos, H. - De Pastorale Brieven (Commentaar op het Nieuwe Testament) Kampen (1967)
46. Rolston, H. - Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon (The Layman's Bible Commentaries) London (1963)
47. Schlatter, A. - Die Kirche der Griechen im Urteil des Paulus, Stuttgart (1958)
48. Smelik, E.L. - De Brieven van Paulus aan Timotheüs, Titus en Filemon (De Prediking van het Nieuwe Testament) Nijkerk (1961)
49. Spence, H.D.M. & Exell, J. - The Pulpit Commentary, London (1913)
50. Spicq, C. - Saint Paul - Les Epitres Pastorales I & II, Paris (1969)
51. Stibbs, A.M. - The Pastoral Epistles (The New Bible Commentary Ed. Guthrie, D. c.s.) London (1970)

52. Stibbs, A.M. - The Epistles to Timothy and Titus (The New Bible Commentary Ed. Davidson, F.) London (1962)
53. Van Oosterzee, J.J. - The Two Epistles of Paul to Timothy (Lange's Commentaries) Edinburgh (1864)
54. Van Oosterzee, J.J. - The Epistle of Paul to Titus (Lange's Commentaries) Edinburgh (1864)
55. Vincent, M.R. - Word Studies in the New Testament IV (The Pastoral Epistles) Michigan (1946)
56. Wansbrough, H. - The Pastoral Epistles - 1 and 2 Timothy, Titus (A New Catholic Commentary on Holy Scripture) London (1969)
57. Wiesinger, L.A. - Biblical Commentary on St. Paul's Epistles to the Philippians, to Titus, and the first to Timothy, Edinburgh (1866)
58. Wiesinger, A. - Die Briefe des Upostels Paulus an die Philipper, an Titus, Timotheus und Philemon, Königsberg (1850)
59. Wohlenberg, G. - Die Pastoralbriefe (Kommentar zum Neuen Testament von Th.Zahn) Leipzig (1911)
60. Wuest, K.S. - Word Studies - The Pastoral Epistles in the Greek New Testament, Michigan (1967)

E. KONKORDANSIES

1. Bruder, C.H. - Concordantiae omnium Novi Testament Graeci, Lipsiae (MDCCCLIII)
2. Cruden, Alexander - A Concordance to the Old and New Testament, London (1817)
3. Darton, M. - Modern Concordance to the New Testament, London (1970)
4. Fuersti, Julio (auctore) - Librorum Sacrorum Veteris Testamenti Concordantiae Hebraice atque Chaldaicae, Lipsiae (1840)
5. Hatch, Edwin & Redpath, Henry A. - Concordance to the Septuagint and the other Greek Versions of the Old Testament, Oxford (1897)
6. Moulton, W.F. & Geden, A.S. - A Concordance to the Greek New Testament, Edinburgh (1906)
7. Schmoller, Alfred - Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament, Stuttgart (?)
8. Mijnhardt, C.F. - Afrikaanse Bybelkonkordansie, Pretoria (1956)
9. Trommius, Abraham - Nederlandse Concordantie van de Bijbel, Den Haag (?)
11. Young, R. - Analytical Concordance to the Bible, Michigan (1970)

F. TYDSKRIFTE

1. Appeldoornse Studies nr. 7
Oosterhoff, B.J. & Steenberg, W. - "Vroomheid in het Oude en Nieuwe Testament"
Kampen, 1964
2. Christianity Today 4: 3-4 S 12'60
Lund, G.: Protestant Parsonage today

3. Christianity Today, 4:5 J1. 18'60
Fuller, C.G.: Spiritual training of the Pastor, Illinios
4. Die Stryd om die Kerk Reeks III onder redaksie van d'Assonville
V.E. c.s., de Klerk, W.J.: Kerk en Pastoraat
5. Ned. Geref. Teologiese Tydskrif Deel V, nr. 1 Januarie 1964
bladsy 32 e.v., Holtzapfel, E.H. - "Die eie sielsorg van die
Evangeliedienaar"
6. Neotestamentica 10 (1976) Ministry in the Pauline Letters, Pretoria
7. Pastoral Psychology 22:56-9 Apr. 71
Hanford, J.T.: Person and/or Parson, New York

G. WOORDEBOEKE & GRAMMATIKAS

1. Abbott-Smith, G. - A Manual Greek Lexicon of the New Testament (1960)
2. Arndt, William F. & Gingrich, F. Wilbur - A Greek-English Lexicon
of the New Testament, Chicago (1963)
3. Barclay, W. - New Testament Words, London (1971)
4. Bauer, Walter - Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften
des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur,
Göttingen (1928)
5. Bijlsma, R. - Leerboek Nieuwtestamentisch-Grieks, Kampen (?)
6. Brunotte, H. & Weber, O. - Evangelische Kirchenlexicon,
Göttingen (1961)
7. Brown, Francis; Driver, S.R. & Briggs, A. - A Hebrew and English
Lexicon of the Old Testament, Oxford (1906)
8. Butrick, G.A. c.s.: The Interpreters Dictionary of the Bible,
New York (1962)
9. Cremer, Hermann & Kögel, Julius - Biblisch-Theologisches
Wörterbuch des Neutestamentlichen Griechisch, Stuttgart (1923)
10. Davis, J.D. - Westminster Dictionary of the Bible, London (1944)
11. Douglas, J.D. c.s. - The New Bible Dictionary, London (1962)
12. Gesenius, William c.s. - A Hebrew and English Lexicon of the
Old Testament, Oxford (1962)
13. Green, S.G. - Handbook to the Grammar of the New Testament,
London (1907)
14. Hartwig, dr. D. - Grieksch-Nederduitsch Handwoordenboek (?)
15. Hastings, J. c.s. - Dictionary of Christ and the Gospels,
Edinburgh (1906)
16. Hastings, J. c.s. - Dictionary of the Bible, Edinburgh (1909)
17. Kittel, Gerhard - Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament,
Stuttgart (1933)
18. Kittel, Gerhard - Theological Dictionary of the New Testament,
London (1964)
19. Koehler, Ludwig & Baumgartner, Walter - Lexicon in Veteris
Testamenti Libros, Leiden (1953)
20. König, Eduard - Hebräisches und aramäisches Wörterbuch zum Alten
Testament, Leipzig (1922)

21. Liddel, Henry George & Scott, Robert - A Greek-English Lexicon, Oxford (1940, 1966)
22. Moule, C.F.D. - An Idiom Book of New Testament Greek, Cambridge (1963)
23. Moulton, J.H. - Grammar of the New Testament, Edinburgh (1963)
24. Pop, F.J. - Bijbelse Woorden en hun Geheim, S'Gravenhage (1972)
25. Richardson, Alan - Theological Word Book of the Bible (1956)
26. Schoonees, P.C. c.s. - Woordeboek van die Afrikaanse Taal, Pretoria (1950)
27. Trench, R.C. - Synonyms of the New Testament, Michigan (1953)
28. Van Buytendijck, prof. dr. F.J.J. c.s. - Bijbels Historisch Woordenboek, Utrecht/Antwerpen (1969)
29. Vincent, Marvin R. - Word Studies in the New Testament, Grand Rapids (1946)
30. Vine, W.E. - Expository Dictionary of the New Testament, London (1948)
31. Wenham, J.W. - The Elements of New Testament Greek, Cambridge (1965)
32. Walters, P. & Gooding, D.W. - The Text of the Septuagint its corruptions and their emendation, Cambridge (1973)
33. Wuest, K.S. Word Studies - Studies in the Vocabulary of the Greek New Testament, Michigan (1966)

H. ALGEMENE WERKE

1. Aalders, G.J.D. - Paulus en de Antieke Cultuurwereld, Kampen (1951)
2. Bezemer, C. - Het christelijke geweten by Alexander Vinet Kampen (1966)
3. Bromiley, G.W. - Christian Ministry, Michigan (1960)
4. Cerfaux, L. - De Christen in de Paulinische Theologie, Bilthoven (1964)
5. Chadwick, W.E. - The Pastoral Teaching of St. Paul, Edinburgh (1907)
6. De Klerk, W.J. - Pastorale sensitiviteit, Johannesburg (1975)
7. Fernhout, dr. J.G. - Psychoterapeutische Zielsorg, Baarn (1950)
8. Guthrie, Donald - The Pauline Epistles, New Testament Introduction, London (1968)
9. Harrison, E.F. - Introduction to the New Testament, Michigan (1965)
10. Harrison, P.N. - The Problem of the Pastoral Epistles, London (1921)
11. Heyns, L.M. - Die christelike hoopes die betekenis daarvan in die daaglikse lewe, BD Tesis, Stellenbosch (1961)
12. Hofman, Hans - Making the Ministry relevant - New York (1960)
13. Jonker, J.P.L. - Persoonlikheidsdinamiek in die Pastoraat - 'n Teologies-Sielkundige Studie van die pastorale Persoonlikheid met besondere verwysing na die plek en funksie van persoonlikheidsvorming in teologiese opleiding, Stellenbosch (1965)
14. Kellerman, J.S. - Die Pauliniese Gebede (M.Th. Tesis) Stellenbosch (1964)

15. King, G.H. - A Leader Led - A Devotional Study of I Timothy, London (1957)
16. King, G.H. - To my Son - An Expositional Study of II Timothy, London (1956)
17. Knight, George W. - The Faithful sayings in the Pastoral letters, Kampen (1968)
18. Loubser, J.A. - 'n Kritiese besinning oor die Metodiek van vergelykende Woordstudies en Begripsvergelyking by Paulus en die Stoa - met spesifieke verwysing na die Morfeem - 'ΣΩΦ '- (M.A. Skripsie), Stellenbosch (1975)
19. Lombard, H.A. - 'n Eksegetiese fundering van die Besondere Ampte in die Nuwe Testament (B.D. Skripsie), Stellenbosch (1958)
20. Metzger, Bruce M. - Index to Periodical Literature on the Apostle Paul, Leiden (1960)
21. Metzger, Bruce M. - The Text of the New Testament, Oxford (1968)
22. Malan, J.C. - META NOEIN en ΠΙΣΤΕΥΕΙΝ in die Nuwe Testament 'n Eksegetiese Studie, M.Th. Skripsie, Stellenbosch (1974)
23. Maehlum, H. - Die volmacht des Timotheüs nach der Pastoralbriefe, Basel (1969)
24. Oliver, W.D. - Die Pastorale Sorg aan die eie Persoon deur die Evangeliedienaar volgens die Pastorale Briewe (Skripsie vir Lisensiaat in die Teologie) Stellenbosch (1974)
25. Orlinsky, H.M. c.s. - Library of Biblical Studies - Studies in the Septuagint: Origins, Recensions, and interpretations, New York (1974)
26. Overduin, J. - Worden als een Man, Wageningen (1974)
27. Pfitzner, V.C. - Paul and the Agon Motif, Leiden (1967)
28. Prins, P. - Het Geweten, Delft (1937)
29. Ridderbos, H. - Paulus - ontwerp van zijn Theologie, Kampen (1966)
30. Smith, H.J. - Etiese grondbeginsels by Paulus (M.Th. Skripsie) Stellenbosch (1970)
31. Souter, A. - The Text and Canon of the New Testament, London (1965)
32. Spicq, C. - Priesterlijke Spiritualiteit naar de Leer van St. Paulus, Maaseik (1957)

REGISTER VAN BYBELTEKSTE

	bladsy
I Tim.1:1	134
2	108, 216, 222
5	110, 152, 237, 361, 378
9	27
10	27
12	463
14	111
15	208
18-9	112, 239, 437
2:1	246, 268
2	268, 309
7	113
8	369
10	293
3:2	320, 371, 380 399
3	400
4	311
6	395
8-9	301
11	303
16	270
4:1	39
2	41
6	40, 116, 255
7	271, 448
8	273, 448
9-10	484
10	135
11	42
12	117, 157
13	42
14	189
15	91
16	42, 45, 86, 210, 483

	bladsy
I Tim.5:4	290
17	47, 70
22	351
6:1	47
3	49, 275
4	275
5-6	276
6-8	416
11	118, 162, 232 278, 393
12	204, 429
13-4	372
20	197
II Tim.1:2	172, 216, 222
3	242, 252, 362
5	120, 379
6	193
7	163, 335, 459
8-9	94, 205, 459 497
9	77, 211, 365
12	99, 198, 495
13	124, 164
14	200
2:1	178, 464
3-4	440, 498
5	442
9-10	490
12	493
15	74
16	294
21	358
22	167, 224, 233 363
25-6	384

	bladsy		bladsy
II Tim.3:5	280, 462	Tit.3:11-2	229
10	125, 170, 468,		
	474, 494		
11	468		
12	285, 468		
15	126		
16	235		
17	345		
4:2	476		
5	397		
6-8	432		
7	127		
8	234		
14-5	478		
17	465		
18	212		
Tit.1:1	282		
2	137		
3	129		
4	222		
6-7	375, 408		
7-8	228		
8	325, 370		
10	32		
11	33		
12	34		
14	35		
15	36		
16	36		
2:2	305, 329		
4-5	329		
6	339		
7	313, 367		
12	287, 334		
3:1-2	388		
2	406		
4-5	180, 214, 217,		
	235		
7	137, 178		